

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, ОПОДАТКУВАННЯ І ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПАРАДИГМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

*Збірник матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної
конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених,
присвяченої 120-річчю Київського національного
економічного університету імені Вадима Гетьмана*

24 квітня 2026 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ПОДАТКОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ

ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, ОПОДАТКУВАННЯ І ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПАРАДИГМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Збірник матеріалів

ХІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 120-РІЧЧЮ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

24 квітня 2026 року

Організаційний комітет:

Лариса АНТОНЮК – голова, д.е.н, професор, проректор з наукової роботи;

Микола БОНДАР – заступник голови, д.е.н, професор, декан факультету обліку та податкового менеджменту;

Людмила ЛОВІНСЬКА – д.е.н., професор, завідувач кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу імені Миколи Чумаченка;

Олена ПЕТРИК – д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту;

Олена ЦЯТКОВСЬКА – д.е.н., доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу;

Надія БУГАЙ – секретар, к.е.н., доцент, доцент кафедри аудиту.

*Рекомендовано до видання
Вченою радою КНЕУ імені Вадима Гетьмана
Протокол № 8 від 30 квітня 2026 року*

Облік, аналіз, аудит, оподаткування і фінансовий моніторинг у системі економічної безпеки та парадигмі сталого розвитку [Електронний ресурс]: 3б. матеріалів XI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, присвяченої 120-річчю Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана; 24 квітня 2026 р. – К.: КНЕУ, 2026. – 487 с. ISBN 978-966-926-589-0

У збірнику подано тези доповідей учасників XI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених «Облік, аналіз, аудит, оподаткування і фінансовий моніторинг у системі економічної безпеки та парадигмі сталого розвитку», присвяченої 120-річчю Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (24 квітня 2026 року). У матеріалах викладено низку питань, присвячених визначенню та обґрунтуванню сучасних напрямів розвитку обліку, аналізу, аудиту, оподаткування та фінансового моніторингу в умовах реалізації концепції сталого розвитку.

За точність викладу матеріалу та достовірність фактів, прізвищ, цитат відповідальними є автори тез.

УДК 657(082)

*Розповсюджувати та тиражувати
без офіційного дозволу КНЕУ заборонено*

З М І С Т

НАПРЯМ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІМПАКТ-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

Ахтирський К.О.	Дебіторська заборгованість в імпаکت-орієнтованому управлінні	13
Бабич А.І.	Предмет бухгалтерського обліку в контексті сучасних наукових досліджень	15
Бабій Д.І.	Формування облікової політики підприємства в умовах війни: проблеми та напрями адаптації	17
Бойко А.О.	Облік дебіторської заборгованості як інструмент управління фінансовою стійкістю підприємства	19
Булкот М.М.	Концептуальні засади обліку поповнення власного капіталу: міжнародний досвід і вітчизняні реалії	21
Ващенко М.С.	Бухгалтерський облік і звітність в системі управління підприємством	23
Вовк А.С.	Контрольне значення інвентаризації	25
Водько І.П.	Стратегічний управлінський облік взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток»	28
Волошина К.С.	Вплив воєнного стану на вибір методів оцінки вибуття виробничих запасів	30
Гаврилюк Х.К.	Облік маркетингових витрат в умовах цифровізації економіки	32
Голубенко Т.М.	Облік витрат в умовах застосування спеціальних податкових режимів	34
Гроздєва А.І.	Вплив дашбордів управлінської звітності на ефективність прийняття управлінських рішень	36
Грубеляс А.Л.	Від даних до впливу: трансформація обліку та звітності в управлінні	38
Дмитренко С.О.	Власний капітал: сутність, структура, порядок формування та облік	40
Довгополова Є.Ю.	Бухгалтерський облік в системі економічної інформації	43
Душніцька Ю.І.	Гармонізація обліку фінансових інвестицій в умовах міжнародної інтеграції	44
Єсіпко М.Я.	Нормативно-правове регулювання оплати праці в Україні в умовах воєнного стану: проблеми та напрями розвитку	46
Замана А.О.	Класифікація основних засобів підприємства, облік їх використання й вибуття	49
Іванова А.В.	Вплив фінансової звітності на оцінку фінансового стану підприємства	51
Інкляуз С.А.	Організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками: проблеми та шляхи вирішення	53
Ісаєнко О.О.	Форми бухгалтерського обліку: історія і сучасність	55
Касьяненко Н.А.	Стратегічне значення впровадження МСФЗ для сучасних підприємств	57
Кириленко О.Р.	Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку оплати праці в державному секторі	59
Ковальчук О.М.	Історичні етапи розвитку бухгалтерського обліку та їх вплив на сучасні облікові системи	61
Костенко А.В.	Сутність і призначення міжнародних стандартів фінансової звітності	63
Кошуба І.В.	Залучений капітал підприємства: облік як інструмент управління	65

Кривошей С.В.	Механізм удосконалення ефективності використання основних засобів на підприємстві	67
Кругляк С.А.	Особливості обліку на автотранспортних підприємствах	69
Кубрак Є.О.	Проблеми та напрями вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на підприємстві	71
Куценко А.А.	Облік і документування оплати праці: сучасні проблеми та напрями вдосконалення	73
Лисак Л.М.	Класифікація основних засобів як інструмент інформаційного забезпечення управлінських рішень підприємства	75
Лобанова П.М.	Операційні витрати: їх роль у системі фінансового менеджменту підприємства	78
Лукаш В.М.	Основні аспекти обліку і оподаткування у фінансовій звітності	81
Луфєрова О.В.	Бухгалтерський облік і звітність у системі управління підприємством в умовах імпаکت-орієнтованого розвитку	83
Ляленко Я.М.	Теоретико-методичні та організаційні засади обліку і контролю капітальних інвестицій підприємства	85
Маменко А.В.	Застосування CVP-аналізу для оцінки беззбитковості виробництва в умовах сезонності	87
Марунич А.С.	Відображення процесу реалізації готової продукції (робіт, послуг) в системі бухгалтерського обліку підприємства	89
Марчук А.С.	Інвентаризація як інструмент забезпечення достовірності обліку основних засобів підприємства	91
Матвійчук М.В.	Стратегічні напрями цифрової трансформації систем бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в контексті реалізації концепції «Україна–2030Е»	94
Мерзлюк Д.О.	Удосконалення обліку та аналізу фінансових інвестицій підприємства	96
Назім А.Р.	Специфіка неприбуткових організацій як чинник формування системи обліку	99
Отришко Р.М.	Особливості обліку основних засобів в умовах воєнного стану	102
Пилипчук Д.Р.	Економічна сутність розрахунків з підзвітними особами	103
Пісоцька Є.Ю.	Особливості формування фінансової звітності малого підприємства в умовах цифровізації	105
Редька Я.О.	Особливості облікового відображення фінансових інструментів в умовах застосування МСФЗ	107
Сидорчук С.Д.	Функції бухгалтерського обліку та їх взаємозв'язок у системі управління підприємством	110
Сімороз В.І.	Організаційно-методичні засади визнання, оцінки та обліку дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги	113
Скібчик Р.В.	Облікова політика підприємства як інструмент впливу на фінансові результати та якість фінансової звітності	115
Сташенко В.В.	Витрати на маркетинг у соціальних мережах, підтвердження реальності наданих послуг у взаємовідносинах із контролюючими органами	117
Степаненко І.В.	Облік наявності та руху готової продукції підприємства	120
Ступницька А.Е.	Резерв сумнівних боргів у системі обліку та управління розрахунками з покупцями підприємства	122
Таран А.А.	Місце військового майна серед об'єктів бухгалтерського обліку	125
Ткаченко В.А.	Організаційна модель обліку та аналізу оплати праці і розрахунків з органами соціального страхування	128
Удод О.О.	Проблеми впровадження МСФЗ в Україні	130

Харченко М.Р.	Класифікація, оцінка та побудова системи обліку основних засобів як елемент інформаційного забезпечення управління ТОВ «Волиньхолдінг»	132
Хилук Т.М.	Звіт про рух грошових коштів у бюджетних установах	134
Чала К.Г.	Децентралізація та її вплив на ефективність управління територіальними громадами: обліковий аспект	136
Черненко В.І.	Економічна сутність та класифікація витрат з надання послуг аудиторської компанії	138
Шевчук В.М.	Американська система бухгалтерського обліку: особливості, переваги та недоліки	140
Шимченко А.О.	Економічна сутність виробничих запасів в умовах трансформації бізнес-середовища	141
Шобей Г.В.	Цифрова трансформація концептуальних основ консолідації в сучасній екосистемі бізнесу	143
Яценко І.С.	Податкові різниці як інструмент коригування фінансового результату підприємства	145

НАПРЯМ 2. РЕКОНФІГУРАЦІЯ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІЗНЕСУ

Беженар А.Ю.	Формування ESG-показників у системі нефінансової звітності підприємства	148
Волошенко Є.В.	Еволюція концепції сталого розвитку та нефінансової звітності	150
Данильчук П.С.	Облікове відображення витрат на вибуття та утилізацію основних засобів як складова екологічної відповідальності підприємства	152
Забродський І.Т.	Вплив екологічних факторів на організацію обліково-контрольних процесів у виробництві продукції підприємств з переробки фруктів та ягід	155
Кириченко В.В.	Концептуальна фрагментованість стандартів нефінансової звітності як стратегічний виклик для енергогенеруючих підприємств України	157
Колесник О.М.	Розвиток аналітичної функції бухгалтерського обліку для забезпечення прозорості ESG-звітності підприємств	160
Коломієць А.В.	Роль консолідованої фінансової звітності в оцінці ефективності та забезпеченні сталого розвитку корпоративних груп	162
Круглий В.В.	Проблеми збору нефінансової інформації на великих підприємствах України	164
Кузьменко М.А.	Вплив стандартів IFRS S1/S2 та директиви CSRD на архітектуру звітності агропромислових холдингів	166
Макаренко А.В.	Вплив нефінансової звітності на інвестиційну привабливість підприємства	168
Мельничук І.І.	Облік та розкриття інформації про енергоефективність та викиди SCOPE 1, 2, 3 у звітах за стандартами ERSR	170
Новіков В.В.	Розмежування фінансових інвестицій та інших фінансових інструментів у звітності зі сталого розвитку	173
Поліщук В.Р.	Облікове відображення знижок як інструменту стимулювання збуту в системі сталого розвитку підприємства	175
Ремета М.М.	Цифрова трансформація звітності зі сталого розвитку в умовах поствоєнної відбудови та євроінтеграції	178
Романенко М.О.	Звітність зі сталого розвитку як інструмент управління підприємствами	181

Тищенко А.А.	Наративне розкриття інформації як новий етап розвитку корпоративної звітності	183
Тушницька С.М.	Цифровізація процесу формування звітності зі сталого розвитку відповідно до стандартів ЄС	185
Федорова О.С.	Трансформація підходів розкриття інформації про власний персонал у звітності зі сталого розвитку	188
Цебрик А.М.	Нефінансова звітність: теоретичні та практичні аспекти	190
Цятковська О.В.	Роль ESG-звітності в умовах євроінтеграційних трансформацій бізнесу	192
Шията К.І.	Формування облікової політики щодо екологічних витрат підприємства	194
Юрій Д.А.	Фінансова звітність підприємств як інструмент забезпечення прозорості бізнесу в умовах євроінтеграції	196

НАПРЯМ 3. ІНФОРМАЦІЙНІ ДРАЙВЕРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ПІДГРУНТЯ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

Syniavska N.T.	The informational role of accounting for settlements with the budget in business analysis of sustainable development	198
Андрієнко І.С.	АСКОД як інструмент забезпечення інформаційної безпеки та економічної стійкості організації	200
Бараннік А.В.	Формування обліково-аналітичної інформації про фінансові інвестиції як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства	203
Бербера І.В.	Калькулювання собівартості будівельно-монтажних робіт як інструмент економічної безпеки будівельних компаній	205
Білик Н.М.	Проблеми оцінки дебіторської заборгованості в умовах нестабільності та їх вплив на фінансову безпеку бізнесу	207
Бойко Б.О.	Принципи бухгалтерського обліку як фактор забезпечення достовірності фінансової інформації та економічної безпеки підприємства	210
Глушковська А.О.	Особливості розподілу витрат в рослинництві та їх вплив на формування собівартості продукції	212
Жеребко Н.В.	Дебіторська заборгованість розрахунків з покупцями і замовниками як джерело інформаційних ризиків: обліковий аспект	214
Жовнір В.Ю.	Внутрішній контроль дебіторської заборгованості як складова економічної безпеки підприємства	216
Заблоцька А.І.	Економічна стійкість підприємства в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення	219
Заморіна А.О.	Роль облікової політики підприємства щодо дебіторської заборгованості в забезпеченні фінансової стійкості та економічної безпеки	221
Кініоро Р.Р.	Інвестиційна привабливість країни як індикатор її економічної стійкості	223
Клименко С.Ю.	Облік основних засобів як складова інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства	224
Коломієць Ю.В.	Обліково-аналітичне забезпечення оцінки запасів як інструмент мінімізації інформаційних ризиків у діяльності підприємства	226
Коршенко Д.Р.	Роль обліку доходів і витрат у формуванні управлінських рішень підприємства	229

Лісовий О.В.	Інформаційний потенціал бухгалтерського балансу як інструмент оцінки економічної безпеки підприємства	231
Оберемко К.О.	Драйвери цифрової конкурентоспроможності регіонів України	233
Овчарук В.В.	Адаптування системи обліку і контролю у птахівництві до вимог сьогодення	235
Тарасенко В.С.	Документування як невід’ємна складова методу бухгалтерського обліку	237
Худіков П.В.,	Цифрові інструменти штучного інтелекту в забезпеченні економічної безпеки підприємства	239
Шевкунова П.В.	Організація обліку витрат у системі інформаційного забезпечення економічної безпеки суб’єктів малого підприємництва	241

НАПРЯМ 4. ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВОЮ І ПІДПРИЄМСТВОМ

Bertash A.S.	Tax burden as an indicator of the investment attractiveness of the enterprise	244
Dikhtiarenko Y.O.	Tax management as a tool for ensuring a company`s financial stability under martial law	246
Lasiuk A.V.	Organization of the state financial monitoring (AML/CFT) system: international and domestic practice	248
Maika A.V.	Financial monitoring (AML/CFT) in auditing	249
Marchenko D.O.	Interconnection between tax management and economic security	251
Motso V.A.	Expenses and revenues from an enterprise`s operating activity as the basis for determining the income tax base	253
Shevchuk V.O.	Improving the taxation system of Ukraine under modern economic conditions	255
Solovienko S.O.	Virtual assets as an object of accounting and taxation	257
Андрусова Н.Ф.	Застосування штучного інтелекту при здійсненні безготівкових платежів як один з методів боротьби з корупцією	259
Аніщенко К.О.	Фінансовий моніторинг як інструмент економічної безпеки держави	261
Богданова О.С.	Ризик-орієнтований підхід у діяльності аудиторських компаній: сучасні виклики реалізації	262
Бойко А.І.	Облік і аналіз поточної дебіторської заборгованості підприємства як інформаційна основа для фінансового моніторингу	264
Боклан Д.Є.	Ефективність функціонування фінансового моніторингу в банківській системі України	266
Булавко І.М.	Наслідки провадження податку на додану вартість для ФОП та юридичних осіб на єдиному податку	268
Буток Б.А.	Належна перевірка клієнта як інструмент запобігання легалізації злочинних доходів	271
Вакуленко Ж.О.	Використання моделі ФОП як засіб оптимізації та мінімізації податків	272
Вонсовська В.Б.	Інвентаризація активів економічних суб’єктів в системі протидії відмиванню злочинних доходів	275
Герасименко С.Ю.	Належна перевірка клієнтів як ключовий елемент системи фінансового моніторингу банківських установ	277
Голуб Г.Р.	Застосування ризик-орієнтованого підходу при проведенні належної перевірки клієнтів спфм	279
Захаров Д.М.	Трансфертне ціноутворення у внутрішніх мережах ТНК	281
Прокопчук А.Ю.	Функціонал оцінки ризиків під час адміністрування податку на додану вартість	283

Кукишин М.І.	Бенефіціарна власність як об'єкт фінансового моніторингу у закладах вищої освіти	285
Лиманський Є.І.	Роль е-резидентства у системі фінансового моніторингу: ризики та можливості для держави	287
Мороз Д.В.	Організація первинного фінансового моніторингу в аудиторській компанії	289
Паньків А.Р.	Облік статутного капіталу та аналіз структури власності підприємства як інструменти виявлення схем легалізації злочинних доходів	291
Петрук А.А.	Міжнародні стандарти FATF та їх вплив на розвиток фінансового моніторингу в Україні	293
Скрипник М.І.	Фінансовий моніторинг у діяльності незалежних професіоналів в сфері бухгалтерського обліку та звітності	295
Солодовник О.В.	Зниження ставки ЄСВ як інструмент детінізації ринку праці та підвищення зайнятості в умовах воєнної економіки	297
Струк А.М.	Вдосконалення обліку цільового фінансування та цільових надходжень у контексті AML-контролю	299
Субота М.О.	Платіжний моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками	300
Шостак В.В.	Звітність суб'єктів ЗЕД та її роль у системі пост-митного контролю	302
Шупик О.О.	Перспективи реформування оподаткування доходів найманих працівників в контексті запровадження національної стратегії доходів до 2030 року	304

НАПРЯМ 5. СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ ТА ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРАХ

Бодров Д.О.	Теоретичні засади застосування ризик-орієнтованого підходу у діяльності банків при встановленні ділових відносин	307
Галюк М.А.	Інструменти фінансового моніторингу у системі протидії ухиленню від оподаткування та податковим схемам у державному секторі	309
Єрмоленко А.Д.	Способи ухилення від сплати податків за допомогою некомерційних і громадських організацій	311
Іванюк О.М.	Облік цільового фінансування соціальних програм в умовах воєнного часу	313
Лонська К.В.	Облік і контроль грошових коштів у закладі вищої освіти як інформаційна основа фінансового моніторингу	315
Молодід А.І.	Облік розрахунків за виплатами працівникам університету як інформаційна основа для фінансового моніторингу	317
Пільщіков І.С.	Третя місія університетів України як складова інноваційного розвитку закладів вищої освіти України та управління підприємствами в контексті воєнного стану та повоєнного відновлення України	319
Понзель А.О.	Облік розрахунків з бюджетом з податку на додану вартість в системі протидії ухиленню від оподаткування	321
Халімончук К.А.	Облікові підходи до оцінки пошкоджених активів та їх роль у формуванні податкової бази	323
Часовенко В.В.	Особливості обліку та оподаткування майна державних підприємств в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення	325
Яцун А.Ю.	Вплив цифрових технологій на розвиток бухгалтерського обліку в державному та фінансовому секторах	327

НАПРЯМ 6. БІЗНЕС-АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Kasianchuk A.S.	Business analysis as a tool for strategic planning of an enterprise	329
Rudchenko S.O.	Statistical review foreign trade in Kharkiv oblast in 2024	331
Біловодська В.І.	Аналіз фінансових результатів у системі бухгалтерського обліку та аудиту підприємства	332
Боярина А.В.	Діагностика неплатоспроможності компаній: оцінка ефективності методик	335
Вінтоняк А.М., Ломага І.В.	Стратегії та інструменти оптимізації екологічних витрат підприємства	337
Воронцов М.О.	Розробка системи аналітичного моніторингу балансових показників фінтех-компаній на базі BigQuery	339
Глушковська А.О.	Обмеженість стандартних моделей корпоративного аналізу для оцінки ризиків підприємства	340
Дягілева О.В.	Статистична оцінка стабільності обсягів виплавки чавуну та сталі в Україні	342
Кадюк З.І.	Сучасні підходи до економічного аналізу в контексті новітніх інформаційних технологій та SAP S4/HANA	344
Клименко Д.А.	Аналіз змін фінансових результатів АТ «Укрзалізниця» в умовах воєнного стану	347
Коча І.С.	Оцінка ефективності використання виробничих запасів на підприємстві	348
Лютій В.В.	Облік основних засобів і методи аналізу ефективності їх використання в сучасних умовах господарювання	350
Максим'як А.Я.	Інтегрована модель обліково-аналітичного забезпечення управління готовою продукцією в умовах макроекономічної турбулентності 2025–2026	352
Міщенко К.С.	Застосування CVP-аналізу в управлінні витратами та прибутком підприємства в умовах невизначеності	355
Никитюк В.П.	Аналітичні можливості статистики	357
Німа А.О.	Управління оборотними активами малого підприємства як фактор фінансової стійкості	359
Олійник А.Є.	Статистичний аналіз та пріоритети розвитку ринку цінних паперів України в умовах воєнного стану	361
Осніговська Є.В. Копотієнко Т.Ю.	Аналіз цифрових інструментів у боротьбі з корупцією (на прикладі електронних декларацій)	362
Очеретяний Д.В.	Методичні засади виявлення ознак шахрайства в процесі аудиторської перевірки фінансової звітності	364
Тарнавська А.С.	Роль бізнес-аналізу у підвищенні ефективності організаційних структур	367

НАПРЯМ 7. АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Алексєєнко А.О.	Контроль витрат підприємства в умовах ESG-орієнтованого управління	369
Безноско Я.О.	Роль аудиту у формуванні економічної безпеки та підтримці сталого розвитку підприємства	371
Глухенький С.Є.	Напрями розвитку механізмів зовнішнього аудиту у протидії грінвошингу	373
Гриненко Ю.І.	Розмежування судово-економічної експертизи, аудиту та ревізії: межі компетенції експерта	376

<i>Гришук Г.В., Савченко В.А. Залюбівська А.А.</i>	Особливості аудиту контрольованих операцій між пов'язаними особами	378
<i>Зубенко В.С.</i>	Практичні аспекти оптимізації внутрішнього аудиту через впровадження ризик-орієнтованого підходу	380
<i>Казнодій Є.В.</i>	Організаційно-методологічні аспекти діяльності підрозділу внутрішнього аудиту в закладах вищої освіти	382
<i>Ковтунівська А.В.</i>	Професійне судження аудитора в оцінці достатності та належності аудиторських доказів: теоретичний й практичний аспект	384
<i>Красюк С.О.</i>	Трансформація ролі аудиту в умовах забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку	386
<i>Купріянова А.О.</i>	Аудит страхових компаній як інструмент забезпечення фінансової стійкості та сталого розвитку страхового ринку	388
<i>Малюта Ю.В.</i>	Необхідність ESG-аудиту в діяльності підприємств авіаційної сфери	390
<i>Назарчук А.П.</i>	Аудит фінансової звітності як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах невизначеності	392
<i>Пейзак М.І.</i>	Цифровізація аудиту як фактор підвищення прозорості та ефективності системи фінансового контролю	394
<i>Савранська П.В.</i>	Облік та аудит прибутку промислового підприємства в умовах цифрових трансформацій: методичні підходи й організаційний аспект	396
<i>Савчук Д.О.</i>	Організаційно-методичні аспекти аудиту поточних зобов'язань: сьогодення та виклики сучасності	398
<i>Свірська А.В. Тимощенко Н.А.</i>	Аудит податку на додану вартість у суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у сфері програмування	400
<i>Ткаченко Д.О.</i>	Роль внутрішнього аудиту в системі корпоративного управління	402
<i>Токарик С.В.</i>	Аналітичні процедури в аудиті як інструмент надійного аудиторського судження	404
<i>Штойко М.С.</i>	Державний аудит як інструмент забезпечення економічної безпеки	406
<i>Штойко М.С.</i>	Роль аудиту у формуванні системи економічної безпеки підприємства та підтримці сталого розвитку в умовах цифровізації бізнесу	408
<i>Штойко М.С.</i>	Оцінка ризиків та їх вплив на результати аудиту	410

НАПРЯМ 8. ЦИФРОВІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ РІШЕННЯ В МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ Й АУДИТУ У СТРАТЕГІЧНОМУ ВИМІРІ «УКРАЇНА–2030Е»

<i>Yuliya Bila</i>	Digitalization of accounting through the integration of precision agriculture technologies	413
<i>Басін А.О.</i>	Трансформація системи внутрішнього контролю та аудиту іт-підприємств в умовах цифрової економіки	415
<i>Бобровник М.С.</i>	Цифрові технології контролю фінансування спортивних організацій в Україні	417
<i>Бондарчук І.С.</i>	Цифрові та інтелектуальні рішення в модернізації систем обліку, аналізу та аудиту	420
<i>Горбатюк П.П.</i>	Використання технологій Індустрії 4.0 в інтегрованих інформаційних системах обліку	422
<i>Гроздєва А.І.</i>	Цифрові технології візуалізації в системі управлінського обліку: стратегічний та операційний аспекти	425

Заїчко А.С.	Нормативно-методичне забезпечення застосування штучного інтелекту в аудиті фінансової звітності	427
Заїчко К.С.	Вплив ІТ-технологій на облік адміністративних витрат в управлінні підприємствами	430
Затулюк О.С.	Кібербезпека та захист даних у системі економічної безпеки підприємства	432
Корчак А.В.	Трансформація інформаційно-аналітичної архітектури податкової системи у парадигмі «Україна-2030Е»	434
Кургак Б.С.	Автоматизація бухгалтерського обліку на основі хмарних технологій	436
Кушнір О.Ю.	Децентралізована система для перевірки валідності освітніх документів	438
Лінухіна М.О.	Можливості застосування ІІІ в управлінському обліку: аспект бюджетування	440
Лукова А.В.	Облік оплати праці із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення	442
Люба А.І.	Цифрова трансформація документального забезпечення в системі обліку логістичних процесів	444
Мельничук Н.А.	Сучасні цифрові інструменти аналізу фінансової звітності підприємства	446
Нехорошева Д.О.	Цифрова трансформація обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками	448
Петренко В.В.	Кібербезпека ESG-інформації в системі обліково-аналітичного забезпечення підприємства	450
Полюхович К.І.	Вплив диджитал-технологій на формування доходів і оптимізацію витрат підприємства	452
Радевич А.А.	Використання технологій Big Data у цифровій трансформації публічного управління: аналітичні можливості та обмеження	454
Родзевич А.С.	Цифровізація бухгалтерського обліку: сучасні тенденції та перспективи розвитку	456
Саттаров А.І.	Інтелектуалізація обліково-аналітичних систем у парадигмі контрольованості	457
Свінцицька А.В.	Гнучка облікова політика як інструмент забезпечення життєздатності підприємства в умовах воєнної економіки та цифрових трансформацій	461
Сергієнко Н.М.	Облік втрат від браку готової продукції в умовах цифровізації	463
Слатіна Л.О.	Використання блокчейн-технологій у внутрішньому контролі підприємства	465
Стельникович К.А.	Використання блокчейн-технологій у формуванні фінансової звітності	467
Страту В.Ю.	Використання технологій штучного інтелекту для автоматизації облікових процесів та підвищення якості фінансової звітності підприємства	469
Терновська В.С.	Інноваційні цифрові рішення в розвитку систем обліку та аналізу: виклики та перспективи України–2030	471
Онищенко О.В.	Криптовалюта як інструмент диверсифікації та хеджування ризиків корпоративних інвестиційних портфелів	473
Тибінь О.А.	Цифрова звітність (XBRL) як інструмент інтеграції України у світовий економічний простір	475
Ткаченко Д.Г.	Використання штучного інтелекту в системі управління підприємством: можливості та ризики	478

<i>Троянська П.С.</i>	Інвентаризація матеріальних цінностей в умовах цифровізації обліку: хмарні та інтелектуальні технології	480
<i>Шведун І.О.</i>	Ризики впровадження штучного інтелекту в системи фінансового обліку	482
<i>Щеглюк Д.Й.</i>	Переваги та недоліки застосування диджитал-технологій у підготовці фінансової звітності	485

НАПРЯМ 1

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІМПАКТ-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 657.422.1:005.334

Ахтирський К.О.,
*здобувач ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Марчук У.О. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ В ІМПАКТ-ОРІЄНТОВАНОМУ УПРАВЛІННІ

Система бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості в умовах імпаکت-орієнтованого управління набуває стратегічного значення, оскільки забезпечує не лише контроль фінансових потоків, а й оцінку соціально-економічного впливу діяльності підприємств. Їх ефективність визначається здатністю інтегрувати фінансові показники з індикаторами сталого розвитку та відповідального управління.

У системі звітності підприємств дебіторська заборгованість відображається у фінансовій звітності, зокрема у балансі (Звіті про фінансовий стан) та деталізується у примітках до фінансової звітності. Важливими показниками є структура дебіторської заборгованості, строки її погашення, резерв сумнівних боргів та коефіцієнти оборотності [1].

Імпакт-орієнтоване управління також передбачає активне використання цифрових технологій для моніторингу та аналізу дебіторської заборгованості. Аналітичні системи дозволяють виявляти тенденції, прогнозувати затримки платежів та своєчасно реагувати на потенційні проблеми. Це сприяє не лише фінансовій стабільності підприємства, але й підвищенню рівня відповідальності у відносинах із партнерами.

З огляду на природу розрахункових операцій, будь-яке підприємство є одночасно як кредитором, так і дебітором, адже кожна фінансова операція створює дебіторську заборгованість для одного суб'єкта й кредиторську для іншого. З цього випливає, що політики управління дебіторською та кредиторською заборгованостями на підприємстві повинні бути узгодженими і взаємопов'язаними замість окремого опрацювання.

Традиційна система бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості орієнтована переважно на відображення сум заборгованості, контроль строків її погашення та формування резерву сумнівних боргів. Проте в умовах імпакт-орієнтованого підходу цього недостатньо, оскільки така система не враховує

впливу рішень щодо дебіторів на довгостроковий розвиток підприємства, його репутацію та взаємодію із зацікавленими сторонами.

Організація обліку дебіторської заборгованості має суттєве значення для управління підприємствами будь-якої галузі та форми власності. Результати правильної організації обліку дебіторської заборгованості безпосередньо впливають на фінансову стійкість, базу оподаткування підприємства, виконання плану доходів і витрат і, як наслідок, на досягнення стратегічних цілей його розвитку в умовах ринку та забезпечення конкурентоспроможності, прибутковості господарської діяльності [2].

Фахівець бухгалтерії повинен ретельно перевіряти всі операції, що призводять до виникнення заборгованості, зокрема їх правомірність та конкретність відображення в обліку. Однією з найбільших проблем у цьому напрямі є нормативне забезпечення обліку дебіторської заборгованості. Чинні форми облікових регістрів не завжди дозволяють отримати достатню інформацію для ухвалення ефективних управлінських рішень. Для якісного аналізу заборгованості необхідно впроваджувати механізми деталізації та узагальнення даних щодо операцій із дебіторами [3].

На сучасному етапі розвитку господарських відносин платіжно-розрахункові відносини з контрагентами вимагають запровадження ефективної системи обліку на кожному підприємстві. Така система забезпечує керівництву достовірну та своєчасну інформацію про стан дебіторської заборгованості, виявлення слабких місць та розробку способів їх усунення.

Система обліку дебіторської заборгованості повинна бути спрямована на мінімізацію ризиків порушення термінів платежів і попередження накладення штрафних санкцій на підприємство. При цьому конкретна організація обліку повинна чітко відображати господарську діяльність з необхідним рівнем деталізації.

У межах імпакт-орієнтованого підходу дебіторська заборгованість розглядається як інструмент формування довгострокової цінності. Наприклад, надання відстрочки платежу соціально важливим контрагентам або малому бізнесу може мати позитивний соціально-економічний ефект, навіть якщо це супроводжується певними фінансовими ризиками. Водночас, облікова система повинна забезпечувати прозорість таких рішень і дозволяти оцінювати їх ефективність.

Отже, удосконалення обліку дебіторської заборгованості на засадах імпакт-орієнтованого управління підвищує якість управлінських рішень, сприяє кращому контролю ризиків і забезпечує сталий розвиток підприємства.

Список використаних джерел

1. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності. Х. : Фактор, 2008. 208с.
2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: Навчальний посібник для здобувачів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». Житомир: ПП «Рута», 2003. 544 с.
3. Федорченко О.Є. Удосконалення створення і обліку резерву сумнівних боргів. Зб. наук. праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. Вип. 21. Черкаси: ЧДТУ, 2008. С. 131–134.

УДК 657.6

Бабич А.І.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Цятковська О.В. – д.е.н.,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ПРЕДМЕТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

У сучасній науковій думці предмет бухгалтерського обліку розглядається не як статична категорія, а як багатовимірне економіко-інформаційне явище, що постійно трансформується під впливом глобалізації, цифровізації економіки, розвитку міжнародних стандартів фінансової звітності та ускладнення господарських процесів. Його сутність виходить за межі традиційного уявлення про просту фіксацію господарських операцій і все більше наближається до розуміння бухгалтерського обліку як інтегрованої інформаційної системи, що забезпечує управління економічними процесами на рівні підприємства та економіки загалом.

У класичній теорії бухгалтерського обліку предмет визначався як господарська діяльність підприємства, що включає рух господарських засобів, джерел їх формування та результати господарських процесів. Такий підхід зберігає свою фундаментальну значущість і сьогодні, однак сучасні дослідження розширюють його зміст. Зокрема, у науковій літературі підкреслюється, що предмет бухгалтерського обліку охоплює не лише матеріально-речову сторону господарювання, а й інформаційні потоки, фінансові взаємозв'язки, ризики, зобов'язання та навіть нематеріальні активи, які набувають дедалі більшого значення в цифровій економіці.

Підприємство має господарські засоби, які поділяються на засоби виробництва, засоби у сфері обігу (готова продукція, товари, грошові кошти, розрахунки) та засоби невиробничої сфери. Усі вони формуються за рахунок власних і позикових джерел. У процесі діяльності підприємства ці засоби постійно змінюються: купуються, використовуються у виробництві, перетворюються на готову продукцію та реалізуються. Такі зміни називають господарськими процесами. Відповідно предмет бухгалтерського обліку становлять господарські засоби підприємства та процеси їх руху і використання [1, с. 11].

Сучасний підхід до визначення предмета бухгалтерського обліку формується під впливом концепції міжнародних стандартів фінансової звітності, де акцент зміщується з формального обліку операцій на відображення економічної сутності подій. Це означає, що предмет обліку сьогодні трактується як сукупність економічних явищ і процесів, які мають вплив на фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки суб'єкта господарювання. Таким чином, предмет бухгалтерського обліку розширюється до рівня системного відображення економічної реальності підприємства в її динаміці та

взаємозв'язках [3].

У сучасних наукових дослідженнях також акцентується, що предмет бухгалтерського обліку тісно пов'язаний із його об'єктами, але не тотожний їм. Якщо об'єкти обліку є конкретними елементами господарської діяльності, такими як активи, зобов'язання, капітал, доходи, витрати та фінансові результати, то предмет обліку відображає їх у системній єдності та взаємодії. Саме ця взаємодія формує цілісну картину економічного стану підприємства та забезпечує інформаційну базу для управлінських рішень.

Будько О.В. зазначає, що предметом бухгалтерського обліку є інформація про об'єкти обліку, необхідна внутрішнім користувачам для здійснення процесу управління і зовнішнім користувачам для прийняття рішень [2, с. 12].

Особливу увагу сучасна наука приділяє впливу цифровізації на трансформацію предмета бухгалтерського обліку. В умовах використання автоматизованих систем, штучного інтелекту та великих даних бухгалтерський облік поступово переходить від ретроспективного фіксування подій до аналітично-прогностичної функції. Це змінює розуміння його предмета, оскільки до нього починають включатися не лише факти господарського життя, а й моделювання майбутніх економічних наслідків, оцінка ризиків та сценарний аналіз.

У наукових працях також наголошується на інституціональному вимірі предмета бухгалтерського обліку. Він розглядається як частина системи економічних відносин, що регулюються правовими нормами, стандартами обліку та етичними принципами професії.

Важливою складовою сучасних досліджень є концепція інтегрованої звітності, яка розширює межі предмета бухгалтерського обліку за рахунок включення нефінансових показників, таких як екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства.

Отже, у контексті сучасних наукових досліджень предмет бухгалтерського обліку розглядається як складна багаторівнева система економічних, інформаційних, правових та соціальних відносин, що відображає господарську діяльність підприємства в її цілісності та динаміці. Його еволюція демонструє перехід від вузько облікового підходу до широкої інформаційно-аналітичної концепції, яка забезпечує не лише фіксацію фактів, але й формування стратегічної основи для управління економічними процесами.

Список використаних джерел

1. Занько В.В. *Бухгалтерський облік* : навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2014. 175 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Бухгалтерський облік» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» (Частина I) / уклад. Будько О.В. Кам'янське : ДДТУ, 2020. 114 с.
3. Предмет та об'єкти організації бухгалтерського обліку. Бібліотека BukLib.net. Головна. Бібліотека BukLib.net. URL: <https://buklib.net/books/22375/> (дата звернення: 16.04.2026).

УДК 657.1:005

Бабій Д.І.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Степаненко О.І. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку і консалтингу*

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ АДАПТАЦІЇ

В умовах воєнного стану в Україні суттєво трансформуються підходи до ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності. Нестабільність економічного середовища та зростання ризиків істотно впливають на діяльність підприємств. Додатково ускладнюють ситуацію порушення господарських зв'язків і необхідність оперативного реагування на зміни зовнішнього середовища. У таких умовах зростає роль облікової політики підприємства як основи організації облікового процесу та формування достовірної обліково-аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю адаптації облікової політики до умов воєнного часу, що потребує врахування нових факторів впливу, підвищених ризиків та особливостей господарської діяльності підприємств. В умовах нестабільності економічного середовища, порушення господарських зв'язків та обмеженого доступу до ресурсів зростає значення облікової політики як інструменту забезпечення достовірності фінансової звітності. Додаткової ваги набуває необхідність своєчасного реагування на зміни у зовнішньому середовищі, що зумовлює перегляд підходів до оцінки активів, зобов'язань та фінансових результатів. У зв'язку з цим, формування гнучкої та адаптивної облікової політики стає важливою передумовою підвищення ефективності управління підприємством і його стійкості до кризових викликів.

Облікова політика підприємства є сукупністю принципів, методів і процедур, що використовуються для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Вона формується підприємством самостійно з урахуванням вимог законодавства та специфіки діяльності і має безпосередній вплив на фінансові результати та показники звітності [1].

Сьогодні процес формування облікової політики суттєво ускладнюється через високий рівень невизначеності, ризиків та порушення господарських зв'язків, що безпосередньо впливає на забезпечення принципу безперервності діяльності підприємств. Бойові дії можуть призводити до зупинення виробництва, втрати активів або релокації бізнесу. У зв'язку з цим підприємства змушені переглядати підходи до оцінки активів і зобов'язань, строки їх корисного використання, а також оцінювати можливі втрати.

Важливою проблемою є порушення інформаційного забезпечення облікового процесу. Втрата доступу до первинних документів, руйнування матеріально-технічної бази, перебої в роботі персоналу значно ускладнюють ведення обліку та складання звітності. Це зумовлює необхідність впровадження

нових підходів до організації документообігу, зокрема переходу до електронних форм обліку та зберігання інформації.

Суттєвий вплив на формування облікової політики мають також зміни у вимогах до розкриття обліково-аналітичної інформації. У сучасних умовах підвищується значення повноти, достовірності та прозорості фінансової звітності, особливо в частині відображення ризиків, невизначеностей та наслідків воєнних дій. Це обумовлює необхідність розширення інформації у звіті про управління та інших формах звітності. Такий підхід узгоджується з вимогами національних стандартів бухгалтерського обліку щодо забезпечення достовірності та повноти інформації. Особливості формування облікової політики в умовах війни наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Особливості формування облікової політики підприємства в умовах війни

№	Особливість	Характеристика
1	<i>Адаптація методів оцінки активів</i>	Передбачає перегляд підходів до оцінки активів з урахуванням їх можливого знецінення, пошкодження або втрати внаслідок воєнних дій
2	<i>Формування резервів під очікувані збитки</i>	Полягає у створенні резервів для покриття потенційних втрат, що виникають через підвищений рівень ризиків та невизначеності
3	<i>Відображення специфічних господарських операцій</i>	Включає облік операцій, пов'язаних із воєнними подіями (втрати активів, релокація, гуманітарна допомога тощо)
4	<i>Посилення аналітичної складової обліку</i>	Передбачає розширення обліково-аналітичної інформації для прийняття управлінських рішень в умовах підвищених ризиків
5	<i>Розширення розкриття інформації у фінансовій звітності</i>	Вимагає більш детального відображення впливу війни, ризиків та невизначеностей у фінансовій звітності та звіті про управління

Джерело: узагальнено автором за інформацією [1, 2]

Важливим аспектом є класифікація (групування) підприємств за рівнем впливу воєнних дій на їх бізнес-процеси та діяльність в цілому. Це дає можливість враховувати обсяги облікової інформації, її зміст та значення для формування показників фінансової й нефінансової звітності. Максимів Ю., Гайдучок Т., Івасюк Н. [2] пропонують поділяти суб'єктів господарювання на групи (категорії), а саме: підприємства поблизу зони бойових дій, що стикаються з прямими загрозами активів та перебоями у постачанні; підприємства, які перемістилися на безпечні території та адаптують свої бізнес-процеси до нових умов; підприємства у відносно безпечних регіонах, що мають проблеми з кадрами та попитом; підприємства, що переорієнтувалися на військові та гуманітарні потреби; підприємства з повністю або частково припиненою діяльністю, що зіштовхуються з ліквідацією активів та реструктуризацією боргів. У примітках до фінансової звітності доцільно розкривати інформацію відповідно до категорії підприємства. Зокрема, для підприємств, що продовжують роботу поблизу зони бойових дій, слід відображати оцінку втрат і пошкоджень активів, які знищені або не підлягають використанню,

зобов'язання, виконання яких ускладнене через форс-мажор, а також вплив перебоїв у постачанні запасів і основних засобів [2]. Таке розкриття дозволяє забезпечити користувачів фінансової звітності достовірною інформацією про ризики та операційні обмеження, спричинені воєнними діями, а також нові види операцій, пов'язані з наданням допомоги на оборонні потреби, зміною умов розрахунків із контрагентами та порушенням логістичних ланцюгів.

В умовах воєнного стану облікова політика трансформується у стратегічно важливий інструмент управління, який забезпечує адаптивність облікової системи до кризових викликів та підвищує якість інформаційного забезпечення управлінських рішень. Її формування у воєнний період є складним багатофакторним процесом, що супроводжується впливом високого рівня невизначеності, порушенням інформаційних потоків та зростанням фінансових і операційних ризиків. Такі умови стимулюють розвиток нових підходів до організації обліку, які проявляються у підвищенні гнучкості облікової політики, посиленні аналітичної складової та розширенні вимог до розкриття інформації у фінансовій звітності. За цих обставин ефективна облікова політика має враховувати специфіку функціонування підприємств у воєнний час і забезпечувати формування достовірної, повної та релевантної інформації. Це, у свою чергу, є важливою передумовою підвищення стійкості підприємств та їх здатності до адаптації в умовах тривалих кризових трансформацій.

Список використаних джерел

1. Годнюк І., Шевчук Н. Облікова політика та її вплив на діяльність підприємства в умовах воєнного стану. *Економічні горизонти*. 2023. №2(24). С. 110-119. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281235](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281235) (дата звернення 07.04.2026).
2. Максимів Ю., Гайдучок Т., Івасюк Н. Розкриття обліково-аналітичної інформації у звітності підприємств в умовах воєнного стану. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. Вип. 11. С. 353-365. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-11-353-365> (дата звернення 08.04.2026).

УДК 657.422.1:005.334

Бойко А.О.,

*здобувач ННІ Економіки і права, 3 курсу, спец. 051 «Економіка»,
Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця,
науковий керівник – Безкоровайна Л.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу*

ОБЛІК ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання дебіторська заборгованість є важливою складовою оборотних активів підприємства та суттєво впливає на його фінансову стійкість. Вона виникає внаслідок реалізації продукції, виконання робіт і надання послуг із відстроченням платежу. З одного боку, така практика сприяє розширенню збуту та підтримує конкурентні позиції суб'єкта господарювання. З

іншого боку, накопичення непогашених вимог уповільнює обіг коштів, знижує ліквідність і підвищує ризик втрати платоспроможності. За таких умов бухгалтерський облік дебіторської заборгованості набуває не лише інформаційного, а й управлінського значення.

Нормативною основою обліку дебіторської заборгованості в Україні є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» і Податковий кодекс України. Відповідно до НП(С)БО 10 дебіторська заборгованість визнається активом за умови ймовірності отримання майбутніх економічних вигід і достовірного визначення її суми [4]. Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом, відображається в балансі за чистою реалізаційною вартістю, тобто за вирахуванням резерву сумнівних боргів [1]. Такий підхід забезпечує реалістичну оцінку активів і запобігає завищенню фінансових результатів. Економічний зміст дебіторської заборгованості проявляється у її подвійній природі. Вона є джерелом майбутніх грошових надходжень, але водночас містить ризик неповернення. Саме тому для управління фінансовою стійкістю важливим є не лише відображення суми боргу, а й оцінка його якості. У цьому контексті великого значення набуває поділ заборгованості на поточну і довгострокову, нормальну, сумнівну та безнадійну, а також її групування за строками виникнення та погашення.

У наукових дослідженнях дебіторська заборгованість розглядається як важливий чинник фінансової рівноваги підприємства. Познаховський В.А. підкреслює, що уповільнення її інкасації порушує кругообіг оборотного капіталу та послаблює фінансову гнучкість підприємства [2]. Рябчук О.Г. і Костенко А.С. акцентують увагу на ролі аудиту дебіторської заборгованості у забезпеченні достовірності фінансової звітності та виявленні ризиків неплатежів [3]. Борович О.В. та Івашків Т.С. розглядають резерв сумнівних боргів як інструмент самострахування підприємства в умовах нестабільності [1]. Отже, сучасний підхід до обліку дебіторської заборгованості повинен поєднувати облікову, аналітичну та контрольну функції.

Національні стандарти передбачають два основні методи визначення резерву сумнівних боргів: метод абсолютної суми сумнівної заборгованості та метод коефіцієнта сумнівності. Перший підхід базується на індивідуальній оцінці окремих дебіторів, другий – на узагальненні статистичних даних попередніх періодів. Вибір методу залежить від масштабів діяльності підприємства, кількості контрагентів і рівня деталізації аналітичного обліку [5].

Показовим у цьому аспекті є підхід МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», який орієнтується на модель очікуваних кредитних збитків. На відміну від реактивного підходу національних стандартів, міжнародний підхід передбачає попереднє врахування кредитного ризику ще до моменту фактичного неповернення боргу. Така логіка підсилює прогностичний характер облікової інформації та наближає облік дебіторської заборгованості до системи ризик-менеджменту.

Не менш важливим є належний внутрішній контроль за розрахунками з дебіторами. Контрольні процедури повинні охоплювати перевірку первинних

документів, моніторинг строків погашення, звірку розрахунків, аналіз платоспроможності контрагентів і дотримання строків позовної давності. Аудит дебіторської заборгованості сприяє своєчасному виявленню проблемних боргів, оцінці їх реальності та підвищенню якості фінансового управління [3]. Саме поєднання бухгалтерського обліку, аналітичної оцінки та внутрішнього контролю забезпечує належний рівень управління дебіторською заборгованістю.

Отже, облік дебіторської заборгованості є важливим інструментом управління фінансовою стійкістю підприємства. Його значення полягає у правдивому відображенні активів, своєчасному виявленні сумнівних боргів, формуванні резервів і створенні інформаційної основи для управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Борович О. В., Івашиків Т. С. Резерв сумнівних боргів як інструмент управління дебіторською заборгованістю в умовах воєнного стану. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2026. Т. 5, № 1. С. 11–22. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20260501.02> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Познаховський В. А. Управління дебіторською заборгованістю підприємства в умовах економічної нестабільності: концептуальні та прикладні підходи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2025. № 38(66). С. 23–29. URL: [http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-38\(66\)-23-29](http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-38(66)-23-29) (дата звернення: 11.04.2026).
3. Рябчук О. Г., Костенко А. С. Значення аудиту дебіторської заборгованості підприємства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2025. № 37(65). С. 70–74. URL: [http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37\(65\)-70-74](http://doi.org/10.25264/2311-5149-2025-37(65)-70-74) (дата звернення: 11.04.2026).
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 10.04.2026).
5. Хома С., Яцишин К. Стратегічні аспекти формування облікової інформації про дебіторську заборгованість в умовах застосування МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». *International Science Journal of Management, Economics & Finance*. 2026. Т. 5, № 2. С. 1–11. URL: <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20260502.01> (дата звернення: 12.04.2026).

УДК 657.1:658.14

Булкот М.М.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Гнилицька Л.В. – д.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ПОПОВНЕННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД І ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ

Поповнення власного капіталу може здійснюватись різними способами: через внески учасників, реінвестицію прибутку, переоцінку активів, випуск власних акцій тощо. Важливо враховувати різні підходи до його визнання, оцінки, розкриття та впливу на фінансові результати, що відрізняються між

національними стандартами (НП(С)БО України) [3] та міжнародними стандартами (МСФЗ/Концептуальною основою фінансової звітності) [2].

МСФЗ визначають дві основні концепції капіталу – як капітал, що розглядається як чисті активи, а прибуток визнається лише тоді, коли фінансовий капітал збільшується понад початковий рівень; як акцент на здатності підприємства зберігати виробничу потужність.

Вибір концепції капіталу впливає на визнання поповнення власного капіталу, оцінку прибутку, підхід до оцінки активів, що відображається у звітності та може відрізнитись у різних юрисдикціях.

МСФЗ не мають окремого стандарту про власний капітал, але питання відображення змін у власному капіталі висвітлено в Звіті про власний капітал, що є частиною фінансової звітності за МСФЗ. Основними складовими за міжнародною практикою є: внесений капітал (статутний/акціонерний), резерви, нерозподілений прибуток (залишений прибуток) та інші компоненти.

В Україні облік власного капіталу регулюється НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», де також власний капітал визначається як частина в активах після відрахування зобов'язань. Це співпадає з міжнародною концепцією, але має національне законодавче наповнення.

Окрім цього, НП(С)БО передбачають вимоги щодо відображення джерел капіталу, розкриття інформації про внески засновників, рух капіталу і його зміни у звітній формі.

В Україні поповнення капіталу найчастіше відбувається шляхом: внесків учасників, додаткового фінансування засновників, реінвестиції прибутку, переоцінки активів.

На практиці виникають проблеми з документальним оформленням, оцінкою внесків та розкриттям інформації, що ускладнює порівнянність та прозорість фінансової інформації.

Серед основних проблем й виклики в Україні можна визначити: невідповідність деяких національних вимог міжнародним стандартам, що ускладнює гармонізацію звітності; неповне розкриття змін у власному капіталі у фінансовій звітності; нестача уніфікованих вимог щодо обліку окремих компонентів капіталу.

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз міжнародного та українського підходів

Аспект	Міжнародні стандарти (МСФЗ)	Україна (НП(С)БО)
Визначення власного капіталу	Чисті активи після зобов'язань	Частина в активах після зобов'язань
Компоненти капіталу	Широка класифікація (внесений, резерви, нерозподілений прибуток)	Статутний, резервний, прибуток, додаткові внески
Звітність про зміни в капіталі	Звіт про власний капітал (МСФЗ)	Звіт про власний капітал (НП(С)БО/форма №3)
Оцінка внесків	Ґрунтується на міжнародних принципах оцінки	Часто оцінка за фактичними операціями – без узгодження з МСФЗ

Джерело: створено автором на основі [1,4]

Незважаючи на загальні принципи, міжнародні підходи є більш

деталізованими та орієнтованими на потреби глобальних користувачів, тоді як українська практика потребує подальшого вдосконалення для гармонізації зі світовими стандартами.

Отже, узагальнюючи все вище викладене, можна зробити висновок, що міжнародна практика надає ширший спектр способів визнання поповнення власного капіталу, що дозволяє краще відобразити економічну сутність операцій, а українська практика обмежена національними стандартами, що іноді призводить до обмеженої інформативності звітності та складнощів із порівнянням.

Список використаних джерел

1. Ганусич В., Шімон В. Теоретичні аспекти обліку власного капіталу: порівняння національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. № 9 (2025). С.140-158. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-9-140-158>. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/285/279>
2. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text. (дата звернення 20.02.2026)
3. НП(С)БО Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (дата звернення 15.04.2026)
4. Чудовець В. Облік і звітність власного капіталу: практична складова. *Економіка та суспільство*. 2024 (70). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-186> URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5487/5426>

УДК 657.37:005

Ващенко М.С.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Цятковська О.В. – д.е.н.,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Бухгалтерський облік є засобом безперервної, повної і точної акумуляції і узагальнення інформації щодо діяльності суб'єкта господарювання. Ведення бухгалтерського обліку має, починатися з моменту, державної реєстрації і до моменту його ліквідації. Підприємство повинно організувати ведення бухгалтерського обліку у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [1], дотримуючись міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку. Облікова політика являється першим і основним елементом в організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Керівник підприємства повинен нести відповідальність, в тому числі і кримінальну і адміністративну, за те, як ведеться бухгалтерський облік на підприємстві.

У відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову

звітність в Україні» [1] ведення бухгалтерського обліку повинно відповідати принципам: повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування, превалювання сутності над формою та єдиного грошового вимірника.

Якщо розглядати бухгалтерський облік за функціональним призначенням, то доцільно виокремити такі функції: інформаційну, контрольну і аналітичну. Оскільки дані бухгалтерського обліку - це база з інформацією відносно підприємства, яка потрібна для того, щоб прийняти окреме управлінське рішення з урахуванням інформаційного забезпечення. І саме дані бухгалтерського обліку є основним інформаційним джерелом для управлінського персоналу.

Облікова інформація та звітність виступають основою для формування управлінських рішень на підприємстві. Відповідні інформаційні дані забезпечують керівництво систематизованими даними для оцінки результатів діяльності, планування, контролю, аналізу та обґрунтування стратегічних і поточних управлінських дій. Чим вищою є якість цієї інформації та чим ефективніше організований процес її обробки й використання, тим більш результативною є система управління підприємством загалом.

З урахуванням того, що управлінське рішення - це результат під час процесу вибору найбільш підходящої альтернативи у вирішенні окремого завдання, що в свою чергу має формуватися, враховуючи дані бухгалтерського обліку.

Варто відзначити, що бухгалтерська інформація є сукупністю певних економічних показників, які можуть використовуватися під час прийняття управлінського рішення для того, щоб здійснити внутрішній контроль і управляти діяльністю на підприємстві. Бухгалтерська інформація повинна забезпечити і створити дієву систему внутрішнього контролю і управління діяльністю підприємства. [2]. Для того, щоб більш ефективно управляти діяльністю на підприємстві потрібно розробити і вдосконалити принципи і методи формування бухгалтерського обліку. Інформація, яка надана, завдяки бухгалтерському обліку, з однієї сторони, це засіб управління підприємством, основа для того, щоб прийняти обґрунтоване управлінське рішення, а з іншої - спосіб обґрунтування і оцінки економічної діяльності. З даної точки зору бухгалтерська інформація - це інформаційна база щодо господарської діяльності, яка використовується у процесі управління[2].

Сучасна система бухгалтерського обліку і звітності повинна розглядатися не лише як інструмент фіксації господарських операцій, а як комплексна інформаційно-аналітична система управління підприємством. Виявлені проблеми, зокрема недостатня автоматизація, складність нормативної бази, низька якість інформації, відсутність інтеграції та недостатній рівень розвитку управлінського обліку, знижують ефективність використання облікових даних у процесі управління. Вирішення цих проблем можливе шляхом впровадження сучасних інформаційних технологій, удосконалення облікової політики, розвитку аналітичної функції обліку, підвищення кваліфікації персоналу та забезпечення інтеграції інформаційних систем. Особливого значення набуває використання ризик-орієнтованого підходу, систем внутрішнього контролю та інструментів цифрової трансформації. У результаті реалізації зазначених

напрямів підприємство отримує можливість сформувати ефективну, гнучку та надійну систему обліку, яка забезпечує керівництво якісною інформацією для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і сприяє підвищенню конкурентоспроможності в сучасних умовах господарювання.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Євдокимов, В. В. (2017). Взаємозв'язок бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю в управлінській діяльності підприємства. «Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування, (4(50), 42–44. URL: <https://ven.ztu.edu.ua/article/view/82676>

УДК 657

Вовк А.С.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кругла М.М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

КОНТРОЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ

Інвентаризація є одним із ключових елементів системи бухгалтерського контролю на підприємстві. В умовах динамічного ринкового середовища та викликів воєнного часу питання достовірності облікових даних набуває особливої гостроти. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає, що для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства зобов'язує суб'єктів господарювання здійснювати перевірку активів та зобов'язань, у процесі якої встановлюється їх фактична наявність, технічний стан і вартісна оцінка [1].

Правова база інвентаризаційного процесу в Україні сформована на двох рівнях: як профільне законодавство у сфері бухгалтерського обліку, так і Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань, затверджене наказом Міністерства фінансів України №879 від 02.09.2014 р., закріплюють вимогу щодо обов'язкового проведення щорічної інвентаризації. При цьому щорічна інвентаризація є суцільною, тобто охоплює всі види зобов'язань і усе майно підприємства без урахування його територіального розташування. Відповідно до п. 10 Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань, підприємствам необхідно здійснити інвентаризаційні процедури у визначені нормативним актом терміни – до моменту формування річної фінансової звітності [2].

Належно побудована система інвентаризаційних перевірок виступає невід'ємною складовою внутрішнього контролю підприємства, оскільки сприяє виявленню вразливих місць в організації обліку, підвищенню достовірності фінансової звітності та посиленню управління майном і ресурсами суб'єкта господарювання. Контрольна функція інвентаризації реалізується через

виявлення розбіжностей між обліковими та фактичними даними: надлишків, нестач, пересортиці, невідповідностей в оцінці активів. Відтак, похибки у підсумках інвентаризаційних перевірок спричиняють спотворення облікових записів і, як наслідок, унеможливають формування достовірної фінансової звітності [3].

До ключових принципів проведення інвентаризації належать: несподіваність, зіставність, систематичність і своєчасність, достовірність, неупередженість, безперервність, вичерпне охоплення об'єктів, результативність, оперативність, ощадливість, відкритість, виховна функція, оцінювання підсумків, дотримання принципу матеріальної відповідальності, обов'язковість та документальне закріплення отриманих результатів, а також доцільність. За своєю типологією інвентаризації поділяються залежно від широти охоплення об'єктів (повна та часткова), періодичності здійснення (регулярна та позапланова), а також за характером підстав для проведення (нормативно визначена та добровільна) [4].

Важливою складовою контрольного значення інвентаризації є документальне оформлення її результатів. Документація за підсумками інвентаризації – переліки об'єктів, інвентаризаційні акти та відомості розходжень – формується згідно з вимогами нормативного регулювання документообігу в бухгалтерському обліку і має статус первинних облікових документів. Для проведення перевірки на підприємстві, розпорядчим документом керівника підприємства, створюється інвентаризаційна комісія з представників апарату управління, бухгалтерської служби та компетентних фахівців підприємства, які володіють знаннями щодо специфіки інвентаризованих об'єктів, їх вартісних характеристик та порядку первинного відображення в обліку [2].

Поряд із плановою річною інвентаризацією існує перелік обставин, за яких її проведення є безумовно обов'язковим: у разі передання майнових об'єктів державних підприємств у тимчасове користування, їх роздержавлення або перетворення на акціонерні товариства; при призначенні нової матеріально відповідальної особи; у випадку виявлення фактів привласнення майна чи службових зловживань; після стихійного лиха; у разі припинення діяльності підприємства через його перетворення або повну ліквідацію; на вимогу судових або слідчих органів; при переході на єдину форму власності; перед складанням річної фінансової звітності [1, 2].

Важливе значення має обґрунтування віднесення нестач до категорії дрібних чи великих. До цієї категорії належать нестачі, що виникли з вини матеріально відповідальної особи через брак досвіду, помилкові судження або необережні дії, що не утворюють складу кримінального правопорушення. Відшкодування нестач матеріально відповідальними особами є одним із проявів профілактичного та дисциплінуючого впливу інвентаризації на поведінку працівників підприємства, що суттєво зміцнює загальну систему внутрішнього контролю [4].

Світова аудиторська практика підтверджує першочергове значення інвентаризації для якості фінансової звітності. Зовнішні аудитори наголошують,

що надійність фінансової звітності залежить від результатів щорічної фізичної інвентаризації [5]. Рада PCAOB (США) розглядає оновлення стандарту AS 2510, враховуючи використання дронів, RFID-сканерів і систем відстеження запасів у реальному часі, які стають дедалі поширенішими. Це свідчить про необхідність технологічної модернізації підходів до інвентаризаційного контролю і в Україні [6].

Положення № 879 не звільняє від обов'язку проведення річної інвентаризації установи, майно яких розташоване на територіях, що перебувають під тимчасовою окупацією або в зонах активних військових конфліктів, що підкреслює виняткову важливість цього інструменту контролю навіть за форс-мажорних обставин. Водночас практичне виконання цієї вимоги об'єктивно потребує окремого нормативного врегулювання та гнучких механізмів застосування [3].

Отже, інвентаризація є багатофункціональним інструментом господарського контролю, що поєднує облікову, аналітичну, охоронну та превентивну функції. Її контрольне значення полягає у забезпеченні достовірності фінансової звітності, виявленні та попередженні зловживань, підтвердженні матеріальної відповідальності, а також у формуванні інформаційної бази для управлінських рішень. В умовах сучасних викликів – як технологічних, так і воєнних – підходи до організації та документування інвентаризації потребують постійного вдосконалення відповідно до міжнародних стандартів аудиту та управління.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 03.04.2026).
2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : затв. наказом міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 03.04.2026).
3. Інвентаризація на підприємствах: значення, особливості та ризику / Юридична компанія «Армада». URL: <https://armada.law/blog/inventaryzaczia-na-pidpryyemstvah-znachennya-osoblyvosti-ta-ryzyky/> (дата звернення: 03.04.2026).
4. Облік і звітність. Тема 4. Підготовка товарів до інвентаризації та її проведення / Дніпропетровський центр ПТО ДСЗ. URL: <https://cpto.dp.ua/oblik/page13.html> (дата звернення: 03.04.2026).
5. Louwers T., Blay A., Sinason D., Strawser J. Auditing & Assurance Services. 7th ed. McGraw-Hill Education, 2023. 800 p.
6. PCAOB Pushes for Modernized Auditing Standards for Inventory / Rehmann CPAs. 2025. URL: <https://www.rehmann.com/resource/pcaob-pushes-for-modernized-auditing-standards-for-inventory/> (дата звернення: 03.04.2026).

УДК 658.155:005.915

Водько І.П.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

СТРАТЕГІЧНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ «ВИТРАТИ-ОБСЯГ-ПРИБУТОК»

В сучасних умовах ведення підприємницької діяльності, в зв'язку із нестабільністю економічних умов, підприємства постійно стикаються зі зміною вартості ресурсів та коливанням попиту на товари чи послуги. Це потребує від управлінців постійного контролю за цими змінами та вчасного прийняття управлінських рішень. Аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» в таких умовах є дуже важливим інструментом, який дозволяє визначити вплив зміни вартості ресурсів та обсягу реалізації на прибуток підприємства. Завдяки цьому аналізу управлінський персонал може оперативно змінити стратегію діяльності відповідно до змін на ринку, що призведе до збереження прибутку підприємства.

Дослідженням аналізу взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» займалися вітчизняні та зарубіжні вчені: Пушкар М.С., Осадча А.Г. [2], Бабяк Н.Д., Крутоус Н.Ю. [1], Чернелевський Л.М., Маркіна І.А., Голов С.Ф. [3], Бабяк Н. Д., Фостер Дж. та інші. Проте, враховуючи що економічні умови діяльності постійно змінюються, то є необхідність у продовженні досліджень даної тематики.

Аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» являє собою системне дослідження взаємозалежності таких показників діяльності як витрати, обсяг реалізації та прибуток. На основі проведеного аналізу встановлюється обсяг реалізації, що забезпечить відшкодування всіх витрат (точка беззбитковості) та отримання бажаного прибутку. Окрім цього, завдяки CVP-аналізу можна дати відповіді на інші ключові питання, необхідні для прийняття управлінських рішень: як зміна ціни вплине на прибуток, у разі збільшення суми постійних витрат який додатковий обсяг реалізації потрібен, чи можемо збільшити штат постійних працівників і т.д.

Метою CVP-аналізу є дослідження змін, які можуть відбутися з прибутком підприємства при модифікації та коливаннях певних показників, наприклад рівня продуктивності праці, обсягів виробництва продукції. Основні показники CVP-аналізу [2]:

- змінні витрати (витрати, що змінюються пропорційно до зміни обсягу виробництва);
- постійні витрати (витрати, які не залежать від зміни обсягів виробництва);
- маржинальний дохід (різниця між виручкою від продажу і сумою змінних витрат; розрахунок маржинального доходу дає інформацію підприємству про величину виручки, яку необхідно отримати, щоб окупити постійні витрати і отримати прибуток);

- критичний обсяг виробництва (мінімально допустимий обсяг продажів, який покриває всі витрати на виготовлення продукції, при цьому підприємство не отримає ні прибутку ні збитку);
- запас фінансової міцності (різниця між фактичною виручкою та критичним обсягом виробництва);
- ефект виробничого (операційного) важеля (відношення маржинального доходу до прибутку).

При проведенні аналізу беззбитковості для короткострокового періоду важливо враховувати певні умови (припущення), а саме: між сукупними витратами, обсягом виробництва та обсягом виручки від реалізації існує лінійна залежність; при планування у короткостроковому періоді постійні витрати залишаються відносно незмінними, незалежно від зміни обсягів реалізації; змінні витрати на одиницю продукції є стабільними, а сукупні змінні витрати змінюються прямопропорційно до обсягів виробництва і реалізації; витрати та прибуток змінюються виключно через зміну обсягів виробництва і реалізації продукції; ціни на готову продукцію та ресурси, що формують собівартість продукції зафіксовані на певному рівні; обсяг реалізації продукції дорівнює обсягу виробництва; при аналізі декількох видів продукції співвідношення між їх обсягами мають залишатися незмінними [1].

Недотримання цих вимог при аналізі може дати помилкові розрахунки, і як наслідок - неправильні управлінські рішення.

CVP-аналіз це один із методів прогнозування діяльності суб'єктів господарювання. Взаємозв'язки між показниками цього аналізу складають модель фінансової діяльності, яка допомагає дати оцінку альтернативним рішенням. Для проведення точного і результативного аналізу потрібно чітко розуміти структуру витрат підприємства та поведінку їх фіксованої і змінної частини залежно від зміни обсягу реалізації. Але на практиці чіткий поділ витрат на постійні і змінні є не таким простим, як здається, оскільки багато статей витрат є змішаними, вони можуть містити в собі як фіксовані, так і змінні складові.

Таким чином, аналіз взаємозв'язку «витрати-обсяг-прибуток» є важливим інструментом фінансового аналізу, який надає інформацію управлінському персоналу, необхідну для вирішення перспективних завдань діяльності підприємства. Враховуючи ситуацію, яка скалася на ринку України сьогодні, дуже важливим є для підприємства спроможність оперативно реагувати на зміни в економічному середовищі, оптимізувати об'єми виробництва, не знижуючи при цьому рентабельність та прибуток.

Список використаних джерел

1. Бабяк Н. Д., Крутоус Н. Ю. CVP-аналіз в умовах багатопродуктового виробництва як інструмент операційного контролінгу. Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2021. – Випуск 1
2. Осадча А. Г., Брик Н. М. CVP-аналіз як ефективний спосіб планування і прогнозування діяльності підприємства. Вісник НУБГП. Серія «Економічні науки. – 2020. – Випуск 1(89). С 153 – 167.
3. Голов С. Ф. Управлінський облік: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2018.

УДК 657.422.2:355.01

Волошина К.С.,
*здобувачка відділення "Економіки та права", 3 курсу,
спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Первомайський фаховий коледж
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,
науковий керівник – Козіцька Н.О. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку та оподаткування*

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА ВИБІР МЕТОДІВ ОЦІНКИ ВИБУТТЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

Запаси займають центральне місце в бухгалтерському обліку, оскільки є основою для складання фінансової звітності та прийняття стратегічних рішень. Запровадження воєнного стану призвело до суттєвих змін в умовах діяльності вітчизняних суб'єктів господарювання, що проявляється в порушенні логістичних ланцюгів, нестабільності постачання матеріальних ресурсів, дефіциті окремих видів сировини, значним коливанням валютних курсів та цін [1]. Особливої уваги набуває ефективне управління виробничими запасами як ключовим елементом забезпечення безперервності виробничого процесу. Часовий розрив між придбанням запасів та їх вибуттям стає критичним фактором. Використання методів, що не враховують поточну ринкову вартість, призводить до штучного завищення фінансового результату. Це, в свою чергу, створює ілюзію прибутковості, з якої сплачується реальний податок на прибуток, що фактично зменшує обігові кошти суб'єкта господарської діяльності, необхідні для відновлення запасів за новими, вищими цінами. Розуміємо, що вибір методу оцінки вибуття запасів напряму впливає на формування собівартості продукції, товарів, робіт, послуг, фінансові результати його діяльності та податкове навантаження. В умовах різкого зростання цін і нестабільності ринку традиційні підходи до оцінки вибуття запасів можуть призводити до викривлення облікових показників і прийняття неефективних управлінських рішень. Відповідно, дослідження впливу воєнного стану на вибір методу оцінки вибуття запасів для суб'єкта господарської діяльності є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору.

Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» [2], суб'єкти господарювання можуть обирати серед кількох методів оцінки вибуття запасів: середньозваженої собівартості, ідентифікованої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО), нормативних витрат, ціни продажу.

Кожен метод оцінки вибуття запасів має свої переваги та наслідки для фінансової звітності, податкових зобов'язань та прийняття рішень. Тому кожен суб'єкт господарської діяльності повинен уважно оцінити придатність кожного методу, беручи до уваги такі фактори, як галузеві норми, коливання витрат, податкові питання та вимоги до фінансової звітності. До того ж, вибір методу оцінки запасів має бути послідовним у часі, щоб забезпечити порівнянність фінансової звітності та прозорість для зацікавлених сторін [3].

У мирний час більшість господарюючих суб'єктів використовували методи, орієнтовані на стабільні ціни, що не є ефективними у воєнний час, так як можуть штучно завищувати прибуток за рахунок списання запасів за нижчими від ринкових цінами. Тому, у воєнний час, вибір методу оцінки вибуття запасів стає практичним інструментом фінансового планування для господарюючого суб'єкта. Попри те, що в обліковій політиці вже закріплений метод, на практиці виникає потреба переходу на інший. Причиною, як згадувалося вище, є відчутний вплив на фінансовий результат.

З метою систематизації впливу кожного методу на стійкість бізнесу та визначення оптимального підходу для вітчизняних суб'єктів господарювання, проведемо порівняльний аналіз таких методів (табл.1).

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз методів оцінки вибуття запасів в умовах воєнного стану

Критерій порівняння	Метод ідентифікованої собівартості	Метод ФІФО	Метод середньозваженої собівартості
Вплив на собівартість	Максимально точний, відповідає реальним витратам	Мінімальна собівартість, списання за «старими» цінами	Середня собівартість, що узгоджує цінові коливання
Вплив на прибуток	Об'єктивно відображає рівень прибутку	Завищує рівень прибутку	Формує стабільний, помірний показник
Податкові наслідки	Оптимальні й обгунтовані	Завищений податок на прибуток через низьку собівартість	Уникнення надмірного податкового навантаження

Джерело: узагальнено автором

Підсумовуючи вищевикладене, можемо стверджувати, що вибір методу оцінки вибуття запасів, в умовах воєнного стану, трансформується з технічного облікового рішення у стратегічний інструмент виживання. Проведений аналіз доводить, що традиційні підходи, зокрема метод ФІФО, створює ілюзію прибутковості, проте метод середньозваженої собівартості дозволяє нівелювати різкі цінові коливання та забезпечити стабільність податкового навантаження. Відповідно, суб'єктам господарювання рекомендовано адаптувати свою облікову політику до нових економічних реалій, керуючись принципами об'єктивності та безперервності діяльності.

Список використаних джерел

1. Козак В.Г., Олійник М.О. Особливості екаунтингу виробничих запасів в умовах воєнного стану в Україні: уроки з міжнародного досвіду. Економіка та суспільство. 2023. Випуск 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-129>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» затверджений Наказом Міністерства фінансів України N 246 від 20.10.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00#Text>.
3. Дутчак І.Б., Гордієнко М.І., Коверза В.І. Порівняльний аналіз методів оцінки запасів в бухгалтерському обліку та їх вплив на фінансові результати. Економіка та суспільство. 2024. Випуск 62. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-63>.

УДК 657:658.8.004

Гаврилюк Х.К.,
*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Марчук У.О. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОБЛІК МАРКЕТИНГОВИХ ВИТРАТ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Цифровізація не просто доповнила маркетинг новими інструментами – вона змінила саму логіку формування та ідентифікації об'єктів обліку. Якщо раніше маркетинговий бюджет розподілявся між відносно стабільними каналами (ТБ, зовнішня реклама, друк), то сьогодні витрати стають динамічними та залежними від поведінки споживача в режимі реального часу. Це означає, що підприємство більше не «планує витрати наперед», а постійно їх коригує, реагуючи на цифрові сигнали ринку.

Облік маркетингових витрат – це процес ідентифікації, документування, групування та відображення у бухгалтерському обліку витрат, пов'язаних із просуванням продукції, формуванням попиту та збутом.

Серед науковців вагомий внесок у впровадження маркетингових технологій та питань цифровізації внесли: Т. Білоусько, І.О. Крюкова, Д.К. Семенда, В.В. Стадніченко, Н.П. Чухно, О.В. Юрченко, та інші. За підходом Ф. Котлера та К. Келлера, сучасний маркетинг зміщується від продукту до клієнтського досвіду, що призводить до того, що витрати концентруються не лише на просуванні, а й на створенні цифрових точок взаємодії – веб-платформ, сайтів, мобільних додатків, персоналізованого контенту [1]. Таким чином, частина витрат фактично переходить із категорії «реклама» у категорію «інвестиції в інфраструктуру взаємодії». Вищенаведена тенденція вимагає від фахівців з обліку апробації методичних алгоритмів для ідентифікації, документування та відображення маркетингових витрат, які в умовах трансформації набувають варіативності та структурної складності.

Цифрові канали роблять маркетингові витрати більш керованими, але одночасно складнішими для документування. Згідно з дослідженням В. Стадніченко та Н. Чухно ефективна цифрова стратегія в комплексі маркетингу базується на «Data-driven» підході, де дані стають головним активом для прийняття рішень. Це вимагає від підприємства побудови наскрізної аналітики, яка об'єднує показники охоплення, конверсії та фінансових витрат в єдину екосистему [2]. Відповідно, саме правильна організація обліку маркетингових витрат забезпечує контроль ефективності рекламних заходів, дозволяє оцінити їх вплив на доходи підприємства та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Як зазначає Д. Чаффі, ефективність цифрового маркетингу визначається не лише бюджетом, а й якістю налаштування каналів і аналітики [3]. Для бухгалтерської служби це означає необхідність отримання звітів з відображенням економічної ефективності з Googl Ads, Meta та інших каналів у інформаційну систему підприємства через API-інтерфейси або

вивантаження статистичних даних в Excel таблиці для формування кількісних показників в звітах та внутрішніх облікових документах підприємства для підтвердження реальності витрат на маркетингові заходи.

За даними Statista, глобальні витрати на цифрову рекламу стабільно зростають [4]. Причина полягає у посиленні конкуренції за увагу користувача: цифровий простір обмежений не ресурсами, а здатністю людини сприймати інформацію. У таких умовах компанії змушені інвестувати більше, щоб зберегти видимість в інформаційному полі.

Цифровізація змінює підхід до обліку маркетингових витрат, оскільки забезпечує можливість детального відстеження результатів рекламних кампаній і потребує підвищеного контролю за ефективністю використання ресурсів. У таких умовах витрати на маркетинг розглядаються не лише як поточні витрати, а й як інвестиції з вимірюваною віддачею, що вимагає їх ідентифікації, чіткого облікового відображення та аналітичного розподілу. Роль облікової інформації та необхідність групувати витрати зростають при оцінці довгострокових ефектів за різними напрямками, такими, як дослідження ринку, формування лояльності клієнтів і цифрове просування. Як зазначає О.В. Кривошей: ефективність управління маркетинговою діяльністю безпосередньо залежить від якості обліково-аналітичного забезпечення, яке має базуватися на детальній сегментації витрат за їх функціональним спрямуванням [5].

Отже, облік маркетингових витрати в умовах цифровізації економіки вимагає кардинально нових рішень що стає мотивом реінженірингу облікових та аналітичних процесів залучення автоматизації та апробації нових алгоритмів спеціалістами з обліку для ідентифікації та відображення результатів витрат на стимулювання збуту. Оскільки заходи набувають високого ступеня варіативності, критичним стає впровадження чітких алгоритмів відстеження ефективності інвестицій в інструменти ринкового позиціонування та відображення їх в обліку.

Список використаних джерел

1. Kotler, P., Keller, K. L., & Chernev, A. *Marketing Management* (16th global ed.). Harlow: Pearson Education Limited, 2022. 716. URL: https://www.researchgate.net/publication/330986235_MARKETINGOVIJ_MENEDZMENT_Perse_ukrainske_adaptovane_vidanna_MARKETING_MANAGEMENT_First_Ukrainian_Adapted_Edition (дата звернення: 04.04.2026).
2. Стадніченко В. В., Чухно Н. П. Цифрова стратегія в комплексі маркетингу Журнал стратегічних економічних досліджень. 2024. № 5 (22). С. 142–151. https://www.researchgate.net/publication/390086865_CIFROVA_STRATEGIA_V_KOMPLEKSI_MARKETINGU (дата звернення: 04.04.2026).
3. Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. *Digital Marketing: Strategy, Implementation and Practice* (8th ed.). Harlow: Pearson Education Limited. 2022. URL: <https://sinhvien.dinhvienminh.net/wp-content/uploads/2025/01/Dave-Chaffey-Fiona-Ellis-Chadwick-Digital-Marketing-2022-Pearson.pdf>.
4. Social media - statistics & facts. Statista URL: <https://www.statista.com/topics/1164/advertising/> (дата звернення: 04.04.2026).
5. Кривошей О.В. Обліково-аналітичне забезпечення маркетингової діяльності підприємств агробізнесу : дис Кривошей О.В. д-ра філософії 071 / Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ. 2021, 264 с. https://nubip.edu.ua/sites/default/files/rich_text_files/dis_%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B2%D0%BE%D1%88%D0%B5%D0%B9.pdf

УДК 657.6

Голубенко Т.М.,
*здобувачка ф-ту ЕтУ, 5 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Львівський торговельно-економічний університет,
науковий керівник – Чабанюк О.М. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування*

ОБЛІК ВИТРАТ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ПОДАТКОВИХ РЕЖИМІВ

В умовах реформування податкової системи України та адаптації національного законодавства до вимог Європейський Союз особливого значення набуває проблема гармонізації бухгалтерського та податкового обліку. Застосування спеціальних податкових режимів (спрощена система оподаткування, єдиний податок, спеціальні режими для аграрного сектору, ІТ-сфери тощо) зумовлює специфіку формування та відображення витрат у системі бухгалтерського обліку. Облік витрат в умовах спеціальних податкових режимів має подвійний характер: з одного боку - забезпечення достовірності фінансової звітності відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку або МСФЗ, з іншого - коректне визначення об'єкта оподаткування відповідно до норм Податкового кодексу України [1, 2].

Суб'єкти малого підприємництва, що застосовують єдиний податок, здебільшого визначають об'єкт оподаткування виходячи з доходу, а не фінансового результату. У такому випадку витрати не впливають безпосередньо на суму податкового зобов'язання (крім окремих груп платників) [4]. Основні особливості: спрощений порядок документального оформлення; можливість ведення спрощеного бухгалтерського обліку; відсутність коригування фінансового результату на податкові різниці; акцент на касовому методі визначення доходів (для окремих груп). Водночас для управлінських потреб підприємство повинно забезпечити повноцінний аналітичний облік витрат, оскільки спрощення податкового режиму не скасовує необхідності ефективного управління ресурсами.

Для аграрних підприємств характерні специфічні витрати: біологічні активи, сезонність виробництва, довготривалий операційний цикл. Особливості оподаткування (зокрема, застосування єдиного податку четвертої групи) впливають на структуру обліку витрат [5, 6]. Ключові аспекти: калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції; облік витрат на вирощування біологічних активів; розмежування виробничих та загальновиробничих витрат; вплив нормативної грошової оцінки земель на податкове навантаження. Податковий режим не звільняє від необхідності формування достовірної інформації про собівартість продукції, що є основою управлінських рішень.

Застосування спеціальних режимів зумовлює: оптимізацію документообігу (зменшення кількості реєстрів податкового обліку); спрощення аналітичного обліку (скорочення деталізації витрат для податкових цілей); необхідність паралельного ведення обліку (для цілей фінансової звітності та внутрішнього

контролю); зниження адміністративного навантаження (зменшення витрат на ведення податкового обліку) [3]. Однак існують і ризики: недостатня деталізація витрат; викривлення інформації для прийняття управлінських рішень; складність переходу на загальну систему оподаткування.

Серед актуальних проблем слід виокремити: неузгодженість бухгалтерського та податкового законодавства; часті зміни нормативної бази; складність переходу між податковими режимами; недостатня методична розробленість питань обліку витрат у нових сферах (ІТ, креативні індустрії). Основні напрями удосконалення: цифровізація облікових процесів; автоматизація формування реєстрів; гармонізація національних стандартів із міжнародними; розробка методичних рекомендацій щодо обліку витрат для окремих спеціальних режимів.

Таким чином, облік витрат в умовах застосування спеціальних податкових режимів характеризується поєднанням спрощення податкових процедур із необхідністю забезпечення повної та достовірної інформації для управління підприємством. Спеціальні режими зменшують податкове навантаження та адміністративні витрати, однак не скасовують вимог щодо ведення бухгалтерського обліку відповідно до національних і міжнародних стандартів. Ефективна організація обліку витрат у таких умовах передбачає чітке розмежування бухгалтерського та податкового аспектів, автоматизацію процесів та впровадження сучасних методів управлінського аналізу. Удосконалення обліку витрат за спеціальних податкових режимів є важливою передумовою підвищення конкурентоспроможності підприємств та забезпечення їх фінансової стабільності в умовах трансформації економічного середовища України.

Список використаних джерел

1. Куцик П. О. Чабанюк О. М. Загальновиробничі витрати : порядок формування та розподілу / П. О. Куцик, О. М. Чабанюк // Вісник Львівської комерційної академії [ред. кол.: Башнянин Г. І., Анопій В. В., Вовчак О. Д. та ін.]. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії. 2011. – С. 206-212.
2. Куцик, П., Бачинський, В., Кузьмінська, К., & Чабанюк, О. (2022). ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ЦІЛЬОВОГО КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ У ПРОЦЕСНООРІЄНТОВАНОМУ ВИРОБНИЦТВІ. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(43), p. 25–32. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.43.2022.3363>
3. Лобода Н.О., Чабанюк О.М., Мосолова Ю.О. Спрощена система оподаткування як мікроекономічний фіскальний регулятор. *Бізнесінформ*. 2021. No 4. С. 228-234. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-4-228-234>
4. Мединська Т. В., Чабанюк О. М. Єдиний податок: оподаткування, облік і звітність. Київ : Алерта, 2012. 188 с.
5. Мединська ТВ, Чабанюк ОМ. Спеціальні податкові режими: загальні положення, облік і звітність. Київ : Алерта. 2017.
6. Чабанюк О. М., Мединська Т. В. Спрощена система оподаткування: загальні положення, облік і звітність: Навчально-практичний посібник. Київ : Алерта, 2013. 208 с.

УДК 657

Гроздєва А.І.,
*здобувачка вищої освіти 28 гр. ФЕУП,
Одеський національний економічний університет
науковий керівник – Старенька О.М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту*

ВПЛИВ ДАШБОРДІВ УПРАВЛІНСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

В сучасних умовах підприємства часто працюють з великими обсягами інформації, і не рідкістю буває те, що це стає причиною виникнення труднощів в швидкому і якісному аналізі даних. Борячись з цією проблемою, і розуміючи, що ефективність управління залежить від якості та подачі облікової інформації, люди створили і ввели у використання дашборди - візуалізацію даних, яка дозволяє взаємодіяти з даними, досліджувати їх, розуміти, які зміни відбуваються або вже відбулися, та визначати причини [1]. Головна мета такого звіту – допомогти користувачеві приймати ефективні бізнес-рішення шляхом візуалізації ключових показників ефективності (KPI, графіків, карт тощо), моніторингу ефективності, взаємодії з даними для аналізу тенденцій та отримання необхідної інформації. Чітка візуалізація у вигляді діаграм або графіків забезпечує простий робочий процес та розуміння даних.

Дашборди управлінської звітності активно використовуються різними категоріями користувачів, серед яких ключове місце займають керівники підприємств, фінансові менеджери, аналітики та бухгалтери. Для керівників вони є інструментом оперативного контролю за основними показниками діяльності підприємства, що дозволяє швидко оцінити поточний стан бізнесу та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Фінансові менеджери та аналітики застосовують дашборди для детального аналізу фінансових результатів, виявлення тенденцій і відхилень, а також для планування майбутньої діяльності. Бухгалтери, у свою чергу, використовують їх для узагальнення облікової інформації та представлення її у зручному для сприйняття вигляді.

Практичне значення дашбордів можна проілюструвати на прикладі діяльності підприємства, яке здійснює моніторинг своїх фінансових показників. За допомогою дашборду керівник може одночасно бачити динаміку доходів, витрат та прибутку, а також ключові показники ефективності [2]. У випадку, якщо при стабільному рівні доходів спостерігається зниження прибутку, дашборд дозволяє швидко виявити причину, наприклад, зростання витрат на логістику або сировину. Це, у свою чергу, дає змогу своєчасно вжити відповідних заходів, таких як оптимізація витрат або перегляд умов співпраці з постачальниками. Таким чином, використання дашбордів управлінської звітності має комплексний вплив на ефективність діяльності підприємства та процес прийняття управлінських рішень.

По-перше, дашборди сприяють підвищенню *оперативності* прийняття рішень[3]. Завдяки автоматизованому оновленню даних і їх узагальненню ,

керівник отримує доступ до актуальної інформації в режимі реального часу або з мінімальною затримкою. Це усуває необхідність тривалого збору та обробки даних вручну, що особливо важливо в умовах динамічного бізнес-середовища, де затримка в прийнятті рішень може призвести до фінансових втрат або втрати конкурентних переваг.

По-друге, дашборди забезпечують *підвищення точності та обґрунтованості* управлінських рішень. Візуалізація даних у вигляді графіків, діаграм та індикаторів дозволяє краще виявляти закономірності, тенденції та відхилення, які складно помітити у великих масивах числової інформації. Крім того, автоматизація обробки даних зменшує вплив людського фактору та ймовірність арифметичних або логічних помилок, що підвищує достовірність інформаційної бази для прийняття рішень.

По-третє, важливим є *посилення функції контролю* за діяльністю підприємства. Дашборди дозволяють постійно відстежувати ключові показники ефективності (KPI), порівнювати фактичні результати з плановими та оперативно виявляти відхилення. Це дає змогу не лише фіксувати проблему, а й своєчасно реагувати на неї, коригуючи управлінські дії та запобігаючи погіршенню фінансових результатів.

По-четверте, використання дашбордів сприяє *зниженню рівня управлінських ризиків*[4]. Завдяки комплексному представленню інформації з різних напрямів діяльності підприємства (фінанси, витрати, продажі тощо), керівництво отримує більш цілісне бачення ситуації. Це дозволяє своєчасно ідентифікувати потенційні загрози, оцінювати їх вплив та приймати превентивні рішення, що зменшує ймовірність негативних наслідків.

Крім того, дашборди сприяють *підвищенню прозорості та зрозумілості інформації* для користувачів. Чітка та структурована подача даних полегшує їх інтерпретацію, що особливо важливо при колективному прийнятті рішень або взаємодії між різними підрозділами підприємства. Це покращує комунікацію всередині організації та сприяє узгодженості управлінських дій.

Отже, впровадження дашбордів управлінської звітності не лише оптимізує процес обробки інформації, але й істотно підвищує якість, обґрунтованість та результативність управлінських рішень, що в кінцевому підсумку позитивно впливає на ефективність діяльності підприємства.

Водночас важливим є аналіз практики використання дашбордів у сучасних умовах господарювання, зокрема в Україні [5]. В останні роки вітчизняні підприємства все активніше впроваджують цифрові інструменти управління, серед яких значне місце займають системи бізнес-аналітики та візуалізації даних. Використання дашбордів поступово стає невід'ємною складовою управлінського обліку, особливо у великих та середніх компаніях, що прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність.

Разом з тим, рівень впровадження таких інструментів в Україні залишається нерівномірним. Серед основних стримуючих факторів можна виділити недостатній рівень автоматизації облікових процесів, обмежені фінансові можливості підприємств, а також нестачу кваліфікованих фахівців у сфері бізнес-аналітики. Крім того, частина підприємств все ще використовує

традиційні підходи до обробки інформації, що знижує швидкість і якість прийняття управлінських рішень.

Незважаючи на це, загальна тенденція свідчить про поступове зростання зацікавленості у впровадженні дашбордів, що обумовлено розвитком цифрової економіки та необхідністю ефективного управління в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Очікується, що в майбутньому роль дашбордів у системі управлінської звітності українських підприємств лише посилюватиметься.

Отже, дашборди управлінської звітності виступають важливим інструментом сучасного управління, який забезпечує підвищення ефективності прийняття рішень, покращення контролю за діяльністю підприємства та сприяє його сталому розвитку в умовах цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Data LABS , Dashboard to Provide Effective Workflow . URL: <https://datalabsua.com/en/dashboard-to-provide-effective-workflow/> (Дата звернення: 20.04.2026)
2. Adminka , Ю. Мельник Дашборд «Фінансовий звіт» , 2022 . URL: https://www.adminka.pro/post/%D0%B4%D0%B0%D1%88%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%B4-%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9-%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82?utm_source (Дата звернення: 20.04.2026)
3. Data LABS , The Advantages and Drawbacks of BI-Dashboards . URL: <https://datalabsua.com/ua/the-advantages-and-drawbacks-of-bi-dashboards/> (Дата звернення: 20.04.2026)
4. mind , Як CEO контролює маркетинг без мікроменеджменту: практичні дашборди . URL: <https://mind.ua/openmind/20292535-yak-ceo-kontrolyue-marketing-bez-mikromenedzhmentu-praktichni-dashbordi> (Дата звернення: 20.04.2026)
5. Міністерство освіти і науки України , Публічні дашборди та інформаційні довідки МОН: інструменти для аналізу освітньої системи , 2024. URL: https://mon.gov.ua/news/publicni-dashbordiy-ta-informatsiini-dovidky-mon-instrumenty-dlia-analizu-osvitnoi-sistemy?utm_source=chatgpt.com (Дата звернення: 20.04.2026)

УДК 657:005

Грубеляс А.Л.,

*здобувачка економічного ф-ту, 5 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника,
науковий керівник – Шкроміда В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і оподаткування*

ВІД ДАНИХ ДО ВПЛИВУ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В УПРАВЛІННІ

Облік традиційно сприймався як система, що «фіксує те, що вже відбулося». У цій логіці звітність виступала завершенням циклу, тобто, дані накопичуються, узагальнюються і передаються далі як опис минулого. Проте така інтерпретація дедалі гірше пояснює реальну роль облікової інформації в сучасному управлінні.

Сьогодні управлінські рішення рідко приймаються на основі ізольованих показників, вони формуються у середовищі невизначеності, багатовимірності та постійного тиску з боку зовнішніх очікувань. У цьому середовищі дані перестають бути «архівом» і починають виконувати функцію інструменту впливу. Зсув від даних до впливу означає зміну самої оптики обліку. Якщо раніше ключовим питанням було «що сталося?», то тепер дедалі частіше постає інше - «який ефект це має і на кого він поширюється?». Саме ця зміна переводить облік із площини реєстрації у площину інтерпретації [1]. Дані більше не існують як нейтральні величини, вони набувають значення лише у зв'язку з контекстом їх використання. Відповідно, звітність перестає бути «продуктом обліку» і починає функціонувати як середовище, в якому дані отримують зміст через вплив на рішення.

Ця трансформація особливо помітна у зміні структури інформаційних пріоритетів. Фінансова інформація, хоча й залишається базовою, вже не охоплює повного спектра характеристик діяльності підприємства. Значна частина впливу (екологічного, соціального, управлінського), відповідно до GRI [2], не проявляється безпосередньо у фінансових результатах, але формує довгострокову траєкторію розвитку. Саме тому сучасна звітність поступово зміщується від концентрації на результатах до відображення причинно-наслідкових зв'язків між діями та їх наслідками. У цьому контексті облік починає виконувати функцію не лише вимірювання, а й «конструювання видимості» впливу. Те, що включається у систему показників, визначає, які аспекти діяльності стають помітними для управління, а які залишаються поза увагою. Таким чином, звітність опосередковано впливає на поведінку організації, те, що вимірюється, починає управлятися [3]. Це створює ситуацію, коли облікова система фактично формує рамки управлінського мислення.

Важливим наслідком такої трансформації є зміна ролі користувача інформації. Якщо класична модель передбачала відносно чітке розмежування між внутрішніми та зовнішніми користувачами, то сьогодні ці межі розмиваються. Інвестори очікують інформацію про нефінансові ризики, суспільство про вплив діяльності підприємства, регулятори про відповідність стандартам сталого розвитку. У результаті звітність стає багатовекторною, вона одночасно виконує функцію комунікації, легітимації та координації очікувань.

Цифрове середовище підсилює цю трансформацію, але не є її першопричиною. Воно радше змінює швидкість і масштаб доступу до інформації, роблячи можливим більш гнучке використання облікових даних у процесі управління. Дані більше не «чекають» завершення звітного періоду вони можуть бути інтегровані в управлінські процеси майже без затримки. Це змінює саму природу звітності, вона поступово переходить від статичного документа до динамічного процесу формування інформаційної картини.

У логіці імпакт-орієнтованого управління ключовим стає не обсяг даних, а здатність інтерпретувати їх як прояв впливу. Це означає, що облік і звітність мають забезпечувати не лише опис ресурсів і результатів, але й зв'язок між діями, рішеннями та їх наслідками [4]. У такій системі інформація набуває причинно-наслідкового виміру, а управління більш усвідомленого характеру, де

рішення приймаються з урахуванням довгострокових ефектів, а не лише поточних показників. Таким чином, трансформація обліку та звітності полягає не стільки у появі нових форм звітів чи наборів показників, скільки у зміні їх функціонального призначення. Вони перестають бути «результатом обліку» і стають інфраструктурою впливу. Тобто, середовищем, у якому дані перетворюються на знання, а знання на рішення. У цьому сенсі еволюція обліку є не технічним удосконаленням, а зміною його ролі в управлінні, від відображення минулого до участі у формуванні майбутнього.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що сучасна трансформація обліку та звітності відбувається не через розширення переліку показників, а через переосмислення їх функцій. Дані набувають цінності не самі по собі, а через здатність впливати на рішення та поведінку учасників економічних процесів. Саме цей перехід – від накопичення інформації до її перетворення на інструмент впливу визначає нову якість обліково-звітної системи в умовах сучасного управління.

Список використаних джерел

1. IFRS - IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information. URL: <https://www.ifrs.org/supporting-implementation/supportingmaterials-for-ifrs-sustainability-disclosure-standards/ifrs-s1/>.
2. Global reporting initiative (GRI) standards URL: <https://www.globalreporting.org/>.
3. Dungtripop W., Lakkanawanit P., Sawatdikun T., Suttipun M., Surbakti L. P. The Impact of Corporate Reporting Quality on Sustainable Growth Through Integrated Reporting Lens in Thai Listed Companies. *Journal of Risk and Financial Management*. 2025. № 18(5). P. 248. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm18050248>.
4. Li Q., Tang W., & Li, Z. ESG systems and financial performance in industries with significant environmental impact: a comprehensive analysis. *Frontiers in Sustainability*. 2024. № 5. DOI: <https://doi.org/10.3389/frsus.2024.1454822>.

УДК 657

Дмитренко С.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кірданов М.Г. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ: СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА, ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТА ОБЛІК

Ефективне функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання значною мірою залежить від оптимальної структури власного капіталу та достовірності його обліку. В умовах економічної нестабільності, посилення інвестиційних ризиків та змін у законодавстві особливої актуальності набуває забезпечення контролю за формуванням і використанням власного капіталу. Одним із ключових елементів фінансової звітності виступає власний капітал, який відображає майнові права засновників та є основою фінансової

стійкості підприємства [1]. Власний капітал є економічною категорією, що відображає сукупність фінансових ресурсів, сформованих за рахунок внесків засновників, власних джерел підприємства та нерозподіленого прибутку. Його основна сутність полягає у забезпеченні права власності, участі в розподілі прибутку та покритті збитків. Власний капітал виконує не лише захисну та регулюючу функції, а й оперативну та інвестиційну, оскільки його обсяг визначає можливості підприємства щодо залучення позикових коштів та реалізації довгострокових проєктів [2].

Структура власного капіталу підприємства включає такі основні елементи: статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, капітал у дооцінках, резервний капітал, нерозподілений прибуток (непокритий збиток) та вилучений капітал. Кожен із цих компонентів має різний порядок формування та облікове відображення. Статутний капітал формується за рахунок внесків засновників, додатковий – внаслідок переоцінки активів або емісійного доходу, резервний – за рахунок відрахувань від прибутку. Така структура дозволяє забезпечити баланс між інтересами власників, кредиторів та менеджменту [2].

Важливе значення в процесі обліку власного капіталу має його документальне оформлення, яке забезпечує юридичну легітимність формування та змін капіталу. До основних документів належать установчі документи, рішення засновників про зміну капіталу, акти приймання-передачі внесків, виписки банку, розрахунки емісійного доходу, протоколи зборів учасників. Саме ці документи є підставою для відображення операцій з власним капіталом у бухгалтерському обліку. Належне документування сприяє підвищенню прозорості облікових процедур і забезпечує можливість контролю з боку власників та зовнішніх користувачів.

Порядок формування власного капіталу визначається законодавчими та установчими документами. Статутний капітал формується під час реєстрації підприємства. Додатковий капітал та капітал у дооцінках виникають, зокрема, при дооцінці необоротних активів або при отриманні емісійного доходу. Резервний капітал створюється шляхом щорічних відрахувань від чистого прибутку відповідно до статуту або законодавчих вимог. Нерозподілений прибуток залишається в розпорядженні підприємства після сплати податків та дивідендів. Чітке дотримання порядку формування капіталу забезпечує достовірність обліку та уникнення податкових ризиків [1].

Результати змін у власному капіталі безпосередньо впливають на показники фінансової звітності підприємства, зокрема на Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Звіт про власний капітал. Збільшення або зменшення окремих складових капіталу підлягає відображенню в обліку шляхом відповідних бухгалтерських проведення (рахунки 40, 41, 42, 43, 44, 45). Це дозволяє забезпечити реалістичність оцінки власного капіталу та уникнути викривлення фінансових результатів діяльності підприємства. Таким чином, облік власного капіталу виступає важливим інструментом формування достовірної фінансової звітності.

Разом з тим, на практиці процес обліку власного капіталу супроводжується низкою проблем. Зокрема, серед основних недоліків можна виділити невідповідність національних стандартів міжнародним вимогам щодо подання

капіталу, складність обліку внесків у негрошовій формі, недостатній рівень автоматизації аналітичного обліку за видами капіталу та трудомісткість розрахунку емісійного доходу. Крім того, відсутність системного внутрішнього контролю за використанням резервного капіталу та нерозподіленого прибутку негативно впливає на якість управлінських рішень [3].

У сучасних умовах підприємства стикаються з низкою викликів у сфері обліку власного капіталу, зокрема, з необхідністю адаптації до МСФЗ (МСБО 1 «Подання фінансової звітності»), складністю розмежування власного та позикового капіталу в складних фінансових інструментах, недостатнім рівнем автоматизації та інформаційного забезпечення.

Вирішення зазначених проблем потребує впровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема використання ERP-систем (SAP, Oracle), які забезпечують автоматизацію обліку власного капіталу та інтеграцію даних між корпоративними підрозділами. Важливу роль також відіграє застосування хмарних технологій для зберігання установчих документів та протоколів рішень засновників. Крім того, доцільним є використання аналітичних інструментів і систем великих даних (Big Data) для глибокого аналізу динаміки власного капіталу та прогнозування фінансової стійкості підприємства [3].

Вдосконалення обліку власного капіталу потребує комплексного підходу, що передбачає гармонізацію з МСФЗ, впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації процесів, посилення внутрішнього контролю через регулярний аудит та чітке розмежування повноважень між засновниками і менеджментом. Інтеграція цифрових платформ корпоративного управління та підвищення кваліфікації бухгалтерів дозволяють мінімізувати вплив людського фактора, забезпечити точність даних і оперативність прийняття рішень, що зміцнює фінансову стабільність підприємства.

Отже, власний капітал є важливим об'єктом бухгалтерського обліку та основою фінансової стійкості підприємства. Належне ведення обліку його формування та змін сприяє достовірному відображенню прав власників, підвищенню інвестиційної привабливості та якості управління ресурсами. Водночас удосконалення організації обліку власного капіталу та впровадження сучасних технологій дозволить підвищити його ефективність і забезпечити фінансову стійкість підприємства в умовах нестабільного економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 (зі змінами). Дата оновлення: 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 19.04.2026)
2. Сопко В.В. Бухгалтерський облік капіталу підприємства (власності, пасивів): Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 312 с.
3. Зоря О.П., Єрмолаєва М. В, Капаєва Л.М. та ін. Власний капітал у системі забезпечення фінансової стійкості підприємства: облік, звітність, аналіз. Актуальні питання економічних наук. 2025. №10. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15338150>

УДК 657.6

Довгополова Є.Ю.,
*здобувачка ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Гнилицька Л.В. – д.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Бухгалтерський облік у сучасних умовах розвитку економіки є базовим елементом системи економічної інформації, який забезпечує безперервний, суцільний і взаємопов'язаний процес формування даних про діяльність суб'єктів господарювання. Його значення визначається тим, що саме облікова система акумулює, систематизує та узагальнює інформацію про всі господарські операції, перетворюючи їх у впорядковану форму, придатну для аналізу та управління. У цьому контексті бухгалтерський облік розглядається не лише як технічний інструмент фіксації фактів господарського життя, а як складна інформаційна система, що забезпечує інформаційні потреби як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

Система економічної інформації підприємства включає різні підсистеми, серед яких бухгалтерський облік посідає центральне місце завдяки своїй універсальності та нормативній визначеності. Він виступає інтегруючою ланкою, яка поєднує фінансову, виробничу, управлінську та статистичну інформацію в єдину систему показників. Це забезпечує цілісність інформаційного простору підприємства та узгодженість даних між різними рівнями управління. Особливо важливою є здатність бухгалтерського обліку трансформувати первинну інформацію у фінансову звітність, яка є стандартизованим джерелом даних для зовнішніх користувачів - інвесторів, кредиторів, державних органів.

Однією з ключових характеристик бухгалтерського обліку як складової економічної інформації є його достовірність і об'єктивність. Це досягається через застосування чітко визначених методологічних принципів, таких як повне висвітлення, послідовність, нарахування та відповідність доходів і витрат. Завдяки цим принципам забезпечується формування інформації, яка відображає реальний фінансовий стан підприємства та результати його діяльності. Крім того, стандартизація облікових процедур на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності сприяє підвищенню порівнянності та прозорості даних.

Важливою функцією бухгалтерського обліку в системі економічної інформації є забезпечення управлінського процесу необхідними даними. Інформація, сформована в обліковій системі, використовується для планування, прогнозування, контролю та аналізу діяльності підприємства. Зокрема, на основі облікових даних здійснюється оцінка ефективності використання ресурсів, визначення фінансових результатів та прийняття стратегічних і тактичних управлінських рішень. Таким чином, бухгалтерський облік виступає не лише інформаційною базою, а й інструментом активного впливу на управління

підприємством.

У сучасних умовах цифровізації економіки роль бухгалтерського обліку значно трансформується. Впровадження інформаційних технологій, автоматизованих систем обліку та аналітичних платформ дозволяє значно підвищити оперативність обробки даних і розширити можливості їх використання. Облікова інформація стає більш доступною, деталізованою та придатною для оперативного аналізу в режимі реального часу. Це сприяє переходу від традиційного обліку до інтегрованих інформаційних систем управління, де бухгалтерський облік є ключовим джерелом даних.

Крім того, сучасний бухгалтерський облік дедалі більше орієнтується на задоволення інформаційних потреб різних груп користувачів. Якщо раніше основний акцент робився на фінансовій звітності, то нині зростає значення управлінського обліку, який забезпечує керівництво підприємства детальною інформацією для прийняття рішень. У цьому контексті бухгалтерський облік стає важливим елементом інформаційної інфраструктури підприємства, що забезпечує взаємозв'язок між різними підсистемами управління [1, с. 56].

Отже, бухгалтерський облік у системі економічної інформації виконує комплексну роль, поєднуючи функції збору, обробки, зберігання та передачі інформації. Його значення визначається здатністю забезпечувати достовірну, своєчасну та релевантну інформацію, необхідну для ефективного управління підприємством. У сучасних умовах розвитку цифрових технологій та глобалізації економіки роль бухгалтерського обліку як інформаційної системи постійно зростає, що зумовлює необхідність його подальшого вдосконалення та адаптації до нових вимог економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Петренко Н. І. Роль бухгалтерського обліку в інформаційній системі підприємства. Економіка і суспільство. 2024. № 58. С. 55–61.

УДК 657

Душніцька Ю.І.,
*здобувачка ф-ту ФФО, 2 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Західноукраїнський національний університет,
науковий керівник – Починок Н.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і оподаткування*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Трансформація фінансових ринків під впливом глобалізаційних процесів, цифровізації та поширення концепції сталого розвитку об'єктивно зумовлює перегляд підходів до обліку фінансових інвестицій. У цьому контексті євроінтеграційний курс України актуалізує необхідність узгодження національної облікової практики з вимогами МСФЗ 9, що, у свою чергу, потребує

інтеграції ESG-факторів у систему бухгалтерського обліку [1]. Водночас існуючі підходи до оцінки та класифікації фінансових інструментів залишаються недостатньо адаптованими до сучасних викликів, оскільки обмежено враховують кліматичні ризики та не забезпечують належної аналітичної підтримки «зеленого» фінансування.

У зв'язку з цим доцільним є звернення до порівняльного аналізу положень НП(С)БО 12 та МСФЗ 9, який дозволяє виявити їх концептуальні відмінності. Насамперед, якщо національні стандарти орієнтовані переважно на ретроспективну оцінку із застосуванням історичної або амортизованої собівартості, то МСФЗ 9, навпаки, базується на перспективній моделі, що враховує бізнес-модель управління активами та характеристики грошових потоків. Саме тому ключового значення набуває SPPI-тест, застосування якого забезпечує перевірку відповідності грошових потоків критерію «виключно платежі основної суми та процентів». При цьому, на відміну від вітчизняної практики, що характеризується високим рівнем регламентації та залежністю від податкових норм, міжнародні стандарти передбачають ширше використання професійного судження, орієнтованого на достовірне відображення фінансового стану підприємства.

З огляду на зазначене, застосування SPPI-тесту потребує відповідної адаптації до умов функціонування українських підприємств, що може бути реалізовано шляхом його формалізації у вигляді структурованої анкети. Такий підхід дозволяє уніфікувати процедуру класифікації фінансових активів і водночас підвищити обґрунтованість прийнятих облікових рішень. Зокрема, у випадку, коли грошові потоки відображають виключно часову вартість грошей і кредитний ризик, фінансовий актив доцільно оцінювати за амортизованою собівартістю. Натомість залежність дохідності від змін ринкових або нефінансових показників, у тому числі ESG-індикаторів, зумовлює необхідність його оцінки за справедливою вартістю через прибуток або збиток [2, 3].

Подальший розвиток облікової системи пов'язаний із підвищенням аналітичності інформаційного забезпечення, що об'єктивно вимагає деталізації рахунків обліку фінансових інвестицій. У цьому аспекті запропоновано розширення рахунку 14 «Фінансові інвестиції» шляхом введення спеціалізованих субрахунків для обліку «зелених» і перехідних фінансових активів: субрахунок 144 «Зелені фінансові інвестиції» - для активів, що відповідають критеріям Таксономії ЄС; субрахунок 145 «Перехідні фінансові активи» - для інвестицій у процесі екологічної трансформації. Завдяки цьому забезпечується ідентифікація інвестицій відповідно до критеріїв Таксономії ЄС, що, у свою чергу, створює інформаційну основу для оцінки ефективності екологічно орієнтованих вкладень та прийняття управлінських рішень.

Водночас зміна підходів до класифікації фінансових активів логічно супроводжується трансформацією методики оцінки кредитного ризику. Перехід до моделі очікуваних кредитних збитків (ECL) передбачає формування резервів уже на етапі первісного визнання активу із застосуванням тристадійного підходу. При цьому інтеграція ESG-факторів у зазначену модель дозволяє враховувати вплив кліматичних ризиків і макроекономічних сценаріїв на платоспроможність

контрагентів, що підвищує точність і обґрунтованість оцінки фінансових інструментів.

Логічним доповненням до зазначених змін є формування належного документального забезпечення «зеленого» фінансування, яке охоплює екологічний паспорт проєкту, незалежний висновок (Second Party Opinion), звіт про вплив (Impact Report) та підтвердження відповідності Таксономії ЄС. Упорядкування такого документального супроводу сприяє підвищенню прозорості інвестиційної діяльності, мінімізації ризиків «грінвошингу» та зміцненню довіри з боку інвесторів.

Таким чином, гармонізація обліку фінансових інвестицій відповідно до вимог МСФЗ 9 у поєднанні з інтеграцією ESG-факторів забезпечує формування цілісної інформаційної системи, здатної адекватно відображати як фінансові, так і нефінансові аспекти діяльності підприємства. У результаті створюються передумови для підвищення якості фінансової звітності, зміцнення інвестиційної привабливості та розширення доступу до міжнародних ринків капіталу, що є особливо важливим у контексті повоєнного відновлення економіки України.

Список використаних джерел

1. Бондар М. І. Проблеми оцінки та обліку фінансових інвестицій. Облік, аналіз, аудит, оподаткування та фінансовий моніторинг в умовах глобалізаційних змін : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. 8 груд. 2022 р. Київ : КНЕУ, 2022. С. 15–17.
2. Schoenmaker D., Schramade W. Principles of Sustainable Finance. Oxford : Oxford University Press, 2019. 384 p.
3. Починок Н. В. Оцінка та контроль результатів провадження соціально відповідальної діяльності підприємства. Облік, оподаткування і контроль : теорія та методологія : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. [м. Тернопіль, 30 черв. 2017 р.] / редкол. : Bartosiewicz Sławomir, Henning Dräger, Korzeb Zbigniew [та ін.] Тернопіль : ТНЕУ, 2017. С. 150-152.

УДК 657:331.2(477)

Єсіпко М.Я.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Степаненко О.І. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку і консалтингу*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Нормативно-правове регулювання оплати праці в Україні формується складною системою взаємопов'язаних актів, серед яких провідне місце займають Кодекс законів про працю України, Закон України «Про оплату праці», Податковий кодекс України, Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також підзаконні нормативні акти. Вони визначають

загальні засади організації заробітної плати, її структуру, гарантії виплати та механізми державного регулювання. Законодавство встановлює основні принципи формування оплати праці з урахуванням кваліфікації працівника, складності виконуваних робіт, умов праці та результатів діяльності. Водночас у нормативній базі спостерігається часткове дублювання положень, що знижує її системну узгодженість. Це створює певні труднощі у практичному застосуванні норм на рівні підприємств. В цілому правова система у сфері оплати праці має комплексний, але недостатньо уніфікований характер.

Базовим актом у сфері регулювання заробітної плати виступає Закон України «Про оплату праці», який визначає економічні та організаційні основи її формування. Він закріплює поняття заробітної плати як винагороди за виконану роботу та встановлює чинники, що впливають на її розмір. Кодекс законів про працю України, у свою чергу, забезпечує загальні гарантії права працівника на оплату праці та своєчасність її виплати. Податковий кодекс України регламентує порядок оподаткування доходів у вигляді заробітної плати та пов'язаних виплат. Інструкція зі статистики заробітної плати деталізує її структуру для цілей обліку та аналізу. Таким чином, кожен із нормативних актів виконує власну функціональну роль у загальній системі регулювання.

З початком дії воєнного стану в Україні відбулося суттєве оновлення трудового законодавства, що безпосередньо вплинуло на сферу оплати праці. Основним спеціальним нормативним актом став Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [1], який має пріоритет у застосуванні над загальними нормами трудового права. Його положення спрямовані на забезпечення безперервності функціонування економіки в умовах кризових обставин. Законодавство стало більш гнучким щодо регулювання робочого часу, режимів праці та організації трудових процесів. Це дозволило підприємствам оперативно адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Водночас такі трансформації значно змінили традиційні підходи до організації оплати праці.

Однією з ключових змін у період воєнного стану стало суттєве коригування режиму робочого часу та умов праці. Максимальна тривалість робочого тижня була збільшена, а обмеження щодо надурочних робіт значною мірою скасовані [2]. Також було змінено підходи до організації нічної праці, компенсацій за роботу у вихідні та святкові дні, а також порядку скорочення робочого часу. Роботодавці отримали право оперативно змінювати істотні умови праці без тривалого попередження працівників. Такі заходи спрямовані на підтримання стабільності виробничих процесів у надзвичайних умовах. Водночас це призвело до зменшення частини традиційних трудових гарантій.

Важливим аспектом регулювання оплати праці в умовах війни стало впровадження нових форм організації зайнятості. Законодавство розширило можливості застосування дистанційної, надомної та гнучкої роботи, що дозволило зберігати трудову функцію працівників незалежно від їхнього місцезнаходження. Це стало особливо актуальним у зв'язку з масовим переміщенням населення та руйнуванням інфраструктури. Окремо визначено категорії працівників, до яких належать мобілізовані, евакуйовані, залучені до

суспільно корисних робіт, а також ті, хто тимчасово втратив можливість працювати. Для кожної групи застосовуються різні підходи до організації оплати праці та гарантій. Така диференціація дозволяє частково зберігати соціальну стабільність у сфері зайнятості.

Особливе значення в умовах воєнного стану має правове регулювання оплати праці мобілізованих працівників та осіб, залучених до територіальної оборони. За ними зберігається місце роботи та середній заробіток відповідно до трудового законодавства, а також передбачено державне грошове забезпечення. Працівники, які працюють дистанційно або за гнучким графіком, продовжують отримувати оплату праці відповідно до умов трудового договору з урахуванням нових форм організації праці. Водночас залучення до суспільно корисних робіт передбачає оплату, яка не може бути нижчою за середній заробіток за основним місцем роботи [3]. Попри це, у законодавстві залишаються проблемні аспекти, пов'язані з практичною реалізацією норм щодо виплат, звільнень та обліку працівників. У результаті система потребує подальшого вдосконалення з урахуванням сучасних викликів.

Організація системи оплати праці в Україні в період воєнного стану характеризується підвищеною адаптивністю до нестабільних та форс-мажорних умов господарювання. Підприємства змушені враховувати ризики простоїв, релокації виробництва, скорочення обсягів діяльності, що впливає на структуру та рівень оплати праці. Посилюється роль державного регулювання, зокрема щодо гарантій мінімальної заробітної плати та захисту прав працівників. Особливого значення набуває диференціація оплати праці залежно від умов роботи, рівня ризику та критичності виконуваних функцій. Поширюється практика застосування гнучких форм зайнятості та змінних систем винагороди, орієнтованих на результати діяльності. У цих умовах система оплати праці стає важливим інструментом підтримки трудового потенціалу та забезпечення безперервності бізнес-процесів. Для формування ефективної та збалансованої мотивації працівників, якості виконаних завдань, підприємства повинні дотримуватись ключових принципів в організації системи оплати праці, а саме: *справедливість і рівність* – оплата праці має відповідати складності, відповідальності та умовам роботи, забезпечуючи рівну винагороду за рівноцінну працю; *залежність від результатів праці* – заробітна плата повинна бути пов'язана з індивідуальними та колективними результатами діяльності; *конкурентоспроможність* – рівень оплати праці має відповідати ринковим умовам, що дає можливість залучати й утримувати кваліфікованих працівників; *мотиваційна спрямованість* – система оплати повинна стимулювати підвищення продуктивності, якості праці та професійному розвитку; *прозорість і зрозумілість* – правила нарахування заробітної плати мають бути чіткими, відкритими та зрозумілими для працівників; *гнучкість і адаптивність* – система оплати праці повинна враховувати зміни в діяльності підприємства, економічному середовищі та стратегії розвитку.

Загалом нормативно-правове регулювання оплати праці в Україні в умовах воєнного стану зазнало суттєвих трансформацій, спрямованих на забезпечення гнучкості та адаптивності трудових відносин. Законодавство стало більш

спеціалізованим і орієнтованим на кризові умови функціонування економіки. Водночас посилення ролі спеціальних нормативних актів призвело до часткового відходу від класичних трудових гарантій. Це створює необхідність пошуку балансу між інтересами працівників і роботодавців. Подальший розвиток правового регулювання має бути спрямований на уніфікацію норм та підвищення їх практичної ефективності. У перспективі це дозволить забезпечити більш стабільну та прозору систему оплати праці в Україні.

Список використаних джерел

1. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15.03.2022 № 2136-IX. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2136-20> (дата звернення: 11.04.2026).
2. Боденчук Л. Оплата праці в умовах воєнного стану. Актив-Софт. URL: <https://aktiv.ua/ua/materials/articles/oplata-truda-v-usloviyah-voennogo-polozheniya> (дата звернення: 10.04.2026).
3. Салова Н. Права працівників під час воєнного стану. Бухгалтер.UA. URL: https://buh.ligazakon.net/aktualno/12044_prava-pratsvnikv-pd-chas-vonnogo-stanu (дата звернення: 11.04.2026).

УДК 657

Замана А.О.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Сташенко Ю.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА, ОБЛІК ЇХ ВИКОРИСТАННЯ Й ВИБУТТЯ

Основні засоби є і були одними з найважливіших елементів у господарській діяльності підприємств. Саме завдяки їм підприємства можуть виробляти товари та надавати послуги, заради яких вони були створені. Відповідно стає важливим напрямком їх правильний облік, оскільки, як вивела Кругла М.М. “основні засоби становлять суттєву частку активів підприємства, та є важливим об’єктом облікової політики, тому правильності їх визнання, оцінки, відображення в обліку і звітності завжди приділяється значна увага” [1, с.155].

Першим і основним етапом на підприємстві, що стосується основних засобів є їх класифікація. Цей процес, що слугує для систематизації інформації про об’єкти основних засобів, та без якого було б неможливим створити ефективну систему бухгалтерського та управлінського обліку на підприємстві. Відповідно до Методичних рекомендацій з обліку основних засобів, класифікація об’єктів проводиться на наступні групи: основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, з їх наступним розподілом по рахункам [2]. Сама класифікація відбувається за оцінюванням таких критеріїв як економічна сутність та вартість об’єкту основних засобів. Економічна сутність - це те для чого цей об’єкт з’явився на

підприємстві, його призначення в діяльності підприємства. Саме для чого буде використовуватись певний об'єкт визначає те у яку групу його потрібно віднести.

Також важливим критерієм для класифікації слугує вартість цього об'єкту. На практиці, дуже часто трапляються випадки, коли строк корисного використання об'єкта є більшим за рік, але ціна є незначною. Банальним прикладом може слугувати канцелярське обладнання, яке використовується роками, проте чия ціна є доволі низькою. У таких випадках, такого роду об'єкти відносять до інших необоротних активів, зокрема на субрахунок 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи». Така класифікація робить зрозумілою та зручною роботу пов'язану з основними засобами.

На основі попередніх двох критеріїв відбувається класифікація типу об'єкта та введення основного засобу в експлуатацію, тобто починається його активне використання. Використання основних засобів є найтривалішим процесом в життєвому циклі об'єкта на підприємстві, саме на цьому етапі підприємство отримує переважну кількість вигід від їх використання.

У процесі використання об'єкт зазнає зносу як фізичного, наприклад, будівля з часом руйнується, так і морально, наприклад, обчислювальні машини, що були еталонними 10 років тому, зараз не витримують критики. Саме з метою відображення цього "старіння", використовується амортизація, тобто відбувається систематичне списання залишкової вартості об'єкту протягом терміну його корисного використання. Ведення амортизації є однією з найбільш відповідальних ділянок обліку на підприємстві. Вона впливає на ефективне ведення діяльності підприємства, наприклад, неправильний вибір методу амортизації може призвести до завчасного списання усієї залишкової вартості або ж навпаки, відповідно для підприємства це означатиме невиправдані витрати. Також амортизація впливає на фінансовий результат тим, що зменшує базу оподаткування податку на прибуток, відповідно, при завищенні суми амортизації, підприємство може привернути увагу податкової.

Також при експлуатації об'єкт основних засобів може стикатися з ремонтами, модернізаціями, переоцінками. Усі ці процеси впливають на вартість об'єкта або на витрати періоду. Ремонт, хоч і стосується об'єкта основного засобу, проте на його балансову вартість не впливає, а тільки на витрати періоду, коли він був здійснений. Модернізація, у свою чергу, впливає на балансову вартість, збільшуючи її. А коли над об'єктом не відбувається дій, але його справедлива вартість кардинально змінюється застосовується процес переоцінки, який збільшує або зменшує балансову вартість до рівня справедливої, а у випадках, коли переоцінка відбувається повторно результат може відноситись до витрат або ж доходів періоду у якому вони здійснювались.

Підсумовуючи, майже усі, вище перераховані, процеси напряду впливають на балансову вартість об'єктів основних засобів і в той же час впливають на фінансову звітність, збільшуючи чи зменшуючи загальну суму активів підприємства, чи суму доходів та витрат, тим самим впливаючи на базу оподаткування, що є дуже важливим аспектом, що не терпить помилок. Оскільки вони можуть призвести до спотворення інформації, що може призвести до штрафів.

І останнім етапом шляху основних засобів на підприємствах є їх ліквідація

або вибуття. Цей процес може відбуватись з різних причин, найбільш поширені це продаж, безоплатна передача, крадіжка, знищення чи просто моральне старіння. І кожна ситуація має свої особливості відображення в бухгалтерському обліку,

Проте можна узагальнити їх так, що під час процесу вибуття підприємство повинне списати його залишкову вартість та накопичений знос на витрати періоду у якому відбувається вибуття. Також процес вибуття може понести за собою додаткові витрати, наприклад, якщо для демонтажу верстата були залученні спеціалісти зі сторони, чи навпаки, при демонтажі обладнання залишились придатні запасні частини, і чие оприбуткування супроводжується збільшенням доходів.

Отже, облік основних засобів є одним з головних напрямів обліку на підприємстві. Як визначила Степаненко О.І. “Їх економічна природа визначає не лише матеріальну базу виробництва, а й впливає на структуру витрат, рівень продуктивності та конкурентоспроможність суб’єкта господарювання” [3]. Це твердження чи не найкраще підкреслює тему цієї роботи, оскільки дуже багато практиків та управлінців сприймають основні засоби лише як звичайний актив, не розуміючи, що від правильності їх обліку залежить ефективність та стабільність діяльності суб’єкта господарювання.

Список використаних джерел

1. Кругла М.М. Облікова політика щодо визнання та класифікації основних засобів за національними та міжнародними стандартами. *SWorldJournal*, Київ, 2024. №25. С.155 - 15. URL: <https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj25-00-060/4631> (дата звернення 13.04.2026).
2. Про затвердження методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів : затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.09.2003р. №561. Дата оновлення 18.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення 13.04.2026).
3. Степаненко О.І., Горова М.В. Основні засоби в економічному вимірі: значення для аудиту та управлінських рішень : Підприємництво та інновації, Київ. 2025. №37. С23 - 30. URL: <https://www.ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/835/813> (дата звернення 13.04.2026).

УДК 657.37:658.14/.17

Іванова А.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ОЦІНКУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах, коли одна криза перетікає в іншу і періоди економічної стабільності та пожвавлення є досить нетривалими, як ніколи важливо та актуально проводити регулярний моніторинг становища організації і оперативно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі з метою

сприяння її фінансовій стійкості. За даними Міністерства Юстиції, кількість неплатоспроможних юридичних осіб тільки за останні чотири роки зросла на 11%, що пов'язано з повномасштабним вторгненням в Україну у 2022 р.

Основним джерелом отримання інформації про стан підприємства є його звітність, яка включає в себе показники різноманітних аспектів його діяльності за певний період. Формування та якості фінансової звітності, що використовуватиметься для оцінки його фінансового стану безпосередньо залежить від якості та достовірності інформації про діяльність підприємства, яка накопичується і систематизується на рахунках бухгалтерського обліку.

Дослідженням питань, що стосуються фінансової звітності підприємства займалися багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, С.В. Голов, М.Ф. ван Бред, Б. Нідзл, М.В. Корягін, П.О. Куцик, О.В. Будько [2] вивчали питання якості звітності. Питання ролі обліку та звітності в управлінні підприємством, аналізу звітності розглядали Мельничук І. В., Фрицький В. І. [5], Добровольська О.В., Кравченко М.В. [3], Бугай В.З.[1].

Як зазначалось вище, саме з фінансових звітів, до яких згідно МСБО 1 «Подання фінансової звітності» відносяться Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати, Звіти про рух грошових коштів та власний капітал та Примітки до них [6], внутрішні та зовнішні стейкхолдери компанії отримують інформацію щодо її ключових показників діяльності і роблять аналітичні висновки стосовно фінансової стійкості, платоспроможності, конкурентоспроможності та вектору майбутнього розвитку. Однак питання формування та аналізу фінансової звітності підприємства, її впливу на процес прийняття управлінських рішень все ще залишаються дискусійними і потребують поглибленого вивчення.

Теоретичні матеріали, напрацьовані у ході дослідження можуть бути використані для оптимізації операційно-фінансових процесів з метою утримання позицій на ринку та забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання. Актуальність даної теми також визначається відсутністю єдиного підходу до оцінки фінансового стану і необхідністю адаптації його закордонних методик до вітчизняних економічних реалій та галузевих особливостей підприємства.

Завданнями роботи є дослідити процес формування фінансової звітності та її вплив на оцінку фінансового стану на прикладі досліджуваного підприємства з урахуванням галузі та специфіки його діяльності і на основі отриманих даних визначити слабкі та сильні сторони суб'єкта господарювання.

Фінансова позиція підприємства залежить від економічних ресурсів, які знаходяться під його контролем, його фінансової структури, ліквідності та платоспроможності, здатності адаптуватись до змін середовища, у якому воно здійснює свою діяльність. Суб'єкт господарювання контролює інформацію щодо економічних ресурсів і здатність у минулому модифікувати ці ресурси корисна у передбаченні його здатності генерувати гроші та їх еквіваленти у майбутньому. Інформація щодо фінансової структури потрібна для прогнозування майбутніх потреб кредитування і для розуміння того, як майбутні прибутки та грошові потоки розподілятимуться серед власників часток у капіталі підприємства. вона також використовується для прогнозування того, наскільки успішним буде

підприємство у залученні подальшого фінансування. Ліквідність показує наявність грошових коштів у найближчому майбутньому після виконання підприємством його зобов'язань. Платоспроможність показує наявність грошових коштів протягом довшого терміну для виконання фінансових зобов'язань з часом їх настання.

Отже, фінансову звітність слід розглядати не просто як формальний обов'язок звітувати перед контролюючими органами держави, а як надійний інструмент у проведенні оцінки поточного стану підприємства та стратегічному плануванні, що є особливо важливим у сучасній економіко-політичній ситуації в Україні. Регулярний моніторинг звітності додає компанії гнучкості і надає можливість оперативно впроваджувати заходи у відповідь на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Доцільно адаптувати коефіцієнти аналізу та оцінки під вітчизняні реалії та галузеві особливості, а не використовувати стандартну методику, прийняту у інших країнах.

Список використаних джерел

1. Бугай В.З., Ройбул К.П. Методичні аспекти аналізу фінансового стану підприємства. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. Випуск 48-3. С.47-52
2. Бודько О.В. Методи оцінки якості облікової інформації. *Економіка та держава*. 2014. №3. С.54-57
3. Добровольська О.В., Кравченко М.В., Даніленко О.В. Фінансова звітність як елемент системи управління підприємством. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-34>.
4. Куцук П.О. Облік та фінанси : навч. посіб. / П.О. Куцук, Р.М. Воронко, Т.О. Герасименко, О.І. Копилук, В.І. Бачинський та ін. Львів : вид-во ЛТЕУ, 2023. 345с.
5. Мельничук І.В., Фрицький В.І., Дубчак О.І. Роль обліку та звітності в системі управління економічною безпекою підприємства в кризових умовах. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2024. № 5. С.236-243
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013 - Text. (Дата звернення 30.03.2026).

УДК 657.6:658.773

Інкляуз С.А.,

*здобувач ННІ Економіки і права, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
науковий керівник – Фартушняк О.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Сучасна форма суб'єктів господарювання в значній частини основних операцій пов'язана з розрахунками, зокрема з постачальниками та підрядниками. Саме ці операції забезпечують підприємство матеріальними ресурсами, роботами та послугами, необхідними для здійснення своєї діяльності. Це

свідчить, що правильна організація обліку таких розрахунків є важливою умовою забезпечення фінансової стабільності підприємства [1].

Разом із тим на практиці організація обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками супроводжується низкою проблем. Однією з основних є недостатній контроль за станом кредиторської заборгованості, що може призводити до порушення строків платежів та накопичення прострочених зобов'язань [2, с.276]. Це негативно впливає на ділову репутацію підприємства та його фінансову стійкість.

Ще однією проблемою є несвоєчасне відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, що виникає через недосконалу систему документообігу або несвоєчасне надходження первинних документів [3, с. 31]. У результаті виникають розбіжності між фактичними та обліковими даними щодо стану розрахунків з постачальниками. Також поширеною проблемою є недостатній рівень аналітичного обліку розрахунків, що ускладнює контроль за строками погашення заборгованості та аналіз взаєморозрахунків із контрагентами. Відсутність детальної інформації може призводити до неефективного управління кредиторською заборгованістю.

Для вирішення зазначених проблем доцільно впроваджувати систему оперативного контролю за станом розрахунків з постачальниками та підрядниками, яка передбачає регулярний моніторинг строків погашення заборгованості. Важливим напрямом удосконалення є автоматизація обліку розрахункових операцій, що дозволяє своєчасно відображати господарські операції та зменшити ймовірність помилок. Крім того, доцільним є удосконалення аналітичного обліку за кожним контрагентом, що дозволить більш ефективно контролювати стан розрахунків і своєчасно виявляти прострочену заборгованість. Запровадження таких заходів сприятиме підвищенню ефективності управління кредиторською заборгованістю та покращенню фінансового стану підприємства. Для узагальнення основних проблем організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та визначення можливих напрямів їх вирішення доцільно систематизувати їх у вигляді таблиці (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні проблеми обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та шляхи їх вирішення

Проблема	Прояв у діяльності підприємства	Запропонований напрям вирішення
Недостатній контроль за кредиторською заборгованістю	Накопичення прострочених зобов'язань, порушення строків платежів	Запровадження системи регулярного моніторингу заборгованості та контролю строків оплати
Несвоєчасне відображення господарських операцій	Розбіжності між фактичними та обліковими даними	Автоматизація бухгалтерського обліку та вдосконалення системи документообігу
Недостатній аналітичний облік розрахунків	Складність контролю взаєморозрахунків з контрагентами	Ведення детального аналітичного обліку за кожним постачальником і підрядником

Зазначені проблеми можуть призводити до накопичення прострочених зобов'язань, виникнення розбіжностей між обліковими та фактичними даними, а також ускладнювати процес управління взаєморозрахунками з контрагентами. Запропоновані напрями покращення, зокрема автоматизація облікових процесів, впровадження системи контролю строків погашення заборгованості та ведення детального аналітичного обліку, дозволять підвищити ефективність управління розрахунками та забезпечити більш достовірне інформаційне забезпечення у бухгалтерському обліку.

Отже, покращення процесу організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками є важливим напрямом підвищення ефективності господарської діяльності підприємств. Досконала система обліку та контролю розрахункових операцій забезпечує своєчасність платежів, підвищує платіжну дисципліну та сприяє зміцненню фінансової стабільності підприємства.

Список використаних джерел

1. Склярук І. П., Гузей, Н. С. Удосконалення обліку та управління кредиторською заборгованістю підприємства в умовах нестабільності. Підприємництво і торгівля. (33), 2022. С. 71-79. <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2022-33-11>
2. Побережець О.В. Окремі питання обліку та контролю кредиторської заборгованості в Україні. Матеріали на конференцію про актуальні питання обліку, контролю та ефективності роботи з кредиторами. 2014. С.274-277. <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7438f903-f2f3-4d3f-9200-466d1c896162/content>
3. Булкот Г. В., Іванова Л. С. Особливості обліку та аналізу кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками на підприємствах, установах, організаціях України. Економіка. Фінанси. Право. № 4. 2020. С. 30-35.

УДК 657

Ісаєнко О.О.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник - Кірданов М.Г. - к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ФОРМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

Сьогоднішні трансформації в українській економіці змушують нас по-новому поглянути на побудову інформаційних систем підприємств. У центрі цих процесів завжди стоїть бухгалтерський облік, а його форма виступає тим самим «технологічним каркасом», який визначає якість даних для управління. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], організація обліку - це пряма відповідальність керівництва, тому вибір конкретної форми стає не просто технічним моментом, а стратегічним рішенням для кожного бізнесу.

Якщо проаналізувати історію, стає зрозуміло, що кожна нова форма була

відповіддю на ускладнення економічних зв'язків. Як зазначають М. Кужельний та С. Левицька [2], шлях від античних інвентарів до сучасних реєстрів відображає еволюцію людської думки в прагненні до тотального контролю за ресурсами. Знаменитий «венеціанський спосіб» Луки Пачолі з його трьома книгами - Меморіалом, Журналом та Головною книгою - фактично заклав основи системності, які ми бачимо в кожній сучасній програмі. Цікаво, що вже тоді Пачолі пропонував використовувати спеціальні графічні позначки для контролю рознесення даних, що дуже нагадує сучасні алгоритми перевірки цілісності в базах даних.

У часи промислового зростання виникла потреба у розподілі праці, що призвело до появи меморіально-ордерної та журнально-ордерної форм. Остання, на нашу думку, стала справжньою вершиною «паперового» обліку. Використання шахових відомостей та кредитової ознаки дозволило бухгалтерам нарешті поєднати аналітику із синтетикою в межах одного реєстру. Проте обмеженість паперового носія та колосальне дублювання записів, особливо у меморіально-ордерній формі, з часом почали гальмувати розвиток великих підприємств.

На сучасному етапі ми спостерігаємо панування автоматизованих форм.

Важливо, що стаття 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] офіційно зрівняла у правах паперові та електронні документи, що дало зелене світло «безпаперовій бухгалтерії». Сьогодні автоматизація - це вже не просто копіювання журналів у Excel, а перехід до інтегрованих ERP-систем. Тут діє принцип одноразового введення: інформація з «первинки» потрапляє в базу лише раз, а далі програма сама формує всі потрібні звіти.

Варто зауважити, що вибір форми обліку сьогодні тісно пов'язаний із масштабом бізнесу. Для невеликих фірм ідеальною залишається наочна форма «Журнал-Головна», тоді як великі промислові холдинги переходять на хмарні SaaS-рішення. Це дозволяє не лише економити час на закриття місяця (з 15 днів до 1-2), а й мінімізувати той самий «людський фактор», який часто стає причиною помилок та штрафів.

Ми вважаємо, що майбутнє облікових форм лежить у площині інтелектуальних систем. Впровадження штучного інтелекту для розпізнавання документів та технології блокчейн здатне змінити саму природу реєстрації даних. Концепція «тристороннього запису», де транзакція підтверджується незалежною мережею, може остаточно зняти проблему фальсифікації звітності.

Разом із тим, перехід у «цифру» несе нові ризики. Питання безпеки паперових сейфів замінюється проблемами кібербезпеки та надійності серверів. Як показує практика, удосконалення форми обліку неможливе без чіткої IT-стратегії та навчання персоналу, адже навіть найсучасніша ERP-система потребує якісних «вхідних» даних.

Крім того, сучасна форма обліку в Україні поступово інтегрується з державними електронними сервісами. Проте такий рівень відкритості потребує посилення кібербезпеки та впровадження внутрішніх протоколів захисту комерційної таємниці, що стає новим вектором розвитку для теорії та практики

організації облікового процесу.

Отже, еволюція форм бухгалтерського обліку - це безперервний процес адаптації до нових технологій. Від ручного запису пером до автоматизованих екосистем - мета залишається незмінною: забезпечити бізнес достовірною інформацією для розвитку. Для українських підприємств сьогодні це не просто данина моді, а реальна можливість стати ефективнішими та прозорішими на глобальному ринку. Сучасна форма обліку має стати не тягарем для бухгалтерії, а гнучким інструментом, що здатен адаптуватися до будь-яких змін законодавства чи ринкової кон'юнктури без втрати цілісності даних.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. Дата оновлення: 01.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 17.04.2026)
2. Кужельний М. В., Левицька С. О. Організація обліку: Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2010. 352 с. URL: <https://surl.li/lvwshf>

УДК 657.3

Касьяненко Н.А.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кругла М.М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

СТРАТЕГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ ДЛЯ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Міжнародні стандарти фінансової звітності – це набір міжнародних правил та принципів, які регулюють порядок складання фінансової звітності та забезпечують стабільність фінансового світу. Головною особливістю МСФЗ є націленість на прозоре відображення господарських операцій у звітності.

Впровадження МСФЗ має на меті надання якісної інформації, яка запобігає фальсифікації даних та дозволяє інвесторам точно оцінити результати діяльності компанії, в яку вони хочуть вкласти гроші. Згідно з Концептуальною основою МСФЗ, звітність є критично важливою для оцінки ефективності управління економічними ресурсами. Це означає, що інформація у звітах використовується для аналізу того, наскільки відповідально компанія розпорядилась капіталом суб'єкта господарювання. Такий аналіз дозволяє інвесторам та кредиторам формувати обґрунтовані прогнози щодо обсягу, часу та прогнозів майбутніх чистих грошових надходжень щодо подальшого розвитку суб'єкта господарювання.

Фундаментом для побудови такої моделі обліку є два основні принципи - метод нарахування (всі події та операції відображаються в звітах за відповідний період незалежно від руху коштів) та принцип безперервної діяльності (фінансову звітність складають, виходячи з припущення, що підприємство

продовжуватиме свою діяльність). Міжнародні стандарти фінансової звітності це передусім інструмент для задоволення інформаційних потреб інвесторів і є обов'язковими для більшості компаній, що представлені на ринках капіталу.

Основними перевагами для підприємств, що перейшли на міжнародні стандарти стали такі можливості одержання кредитів у іноземних банках, залучення до бізнесу постачальників-нерезидентів, функціонування у складі транснаціональної компанії, одержання кредитного рейтингу від спеціального агентства, залучення закордонних клієнтів, доступність до інформації та прозорість суб'єктів ринку. МСФЗ сприяють вдосконаленню контролю з боку органів нагляду за фінансовим станом і діяльністю, порівнюваністю компаній.

Міжнародні стандарти фінансової звітності підвищують прозорість, порівнянність та довіру до фінансової звітності на ринках капіталу в усьому світі.

Вони зміцнюють підзвітність, зменшуючи інформаційний розрив між постачальниками капіталу та особами, яким довірили управління своїми коштами. Стандарти, сформовані на основі Концептуальної основи, надають інформацію, яка дає можливість оцінювати ефективність діяльності керівництва та здійснювати контроль за його рішеннями і діями. Ці стандарти виступають важливим джерелом фінансової інформації, що є зіставною на міжнародному рівні, тому вони мають значну роль і для регуляторних органів різних країн. Їх застосування сприяє підвищенню ефективності економічних процесів, оскільки допомагає інвесторам оцінювати потенційні можливості та ризики на світових ринках, що, у свою чергу, сприяє більш раціональному розподілу капіталу [1]. Для підприємств використання єдиної, надійної мови бухгалтерського обліку, сприяє зниженню вартості капіталу, а також скорочує витрати, пов'язані з підготовкою та поданням фінансової звітності на міжнародному рівні.

Метою МСФЗ є надання інформації про фінансовий стан і діяльність суб'єкта господарювання, яка є корисною для наявних та потенційних інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених осіб під час прийняття ними рішень щодо надання підприємству фінансових ресурсів. Такі рішення можуть стосуватися придбання або продажу, надання позик, їх повернення або інших форм кредитування, реалізації права голосу чи іншого впливу на управлінські рішення, що визначають використання економічних ресурсів підприємства.

При всіх перевагах, перехід на МСФЗ може завдати труднощів компаніям, оскільки він передбачає значний обсяг роботи із підготовки фахівців та компанії до застосування нових стандартів. Це може включати проведення навчальних курсів, підготовку аудиторів та бухгалтерів, а також оновлення програмного забезпечення для обліку та фінансової звітності. Основними проблемами щодо переходу компанії на нові стандарти є недостатня мотивація керівництва та нестача кваліфікованих спеціалістів, яка зумовлена дефіцитом фахівців із необхідними знаннями та практичним досвідом роботи за міжнародними стандартами. Це пов'язано з відмінностями МСФЗ від національних підходів до обліку, що вимагає від бухгалтерів освоєння нових правил. Також, керівники компаній інколи мають завищені очікування щодо впровадження МСФЗ, розглядаючи їх як готовий інструмент вирішення проблем недостатності інвестицій. Що і може викликати небажання нести відповідальність за

трансформаційні дії. Крім того, для багатьох компаній, особливо середніх і малих, перехід на МСФЗ може стати витратним процесом. Це пов'язано з необхідністю інвестувати в навчання персоналу, оновлення бухгалтерських програм та систем автоматизації, а також у консультації фахівців.

Адаптація МСФЗ потребує фінансової грамотності серед учасників бізнесу та розуміння основних аспектів фінансової звітності для ефективного застосування МСФЗ.

Отже, впровадження МСФЗ забезпечує підприємствам доступ до міжнародних ринків капіталу, підвищує довіру до фінансової звітності та сприяє ефективному контролю з боку органів нагляду. Крім того, МСФЗ відіграють вирішальну роль у конвергенції бухгалтерського обліку, сприяючи гармонізації національних і міжнародних стандартів, підвищуючи якість обліку та фінансової звітності, а також створюючи єдину «мову бізнесу» для ефективної взаємодії на глобальних ринках.

Список використаних джерел

1. *Conceptual Framework for Financial Reporting*. London: IFRS Foundation, 2018. С. А17.

УДК 657:331.2

Кириленко О.Р.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ОПЛАТИ ПРАЦІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

Сучасний етап розвитку економіки України характеризується трансформаційними процесами у сфері державного управління та реформуванням системи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів. Особливої актуальності набувають питання обліку оплати праці в установах державного сектору, оскільки саме вони забезпечують ефективне використання трудових ресурсів та формування достовірної інформації для прийняття управлінських рішень.

Облік оплати праці є важливою складовою системи бухгалтерського обліку, що відображає процеси нарахування, розподілу та використання фонду оплати праці. У бюджетних установах цей процес має свої особливості, зумовлені нормативно-правовим регулюванням, специфікою фінансування та обмеженістю ресурсів. Основними завданнями обліку оплати праці є забезпечення своєчасного та точного нарахування заробітної плати, контроль за використанням бюджетних коштів, а також формування аналітичної інформації щодо ефективності використання трудових ресурсів.

В умовах реформування бухгалтерського обліку в державному секторі

України відбувається поступове впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі, гармонізованих із міжнародними стандартами. Це сприяє підвищенню прозорості фінансової інформації, однак водночас ускладнює процес організації обліку, зокрема в частині оплати праці.

Суттєвою проблемою є недостатній рівень аналітичності облікових даних щодо витрат на оплату праці. У більшості установ інформація обмежується лише фактичними витратами без належного аналізу продуктивності праці, ефективності використання робочого часу та відповідності витрат отриманим результатам. Це знижує якість управлінських рішень і не дозволяє повною мірою оцінити ефективність функціонування установи.

Для оцінки ефективності використання трудових ресурсів доцільно застосовувати систему показників, зокрема продуктивність праці, фондівіддачу заробітної плати, коефіцієнти використання робочого часу. Узагальнений показник ефективності може бути визначений як відношення результатів діяльності до витрат на оплату праці:

$$E = R / W, (1)$$

де E - ефективність використання трудових ресурсів;

R - результат діяльності установи;

W - витрати на оплату праці.

Запровадження аналітичного підходу до обліку оплати праці дозволяє не лише контролювати витрати, а й оцінювати їх доцільність та результативність. Це є важливим інструментом підвищення ефективності функціонування державних установ.

Перспективи розвитку обліку тісно пов'язані з цифровою трансформацією. Основними напрямками подальшого вдосконалення є:

1. Впровадження технологій Big Data для аналізу великих масивів фінансових даних, що дозволить здійснювати предиктивний аналіз ефективності трудових ресурсів.

2. Подальша діджиталізація процесів нарахування виплат працівникам, інтеграція облікових систем із державними реєстрами та системою електронного адміністрування податків.

3. Розвиток управлінського обліку, який у державному секторі має трансформуватися з простої реєстрації фактів господарського

4. життя у дієвий інструмент контролю за виконанням бюджетних програм.

5. Впровадження елементів хмарних технологій для забезпечення дистанційного доступу до облікових даних та підвищення безпеки зберігання інформації.

Оцінюючи ефективність використання трудових ресурсів через призму бухгалтерського обліку, слід зазначити, що майбутнє належить інтегрованій звітності. Вона повинна містити не лише кількісні показники нарахованої заробітної плати, а й якісні характеристики людського капіталу, продуктивності праці та соціальної відповідальності установи.

Крім того, важливим напрямом є інтеграція бухгалтерського обліку з системами управлінського обліку, що дозволяє більш комплексно оцінювати

ефективність діяльності установи. Це сприяє підвищенню якості управлінських рішень та забезпечує раціональне використання бюджетних коштів.

Отже, розвиток бухгалтерського обліку оплати праці в державному секторі має бути спрямований на підвищення аналітичності, прозорості та автоматизації облікових процесів. Це дозволить забезпечити ефективне використання трудових ресурсів та підвищити результативність діяльності установ.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 16.04.2026).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541.
3. Свірко С. В. Організація бухгалтерського обліку в бюджетних установах : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2021. 340 с.
4. Сучасний стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в умовах глобалізації : монографія / за ред. д.е.н., проф. О. В. Каницурова. Київ, 2023. 256 с.

УДК 657.1:004

Ковальчук О.М.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бірюк О.Г. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ІСТОРИЧНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СУЧАСНІ ОБЛІКОВІ СИСТЕМИ

Розвиток бухгалтерського обліку є безперервним еволюційним процесом, що відображає трансформацію економічних відносин та технологічний прогрес людства. Актуальність дослідження цієї теми зумовлена необхідністю розуміння історичного підґрунтя формування облікових категорій для ефективного впровадження сучасних цифрових інструментів у фінансову діяльність.

Метою роботи є ретроспективний аналіз етапів становлення бухгалтерської науки та визначення ступеня їх впливу на функціонування сучасних облікових систем в умовах глобалізації.

Історичний розвиток бухгалтерського обліку як фундаментальної науки пройшов тривалу трансформацію – від примітивних записів до складних теоретичних концепцій. Умовно цей процес можна поділити на кілька ключових етапів: первинний (описовий), етап становлення подвійного запису, індустріальний та сучасний цифровий. Кожен із них супроводжувався появою нових методів реєстрації господарських операцій, що адаптувалися до потреб відповідного рівня економічного розвитку [1]. Водночас кожен із зазначених

етапів не замінював попередній повністю, а доповнював його новими елементами. Це забезпечило спадковість розвитку облікової системи та збереження її базових характеристик.

Аналізуючи цей процес, можна дійти висновку, що саме адаптивність облікової системи забезпечила її збереження та розвиток упродовж тривалого часу. Важливим етапом стало формування нормативної теорії, яка заклала базис для стандартизації процедур. На думку І. Стахіва та О. Стасюк, саме в межах нормативного підходу було виокремлено ключові принципи, що дозволили перетворити облік із засобу фіксації фактів на інструмент контролю та прогнозування [2]. Це свідчить про те, що теоретичне осмислення обліку не лише супроводжувало практику, а й визначало напрям її розвитку.

Індустріальний етап розвитку економіки зумовив ускладнення облікових процедур, що проявилось у розвитку калькулювання витрат, формуванні управлінського обліку та посиленні аналітичної функції облікової інформації. Саме в цей період облік остаточно закріплюється як інструмент підтримки управлінських рішень. У цей час формується розуміння облікової інформації як основи для планування та контролю діяльності підприємства. Це заклало передумови для подальшого розвитку сучасних аналітичних систем.

Перехід до інформаційної економіки ознаменувався докорінними змінами в організації облікового процесу. Технологічні інновації не лише пришвидшили обробку даних, а й змінили підходи до ведення обліку загалом. За дослідженнями М.Г. Березівської, це призвело до трансформації ролі бухгалтера, який поступово переходить від виконання технічних операцій до аналітичної діяльності [3].

Сучасний етап розвитку обліку пов'язаний із цифровізацією. Використання хмарних технологій, автоматизованих систем та елементів штучного інтелекту забезпечує підвищення прозорості та оперативності фінансової інформації. Як зазначають С. Феденько, М. Плекан та О. Юрченко, діджиталізація є не лише технічним оновленням, а стратегічним напрямом розвитку облікової системи [4]. Водночас вона не змінює сутності обліку, а трансформує способи реалізації його базових принципів.

Трансформація вітчизняної облікової системи також демонструє залежність від глобальних цифрових трендів. На думку Н.В. Кудлаєвої та співавторів, впровадження сучасних технологій сприяє інтеграції національної системи обліку у міжнародний економічний простір, зменшує вплив суб'єктивних факторів та підвищує ефективність використання ресурсів [5]. Водночас ефективність цих змін залежить не лише від технологічних рішень, а й від узгодженості нормативного регулювання.

Отже, розвиток бухгалтерського обліку є результатом тривалої еволюції, у межах якої кожен історичний етап формував окремі елементи сучасної облікової системи. Сучасний облік поєднує накопичений досвід і новітні технології, зберігаючи при цьому незмінними базові принципи. Таким чином, історичний розвиток обліку дозволяє краще зрозуміти логіку функціонування сучасних цифрових систем та напрями їх подальшого вдосконалення. Це дозволяє розглядати його як динамічну систему, здатну адаптуватися до умов цифрової економіки та забезпечувати інформаційну основу управління.

Список використаних джерел

1. *Historical aspects of formation of accounting as a science. Herald UNU. international economic relations and world economy. 2021. №38. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-38-8> (дата звернення: 20.04.2026).*
2. *Стахів І., Стасюк О. Історія формування бухгалтерського обліку в рамках нормативної теорії. Економіка та суспільство. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-98> (дата звернення: 20.04.2026).*
3. *Березівська М. Г. Розвиток організації бухгалтерського обліку під впливом технологічних змін. Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 2(112). С. 54–63. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2025-2\(112\)-54-63](https://doi.org/10.26642/ema-2025-2(112)-54-63) (дата звернення: 20.04.2026).*
4. *Феденько С., Плекан М., Юрченко О. Діджиталізація бухгалтерського обліку: сучасні тенденції та інструменти автоматизації. Економіка і регіон/ Economics and region. 2024. № 4(95). С. 189–195. URL: [https://doi.org/10.26906/eir.2024.4\(95\).3625](https://doi.org/10.26906/eir.2024.4(95).3625) (дата звернення: 20.04.2026).*
5. *Кудлаєва Н. В., Косташ Т. В., Михалків А. А. Вплив цифрових технологій на трансформацію системи бухгалтерського обліку в Україні. 2025. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14635426> (дата звернення: 20.04.2026).*

УДК 657.6

Костенко А.В.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Беженар А.Ю. – доктор філософії,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

СУТНІСТЬ І ПРИЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Бухгалтерський облік трансформувався у важливий елемент комунікації на світовому ринку капіталу. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) виступають тим інструментарієм, який забезпечує прозорість, порівнюваність та зрозумілість економічної інформації для інвесторів, кредиторів та регуляторів незалежно від їхньої національної юрисдикції [1; 2]. Для України процес імплементації МСФЗ є стратегічним вектором реформування національної економічної системи, особливо в контексті європейської інтеграції та необхідності залучення іноземних інвестицій для повоєнного відновлення [3; 4].

Бухгалтерський облік у системі МСФЗ є процесом ідентифікації, вимірювання та передачі економічної інформації, що базується на принципах релевантності та правдивого відображення [2; 4]. В Україні впровадження МСФЗ регулюється Законом «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», який встановлює коло обов'язкових суб'єктів звітування, включаючи підприємства, що становлять суспільний інтерес, банки та страхові компанії [3].

Процес імплементації МСФЗ у вітчизняну практику супроводжується низкою проблем, які доцільно згрупувати за такими напрямками:

1) інституційні – нестабільність законодавства та високий рівень тінізації економіки, що створює бар'єри для реалізації принципів прозорості;

2) методологічні – складність застосування професійного судження та невідповідність традиційної облікової практики принциповій моделі МСФЗ;

3) технологічні – недостатній рівень автоматизації облікових процесів та впровадження цифрових форматів звітності [4].

Водночас суттєвою проблемою є конфлікт між вимогами МСФЗ та податковим законодавством, що зумовлює орієнтацію на фіскальні цілі замість економічної сутності операцій [3; 4]. Методологічна складність застосування МСФЗ в Україні посилюється відсутністю професійного судження [4]. Перехід до оцінки активів за справедливою вартістю відповідно до МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» в умовах неактивного ринку ускладнює об'єктивність оцінки та підвищує суб'єктивізм звітності [5].

Кадровий дефіцит залишається однією з найбільш гострих проблем. Підготовка спеціалістів, здатних працювати з міжнародними стандартами (рівень АССА), потребує значних фінансових та часових ресурсів, які часто недоступні для малого та середнього бізнесу. Це зумовлює формальне застосування стандартів без належного розкриття економічної сутності господарських операцій. Більше того, вища освіта в Україні лише поступово трансформується від викладання механічних навичок обліку до формування стратегічного бачення фінансових результатів [4].

Актуальним є впровадження МСФЗ 18 «Подання та розкриття інформації у фінансовій звітності», який змінює підходи до подання фінансових результатів [6]. Стандарт передбачає зміну структури звіту про фінансові результати та підходів до визначення операційного прибутку. Це потребуватиме від українських бухгалтерів вже у 2026 році здійснити перекласифікацію статей та підготувати порівняльну інформацію за новими правилами [6]. Для вирішення проблем необхідні гармонізація законодавства, розвиток освіти та цифровізація обліку [3; 7]. Також доцільним є створення методичних рекомендацій щодо оцінки активів в умовах воєнного стану, які б враховували специфіку ризиків та невизначеності [5].

Шляхи вдосконалення впровадження МСФЗ повинні також охоплювати сферу аудиту. Посилення відповідальності за достовірність звітності в форматі XBRL та розвиток інструментів автоматизованого аудиту дозволять підвищити довіру інвесторів до українських компаній [3; 7]. Лише через поєднання законодавчих стимулів, освітніх ініціатив та технологічної модернізації Україна зможе повноцінно інтегруватися в міжнародний обліковий простір, забезпечуючи фінансову стабільність та прозорість національної економіки в умовах глобальних трансформацій [3; 4].

Отже, МСФЗ є ключовим інструментом забезпечення прозорості фінансової інформації в глобальній економіці. В Україні їх впровадження супроводжується низкою системних проблем, пов'язаних із інституційними обмеженнями, дефіцитом кваліфікованих кадрів та складністю методології. Подальший розвиток потребує комплексного підходу, що поєднує гармонізацію законодавства, розвиток професійної освіти та впровадження сучасних технологій. Особливої актуальності це набуває в умовах післявоєнного відновлення економіки України.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності: офіційний переклад українською мовою версії 2025 року / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_2025 (дата звернення: 19.04.2026).
2. Conceptual Framework for Financial Reporting / IFRS Foundation. 2018. URL: <https://www.ifrs.org/> (дата звернення: 19.04.2026).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 19.04.2026).
4. Чудовець В. В., Жураковська І. В. Фінансовий облік і звітність : навч. посіб. Луцьк : ЛНТУ, 2018. 412 с.
5. Про підготовку до складання фінансової звітності за 2025 рік : лист Національного банку України від 15.01.2026 № 22-0005/1234. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 19.04.2026).
6. IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements : Comprehensive Guide / PwC Ukraine. URL: <https://www.pwc.com/ua/> (дата звернення: 19.04.2026).
7. Таксономія UA МСФЗ XBRL 2025 (v1.0) : офіційні матеріали / Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/> (дата звернення: 19.04.2026).

УДК 336.648

Кошуба І.В.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Остап'юк Н.А. – д.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ЗАЛУЧЕНИЙ КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА: ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ

Фінансова стабільність і розвиток підприємства значною мірою залежать від оптимальної структури капіталу, де позикові кошти відіграють роль важливого чинника зростання та фінансового левериджу. Грамотне залучення, ефективне управління та надійний контроль цих ресурсів є необхідними умовами для забезпечення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Актуальність дослідження обумовлена постійною потребою підприємств у зовнішньому фінансуванні в умовах високої вартості капіталу та нестабільності фінансових ринків. Оскільки позикові кошти є джерелом підвищеного фінансового ризику, досконалий облік необхідний для формування достовірної звітності, а незалежний аудит – для підтвердження законності та економічної доцільності операцій. Основною метою дослідження є аналіз підходів до визнання в обліку позикових коштів підприємства, як основи підвищення ефективності управління ними. Для досягнення цієї мети визначено такі завдання: ідентифікувати підходи до визнання позикових коштів у обліку та уточнення їх складу; визначити ключові показники ефективності використання позикового капіталу; запропонувати шляхи оптимізації структури позикових

коштів для оптимізації рівня фінансових ризиків діяльності. Основними джерелами залучення позикових коштів залишаються банківські кредити (короткострокові та довгострокові), комерційні кредити, фінансовий лізинг та випуск облігацій. Базовою вимогою до визнання зобов'язань є невідворотність вибуття ресурсів для погашення. У межах обліку особлива увага приділяється правильному відображенню приведеної вартості довгострокових зобов'язань. Така заборгованість (крім банківських кредитів за ставкою) повинна відображатися за теперішньою (дисконтованою) вартістю, а різниця між номіналом та дисконтованою вартістю визнається як дохід майбутніх періодів або частина витрат. Це певним чином коригує не тільки фінансовий результат, але й залишок зобов'язань в балансі. Останнє, у свою чергу, впливає на рівень фінансового стану підприємства. У системі аудиту позикових коштів ключовим є ризик-орієнтований підхід, що сприяє формуванню об'єктивності і повноті аудиторських процедур. При оцінці залученого капіталу як об'єкту перевірки слід зосереджуватися на таких критичних ділянках: підтвердження існування та правомірності кредитних договорів, перевірка графіків, забезпечення та реєстрації (для облігацій); перевірка правильності дисконтування та нарахування відсотків (особливо при зміні плаваючої ставки); повнота розкриття інформації у звітності - дотримання вимог національних або міжнародних стандартів щодо розкриття інформації про заставне майно, терміни погашення, процентні ставки та умови дефолту у Примітках до фінансової звітності.

Ефективність використання позикового капіталу оцінюється через систему показників, де центральне місце займає ефект фінансового левериджу (EFL).

$$EFL = (1 - T) * (ROA - Cd) * EZ$$

де T – ставка податку, ROA – рентабельність активів, Cd – вартість позикового капіталу, EZ – коефіцієнт фінансового левериджу.

Крім ефекту фінансового левериджу, ефективність використання позикових коштів оцінюється за рентабельністю позикового капіталу, що дозволяє порівняти дохід, отриманий від використання позик, із витратами на їх обслуговування, та коефіцієнтами ліквідності та платоспроможності. Негативний вплив позикових коштів на поточну ліквідність підприємства вимагає постійного моніторингу коефіцієнтів покриття та автономії. Шляхи оптимізації використання позикових коштів включають: реструктуризація боргу: заміна короткострокових позик довгостроковими для зниження ризику ліквідності; диверсифікація джерел: перехід від монополії банківського кредитування до інструментів фондового ринку (облігації) або використання лізингу, що може знизити середньозважену вартість капіталу (WACC); хеджування ризиків: використання фінансових інструментів (свопи, форварди) для мінімізації ризиків, пов'язаних зі зміною процентних ставок або валютних курсів; впровадження автоматизованого контролю: застосування ERP-систем для моніторингу графіків погашення та запобігання простроченню платежів.

Система обліку та аудиту позикових коштів на підприємстві є ключовим елементом фінансового управління. Ефективне використання позикового капіталу досягається не лише через досягнення позитивного ефекту фінансового левериджу, але й через вдосконалення обліково-аналітичних процедур

(дисконтування, капіталізація). Запропоновані шляхи оптимізації, зокрема, реструктуризація боргу та хеджування ризиків, дозволяють підвищити фінансову стійкість підприємства та максимізувати його ринкову вартість.

Список використаних джерел

1. Наказ «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» від 28.04.2006 № 415 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06#Text> (дата звернення: 15.04.2026).
2. Наказ «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 "Зобов'язання" від 31.01.2000 № 20 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996–XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 17.04.2026).
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності (МСФЗ) 9 «Фінансові інструменти». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text (дата звернення: 15.04.2026).
5. Базартінова О. В. Методи визначення вартості позикового капіталу підприємства / Базартінова О. В. //Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: зб. наук. пр. / Нац. акад. наук України, Ін-т економіки про-ті. - Донецьк, 2011.- С. 180-188.

УДК 658.27:658.152

Кривошей С.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

МЕХАНІЗМ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах господарювання ефективність використання основних засобів є одним із ключових чинників забезпечення конкурентоспроможності підприємства та його сталого розвитку. Рациональне управління матеріально-технічною базою сприяє підвищенню продуктивності праці, зниженню витрат і покращенню фінансових результатів діяльності. Водночас зношеність обладнання, недостатній рівень інновацій та неефективна система управління активами часто стримують розвиток підприємств.

Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство використовує у процесі виробництва продукції, надання послуг, здавання в оренду або для адміністративних потреб і які передбачається експлуатувати протягом більше ніж одного звітного періоду [1].

У процесі використання основні засоби зазнають як фізичного зношення, так і морального старіння, що спричиняє погіршення їх технічних і економічних параметрів та знижує ефективність їх функціонування. Тому підприємствам

важливо постійно виявляти шляхи більш раціонального їх використання.

Для визначення рівня ефективності використання основних засобів застосовуються наступні показники:

- Фондовіддача – характеризує результативність використання основних засобів, показуючи обсяг виробленої продукції на одиницю їх вартості. Зростання фондовіддачі є позитивною тенденцією, оскільки свідчить про підвищення ефективності діяльності.

- Фондоозброєність – це рівень забезпеченості працівників основними засобами, тобто показує, яка вартість виробничих активів припадає на одного працівника. Цей показник характеризує технічну оснащеність праці та впливає на продуктивність.

- Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства відображає частку основних засобів у загальній вартості активів підприємства.

- Коефіцієнт зносу – це рівень зношеності основних засобів шляхом співвідношення накопиченого зносу до їх первісної вартості.

- Коефіцієнт вибуття – характеризує частку основних засобів, які вибули протягом звітного періоду. Дає змогу оцінити інтенсивність списання або ліквідації активів.

До інших показників, що характеризують стан та ефективність використання основних засобів, також належать фондомісткість, коефіцієнт оновлення, коефіцієнт приросту основних засобів, а також рентабельність основних засобів [2].

Підвищення ефективності використання основних засобів підприємства може здійснюватися за рахунок поєднання інтенсивних та екстенсивних факторів.

Інтенсивний напрям передбачає покращення якісних характеристик використання обладнання, що досягається шляхом модернізації виробничих потужностей, своєчасної заміни технічно застарілих засобів праці, а також впровадження сучасних технологічних рішень. Важливу роль відіграє використання більш прогресивних методів організації виробництва і праці, що дозволяє підвищити продуктивність без залучення додаткових ресурсів. Крім того, ефективність використання основних засобів значною мірою залежить від рівня кваліфікації працівників, їх професійної підготовки та здатності працювати з новим обладнанням. Сутність інтенсивного підходу полягає у підвищенні ступеня завантаження обладнання в межах наявного часу його функціонування, що забезпечує зростання обсягів виробництва без розширення ресурсної бази підприємства.

Водночас екстенсивний напрям підвищення ефективності використання основних засобів характеризується подовженням тривалості функціонування основних засобів. Зокрема, це передбачає збільшення частки діючого обладнання у загальній структурі основних засобів підприємства, а також продовження часу його експлуатації протягом календарного періоду. Значний ефект може бути досягнутий за рахунок скорочення простоїв обладнання, у тому числі внутрішньозмінних, що виникають у процесі виробництва.

Важливим також є усунення так званих «вузьких місць» у виробничому

процесі, які обмежують пропускну спроможність окремих підрозділів або технологічних ланок. Підприємству необхідно забезпечити безперебійне постачання виробництва всіма необхідними ресурсами, зокрема сировиною, матеріалами, енергією, обладнанням та трудовими ресурсами, що дозволяє уникнути вимушених зупинок у роботі [3].

Отже, ефективне використання основних засобів підприємства досягається за рахунок комплексного поєднання інтенсивних і екстенсивних факторів, що забезпечує як підвищення продуктивності обладнання, так і більш повне використання наявних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» : міжнародний стандарт від 30.06.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення: 15.04.2026).
2. Сафонік, Н., & Ватащук, В. (2023). Підвищення ефективності відтворення та використання основних засобів підприємств транспортної галузі. Економіка та суспільство, (51). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-23> (дата звернення: 17.04.2026).
3. Александрова В. О., Чайка Т. Ю., Коротких Н. О. Економіка підприємства: ефективне використання основних засобів // Вісник НТУ «ХПІ». 2021. № 3. С. 27–31.

УДК 657

Кругляк С.А.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Сташенко Ю.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ НА АВТОТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Діяльність автотранспортних підприємств характеризується високою часткою операційних витрат, значною роллю первинного документування перевезень і залежністю фінансового результату від точності обліку витрат за маршрутами, рейсами, транспортними засобами та видами послуг. Загальні правові засади ведення бухгалтерського обліку в Україні визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який встановлює обов'язковість належного документального підтвердження господарських операцій та формування повної і правдивої інформації у звітності [1]. Для автотранспортних підприємств ця вимога має особливе значення, оскільки облік тут поєднує загальні стандарти бухгалтерського обліку з галузевими особливостями транспортного процесу.

Однією з ключових особливостей є облік витрат на перевезення. Методологічною основою їх формування виступає НП(С)БО 16 «Витрати», відповідно до якого витрати визнаються одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань та групуються за видами діяльності [2]. На

автотранспортних підприємствах до складу собівартості послуг традиційно включаються витрати на паливо, мастильні матеріали, оплату праці водіїв, амортизацію транспортних засобів, технічне обслуговування, ремонт, страхування, шини, акумулятори та інші експлуатаційні витрати. Практична складність полягає в тому, що такі витрати повинні не лише правильно визнаватися, а й розподілятися між окремими об'єктами калькулювання, зокрема рейсами, маршрутами, замовленнями або транспортними одиницями.

Важливим елементом галузевого обліку є належне оформлення транспортної документації. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні визначають товарно-транспортну накладну як один із базових документів, що супроводжує процес перевезення вантажу та підтверджує окремі параметри господарської операції [3]. Саме тому для автотранспортних підприємств первинні документи виконують не лише облікову, а й контрольну, доказову та аналітичну функції. Якість заповнення ТТН, дорожніх листів, актів виконаних робіт, відомостей списання ПММ і документів щодо технічного обслуговування безпосередньо впливає на достовірність собівартості перевезень і коректність податкового та управлінського обліку.

Окремої уваги потребує облік паливно-мастильних матеріалів, який є одним із найбільш ризикових сегментів на автотранспортному підприємстві. ПММ становлять суттєву частку витрат, тому управлінський персонал потребує деталізованої інформації про їх надходження, видачу, фактичне використання та відхилення від установлених норм. У цьому контексті особливої ваги набуває аналітичний облік за кожним транспортним засобом, водієм і маршрутом. Не менш важливим є облік шин, запасних частин, акумуляторів і ремонтів, оскільки неправильне розмежування поточних витрат і капітальних інвестицій може викривляти як фінансовий результат, так і оцінку активів підприємства [1; 2].

Сучасний етап розвитку галузі зумовлює ще одну особливість – цифровізацію документопотоку та поступове впровадження електронної товарно-транспортної накладної. На офіційному порталі проєкту е-ТТН зазначено, що система спрямована на організацію електронного документообігу у сфері внутрішніх вантажних перевезень, а наприкінці 2024 року було затверджено порядок функціонування системи е-ТТН [4; 5]. Для бухгалтерського обліку це означає перехід до більш оперативного обміну первинними даними, зниження ризику втрати документів, посилення внутрішнього контролю та спрощення аналітики витрат у реальному часі. Водночас цифровізація вимагає від підприємств адаптації облікової політики, внутрішніх регламентів і процедур верифікації електронних документів.

Отже, особливості обліку на автотранспортних підприємствах зумовлені поєднанням загальних вимог бухгалтерського законодавства та специфіки транспортної діяльності. Найбільш значущими серед них є детальне документування перевезень, точний облік витрат на експлуатацію рухомого складу, розвинений аналітичний облік за об'єктами калькулювання та інтеграція цифрових інструментів у систему первинного обліку. Підвищення якості облікової інформації в цій сфері сприяє не лише достовірності звітності, а й

ефективнішому управлінню витратами, тарифною політикою та конкурентоспроможністю автотранспортного підприємства.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. Верховна Рада України. 1999. № 40. ст. 365 (дата звернення: 09.04.2026).
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ Міністерства Фінансів України № 318 від 31.12.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0027-00> (дата звернення: 09.04.2026).
3. Про затвердження Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні : Наказ Міністерства транспорту України № 363 від 14.10.1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/z0128-98> (дата звернення: 09.04.2026).
4. Наказ Міністерства розвитку громад та територій України № 1491 від 27.12.2024 «Про затвердження Порядку функціонування системи електронного документообігу електронна товарно-транспортна накладна». Е-ТТН. URL: <https://e-ttn.gov.ua/law/nakaz-ministerstva-rozvytku-hromad-ta-terytoriy-ukrainy-1491-vid-27-12-2024-pro-zatverdzhennia-poriadku-funktsionuvannia-systemy-elektronnoho-dokumentuobihu-elektronna-tovarno-transportna-nakladna/> (дата звернення: 09.04.2026).
5. Про проєкт. Е-ТТН. URL: <https://e-ttn.gov.ua/pro-proiekt/> (дата звернення: 09.04.2026).

УДК 657.471:005.52

Кубрак Є.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бабій Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ефективна організація обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками забезпечує фінансову стійкість, якість управлінських рішень і достовірність звітності, однак на практиці існують проблеми, що ускладнюють облік і знижують ефективність внутрішнього контролю.

Не менш суттєвою проблемою є недостатній контроль за станом кредиторської заборгованості: на багатьох підприємствах відсутня дієва система моніторингу строків оплати рахунків. Суттєві труднощі також виникають унаслідок помилок при відображенні операцій на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Зокрема, йдеться про неправильне визначення моменту визнання зобов'язань, некоректне відображення авансових платежів, повернення товарів або курсових різниць.

Окремою проблемою залишається недостатній рівень автоматизації облікового процесу. Використання застарілих програмних продуктів або часткове ведення облікових операцій вручну підвищує ризик помилок,

дублювання інформації та втрати документів.

Вагоме значення мають і розбіжності між обліковими даними підприємства та постачальників. Нерегулярне проведення звірки розрахунків, різні дати відображення операцій та помилки у первинних документах призводять до невідповідності інформації, що ускладнює контроль за станом взаєморозрахунків і може стати причиною фінансових спорів.

Серед інших проблем – недостатній внутрішній контроль за договорами та платежами: без чіткої перевірки умов, строків і зобов'язань зростає ризик фінансових втрат і порушень.

Отже, більшість проблем обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками можна ефективно усунути впровадженням Соура, яка автоматизує закупівлі, документообіг та контроль. Практика підтверджує її високу ефективність.

По-перше, усі витрати проходять через попереднє погодження у вигляді purchase order (PO). Наприклад, при плануванні співпраці з постачальником відповідальний менеджер створює запит на закупівлю, який проходить погодження (керівник, фінансовий відділ). Після затвердження формується бюджет по конкретному постачальнику. Це означає, що ще до фактичного отримання рахунку підприємство контролює доцільність і обсяг витрат.

По-друге, внесення рахунку суворо прив'язане до погодженого РО. Коли постачальник надсилає рахунок, він завантажується в систему, і сума автоматично співвідноситься з залишком бюджету. Якщо сума перевищує погоджений ліміт або не відповідає умовам, система блокує подальший процес. Це фактично усуває проблему неконтрольованих витрат і перевитрат по контрактах.

По-третє, реалізовано обов'язкову перевірку документів перед оплатою. У системі передбачений етап підтвердження (approval), де відповідальна особа перевіряє наявність рахунку, акту/накладної та відповідність умовам договору. Без цього підтвердження оплата технічно неможлива. У результаті повністю усувається ризик проведення платежів без належного документального оформлення.

По-четверте, всі документи існують у цифровому вигляді. Скан-копії рахунків, актів, інвойсів зберігаються в системі та прив'язані до конкретної операції. Наприклад, у разі перевірки або втрати паперового документа бухгалтер може за декілька секунд знайти потрібний файл. Це суттєво знижує операційні ризики та економить час.

По-п'яте, система автоматично запобігає дублюванню рахунків. Якщо користувач намагається внести документ із однаковими реквізитами (номер, постачальник, сума), система не дозволяє його провести. На практиці це вирішує одну з найбільш поширених проблем – подвійні оплати.

По-шосте, контроль строків оплати реалізується автоматично. Система відстежує дати платежів і формує нагадування або списки до оплати. Наприклад, бухгалтер бачить усі рахунки, що підлягають оплаті на поточному тижні, з урахуванням пріоритетів і умов договорів. Це дозволяє уникати простроченої кредиторської заборгованості.

Впровадження Coupa ефективно покращує облік розрахунків із постачальниками та підрядниками, усуває недоліки й підвищує ефективність фінансового управління завдяки автоматизації, електронному документообігу та внутрішньому контролю в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Гудима О. Проблеми обліку взаєморозрахунків із постачальниками та підрядниками / О. Гудима // *Актуальні питання економічних наук*. – 2025. – Вип. 18. – С. 1–12
2. Матюха В. І. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками / В. І. Матюха, Г. В. Мисака // *Молодийвчений*. – 2018. – № 1 (53). – С. 930–932.
3. Голобородько Т. В. Використання інформаційних технологій для автоматизації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками: спеціальне прикладне програмне забезпечення / Т. В. Голобородько – К.: КНЕУ, 2022.
4. Forrester Consulting. *The Total Economic Impact™ Of Coupa For Source-To-Pay*/ Forrester Consulting. – 2024. – 42 с.

УДК 657.6

Куценко А.А.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Беженар А.Ю. – доктор філософії,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОБЛІК І ДОКУМЕНТУВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Заробітна плата є складною економічною категорією та важливим соціально-економічним інструментом, що визначає рівень доходів працівників і впливає на ефективність діяльності підприємств. У сучасних умовах трансформації економіки, цифровізації управлінських процесів та посилення вимог до прозорості обліку питання організації обліку та документування оплати праці набувають особливої актуальності. Облік оплати праці є одним із найскладніших та найвідповідальніших елементів системи бухгалтерського обліку підприємства, оскільки забезпечує формування витрат, у тому числі їх правильне віднесення на собівартість продукції, здійснення розрахунків із персоналом та дотримання державних соціальних гарантій. Відповідно до Закону України «Про оплату праці» заробітна плата підлягає обов'язковому обліку, нарахуванню та своєчасній виплаті працівникам [1].

Сучасний стан організації оплати праці характеризується низкою проблем. Однією з ключових є поширення неофіційних виплат («заробітної плати в конвертах»), що зумовлено високим податковим навантаженням на фонд оплати праці, складністю адміністрування єдиного соціального внеску та недосконалістю контролюючих механізмів. Також проблемою є недосконалість нормативно-правового регулювання, що може призводити до виникнення

заборгованості з виплати заробітної плати та недотримання мінімальних державних гарантій оплати праці. Ускладнення ситуації посилюються частими змінами законодавства, особливо в умовах воєнного стану [2].

До основних функцій обліку оплати праці належать своєчасне та достовірне нарахування заробітної плати, контроль за використанням робочого часу, правильне відображення витрат у бухгалтерському обліку, зокрема їх віднесення на собівартість продукції, та забезпечення повноти розрахунків із працівниками. Як свідчать наукові дослідження, ефективна організація обліку оплати праці є важливою передумовою підвищення продуктивності праці та фінансової стабільності підприємства [3]. Особливе значення в системі обліку оплати праці має процес документування, який охоплює формування, рух та зберігання первинних документів з нарахування заробітної плати.

До основних первинних документів належать табелі обліку робочого часу, наряди на виконані роботи, розрахунково-платіжні відомості та інші облікові реєстри. У зв'язку з цим відбувається трансформація підходів до організації документування. Паперовий документообіг поступово замінюється електронним, що підвищує швидкість обробки інформації та зменшує кількість помилок. Водночас зберігається проблема дублювання документів і недостатньої автоматизації. Одним із ключових напрямів удосконалення є оптимізація документообігу. Вона передбачає скорочення кількості первинних документів, уніфікацію їх форм, раціоналізацію руху документів та впровадження графіка документообігу, що забезпечує чітку регламентацію обробки інформації та підвищує контроль за своєчасністю її виконання.

Важливим напрямом є вдосконалення систем оплати праці шляхом впровадження гнучких тарифних моделей, які забезпечують диференціацію заробітної плати залежно від результатів праці та рівня кваліфікації працівників. Це позитивно впливає на мотивацію персоналу, ефективність діяльності підприємств та їх конкурентоспроможність. Використання банківських платіжних карток для виплати заробітної плати підвищує прозорість розрахунків та зменшує готівкові операції.

З метою підвищення аналітичності облікової інформації доцільним є розширення аналітичного обліку за рахунком 66 «Розрахунки за виплатами працівникам» відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [5], зокрема за видами виплат, категоріями персоналу та структурними підрозділами.

Окремим напрямом підвищення ефективності обліку є цифровізація облікових процесів. Автоматизація облікових процесів із використанням ERP-систем підвищує точність розрахунків, зменшує вплив людського фактора та пришвидшує формування звітності. Недосконалість організації обліку та документування оплати праці призводить до низки негативних наслідків для підприємств. Зокрема, використання застарілих методів обробки інформації збільшує ризик помилок у розрахунках заробітної плати, ускладнює контроль за витратами на персонал та знижує оперативність управлінських рішень. Крім того, недостатній рівень автоматизації може сприяти виникненню порушень у податковому та трудовому обліку.

Таким чином, удосконалення обліку та документування оплати праці потребує комплексного підходу, що включає оптимізацію документообігу, розвиток сучасних систем оплати праці, розширення аналітичності обліку та впровадження цифрових технологій. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню точності розрахунків заробітної плати, зменшенню кількості облікових помилок, прискоренню документообігу та посиленню прозорості розрахунків із персоналом.

Список використаних джерел

1. Про оплату праці : Закон України від 24 берез. 1995 р. № 108/95-ВР : зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр> (дата звернення: 20.04.2026).
2. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану : Закон України від 15 берез. 2022 р. № 2136-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20> (дата звернення: 20.04.2026).
3. Овсюк Н. В., Ковбасюк І. В. Облік розрахунків з оплати праці в контексті сучасних викликів. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 62. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3956> (дата звернення: 20.04.2026).
4. Скорнякова Ю. О., Лапишункова О. В. Організація обліку розрахунків з персоналом щодо оплати праці. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 56. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2967> (дата звернення: 20.04.2026).
5. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30 листоп. 1999 р. № 291 : зі змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 20.04.2026).

УДК 657.421:658.15

Лисак Л.М.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец.071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Степаненко О.І. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку і консалтингу*

КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА

Основні засоби часто становлять найбільшу частку в загальній вартості активів підприємства, через що вимагають ретельного моніторингу за їхньою ефективністю, фізичним та моральним зносом і відповідно технічним станом. Оскільки, необоротні активи супроводжують діяльність підприємства протягом досить тривалого періоду, неабияк важливо зважаючи на довгостроковий характер їхнього використання, здійснювати відповідні заходи контролю від моменту введення їх в експлуатацію й до моменту повної ліквідації.

З метою забезпечення ефективного обліку і управління варто обирати

виважені підходи класифікації основних засобів. Серед традиційно висвітлених у вітчизняному просторі найбільш широко вживаним є поділ об'єктів основних засобів *за функціональним призначенням*: на *виробничі*, тобто безпосередньо задіяні у даному процесі та *невиробничі*, ті які лише використовуються в загальногосподарській діяльності підприємства.

До промислово-виробничих основних засобів зазвичай відносять машини та устаткування, виробничий інвентар, приладдя, вимірювальні пристрої, що безпосередньо беруть участь у виготовленні продукції чи наданні послуг, тоді як до невинробничих належать заклади соціальної інфраструктури, будови, споруди житлово-комунального призначення та обладнання призначене для їх обслуговування. Крім того, за характером участі в виробничому процесі, основні засоби додатково поділяють на діючі – такі, що експлуатуються і приносять економічні вигоди, недіючі, тобто такі, що знаходяться на стадії реконструкції та дообладнання [1, с.24].

Групування основних засобів *за ознакою належності* забезпечує безумовне розуміння джерел їх походження, власні основні засоби – сформовані за рахунок прибутку чи статутного капіталу надають можливість забезпечити фінансову незалежність підприємству, орендовані чи придбані за рахунок кредитів об'єкти – обтяжують його матеріальним тиском, тоді як безоплатно одержані активи – здатні зменшувати подібний тиск.

До найпоширеніших варіантів поділу також відносять: поділ *за галузевою ознакою* (промислові, будівельні, торгівельні, сільськогосподарські); *за характером їх прояву* (матеріальні, нематеріальні); *за характером відображення зносу*; *за характером обслуговування відповідних напрямків діяльності* (об'єкти, що спрямовані на обслуговування виробничих процесів, управлінських чи процесів реалізації) [2]. Але в умовах активної диджиталізації представлені концепції можуть недостатньо розкривати технологічні особливості окремого об'єкта. В такому разі підприємствам, що піклуються про удосконалення управлінських процесів варто обирати деталізовані методики класифікації активів в залежності від виду своєї діяльності (табл. 1).

Таблиця 1 – Підходи до класифікації основних засобів в системі управлінського обліку

Класифікаційна ознака	Сутність підходу	Мета класифікації
1	2	3
<i>За технологічними характеристиками</i>	Виокремлення високотехнологічних об'єктів з метою формування балансу між інноваційними і стандартизованими технологіями. Підхід має позитивний вплив на прийняття управлінських рішень щодо інвестицій у технічне оновлення, підвищення продуктивності праці.	Визначення місця об'єктів основних засобів у виробничій системі підприємства, оцінка їх впливу на результати діяльності
<i>За центрами відповідальності</i>	Розподіл об'єктів за підрозділами підприємства, завдяки чому посилюється контроль за матеріально-відповідальними особами. Це сприяє обґрунтованому плануванню витрат на утримання та модернізацію об'єктів, створює інформаційну основу для прийняття рішень щодо оптимізації використання виробничих ресурсів.	Встановлення чіткого розмежування відповідальності за використанням об'єктів основних засобів в діяльності підприємства

Продовження таблиці 1

1	2	3
<i>За інтенсивністю залученості</i>	Моніторинг за потужністю використання активів та виявлення об'єктів, які не експлуатуються або мають низьку ефективність. Інформація про такі об'єкти сприяє прийняттю рішень щодо оптимального перерозподілу об'єктів, їх модернізації, списання або вибуття.	Визначення ступені залучення об'єктів основних засобів у виробничому чи операційному процесах, оцінка рівня використання наявного ресурсного потенціалу підприємства
<i>За характером витратної реакції</i>	Моніторинг залежності витрат з експлуатації об'єктів від обсягів виробництва та їх підтримки в належному стані (активи, амортизація яких залежить від обсягів виробництва та активи, які призначені для виконання інших завдань). Цей підхід дає можливість зменшити кількість непродуктивних основних засобів, посилити розрахунки собівартості виготовленої продукції.	Визначення впливу використання основних засобів на структуру витрат підприємства, встановлення взаємозв'язку між рівнем експлуатації об'єктів і динамікою витрат

Джерело: сформовано за інформацією [3] з авторським доповненням

Класифікація є важливою частиною ефективного управління, адже дозволяє менеджменту своєчасно звернути увагу на технічну структуру активів, запобігти фізичному та моральному зносу об'єктів шляхом оперативної модернізації. Завдяки чіткому розумінню, як достовірно здійснити групування основних засобів, можна стовідсотково гарантувати точність нарахування амортизації, що в свою чергу унеможливить викривлення собівартості та забезпечить сувору відповідність показників фінансової звітності реальному стану на підприємстві. Не менш важливим фактором є те, що класифікація дозволяє оцінити вплив аналітичних даних на прийняття управлінських рішень. Диференціація активів за функціональним призначенням сприяє коректному розподілу амортизаційних відрахувань, а поділ за центрами відповідальності створює комплексну систему контролю. Належним чином упорядкована класифікація основних засобів, гарантує управлінському обліку формування прозорої структури активів, що має на меті дозволити приймати вчасні об'єктивні рішення, щодо модернізації обладнання та здійснення інвестування, тоді як для бухгалтерського обліку – це можливість полегшити проведення інвентаризації та зміцнення контролю за збереженням майна.

Отже, варто підсумувати, що перебіг даного процесу на підприємстві є критично важливим, оскільки класифікація основних засобів створює фундаментальну основу для стратегічного оперування активами. З точки зору управлінського обліку, вона допомагає ідентифікувати, які активи здатні приносити прибуток, а які лише потребують витрат на утримання. До того ж, варто додати, що допущені помилки на початку групування основних засобів, можуть призвести до помилок в податковій звітності, тож з метою забезпечення підприємства структурованою базою даних, необхідно безпомилково налаштувати їх класифікацію.

Список використаних джерел

1. Фінансовий облік: підручник; 3-тє вид., доп. та перероб. / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, П.Н. Денчук [та ін.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. 488 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/11310791-7df7-43be-9a70-ea8a9095ba61/content>
2. Панасюк В., Грошко С. Необоротні активи як елемент облікової системи підприємства: підходи до визначення та класифікація. International scientific and practical conference "Business development: challenge, priorities, realities and prospects". (March 11-14, 2025). С. 40-43 URL: <https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=GkJVEQAAQBAJ>
3. Вагонова О.Г., Госалов Ю.С. Інноваційні аспекти класифікації основних засобів у динамічних секторах економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 1. С. 29-36. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.1.29>

УДК 657.6

Лобанова П.М.,

здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Лежненко Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу

ОПЕРАЦІЙНІ ВИТРАТИ: ЇХ РОЛЬ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне функціонування механізму фінансового менеджменту на підприємстві значною мірою залежить від управління операційними витратами, які становлять основну частку собівартості та безпосередньо формують поріг фінансової стійкості. У структурі управління витрати виступають не лише як облікова категорія, а й як дієвий економічний інструмент, за допомогою якого менеджмент регулює рентабельність активів та швидкість оборотності капіталу. Оптимізація цих витрат дозволяє компанії не просто виживати в умовах цінової конкуренції, а й створювати необхідний фінансовий резерв для сталого розвитку та інновацій.

Термін «операційні витрати» є похідним від поняття операційної діяльності, яка, згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», охоплює основну діяльність підприємства, а також інші види діяльності, що не належать до інвестиційної чи фінансової [1]. Методологічні засади їх формування визначає НП(С)БО 16 «Витрати», відповідно до якого витрати операційної діяльності включають собівартість реалізації, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати [2]. Цим же стандартом регламентовано порядок формування собівартості реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) як фундаментальної складової витрат операційної діяльності підприємства [2].

Водночас, з метою ефективного фінансового менеджменту та детального аналізу, варто наголосити на важливості групування витрат за економічними елементами, яке наведене в НП(С)БО 16: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші операційні витрати

[2]. Саме такий підхід дозволяє оцінити структуру ресурсних витрат, виявити резерви зниження собівартості та оптимізувати операційну ефективність підприємства в цілому. Отже, організація обліку витрат операційної діяльності передбачає побудову системи їх обліку та контролю з урахуванням класифікації, встановленої НП(С)БО 16, що забезпечує формування достовірної інформації для управління. До основних елементів такої системи належать: ідентифікація складу витрат, вибір та обґрунтування методів їх обліку й калькулювання, а також дотримання принципів їх відображення у фінансовій звітності. Належна організація облікового процесу дозволяє не лише здійснювати стратегічне планування, а й забезпечує дієвий контроль за використанням ресурсів, що є передумовою оптимізації витрат та зростання прибутковості підприємства [3].

У контексті фінансового менеджменту система управління витратами є ключовим елементом, оскільки формує інформаційну основу для прийняття стратегічних управлінських рішень. Зокрема, дані про витрати використовуються під час бюджетування, аналізу рентабельності окремих видів продукції, ціноутворення та оцінки ефективності діяльності структурних підрозділів. Таким чином, ефективна організація обліку операційних витрат сприяє зміцненню фінансової стійкості підприємства та оптимізації його фінансових результатів. Поряд із нормативним регулюванням, прикладний аспект управління витратами потребує врахування їх поведінки залежно від рівня ділової активності, зокрема важливо враховувати, що змінні витрати змінюються пропорційно обсягам виробництва, тоді як постійні залишаються відносно стабільними в короткостроковому періоді. Розуміння співвідношення цих категорій є критично важливим для аналізу беззбитковості (порогу рентабельності), планування масштабів діяльності та формування гнучкої цінової політики підприємства [4]. Функціональний взаємозв'язок між витратами та доходами формує підґрунтя для дії операційного левериджу (важеля). Його механізм ґрунтується на наявності постійної складової у витратах, що зумовлює нелінійну залежність між обсягами діяльності та фінансовими результатами. Це спричиняє прискорені темпи зростання операційного прибутку порівняно з темпами збільшення чистого доходу [5]. Слід зауважити, що рівень чутливості прибутку до коливань виручки безпосередньо залежить від структури витрат конкретного суб'єкта господарювання та виду його діяльності. Зокрема, чим вищою є частка постійних витрат у загальній їх сумі, тим суттєвішою стає зміна прибутку у відповідь на коливання обсягів реалізації. Відтак, раціональне управління показником операційного важеля через оптимізацію співвідношення між постійними та змінними витратами дозволяє одночасно максимізувати потенціал прибутковості та підтримувати належний рівень фінансової стійкості підприємства. Сучасні підходи до управління витратами передбачають впровадження прогресивних методів, таких як калькулювання за видами діяльності, цільове калькулювання та концепції безперервного вдосконалення витрат. Їх застосування дозволяє підприємствам не лише здійснювати моніторинг рівня витрат, а й активно впливати на процес їх формування, забезпечуючи оптимізацію витратної структури [6]. Важливу роль відіграє також належна цифровізація обліково-аналітичних процесів, що сприяє

підвищенню оперативності обробки інформації, точності розрахунків та якості стратегічних управлінських рішень. В умовах нестабільного економічного середовища особливого значення набуває превентивний підхід до управління витратами, який передбачає оптимізацію витрат ще на етапі їх планування. Це дозволяє мінімізувати неефективне використання ресурсів, знизити рівень фінансових ризиків та забезпечити стабільність фінансових результатів. Водночас системне управління витратами сприяє формуванню культури раціонального ресурсоспоживання, що є важливою передумовою довгострокової конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства.

Таким чином, ефективне управління операційними витратами є стратегічним фундаментом фінансової стійкості підприємства, що трансформує витрати з технічного показника обліку в динамічний інструмент підвищення рентабельності. Розуміння структури операційних витрат та механізму операційного левериджу дозволяє менеджменту не лише прогнозувати точку беззбитковості, а й максимізувати прибуток через оптимізацію співвідношення постійних і змінних витрат. Впровадження прогресивних методів калькулювання, належна цифровізація обліково-аналітичних процесів та перехід до превентивного контролю забезпечують підприємству можливість гнучко реагувати на зовнішні виклики, створюючи необхідний фінансовий резерв для інноваційного розвитку. Отже, інтеграція системи управління витратами у загальну стратегію бізнесу гарантує раціональне використання ресурсів, зміцнює конкурентні переваги та формує надійну основу для зростання ринкової вартості підприємства та його сталого розвитку в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Наказ Мінфіну України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення 10.04.2026 р.)
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» Наказ Мінфіну України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 10.04.2026 р.)
3. Бабій В. Т. Теоретичні аспекти організації обліку витрат операційної діяльності підприємства. *The actual problems of regional economy development*, 2025, 1.21: 416-423. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/50341/1>
4. Васільєва, Л., Зуєва, І. Облік витрат і його організація в сучасних умовах розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*, Випуск 79. 2005. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-169>
5. Посна Н. І., Танцюра А. І., Голєва А. С. Операційний левередж як важливий інструмент управління операційним прибутком підприємства. *Економіка і підприємництво: організаційно-методологічні аспекти обліку, фінансів, аудиту та аналізу : зб. наук. пр. ПДАА. – Полтава, 2019. – Вип. 19, т. 2. – С. 72–75.* URL: <https://dspace.pdau.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6b99e268-5799-4e1f-99ed-7e17c83829bf/content#page=72>
6. Кладницька Т., Катаєва С., Крентовський Д. Удосконалення управління витратами підприємства. *Social Development: Economic and Legal Issues*, 2025, 5. URL: <https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel/article/view/222>

УДК 657.37

Лукаш В.М.,
*здобувач ЕФ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
науковий керівник – Гуренко Т.О – к.е.н.,
доцент кафедри обліку та оподаткування*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ У ФІНАНСОВІЙ ЗВІТНОСТІ

У сучасних умовах економічного розвитку – фінансова звітність є одним із найважливіших джерел інформації про діяльність підприємства. Вона використовується внутрішніми користувачами, наприклад керівниками для підвищення ефективності підприємства та його прибутковості. Також фінансова звітність використовується і зовнішніми користувачами (інвесторами, державними органами, кредиторами). Основою для формування фінансової звітності є бухгалтерський облік, який забезпечує відображення всіх господарських операцій підприємства.

Водночас значний вплив на фінансову звітність має система оподаткування, оскільки податки формують витрати підприємства і впливають на кінцевий фінансовий результат. Саме тому питання взаємозв'язку обліку та оподаткування є актуальним і важливим для діяльності підприємства.

Бухгалтерський облік виконує інформаційну функцію, оскільки саме він забезпечує збір, обробку та узагальнення всіх отриманих даних про діяльність підприємства. Усі господарські операції відображаються у відповідних документах і регістрах обліку, що дозволяє формувати повну і достовірну інформацію, а надалі і фінансову звітність. Відповідно до законодавства, облік має вестися безперервно та на основі встановлених принципів [4]. Підприємства зобов'язані правильно класифікувати доходи і витрати за видами діяльності, а також враховувати вплив валютних операцій на фінансові результати.

Щодо обліку основних засобів, то він передбачає їх первісне визнання, оцінку та подальше відображення з урахуванням зносу і амортизації. Нарахування амортизації впливає на витрати підприємства і, відповідно, на фінансовий результат звітного періоду. Правильне відображення основних засобів у фінансовій звітності забезпечує достовірну оцінку активів і фінансового стану підприємства.

Важливим елементом у фінансовій звітності є показник фінансового результату (прибутку або збитку), адже саме на його основі визначається податок на прибуток підприємства. Оподаткування впливає на цей показник, оскільки податкові витрати зменшують чистий прибуток. При цьому для розрахунку податку використовуються не лише дані бухгалтерського обліку, а й спеціальні коригування, передбачені податковим законодавством [3]. Фінансовий результат також використовується для оцінки рентабельності та загальної ефективності використання ресурсів підприємства.

Слід звернути увагу, що між бухгалтерським і податковим обліком існують

певні відмінності. Це пов'язано з тим, що вони мають різну мету: бухгалтерський облік спрямований на формування правдивої фінансової інформації, а податковий – на визначення суми податків до сплати. У результаті виникають податкові різниці, які можуть бути тимчасовими або постійними. Тимчасові різниці призводять до виникнення відстрочених податкових активів або зобов'язань, які також відображаються у фінансовій звітності [2].

Особливу увагу необхідно приділити розкриттю інформації про податки у фінансовій звітності. Підприємство повинно відображати суму поточного податку на прибуток, відстрочені податкові активи і зобов'язання, а також інші обов'язкові платежі. Це забезпечує прозорість діяльності підприємства та дає можливість користувачам оцінити його фінансовий стан ширше та більш об'єктивно [1].

Крім податку на прибуток, підприємства сплачують й інші податки, такі як ПДВ, єдиний соціальний внесок, місцеві податки, які також впливають на фінансову звітність. Вони відображаються у складі витрат або зобов'язань підприємства та враховуються при аналізі його діяльності [3].

Прозорість і достовірність фінансової звітності є важливими не лише для підприємства, а й для держави. Вони сприяють підвищенню рівня податкової дисципліни, зменшенню тіньової економіки. Підприємства, які ведуть облік відповідно до вимог законодавства, мають менші ризики штрафів і перевірок податковими органами [4; 3].

На сучасному етапі розвитку економіки значну роль відіграє цифровізація обліку та оподаткування. Використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє автоматизувати облікові процеси, зменшити кількість помилок та підвищити ефективність роботи бухгалтерів. Крім того, електронна звітність спрощує взаємодію підприємств із державними органами.

Бухгалтерський облік і оподаткування є тісно пов'язаними елементами формування фінансової звітності підприємства. Вони впливають на фінансові результати діяльності, забезпечують інформаційну основу для прийняття управлінських рішень та контроль з боку держави.

Правильна організація обліку, своєчасне відображення податків і дотримання законодавства сприяють підвищенню ефективності діяльності підприємства. У сучасних умовах важливо також враховувати процеси цифровізації та вдосконалювати систему обліку відповідно до нових вимог.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 15.04.2026)
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV.

УДК 657.6

Луферова О.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ЗВІТНІСТЬ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ІМПАКТ-ОРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ

Сучасна економіка поступово відходить від виключно фінансових критеріїв оцінки ефективності діяльності підприємств і переходить до моделі імпакт-орієнтованого розвитку. Результативність бізнесу вимірюється не лише прибутком, а й впливом на суспільство, довкілля та сталий розвиток загалом. У цих умовах бухгалтерський облік і фінансова звітність трансформуються з інструментів фіксації господарських операцій у повноцінний елемент управлінської системи, який формує інформаційну основу для стратегічних рішень. Підприємства все частіше розглядають облік як механізм відображення не тільки економічних результатів, а й соціальних та екологічних наслідків діяльності.

Бухгалтерський облік у сучасному підприємстві виконує функцію інформаційного ядра, яке забезпечує керівництво даними для планування, контролю та оцінки ефективності. Головна мета, бухгалтерської інформаційної системи – на основі зібраних вихідних даних, одержувати вторинну зведену інформацію як основу для прийняття управлінських рішень [1, с.236]. В умовах імпакт-орієнтованого розвитку ця функція розширюється, оскільки з'являється потреба у відображенні нефінансових показників. Наприклад, підприємство, яке впроваджує енергоощадні технології, повинно не лише фіксувати витрати на модернізацію обладнання, а й оцінювати зменшення викидів CO₂ та економію ресурсів. Такі дані стають частиною внутрішньої управлінської звітності та використовуються для формування довгострокової стратегії розвитку. У результаті бухгалтерський облік перестає бути суто технічним процесом і перетворюється на інструмент управління впливом підприємства на зовнішнє середовище [2, с.239]. Фінансова звітність у таких умовах набуває нових характеристик, оскільки вона має забезпечувати прозорість не лише для інвесторів, а й для суспільства [1, с.83]. Звіт про фінансові результати та баланс доповнюються елементами нефінансової звітності, які відображають соціальні ініціативи підприємства, рівень екологічної відповідальності та якість корпоративного управління. Наприклад, великі виробничі компанії в Україні починають інтегрувати елементи ESG-звітності, де поряд із показниками прибутковості зазначається рівень використання відновлюваних джерел енергії або обсяг перероблених відходів [2, с.239].

Управлінська роль бухгалтерського обліку в імпакт-орієнтованій моделі проявляється через його інтеграцію в процес стратегічного планування. Дані

обліку використовуються не лише для аналізу минулих періодів, а й для прогнозування майбутніх результатів діяльності з урахуванням соціальних та екологічних наслідків [2, с.239]. Наприклад, підприємство аграрного сектору, аналізуючи витрати на добрива та паливе, може одночасно оцінювати вплив на родючість ґрунтів та рівень забруднення навколишнього середовища. Це дає змогу коригувати виробничу політику, впроваджуючи більш екологічні технології, навіть якщо вони потребують більших початкових інвестицій. У довгостроковій перспективі такі рішення сприяють підвищенню стійкості бізнесу та його конкурентоспроможності. На підприємстві фінансова звітність активно використовується для організації, мотивації персоналу, планування, обліку, аналізу та контролю фінансово-господарської діяльності [1, с.240].

Значну роль у трансформації обліку відіграє цифровізація. Використання ERP-систем, хмарних сервісів та аналітичних платформ дозволяє підприємствам обробляти великі масиви даних у режимі реального часу. Практичне значення бухгалтерського обліку в імпульс-орієнтованому розвитку добре простежується на прикладі підприємств, які впроваджують принципи сталого виробництва [2, с.151]. Наприклад, компанія харчової промисловості, яка інвестує у скорочення пластикової упаковки, відображає у бухгалтерському обліку не лише витрати на нові матеріали, а й довгострокову економію на утилізації відходів. Одночасно у звітності фіксується зменшення негативного впливу на довкілля, що підвищує репутаційну вартість підприємства.

Отже, бухгалтерський облік і фінансова звітність в умовах імпульс-орієнтованого розвитку стають не лише інструментами фіксації економічних результатів, а й системою оцінки впливу підприємства на суспільство та довкілля. Вони забезпечують прозорість, формують довіру до бізнесу та сприяють прийняттю рішень, які враховують довгострокові наслідки. Інтеграція фінансових і нефінансових показників створює новий рівень управлінської аналітики, що дозволяє підприємствам адаптуватися до сучасних викликів. Саме через розвиток облікової системи бізнес отримує можливість не лише зростати економічно, а й формувати позитивний вплив на середовище, у якому він функціонує.

Список використаних джерел

1. Галушак І., Луців Н. Бухгалтерський облік і звітність в системі управління підприємством. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2021. № 17. С. 233–245. URL: https://www.researchgate.net/publication/357559430_BUHGALTERSKIY_OBLIK_I_ZVITNIST_V_SISTEMI_UPRAVLINNA_PIDPRIEMSTVOM (дата звернення 15.04.2026).
2. Куцик П.О., Бачинський В.І. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: підручник. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2023. 308 с. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Buh_Obliku/Kucik/Docs/Bukhgalter_oblik_v_upravlinn_pidpr_pidruchnik_Redag_24.05.2023_7_KINCEVII.pdf (дата звернення 15.04.2026).
3. Ратинський В.В. Бухгалтерський облік у процесі управління підприємством. Агросвіт. 2021. № 7-8. С. 79-84. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/7-8_2021/13.pdf (дата звернення 15.04.2026).

УДК 657

Ляленко Я.М.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Климович Д.А. – асистент
кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

Капітальні інвестиції є важливим елементом розвитку підприємства, оскільки вони забезпечують формування матеріально-технічної бази та створюють передумови для підвищення ефективності господарської діяльності. У сучасних умовах господарювання інвестиційні процеси характеризуються зростанням обсягів вкладень у модернізацію виробництва, що підвищує значення належної організації їх бухгалтерського обліку та контролю.

Капітальні інвестиції – це витрати на придбання або створення (будівництво, спорудження, розробку) матеріальних і нематеріальних необоротних активів. В обліку вони розглядаються як процес капіталізації ресурсів, що перебувають у стадії незавершених капітальних вкладень до моменту введення об'єкта в експлуатацію.

У вітчизняній системі нормативного регулювання відсутнє цілісне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку, яке б комплексно регламентувало порядок відображення капітальних інвестицій. Цей об'єкт обліку має транзитний характер, тому методологічні засади його оцінки та визнання дезінтегровані за галузевими стандартами залежно від виду майбутнього активу: НП(С)БО 7 «Основні засоби», НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» та НП(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість».

Витрати визнаються капітальною інвестицією лише у разі ймовірності отримання підприємством економічних вигод у майбутньому та за умови достовірного визначення їхньої вартості. Це означає, що капіталізуватися можуть лише ті видатки, які прямо сприяють майбутньому збільшенню доходів або скороченню операційних витрат. Якщо ці умови не виконуються одночасно, понесені витрати не можуть бути відображені на балансі як актив і мають включатися до складу витрат звітного періоду [4].

Методика обліку передбачає початкове накопичення витрат на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Первісна вартість об'єкта необоротних активів формується не лише з ціни придбання, а й з усіх витрат, безпосередньо пов'язаних із приведенням активу у стан, придатний для використання. До складу таких витрат включаються витрати на транспортування, монтаж, налагодження, оплату послуг підрядних організацій, а також інші витрати, необхідні для введення об'єкта в експлуатацію.

Згідно з НП(С)БО 7, капіталізації підлягають лише ті витрати, які зумовлюють зростання первісно очікуваних вигод від використання активу. Будь-які витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані

визначаються витратами звітної періоду [3].

Документування капітальних інвестицій здійснюється поетапно відповідно до стадій інвестиційного процесу. На початковому етапі оформлюється рішення про здійснення капітальних вкладень, затверджується кошторис або інвестиційний проєкт. У процесі реалізації інвестицій документуються господарські операції за допомогою договорів, накладних, рахунків, актів виконаних робіт та інших первинних документів, що підтверджують понесені витрати. Завершальним етапом є оформлення акта введення об'єкта в експлуатацію, на підставі якого капітальні інвестиції зараховуються до складу необоротних активів підприємства [5].

Джерела фінансування капітальних інвестицій підприємства поділяються на власні та залучені. До власних джерел належать чистий прибуток, амортизаційні відрахування, переоцінка основних засобів та інші внутрішні фінансові ресурси підприємства, які формуються у процесі його діяльності. До залучених джерел відносяться банківські кредити, бюджетні кошти, кошти іноземних інвесторів, позики та інші зовнішні надходження, що дозволяють підприємству розширювати інвестиційну діяльність за недостатності власного капіталу [1].

При здійсненні капітальних інвестицій суми податку на додану вартість, сплачені у складі вартості придбаних або створюваних активів, не включаються до їх первісної вартості, а відображаються як податковий кредит. Формування податкового кредиту здійснюється на підставі належно оформлених і зареєстрованих податкових накладних та відображається у складі дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом.

До моменту введення в експлуатацію витрати на придбання обладнання, виготовлення активів або їх будівництво відображаються у звітності як незавершені капітальні інвестиції. Лише після документального підтвердження готовності об'єкта ці суми зараховуються до складу відповідних необоротних активів.

Облік капітальних інвестицій ведеться відповідно до внутрішніх регламентів підприємства, зокрема Наказу про облікову політику, та передбачає організацію документообігу між бухгалтерією та виробничими підрозділами для фіксації витрат і етапів реалізації інвестицій.

Контроль за капітальними інвестиціями здійснюється через систему фінансового контролінгу, яка включає аналітичний облік витрат за кожним об'єктом інвестування, перевірку їх відповідності кошторисним призначенням, оцінку цільового використання коштів та результативності реалізації інвестиційних проєктів. Дані обліку інтегруються у фінансову документацію підприємства для підтвердження фактичних витрат і забезпечення їх узгодженості з плановими показниками [2].

Удосконалення теоретико-методологічних та організаційних засад обліку і контролю капітальних інвестицій підприємства передбачає підвищення аналітичності бухгалтерського обліку, деталізацію рахунків капітальних інвестицій, а також відображення у фінансовій звітності реінвестованого прибутку й амортизаційних відрахувань як основних джерел фінансування інвестиційної діяльності [3].

Отже, капітальні інвестиції в бухгалтерському обліку відображаються як складний об'єкт, що охоплює процес накопичення витрат до моменту створення або придбання необоротних активів. Особливості їх обліку зумовлені необхідністю чіткого розмежування витрат, належного документального оформлення та узгодження з вимогами чинних стандартів бухгалтерського обліку. Необхідним є також контроль за формуванням первісної вартості об'єктів і відповідністю понесених витрат їх економічному змісту. Це забезпечує достовірність відображення капітальних інвестицій і пов'язаних з ними активів у фінансовій звітності підприємства та підвищує якість інформаційного забезпечення управління інвестиційною діяльністю.

Список використаних джерел

1. Ковальчук Н. О., Паладій С. М. Внутрішні джерела фінансування капітальних інвестицій. *Science and Practice: Implementation to Modern Society: proceedings of the 14th International Scientific and Practical Conference (Manchester, United Kingdom, April 26–28, 2023). Manchester, 2023. No. 152. С. 82–84.*
2. Ратушний С. М. Капітальні інвестиції як об'єкт фінансового контролінгу. *Економіка, управління та адміністрування. 2024. № 3 (109). С. 105-117.*
3. Сергєєва Н. В. Удосконалення підходів до визнання та обліку капітальних інвестицій. *Економіка АПК. 2020. № 1. С. 65-74.*
4. Ярмолюк О. Ф., Дмитренко О. М. Особливості ідентифікації капітальних інвестицій в бухгалтерському обліку. *Ефективна економіка. 2020. № 9.*
5. Ярмолюк О. Ф., Шишка Р. О. Організаційно-методичні аспекти обліку капітальних інвестицій. *Облік і фінанси. 2019. № 1 (83). С. 71-82.*

УДК 657.47

Маменко А.В.,

*здобувачка ф-ту ОФ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
науковий керівник – Саванчук Т.М. – к.е.н.,
доцентка кафедри обліку, оподаткування та управління
фінансово-економічною безпекою*

ЗАСТОСУВАННЯ CVP-АНАЛІЗУ ДЛЯ ОЦІНКИ БЕЗЗБИТКОВОСТІ ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ СЕЗОННОСТІ

CVP-аналіз (Cost-Volume-Profit) є інструментом управлінського обліку, що забезпечує формалізований опис взаємозв'язку між обсягом діяльності підприємства, його витратами та фінансовим результатом. Його аналітична цінність полягає у можливості визначення критичного обсягу реалізації, за якого досягається нульовий прибуток, а також у моделюванні впливу змін обсягу виробництва на прибутковість. У сучасних підходах CVP-аналіз розглядається як елемент системного фінансового планування, що інтегрує інформацію про структуру витрат і дозволяє оцінювати чутливість прибутку до змін операційної активності. При цьому базові припущення моделі, зокрема лінійність витрат і стабільність параметрів у межах релевантного діапазону, потребують корекції в

умовах нерівномірного виробничого циклу [1].

Особливістю сезонного виробництва є те, що постійні витрати зберігають відносну стабільність у короткостроковому періоді, однак їх розподіл на одиницю продукції змінюється залежно від обсягу випуску. У періоди низької виробничої активності відбувається зростання питомої частки постійних витрат, що підвищує критичний обсяг реалізації та ускладнює досягнення беззбитковості. Навпаки, у пікові сезони ефект масштабування сприяє зниженню середніх витрат на одиницю продукції та покращенню фінансових результатів. Таким чином, точка беззбитковості в умовах сезонності набуває не статичного, а інтервального характеру, змінюючись у межах виробничого циклу. Це зумовлює необхідність регулярного перегляду планових розрахунків, оскільки одноразово визначена точка беззбитковості не відображає реальної фінансової динаміки протягом року [2].

Маржинальний дохід у системі CVP-аналізу виступає ключовим індикатором здатності підприємства покривати постійні витрати та формувати прибуток. У сезонних умовах його значення зазнає істотних коливань, оскільки змінюються як обсяги реалізації, так і структура витрат. У періоди високого попиту маржинальний дохід зростає за рахунок збільшення виручки, тоді як у міжсезоння він може зменшуватися до рівня, недостатнього для покриття постійних витрат. Це формує підвищений рівень операційного ризику, який має враховуватися при стратегічному плануванні діяльності підприємства. Адаптація CVP-аналізу до сезонних умов передбачає використання більш гнучких моделей, які враховують зміну параметрів у часі. Зокрема, доцільним є застосування періодизованого підходу до розрахунку точки беззбитковості, коли фінансові показники аналізуються окремо для кожного сезонного інтервалу. Такий підхід дозволяє виявити критичні періоди, у яких підприємство є найбільш вразливим до збитків, та розробити заходи щодо їх мінімізації. Крім того, він забезпечує більш точну оцінку річного фінансового результату з урахуванням внутрішньорічної нерівномірності виробництва. Практичне значення такого підходу полягає у можливості оперативного коригування виробничих планів залежно від прогнозованої сезонної кон'юнктури.

Важливу роль у модифікації CVP-моделі відіграє структуризація витрат за ступенем їх залежності від обсягу виробництва. У сезонних галузях частина витрат, які традиційно класифікуються як постійні, фактично має квазіпостійний характер, оскільки може змінюватися під впливом сезонних факторів. Це ускладнює точне розмежування витрат на змінні та постійні компоненти, що є базовою передумовою CVP-аналізу. У зв'язку з цим у науковій літературі підкреслюється необхідність удосконалення методів класифікації витрат для підвищення точності аналітичних розрахунків [3].

Сезонність також впливає на цінову політику підприємства, що безпосередньо відображається у CVP-аналізі через зміну коефіцієнта маржинального доходу. У періоди високого попиту можливе підвищення цін, що збільшує маржинальний дохід на одиницю продукції, тоді як у міжсезоння часто застосовуються знижки для стимулювання продажів, що знижує його рівень. Таким чином, модель CVP повинна враховувати не лише кількісні, але й цінові

коливання, які мають суттєвий вплив на фінансовий результат.

Отже, у сезонних умовах СVP-аналіз трансформується з інструменту статичної оцінки беззбитковості у динамічну модель фінансового планування, що враховує часову нерівномірність виробництва, зміну структури витрат і коливання маржинального доходу. Його використання дозволяє комплексно оцінювати взаємозв'язок між обсягом виробництва, витратами та прибутком з урахуванням внутрішньорічної динаміки, що створює основу для підвищення обґрунтованості фінансового планування та зниження операційних ризиків.

Список використаних джерел

1. Вінідіктова В.С. СVP-аналіз як метод системного дослідження взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності і прибутку. 2024. Вісник здобувачського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса, 121-126.
2. Кушнір О.К., Мазур Н.А. Аналіз беззбитковості підприємницької діяльності в умовах змін. Інфраструктура ринку. 2022. Вип. 67. С. 120-125.
3. Філоненко М.М. Управління формуванням витрат підприємства та оптимізація їх структури : кваліф. робота магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» / М.М. Філоненко. – Полтава : Нац. ун-т ім. Юрія Кондратюка, 2026. – 110 с.

УДК 657.47

Маруніч А.С.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Климів Д.А. – асистент
кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ (РОБІТ, ПОСЛУГ) В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах розвитку ринкової економіки та безперервного посилення конкуренції між суб'єктами господарювання, процес реалізації готової продукції, виконаних робіт та наданих послуг набуває ключового значення. Це пояснюється тим, що саме реалізація є основним джерелом формування доходів і фінансових результатів. Водночас правильне та своєчасне відображення операцій з реалізації в бухгалтерському обліку забезпечує достовірність фінансової звітності. Процес реалізації готової продукції, виконаних робіт і наданих послуг є завершальним етапом діяльності підприємства, у межах якого здійснюється передача права власності покупцю та формується дохід [1].

У бухгалтерському обліку процес реалізації відображається як сукупність взаємопов'язаних операцій. При відвантаженні продукції або наданні послуг визнається дохід і виникає дебіторська заборгованість, що відображається бухгалтерським проведенням Дт 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» – Кт 701 «Дохід від реалізації готової продукції» / 703 «Дохід від реалізації робіт і

послуг». Одночасно нараховуються податкові зобов'язання з ПДВ: Дт 701/703 – Кт 641 «Розрахунки за податками». Списання собівартості реалізованої продукції відображається проведенням Дт 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» – Кт 26 «Готова продукція», тоді як для робіт і послуг витрати списуються з відповідних рахунків витрат діяльності на рахунок 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг». Це забезпечує відповідність доходів і витрат. Кінцевими етапами є формування фінансового результату: Дт 701/703 – Кт 791 «Результат операційної діяльності»; Дт 791 – Кт 901 та погашення дебіторської заборгованості при надходженні коштів від покупців та замовників Дт 311 «Поточні рахунки в національній валюті» – Кт 361 [2].

Таким чином, процес реалізації у бухгалтерському обліку охоплює операції з визнання доходу, відображення витрат, нарахування податкових зобов'язань і визначення фінансового результату, що забезпечує достовірне відображення діяльності підприємства [3].

Незважаючи на нормативно-правове регулювання, на практиці облік процесу реалізації готової продукції (робіт, послуг) супроводжується рядом проблем. Зокрема, складність викликає визначення моменту визнання доходу, особливо у випадках надання послуг або виконання довгострокових робіт. Також існують труднощі у документальному оформленні операцій, узгодженні бухгалтерського та податкового обліку, а також у забезпеченні повноти та своєчасності відображення витрат, пов'язаних із реалізацією. Недоліки організації обліку можуть призводити до викривлення фінансових результатів і зниження якості управлінської інформації, але є і варіанти їх подолання та вдосконалення, представлені у табл. 1.

Таблиця 1 – Основні проблеми обліку процесу реалізації та напрями їх вирішення

Проблеми обліку процесу реалізації	Напрями вдосконалення
Складність визначення моменту визнання доходу	Удосконалення облікової політики підприємства відповідно до НП(С)БО
Недоліки документального оформлення операцій	Стандартизація первинних документів та контроль їх заповнення
Розбіжності між бухгалтерським і податковим обліком	Узгодження підходів до відображення операцій
Неповне відображення витрат на реалізацію	Посилення аналітичного обліку витрат
Низький рівень внутрішнього контролю	Впровадження внутрішніх процедур контролю та автоматизації

Джерело: побудовано автором за результатами проведеного дослідження

Як видно з таблиці, вирішення зазначених проблем пов'язане із застосуванням комплексу організаційних та методичних заходів. Зокрема, важливим є вдосконалення підходів до формування облікової політики, впорядкування процесу документального оформлення операцій та забезпечення узгодженості між різними підсистемами обліку. Такий підхід дозволяє системно впливати на якість відображення процесу реалізації в бухгалтерському обліку [4].

Процес реалізації готової продукції, виконаних робіт і наданих послуг посідає ключове місце в системі бухгалтерського обліку підприємства, адже саме

він забезпечує формування доходів і фінансових результатів діяльності. Відображення цих операцій у бухгалтерському обліку здійснюється через взаємопов'язану систему дій, яка потребує чіткої організації та дотримання визначених методичних підходів. Проте існуючі проблеми в організації обліку зумовлюють необхідність його вдосконалення. Зокрема, потрібно підвищити якість облікової політики, покращити документальне забезпечення та узгодити облікові процедури. Подібні заходи сприятимуть підвищенню достовірності облікових даних і сприятимуть підвищенню ефективності управління діяльністю підприємства.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. Дата оновлення 29.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 07.04.2026).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 07.04.2026).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#n17> (дата звернення: 07.04.2026).
4. Михайло Яструбський, Іванна Левкович Проблеми обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами//Національний університет «Львівська політехніка»// – 2022 URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-50> (дата звернення: 07.04.2026).

УДК 657

Марчук А.С.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кірданов М.Г. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання значною мірою залежить від достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності. В умовах економічної нестабільності, посилення конкуренції та постійних змін у законодавстві особливої актуальності набуває забезпечення контролю за наявністю та станом активів підприємства. Одним із ключових інструментів такого контролю виступає інвентаризація, яка дозволяє підтвердити відповідність облікових даних фактичному стану майна та зобов'язань підприємства [1].

Інвентаризація є важливим елементом методу бухгалтерського обліку, що полягає у перевірці фактичної наявності активів і зобов'язань та їх зіставленні з даними обліку. Її основною метою є забезпечення достовірності облікової інформації, виявлення розбіжностей, а також попередження можливих втрат і

зловживань. Вона виконує не лише контрольну, а й аналітичну та управлінську функції, оскільки результати інвентаризації використовуються для прийняття управлінських рішень та підвищення ефективності використання ресурсів підприємства [2]. Важливе значення в процесі інвентаризації має її документальне оформлення, яке забезпечує юридичну силу отриманих результатів. До основних документів належать інвентаризаційні описи, акти інвентаризації, порівняльні відомості та протоколи інвентаризаційної комісії. Саме ці документи є підставою для відображення результатів інвентаризації в бухгалтерському обліку та подальшого коригування облікових даних. Належне документування сприяє підвищенню прозорості облікових процедур і забезпечує можливість контролю з боку керівництва та зовнішніх користувачів.

Результати інвентаризації безпосередньо впливають на показники фінансової звітності підприємства. Виявлені нестачі, надлишки або псування активів підлягають відображенню в обліку шляхом відповідних бухгалтерських проведення. Це дозволяє забезпечити реалістичність оцінки активів і зобов'язань, а також уникнути викривлення фінансових результатів діяльності підприємства. Таким чином, інвентаризація виступає важливим інструментом формування достовірної фінансової звітності [1]. Основні засоби виступають матеріальною основою виробничого процесу підприємства, оскільки саме вони забезпечують необхідну інфраструктуру для виготовлення продукції або надання послуг. Рівень технічного оснащення, стан обладнання та ступінь їх модернізації безпосередньо впливають на ефективність діяльності підприємства, його конкурентоспроможність та здатність адаптуватися до змін ринкового середовища. Крім того, основні засоби формують виробничий потенціал суб'єкта господарювання та визначають можливості його довгострокового розвитку [3]. Модернізація та поліпшення основних засобів є важливим фактором підвищення економічної ефективності підприємства, оскільки сприяють зниженню витрат, підвищенню продуктивності праці та покращенню якості продукції. Впровадження новітніх технологій дозволяє не лише оптимізувати виробничі процеси, але й зменшити ресурсомісткість виробництва та підвищити рентабельність діяльності. Таким чином, оновлення технічної бази виступає стратегічним напрямом розвитку для підприємства.

Відповідно, облік та аналіз основних засобів є важливими інструментами управління підприємством, оскільки забезпечують контроль за їх станом, рухом та ефективністю використання. Вони дозволяють оцінити доцільність витрат на модернізацію, визначити ефективність використання активів та сформувати інформаційну базу для прийняття управлінських рішень. Належна організація обліку сприяє підвищенню достовірності фінансової звітності та мінімізації ризиків управлінських помилок.

У сучасних умовах підприємства стикаються з низкою проблем у сфері обліку основних засобів, зокрема невідповідністю нормативно-правової бази міжнародним стандартам, складністю обліку амортизації, недостатнім рівнем автоматизації та інформаційного забезпечення. Це ускладнює процес формування достовірної облікової інформації та знижує ефективність управління активами підприємства. Вирішення зазначених проблем потребує

впровадження сучасних інформаційних технологій, зокрема використання ERP-систем (наприклад, SAP, Oracle), які забезпечують автоматизацію обліку та інтеграцію даних між різними підрозділами підприємства. Важливу роль також відіграє застосування хмарних технологій для зберігання та обробки облікової інформації, що підвищує її доступність і безпеку. Крім того, доцільним є використання технологій штрихкодуювання та RFID-міток для проведення інвентаризації основних засобів, а також аналітичних інструментів і систем обробки великих даних (Big Data), що дозволяють здійснювати більш глибокий аналіз ефективності використання активів [3]. Проведення якісної інвентаризації основних засобів також є одним із факторів, що забезпечує достовірність облікової інформації щодо основних засобів.

Разом з тим, на практиці процес проведення інвентаризації, в т. ч. основних засобів, супроводжується низкою проблем. Зокрема, серед основних недоліків можна виділити формальний підхід до її проведення, недостатній рівень внутрішнього контролю, низьку якість аналітичного обліку та значну трудомісткість процесу. Крім того, відсутність автоматизації облікових процедур ускладнює своєчасне виявлення розбіжностей між фактичними та обліковими даними, що негативно впливає на якість управлінських рішень [2].

Вдосконалення обліку та інвентаризації основних засобів потребує комплексного підходу, що передбачає впровадження сучасних ІТ-рішень для автоматизації процесів, адаптацію до МСФЗ та посилення внутрішнього контролю через регулярні аудити й чітку взаємодію підрозділів. Інтеграція цифрових платформ управління та підвищення кваліфікації персоналу дозволяють мінімізувати вплив людського фактора, забезпечити точність даних і оперативність прийняття рішень, що зміцнює фінансову стабільність підприємства.

Отже, інвентаризація є важливим інструментом забезпечення достовірності бухгалтерського обліку основних засобів. Її ефективне проведення сприяє виявленню помилок, запобіганню втрат основних засобів і підвищенню якості управління ними. Удосконалення організації та впровадження сучасних технологій при проведенні інвентаризації основних засобів дозволить підвищити її ефективність і забезпечити фінансову стійкість підприємства в умовах нестабільного економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879 (зі змінами та доповненнями). Дата оновлення: 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 10.04.2026)
2. Лега О.В, Канцедал Н.А, Пешков А.М. Інвентаризація як інструмент забезпечення фінансової стійкості підприємства. Підприємництво та інновації. 2025. Вип. 34. С. 37-44. URL: <https://www.ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/735/713>
3. Морозюк О. О. Облік та аналіз поліпшення основних засобів як фактор підвищення економічної ефективності. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2025. № 5. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-5-11003>

УДК 657:004:005.21

Матвійчук М.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік та оподаткування»,
Київський національний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «УКРАЇНА–2030Е»

Сучасний етап розвитку економіки характеризується стрімкою цифровізацією всіх сфер суспільного життя, що суттєво впливає на функціонування систем бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту. У процесі реалізації концепції «Україна–2030Е», яка передбачає перехід до інноваційної моделі розвитку економіки, особливої актуальності набуває питання модернізації обліково-аналітичних систем на основі цифрових та інтелектуальних рішень. Традиційні підходи до ведення обліку вже не відповідають сучасним вимогам щодо швидкості, точності та прозорості обробки інформації, що зумовлює необхідність їх трансформації.

Проблематика цифровізації бухгалтерського обліку та аудиту активно досліджується науковцями, а саме: Кононенко Л. [2], Назарова Г. [2], Островська Г.Й. [1], Савченко В. [2], Шерстюк Р.П. [1], Ціх Г.В.[1] та інші. Значна увага приділяється питанням автоматизації облікових процесів, впровадження інформаційних систем, розвитку цифрового аудиту та використання аналітики великих даних.

Цифрова трансформація систем обліку, аналізу та аудиту передбачає комплексне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процеси збору, обробки, аналізу та представлення фінансової інформації. Вона включає не лише автоматизацію рутинних операцій, але й зміну парадигми управління інформаційними потоками [2, с. 255].

Концепція «Україна-2030Е» – це стратегічна візія розвитку національної економіки, розроблена UIF [3], яка базується на принципі цифрового стрибка. Основна ідея полягає в тому, що Україна не повинна наздоганяти розвинені країни шляхом поступової індустріалізації, а має здійснити «технологічний форсаж», зробивши цифрові технології основою всієї економічної системи [3].

Стратегічна перебудова обліково-аналітичного ландшафту в умовах реалізації візії «Україна–2030Е» базується на синергії інструментарію Industry 4.0, де імплементація штучного інтелекту та Machine Learning забезпечує перехід від ретроспективної фіксації даних до когнітивного моделювання й предиктивного аналізу фінансових ризиків. Використання технологій Big Data у поєднанні з алгоритмами RPA (Robotic Process Automation) дозволяє нівелювати вплив людського фактора в рутинних облікових операціях, трансформуючи систему аудиту з фрагментарного контролю у формат Continuous Assurance (безперервного запевнення), що гарантує абсолютну прозорість та валідності

фінансової інформації в режимі реального часу [3].

Для реалізації візії «Україна–2030Е» стратегічна трансформація обліково-аудиторського середовища фокусується на архітектурній конвергенції п'яти фундаментальних векторів: розбудові уніфікованих екосистемних платформ для інфраструктурної цілісності обліку; безшовній інтеграції корпоративних систем із державними інформаційними реєстрами для забезпечення превентивного моніторингу; імплементації моделі Continuous Auditing на засадах інтелектуального аналізу даних у реальному часі; реінжинірингу професійних компетенцій через формування профілю Digital Accountant; та інституціоналізації кіберрезильєнтності для захисту автентичності фінансових масивів в умовах глобальної цифровізації[1]. Імплементація цифрових інновацій стримується критичними бар'єрами, а саме: дефіцитом спеціалізованих компетенцій, високою капіталомісткістю технологій, ескалацією кіберзагроз та інституційною незрілістю нормативного поля. Подолання цих деструкцій потребує системної конвергенції державних стимулів та корпоративних стратегій для гармонізації цифрового облікового простору. У довгостроковому вимірі цифрова трансформація забезпечить оптимізацію управління капіталом, тотальну транспарентність бізнес-процесів та повноцінну інтеграцію України в глобальну цифрову екосистему, що сформує базис інноваційної економіки, здатної генерувати високу додану вартість згідно з цілями «Україна–2030Е».

Отже, узагальнюючи результати дослідження, слід зазначити, що цифрова трансформація систем бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту виступає ключовим чинником підвищення ефективності управління фінансово-економічними процесами в умовах реалізації концепції «Україна–2030Е». Її стратегічна спрямованість полягає у комплексному впровадженні інтелектуальних технологій, інтеграції цифрових платформ, розвитку безперервного аудиту та забезпеченні високого рівня прозорості фінансової інформації. Водночас успішність трансформацій залежить від узгодженості державної політики, рівня цифрових компетентностей фахівців і надійності кіберзахисту. У перспективі це сприятиме формуванню сучасної обліково-аналітичної системи, здатної забезпечити якісну інформаційну підтримку стратегічного розвитку економіки України.

Список використаних джерел

1. Кононенко Л., Назарова Г., Савченко В. Організація обліку та аудиту в контексті використання нових цифрових технологій: сучасний стан, проблеми та перспективи. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2025. № 18. URL: <http://dspace.ksaeu.kherson.ua/handle/123456789/10721> (дата звернення: 21.04.2026).
2. Островська Г.Й., Шерстюк Р.П., Ціх Г.В. Управління бізнес-процесами в умовах цифрової трансформації підприємств. Трансформація бізнесу для сталого майбутнього: дослідження, цифровізація та інновації. ФОП Паляниця В. А., 2024. С. 254–275.
3. Що чекає на глобальний світ до 2030Е. Український інститут майбутнього. 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/1zcbVAGDS_maPNzcYCSRtAIIzTYv0RbGF/view (дата звернення: 21.04.2026).

УДК 657.421

Мерзлюк Д.О.,
*здобувач ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання фінансові інвестиції є важливим інструментом забезпечення стабільного розвитку підприємства, підвищення ефективності використання вільних фінансових ресурсів та формування додаткових джерел доходу. В умовах нестабільності ринкового середовища, посилення конкуренції та зростання вимог до якості управлінських рішень особливого значення набуває належна організація обліку фінансових інвестицій та проведення їх комплексного аналітичного оцінювання [1; 6]. Саме достовірна облікова інформація та обґрунтовані результати аналізу формують інформаційну базу для прийняття ефективних управлінських рішень щодо структури, обсягів і напрямів інвестування [6; 7].

Облік фінансових інвестицій виконує важливу функцію в системі управління підприємством, оскільки забезпечує відображення операцій, пов'язаних із придбанням, утриманням, оцінкою та вибуттям інвестиційних активів. Відповідно до національного законодавства, методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції та її розкриття у фінансовій звітності визначаються НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» [2]. Крім того, загальні принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності регламентуються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1]. Від якості організації облікового процесу залежить повнота, своєчасність і достовірність інформації про наявність та рух фінансових інвестицій, їх вартісну оцінку, дохідність і вплив на фінансовий стан суб'єкта господарювання [1; 6]. Основні напрями удосконалення обліку та аналізу фінансових інвестицій підприємства наведено на рис. 1. На практиці чинна система обліку фінансових інвестицій не завжди повною мірою відповідає сучасним інформаційним потребам управління, що зумовлює необхідність її вдосконалення. Однією з ключових проблем є недостатній рівень деталізації облікової інформації щодо окремих видів фінансових інвестицій, строків їх утримання, цілей придбання, джерел фінансування та очікуваних економічних вигід [6]. Узагальнене відображення таких активів у бухгалтерському обліку ускладнює проведення якісного аналізу, знижує аналітичну цінність звітних показників та обмежує можливості оперативного контролю [6; 8]. У зв'язку з цим доцільним є вдосконалення аналітичного обліку шляхом розширення системи субрахунків, формування внутрішніх реєстрів за видами фінансових інструментів, строками інвестування, рівнем ризику та джерелами доходу [3; 6].

Важливим напрямом удосконалення обліку фінансових інвестицій є також адаптація облікової політики підприємства до вимог національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. З огляду на зростання ролі фінансових інструментів у діяльності підприємств особливого значення набуває правильна класифікація фінансових інвестицій, обґрунтований вибір методів їх первісної та подальшої оцінки, а також належне відображення результатів зміни їх вартості у фінансовій звітності [2; 4; 5]. Помилки в оцінці або класифікації фінансових інвестицій можуть призвести до викривлення показників фінансового стану, прибутковості та інвестиційної привабливості підприємства [4; 5]. Саме тому удосконалення обліку має передбачати не лише технічне вдосконалення реєстрів, а й перегляд підходів до формування облікової політики відповідно до характеру інвестиційної діяльності [2; 6].

Основні напрями удосконалення обліку та аналізу фінансових інвестицій підприємства доцільно узагальнити у вигляді схеми (рис. 1). До них належать підвищення рівня деталізації аналітичного обліку, автоматизація обліково-аналітичних процесів, розширення інформаційного забезпечення управління, застосування комплексного фінансового аналізу, оцінка дохідності та ризиків, а також оптимізація структури інвестиційного портфеля [2; 6; 7].

Удосконалення обліку та аналізу фінансових інвестицій
1. Удосконалення аналітичного обліку.
2. Розширення інформаційного забезпечення управління.
3. Автоматизація обліково-аналітичних процесів.
4. Застосування комплексного фінансового аналізу.
5. Оцінка дохідності та ризиків інвестицій.
6. Оптимізація структури інвестиційного портфеля.

Рисунок 1 – Основні напрями удосконалення обліку та аналізу фінансових інвестицій підприємства.

Джерело: узагальнено автором на основі [2; 4; 7]

Суттєвого значення набуває впровадження сучасних інформаційних технологій у процес обліку фінансових інвестицій. Автоматизація облікових процедур дає змогу підвищити оперативність обробки інформації, мінімізувати ризик помилок, забезпечити швидкий доступ до аналітичних даних та підвищити якість внутрішнього контролю [6]. Використання спеціалізованого програмного забезпечення дозволяє систематизувати інформацію про інвестиційний портфель, відстежувати динаміку вартості фінансових активів, контролювати строки погашення інструментів та формувати аналітичні звіти для керівництва [6; 8]. У сучасних умовах цифровізації економіки саме інтеграція облікових і аналітичних функцій у єдиному інформаційному середовищі є необхідною передумовою ефективного управління фінансовими інвестиціями [6].

Поряд із удосконаленням обліку важливим напрямом підвищення ефективності інвестиційної діяльності підприємства є поглиблення аналітичного дослідження фінансових інвестицій. Аналіз фінансових інвестицій дає змогу оцінити їх дохідність, ліквідність, ризиковість, ступінь диверсифікації та вплив на загальні результати господарської діяльності підприємства [7]. На основі результатів аналізу керівництво може обґрунтовано визначати доцільність

утримання окремих фінансових інструментів, коригувати структуру інвестиційного портфеля, змінювати напрями вкладення ресурсів і формувати ефективну інвестиційну стратегію [7; 8]. Для комплексної оцінки фінансових інвестицій доцільно застосовувати систему взаємопов'язаних аналітичних методів. Насамперед йдеться про горизонтальний аналіз, який дозволяє визначити динаміку змін обсягів фінансових інвестицій у часі, виявити тенденції їх зростання або скорочення та оцінити стабільність інвестиційної активності підприємства [7]. Вертикальний аналіз дає змогу встановити частку фінансових інвестицій у загальній структурі активів, оцінити співвідношення між різними видами інвестиційних інструментів та визначити рівень концентрації вкладень [7]. Застосування зазначених методів забезпечує можливість оцінити структурні зрушення в інвестиційному портфелі та своєчасно виявити потенційні диспропорції [7; 8]. Не менш важливим є використання коефіцієнтного аналізу, за допомогою якого оцінюється дохідність фінансових інвестицій, їх оборотність, рівень ризику та вплив на показники фінансової стійкості підприємства [7]. Аналіз дохідності дозволяє визначити економічну ефективність вкладення коштів у фінансові інструменти та порівняти фактичні результати з альтернативними варіантами інвестування [7]. Оцінка ризиків, своєю чергою, має враховувати ймовірність зниження вартості активів, коливання ринкової кон'юнктури, можливість неповернення вкладених ресурсів, а також вплив інфляційних і валютних чинників [4; 5; 7]. Саме поєднання показників дохідності та ризику забезпечує об'єктивну оцінку доцільності інвестиційних рішень [7]. Особливої уваги потребує аналіз ефективності управління інвестиційним портфелем. Підприємство має не лише фіксувати результати окремих операцій, а й системно оцінювати збалансованість інвестиційного портфеля за рівнем прибутковості, ліквідності та ризику [7]. Надмірна концентрація ресурсів в одному виді фінансових інструментів підвищує ризик втрат і знижує гнучкість фінансової політики підприємства [7; 8]. Відтак важливим завданням аналізу є визначення оптимальної структури фінансових інвестицій, яка забезпечуватиме належний рівень доходу за прийнятного рівня ризику та відповідатиме стратегічним цілям підприємства [7].

Отже, удосконалення обліку та аналізу фінансових інвестицій підприємства є необхідною умовою підвищення якості фінансового управління та зміцнення інвестиційного потенціалу суб'єкта господарювання. Раціональна організація обліку, належна деталізація аналітичної інформації, удосконалення облікової політики, автоматизація облікових процесів і застосування комплексного аналітичного інструментарію дозволяють сформувати достовірну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень [1; 2; 6; 7]. Це сприяє підвищенню ефективності використання фінансових ресурсів, зниженню інвестиційних ризиків, оптимізації структури інвестиційного портфеля та зростанню загальної фінансової стійкості підприємства [6; 7; 8].

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 25.03.2026).

2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»: наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 № 91 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0284-00> (дата звернення: 25.03.2026).

3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0893-99> (дата звернення: 25.03.2026).

4. IAS 32 Financial Instruments: Presentation // IFRS Foundation. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-32-financial-instruments-presentation/> (дата звернення: 25.03.2026).

5. IAS 27 Separate Financial Statements // IFRS Foundation. URL: <https://www.ifrs.org/content/ifrs/home/issued-standards/list-of-standards/ias-27-separate-financial-statements.html> (дата звернення: 25.03.2026).

6. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 «Фінансові інструменти» (IFRS 9) // IFRS Foundation.

7. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: ПП «Рута», 2019. 912 с.

8. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. Київ: Алерта, 2020. 982 с.

9. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2018. 418 с.

10. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2019. 654 с.

УДК 657

Назім А.Р.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Сташенко Ю.В. – к.е.н,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

СПЕЦИФІКА НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ

Неприбуткові організації (НПО) формують особливий сегмент економіки, де ключовою метою діяльності є реалізація статутних завдань і суспільної місії, а не отримання прибутку. У таких умовах система бухгалтерського обліку виконує розширену функцію: вона є не лише механізмом вимірювання та узагальнення господарських операцій, а й інструментом підтвердження цільового використання ресурсів, забезпечення підзвітності донорам і державі, мінімізації ризиків порушення неприбуткового статусу та запобігання зловживанням. Особливої актуальності ці питання набули в Україні в умовах воєнного стану, коли значна частина НПО залучена до отримання, обліку та розподілу гуманітарної й благодійної допомоги, що різко підвищує вимоги до

прозорості, контрольованості та доказовості облікової інформації.

Метою тез є узагальнення специфічних характеристик НПО як чинників, що визначають архітектуру системи обліку, та обґрунтування практичних підходів до її побудови на прикладі обліку гуманітарної та благодійної допомоги.

Перший визначальний чинник – цільовий характер надходжень. Для НПО типові надходження у формі грантів, членських внесків, благодійних внесків, гуманітарної допомоги, безоплатно отриманих активів і послуг. На відміну від комерційних суб'єктів, у НПО “дохід” не є результатом реалізації, а відображає рух ресурсів, наданих під конкретні цілі. Це зумовлює пріоритет облікових підходів, що забезпечують принцип зіставлення: надходження визнаються доходом у тій мірі, у якій здійснено витрати на виконання умов фінансування. Практично це реалізується через організацію обліку цільового фінансування (рахунок 48 «Цільове фінансування і цільові надходження») та відображення доходів від цільового фінансування залежно від здійснених витрат і передачі допомоги, що дозволяє доводити цільовий характер використання ресурсів і коректно формувати фінансовий результат звітного періоду [3].

Другий чинник – підвищені вимоги до підзвітності та контролю, що формуються одразу на трьох рівнях:

- донорському (умови грантів, допустимі статті витрат, вимоги до підтвердних документів і звітності),
- державному (вимоги до бухгалтерського обліку та податкового звіту неприбуткових організацій),
- суспільному (репутаційні ризики, публічна довіра).

Унаслідок цього система обліку НПО повинна включати не лише робочий план рахунків та облікову політику, а й елементи внутрішнього контролю: розподіл повноважень, регламенти приймання й видачі, інвентаризації, підтвердження передачі, процедурний контроль за первинними документами, а також механізми фіксації відповідальних осіб і маршруту руху активів. Такий підхід підвищує аудитопридатність даних і зменшує ризик визнання операцій нецільовими [2; 1].

Третій чинник – домінування операцій з запасами та безоплатно отриманими активами у НПО, що працюють з гуманітарною допомогою. У таких організаціях облік має інтегрувати бухгалтерський і складський контури: номенклатурний довідник, партійність, місця зберігання, рух між складами/пунктами видачі, контроль залишків і списання.

Саме деталізація аналітичного обліку дозволяє забезпечити трасованість кожної одиниці допомоги від моменту надходження до моменту передачі кінцевому отримувачу, що є критично важливим для економічної безпеки організації та запобігання зловживанням. У практичній площині це вимагає узгоджених первинних документів (акти приймання, накладні, акти передачі / видачі, реєстри отримувачів) та чіткого відображення операцій у бухгалтерських рахунках, включно з витратами логістики та розподілу.

Четвертий чинник – цифровізація та необхідність синхронізації з державними інформаційними системами. Для гуманітарних потоків в Україні значущою є реєстрація та облік допомоги через відповідні цифрові інструменти,

що посилює вимогу до “цифрового сліду” операцій: кореляції записів у державних реєстрах із первинними документами та бухгалтерськими проведеннями. У цьому контексті цифрові рішення (реєстри, інтеграції, аналітичні панелі) стають не додатком до обліку, а його інфраструктурною частиною, оскільки забезпечують оперативність контролю, простежуваність, швидке формування звітності та підвищення прозорості [2].

П’ятий чинник – ризикоорієнтованість облікової системи НПО. Для неприбуткового сектору характерні ризики втрат, нестач, помилок у документуванні, невідповідності донорським умовам, що можуть призвести до фінансових санкцій або втрати статусу неприбутковості. Тому система обліку має передбачати окремі процедури фіксації нестач / втрат і подальшого відшкодування, а також регламенти щодо оцінки безоплатно отриманих активів, відображення необоротних активів, амортизації та пов’язаного доходу (наприклад, через механізми додаткового капіталу для безоплатно отриманих необоротних активів) [3].

Отже, специфіка НПО (цільовий характер надходжень, багатоканальність ресурсів, посилена підзвітність, переважання операцій з гуманітарними запасами, потреба у цифровій простежуваності й комплаєнсі) прямо формує вимоги до системи обліку.

Практично це означає, що облік у НПО доцільно будувати на принципах проєктно-аналітичного розрізу, інтеграції бухгалтерського та складського контурів, формалізації внутрішнього контролю та забезпечення повного ланцюга доказовості “надходження – зберігання – розподіл – звіт”. Реалізація таких підходів підвищує економічну безпеку неприбуткової організації, зміцнює довіру стейкхолдерів і забезпечує узгодженість фінансової та податкової звітності з фактичним цільовим використанням ресурсів.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення: 23.02.2026).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 23.02.2026).
3. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування: Наказ М-ва фінансів України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0892-99> (дата звернення: 23.02.2026).

УДК 657.6

Отришко Р.М.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Гнилицька Л.В. – д.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сучасної економічної нестабільності процедура нарахування амортизації основних засобів, що вводяться в експлуатацію під час дії воєнного стану, продовжує регламентуватися загальними нормативними актами. Згідно з встановленими нормами, процес нарахування амортизації розпочинається з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт став придатним для корисного використання та був фактично введений у роботу.

Для забезпечення високого рівня адаптивності бізнесу в кризових умовах підприємствам надано право самотійно встановлювати та за потреби коригувати строки корисного використання активів. При цьому враховується інтенсивність їх експлуатації, очікуваний моральний знос або специфічні економічні чинники.

Важливим інструментом сучасної податкової політики є можливість застосування прискорених строків амортизації для визначених груп активів. Це дозволяє суб'єктам господарювання оперативно списувати витрати, що сприяє підтримці їхньої фінансової стійкості та стимулює оновлення виробничих потужностей навіть у складних безпекових умовах.

Особливої уваги в межах бухгалтерського обліку та оподаткування потребує механізм відображення майна, переданого на потреби Збройних Сил України. Якщо транспортний засіб або інше майно вибуває з підприємства внаслідок примусового відчуження чи передачі як благодійної допомоги, такий об'єкт підлягає обов'язковому списанню з балансу [1]. Оскільки у результаті такої передачі підприємство повністю втрачає контроль над активом, нарахування амортизації припиняється з моменту його фактичного вибуття та документального зняття з обліку.

Щодо активів, які тимчасово не використовуються через бойові дії чи зупинку виробництва, існують певні розбіжності між стандартами. За міжнародними стандартами нарахування амортизації не зупиняється навіть під час простою, що дозволяє об'єктивно відображати моральне старіння об'єкта протягом усього строку його корисної служби. За національними стандартами нарахування амортизації можна офіційно призупинити лише за умови проведення процедури консервації об'єкта, термін якої може тривати до 3 років.

Майно, яке територіально знаходиться на окупованих територіях, продовжує амортизуватися в загальному порядку до моменту повної втрати контролю над ним або отримання документального підтвердження його знищення. Такі активи продовжують обліковуватися у складі підприємства до моменту проведення інвентаризації (коли до них з'явиться доступ) та прийняття

остаточного рішення про їх подальше списання [2].

Водночас суб'єкти господарювання зобов'язані регулярно оцінювати негативний економічний вплив війни та визнавати втрати від зменшення корисності таких об'єктів. У примітках до фінансової звітності необхідно обов'язково зазначати інформацію про обмеження доступу до активів. З метою оподаткування платники мають право продовжувати нарахування амортизації на активи в зоні окупації, якщо такий процес не припиняється в бухгалтерському обліку. Призупинення нарахувань відбувається лише у разі повної втрати майна або його офіційної консервації, оскільки амортизація не нараховується за періоди, коли актив не використовується у господарській діяльності.

Кінцеве відображення нестач або фактичного знищення майна у складі витрат підприємства здійснюється виключно на підставі належним чином оформлених результатів інвентаризації. Це є необхідною умовою для коректного коригування фінансового результату до оподаткування та забезпечення достовірності звітності.

Отже, облік основних засобів у період воєнного стану вимагає від підприємств гнучкості у встановленні строків амортизації та виборі стандартів обліку активів під час простою. Ключовим аспектом є належне документальне підтвердження втрати контролю над майном через бойові дії, окупацію або передачу на потреби оборони, оскільки лише результати інвентаризації є законною підставою для списання об'єктів та проведення податкових коригувань.

Список використаних джерел

1. Амортизація основних засобів: що слід врахувати під час воєнного стану. Бухгалтер.ua. 2024. URL: https://buh.ligazakon.net/aktualno/15097_amortizatsiya-osnovnikh-zasobv-shcho-sld-vrakhuvati-pd-chas-vonnogo-stanu. (дата звернення 15.04.2026 р.)
2. Амортизація основних засобів на окупованих територіях: роз'яснення ДПС України. 2024. URL: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/674145.html> (дата звернення 15.04.2026 р.)

УДК 657.4

Пилипчук Д.Р.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кругла М.М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ

У сучасних умовах господарювання розрахунки з підзвітними особами посідають важливе місце в системі бухгалтерського обліку підприємств, оскільки безпосередньо пов'язані з організацією поточної діяльності, забезпеченням оперативних витрат та реалізацією управлінських рішень [1]. Економічна сутність таких розрахунків полягає у тимчасовому наданні грошових

коштів працівникам підприємства для здійснення витрат в інтересах суб'єкта господарювання з подальшим документальним підтвердженням їх цільового використання та відображенням у бухгалтерському обліку. Ці розрахунки мають подвійний характер: з одного боку, вони виступають як форма авансування витрат, а з іншого як інструмент контролю за ефективністю використання ресурсів.

Природа розрахунків з підзвітними особами зумовлена правовим положенням фізичної особи (працівника, посадовця або власника) щодо підприємства. Статус підзвітної особи охоплює систему прав та обов'язків, що впливають із трудового та адміністративного законодавства і визначають межі відповідальності особи у відносинах з підприємством. Нормативним забезпеченням для обліку таких розрахунків служить Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 13 березня 1998 року № 59 та Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження форми Звіту про використання коштів / електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт, та Порядку його складання» від 28 вересня 2015 року № 841.

Особливістю розрахунків з підзвітними особами є їх тісний зв'язок із господарськими процесами підприємства, із закупівлею матеріальних цінностей, оплатою послуг, здійсненням представницьких витрат та витрат на відрядження. Войтенко Т. зазначає, що «у цьому контексті підзвітні суми виконують функцію оперативного фінансового забезпечення діяльності, що дозволяє підприємству швидко реагувати на виробничі та управлінські потреби без застосування складних процедур безготівкових розрахунків, така форма розрахунків потребує чіткого регламентування та контролю» [2]. Обліковий зміст розрахунків з підзвітними особами проявляється у їх обліковому відображенні. Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку, для узагальнення інформації про такі операції використовується рахунок 372 «Розрахунки з підзвітними особами», дозволяє відображати як видачу коштів працівникам, так і їх повернення або списання на витрати підприємства. Таким чином, бухгалтерський облік виконує функцію систематизації та контролю інформації про рух підзвітних сум, забезпечуючи прозорість фінансових потоків [3].

Подання Звіту про використання коштів, виданих під звіт виступає не лише формальністю, а й інструментом підтвердження економічної доцільності здійснених витрат. Документальне оформлення витрат дозволяє підприємству обґрунтувати їх включення до складу витрат у податковому обліку, що має безпосередній вплив на фінансовий результат та податкові зобов'язання, підзвітні суми виступають об'єктом внутрішнього фінансового контролю, спрямованого на забезпечення раціонального використання ресурсів. Витрати на відрядження включають витрати на проїзд, проживання, добові та інші витрати, пов'язані з виконанням службових завдань. Економічна сутність цих витрат полягає у забезпеченні мобільності персоналу та розширенні господарських зв'язків підприємства, вони потребують чіткого документального підтвердження та дотримання встановлених норм, що визначаються як податковим законодавством, так і внутрішніми положеннями підприємства [4].

Запровадження електронних платіжних засобів, корпоративних карток та електронних авансових звітів сприяє підвищенню ефективності облікових процесів, зменшенню ризиків зловживань та скороченню часу на обробку інформації, говорить про поступовий перехід від традиційних готівкових розрахунків до більш сучасних та прозорих форм фінансових взаємодій.

Отже, економічна сутність розрахунків з підзвітними особами полягає в забезпеченні безперервної господарської діяльності підприємства шляхом авансування персоналу коштами для здійснення операційних та господарських витрат з подальшим підтвердженням їх цільового використання і поверненням невитрачених залишків.

Список використаних джерел

1. Оляднічук Н. В. Облік розрахунків з підзвітними особами та порядок складання Звіту про використання коштів, виданих на відрядження або під звіт. Облік і фінанси АПК. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/oblik-rozrahunkiv-z-pidzvitnimi-osobami-ta-poryadok-skladannya-zvitu-pro-vikoristannya-koshtiv-vidanih-na-vidryadzhennya-abo-pid-zvit.html> (дата звернення: 25.03.2026).
2. Войтенко Т. Авансовий звіт: правила складання і приклад заповнення. Податки & бухоблік. 2023. № 65 (серпень). URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2023/august/issue-65/article-125988.html> (дата звернення: 25.03.2026).
3. Безкоровайна Л. Розрахунки з підзвітними особами: здійснюємо та обліковуємо. Новий бюджетний облік. 2022, 01 липня. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/1070> (дата звернення: 25.03.2026).
4. Ушакова Л. Нова форма авансового звіту: що змінилося. Бухгалтер.com.ua. 2023. URL: <https://buhgalter.com.ua/news/buhgalterskiy-oblik/nova-forma-avansovogo-zvitu-shcho-zminilosya/> (дата звернення: 25.03.2026).

УДК 657.3

Пісоцька Є.Ю.,

*здобувачка ННІ ЕіП, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
науковий керівник – Безкоровайна Л.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Формування фінансової звітності малих підприємств є важливим елементом функціонування сучасної економіки, адже саме цей сектор становить значну частину суб'єктів господарювання. Особливості організації обліку та звітності таких підприємств зумовлені необхідністю поєднання простоти ведення обліку з достатнім рівнем інформативності для користувачів. Саме тому питання спрощеної фінансової звітності набуває особливої актуальності.

Малі підприємства є поширеним явищем у сучасній економіці. Це зумовлює високий попит на застосування спрощеної фінансової звітності. Така практика пояснюється прагненням бізнесу оптимізувати адміністративне навантаження та

спростити процедури обліку і звітування.

Відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку малі підприємства складають спрощену фінансову звітність, яка включає лише дві основні форми: баланс та звіт про фінансові результати [1]. Порівняно з повним комплектом фінансової звітності, що складається з п'яти форм, структура спрощеної звітності є значно лаконічнішою. Зокрема, у балансі відсутні статті щодо відстрочених податкових активів і зобов'язань, забезпечень, а розділ довгострокових зобов'язань подається у згорнутому вигляді. У свою чергу звіт про фінансові результати містить лише один узагальнений показник фінансового результату діяльності підприємства, тоді як у повній формі звітності фінансовий результат визначається окремо за основною, операційною та всією діяльністю.

У сучасних умовах розвиток інформаційних технологій значною мірою змінив процес формування облікової інформації. Підприємства ведуть облік за допомогою інформаційних баз, що дозволяє систематизувати дані для подальшого отримання потрібної для управління підприємством інформації, зокрема про розрахунки, залишки коштів, виробництво продукції, обсяги реалізації тощо. В умовах розвитку електронного документообігу ведення обліку в інформаційних базах, на противагу традиційним книгам і журналам, є життєво необхідним. У свою чергу відображення операцій саме у цей спосіб дає змогу отримати різного роду звіти. Відтак відсутність деяких статей балансу, а також визначення одного фінансового результату напрямку, на противагу підсумуванню окремо визначених трьох фінансових результатів не надто спростило задачу формування звітності більшості малих підприємств, адже автоматизована система обліку могла б навести і показники повної звітності, не потребуючи внесення додаткових даних. Автоматизована система обліку працює перш за все «мовою документів»: підсумовування і перенесення чисел виконує програма, а розподіл сум за статтями є лише питанням налаштувань.

Разом з тим, формування звітності навіть за допомогою автоматизованої системи обліку не є простою задачею, адже перед її складанням необхідно відобразити всі господарські операції. Мікропідприємства – неплатники ПДВ можуть не використовувати подвійний запис, фізичні особи-підприємці інколи обмежуються веденням книг доходів і витрат, підприємства згортають діяльність не проходячи процес ліквідації або просто не дбають про документообіг. Взаємодія малих підприємств з такими суб'єктами господарювання часто ускладнює отримання документів, необхідних для відображення господарських операцій, а також проведення інвентаризації заборгованості як важливого етапу підготовки до складання балансу. Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації [2], відтак малі підприємства часто не мають бухгалтера у штаті, обов'язки ведення обліку покладаються на директора або на аутсорс, що може впливати на якість обліку через брак коштів, часу чи відсутність якісної бізнес-комунікації. Отже, автоматизація та цифровізація спрощують процес ведення обліку та формування звітності, проте важливо, щоб це було інструментом для бухгалтерів, а не засобом для операціоністів, задля того, щоби звітність не втрачала інформативності і відображала реальний стан речей, а не показувала вигідну для

керівництва цифру податку до сплати.

Водночас фінансова звітність виконує не лише функцію узагальнення облікових даних, але й слугує важливим джерелом інформації для зовнішніх користувачів. Банківські установи, інвестори та інші зацікавлені сторони часто потребують більш деталізованої інформації щодо структури активів і зобов'язань, складу доходів та витрат, а також напрямів використання грошових коштів. Тому на практиці фінансова звітність малих підприємств нерідко доповнюється різноманітними розшифровками та аналітичними таблицями.

У цьому контексті важливо звернути увагу на міжнародну практику формування фінансової звітності, адже міжнародні стандарти фінансової звітності орієнтовані передусім на потреби інвесторів та інших зовнішніх користувачів. Їх головною метою є забезпечення прозорості, порівнянності та достатньої деталізації фінансової інформації, що дозволяє об'єктивно оцінити результати діяльності підприємства та ухвалювати економічно обґрунтовані рішення.

Таким чином, формування фінансової звітності малих підприємств в умовах цифровізації поєднує спрощення формальної структури звітних форм із необхідністю забезпечення достовірності та інформативності облікових даних. Ефективність цього процесу залежить не лише від використання сучасних інформаційних систем, але й від належної організації первинного обліку, документообігу та професійного рівня осіб, відповідальних за ведення бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» редакція від 23 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення: 16.03.2026).
2. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 16.03.2026).

УДК 657.6

Редька Я.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Беженар А.Ю. – доктор філософії,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ МСФЗ

Фінансові інструменти в сучасній економіці відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування підприємств, оскільки саме через них здійснюється мобілізація, розподіл і перерозподіл фінансових ресурсів. Особливої актуальності набуває питання їх правильної ідентифікації, класифікації та відображення в бухгалтерському обліку, адже це безпосередньо

впливає на достовірність фінансової звітності та якість управлінських рішень.

Відповідно до МСБО (IAS) 32 фінансовий інструмент визначається як контракт, що зумовлює виникнення фінансового активу в одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого [1]. Подальша класифікація та оцінка здійснюється відповідно до IFRS 9 «Financial Instruments», який встановлює модель обліку на основі бізнес-моделі управління активами та характеристик договірних грошових потоків [2]. Відповідно, фінансові активи оцінюються за амортизованою собівартістю, справедливою вартістю через інший сукупний дохід або через прибуток/збиток.

Суттєвим концептуальним оновленням IFRS 9 «Financial Instruments» є запровадження моделі очікуваних кредитних збитків (Expected Credit Losses, ECL), яка передбачає визнання знецінення фінансових активів на основі прогнозованої оцінки кредитного ризику з моменту первісного визнання, а не лише після настання ознак дефолту [2]. Це значно підвищує роль професійного судження бухгалтера, оскільки вибір методу оцінки безпосередньо впливає на фінансовий результат підприємства. Фінансові інструменти поєднують правову та економічну природу й використовуються для управління активами, зобов'язаннями та ризиками підприємства. Водночас сучасні підходи до їх класифікації базуються на економічному змісті операцій, а не лише на юридичній формі, що відповідає вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності [3].

Практика обліку фінансових інструментів в Україні супроводжується низкою проблем. Однією з ключових є складність визначення справедливої вартості, особливо в умовах нестабільного ринку та обмеженості достовірної інформації. Це зумовлює необхідність застосування методичних підходів відповідно до IFRS 13 «Fair Value Measurement» [4]. Додатковими проблемами є недостатній рівень практичної підготовки фахівців щодо застосування МСФЗ та неузгодженість окремих положень національних стандартів із міжнародними. У свою чергу, МСФЗ (IFRS) 7 «Financial Instruments: Disclosures» встановлює вимоги до розкриття інформації щодо характеру, обсягів та ризиків, пов'язаних із фінансовими інструментами, зокрема кредитного, ліквідного та ринкового ризику. Таким чином, зазначені стандарти формують комплексну систему регулювання обліку фінансових інструментів у межах МСФЗ.

За НП(С)БО фінансові інструменти переважно оцінюються за історичною вартістю із коригуванням на знецінення, тоді як IFRS 9 «Financial Instruments» передбачає їх класифікацію та оцінку на основі бізнес-моделі та характеристик договірних грошових потоків із застосуванням амортизованої собівартості або справедливої вартості, що забезпечує більш економічно обґрунтоване відображення у фінансовій звітності.

Похідні фінансові інструменти також входять до сфери регулювання IFRS 9 «Financial Instruments» та, як правило, оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток, що підвищує вимоги до оцінкових моделей і професійного судження [5].

Основними проблемами практичного застосування є обмеженість ринкових даних для оцінювання фінансових інструментів, складність визначення їх

справедливої вартості, а також недостатній рівень цифровізації облікових процесів.

З метою вдосконалення обліку фінансових інструментів доцільно зосередитися на кількох напрямках. Насамперед, необхідною є подальша гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами, що забезпечить єдність підходів і підвищить прозорість фінансової звітності. Важливим є також підвищення кваліфікації бухгалтерських працівників шляхом систематичного навчання у сфері застосування МСФЗ. Не менш значущим напрямом є впровадження сучасних інформаційних технологій та автоматизованих систем обліку, що дозволить зменшити ризик помилок і підвищити ефективність облікових процесів. Поряд із цим, розвиток методичного забезпечення, зокрема розробка чітких рекомендацій щодо оцінки складних фінансових інструментів, сприятиме зниженню рівня суб'єктивізму у прийнятті облікових рішень.

Узагальнено, що підвищення якості обліку фінансових інструментів значною мірою залежить від удосконалення методичних підходів до їх оцінювання в умовах обмеженості ринкової інформації. Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню достовірності фінансової звітності, зміцненню довіри інвесторів та інтеграції економіки України у світовий фінансовий простір.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32) «Фінансові інструменти: подання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/929_029 (дата звернення: 13.04.2026).
2. International Financial Reporting Standard 9 (IFRS 9) «Financial Instruments» / International Accounting Standards Board. London: IFRS Foundation, 2014. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/> (дата звернення: 13.04.2026).
3. Панічук О. В. Обліково-аналітичне забезпечення формування і використання інформації для оцінювання кредитоспроможності господарської організації: дис. ... д-ра філософії: спец. 071 «Облік і оподаткування». Житомир, 2026. 343 с.
4. International Financial Reporting Standard 13 (IFRS 13) «Fair Value Measurement» / International Accounting Standards Board. London : IFRS Foundation, 2011. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-13-fair-value-measurement/> (дата звернення: 13.04.2026).
5. Гончаренко О., Шинкаренко О., Троян Я. Економічна сутність, класифікація та оцінка фінансових активів. Фінансовий простір. 2020. № 4(40). С. 245–253.

УДК 657:005

Сидорчук С.Д.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец.071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Степаненко О.І. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку і консалтингу*

ФУНКЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Бухгалтерський облік є важливою складовою системи управління підприємством, оскільки забезпечує формування інформації про господарську діяльність, її аналіз та контроль. У сучасних умовах розвитку економіки значення бухгалтерського обліку постійно зростає, адже саме він виступає основою для прийняття ефективних управлінських рішень. Облік забезпечує інформаційне підґрунтя управління підприємством, дозволяє оцінювати фінансовий стан, визначати ефективність використання ресурсів та прогнозувати подальший розвиток діяльності. Водночас бухгалтерський облік виступає не лише засобом фіксації господарських операцій, а й важливим інструментом забезпечення економічної безпеки підприємства. Завдяки систематизації та узагальненню даних створюється можливість належного використання та обліку ресурсів підприємства. Це підвищує обґрунтованість управлінських рішень, сприяє досягненню стратегічних цілей підприємства.

Особливого значення набуває дослідження функцій бухгалтерського обліку, оскільки саме вони відображають практичне значення та вплив на господарську діяльність підприємства. Вони визначають напрям використання облікової інформації та забезпечують реалізацію його основних завдань у системі управління.

На сьогодні суб'єкти підприємства прагнуть досягати бажаних результатів у максимально короткі строки, що зумовлює потребу у швидкому отриманні та обробці інформації. У зв'язку з цим актуальним є питання скорочення часу проходження інформації від моменту її виникнення до використання у процесі прийняття управлінських рішень. Це потребує підвищення оперативності та якості облікових даних шляхом удосконалення організації облікового процесу та впровадження сучасних інформаційних технологій. Важливим також є забезпечення узгодженості між окремими етапами облікового процесу від первинного документування до формування звітності, адже раціональна організація інформаційних потоків сприяє своєчасному виявленню відхилень, підвищенню рівня контролю та забезпечує можливість оперативного реагування на зміни у діяльності підприємства.

У цьому контексті функції бухгалтерського обліку доцільно розглядати як взаємопов'язану систему, що забезпечує не лише накопичення інформації, а й її трансформацію у форму, придатну для прийняття рішень як в короткостроковій так і в стратегічній перспективі. У науковій літературі виділяють основні функції бухгалтерського обліку, узагальнення яких наведено в табл. 1.

Таблиця 1 – Функції бухгалтерського обліку, їх характеристика, мета та значення в бізнес-середовищі

№ з/п	Функція обліку	Характеристика функцій та її мета	Значення для бізнесу
1	<i>Інформаційна</i>	Бухгалтерський облік за допомогою властивих йому інструментів формує і передає інформацію про наявність і рух господарських засобів, джерел їх утворення, здійснення господарських операцій та результати діяльності.	Забезпечує інформаційну основу для планування, контролю та оцінки ефективності діяльності, підвищує прозорість й довіру з боку інвесторів та зацікавлених сторін
		<i>Мета: формування повної, достовірної, своєчасної інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів для прийняття обґрунтованих рішень.</i>	
2	<i>Контрольна</i>	Через документування, інвентаризацію та поточну реєстрацію операцій бухгалтер, підписуючи документи, санкціонує господарські операції, контролює використання ресурсів, виконання планів і дотримання нормативно-правових вимог та контрактів.	Запобігає помилкам, зловживанням, фінансовим втратам, підвищує ефективність використання ресурсів, зміцнює внутрішній контроль й управлінську відповідальність
		<i>Мета: забезпечення систематичного спостереження та перевірки за збереженням майна, законністю й доцільністю операцій, дотриманням фінансової дисципліни.</i>	
3	<i>Аналітична</i>	На основі облікових даних із застосуванням спеціальних методів здійснюється аналіз відхилень від плану, попередніх періодів і галузевих показників для виявлення причин та розробки коригувальних заходів.	Забезпечення обґрунтованих управлінських рішень в підвищенні ефективності діяльності, своєчасному виявленню ризиків, резервів розвитку
		<i>Мета: обробка та інтерпретація облікових даних для виявлення тенденцій, відхилень і факторів, що впливають на результати діяльності підприємства.</i>	
4	<i>Оціночна</i>	Дає можливість здійснювати вартісне вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку, на підставі чого є можливість визначати фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання.	Формування достовірної фінансової інформації про стан майна підприємства, його операції для забезпечення об'єктивності показників звітності
		<i>Мета: визначення вартості активів, зобов'язань, власного капіталу, результатів діяльності відповідно до встановлених методів оцінки.</i>	
5	<i>Управлінська</i>	Забезпечує керівництво своєчасною, достовірною та прогновною інформацією для прийняття рішень в поточній та довготривалій перспективах.	Підвищення обґрунтованості управлінських рішень в оптимізації використання ресурсів, досягненні стратегічних та оперативних цілей
		<i>Мета: забезпечення керівництва релевантною та своєчасною інформацією для планування, організації, мотивації й контролю діяльності підприємства.</i>	

Джерело: узагальнено за інформацією [1, 2] з авторським доповненням

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» метою ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [3]. Саме це положення підтверджує значущість усіх функцій бухгалтерського обліку та їх практичну необхідність у системі управління підприємством.

Досягнення зазначеної мети можливе лише за умови комплексної реалізації всіх функцій бухгалтерського обліку. Кожна з них виконує окрему роль, однак лише у взаємодії вони формують цілісну систему інформаційного забезпечення управління. Зокрема інформаційна функція забезпечує накопичення та передачу даних, контрольна перевірку їх достовірності та законності господарських операцій, аналітична та оціночна дозволяє оцінити результати діяльності та виявити тенденції розвитку, а управлінська сприяє прийняттю ефективних управлінських рішень. У випадку, якщо одна або декілька функцій не виконуються належним чином, повнота та достовірність інформації під загрозою. Наприклад, за відсутності контрольної функції неможливо забезпечити належний рівень перевірки господарських операцій і збереження активів, що може призвести до викривлення облікових даних і фінансових результатів. Недостатня реалізація аналітичної функції обмежує можливість виявлення причин відхилень від запланованих показників та ускладнює розробку заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства. Ігнорування управлінської функції призводить до того, що сформована інформація не використовується належним чином у процесі прийняття рішень. У такому випадку облік втрачає свою практичну цінність і перетворюється на формальну систему фіксації господарських операцій. Водночас відсутність оцінки об'єктів обліку робить неможливим визначити реальний фінансовий результат, що негативно впливає на об'єктивність фінансової звітності.

В умовах цифровізації економіки та зростання обсягів інформаційних потоків роль бухгалтерського обліку суттєво посилюється. Підприємства потребують оперативної, точної та необхідної інформації, яка може бути отримана лише за умови функціонування всіх облікових функцій. Завдяки їх взаємодії забезпечується прозорість діяльності, підвищується рівень довіри з боку зовнішніх користувачів та зміцнюється система внутрішнього контролю. Пропуск хоча б однієї функції порушує цілісність системи обліку та не дає можливості досягти його основної мети, визначеної законодавством. Функції обліку є взаємопов'язаними та взаємозалежними елементами єдиної системи, ефективна реалізація яких можлива лише за умови їх комплексного використання. Ізольоване існування окремих функцій є теоретично можливим, проте на практиці є неефективним і фактично не дозволяє досягти необхідного рівня інформаційного забезпечення. Їх тісна взаємодія забезпечує повноцінне функціонування бухгалтерського обліку як важливого інструменту управління підприємством і формування якісної інформації.

Список використаних джерел

1. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: конспект лекцій. Луцьк : Вежа-Друк, 2023. 258 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/23018/3/BO_sadovska.pdf (дата звернення 08.04.2026).
2. Ратинський, В.В. Бухгалтерський облік у процесі управління підприємством. Агросвіт. 2021. № 7-8, С. 79-84. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/7-8_2021/13.pdf (дата звернення 09.04.2026).
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення 24.02.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 09.04.2026).

УДК 657.6

Сімороз В.І.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Беженар А.Ю. – доктор філософії,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАННЯ, ОЦІНКИ ТА ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ЗА ПРОДУКЦІЮ, ТОВАРИ, РОБОТИ ТА ПОСЛУГИ

Дебіторська заборгованість є складовою оборотних активів підприємства, що виникає у процесі реалізації продукції, товарів, робіт або послуг з відстроченням платежу. Вона відображає тимчасовий розрив між моментом передачі економічних вигід і фактичним надходженням грошових коштів, що впливає на ліквідність та оборотність капіталу підприємства. Її належне облікове відображення є необхідною умовою достовірності фінансової звітності та ефективного управління розрахунками з контрагентами.

Нормативне регулювання обліку дебіторської заборгованості в Україні здійснюється відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1]. За міжнародними стандартами облік регулюється IFRS 9 «Financial Instruments» та IFRS 15 «Revenue from Contracts with Customers», які визначають різні етапи обліку дебіторської заборгованості: МСФЗ 15 – момент визнання доходу та виникнення дебіторської заборгованості або контрактного активу, МСФЗ 9 – її подальшу оцінку з урахуванням очікуваних кредитних збитків (ECL) [2;3].

Дебіторська заборгованість визнається за наявності у підприємства права на отримання економічних вигід та ймовірності їх надходження в майбутньому, тоді як за МСФЗ її визнання пов'язане з наявністю безумовного права на отримання компенсації від покупця. Момент виникнення дебіторської заборгованості залежить від сутності операції та, як правило, пов'язаний із передачею контролю над активом або підписанням первинних документів (видаткових накладних, актів виконаних робіт чи наданих послуг) відповідно до умов договору, незалежно від факту оплати. У практиці підприємств додатково здійснюється оцінка платоспроможності дебітора, що потребує професійного судження та аналізу фінансового стану контрагента [1].

У разі застосування МСФЗ дебіторська заборгованість визнається фінансовим активом та оцінюється за амортизованою собівартістю за умови відповідності бізнес-моделі та критерію SPPI (Solely Payments of Principal and Interest). Для торгової дебіторської заборгованості дисконтування зазвичай не застосовується через її короткостроковий характер, а основним є формування резерву очікуваних кредитних збитків (ECL) відповідно до IFRS 9 [2]. Основні підходи до оцінки очікуваних кредитних збитків та сумнівних боргів наведено в табл. 1.

На відміну від НП(С)БО 10, де резерв формується переважно на основі факту сумнівності боргу, IFRS 9 базується на прогнозному підході оцінки

очікуваних кредитних збитків.

Таблиця 1 – Підходи до формування резерву сумнівних боргів (НП(С)БО) та оцінки очікуваних кредитних збитків (IFRS 9) [1; 2]

Підхід	Зміст	Де застосовується	Переваги
Метод абсолютної суми сумнівної заборгованості	Резерв визначається як сума дебіторської заборгованості, щодо якої існує ймовірність неповернення	НП(С)БО 10	Точніший при невеликій кількості дебіторів; ефективний для індивідуальної оцінки.
Метод коефіцієнта сумнівності	Резерв визначається шляхом застосування коефіцієнта сумнівності до суми дебіторської заборгованості.	НП(С)БО 10	Коефіцієнт може визначатися на основі статистики неповернень або вікової структури заборгованості.
Модель очікуваних кредитних збитків (ECL)	Визнання знецінення дебіторської заборгованості на основі очікуваних кредитних збитків із врахуванням минулих даних, поточних умов і прогнозової інформації	IFRS 9	Передбачає оцінку ECL як зваженої на ймовірність величини; для торгової дебіторки часто застосовується спрощений підхід (lifetime ECL)

Аналітичний облік дебіторської заборгованості здійснюється за контрагентами, строками погашення та видами продукції, що забезпечує контроль простроченої заборгованості та оцінку кредитних ризиків. Доцільним є ведення обліку за рахунком 361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» у розрізі контрагентів, договорів і строків прострочення.

Таким чином, організація обліку дебіторської заборгованості потребує комплексного підходу, що поєднує вимоги НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», IFRS 9 «Financial Instruments» та IFRS 15 «Revenue from Contracts with Customers», а також аналітичний облік і оцінку кредитних ризиків.

У результаті дослідження встановлено, що дебіторська заборгованість є важливим елементом оборотних активів підприємства, який впливає на його ліквідність і фінансову стійкість. Виявлено відмінності між НП(С)БО 10 та IFRS 9 щодо оцінки кредитного ризику. Обґрунтовано доцільність застосування моделі очікуваних кредитних збитків (ECL) відповідно до IFRS 9 «Financial Instruments», що підвищує достовірність фінансової звітності та ефективність управління розрахунками з дебіторами.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text>
2. International Financial Reporting Standard 9 «Financial Instruments» / IASB. 2014. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>

3. *International Financial Reporting Standard 15 «Revenue from Contracts with Customers» / IASB. 2014. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/>*

4. *Степаненко О. І., Бишовець А. О. Дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги) в обліково-економічній системі підприємства. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2023. Вип. 3 (83). С. 179–187. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2023-83-25>. URL: http://scientificview.umsf.in.ua/archive/2023/3_83_2023/27.pdf (дата звернення: 28.02.2026).*

УДК 657.6

Скібчик Р.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Беженар А.Ю. – доктор філософії,
Старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЯКІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Актуальність теми зумовлена тим, що в умовах економічної нестабільності та євроінтеграційних процесів фінансові результати є ключовим показником ефективності діяльності підприємства та його інвестиційної привабливості. Прибуток виступає базою для розвитку та залучення капіталу, а його величина значною мірою залежить від обраних методів бухгалтерського обліку, закріплених в обліковій політиці.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» фінансовий результат – це прибуток або збиток, сформований на основі доходів і витрат, які визнаються та оцінюються згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку [6].

Узагальнюючи наведені підходи, фінансовий результат доцільно розглядати як інтегральний показник ефективності діяльності підприємства, що формується під впливом облікових оцінок і методів визнання доходів та витрат, закріплених в обліковій політиці. Саме тому обрана система принципів і методів бухгалтерського обліку впливає не лише на величину прибутку, а й на достовірність фінансової звітності та обґрунтованість управлінських рішень.

Облікова політика безпосередньо впливає на величину фінансового результату через вибір методів оцінки запасів, амортизації необоротних активів, калькулювання собівартості та формування резервів. Зокрема, відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси» підприємство може застосовувати методи ідентифікованої собівартості, середньозваженої собівартості, ФІФО, нормативних затрат і ціни продажу [3]. В умовах інфляції використання методу ФІФО завищує фінансовий результат порівняно з методом середньозваженої собівартості, що слід враховувати при формуванні облікової політики. Зміна методу оцінки запасів може суттєво змінити чистий прибуток без зміни реальних господарських операцій.

Суттєвий вплив має вибір методу амортизації основних засобів. Прискорені методи амортизації (метод зменшення залишкової вартості, метод прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний метод) передбачають нарахування більшої суми амортизації у перші роки експлуатації необоротного активу та меншої – у наступні періоди, що зумовлює збільшення витрат і зменшення прибутку на початкових етапах використання активу, тоді як прямолінійний метод забезпечує стабільні фінансові результати протягом строку корисного використання [4].

Методика формування собівартості продукції (включення постійних та змінних загальновиробничих витрат, база розподілу накладних витрат) також впливає на величину фінансового результату. Обраний підхід може змінювати структуру витрат звітного періоду та показники рентабельності.

Особливої уваги заслуговує порядок визнання доходів. У вітчизняній практиці обліку фінансових результатів існують особливості, пов'язані з моментом визнання доходу та оцінкою незавершеного виробництва. Для підприємств, що надають довгострокові послуги, важливим є дотримання принципу відповідності доходів і витрат, тому в обліковій політиці слід чітко визначити порядок визнання доходу: за фактом підписання акта або рівномірно протягом строку дії договору. При цьому доцільно враховувати вимоги НП(С)БО 15 "Дохід" [5] та підходи IFRS 15 «Revenue from Contracts with Customers», відповідно до яких дохід визнається залежно від ступеня виконання зобов'язань за договором [1].

Не менш значущим є підхід до створення та використання резервів сумнівних боргів. Відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», підприємство може створювати резерв на основі платоспроможності окремих дебіторів або за коефіцієнтом сумнівності [4]. Вибір методу формування резерву сумнівних боргів впливає на витрати та чистий прибуток.

Окрім резерву сумнівних боргів, на фінансові результати суттєво впливає створення забезпечень майбутніх витрат і платежів (зокрема на виплату відпусток, гарантійні зобов'язання тощо). Недооцінка таких забезпечень призводить до завищення прибутку, а надмірне формування – до його штучного заниження.

Отже, основні елементи облікової політики, що впливають на фінансовий результат, доцільно згрупувати за напрямками: методи оцінки активів, амортизаційна політика, калькулювання собівартості, визнання доходів і витрат, формування резервів та забезпечень. Водночас надмірна орієнтація на максимізацію прибутку шляхом вибору окремих облікових методів може негативно впливати на достовірність фінансової звітності.

Таким чином, облікова політика має розглядатися як стратегічний інструмент управління фінансовими результатами, що забезпечує баланс між достовірністю звітності, управлінськими потребами та мінімізацією податкових ризиків. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці моделі формування облікової політики з урахуванням вимог міжнародних стандартів фінансової звітності.

Список використаних джерел

1. International Financial Reporting Standard (IFRS) 15 “Revenue from Contracts with Customers” : International Accounting Standards Board (IASB). URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-15-revenue-from-contracts-with-customers/> (date of access: 18.04.2026)
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0288-00> (дата звернення: 18.04.2026)
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0751-99> (дата звернення: 18.04.2026)
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0725-99> (дата звернення: 18.04.2026)
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0860-99> (дата звернення: 18.04.2026)
6. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Мінфіну України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13> (дата звернення: 18.04.2026)
7. Скорнякова Ю. О., Мордвинов К. О. Фінансові результати діяльності підприємства: принципи обліку та облікова політика. Економіка та суспільство. 2025. № 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5460> (дата звернення: 18.04.2026).

УДК. 657

Сташенко В.В.,

*аспірант ф-ту ОПМ, спец. «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Лежненко Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ВИТРАТИ НА МАРКЕТИНГ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ, ПІДТВЕРДЖЕННЯ РЕАЛЬНОСТІ НАДАНИХ ПОСЛУГ У ВЗАЄМОВІДНОСИНАХ ІЗ КОНТРОЛЮЮЧИМИ ОРГАНАМИ

У сучасному бізнес-середовищі витрати на маркетинг в соціальних мережах, відіграють ключову роль у формуванні та реалізації стратегії розвитку компанії. Вони сприяють підвищенню пізнаваності бренду, залученню нових клієнтів, зміцненню ринкових позицій і загальному зростанню конкурентоспроможності підприємства. Саме тому такі витрати сьогодні розглядаються не як другорядні, а як стратегічно важливі інвестиції у майбутній розвиток бізнесу. Водночас із податкової точки зору ці витрати належать до категорії підвищеної уваги з боку контролюючих органів [1]. Податкові служби часто здійснюють детальний аналіз таких операцій, оскільки вони можуть бути використані для мінімізації податкового навантаження або мати ознаки формальності. У зв'язку з цим для підприємств критично важливо не лише фактично понести відповідні витрати,

але й забезпечити належне документальне підтвердження їх реальності.

Відповідно до положень Податкового кодексу України, витрати на маркетингові, рекламні та консалтингові послуги можуть бути включені до складу витрат підприємства при визначенні об'єкту оподаткування. Однак така можливість прямо залежить від двох ключових умов: належного документального підтвердження понесених витрат та доведення їх безпосереднього зв'язку з господарською діяльністю платника податків [2]. Відсутність або неналежне оформлення документів автоматично позбавляє платника податку права враховувати такі витрати при оподаткуванні. Окрему увагу законодавець приділяє визначенню маркетингових послуг. Відповідно до підпункту 14.1.108 пункту 14.1 статті 14 ПК України, маркетинг охоплює широкий спектр діяльності, спрямованої на забезпечення ефективного функціонування підприємства на ринку та міститься наступне визначення маркетингових послуг (маркетингу) – це «послуги, що забезпечують функціонування діяльності платника податків у сфері вивчення ринку, стимулювання збуту продукції (робіт, послуг), політики цін, організації та управлінні руху продукції (робіт, послуг) до споживача та після продажного обслуговування споживача в межах господарської діяльності такого платника податків» [3]. Це, зокрема, дослідження попиту, аналіз ринку, стимулювання збуту, формування цінової політики, організація руху товарів до споживача та після продажного обслуговування. Крім того, до маркетингових послуг також належать розміщення продукції в місцях продажу, включення товарів до інформаційних баз, а також збір і поширення інформації про продукцію чи послуги. Для ефективного здійснення маркетингової діяльності підприємство зазвичай проводить комплексні дослідження ринку, аналізує його структуру, здійснює сегментацію, визначає позиціонування товару та формує маркетингову стратегію.

Таким чином, ключовою передумовою для включення витрат на маркетинг до складу податкових витрат є не лише сам факт їх здійснення, а й наявність належних доказів їх реальності, економічної доцільності та спрямованості на досягнення господарських цілей підприємства. Без виконання цих вимог такі витрати можуть бути виключені контролюючими органами з податкового обліку.

До основних підтверджуючих документів, зокрема, належать акти приймання-передачі послуг. Не менш важливою є наявність доказів фактичного використання отриманих послуг у діяльності підприємства. До них можна віднести відгуки клієнтів, результати аналізу ефективності маркетингових заходів, внутрішні документи, що підтверджують застосування отриманих матеріалів у бізнес-процесах, а також обґрунтування економічної доцільності понесених витрат. Саме комплексний підхід до документування дозволяє мінімізувати податкові ризики та успішно відстояти позицію підприємства у разі перевірок.

Контролюючі органи приділяють особливу увагу наявності так званої ділової мети (економічної обґрунтованості) при здійсненні витрат на маркетингові та консалтингові послуги. Це означає, що підприємство повинно не просто зафіксувати факт понесення витрат, а й чітко довести, що такі витрати

були спрямовані на досягнення конкретного економічного результату – збільшення доходу, розширення ринку збуту, підвищення пізнаваності бренду або оптимізацію бізнес-процесів. Одним із практичних способів підтвердження наявності ділової мети є оформлення внутрішніх розпорядчих документів, зокрема наказу керівника про проведення відповідного маркетингового чи консалтингового заходу. У такому документі доцільно чітко визначити мету заходу, його завдання, очікувані результати, а також потенційний економічний ефект для підприємства. Це дозволяє показати, що витрати були запланованими, обґрунтованими та логічно вписуються у загальну стратегію діяльності компанії.

З метою мінімізації податкових ризиків підприємствам доцільно дотримуватися комплексного підходу до оформлення та обґрунтування витрат на маркетингові й консалтингові послуги. Передусім необхідно забезпечити повний пакет належним чином оформлених первинних документів, які містять усі обов'язкові реквізити. Саме такі документи є базовою підставою для визнання витрат у податковому обліку та підтвердження факту здійснення господарських операцій. Не менш важливо забезпечити чіткий і логічний зв'язок витрат із господарською діяльністю підприємства. Кожні витрати мають бути обґрунтовані з точки зору їх впливу на діяльність компанії – чи сприяють вони отриманню доходу, розвитку ринку збуту або підвищенню ефективності бізнесу.

Отже, витрати на маркетингові послуги в соціальних мережах можуть бути ефективним інструментом розвитку бізнесу та законно враховуватися при оподаткуванні, однак лише за умови їх належного документального оформлення та обґрунтування. Ключовим фактором є не сам факт понесення витрат, а здатність підприємства довести їх реальність і безпосередній зв'язок із господарською діяльністю.

Найбільші податкові ризики виникають саме через формальний підхід до документування або відсутність чіткої економічної логіки таких витрат. Тому підприємствам важливо діяти системно: забезпечувати повний пакет первинних і додаткових документів, впроваджувати внутрішні політики, фіксувати ділову мету кожного заходу та аналізувати його ефективність.

Таким чином, грамотне поєднання належного документального оформлення, економічного обґрунтування та стратегічного підходу до маркетингової діяльності дозволяє не лише мінімізувати податкові ризики, але й підвищити загальну ефективність управління бізнесом.

Список використаних джерел

1. Мулик Ярославна. Формування та облік маркетингових витрат підприємства. Економічний дискурс. 2022. Випуск 1-2. С. 52-63. URL: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-1-6> (дата звернення: 14.04.2026).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. поточна редакція – Редакція від 15.04.2026, підстава - 4835-IX. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 14.04.2026).
3. Електронний ресурс AVS - сервіс експертної підтримки бухгалтера. Маркетингові послуги: особливості обліку та оподаткування від 11.10.2024р. URL: <https://avstudy.com.ua/marketingovi-poslugi-osoblivosti-obliku-ta-opodatkuvannya/> (дата звернення: 14.04.2026).

УДК 657

Степаненко І.В.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Климович Д.А. – асистент
кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОБЛІК НАЯВНОСТІ ТА РУХУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Готова продукція в системі бухгалтерського обліку розглядається як завершений результат виробничого процесу, що трансформує виробничі витрати в актив, здатний генерувати майбутні економічні вигоди. Відповідно до національних стандартів, вона визнається активом за умови контролю з боку підприємства, ймовірності отримання вигід та достовірної оцінки. Економічна природа готової продукції нерозривно пов'язана з кругообігом капіталу, де вона виступає індикатором ефективності діяльності: зміна залишків на складах сигналізує про баланс між виробництвом і попитом, впливаючи на ліквідність та фінансову стійкість підприємства. Класифікація продукції за ступенем готовності, призначенням та методом оцінки створює основу для аналітичного обліку, а її вартість формується через виробничу собівартість, що включає прямі та розподілені загальновиробничі витрати, з подальшим коригуванням до чистої вартості реалізації.

Система первинного документування є фундаментом облікового процесу, забезпечуючи юридичне підтвердження операцій із надходження, переміщення та вибуття продукції через накладні, акти приймання та товарно-транспортні документи. Відображення випуску продукції здійснюється кореспонденцією рахунків 23 «Виробництво» та 26 «Готова продукція», що фіксує капіталізацію витрат. Реалізація як завершальна стадія кругообігу охоплює визнання доходу (згідно з принципами передачі ризиків і вигід), списання собівартості на рахунок 901 та облік розрахунків з покупцями через рахунок 361. Податкові аспекти, зокрема нарахування ПДВ за першою подією, вимагають узгодження бухгалтерського та податкового обліку для уникнення розбіжностей.

У фінансовій звітності готова продукція відображається у складі оборотних активів балансу за найменшою з двох величин – собівартістю або чистою вартістю реалізації, що відповідає принципу обачності. Звіт про фінансові результати розкриває чистий дохід від реалізації, собівартість реалізованої продукції та валовий прибуток, забезпечуючи зіставлення доходів і витрат періоду. У примітках до звітності додатково розкриваються методи оцінки запасів (ФІФО, середньозважена собівартість), структура запасів та інформація про уцінку, що підвищує прозорість для користувачів. Ключовими аналітичними показниками виступають коефіцієнт оборотності (відношення доходу до середнього залишку продукції) та рентабельність реалізації, які дозволяють оцінити ефективність використання запасів. Удосконалення обліку готової продукції в умовах цифровізації економіки передбачає комплексне впровадження автоматизованих систем управління, які забезпечують безшовну інтеграцію

складського, бухгалтерського та управлінського обліку в режимі реального часу. Така інтеграція досягається шляхом використання хмарних ERP-систем, технологій штрихкодування та RFID-міток, що дозволяє автоматично фіксувати кожну операцію надходження, переміщення або відвантаження продукції безпосередньо на робочих місцях комірників і менеджерів зі збуту. Завдяки цьому значно підвищується оперативність обробки даних – інформація про залишки готової продукції стає доступною в будь-який момент, що унеможливорює розбіжності між складським і бухгалтерським обліком, а ризик арифметичних помилок або свідомих викривлень зводиться до мінімуму. Крім того, автоматизація дає змогу формувати деталізовані аналітичні звіти про оборотність за номенклатурними позиціями, виявляти надлишкові запаси та «залежані» залишки, що стає основою для прийняття своєчасних управлінських рішень щодо ціноутворення або маркетингових акцій. Важливими напрямками вдосконалення також виступають оптимізація облікової політики підприємства щодо методів оцінки запасів при вибутті, посилення внутрішнього контролю через проведення регулярних інвентаризацій та впровадження електронного документообігу з контрагентами. Оптимізація облікової політики передбачає обґрунтований вибір між методами ідентифікованої собівартості, середньозваженої собівартості або ФІФО з урахуванням галузевої специфіки, рівня інфляції та податкових наслідків, оскільки цей вибір безпосередньо впливає на величину собівартості реалізованої продукції та фінансовий результат. Посилення внутрішнього контролю, своєю чергою, реалізується через запровадження не лише щорічних, а й раптових інвентаризацій, а також через використання автоматизованих засобів моніторингу руху продукції, що дозволяє оперативно виявляти нестачі, пересортицю або пошкодження. Впровадження електронного документообігу з покупцями та постачальниками, заснованого на юридично значущому кваліфікованому електронному підписі, забезпечує пришвидшення розрахунків, зменшення паперового навантаження та мінімізацію ризиків втрати або дублювання документів.

Комплексне застосування зазначених заходів сприяє суттєвому зменшенню ризиків облікових помилок, забезпеченню достовірності фінансової інформації та, як наслідок, підвищенню конкурентоспроможності підприємства через ефективне управління виробничо-збутовими процесами. Зниження рівня помилок у первинних документах і регістрах аналітичного обліку досягається завдяки автоматичному перенесенню даних зі складських терміналів у бухгалтерську програму, що унеможливорює так званий «людський фактор». Достовірність фінансової інформації, своєю чергою, підтверджується можливістю формування узгоджених балансів за рахунком 26 «Готова продукція» з деталізацією до кожної номенклатурної позиції, що особливо важливо при проходженні аудиторських перевірок. Ефективне управління виробничо-збутовими процесами реалізується через скорочення циклу «виробництво – відвантаження – отримання коштів», оскільки керівництво в будь-який момент бачить реальну картину залишків і може оперативно реагувати на зміни попиту, уникаючи як дефіциту, так і затоварення складів.

Подальші дослідження в цій сфері мають бути спрямовані на адаптацію

національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку до вимог міжнародних стандартів фінансової звітності, зокрема в частині оцінки запасів за справедливою вартістю та розкриття інформації про ризики, пов'язані зі старінням продукції. Крім того, актуальним є розвиток аналітичних інструментів прогнозування запасів на основі методів машинного навчання та великих даних (Big Data), що дозволить автоматично генерувати рекомендації щодо оптимального обсягу виробництва та точки замовлення. Важливим напрямом майбутніх досліджень також є розробка уніфікованих підходів до обліку готової продукції в умовах функціонування віртуальних складів і цифрових платформ, де фізичний рух товару може не збігатися з переходом права власності, що потребує оновлення традиційних методів документування та визнання доходів.

Список використаних джерел

1. Остапенко В. О. Організація і методика обліку, аналізу та аудиту реалізації товарів підприємства. 2025. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/29fe29cc-e848-4135-9092-a4ca799964bc/content>
2. Петелін К. С. Облік і контроль наявності та руху готової продукції. 2024. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/items/01efc6cc-edfe-4e38-8536-4c5b9b9448d9>
3. Фіщук Н. Д. Організаційно-методичні аспекти обліку та аналізу готової продукції підприємства. 2024. URL: <http://rps.chtei-knteu.cv.ua:8585/jspui/handle/123456789/2638>
4. Хмелюк А. В., Шахова М. О. Організація обліку й аналізу в управлінні високоліквідними активами великих підприємств. Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету. 2022. № 2 (5). С. 75–84.

УДК 657.42

Ступницька А.Е.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Степаненко О.І. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку і консалтингу*

РЕЗЕРВ СУМНІВНИХ БОРГІВ У СИСТЕМІ ОБЛІКУ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З ПОКУПЦЯМИ ПІДПРИЄМСТВА

Ефективне управління фінансами підприємства сьогодні має велике значення для його діяльності. Важливе місце серед оборотних активів займає дебіторська заборгованість, яка виникає у процесі реалізації. Вона відображає суму коштів за вже реалізовану продукцію (товари), виконані роботи або надані послуги, які ще не надійшли на підприємство, і суттєво впливає на його фінансовий стан. В умовах нестабільності економічного середовища, погіршення платіжної дисципліни контрагентів та поширення практики відстрочки платежів, ризик неповернення дебіторської заборгованості значно зростає. Це може призводити до дефіциту грошових коштів, зниження ліквідності та погіршення показників фінансової стійкості підприємства. У зв'язку з цим, виникає потреба посилення системи обліку та контролю в частині розрахунків з покупцями і

замовниками.

Одним із ключових ризиків, які пов'язані із підприємницькою діяльністю, є ризик невиконання боржником обов'язків, передбачених договором та законодавством, що призводить до того, що суб'єкту господарювання необхідно шукати шляхи покриття можливих втрат та уникнення їх зростання. Для цього існує механізм створення резерву сумнівних боргів, сума якого зменшує початкову вартість поточної дебіторської заборгованості, і у фінансовій звітності відображається тільки її чиста вартість реалізації. Його економічна сутність полягає у попередньому врахуванні можливих втрат підприємства, пов'язаних із непогашенням заборгованості окремими дебіторами. При цьому резерв сумнівних боргів здійснює не лише облікову, але й аналітичну та контрольну функції. Відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [1], підприємства мають обов'язок формувати резерв сумнівних боргів для забезпечення точного відображення вартості дебіторської заборгованості у фінансовій звітності. Такі дії відповідають принципу обачності, який передбачає, що активи не повинні бути завищені, а витрати визнаються у тому періоді, коли виникає пов'язаний із ними ризик. Як зазначає Булгакова О., «формування такого резерву сприяє підвищенню достовірності фінансової звітності та врахуванню ризику неповернення заборгованості» [2].

Резерв сумнівних боргів – це оцінка тієї частини дебіторської заборгованості, яку можуть не повернути. Його визначення є досить складним процесом, через те що вимагає врахування різних факторів, зокрема фінансового стану контрагентів, строків заборгованості, попереднього досвіду розрахунків та загальної економічної ситуації. Для розрахунку резерву сумнівних боргів у бухгалтерському обліку існує два підходи: метод абсолютної суми сумнівної заборгованості та метод коефіцієнта сумнівності [1]. В табл. 1 наведено їх характеристика, сфера застосування, переваги та недоліки практичного використання. Кожен із цих методів має свої особливості, переваги і недоліки, а також різняться за складністю використання та точністю результатів.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика методів нарахування резерву сумнівних боргів відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість»

Критерії	Метод абсолютної суми сумнівної заборгованості	Метод коефіцієнта сумнівності
1	2	3
<i>Сутність методу</i>	Визначення резерву на основі аналізу платоспроможності окремих дебіторів	Визначення резерву як добутку дебіторської заборгованості та коефіцієнта сумнівності
<i>База розрахунку</i>	Індивідуальна оцінка кожного боргу	Історичні дані про безнадійну заборгованість
<i>Точність оцінки</i>	Висока	Середня
<i>Об'єктивність</i>	Частково суб'єктивна (залежить від професійного судження)	Відносно об'єктивна (базується на статистичних даних)
<i>Трудомісткість</i>	Висока	Низька
<i>Оперативність</i>	Низька	Висока
<i>Аналітичні можливості</i>	Високі (дозволяє ідентифікувати проблемних дебіторів)	Обмежені
<i>Адаптивність до змін середовища</i>	Висока (враховує актуальну інформацію)	Низька (орієнтація на минулі дані)

Продовження таблиці 1

1	2	3
<i>Доцільність застосування</i>	При невеликій кількості значних дебіторів	При великій кількості однотипних дебіторів
<i>Переваги</i>	Точність, гнучкість, обґрунтованість	Простота, швидкість, економічність
<i>Недоліки</i>	Трудомісткість, суб'єктивність	Менша точність, інерційність
<i>Вибір методу для практичної реалізації</i>	Залежить від структури дебіторської заборгованості, кількості контрагентів, обсягів діяльності та інформаційних можливостей облікової системи	

Джерело: побудовано автором за результатами проведеного дослідження

Метод абсолютної суми передбачає індивідуальну оцінку кожного дебітора, що дозволяє більш точно визначити ризики неповернення, але потребує значних трудових витрат. Метод коефіцієнта сумнівності базується на аналітичних даних попередніх періодів і є більш простим у застосуванні, проте менш точним. Вибір методу визначення резерву сумнівних боргів здійснюється підприємством самостійно та закріплюється в обліковій політиці. Саме облікова політика визначає порядок формування, використання та перегляду резерву, що забезпечує системність і послідовність облікових процедур.

При створенні резерву сумнівних боргів в обліку використовують рахунок 38 «Резерв сумнівних боргів», при цьому витрати відображаються окремо, що впливає на фінансовий результат. Використання резерву здійснюється при списанні безнадійної дебіторської заборгованості, що дозволяє уникнути різких змін фінансових показників у майбутніх періодах.

Незважаючи на наявність нормативного регулювання на практиці процес формування резерву сумнівних боргів має низку проблем. Основною проблемою є складність об'єктивної оцінки ймовірності неповернення заборгованості, що часто залежить від професійного судження бухгалтера. Відсутність єдиних підходів до визначення сумнівної заборгованості також ускладнює процес формування резерву. На багатьох підприємствах спостерігається формальний підхід до створення резерву, що проявляється у його мінімізації або повній відсутності. Така практика призводить до викривлення фінансової звітності та зниження її інформативності для користувачів. Суттєвою проблемою недостатній рівень аналітичного обліку розрахунків з покупцями і замовниками, що ускладнює контроль за станом дебіторської заборгованості та вчасне виявлення проблемних боржників. Відсутність ефективної системи внутрішнього контролю посилює ризики фінансових втрат підприємства.

Удосконалення обліку резерву сумнівних боргів слід здійснюватися комплексно. Зокрема, доцільним є впровадження сучасних інформаційних систем обліку, які дозволяють автоматизувати процес дослідження дебіторської заборгованості, підвищити точність розрахунків та зменшити вплив суб'єктивного фактору. Важливим напрямом є побудова виваженої облікової політики підприємства, яка повинна містити чіткі критерії оцінки дебіторської заборгованості, методи розрахунку резерву та порядок його перегляду. Це сприятиме підвищенню прозорості та обґрунтованості управлінських рішень. Разом з тим, є потреба посилити внутрішній контроль за розрахунками з

покупцями і замовниками, зокрема шляхом регулярного аналізу дебіторської заборгованості, моніторингу платіжної дисципліни контрагентів та своєчасного реагування на виникнення ризиків.

Резерв сумнівних боргів є важливим елементом системи бухгалтерського обліку, який забезпечує достовірність та реалістичність відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності підприємства. Його формування дозволяє своєчасно враховувати ризики неповернення заборгованості та сприяє підвищенню якості управління фінансовими ресурсами. Обґрунтований вибір методу нарахування резерву, закріплений в обліковій політиці, забезпечує узгодженість облікових процедур та підвищує аналітичну цінність інформації. Водночас ефективність застосування резерву значною мірою залежить від рівня організації аналітичного обліку, внутрішнього контролю та використання сучасних інформаційних технологій. Отже, належне формування і використання резерву є важливою передумовою забезпечення фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. Дата оновлення 29.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 05.04.2026).
2. Булгакова О. Резерв сумнівних боргів: від формального нарахування до динамічного управління. Все про бухгалтерський облік. 2022. № 51–52. С. 14–15. URL: <https://gazeta.vobu.ua/archives/59727> (дата звернення: 05.04.2026).

УДК 657.421.1

Таран А.А.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кругла М.М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

МІСЦЕ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА СЕРЕД ОБ'ЄКТІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В умовах збройної агресії проти України питання належного бухгалтерського обліку ресурсів оборонного сектору набуває визначального значення. Ефективне управління матеріально-технічним забезпеченням Збройних Сил потребує чіткого розуміння того, яке місце посідає військове майно у системі об'єктів бухгалтерського обліку, яким правовим режимом воно регулюється та які облікові підходи відповідають його специфічній природі.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21.09.1999 № 1075-XIV, військове майно – це державне майно, закріплене за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил. Воно охоплює широке коло матеріальних

цінностей: будинки, споруди, передавальні пристрої, всі види озброєння, бойову та іншу техніку, боєприпаси, пально-мастильні матеріали, продовольство, а також технічне, медичне, речове, інженерне та інше майно [1]. Така багатоскладова структура зумовлює необхідність застосування диференційованих підходів до його класифікації та відображення в обліку.

З позицій бухгалтерського обліку військове майно розподіляється між двома основними категоріями активів. Предмети тривалого використання – озброєння, бойова техніка, транспортні засоби, будівлі та споруди – відповідають критеріям Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби» і обліковуються у складі необоротних активів [5]. Водночас матеріальні цінності короткострокового споживання (продовольство, пально-мастильні матеріали, боєприпаси, речове майно) класифікуються як запаси відповідно до НП(С)БО 123 «Запаси» [6]. Саме ця двоїста природа військового майна ускладнює побудову єдиної й уніфікованої системи його обліку.

Принциповою ознакою, що відрізняє військове майно від інших об'єктів бухгалтерського обліку бюджетних установ, є особливий правовий режим його використання та обігу. Майно закріплюється за військовими частинами на праві оперативного управління, його відчуження здійснюється виключно через уповноважені Кабінетом Міністрів України підприємства після обов'язкового списання [1]. Крім того, облік окремих категорій майна провадиться з дотриманням вимог щодо охорони державної таємниці, що суттєво обмежує застосування стандартних аналітичних процедур [3].

Інструкція з обліку військового майна у Збройних Силах України, затверджена наказом Міністерства оборони від 17.08.2017 № 440, визначає облік військового майна як складову частину бухгалтерського обліку, що являє собою систему обробки та підготовки інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень щодо забезпечення військових частин матеріальними цінностями [3]. Відповідно до цього нормативного акту, облік ведеться у чотирьох вимірах: кількісному, якісному, обліково-номерному та вартісному. Кількісний облік здійснюється в натуральних одиницях за номенклатурою, якісний – за п'ятьма категоріями технічного стану (від нового до непридатного), обліково-номерний – за заводськими номерами зразків, а вартісний – у гривнях за закупівельними цінами або договірною вартістю [3].

Пінчук О.А. зазначає, що питання аналітичного обліку основних засобів у військових частинах залишаються практично недослідженими, попри суттєву специфіку цих об'єктів. Автор пропонує організовувати аналітичний облік за такими рівнями: призначенням майна, місцями зберігання, технічними характеристиками, фондами військових містечок і відповідними службами [4]. Подібна структура аналітики дозволяє оперативно формувати інформацію про стан і рух матеріальних ресурсів у розрізі структурних підрозділів і видів забезпечення.

Окрему проблему становить облік військового майна, що надійшло в рамках міжнародної допомоги. Впровадження ленд-лізу та безоплатних передач озброєння від іноземних держав поставило перед обліковою системою завдання

відображення активів, оціненими в іноземній валюті, з невизначеним строком служби й особливими умовами повернення. Ці питання потребують окремого методологічного врегулювання в межах чинної нормативної бази [3].

Ще однією характерною особливістю є порядок списання військового майна, втраченого під час бойових дій. Наказ Міністерства оборони від 19.12.2014 № 905 «Про затвердження Положення з бухгалтерського обліку в Збройних Силах України» передбачає, що таке майно знімається з балансових субрахунків і вноситься до книг обліку нестач за умови неможливості його відновлення [2]. Зазначений механізм відображає принципову відмінність між звичайним вибуттям активу та його бойовими втратами, які в традиційній теорії бухгалтерського обліку не мають усталеного методологічного підходу.

Таким чином, військове майно займає специфічне місце серед об'єктів бухгалтерського обліку: воно поєднує ознаки необоротних активів і запасів, підпорядковане особливому правовому режиму, функціонує в умовах обмеженого інформаційного доступу та потребує одночасного застосування нормативних актів як у сфері бухгалтерського обліку в державному секторі, так і галузевого законодавства у сфері оборони. Вдосконалення методологічних засад обліку військового майна є одним із ключових напрямів підвищення ефективності управління ресурсами Збройних Сил.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» від 21.09.1999 № 1075-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-14>
2. Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Положення з бухгалтерського обліку в Збройних Силах України» від 19.12.2014 № 905. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=06VHE9B9B8>
3. Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Інструкції з обліку військового майна у Збройних Силах України» від 17.08.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1192-17>
4. Пінчук О.А. Раціональна організація аналітичного обліку у військових частинах. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу. 2021. Вип. 1 (48). С. 40–44. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2021-1\(48\)-40-44](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2021-1(48)-40-44)
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1017-10>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1017-10>

УДК 657.331.2

Ткаченко В.А.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОРГАНІЗАЦІЙНА МОДЕЛЬ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОПЛАТИ ПРАЦІ І РОЗРАХУНКІВ З ОРГАНАМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ

На сучасному етапі економічна система України функціонує в умовах воєнного стану, що спричиняє глибокі зміни фінансової системи, зростання рівня ризиків та посилення вимог до економічної безпеки держави. У зв'язку з цим, помітні суттєві зміни в оплаті праці та соціального забезпечення, зокрема зменшення зайнятості, поширення гнучких форм праці, нестабільність виплат, що обумовлює потребу підвищення ефективності організації бухгалтерського обліку та аналітичного супроводу відповідних розрахунків.

У теперішніх соціально-економічних умовах, незважаючи на складнощі, діяльність кожного суб'єкта господарювання спрямована на підтримку та поліпшення економічної ситуації в державі. Облік оплати праці має відповідати вимогам державних гарантій, забезпечувати вчасність та правильність нарахувань, а також достовірне відображення розрахунків у системі бухгалтерського обліку [1].

Важливим значенням у сфері обліку й аналізу оплати праці є забезпечення повноти, достовірності та своєчасності облікової інформації щодо оплати праці і розрахунків з органами соціального страхування. Чіткі вимоги до правильності нарахування заробітної плати, відображення її в бухгалтерському обліку, дають змогу отримати якісні облікові данні, забезпечити їх ефективну аналітичну обробку та використання для прийняття управлінських рішень та підвищення результативності діяльності підприємства [1].

Ключовим елементом для здійснення внутрішнього моніторингу та проведення аналітики на підприємстві є коректне структурування системи оплати праці. Система має бути належним чином налагоджена, що буде сприяти забезпеченню своєчасного та достовірного відображення розрахунків з працівниками [5].

Взаєморозрахунки з фондами соціального страхування, зокрема, стосуються коректності нарахування обов'язкових відрахувань та неухильного дотримання визначених строків їх перерахування, що є прямим індикатором фінансової охайності суб'єкта господарювання. Аналіз взаєморозрахунків допомагає зменшити загрозу фінансових штрафів, гарантує дотримання правових норм та посилює нагляд за коректністю нарахувань і вчасністю сплати обов'язкових платежів. Узагальнення результатів такого аналізу формує інформаційну базу для стратегічного планування та вдосконалення системи управління персоналом [2].

Фундамент сучасної організаційної моделі обліку оплати праці має

спиратися на низку визначальних складових, які гарантують її неподільність, продуктивність та узгодженість з чинними правовими нормами, а саме: нормативно-правова база, яка встановлює правила розрахунку та виплати заробітної плати, а також розрахунків із державними страховими установами; облікова політика підприємства, прийнята суб'єктом господарювання, котрі окреслюють методологію відображення усіх транзакцій, пов'язаних із оплатою праці, у межах бухгалтерського реєстру [3].

В умовах переходу до цифровізованої економіки, нагальним стає впровадження автоматизованих систем обліку, які дозволяють впорядкувати процеси нарахування зарплати, формування звітності та взаємодії з державними контролюючими органами. Це сприяє прискоренню обробки даних та зменшенню кількості помилок. Важливою вимогою є й надійність програмного забезпечення, яке повинно гарантувати точність розрахунків, мінімізувати ризик неточностей при визначенні заробітної плати та забезпечувати відповідність чинній законодавчій базі [4].

З огляду на зростання кількості кібератак, вкрай важливо запроваджувати заходи кіберзахисту, наприклад криптографічне перетворення даних, створення дублікатів та періодичне оновлення програмних платформ. Це дає змогу суттєво зменшити ймовірність втрати даних та гарантувати їхню недоторканність [4].

Підсумовуючи, варто підкреслити, що належна організація обліку та аналізу оплати праці і розрахунків з органами соціального страхування – це невід'ємна складова коректного здійснення фінансового менеджменту на рівні суб'єкта господарювання. Шляхом вдосконалення методів облікової та аналітичної підтримки досягається покращення достовірності даних, оперативність виконання платежів та посилення нагляду, що також допомагає підприємствам краще пристосовуватися до актуальних ринкових реалій та зростаючих вимог до відкритості фінансових операцій.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про оплату праці» : Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР.
2. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV.
4. Закон України «Про захист персональних даних» : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.10.2003 № 601.

УДК 657

Удод О.О.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ МСФЗ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах глобалізації економіки та активізації євроінтеграційних процесів впровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні набуває особливої актуальності. Це пов'язано з необхідністю забезпечення прозорості, зіставності та достовірності фінансової звітності, яка використовується для прийняття управлінських рішень, оцінки діяльності підприємств, а також залучення іноземних інвестицій. Актуальність теми зумовлена тим, що перехід до МСФЗ в Україні розглядається не лише як технічне оновлення системи обліку, а як важливий напрям реформування всієї національної облікової системи. Аналіз наукових підходів дає змогу не тільки визначити основні проблеми такого переходу, а й окреслити шляхи їх подолання.

У праці Озеран А.В. та Вовк М.О. увага зосереджена на передумовах та проблемах впровадження МСФЗ в Україні. Автори зазначають, що розвиток міжнародних економічних відносин зумовив необхідність стандартизації бухгалтерського обліку як універсальної «мови бізнесу». Вони підкреслюють, що застосування МСФЗ забезпечує відкритість, прозорість і зіставність фінансової звітності, що дозволяє інвесторам об'єктивно оцінювати діяльність підприємств. Водночас автори виділяють низку проблем, серед яких відсутність достатньої матеріальної бази для переходу на МСФЗ, недосконалість форм звітності та слабка державна підтримка процесу впровадження [1. С. 393–397]. На мою думку, такий підхід є обґрунтованим, оскільки він демонструє, що впровадження МСФЗ залежить не лише від методології, а й від ресурсного та організаційного забезпечення.

У статті Дергільової Г.С. проблеми впровадження МСФЗ розглядаються через призму трансформації національної системи бухгалтерського обліку. Авторка наголошує, що реформування обліку є складовою інтеграції України у світову економіку та передбачає гармонізацію національних стандартів із міжнародними. Водночас вона підкреслює наявність суттєвих труднощів, зокрема відсутність узгодженості між бухгалтерським обліком і податковим законодавством, недостатнє нормативно-методичне забезпечення та проблеми професійної підготовки бухгалтерів [2. С. 48–54]. Особливо важливою є думка про те, що механічне запозичення міжнародних стандартів без урахування національних особливостей може ускладнити їх практичне застосування. Це свідчить про необхідність адаптації МСФЗ до умов функціонування вітчизняної економіки.

У статті Новікової О. проблематика впровадження МСФЗ розкривається вже ширше – як сукупність практичних труднощів, що виникають у процесі їх

застосування. Авторка зазначає, що важливою проблемою є якість перекладу стандартів, оскільки неточності можуть призводити до неправильного тлумачення норм та зниження достовірності фінансової звітності. Крім того, вона акцентує увагу на нерозумінні принципової природи МСФЗ, які базуються на загальних принципах, а не на жорстких правилах, що ускладнює їх застосування на практиці. Також виділяються такі проблеми, як відсутність чітких інструкцій щодо переходу на МСФЗ, недостатня правова підтримка, слабка підготовка державних органів та нестача практичних рекомендацій щодо застосування стандартів [3. С. 101–103]. Цей підхід є особливо цінним, оскільки він дозволяє побачити реальні труднощі, з якими стикаються підприємства та фахівці у процесі застосування МСФЗ.

Порівняльний аналіз зазначених праць дає підстави стверджувати, що їхні підходи не суперечать один одному, а формують цілісне бачення проблем впровадження МСФЗ в Україні. Якщо Озеран А.В. та Вовк М.О. розглядають загальноекономічні та організаційні аспекти, то Дергільова Г.С. зосереджується на проблемах трансформації облікової системи, а Новікова О. детально розкриває практичні труднощі застосування стандартів. Саме поєднання цих підходів є найбільш переконливим, оскільки дозволяє комплексно оцінити процес впровадження МСФЗ. Особливого значення впровадження МСФЗ набуває в умовах інтеграції України у світовий економічний простір. Застосування міжнародних стандартів сприяє підвищенню довіри до фінансової звітності, покращує інвестиційний клімат та забезпечує можливість ефективної взаємодії з іноземними партнерами. Водночас наявні проблеми, такі як неузгодженість законодавства, недостатність методичних рекомендацій та низький рівень підготовки фахівців, стримують цей процес. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що для успішного впровадження МСФЗ необхідний комплексний підхід, який включає вдосконалення нормативної бази, розвиток професійної освіти та забезпечення належної методичної підтримки.

Отже, впровадження МСФЗ в Україні є складним і багатогранним процесом, який супроводжується рядом проблем організаційного, методичного та практичного характеру. Аналіз наукових підходів показує, що ключовими перешкодами є неузгодженість нормативної бази, складність адаптації стандартів та недостатній рівень підготовки фахівців. Водночас впровадження МСФЗ є необхідною умовою підвищення прозорості фінансової звітності та інтеграції України у світову економіку. Саме тому вирішення цих проблем має стати важливим напрямом розвитку бухгалтерського обліку в Україні.

Список використаних джерел

1. Озеран А.В., Вовк М.О. Проблеми впровадження міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (МСБО) та фінансової звітності (МСФЗ) в Україні // *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2010. Вип. 7 (25). Ч. 2. С. 393–397.
2. Дергільова Г.С. Проблеми реформування системи бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ. С. 48–53.
3. Новікова О. МСФЗ в Україні: проблеми практичного запровадження. С. 101–102.

УДК 657.421

Харченко М.Р.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Сташенко Ю.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

КЛАСИФІКАЦІЯ, ОЦІНКА ТА ПОБУДОВА СИСТЕМИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ТОВ «ВОЛИНЬХОЛДІНГ»

Для виробничого бізнесу інформація про основні засоби потрібна не сама по собі, а для рішень щодо завантаження потужностей, оновлення обладнання, капітальних вкладень і контролю вартості активів. Саме тому облік основних засобів у ТОВ «Волиньхолдінг» доцільно розглядати як управлінський інструмент, а не лише як обов'язковий елемент фінансової звітності. Методичні межі такого обліку задають Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], МСБО 16 «Основні засоби» [2] та МСБО 36 «Зменшення корисності активів» [3].

Специфіка ТОВ «Волиньхолдінг» полягає в тому, що підприємство працює у виробничому сегменті харчової промисловості та має істотну потребу в надійній інформації про стан матеріально-технічної бази. За таких умов помилка в обліку основних засобів впливає не тільки на показники балансу, а й на оцінку інвестиційної активності, виробничого потенціалу та фінансового результату (табл.1). Через це головне завдання полягає не у формальному веденні інвентарних карток, а у створенні системи, в якій класифікація, оцінка та контроль активів працюють як єдиний механізм управлінської інформації.

Таблиця 1 – Показники, що відображають місце основних засобів у структурі активів ТОВ «Волиньхолдінг» у 2022-2024 рр., тис. грн

Показник	2022	2023	2024
Усього активів	1104119	1485016	2508558
Основні засоби за залишковою вартістю	370716	457272	543975
Власний капітал	806635	919092	1058860
Чистий фінансовий результат	2247	119094	150485
Частка основних засобів у активах, %	33,6	30,8	21,7

Джерело: узагальнено за даними [4; 5]

Числові дані не дають підстав для спрощених висновків. З одного боку, залишкова вартість основних засобів за три роки зросла на 173 259 тис. грн. Це свідчить, що підприємство не скорочувало виробничу базу. З іншого боку, вага цих активів у загальній структурі майна послідовно зменшувалася. Отже, приріст активів відбувався швидше, ніж приріст уже введених в експлуатацію об'єктів. Для управління це означає одну річ: балансова сума основних засобів сама по собі вже не дає повної картини, якщо її не зіставляти з обсягом капітальних вкладень і стадією готовності інвестиційних об'єктів. Саме тут і проявляється значення класифікації. Для потреб управління недостатньо традиційного поділу на будівлі, споруди, машини й обладнання. Для ТОВ «Волиньхолдінг» більш

корисною є розширена класифікація: за функціональною роллю у виробництві, за підрозділами використання, за центрами відповідальності, за технічним станом і, що принципово важливо, за стадією участі в інвестиційному циклі. Інакше кажучи, потрібно чітко відокремлювати актив, який уже генерує економічний ефект, від об'єкта, що ще лише формує майбутній виробничий потенціал. Без такого поділу облік перетворюється на фіксацію сум без реальної аналітичної цінності. Оцінка активів виявляється ще важливішою. За звітом незалежного аудитора за 2023 рік компанія не провела аналіз зменшення корисності незавершених капітальних інвестицій, пов'язаних із будівництвом нового заводу, на суму 427 513 тис. грн [4]. Фактично для ТОВ «Волиньхолдінг» проблема обліку основних засобів має такий вигляд: чим більший обсяг інвестицій у необоротні активи, тим вищою стає ціна похибки в їх оцінці. Якщо підприємство несвоєчасно перевіряє активи на зменшення корисності або нечітко відмежовує незавершені інвестиції від готових до використання об'єктів, керівництво отримує викривлену інформацію про реальну вартість ресурсів. Наслідок очевидний – знижується якість рішень щодо подальшого фінансування, модернізації та окупності вкладень. У такій ситуації система обліку повинна будуватися навколо чотирьох практичних вимог. По-перше, кожний об'єкт має бути ідентифікований не тільки як інвентарна одиниця, а і як носій конкретної виробничої функції. По-друге, правила оцінки слід закріпити так, щоб виключити довільне трактування капіталізованих витрат, перегляду строків використання та підстав для тестування на зменшення корисності. По-третє, аналітичний облік повинен відображати повний маршрут активу: придбання, введення в експлуатацію, поліпшення, реконструкцію, часткову ліквідацію або вибуття. По-четверте, внутрішній контроль має не дублювати бухгалтерію, а перевіряти, чи відповідає балансова оцінка реальному стану об'єкта і його економічній ролі.

Отже, для ТОВ «Волиньхолдінг» питання обліку основних засобів виходить за межі суто бухгалтерської техніки. Йдеться про побудову такої інформаційної системи, яка дає змогу пов'язати класифікацію активів, їх оцінку та контроль із практичними потребами управління. Найслабшою ланкою нині залишається саме оціночний блок, пов'язаний із великими інвестиційними об'єктами. Відповідно, удосконалення системи слід спрямовувати насамперед на чітке розмежування видів необоротних активів, підвищення обґрунтованості оцінки та посилення внутрішнього контролю за незавершеними капітальними інвестиціями. Саме це зробить інформацію про основні засоби реально придатною для управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (дата звернення: 10.04.2026).
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 (МСБО 36) «Зменшення корисності активів». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_047#Text (дата звернення: 10.04.2026).

10.04.2026).

4. Фінансова звітність ТОВ «Волиньхолдінг» за 2023 рік зі звітом незалежного аудитора. URL: <https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2024-.pdf> (дата звернення: 10.04.2026).

5. Фінансова звітність ТОВ «Волиньхолдінг» за 2024 рік зі звітом незалежного аудитора. URL: <https://www.nestle.ua/sites/g/files/pydnoa316/files/2025-07/.pdf> (дата звернення: 10.04.2026).

УДК 657.6

Хилюк Т.М.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кругла М.М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ

Фінансова звітність бюджетних установ відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості використання публічних коштів. Серед різних форм звітності особливе місце посідає Звіт про рух грошових коштів, який містить інформацію про фактичні надходження та видатки коштів за визначений звітний період. Актуальність цього напрямку дослідження обумовлена необхідністю моніторингу ліквідності, запобіганню нецільовому використанню бюджетних асигнувань та обґрунтуванню рішень щодо розподілу фінансових ресурсів.

Правову основу складання Звіту про рух грошових коштів у бюджетних установах формує Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2009 № 1541 [1]. Згідно з цим стандартом, Звіт про рух грошових коштів є одним із компонентів повного пакета фінансової звітності суб'єктів державного сектору.

Звіт про рух грошових коштів надає користувачам інформацію про джерела формування грошових коштів та напрями їх використання протягом звітного періоду. Ця інформація є надзвичайно важливою для оцінки здатності установи виконувати свої функції та зобов'язання перед бенефіціарами бюджетних послуг [2]. На відміну від приватного сектору, де звіт орієнтований на прибутковість, у бюджетних установах головним критерієм є цільове та ефективне використання бюджетних асигнувань.

Відповідно до чинного законодавства [1], Звіт про рух грошових коштів у бюджетних установах складається за прямим методом, тобто шляхом розкриття основних класів валових надходжень і валових платежів в розрізі видів діяльності установи. Зокрема, це: операційна діяльність – відображає рух коштів, пов'язаний з основною статутною діяльністю установи: надходження бюджетних асигнувань, власних надходжень, видатки на оплату праці, нарахування на заробітну плату, придбання матеріалів, оплату комунальних послуг тощо; інвестиційна діяльність – включає операції з придбання та

реалізації необоротних активів, капітального будівництва, а також надання та повернення позик; фінансова діяльність – охоплює операції, що призводять до змін у розмірі та складі зобов'язань і власного капіталу установи, зокрема отримання та погашення позик.

Особливістю бюджетних установ є те, що велика частина грошових потоків концентрується саме в операційній діяльності, тоді як інвестиційна та фінансова складові мають відносно менше значення. Це зумовлено специфікою фінансування через механізм бюджетних призначень та асигнувань.

Практика складання звіту про рух грошових коштів у бюджетних установах виявляє низку системних проблем. Розділяємо думку Ловінської Л.Г., що існує складність класифікацій окремих операцій між розділами звіту, зокрема щодо трансфертів між бюджетами різних рівнів та операцій з рахунками в органах Державної казначейської служби України [3].

Спостерігається неузгодженість між показниками звіту про рух грошових коштів та даними інших форм звітності – зокрема, звіту про фінансові результати та балансу. Ця проблема виникає внаслідок одночасного застосування різних методів визнання доходів і витрат (касового та нарахування), касових розривів в умовах воєнного стану. Для вдосконалення практики складання звіту про рух грошових коштів пропонуються такі заходи: уніфікація методологічних роз'яснень Міністерства фінансів щодо класифікації нетипових операцій; запровадження обов'язкового перехресного звіряння між звітом про рух грошових коштів та формою № 2-дс; розширення автоматизованого формування звітності через систему Казначейства; підвищення кваліфікації бухгалтерів бюджетних установ щодо методики складання звітності за МСБОДС [2].

Отже, Звіт про рух грошових коштів є невід'ємним елементом фінансової звітності бюджетних установ і відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості та підзвітності в управлінні публічними фінансами. Попри суттєвий прогрес у нормативному врегулюванні, існують значні проблеми методичного та організаційного характеру. Їх розв'язання потребує комплексного підходу, що потребує вдосконалення законодавчої бази, технологічну модернізацію та підвищення рівня фахової підготовки облікових працівників державного сектору.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2009 № 1541.
2. Свірко С. В. Бухгалтерський облік у бюджетних установах : методологія та організація: монографія. Київ: КНЕУ, 2016. 243 с.
3. Ловінська Л. Г. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі України. *Фінанси України*. 2021. № 4. С. 85–97.

УДК 657

Чала К.Г.,

*аспірантка ф-ту ОПМ, 1 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Цятковська О.В. – д.е.н.,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

На шляху до євроінтеграції значну роль відіграє успішне впровадження та досягнення цілей регіональної політики. Її метою стало забезпечення умов для стабільного розвитку держави та її регіонів, зростання добробуту населення, створення безпечного середовища, дотримання передбачених чинним законодавством соціальних стандартів.

До ключових завдань політики відносять збалансований соціально-економічний розвиток регіонів завдяки ефективному застосуванню природно-ресурсного та науково-технічного потенціалу з метою зростання рівня національного багатства країни.

Суттєвою складовою змін стало впровадження децентралізації, яка передає значні повноваження від центральних органів влади до органів місцевого самоврядування.

Однією з причин необхідності впровадження зазначеної вище реформи була цілковита залежність місцевих бюджетів від державного. Органи місцевого самоврядування не володіли достатніми фінансовими ресурсами для управління економікою та соціальною сферою. Це було спричинено наступними факторами:

- високою концентрацією фінансів у складі державного бюджету, що знижувало значення місцевих та регіональних бюджетів для вирішення поточних завдань;
- переважаючою роллю регулюючих доходів у структурі надходжень фінансових ресурсів до місцевих бюджетів і низькою часткою закріплених за територіями податкових платежів;
- відсутністю чіткого взаємозв'язку між обсягами зібраних податків та доходами місцевих бюджетів, що позбавляло місцеві органи влади стимулу до зростання рівня державних доходів. Це в свою чергу загострювало проблему нестачі коштів не лише на місцевому а й на загальнодержавному рівні.

Важливим кроком у впровадженні фінансової децентралізації було внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексу. Таким чином, об'єднані територіальні громади отримали змогу самостійно формувати власні бюджети. Завдяки реформі місцеві бюджети отримали нові джерела доходів, а саме: частину податку на доходи фізичних осіб, єдиний податок, плату за землю, частину екологічного податку тощо. Завдяки цьому, зросли доходи загального фонду територіальних громад. Це стало стимулом для органів місцевого самоврядування до самостійних дій з метою розвитку податкового потенціалу.

За більш ніж 10 років реалізації реформи вдалося досягти вагомих

результатів у різних сферах функціонування територіальних громад. Зокрема відбулися суттєві зміни в галузях освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту, благоустрою тощо.

Досягнення вище зазначених результатів неможливе без якісного облікового забезпечення, що є інформаційною базою для прийняття ефективних управлінських рішень.

Таким чином, в процесі реалізації децентралізації зросло значення обліку у місцевих громадах. До впровадження реформи облік переважно виконував функції безперервної реєстрації, обробки, узагальнення та контролю фінансових даних. Однак нині облік забезпечує стейкхолдерів аналітичними даними для прийняття управлінських рішень. Облікові дані дають змогу оцінити результативність бюджетних програм контролювати досягнення поставлених цілей та використання місцевого бюджету.

Однак, варто зазначити, що наявні облікові системи є орієнтованими на фінансові показники, тоді як комплексна оцінка результативності бюджетних програм неможлива без всебічного аналізу нефінансових показників. До них належать якість і доступність надання адміністративних послуг, рівень розвитку інфраструктури, екологічний стан тощо.

Поєднання фінансових та нефінансових показників забезпечить комплексну оцінку ефективності управлінських рішень та їх вплив на розвиток територіальних громад. Проте, він неможливий без вдосконалення облікового забезпечення.

Отже, можна зробити висновок, що впровадження реформи децентралізації суттєво зміцнило автономію об'єднаних територіальних громад.

Збільшення надходжень до місцевих бюджетів покращило адміністрування фінансів та дало можливість громадам ефективніше реалізовувати необхідні програми.

Водночас, залишається актуальним питання вдосконалення облікової системи, особливо в сучасних умовах військового стану та економічної нестабільності. Прийняття ефективних управлінських рішень неможливе без якісної, повної та своєчасної облікової інформації. Одним із пріоритетним напрямків є впровадження підходів інтеграції фінансових та нефінансових показників та сучасних цифрових технологій для аналізу та обробки даних.

Такі зміни сприятимуть не лише підвищенню ефективності управління ресурсами, а й дасть змогу оцінити результативність діяльності органів місцевого самоврядування та як наслідок, їх вплив на соціально-економічний розвиток територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
2. Пронько Л.М., Колесник Т.М., Гуцол М.В. Вплив децентралізації на ефективність управління в об'єднаних територіальних громадах. Економіка та суспільство. 2024. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-62>

УДК 657.47

Черненко В.І.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кругла М.М. – к.е.н,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИТРАТ З НАДАННЯ ПОСЛУГ АУДИТОРСЬКОЇ КОМПАНІЇ

Сутність діяльності аудиторських компаній полягає в наданні послуг. Нематеріальний характер послуг зумовлює особливості класифікації операційних витрат та галузеву специфіку формування системи їх обліку.

Витрати, пов'язані з наданням аудиторських, консультаційних та інших супутніх послуг належать до операційної (основної) діяльності компанії, що є основним джерелом доходів та витрат. Саме тому більшість витрат, понесених під час планування аудиту, виконання процедур, підготовки робочих документів та складання аудиторського звіту, класифікуються як операційні витрати.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», витрати відображаються в обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу [1]. Через нематеріальний характер діяльності аудиторських компаній, це визначення набуває особливого значення, оскільки витрати переважно складаються з використання трудових ресурсів, а не матеріальних затрат.

На відміну від виробничих підприємств, де витрати формують собівартість матеріального продукту, результати діяльності аудиторських компаній не мають матеріальної форми. Тому витрати на оплату праці, а також витрати, пов'язані з забезпеченням професійної діяльності, становитимуть найбільшу частку у структурі витрат. До пов'язаних витрат з забезпечення професійної діяльності належать послуги залучених експертів, використання офісних приміщень, програмного забезпечення та інших ресурсів.

Законодавче регулювання аудиторської діяльності також впливає на структуру витрат аудиторської компанії. Зокрема, Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» встановлені вимоги щодо якості та незалежності контролю якості виконання завдань, які зумовлюють обов'язкові витрати на підвищення кваліфікації, страхування професійної відповідальності та дотримання Міжнародних стандартів аудиту [2]. Тому суттєву частку витрат компанії становлять витрати для забезпечення вимог цього закону.

Згідно НП(С)БО 16 «Витрати», витрати групуються за економічними елементами: матеріальні затрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація та інші операційні витрати [1]. Для аудиторської компанії витрати на оплату праці є найсуттєвішою статтею витрат через інтелектуальний характер роботи аудиторів. Витрати на оплату праці включають заробітну плату аудиторів різних рівнів та інші виплати, пов'язані з виконанням аудиторських процедур. Такі витрати є прямими витратами.

Матеріальні витрати аудиторських компаній включають витрати на придбання канцелярських товарів, паперу, витратних матеріалів для офісної техніки тощо. Зазвичай ця категорія становить невелику частину витрат, оскільки самі матеріали є відносно недорогими і використовуються в невеликих кількостях. Найбільші витрати пов'язані з використанням матеріалів під час друку робочих документів на завершальних етапах аудиту конкретного клієнта.

Соціальні внески зазвичай включають єдиний соціальний внесок (ЄСВ). Базова ставка внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування для більшості роботодавців становить 22%, а для найманих працівників з інвалідністю встановлено пільгову ставку у розмірі 8,41% від фонду оплати праці.

Амортизація включає амортизацію основних засобів та нематеріальних активів. До основних засобів виробничого призначення належить комп'ютерна техніка та обладнання, а до нематеріальних активів – ліцензійне програмне забезпечення, бази даних та інші програми. Амортизація ноутбуків та планшетів аудиторів є частиною витрат, понесених у зв'язку з виконанням аудиторських завдань, і включається до витрат на надання аудиторських послуг.

Елемент «Інші операційні витрати» становить найбільш різноманітну складову структури витрат. До них належать витрати, пов'язані з розробкою та впровадженням власних методик аудиту, внутрішніх стандартів, програмних продуктів або баз даних [3]. До складу інших операційних витрат аудиторської компанії включають ті витрати, які безпосередньо не пов'язані з наданням конкретних послуг, а саме: витрати на відрядження персоналу, підвищення кваліфікації аудиторів та оренду офісних приміщень. Також ця категорія охоплює витрати на рекламу, оплату комунікаційних послуг, банківське обслуговування та суми нарахованих штрафів чи пені, які виникають у процесі поточної господарської діяльності.

Отже, витрати аудиторських компаній мають переважно нематеріальний характер. Операційні витрати компаній складаються здебільшого з витрат на оплату праці, підтримання кваліфікації кадрів та забезпечення нормальних умов праці. Ефективне управління витратами дає змогу їх оптимізації, щоб знизити вартість послуг, але при цьому забезпечити високу якість та репутацію компанії.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318. Дата оновлення: 03.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (Дата звернення: 28.03.2026)
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 23.12.2017 р. № 2258-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. №9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (Дата звернення: 29.03.2026)
3. Яструбський, М., Дейнеко, К. Покращення ефективності діяльності аудиторських компаній за рахунок оптимізації операційних витрат. Економіка та суспільство. 2022. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-31> (Дата звернення: 25.03.2026)

УДК 657.37:005

Шевчук В.М.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Климович Д.А. – асистент
кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

АМЕРИКАНСЬКА СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

У сучасних умовах розвитку світової економіки, що характеризуються глобалізацією фінансових ринків, інтеграційними процесами та зростанням ролі міжнародного інвестування, особливого значення набуває формування ефективних систем бухгалтерського обліку. Саме бухгалтерський облік виступає ключовим інформаційним інструментом забезпечення прозорості діяльності підприємств та основою для прийняття управлінських і інвестиційних рішень. Однією з найбільш впливових і розвинених у світі є американська система бухгалтерського обліку, яка стала своєрідним еталоном для багатьох країн та суттєво вплинула на розвиток міжнародних стандартів фінансової звітності.

Формування американської системи бухгалтерського обліку відбувалося під впливом специфічних економічних умов, зокрема високого рівня розвитку ринку капіталу, активної участі інвесторів у фінансуванні підприємств та потреби у відкритій і достовірній фінансовій інформації. На відміну від континентальної моделі обліку, яка більш орієнтована на державне регулювання, американська система характеризується значною роллю професійних організацій у процесі встановлення стандартів. Основу цієї системи становлять загальноприйняті принципи бухгалтерського обліку – US GAAP, які формуються та постійно вдосконалюються з урахуванням змін економічного середовища.

Важливою особливістю американської системи бухгалтерського обліку є її орієнтація на потреби зовнішніх користувачів інформації, насамперед інвесторів і кредиторів. Це зумовлює високі вимоги до якості фінансової звітності, її повноти, достовірності та порівнянності. Значна увага приділяється розкриттю інформації, що дозволяє користувачам отримати всебічне уявлення про фінансовий стан підприємства, результати його діяльності та грошові потоки. Крім того, система передбачає детальне регламентування облікових процедур, що забезпечує єдність підходів до відображення господарських операцій.

Методологічні засади американської системи обліку базуються на низці фундаментальних принципів, серед яких ключове місце займають принципи нарахування, відповідності доходів і витрат, обачності та безперервності діяльності підприємства. Особливе значення має принцип суттєвості та пріоритету економічної сутності над юридичною формою, що дозволяє більш об'єктивно відображати реальний економічний зміст операцій. У межах US GAAP детально регламентуються питання визнання доходів, оцінки активів і зобов'язань, формування резервів та розкриття інформації у фінансовій звітності.

Разом з тим американська система бухгалтерського обліку має як значні переваги, так і певні недоліки. До її основних переваг належать високий рівень стандартизації, прозорість фінансової інформації, орієнтація на інтереси інвесторів, а також розвинена система контролю та аудиту. Завдяки цьому забезпечується високий рівень довіри до фінансової звітності підприємств, що сприяє залученню інвестицій та розвитку фінансових ринків. Водночас недоліками системи є її складність, значні витрати на впровадження та ведення обліку, а також надмірна деталізація стандартів, що іноді ускладнює їх практичне застосування.

Крім того, жорстка регламентація облікових процедур може обмежувати гнучкість підприємств у виборі облікових методів, що є важливим у динамічних умовах господарювання. Додатково слід зазначити, що адаптація американської системи бухгалтерського обліку в інших країнах потребує врахування національних економічних, правових та інституційних особливостей, оскільки пряме перенесення її елементів не завжди є ефективним.

Таким чином, американська система бухгалтерського обліку є однією з найбільш розвинених і впливових у світі, що забезпечує високий рівень якості фінансової інформації та сприяє ефективному функціонуванню ринкової економіки. Її досвід має важливе значення для подальшого розвитку національних систем обліку та гармонізації міжнародних стандартів фінансової звітності, проте потребує адаптації з урахуванням специфіки кожної країни.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах : навч. посіб. Житомир : ПП «Рута», 2002. 544 с. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/1374>
2. Kieso D. E., Weygandt J. J., Warfield T. D. *Intermediate Accounting*. 18th Edition. Wiley, 2022. 1616 p. URL: <https://www.perlego.com/book/3866034/intermediate-accounting-pdf>

УДК: 658.7:330.131.7

Шимченко А.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Марчук У. О. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩА

Умови трансформації бізнес-процесів, що зумовлені цифровізацією, глобалізаційними викликами та нестабільністю ринків, актуалізують переосмислення економічної сутності виробничих запасів як ключового ресурсу забезпечення безперервності діяльності підприємства. Виробничі запаси є однією зі складових оборотних активів підприємства, що становлять матеріальну основу майбутнього продукту. Вони відіграють головну роль у забезпеченні

безперервності та стабільності виробничого процесу, а також виступають інструментом фінансового управління.

З економічної точки зору, виробничі запаси не слід розглядати як ресурси, що просто знаходяться на складі. Вони представляють собою один із етапів руху капіталу підприємства. До прикладу, спочатку компанія витрачає гроші на купівлю сировини та палива, які на певний час стають запасами, а після переробки під час виробництва вони перетворюються на готову продукцію та після реалізації знову повертаються у грошову форму [1]. Таким чином, запаси постійно змінюють свою форму, забезпечуючи стабільну роботу підприємства та отримання прибутку.

В різний час вчені в своїх працях трактували суть поняття запасів по-різному. Звернемо увагу, що Е.А. Зінь під запасами розуміє «...будь-які ресурси підприємства, що призначені для використання, але тимчасово не використовуються» [2]. У свою чергу В.В. Сопко розглядає запаси як «...готову продукцію виробничої сфери, яка купується підприємствами з метою продажу» [3]. В.О. Василенко та Т.І. Ткаченко розглядають запаси як «резерви матеріальних ресурсів підприємства» [4].

Серед іноземних науковців поняття «запаси» також трактується неоднозначно. К. Маркс розглядав запаси як матеріальні цінності, що зберігаються на складах [5]. А. Сміт сприймав їх як елемент капіталу, що забезпечує дохід [6]. Дж. М. Кейнс звертав увагу на роль грошових запасів у формуванні попиту та економічних коливань, а також на їх можливість впливати на інвестиційні рішення підприємств [2].

Щоб уникнути розбіжностей у практичній діяльності, підприємства керуються офіційними нормативними документами. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», під категорію запаси підпадають «активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності); перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством» [7].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси», також має своє визначення терміну запаси, який трактує їх так: «запаси – це активи, які утримуються для продажу у звичайному ході бізнесу; перебувають у процесі виробництва для такого продажу або існують у формі основних чи допоміжних матеріалів для споживання у виробничому процесі при наданні послуг» [8].

У системі бухгалтерського обліку виробничі запаси розглядаються як один із найважливіших об'єктів, оскільки від точності їх оцінки та своєчасного списання залежить фінансовий результат діяльності.

Підприємство може використовувати тисячі найменувань запасів, тому виникає потреба в їхній класифікації, яка дозволить правильно розподілити витрати та забезпечити контроль.

Отже, виробничі запаси є складним та багатограним об'єктом обліку, що потребує чіткої структуризації. Вони виступають не лише матеріальною базою виробництва, а й стратегічним ресурсом підприємства.

В сучасних умовах виробничі запаси виступають не лише елементом матеріального забезпечення, а й стратегічним фактором підвищення ефективності управління та адаптивності підприємства до змін зовнішнього середовища.

Рациональне управління запасами сприяє оптимізації витрат, підвищенню ефективності використання ресурсів і забезпеченню безперервності виробничого процесу. Все це позитивно впливає на фінансові результати підприємства, тому належна організація обліку та управління запасами є важливою передумовою стабільного розвитку підприємства у сучасних умовах господарювання.

Список використаних джерел

1. Насібова О. В., Придатченко Б. Ю. Теоретичні аспекти оптимізації оборотних коштів підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 18. С.794–801.
2. Рубан Л.О., Яковенко Т.І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 34. С.313–318.
3. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: навчальний посібник, 3-тє вид., перероб. і доповн. Київ: КНЕУ, 2000, 578 с.
4. Василенко В.О., Ткаченко Т.І. Виробничий (операційний) менеджмент : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2007. 532 с.
5. Макаренко А.П. Організація і методика аудиту: навч. - метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2016.190 с.
6. Базилевич В.Д. Історія економічних учень: підручник: у 2 ч. Київ: ВД«Професіонал», 2004. 320 с.
7. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999, № 246 : станом на 01.01.2023.
8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси», : станом на 01.01.2012

УДК 657.371

Шобей Г.В.,
здобувачка ф-ту ЕУ, другого (магістерського) рівня ВО,
спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Львівський торговельно-економічний університет,
науковий керівник – Куцик П.О. – д.е.н., професор, ректор

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ОСНОВ КОНСОЛІДАЦІЇ В СУЧАСНІЙ ЕКОСИСТЕМІ БІЗНЕСУ

Сучасний етап розвитку глобальної економіки характеризується стрімкою діджиталізацією бізнес-процесів, що вимагає радикального перегляду традиційних підходів до формування, агрегації та представлення фінансової інформації. В умовах функціонування складних транснаціональних структур, стратегічних альянсів і інтегрованих бізнес-груп консолідована звітність перестає сприйматися як статичний підсумковий документ ретроспективного характеру. Вона трансформується у ключовий вузол цифрової екосистеми, що акумулює інформаційні потоки багатьох юридичних осіб для формування цілісного уявлення про капітал.

Актуальність дослідження полягає у необхідності адаптації концептуальних

основ консолідації до вимог цифрового середовища, що дозволить забезпечити високу прозорість капіталу, нівелювати інформаційну асиметрію та сприяти реалізації парадигми сталого розвитку суб'єктів господарювання в умовах глобальної волатильності.

Концептуальний фундамент дослідження базується на засадах міжнародної стандартизації. Зокрема, МСФЗ 10 "Консолідована фінансова звітність" фінансова звітність групи об'єднує ресурси та результати діяльності всіх підконтрольних компаній у спільний цифровий профіль. Це дозволяє презентувати капітал, зобов'язання та доходи так, ніби вони належать одному суб'єкту господарювання, що забезпечує комплексне бачення фінансового стану групи [3]. В умовах цифрової трансформації цей принцип набуває нового змісту, оскільки технології дозволяють забезпечити суцільну інтеграцію даних у реальному часі.

П. О. Куцик розглядає консолідовану звітність як модель відображення результатів діяльності групи в межах єдиного господарського організму. Така звітність не лише демонструє внутрішні взаємодії всередині холдингу, а й дозволяє головному підприємству здійснювати ефективний моніторинг та нагляд за всіма ланками корпоративної структури під час підготовки звітності [1; 2].

Цифрова екосистема розглядається як багатогранна мережа автономних організацій, що функціонує на засадах горизонтальної взаємодії. Попри відсутність жорсткої вертикальної ієрархії, визначальну роль відіграє компанія-лідер, яка через власну цифрову платформу встановлює фундаментальні технічні стандарти та протоколи роботи. Така модель забезпечує унікальне поєднання централізованого стратегічного планування з боку "ядра" системи та оперативної незалежності інших учасників у питаннях ціноутворення й сервісної політики [4].

Цифрова трансформація диктує перехід від візуально-орієнтованих форм звітності до структурованих аналітичних масивів. У цьому контексті впровадження стандарту iXBRL (Inline eXtensible Business Reporting Language) розглядається не просто як зміна технічного формату, а як створення нової інтелектуальної мови фінансового спілкування. Використання таксономії iXBRL дозволяє перетворити кожен показник консолідованого балансу на верифікований цифровий тег, який автоматично зчитується аналітичними системами інвесторів і регуляторів. Це докорінно змінює механізми забезпечення прозорості ринку, дозволяючи проводити миттєвий крос-платформний аналіз активів групи та мінімізувати інформаційну асиметрію.

Важливим аспектом концептуального оновлення в межах цифрової екосистеми є ідентифікація та оцінка специфічних об'єктів, таких як гудвіл та інтереси неконтролюючих акціонерів. В умовах цифровізації гудвіл виступає не лише як балансовий показник, а як цифрова оцінка стратегічної синергії об'єднання бізнесу. Завдяки використанню алгоритмічних моделей тестування на знецінення та аналізу Big Data щодо ринкової кон'юнктури, стає можливим розмежування капіталу материнської компанії і зовнішніх власників із високою точністю. Це нівелює ризики суб'єктивізму професійного судження керівництва, що є критично важливим в умовах високої волатильності сучасних ринків.

Сучасний стан методології свідчить про наявність певного "методичного розриву" між темпами технологічного прогресу та нормативним регулюванням.

Перехід обліку в площину хмарних технологій та інтегрованих аналітичних середовищ вимагає розробки якісно нових, цифрово-орієнтованих підходів до верифікації даних. Концептуальні основи консолідації повинні зміщуватися від ретроспективної фіксації фактів до моделі безперервного моніторингу (Continuous Reporting). У такій моделі консолідаційні процедури інтегруються безпосередньо в бізнес-процеси, забезпечуючи автоматичне елімінування внутрішньогрупових операцій у момент їх здійснення.

Завершальним етапом трансформації концептуальних основ є зміна функціонального профілю облікового фахівця. У цифровій екосистемі бухгалтер-аналітик перетворюється на архітектора інформаційних потоків. Його діяльність зміщується від технічної агрегації показників до стратегічного управління алгоритмами трансформації даних і контролю за цілісністю “цифрового сліду”.

Таким чином, консолідована звітність трансформується з фіскального інструменту на потужну платформу управлінської аналітики, здатну забезпечити сталий розвиток бізнес-груп у нестабільному глобальному середовищі.

Список використаних джерел

1. Куцик П. О. Консолідована фінансова звітність: конспект лекцій / П. О. Куцик. – Львів : ЛКА, 2013. – 189 с.
2. Куцик П. О. Концепція уніфікованої системи обліку і звітності в корпоративному управлінні: монографія / П. О. Куцик. – Львів: Видавництво ЛТЕУ, 2017. – 408 с.
3. МСФЗ 10 “Консолідована фінансова звітність” URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97_10_ukr_2022.pdf
4. Нагара М. Б. Цифрова екосистема підприємства: концептуальні засади та стратегічні пріоритети. 2024. URL: <https://journals.dpu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/478>

УДК.657.336.2

Яценко І.С.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Лежненко Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ПОДАТКОВІ РІЗНИЦІ ЯК ІНСТРУМЕНТ КОРИГУВАННЯ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ ПІДПРИЄМСТВА

Процес формування фінансових результатів базується на концептуальних засадах визнання та оцінки елементів фінансової звітності. У цьому контексті податкові різниці виникають як результат узгодження методологічних принципів бухгалтерського обліку з нормативно-правовими вимогами та безпосередньо впливають на трансформацію облікового прибутку у показник, що підлягає оподаткуванню. Такий підхід забезпечує об’єктивність фінансових показників і водночас сприяє збереженню цілісності інформаційної системи підприємства.

Фінансовий результат підприємства до оподаткування формується на основі

різниці доходів та витрат відповідно до правил бухгалтерського обліку. Податковим кодексом України, зокрема статтею 134, закріплено, що фінансовий результат до оподаткування, сформований у фінансовій звітності, виступає вихідною базою для визначення об'єкта оподаткування [1]. Проте для визначення податку на прибуток цей показник не є тотожним бухгалтерському фінансовому результату, тому підлягає коригуванню, зокрема шляхом урахування податкових різниць.

Податкові різниці виступають інструментом узгодження між бухгалтерським обліком та податковим, а також дозволяють адаптувати фінансовий результат до податкових правил та вимог Податкового кодексу України, і правильно визначити об'єкт оподаткування. Це забезпечує формування обґрунтованої бази оподаткування та сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності.

Нормативне регулювання податкових різниць здійснюється відповідно до положень Податкового кодексу України, а саме статей 138-140 [1]. Водночас у Податковому кодексі відсутнє окреме визначення терміну «податкові різниці», однак механізм їх застосування передбачений зазначеними статтями. Тому під податковими різницями можуть розумітися різниці, які виникають в обліку платників податку на прибуток підприємства та призводять до коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування в обов'язковому порядку або за рішенням платника податку.

Загальний механізм визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток можна подати у вигляді формули [2]:

$$\text{ОП} = \text{ФР} - \text{З} \pm \text{Р} \quad (1)$$

де ОП – об'єкт оподаткування;

ФР – фінансовий результат до оподаткування;

З – збитки минулих років;

Р – інші податкові різниці, визначені Податковим кодексом України.

Податкові різниці дозволяють враховувати від'ємне значення бази оподаткування минулих періодів, що може зменшити фінансовий результат поточного періоду та відповідно податкові зобов'язання підприємства.

Важливою особливістю є диференційований підхід до використання податкових різниць залежно від обсягу річного доходу підприємства. Зокрема, суб'єкти господарювання з доходом понад 40 мільйонів гривень зобов'язані застосовувати всі податкові різниці. Натомість підприємства з меншим доходом можуть приймати рішення щодо їх застосування самостійно, окрім випадків, коли їх застосування є обов'язковим згідно з Податковим кодексом України. До таких випадків належить, зокрема, врахування від'ємного значення об'єкта оподаткування минулих років, яке підлягає перенесенню на майбутні періоди незалежно від обсягу доходу підприємства, а також окремі різниці, пов'язані з операціями з нерезидентами [1].

Основними групами податкових різниць є [3]:

- амортизаційні різниці, що виникають через відмінності у правилах нарахування амортизації основних засобів та нематеріальних активів;
- різниці за резервами (забезпеченнями), пов'язані з формуванням та

використанням резервів майбутніх витрат;

— фінансові різниці, що виникають при здійсненні інвестиційної та фінансової діяльності, а також за операціями з нерезидентами.

Також податкові різниці поділяють на тимчасові та постійні. Тимчасові різниці виникають через різний момент визнання доходів і витрат у бухгалтерському і податковому обліку та з часом нівелюються, що зумовлює виникнення відстрочених податкових активів або зобов'язань. Постійні, в свою чергу, не підлягають коригуванню в майбутніх періодах і безпосередньо впливають на суму податку на прибуток у звітному періоді.

Документальне оформлення податкових різниць не передбачає використання окремих первинних документів. Їх облік здійснюється за допомогою внутрішніх бухгалтерських довідок та аналітичних регістрів, а узагальнення інформації відображається у фінансовій звітності підприємства.

В Україні механізм обліку податкових різниць здійснюється у формі фінансових коригувань фінансового результату, які розкриваються у додатку РІ до Податкової декларації з податку на прибуток підприємств. Податкові різниці, які збільшують фінансовий результат, відображаються у відповідних коригуваннях збільшення, а податкові розбіжності, які зменшують фінансовий результат – у коригуваннях зменшення, що забезпечує прозорість та контроль за процесом коригування.

Водночас застосування податкових різниць пов'язане з труднощами, зокрема складністю їх розрахунку, необхідністю ведення детального аналітичного обліку, а також частими змінами податкового законодавства, що підвищує ризик помилок у визначенні податкових зобов'язань.

Узагальнюючи, слід зазначити, що податкові різниці є важливим інструментом формування податкової бази і мають значний вплив на фінансові результати підприємства. Їх правильне використання сприяє оптимізації податкового навантаження, підвищенню достовірності фінансової інформації та забезпеченню ефективного управління діяльністю підприємства. При цьому ускладнення механізму їх обчислення та постійні зміни у податковому законодавстві зумовлюють необхідність підвищення кваліфікації бухгалтерського складу та вдосконалення облікової системи.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI. Дата оновлення: 25.02.2025.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Чистова А. Відображення податкових різниць в обліковій політиці та звітності компаній // Економіка та суспільство. 2025. № 76. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-116>
3. Найдено О. Є., Нікулін Д. Ю., Кметь В. О. Вплив податкових різниць на фінансову стійкість суб'єктів господарювання // Облік і оподаткування. 2025. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17088422>

НАПРЯМ 2

РЕКОНФІГУРАЦІЯ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЗА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІЗНЕСУ

УДК 657

Беженар А.Ю.,
*доктор філософії,
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

ФОРМУВАННЯ ESG-ПОКАЗНИКІВ У СИСТЕМІ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.

У сучасних умовах трансформації глобального економічного середовища та посилення кризових викликів нефінансова звітність набуває ключового значення як інструмент забезпечення прозорості, підзвітності та стійкості підприємств. ESG-підхід (Environmental, Social, Governance) поступово переходить від добровільного розкриття інформації до регуляторно визначеної системи оцінювання стійкості бізнесу.

Для України особливу актуальність це має в умовах євроінтеграції. Директива ЄС 2022/2464 (CSRD) та Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку (ESRS) формують нову модель нефінансової звітності, що базується на принципі подвійної суттєвості та переході до стандартизованих кількісних ESG-показників [1; 2].

CSRD передбачає поетапне впровадження вимог до звітності у 2024–2028 роках, що забезпечує поступову адаптацію бізнесу до нових правил ЄС [1]. Одночасно посилюється цифровізація звітності, зокрема використання форматів XHTML та XBRL для структурованого подання даних [1].

Ключовим етапом трансформації є перехід від описової до формалізованої кількісної звітності відповідно до ESRS, розроблених European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) [2; 5].

ESRS гармонізовані з міжнародними стандартами:

- GRI (Global Reporting Initiative) – глобальні стандарти нефінансової звітності;
- ISSB (International Sustainability Standards Board) – міжнародні стандарти сталого розвитку.

Це забезпечує порівнюваність та глобальну сумісність ESG-інформації [3; 4; 6].

У межах дослідження здійснено декомпозицію ESG-компонентів із виділенням релевантних KPI, що дозволяють оцінити рівень стійкості (резильєнтності) суб'єктів господарювання, що представлено в табл. 1.

Таблиця 1 – Ключові КРІ нефінансової звітності за стандартами ESRS [2; 5]

Категорія	Стандарт	Ключові показники (КРІ)	Значення для резильєнтності
Е (Екологія)	ESRS E1	Викиди парникових газів (Scope 1-3), енергоспоживання, частка ВДЕ	Енергетична незалежність, екологічна безпека
	ESRS E2	Викиди забруднюючих речовин	Контроль техногенних ризиків
	ESRS E5	Переробка відходів, циркулярність ресурсів	Ефективність використання ресурсів
С (Соціальна сфера)	ESRS S1	Рівень оплати праці, травматизм, навчання персоналу	Соціальна стабільність
	ESRS S2	Умови праці у ланцюгах постачання	Прозорість бізнес-процесів
	ESRS S4	Безпека продукції, захист даних	Довіра споживачів
Г (Управління)	ESRS G1	Антикорупційні політики, комплаєнс, корпоративна етика	Інституційна стійкість
	ESRS 2 (General Disclosures)	Структура управління, внутрішній контроль, ESG-стимули	Якість управлінських рішень

ESRS також передбачають розширення ESG-показників, включаючи кліматичні сценарії, гендерні індикатори, механізми повідомлення про порушення (whistleblowing) та системи управління ризиками [2; 5].

Компонент Governance (управління) виконує системоутворюючу функцію, забезпечуючи ефективність екологічних і соціальних стратегій. Це відповідає підходам ISSB, де управління є базовою умовою розкриття інформації про сталість [3; 4].

Важливу роль відіграють цифрові технології (Big Data, штучний інтелект, автоматизовані системи обліку), які підвищують якість ESG-даних, забезпечують їх достовірність та зменшують ризики викривлення нефінансової інформації, зокрема практик greenwashing.

Нефінансова звітність в Україні перебуває на етапі глибокої трансформації під впливом євроінтеграції. CSRD та ESRS формують нову модель звітності, що базується на:

- принципі подвійної суттєвості [1]
- кількісних ESG-показниках [2]
- цифровізації процесів звітності [1]

Запропонована система КРІ дозволяє адаптувати європейські стандарти до національних умов та може бути використана для побудови внутрішніх систем нефінансової звітності підприємств.

Список використаних джерел

1. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 as regards corporate sustainability reporting // Official Journal of the European Union. – 2022. – L 322. – P. 15–80. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464> (дата звернення: 20.04.2026).
2. Commission Delegated Regulation (EU) 2023/2772 of 31 July 2023 supplementing Directive 2013/34/EU as regards sustainability reporting standards // Official Journal of the European Union.

– 2023. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32023R2772> (дата звернення: 20.04.2026).

3. IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information. London : IFRS Foundation, 2023. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s1-general-requirements/> (дата звернення: 20.04.2026).

4. IFRS S2 Climate-related Disclosures. London : IFRS Foundation, 2023. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-sustainability-standards-navigator/ifrs-s2-climate-related-disclosures/> (дата звернення: 20.04.2026).

5. European Financial Reporting Advisory Group. European Sustainability Reporting Standards (ESRS). – Brussels : EFRAG, 2023. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.efrag.org> (дата звернення: 20.04.2026).

6. Global Reporting Initiative. GRI Sustainability Reporting Standards. – Amsterdam : GRI, 2024. – [Електронний ресурс]. – URL: <https://www.globalreporting.org/standards/> (дата звернення: 20.04.2026).

УДК 567

Волошенко Є.В.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Цятковська О.В. – д.е.н.,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ЕВОЛЮЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

За сучасних глобалізаційних процесів сталий розвиток слід розглядати не як досягнення остаточної гармонії, а як тривалий динамічний процес трансформацій, у межах якого використання природних ресурсів, інвестиційні пріоритети, напрями науково-технологічного прогресу та інституційні зміни мають узгоджуватися з потребами як сучасного суспільства, так і майбутніх поколінь. Такий процес є складним і суперечливим, оскільки передбачає необхідність прийняття непростих рішень та пошуку балансу між різними цілями й інтересами. У цьому контексті важливим чинником забезпечення довгострокового розвитку є наявність послідовної державної політики, здатної забезпечити узгодженість рішень і ефективність їх реалізації. Загострення ресурсних, енергетичних, екологічних і соціально-економічних проблем у другій половині ХХ століття стали відправною точкою що безпосередньо спричинили пошук принципово нових підходів до подальшого розвитку цивілізації. Саме в цей період почало формуватися усвідомлення того, що економічні процеси не можуть розглядатися ізольовано від глобальних тенденцій розвитку, зокрема, для окремих національних економік, функціонування яких тісно пов'язане із загальносвітовими економічними процесами, міжнародним поділом праці та глобальними екологічними викликами [1]. В 1950 роках науковці, політики та громадські діячі різних країн почали усвідомлювати зростаючу загрозу екологічної кризи, зумовленою загальними демографічними та соціально-економічними тенденціями розвитку більшості держав світу, що дедалі більше

ставили під сумнів свою власну здатність підтримувати екологічну рівновагу, водночас забезпечуючи себе та постійно зростаюче населення планети природними ресурсами. І в таких умовах постає гостра необхідність докорінно переглядати традиційні моделі розвитку людства [2]. Наприкінці ХХ століття світове співтовариство сформувало нову парадигму розвитку – концепцію сталого розвитку. Інституційного оформлення вона набула в межах діяльності Організації Об'єднаних Націй, зокрема завдяки роботі Всесвітньої комісії з навколишнього середовища та розвитку, відомої як Комісія Брунтланд. Результатом її діяльності стала доповідь 1987 року «Наше спільне майбутнє», яка стала важливим орієнтиром у формуванні міжнародного дискурсу щодо розвитку та охорони довкілля і вперше на глобальному рівні окреслила зміст поняття сталого розвитку. Подальшим етапом розвитку цієї ідеї стала Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку, що відбулася у 1992 році в Ріо-де-Жанейро. Під час цього форуму було проголошено нову модель розвитку світової цивілізації, яка передбачає поєднання економічного зростання, соціального добробуту та екологічної безпеки. Значною мірою вона спиралася на положення доповіді «Наше спільне майбутнє», підготовленої під керівництвом прем'єр-міністра Норвегії Гро Харлем Брундтланд. Саме після цього поняття сталого розвитку набуло широкого поширення у міжнародному політичному дискурсі, ставши важливою складовою сучасної глобальної політики [3]. Саме завдяки концептуальним основам закріпленим в Конференції в Ріо-де-Жанейро, можливим був крок в розвитку та стандартизації звітності у сфері сталого розвитку який зробила організація Глобальної ініціативи зі звітності, що була започаткована у 1997 році, у межах якої були розроблені керівні принципи підготовки звітів про сталий розвиток, що поступово удосконалювалися у процесі подальших оновлень. Перша версія настанов G1 була оприлюднена у 2000 році, друга версія G2 – у 2002 році, третя версія G3 – у 2006 році, та її оновлена редакція G3.1 що була представлена у 2011 році, й наступним етапом розвитку версії G4, опублікованої у травні 2013 року [4].

Важливим етапом подальшого розвитку концепції сталого розвитку стало ухвалення у 2023 році Директиви про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD). Її впровадження сприяло формуванню нових підходів до організації обліково-аналітичних систем підприємств, оскільки компанії отримали обов'язок систематично збирати, аналізувати та відображати у звітності інформацію щодо впливу своєї діяльності на довкілля, соціальну сферу та корпоративне управління. У зв'язку з цим бухгалтерський облік і корпоративна звітність поступово трансформуються, поєднуючи традиційні фінансові показники з нефінансовими індикаторами сталості діяльності.

Узагальнюючи, можна простежити еволюцію концепції сталого розвитку від загальних декларативних положень до формування більш прикладних підходів, придатних для практичного використання. У результаті принципи сталого розвитку дедалі активніше інтегруються у систему економічного управління, а також у практику бухгалтерського обліку, аналізу та звітності, що дає змогу повніше відображати економічні, соціальні та екологічні результати діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Максимова І. Еволюція міжнародних зусиль у формуванні кліматичного вектору світової економіки. *Економіка та суспільство* 64 (2024). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-109>
2. Горобінська І.В., Бойко Д.В. Еволюція поняття «сталий розвиток». *The XIII International Scientific and Practical Conference «Innovations in modern education: European and global context. November 25-27, 2024, Krakow, Poland.* 333 p. URL: <https://eu-conf.com/en/events/innovations-in-modern-education-european-and-global-context/>
3. Приходько В.П., Бочкай А.А. Екологічні проблеми в контексті прискореної економічної глобалізації та безпечного розвитку. *науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. Випуск №49. 2023.* URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-49-20>
4. Безверхий К. Імплементация европейских стандартов отчетности про стаильный розвиток. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2024. № 2. С. 134-150. Серія. Економічні науки.* [https://doi.org/10.31617/3.2024\(133\)08](https://doi.org/10.31617/3.2024(133)08)

УДК 657.421:502.131.1

Данильчук П.С.,
здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Примаченко О.Л. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ВИТРАТ НА ВИБУТТЯ ТА УТИЛІЗАЦІЮ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК СКЛАДОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сучасних глобальних екологічних викликів та переходу економіки до концепції сталого розвитку, традиційні підходи до ведення бухгалтерського обліку зазнають суттєвих трансформацій. Одним із ключових аспектів є інтеграція екологічної складової у фінансову та управлінську звітність підприємств. Екологічна відповідальність бізнесу сьогодні є не просто репутаційним фактором, а й жорсткою вимогою міжнародних та національних стандартів. Особливої уваги в цьому контексті потребує завершальний етап життєвого циклу активів – вибуття, ліквідація та утилізація основних засобів, оскільки саме ці процеси часто супроводжуються значним техногенним навантаженням на навколишнє природне середовище [1, с. 45].

Проблема полягає в тому, що на багатьох вітчизняних підприємствах витрати, пов'язані з вибуттям основних засобів, обліковуються узагальнено, без виділення екологічної складової. Це призводить до викривлення інформації про реальну вартість експлуатації активу та унеможливорює адекватну оцінку екологічних ризиків. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» та Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби», первісна вартість об'єкта основних засобів має включати попередню оцінку витрат на демонтаж, переміщення об'єкта та відновлення території, на якій він розташований, у разі наявності

відповідного зобов'язання [2]. Визнання таких витрат вимагає створення відповідного забезпечення (резерву) ще на етапі введення об'єкта в експлуатацію. Створення забезпечення на вибуття та екологічну утилізацію основних засобів дозволяє рівномірно розподілити фінансове навантаження на витрати підприємства протягом усього строку корисного використання активу, що відповідає принципу нарахування та відповідності доходів і витрат.

Математично загальну суму очікуваних витрат на екологічно безпечно вибуття об'єкта основних засобів ($B_{\text{еко}}$) для цілей формування забезпечення можна виразити формулою:

$$B_{\text{еко}} = \sum_{i=1}^n (B_{\text{дем}} + B_{\text{транс}} + B_{\text{утил}} + B_{\text{рек}}) \times (1 + i)^{-n}$$

де $B_{\text{дем}}$ – очікувані витрати на демонтаж об'єкта;

$B_{\text{транс}}$ – витрати на безпечно транспортування небезпечних відходів чи брухту;

$B_{\text{утил}}$ – витрати на екологічну утилізацію, переробку або захоронення залишків;

$B_{\text{рек}}$ – витрати на рекультивацию земель та відновлення екологічного балансу території;

i – ставка дисконтування;

n – строк корисного використання об'єкта основних засобів (у роках).

Дисконтування є необхідним інструментом, оскільки ліквідація об'єкта зазвичай відбувається через тривалий проміжок часу, і вартість грошей у часі має суттєвий вплив на розмір зобов'язання [3, с. 112].

Для належного інформаційного забезпечення управління екологічною відповідальністю підприємства доцільно запровадити багаторівневу аналітику обліку витрат на вибуття основних засобів. Систематизація таких витрат подана у табл. 1.

Таблиця 1 – Класифікація витрат на вибуття та утилізацію основних засобів за екологічною ознакою

Група витрат	Склад витрат	Відображення в обліку
Прямі ліквідаційні витрати	Заробітна плата робітників за демонтаж, витратні матеріали, амортизація задіяної техніки	Рахунок 97 «Інші витрати» (субрахунок 976) або зменшення рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів»
Прямі екологічні витрати	Оплата послуг спеціалізованих компаній з утилізації токсичних відходів, екологічні податки та збори за розміщення відходів	Окремий аналітичний рахунок «Екологічні витрати при ліквідації» у складі субрахунку 976
Витрати на рекультивацию	Вартість робіт з очищення ґрунтів, відновлення ландшафту, посадки зелених насаджень	Зменшення раніше створеного забезпечення (рахунок 478 «Забезпечення відновлення земельних ділянок»)

Джерело: згруповано за інформацією [4, с. 168-172, 248]

Впровадження запропонованої класифікації в робочий план рахунків підприємства дозволить відокремити звичайні операційні витрати від тих, що спрямовані на збереження навколишнього середовища. Зокрема, пропонується розширити аналітику до рахунку 976 «Списання необоротних активів», ввівши субрахунки четвертого порядку: 9761 «Традиційні витрати на ліквідацію» та 9762 «Екологічні витрати на утилізацію та відновлення». Це надасть змогу чітко ідентифікувати суми, які підприємство інвестує в мінімізацію негативного впливу на довкілля при завершенні експлуатації активів.

Крім того, важливою складовою є розкриття цієї інформації у Примітках до фінансової звітності. Користувачі звітності (інвестори, кредитори, державні органи та громадськість) повинні мати доступ до інформації про те, які екологічні зобов'язання має підприємство у зв'язку з майбутнім вибуттям своїх потужностей, і як ці зобов'язання фінансово забезпечені на поточний момент. Це підвищує інвестиційну привабливість компанії для ESG-інвесторів [5, с. 89].

Таким чином, трансформація облікового відображення витрат на вибуття та утилізацію основних засобів є невід'ємною складовою формування ефективної системи екологічного управління підприємством. Перехід від простої констатації факту списання активу до превентивного формування резервів та детального аналітичного обліку екологічних витрат дозволяє не лише дотримуватися вимог міжнародних стандартів, а й демонструє високий рівень соціальної та екологічної відповідальності бізнесу.

Список використаних джерел

1. Жиглей І. В. Екологічно-орієнтований бухгалтерський облік: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2010. 312 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затв. Наказом Мінфіну України від 27.04.2000 № 92. Дата оновлення: 29.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0288-00> (Дата звернення: 30.03.2026)
3. Грицишен Д.О. Відходи як об'єкт управління економіко-екологічною безпекою промислових підприємств. Економіка: реалії часу. науковий журнал. 2015. № 2 (18). С. 72-81. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2015/n2.html>
4. Замула І. В. Бухгалтерський облік екологічної діяльності у забезпеченні сталого розвитку економіки : монографія. Житомир : ЖДТУ, 2010. 248 с.
5. Безверхий К. В. Екологічна звітність підприємства: вітчизняні реалії та зарубіжний досвід. Статистика України. 2015. № 2. С. 60-65.

УДК 657:502.13

Забродський І.Т.,
*аспірант кафедри аналізу та аудиту, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Вінницький національний аграрний університет,
науковий керівник – Мулик Т.О. – к.е.н.,
завідувач кафедри аналізу та аудиту*

ВПЛИВ ЕКОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ ОБЛІКОВО-КОНТРОЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У ВИРОБНИЦТВІ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ З ПЕРЕРОБКИ ФРУКТІВ ТА ЯГІД

У сучасних умовах функціонування підприємств харчової промисловості особливої актуальності набуває врахування екологічних факторів у процесі організації обліку та контролю. Це обумовлено посиленням екологічних вимог, зростанням суспільної уваги до безпечності продукції та необхідністю забезпечення сталого розвитку підприємств.

Особливу роль ці фактори відіграють у діяльності підприємств з переробки фруктів та ягід, оскільки їх виробничі процеси супроводжуються значним використанням природних ресурсів і утворенням органічних відходів.

Екологічні фактори впливають на обліково-контрольні процеси через трансформацію структури витрат підприємства (табл. 1). Зокрема, зростає частка витрат, пов'язаних із очищенням стічних вод, утилізацією відходів (жому, шкірки, насіння), впровадженням енергоефективних технологій, використанням екологічної упаковки та дотриманням стандартів якості тощо.

Таблиця 1 – Вплив екологічних факторів на обліково-контрольні процеси підприємства

Екологічний фактор	Вплив на облік	Вплив на контроль
Утворення відходів	Виділення витрат на утилізацію	Контроль обсягів відходів
Використання водних ресурсів	Облік витрат на очищення води	Контроль споживання води
Енергоспоживання	Облік витрат на енергоносії	Контроль енергоефективності
Екологічні стандарти	Витрати на сертифікацію	Контроль відповідності стандартам
Використання упаковки	Облік витрат на екологічну упаковку	Контроль якості та безпечності

Джерело: сформовано автором

Важливим напрямом удосконалення обліку є впровадження елементів екологічного обліку (environmental accounting), який передбачає ідентифікацію, вимірювання та відображення екологічно орієнтованих витрат і результатів діяльності підприємства. Такий підхід дозволяє формувати більш повну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень і сприяє підвищенню прозорості діяльності.

Як зазначає В. Жук, адекватне врахування екологічних аспектів діяльності підприємства і відображення їх у звітності забезпечить користувачів

інформацією, необхідною для прийняття оптимальних управлінських рішень, дасть змогу повною мірою врахувати ризики та реалізувати шанси екологічно свідомого управління підприємством [1].

Система контролю діяльності підприємств також зазнає суттєвих змін під впливом екологічних факторів. Поряд із традиційними контрольними процедурами формується система екологічного контролю, яка включає моніторинг використання ресурсів, рівня відходів, викидів та відповідності продукції встановленим стандартам. Особливо важливим є контроль якості готової продукції, який має враховувати не лише фізико-хімічні показники, але й екологічні характеристики.

Для підвищення ефективності управління доцільно інтегрувати екологічні показники у систему ключових показників ефективності (KPI) (табл. 2). Це дозволяє оцінювати діяльність підприємства не лише з економічної, але й з екологічної точки зору.

Таблиця 2 – Система екологічних KPI підприємства з переробки фруктів та ягід

Показник	Формула / методика	Цільове значення
Рівень утилізації відходів	Утилізовані відходи / загальні $\times 100\%$	$\geq 80\%$
Енергоємність продукції	Витрати енергії / обсяг продукції	Зниження
Водомісткість виробництва	Витрати води / обсяг продукції	Зниження
Частка екологічної продукції	Обсяг еко-продукції / загальний обсяг	$\geq 30\%$
Викиди на одиницю продукції	Загальні викиди / обсяг продукції	Мінімізація

Джерело: сформовано автором

На нашу думку, з метою вдосконалення обліково-контрольних процесів з урахуванням екологічних факторів доцільно: впровадити систему екологічного обліку з виділенням окремих аналітичних рахунків для екологічних витрат; інтегрувати екологічні KPI у систему управлінського обліку та внутрішньої звітності; запровадити регулярний екологічний аудит для оцінки ефективності використання ресурсів; використовувати сучасні інформаційні системи для автоматизації обліково-контрольних процесів; розробити внутрішні стандарти екологічного контролю та відповідальності персоналу.

Отже, врахування екологічних факторів у процесі організації обліку та контролю готової продукції підприємств з переробки фруктів та ягід є необхідною умовою забезпечення їх сталого розвитку. Інтеграція екологічних аспектів у систему управління сприяє підвищенню ефективності діяльності, зниженню витрат, покращенню якості продукції та зміцненню конкурентних позицій підприємства.

Список використаних джерел

1. Жук В.М. Екологічні аспекти бухгалтерського обліку в агропромисловому виробництві. *Агроекологічний журнал*. 2012. № 2. С. 18-23.

УДК 657.37:502.131.1:621.311(477)

Кириченко В.В.,

*аспірант ф-ту ЕУ, спец. 076 «Підприємництво та торгівля»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Оберемчук В.Ф. – к.е.н.,
доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва*

КОНЦЕПТУАЛЬНА ФРАГМЕНТОВАНІСТЬ СТАНДАРТІВ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ВИКЛИК ДЛЯ ЕНЕРГОГЕНЕРУЮЧИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Сучасний етап еволюції глобальної архітектури корпоративної нефінансової звітності характеризується безпрецедентною інституційною турбулентністю, що визначається трьома взаємопов'язаними чинниками: паралельним функціонуванням гетерогенної сукупності методологічно несумісних стандартів і рамок, прогресуючою регуляторною консолідацією в юрисдикції Європейського Союзу і зростаючим запитом ринків капіталу на верифіковану й зіставну у часовій динаміці інформацію і дані щодо впливу на соціально-екологічні системи. Для економіки України, яка перебуває у площині конвергенції євроінтеграційного курсу та необхідності повоєнного відновлення інфраструктури, окреслена трансформація актуалізується з підвищеною інтенсивністю. Інституційними маркерами цього процесу виступають ухвалення розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.10.2024 № 1015-р «Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку», а також внесення до Верховної Ради України законопроектів від 04.08.2025 № 13598 та від 05.09.2025 № 14016, що передбачають імплементацію положень Директиви (ЄС) 2022/2464 (CSRD) у національне законодавче поле та фіксують перехід від диспозитивного до імперативного режиму нефінансового розкриття.

Окреслений контекст породжує нагальну потребу в теоретичному осмисленні методологічних розбіжностей між наявними підходами до звітування та виробленні аргументованої позиції щодо їх застосовності у вітчизняних галузевих реаліях. Відповідно, метою цієї роботи є компаративне висвітлення методологічних засад провідних інституційних підходів до підготовки звітності зі сталого розвитку та концептуальне обґрунтування стратегії їх інтегрованого застосування суб'єктами електроенергетичної генерації України в умовах євроінтеграційної реконфігурації регуляторного середовища.

Концептуальною відправною точкою аналізу слугує визнання структурної фрагментованості предметного поля, яку у фаховому дискурсі влучно характеризують метафорою «алфавітного супу» стандартів [1]. Зазначена розпорошеність віддзеркалює не стільки технічно-методологічні розбіжності, скільки фундаментальну онтологічну дилему щодо суб'єкта та функціонального призначення нефінансового розкриття. Парадигма стандартів сталого розвитку IFRS S1/S2, розроблених Радою з міжнародних стандартів сталого розвитку

(ISSB), ґрунтується на принципі фінансової суттєвості, відповідно до якого розкриттю підлягає виключно інформація, що володіє потенціалом матеріального впливу на корпоративну вартість [2]. Натомість методологія Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) та Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку (ESRS) операціоналізує концепцію подвійної суттєвості, яка постулює необхідність двовекторного розкриття як ESG-чинників впливу на підприємство, так і реверсивного впливу підприємства на соціум та довкілля [3]. На нашу думку, для енергогенеруючого суб'єкта, чия операційна діяльність може бути пов'язана зі спалюванням викопного палива або регулюванням гідрологічного режиму водних об'єктів, цей методологічний вибір трансформується у питання принципово відмінних обсягів розкриття, диференційованих ризикових профілів та якісно різних типологій корпоративної відповідальності.

Емпіричні дослідження інтеперабельності стандартів демонструють, що деклароване на нормативно-програмному рівні зближення підходів залишається передчасним: верифіковані коефіцієнти сумісності між ISSB IFRS S2 та ESRS чи GRI у сегменті соціальних розкриттів не перевищують 6% [4]. Водночас система CSRD/ESRS позиціонується не як черговий технічний стандарт, а як концептуальний переворот корпоративної звітності, що детермінує перехід від добровільного до обов'язкового розкриття, від ендогенно визначеної до екзогенно встановленої суттєвості, від некаліброваних декларацій до даних, верифікованих незалежним аудитом.

Компаративна аналітика практик компаній, що входять до Групи ДТЕК, і ПрАТ «Укргідроенерго» унаочнює варіативність інституційної готовності в межах електроенергетичного комплексу. Група ДТЕК, що імплементує методологію GRI з 2012 року, інституціоналізувала централізовану архітектуру збору ESG-даних з автоматизованою верифікацією через ERP-системи та операційною інтеграцією ESG-метрик до системи KPI топ-менеджменту. Натомість ПрАТ «Укргідроенерго» перебуває лише на початковій стадії системної імплементації, проте «пізній старт» не може бути інтерпретований однозначно негативно: підприємство отримує можливість одразу проектувати систему відповідно до вимог ESRS, мінімізуючи трансакційні витрати реструктуризації застарілих методологічних конструкцій. Спільним стратегічним викликом для обох суб'єктів виступає необхідність балансування між повнотою ESG-розкриттів і безпековими обмеженнями щодо інформації про об'єкти критичної інфраструктури.

Разом з тим, вітчизняними дослідниками концептуалізовано розширену рамку SESG (Security + ESG), причому понад 90% опитаних експертів підтвердили валідність включення безпекового виміру до критеріальної структури сталого бізнесу [5]. Комплексна діагностика прозорості 50 енергетичних компаній України виявила системно низький рівень розкриття (близько 30% від потенційного максимуму), а також зафіксувала парадоксальну обернену кореляцію між рівнем прозорості та показниками рентабельності, що свідчить про перебування галузі на ранній стадії ESG-інтеграції, коли компенсаторні стратегічні ефекти ще не матеріалізувалися [6].

З нашої точки зору, оптимізаційна стратегія для українських підприємств-виробників електричної енергії на перехідний період полягає в архітектурній побудові багаторівневої системи звітності, що передбачає базовий рівень відповідно до ESRS як регуляторного орієнтиру, інвестиційно-комунікаційний рівень за стандартами ISSB IFRS S1/S2 для забезпечення доступу до міжнародних ринків капіталу та екстенсивний рівень за методологією GRI для діалогу з широким спектром стейкхолдерів. Саме комбінація стандартів ISSB/ESRS + GRI ідентифікована у фаховій літературі як найбільш раціональна для суб'єктів, орієнтованих на дотримання принципу подвійної суттєвості, виступає природним транзитивним рішенням для України в контексті її поступової інкорпорації до інституційного простору ЄС.

Водночас запропонована багаторівнева модель не вичерпує всього спектру методологічних викликів, із якими стикається вітчизняна електроенергетика. За межами наявних міжнародних рамок залишається безпековий вимір розкриття інформації, що набуває критичної ваги для підприємств, чії об'єкти є потенційними цілями ворожих ударів. Відповідно, перспективним напрямом подальших наукових розвідок видається розроблення методичних засад інтеграції безпекового компонента до системи звітності зі сталого розвитку суб'єктів, які функціонують в умовах збройного конфлікту.

Список використаних джерел

1. Afolabi H., Ram R., Rimmel G. Harmonization of sustainability reporting regulation: analysis of a contested arena. *Sustainability*. 2022. Vol. 14(9):5517. DOI: 10.3390/su14095517
2. Hummel K., Jobst D. An overview of corporate sustainability reporting legislation in the European Union. *Accounting in Europe*. 2024. Vol. 21. P. 320–355. DOI: 10.1080/17449480.2024.2312145
3. Baumüller J., Sopp K. Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: review, outlook and implications. *Journal of Applied Accounting Research*. 2022. Vol. 23(1). P. 8–28. DOI: 10.1108/jaar-04-2021-0114
4. Molnár P., Lukács B., Tóth Á. Toward social disclosure alignment: evaluating the interoperability of ISSB S2 with ESRS and GRI standards. *Societies*. 2025. Vol. 15(10):273. DOI: 10.3390/soc15100273
5. Kharlamova G., Shchur D., Humenna O. S + ESG as a new dimension of resilience: security at the core of sustainable business development. *Sustainability*. 2025. Vol. 17(18):8425. DOI: 10.3390/su17188425
6. Makarenko I., Brin P., Belgibayeva A., Orlov I., Oleksich Z. Energy companies' transparency: toward competitiveness and SDG 7 progress. *Problems and Perspectives in Management*. 2023. Vol. 21(2). P. 603–617. DOI: 10.21511/ppm.21(2).2023.55

УДК 657.22

Колесник О.М.,
*здобувачка ф-ту БСО, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
науковий керівник – Замула І.В. – д.е.н.,
професорка кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку*

РОЗВИТОК АНАЛІТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ESG-ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Питання бухгалтерського обліку об'єктів, що так чи інакше пов'язані зі сталим розвитком набуло особливої актуальності впродовж останніх років. Орієнтація підприємств на досягнення цілей сталого розвитку та впровадження ESG-концепції у свою діяльність вимагає певних організаційних змін, зокрема трансформацію облікової політики суб'єкта господарювання. Адаптація облікової політики до стандартів ESG є вимогою для управління сучасним підприємством. Вона повинна слугувати дієвим інструментом сталого розвитку, забезпечуючи чіткий системний моніторинг за трьома ключовими напрямками: інвестиціями в екологічну безпеку, фінансуванням корпоративних соціальних ініціатив та ресурсами для довгострокової інноваційно-економічної модернізації. У сфері бухгалтерського обліку це проявляється через появу нових об'єктів, таких як екологічні активи, цільові резерви та специфічні витрати на утилізацію. Трансформуються і методи оцінки основних засобів: запроваджується поняття екологічної амортизації, а також фіксується знецінення обладнання, що не відповідає екологічним стандартам. Крім того, екологічні штрафи та податки потребують окремого аналітичного відображення. В управлінському обліку виникає потреба в нових індикаторах ефективності та окремому бюджетуванні екотехнологій. Так, придбання сонячних панелей розглядається як стратегічна інвестиція, що окупається за рахунок економії енергоресурсів. Відповідно, управлінський облік має бути доповнений спеціальною аналітикою для моніторингу витрат на енергозбереження, переробку тари й утилізацію. Задля забезпечення прозорості соціальної складової ESG-звітності, облікова політика повинна передбачати відкриття спеціалізованих аналітичних рахунків. Вони слугуватимуть для цільового моніторингу фінансових ресурсів, спрямованих на розвиток людського капіталу (підвищення кваліфікації співробітників, гарантування безпеки праці), а також на реалізацію зовнішньої корпоративної відповідальності, зокрема підтримку місцевих благодійних ініціатив [1].

Специфіка впровадження критеріїв ESG вітчизняними підприємствами нерозривно пов'язана з катастрофічними наслідками бойових дій. Масштабні індустриальні руйнування генерують комплексні загрози: від забруднення всіх сфер довкілля до стрімкої деградації біорізноманіття. Ці безпрецедентні воєнні фактори не лише дестабілізують національну економіку, але й спричиняють масову екологічну деструкцію, що критично гальмує досягнення цілей сталого розвитку як на національному, так і на глобальному рівнях.

Стратегічний вектор відновлення має не просто повертати економіку до довоєнного стану, а базуватися на принципах «зеленого відновлення». Це вимагає від держави та бізнесу комплексного переходу на використання відновлюваних джерел енергії, а також залучення інноваційних технологій для очищення забруднених територій [2].

Сучасні виклики вимагають від українського бізнесу також перегляду соціальної складової звітності зі сталого розвитку, де головним пріоритетом стає безпека та збереження людського капіталу. Для забезпечення прозорості та задоволення інформаційних потреб стейкхолдерів, облікова політика компаній має бути доповнена методиками системного моніторингу соціальних фінансових потоків. З огляду на це, відображення соціальної відповідальності в системі бухгалтерського обліку може відбуватися за такими напрямками:

- відображення у звітності наявності програм медичної та психологічної реабілітації, професійної перепідготовки та створення інклюзивних робочих місць;

- розкриття інформації про заходи з релокації бізнесу та евакуації співробітників із небезпечних регіонів, що охоплює витрати на надання житла, матеріальної допомоги, забезпечення умов для дистанційної роботи та загальну підтримку внутрішньо переміщених осіб у штаті;

- відображення витрат, пов'язаних із фінансуванням навчальних тренінгів, заходів з охорони праці та психологічної підтримки, а також облік списання грошових коштів чи виробничих запасів на участь компанії у регіональних благодійних проєктах, підтримку громад тощо.

Отже, саме комплексний підхід до організації обліку перетворює облікову політику на дієвий інструмент контролю за цільовим використанням коштів, спрямованих на збереження соціального капіталу та екологічну діяльність підприємств в умовах повоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Цвек О. В. Облікова політика торговельного підприємства з урахуванням складових сталого розвитку. Підприємництво і торгівля. 2025. Т. 45. С. 108–114.

2. Грушка В., Суматохіна І., Сизенко О. Просторова диференціація екологічних збитків війни в Україні та її вплив на сталий розвиток регіонів. Економіка та суспільство. 2025. № 80. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-77>.

УДК: 657.3

Коломієць А.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Лежненко Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

РОЛЬ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ОЦІНЦІ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНИХ ГРУП

Фінансова звітність є ключовим інструментом інформаційного забезпечення управління підприємством, оскільки відображає його фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та зміни у структурі капіталу. В умовах розвитку корпоративних структур, транснаціональних компаній та холдингових об'єднань особливого значення набуває консолідована фінансова звітність, що надає узагальнені дані про діяльність об'єднаного бізнесу як єдиного економічного суб'єкта. Консолідована звітність не лише формує цілісне уявлення про фінансовий стан та результати діяльності групи, а й є ключовим джерелом інформації для оцінки ефективності її функціонування і здатності до сталого розвитку. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», консолідована фінансова звітність визначається як: «фінансова звітність підприємства, яке здійснює контроль, та підприємств, які ним контролюються, як єдиної економічної одиниці» [1].

На міжнародному рівні визначення, принципи підготовки та подання консолідованої фінансової звітності для відповідних суб'єктів господарювання регламентуються МСФЗ (IFRS) 10 «Консолідована фінансова звітність» [2]. Відповідно до МСФЗ (IFRS) 10, консолідована фінансова звітність передбачає повне виключення внутрішньогрупових активів, зобов'язань, власного капіталу, доходів, витрат та грошових потоків, що виникають внаслідок операцій між суб'єктами господарювання групи. Зокрема, прибутки або збитки, що визнаються у складі активів, таких як запаси або основні засоби, підлягають повній елімінації [2]. Така регламентація забезпечує достовірне та порівнянне відображення діяльності групи підприємств як єдиного економічного суб'єкта, підвищуючи інформативність звітності для користувачів та стейкхолдерів. Це дозволяє не лише оцінити ефективність управління ресурсами, а й врахувати передумови сталого розвитку корпоративної групи.

У системі управління консолідована фінансова звітність виконує фундаментальну аналітичну функцію. На її основі здійснюється оцінка ефективності використання ресурсів, рівня прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості корпоративної групи. Аналіз таких показників, як рентабельність активів (ROA), рентабельність власного капіталу (ROE), коефіцієнти ліквідності та показники операційної ефективності, дозволяє визначити результативність управлінських рішень та рівень економічної стабільності групи [3]. Слід підкреслити, що системний аналіз цих показників

надає можливість виявити внутрішні резерви підвищення ефективності діяльності. Крім того, дослідження їхньої динаміки у різних періодах дає змогу визначити тенденції розвитку компанії та вчасно виявити можливі фінансові ризики.

Практичним підтвердженням значущості консолідованої фінансової звітності для оцінки ефективності діяльності є діяльність агропромислового холдингу «Миронівський хлібопродукт» («МХП»), який об'єднує чисельні дочірні підприємства та оперує на міжнародних ринках. Консолідована фінансова звітність компанії, складена відповідно до МСФЗ, відображає узагальнені результати діяльності всієї групи. Зокрема, за результатами 2024 року консолідований дохід групи становив 3,046 млрд дол. США, операційний прибуток – 440 млн дол. США, а показник EBITDA – 566 млн дол. США, що на 27 % більше порівняно з попереднім періодом [4]. Такі результати свідчать про зростання операційної ефективності холдингу та його здатність генерувати стабільні грошові потоки для подальшого розвитку. Використання саме консолідованих даних забезпечує об'єктивну оцінку фінансового стану всієї структури, що було б неможливо здійснити шляхом лише відокремленого аналізу звітності кожного підприємства групи.

Особливого значення консолідована фінансова звітність набуває в контексті забезпечення сталого розвитку бізнесу. В умовах сучасної економічної нестабільності стратегічний фокус корпоративних груп модифікується з короткострокових фінансових результатів на формування довгострокової стратегії ділової життєздатності. Консолідована фінансова звітність створює комплексне інформаційне підґрунтя для оцінки здатності групи підтримувати стабільність діяльності, адаптуватись до змін зовнішнього середовища та інтегрувати екологічні й соціальні критерії (ESG-аспекти) у свою діяльність. Сучасні дослідження підкреслюють, що правдивість, доречність та прозорість фінансової та нефінансової інформації не лише підвищують інвестиційну привабливість компаній, а й безпосередньо сприяють зростанню їхньої ринкової вартості та доступу до капіталу [5]. Це трансформує звітність із суто облікового документа на стратегічний інструмент управління корпоративною репутацією.

Важливим напрямом еволюції звітності є інтеграція фінансових показників із даними сталого розвитку (ESG – соціальний, екологічний, управлінський аспекти). Консолідована фінансова звітність у поєднанні з нефінансовими звітами дозволяє комплексно оцінити не лише економічні результати діяльності корпоративної групи, а й її вплив на довкілля, соціальну сферу та якість корпоративного управління. Такий підхід не тільки сприяє формуванню довгострокової вартості бізнесу та підвищенню його інвестиційної привабливості в умовах глобалізації, а й забезпечує сталість розвитку шляхом гармонізації фінансових і нефінансових показників діяльності [5].

Таким чином, консолідована фінансова звітність виступає важливим елементом системи інформаційного забезпечення управління бізнесом. Вона забезпечує формування комплексної інформації про фінансовий стан і результати діяльності корпоративних груп, сприяє підвищенню прозорості їхнього функціонування та створює основу для оцінки ефективності управління

ресурсами. Використання показників консолідованої звітності дозволяє здійснювати комплексний аналіз фінансової стійкості, визначати стратегічні перспективи та приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на забезпечення тривалої конкурентоспроможності – ключового пріоритету сучасного бізнесу, орієнтованого на принципи сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 01.04.2026 р.)
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 (МСФЗ 10). Консолідована фінансова звітність : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_065#Text (дата звернення: 03.04.2026).
3. Andini Y. S., Imronudin. Analysis of Financial Performance of Industrial Sector Companies Through Liquidity, Leverage and Efficiency Ratios. *Journal of Governance, Taxation and Auditing*. 2024. p. 639-659. DOI: <https://doi.org/10.38142/jogta.v4i3.1734> (дата звернення: 05.04.2026).
4. MHP SE. Financial Results for the Fourth Quarter and Twelve Months Ended 31 December 2024. Limassol, 2025. URL: <https://mhp.com.ua/en/financial-reports> (дата звернення: 09.04.2026).
5. Haley S., Shaffer M., Sloan R. Do sustainability reports contain financially material information? *Review of Accounting Studies*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1007/s11142-025-09912-5> (дата звернення: 05.04.2026).

УДК 657.37:502.13

Круглий В.В.,

*аспірант ф-ту ОПМ, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Лежненко Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ПРОБЛЕМИ ЗБОРУ НЕФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ВЕЛИКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Впровадження нефінансової звітності в межах підтримки концепції сталого розвитку докорінно змінює інформаційні потоки великих підприємств. Необхідність розкриття ESG-показників (екологічних, соціальних та управлінських) формує передумови налагодження на підприємстві системних процесів збору, агрегації та верифікації величезних масивів даних, які раніше залишалися поза межами традиційного бухгалтерського обліку. З огляду на це, підтримка звітності зі сталого розвитку вимагає від суб'єктів господарювання не тільки залучення нових технологічних рішень з моніторингу ресурсів, а й розробки інтегрованої методики збору інформації, яка охоплює усі елементи ланцюга створення вартості.

Формування якісної звітності базується на достовірних даних. Під час підготовки ESG-інформації варто орієнтуватись на вимоги, якими керуватиметься аудитор для підтвердження звітності зі сталого розвитку підприємства. Насамперед ідеться про, ISSA 5000 (Міжнародний стандарт

завдань з надання впевненості стосовно звітності зі сталого розвитку 5000) [1], щодо якого заохочується дострокове застосування ще до офіційного впровадження в грудні 2026 року, тобто вже зараз.

Нефінансові дані, які підприємство використовуватиме для ESG-звітування, повинні відповідати суворим критеріям релевантності, цілісності та верифікованості, щоб забезпечити корисність інформації для стейкхолдерів. Висвітлюючи найбільш суттєві екологічні та соціальні впливи, інформація має бути доречною, точною та надійною, що мінімізує ризики викривлення чи маніпуляцій. Це забезпечується прозорим і збалансованим розкриттям як досягнень, так і викликів за ESG-напрямами, підкріплених належним документальним підтвердженням. Зіставність інформації дозволяє аналізувати результати діяльності підприємства у динаміці та порівнювати їх з показниками інших компаній.

Основою збору даних для формування звітності зі сталого розвитку є ефективна система внутрішнього контролю, інтегрована в загальну структуру управління підприємством. Така система передбачає чітку організаційну структуру з розподілом відповідальності між підрозділами та координаційним ESG-офісом. Щоб забезпечити дисципліну збору та якість даних, здійснюється регламентація процесів внутрішнього контролю через внутрішні політики та методики розрахунку показників, використання спеціалізованих ІТ-рішень для автоматизації моніторингу та забезпечення документального підтвердження інформації. Обов'язковими елементами такої системи є контрольні процедури на етапах підтвердження та затвердження даних керівництвом.

Попри загальну узгодженість і прозорість алгоритму організації збору інформації, його практична реалізація викликає безліч складнощів через низький рівень автоматизації та відсутність інтегрованих систем управлінського обліку для ESG-показників. На відміну від фінансових даних, які чітко регламентовані, екологічні та соціальні метрики часто збираються вручну в різних підрозділах. Такий підхід призводить до розпорошеності інформації, високого ризику технічних помилок та труднощів із підтвердженням первинних джерел. Відсутність єдиного механізму агрегації даних у великих холдингових структурах, подекуди через брак досвіду, провокує використання несумісних методик вимірювання ресурсів.

Іншою вагомою перешкодою нововведень є обмеженість кадрів з належним рівнем фахової експертизи та недостатня методологічна адаптація міжнародних стандартів зі сталого розвитку до українських реалій. При цьому, велика кількість підприємств сприймає нефінансову звітність як додаткове бюрократичне навантаження, а не як стратегічний інструмент розвитку бізнесу. Формальний підхід до заповнення опитувальників породжує проблему часткового розкриття інформації, особливо в частині «незручних» показників. Гуренко Т.О. з цього приводу зазначає, що «...формування взаємозв'язку між економічними, соціальними і екологічними складовими повинно розвиватися і визначатися на основі довіри і партнерства не тільки на рівні суб'єктів господарювання, а й на рівні суспільства в цілому» [2].

Умови воєнного стану з його причинно-наслідковими факторами (фізичне

руйнування інфраструктури, тимчасова втрата контролю над активами, вимушена релокація персоналу) зміщують фокус збору даних на фіксацію прямих збитків довкіллю, оцінку гуманітарного внеску бізнесу та безпеку людського капіталу. Такі чинники суттєво і об'єктивно гальмують процес впровадження звітності зі сталого розвитку.

Отже, перешкодами для збору якісної нефінансової інформації в умовах сьогодення України є скепсис щодо суттєвості ESG-показників як стратегічних активів, низький рівень цифровізації ESG-даних, гострий дефіцит профільних фахівців та дестабілізація систем моніторингу через воєнні дії. Сукупність зазначених факторів гальмує здатність бізнесу об'єктивно оцінювати власну стійкість та приймати ефективні управлінські рішення. Водночас це створює ризики невідповідності вимогам Директиви ЄС 2022/2464 щодо корпоративної звітності зі сталого розвитку (CSRD), що є критично важливим для підтвердження конкурентоспроможності українського бізнесу на міжнародних ринках та залучення капіталу для повоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. *The International Standard on Sustainability Assurance (ISSA) 5000, General Requirements for Sustainability Assurance Engagements.* URL: <https://www.iaasb.org/focus-areas/understanding-international-standard-sustainability-assurance-5000> (дата звернення: 12.04.2026 р.)
2. Гуренко Т. О. Нефінансова звітність в умовах викликів сьогодення. Трансформація соціально-економічних систем в умовах глобалізації : кол. монографія / за ред. В. І. Чобіток. Харків : Вид-во Іванченка І. С., 2025. С. 593–610.

УДК 657.6

Кузьменко М.А.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 6 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Цятковська О.В. – д.е.н.,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ВПЛИВ СТАНДАРТІВ IFRS S1/S2 ТА ДИРЕКТИВИ CSRD НА АРХІТЕКТУРУ ЗВІТНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВИХ ХОЛДІНГІВ

Інституціоналізація стандартів IFRS S1 та IFRS S2 під егідою Міжнародної ради зі стандартів сталого розвитку (ISSB) маркує фундаментальний парадигмальний зсув в архітектурі корпоративного звітування [2]. Відбувається безальтернативне нівелювання традиційної дихотомії між фінансовими та нефінансовими метриками, що зумовлює глибоку інтеграцію критеріїв екологічного, соціального та корпоративного управління (ESG) у кровноносну систему фінансової аналітики. Розкриття інформації щодо ризиків сталого розвитку трансформується з добровільної ініціативи на імперативну умову доступу до глобальних ринків капіталу. Особливий акцент робиться на транспарентності кліматичних ризиків, що вимагає впровадження жорстких протоколів ідентифікації та квантифікації їхнього впливу на грошові потоки,

доступ до фінансування та загальну вартість капіталу емітента [3].

Для вітчизняних транснаціональних агропромислових холдингів ключовим драйвером трансформаційних процесів виступає Директива ЄС 2022/2464 (CSRD), яка детермінує екстериторіальний вплив європейського законодавства. Наратив нормативного регулювання зміщується у площину обов'язкового застосування Європейських стандартів звітності зі сталого розвитку (ESRS), що концептуально базуються на принципі подвійної суттєвості [1]. Імплементация даної концепції генерує безпрецедентні виклики для агросектору, вимагаючи одночасної оцінки як фінансового впливу зовнішніх ESG-факторів на вартість компанії, так і зворотного впливу операційної діяльності агрохолдингу на довкілля.

Водночас імплементация вимог Директиви CSRD актуалізує проблему прецизійного розрахунку вуглецевого сліду продукції, зокрема викидів категорії Scope 3, які в агропромисловому секторі можуть становити до 90 відсотків загальної емісії. Відмова від використання усереднених галузевих коефіцієнтів на користь агрегації первинних емпіричних даних усього ланцюга постачання стає критичним фактором транспарентності [4]. Для вітчизняних експортерів наявність верифікованої аналітики, що підтверджує управління вуглецевим слідом, трансформується з репутаційної переваги на базовий критерій збереження позицій на преміальних ринках Європейського Союзу.

Моніторинг євроінтеграційних трансформацій вітчизняного агропромислового сектору на прикладі транснаціонального емітента МНП SE засвідчує реалізацію проактивної стратегії випередження нормативних дедлайнів щодо імплементации стандартів ESRS. Практика аналізованої компанії підтверджує перехід від реактивного комплаєнсу до превентивного моделювання ризиків, що включає комплексну оцінку параметрів подвійної суттєвості в межах усього ланцюга створення вартості. Інтеграція кліматичних сценаріїв у стратегічне планування дозволяє оптимізувати управлінські рішення в умовах високої волатильності регуляторного середовища [5].

Варто наголосити, що євроінтеграційний вектор звітування вітчизняних емітентів ускладнюється безпрецедентним фактором геополітичної турбулентності. Аналіз корпоративної практики демонструє необхідність інтеграції специфічних воєнних ризиків у загальний контур звітності зі сталого розвитку. Це вимагає сегрегації витрат на одноразові та постійні, а також глибокого стрес-тестування логістичних артерій та оцінки ризиків демографічної ерозії людського капіталу. Таке транспарентне розкриття геополітичної стійкості є обов'язковою умовою для мінімізації інформаційної асиметрії та утримання довіри європейських інституційних інвесторів.

Фундаментальна реконфігурація архітектури звітності неможлива без її глибокої діджиталізації. Відповідність європейським стандартам вимагає переходу до Єдиного європейського електронного формату (ESEF) із застосуванням розширеної таксономії iXBRL. Тегування не лише фінансових, а й специфічних нефінансових індикаторів сталого розвитку забезпечує повну семантичну інтероперабельність даних, роблячи їх доступними для машинного зчитування алгоритмами глобальних інвестиційних фондів.

Забезпечення довгострокової стійкості агропромислових холдингів в умовах розгортання механізму транскордонного вуглецевого коригування (СВАМ) обґрунтовує критичну необхідність монетизації кліматичних ризиків. Пропонується імплементація інструментарію внутрішнього вуглецевого ціноутворення із застосуванням тіншового тарифу на рівні 50-60 євро за тону еквівалента CO₂ як обов'язкового критерію для валідації інвестиційних проєктів. Одночасно новітнім інструментом апгрейду обліково-аналітичної архітектури виступає інтеграція концепції Climate Value-at-Risk, яка уможлиблює розрахунок потенційної ерозії вартості портфеля активів. Запропоновані механізми дозволяють здійснити остаточну конвергенцію показників сталого розвитку та традиційних фінансових метрик.

Список використаних джерел

1. Директива (ЄС) 2022/2464 Європейського Парламенту та Ради від 14 грудня 2022 року щодо звітності підприємств зі сталого розвитку (CSRD). Офіційний вісник Європейського Союзу. 2022. № L 322. С. 15–80.
2. IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information / International Sustainability Standards Board (ISSB). London : IFRS Foundation, 2023. 54 p.
3. IFRS S2 Climate-related Disclosures / International Sustainability Standards Board (ISSB). London : IFRS Foundation, 2023. 62 p.
4. Navigating the ESG landscape: The new Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) and its impact on non-EU companies : аналітичний звіт / Deloitte. 2024. 36 p.
5. The Global Climate Risk Disclosure Barometer 2023 : аналітичний звіт / Ernst & Young (EY). 2023. 42 p.

УДК 657.3:330.341

Макаренко А.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Примаченко О.Л. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ВПЛИВ НЕФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ НА ІНВЕСТИЦІЙНУ ПРИВАБЛИВІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній економіці, що характеризується високим рівнем невизначеності та конкуренції, традиційні фінансові показники вже не забезпечують повноти оцінки діяльності підприємства. Інвестори дедалі більше орієнтуються на розширений спектр інформації, який охоплює не лише фінансові результати, а й нефінансові аспекти функціонування суб'єкта господарювання. У цьому контексті нефінансова звітність виступає важливим елементом інформаційного забезпечення процесу прийняття інвестиційних рішень.

Як відомо, нефінансова звітність являє собою систематизований набір показників, що відображають екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства. Вона формується з метою розкриття інформації про

вплив компанії на довкілля, рівень соціальної відповідальності, якість корпоративного управління, а також про дотримання етичних принципів ведення бізнесу. Таким чином, нефінансова звітність дозволяє сформулювати комплексне уявлення про стійкість і перспективи розвитку підприємства.

Нефінансова звітність / соціальна звітність / звітність зі сталого розвитку – це документально оформлена сукупність даних комерційної організації, що відображає середовище існування компанії, принципи та методи співпраці з групами впливу, результати діяльності компанії в економічній, соціальній та екологічній сфері життя суспільства [1, с.597].

Однією з ключових передумов зростання інвестиційної привабливості є підвищення прозорості діяльності підприємства. Надання повної та достовірної нефінансової інформації сприяє зниженню інформаційної асиметрії між підприємством та потенційними інвесторами. У результаті це підвищує рівень довіри до компанії та зменшує сприйняття інвестиційних ризиків. Відкритість у розкритті нефінансових показників також формує позитивну ділову репутацію, що є важливим нематеріальним активом підприємства.

У свою чергу, суттєвий вплив даної звітності простежується у сфері управління ризиками. Відображення у звітності екологічних, соціальних та управлінських ризиків, а також заходів щодо їх мінімізації, свідчить про здатність підприємства своєчасно реагувати на виклики зовнішнього середовища. Зокрема, недотримання екологічних стандартів або соціальних норм може призвести до фінансових санкцій, судових спорів та втрати ділової репутації. Натомість системне управління такими ризиками підвищує стабільність діяльності підприємства та його інвестиційну привабливість.

Важливим чинником є також орієнтація підприємства на міжнародні стандарти нефінансової звітності. Використання визнаних підходів до розкриття інформації свідчить про високий рівень корпоративної культури та управління. Це особливо актуально для залучення іноземних інвесторів, які надають перевагу компаніям зі стандартизованою системою звітності. Відповідність міжнародним практикам підвищує конкурентоспроможність підприємства на глобальному ринку капіталу.

Нефінансова звітність також виступає інструментом удосконалення корпоративного управління. Процес її підготовки передбачає впорядкування внутрішніх процедур, посилення контролю за діяльністю керівництва та забезпечення відповідності прийнятих рішень стратегічним цілям підприємства. Ефективне корпоративне управління є одним із важливих критеріїв оцінки інвесторами, оскільки воно знижує ризики неефективного використання ресурсів.

Соціальний компонент нефінансової звітності формує уявлення про відповідальність підприємства перед працівниками та суспільством. Забезпечення належних умов праці, інвестування у розвиток персоналу, участь у соціальних проєктах сприяють формуванню позитивного іміджу підприємства. Це не лише підвищує його привабливість для інвесторів, а й зміцнює позиції на ринку праці та серед споживачів.

Не менш вагомим є екологічний аспект діяльності підприємства. У сучасних

умовах інвестори все частіше враховують рівень екологічної відповідальності компаній, зокрема ефективність використання природних ресурсів, обсяг викидів та впровадження екологічно безпечних технологій. Підприємства, що приділяють належну увагу цим питанням і відображають відповідну інформацію у звітності, мають додаткові конкурентні переваги.

Крім того, нефінансова звітність сприяє формуванню довгострокової стратегії розвитку підприємства. Вона дозволяє інтегрувати принципи сталого розвитку у систему управління та забезпечувати баланс між економічними, соціальними та екологічними цілями. Для інвесторів це є свідченням здатності підприємства забезпечувати стабільні результати у довгостроковій перспективі.

Водночас впровадження нефінансової звітності пов'язане з певними труднощами, зокрема необхідністю додаткових витрат, удосконалення інформаційних систем та підвищення кваліфікації персоналу. Проте ці витрати мають інвестиційний характер, оскільки у перспективі вони сприяють підвищенню вартості підприємства та його інвестиційної привабливості.

Отже, нефінансова звітність є важливим інструментом для зміцнення інвестиційної позиції підприємства. Вона забезпечує прозорість діяльності та сприяє формуванню позитивного іміджу. З огляду на сучасні тенденції розвитку економіки, роль нефінансової звітності буде й надалі зростати, що зумовлює необхідність її активного впровадження у практику діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Гуренко Т.О. Нефінансова звітність в умовах викликів сьогодення. Трансформація соціально-економічних систем в умовах глобалізації : колективна монографія. Харків : Навчально-науковий інститут «УПА» ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2025. 712 с.

УДК 657.37

Мельничук І.І.,

*аспірант ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Циганок Ю.В. – доктор філософії,
доцент кафедри аудиту*

ОБЛІК ТА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ВИКИДИ SCOPE 1, 2, 3 У ЗВІТАХ ЗА СТАНДАРТАМИ ESRS

Сучасна парадигма корпоративного управління в Європейському Союзі зазнала фундаментальної трансформації з моменту офіційного набрання чинності Директивою щодо корпоративного звітування зі сталого розвитку (CSRD). Центральним інструментом цієї реформи стали Європейські стандарти звітності зі сталого розвитку (ESRS), серед яких стандарт ESRS E1 «Зміна клімату» посідає ключове місце, оскільки він вимагає від підприємств безпрецедентного рівня прозорості щодо їхнього кліматичного впливу. Облік енергоефективності та викидів парникових газів стає критичним для інвесторів,

кредиторів та регуляторів, які оцінюють довгострокову життєздатність бізнес-моделей у світлі переходу до вуглецево-нейтральної економіки. Стандарт ESRS E1 не просто встановлює рамку для звітування, а впроваджує жорстку методологічну базу, яка вимагає від компаній інтеграції екологічних даних у загальну систему бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю [1].

Першочерговим аспектом розкриття інформації є детальний аналіз енергоспоживання підприємства, що регулюється пунктом ESRS E1-5. Компанії зобов'язані надавати кількісні дані про загальне споживання енергії, чітко розділяючи ресурси, отримані з відновлюваних джерел, таких як сонячна, вітрова, гідроенергія чи біомаса, та невідновлюване викопне паливо. Для підприємств, які за класифікацією NACE належать до секторів з високим впливом на зміну клімату, стандарт вимагає обов'язкового розрахунку показника енергоемності, що розраховується як відношення загального споживання енергії до чистого доходу від реалізації продукції і дозволяє зацікавленим сторонам об'єктивно порівнювати ефективність різних гравців ринку незалежно від масштабу їхньої операційної діяльності. Однак важливо розуміти, що облік енергоефективності за ESRS не обмежується лише констатацією фактичних обсягів споживання; він вимагає розкриття довгострокових планів дій, спрямованих на енергозаміщення та впровадження інноваційних технологій, що мають на меті радикальне зменшення питомих витрат енергії на кожну одиницю виробленої продукції [2].

Фундаментальним складником звітності за ESRS E1 є розкриття обсягів викидів парникових газів, розділених на три сфери охоплення відповідно до міжнародно визнаного GHG Protocol. Прямі викиди парникових газів, відомі як Scope 1, охоплюють усі викиди від джерел, що безпосередньо належать компанії або контролюються нею на праві власності чи фінансової оренди. Сюди належать викиди від стаціонарного спалювання палива в котлах, печах чи генераторах, мобільне спалювання палива власним логістичним парком, а також фугітивні викиди, що виникають через витоки холодоагентів з промислових систем кондиціонування та охолодження. Облік SCOPE 1 вимагає від фінансових та технічних департаментів точного вимірювання фізичних обсягів спожитого палива та подальшого застосування специфічних коефіцієнтів перерахунку в еквівалент діоксиду вуглецю [3].

Друга сфера охоплення - SCOPE 2, і вона стосується непрямих викидів, пов'язаних із генерацією придбаної ззовні електричної та теплової енергії, пари або охолодження. Стандарт ESRS висуває специфічну вимогу подвійного звітування за цим показником. Перший метод – це «location-based», в основі якого лежить розрахунок середніх коефіцієнтів викидів у національній енергомережі, де розташовані потужності. Другий метод – це «market-based», який враховує конкретні договірні умови з постачальниками енергії, включаючи закупівлю «зелених» сертифікатів походження енергії або прямих договорів купівлі-продажу електроенергії. Такий диференційований підхід стимулює компанії до переходу на прямі контракти з виробниками відновлюваної енергії, оскільки це дозволяє офіційно знижувати вуглецевий слід у звітності та демонструвати прогрес перед екологічно свідомими інвесторами [4].

Найбільш масштабним та методологічно складним викликом є облік непрямих викидів у ланцюжку створення вартості, що класифікуються як Scope 3. Згідно з положеннями ESRS E1-6, ці викиди включають усі операції, що відбуваються як «вище по потоку», і включає закупівлю сировини, логістику від постачальників, відрядження персоналу та відходи від діяльності, так і «нижче по потоку», котрий в свою чергу включає транспортування готової продукції до кінцевого споживача, енергоспоживання продуктів під час експлуатації та їхня фінальна утилізація чи переробка. Оскільки SCOPE 3 часто становить переважну більшість загального вуглецевого сліду компанії, стандарт вимагає проведення ретельної оцінки суттєвості для ідентифікації ключових категорій впливу. Це створює потребу в глибокій комунікації з контрагентами, оскільки збір первинної інформації від постачальників стає критичним фактором достовірності звіту [5].

Процес розкриття інформації за ESRS неможливий без побудови надійної системи внутрішнього аудиту та верифікації даних. Відповідно до законодавства ЄС, нефінансова звітність підлягає обов'язковому зовнішньому підтвердженню з боку незалежних аудиторів. На початковому етапі впровадження стандарту вимагається рівень обмеженої впевненості, що згодом трансформується у вимогу обґрунтованої впевненості. Така суворість прирівнює екологічні дані до фінансових показників, що змушує бізнес впроваджувати спеціалізовані ESG-платформи, що містять цифрові інструменти, котрі інтегруються з системами ERP, дозволяючи автоматизувати збір даних від лічильників, паливних карток та рахунків постачальників, забезпечуючи надання аудиторських доказів для кожної цифри у звіті [6].

Окрему увагу в межах ESRS приділено концепції подвійної суттєвості, яка вимагає від бізнесу оцінювати не лише свій вплив на довкілля, а й зворотний зв'язок, а саме як саме зміна клімату впливає на фінансову стійкість організації. Це включає аналіз перехідних ризиків, таких як запровадження транскордонного вуглецевого коригування (CBAM), зміна споживчих переваг або можливе знецінення активів, що залежать від викопного палива. Таким чином, якісний облік викидів SCOPE 1, 2 та 3 перетворюється з формального зобов'язання на інструмент стратегічного ризик-менеджменту. Підприємства, що демонструють прозорість та прогрес у сфері енергоефективності, отримують кращий доступ до «зеленого» фінансування, знижують витрати на страхування та підвищують свою капіталізацію [7].

На завершення слід підкреслити, що впровадження стандартів ESRS кардинально змінює роль бухгалтерських та екологічних служб, вимагаючи від них синергії та крос-функціональної взаємодії. Це викликає перетворення технічних показників викидів на структуровану звітність, що стає фундаментом для декарбонізації всієї економічної системи. Попри значні початкові інвестиції у розбудову систем моніторингу, компанії, що забезпечать високу точність розкриття інформації, не лише виконують вимоги регулятора, а й сформують довгострокову довіру з боку глобального інвестиційного співтовариства, забезпечуючи собі лідерські позиції в епоху сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Чала В. С., Демидов Б. Ю. Впровадження міжнародних норм ESG-аудиту підприємництва для індикації сталого розвитку України. *Економічний простір*. 2025. № 206. С. 191–198.
2. Безверхий К. Імплементція європейських стандартів звітності про сталий розвиток. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 2. С. 134–150.
3. Солодовнік О. О., Гавриличенко Є. В. Концептуальні та методологічні засади розкриття інформації про викиди парникових газів у звітності підприємства про сталий розвиток. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 63.
4. ESG звітність: аналіз практик розкриття інформації / *Офіс зеленого переходу*.
5. Бруханський Р., Яроцук О., Микиташи М. Методологія стратегічного обліку кліматичних ризиків: аналітична інтерпретація в контексті енергетичного переходу. *Економічний аналіз*. 2025. Т. 35, № 2. С. 124–143.
6. Шевчук Н., Шевчук Ю. Інформаційні технології та стандарти звітності в умовах євроінтеграції. *Облік і фінанси*. 2025. № 3 (109). С. 82–90.
7. Омельченко А. І., Заболотна Д. Р. Нові регуляторні вимоги ЄС (CBAM, ESG): виклики та стратегічні можливості для українських компаній. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : зб. тез доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 2025 р.)*. Київ, 2025. С. 219–220.

УДК 657

Новіков В.В.,

*аспірант ф-ту ОПМ, 2 курс, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бондар М.І. – д.е.н.,
декан факультету обліку та податкового менеджменту*

РОЗМЕЖУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНШИХ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В розрізі якісного наповнення звітності зі сталого розвитку за таким об'єктом обліку, як фінансові інвестиції пропонується звернути увагу на те, що фінансова інвестиція – це конкретний вид активу, який підприємство купує з метою: отримання доходу (дивідендів, процентів); зростання вартості; збереження коштів; отримання впливу на суб'єкт господарювання; встановлення контролю над суб'єктом господарювання.

Оскільки фінансова інвестиція може здійснюватися, зокрема, через фінансові інструменти, доречним є виокремлення цієї категорії серед усіх фінансових інструментів (рис. 1).

Враховуючи що питання звітування за фінансовими інструментами більш широко прописано в МСФЗ 9 [6], то дослідження наповненості вітчизняної нормативно-правової бази в контексті вимог до розкриття нефінансової інформації у звітності зі сталого розвитку про фінансові інвестиції буде засноване на класифікаційному підході та вимогах обліку та оцінки за МСФЗ.

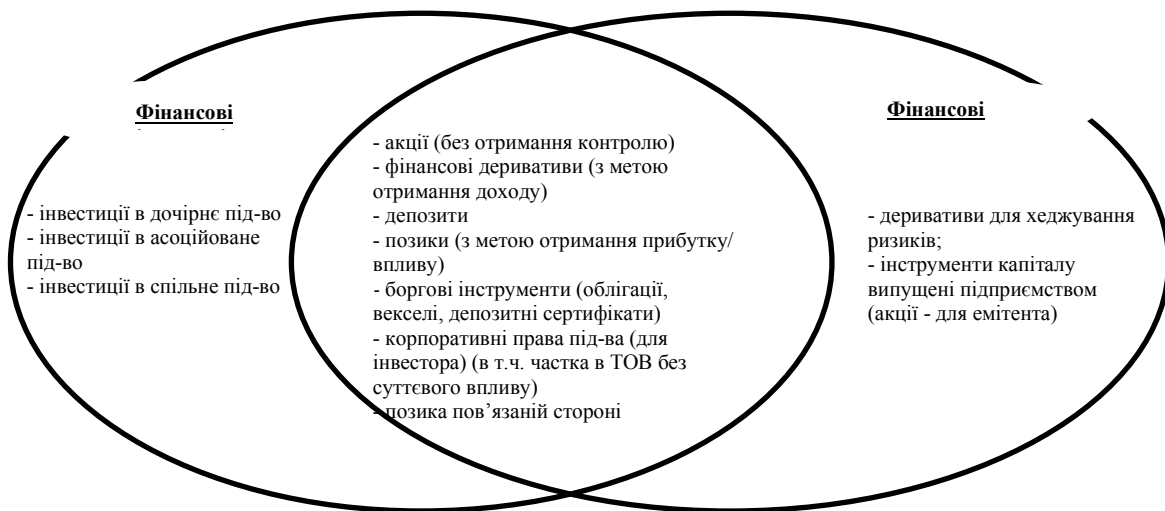

Рисунок 1 – Венн-діаграма співвідношення фінансових інвестицій і фінансових інструментів

Джерело: авторська розробка на основі [3;5-6]

Фінансовий інструмент – це договір, який створює фінансовий актив в одного учасника та фінансове зобов'язання або інструмент капіталу в іншого (МСБО 32) [2]. Інвестиція в дочірню компанію не є фінансовим активом у розумінні МСФЗ 9 [6], оскільки являє собою частку участі, що підпадає під регулювання МСФЗ 10 [4] (у частині контролю та консолідації). У випадку окремої фінансової звітності така інвестиція обліковується відповідно до МСБО 27 [1]. Отже, не всі фінансові інструменти є фінансовими інвестиціями, тоді як фінансові інвестиції здебільшого базуються на фінансових інструментах або частках участі в капіталі інших підприємств.

Окрім аналітичного відокремлення фінансових інвестицій як економічної категорії від фінансових інструментів як договірної форми, не менш важливим є питання обліку фінансових інвестицій, що безпосередньо впливає на їх оцінку – вартісне відображення у фінансовій звітності та звітності зі сталого розвитку.

У контексті обліку та оцінки фінансових інвестицій, які виступають одночасно фінансовими інструментами, необхідно звернути увагу на класифікацію за МСФЗ 9. У МСФЗ та МСБО класифікація фінансових активів базується на основі: бізнес-моделі підприємства щодо їх управління, а саме: мета використання фінансових активів; характеру прогнозованих грошових потоків, що очікуються від цих активів.

Більшість суб'єктів господарювання застосовують модель амортизованої вартості для обліку фінансових активів (які часто виконують функцію фінансових інвестицій), оскільки облік за справедливою вартістю (інший сукупний дохід/прибуток та збиток) вимагає оцінки справедливої вартості [7, с. 29], визначення якої виходить за стандартні професійні обов'язки фінансового (бухгалтерського) відділу суб'єкта господарювання та потребує залучення суб'єктів оціночної діяльності, що вимагає суб'єктивних оцінок та професійного судження, з урахуванням якісних факторів (середовище існування, економічна стабільність і т.д.), що впливають на конкретну інвестиційну модель.

Отже, під час формування вітчизняної нормативно-правової бази, що регулюватиме розкриття нефінансової інформації у звітності зі сталого розвитку,

доцільно приділити увагу вимогам щодо розкриття інформації про фінансові інвестиції, зокрема в частині розкриття бізнес-моделі підприємства щодо їх управління. При цьому бізнес-модель має враховувати не лише кількісні, а й якісні фактори впливу.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 27 Окрема фінансова звітність: веб сайт Міністерства Фінансів України. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2027_ukr_2025\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2027_ukr_2025(1).pdf) (дата звернення: 17.04.2026)
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 Фінансові інструменти: подання: веб сайт Міністерства Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2032_ukr_2025.pdf (дата звернення: 17.04.2026)
3. Міжнародний стандарт фінансової звітності 1 Перше застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності: веб сайт Міністерства Фінансів України. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%201_ukr_2025\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%201_ukr_2025(1).pdf) (дата звернення: 15.04.2026)
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 Консолідована фінансова звітність: веб сайт Міністерства Фінансів України. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%2010_ukr_2025\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%2010_ukr_2025(2).pdf) (дата звернення: 17.04.2026)
5. Міжнародний стандарт фінансової звітності 39 Фінансові інструменти: визнання та оцінка: веб сайт Міністерства Фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-39_ukr_2016.pdf (дата звернення: 15.04.2026)
6. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 Фінансові інструменти: веб сайт Міністерства Фінансів України. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%209_ukr_2025\(2\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/Hide/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%209_ukr_2025(2).pdf) (дата звернення: 17.04.2026)
7. Таран І. МСФЗ 9 «Фінансові інструменти»: практичні аспекти впровадження в Україні. ДОСВІД та СУДЖЕННЯ. 2018. С. 28 – 36. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/2018/ifrs-9-financial-instruments.pdf> (дата звернення: 11.03.2026)

УДК 657.44

Поліщук В.Р.,
здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Примаченко О. Л. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ ЗНИЖОК ЯК ІНСТРУМЕНТУ СТИМУЛЮВАННЯ ЗБУТУ В СИСТЕМІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах функціонування підприємств, що характеризуються високим рівнем конкуренції та динамічністю ринкового середовища, особливої актуальності набуває використання гнучкої цінової політики, зокрема система

знижок. Надання знижок виступає важливим інструментом стимулювання попиту, розширення ринків збуту та підвищення лояльності споживачів. У зв'язку з цим зростає значення правильного відображення операцій реалізації готової продукції з урахуванням знижок у системі фінансового обліку, оскільки вони безпосередньо впливають на дохід підприємства та формування його фінансових результатів.

Відповідно до вимог НП(С)БО 15 “Дохід”, дохід визнається у сумі справедливої вартості активів, отриманих або таких, що підлягають отриманню підприємством, за вирахуванням податків, зборів та наданих знижок [1]. Таким чином, економічна сутність знижки полягає у зменшенні первісно встановленої ціни реалізації, що обумовлює необхідність її правильного врахування при визначенні чистого доходу.

Залежно від умов надання, знижки класифікуються на попередні та післяпродажні. Попередні знижки надаються безпосередньо в момент реалізації готової продукції та враховуються при формуванні договірної ціни. У цьому випадку дохід від реалізації визнається одразу в сумі, зменшеній на величину знижки, що відображається за кредитом рахунку 701 “Дохід від реалізації готової продукції” [2]. Такий підхід відповідає принципу обачності та забезпечує відображення реального обсягу економічних вигід, отриманих підприємством.

Післяпродажні знижки, до яких належать бонуси, ретрознижки, премії за досягнення певних обсягів закупівель, надаються після здійснення операції реалізації. Особливістю їхнього обліку є необхідність коригування раніше визнаного доходу. Для цього використовується рахунок 704 “Вирахування з доходу”, що дозволяє відобразити зменшення доходу звітного періоду та забезпечити достовірність фінансової звітності [2]. Водночас важливим є правильне визначення періоду, у якому здійснюється таке коригування, що впливає на показники фінансових результатів.

Особливу увагу слід приділити документальному оформленню операцій, пов'язаних із наданням знижок. Умови їх надання повинні бути чітко визначені в договорах, а також підтверджені відповідними первинними документами, зокрема актами, додатковими угодами або розрахунками коригування. Належне документальне забезпечення є підставою для відображення таких операцій у бухгалтерському обліку та знижує ризики виникнення спірних ситуацій під час контролюючих перевірок.

Застосування знижок має комплексний вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства. З одного боку, вони зменшують величину доходу та можуть призводити до зниження прибутку у короткостроковій перспективі. З іншого боку, їх використання сприяє збільшенню обсягів реалізації, оптимізації запасів готової продукції та підвищенню конкурентоспроможності підприємства. Відображення таких операцій у фінансовому обліку повинно здійснюватися з урахуванням взаємозв'язку доходів і витрат, що забезпечує правильне визначення фінансового результату відповідно до вимог НП(С)БО 16 “Витрати” [3].

Крім того, важливим аспектом є забезпечення узгодженості між бухгалтерським обліком та управлінськими рішеннями. Інформація про надані знижки може використовуватися для аналізу ефективності збутової політики,

оцінки рентабельності продукції та прийняття стратегічних рішень щодо ціноутворення.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що облік реалізації готової продукції за умов надання знижок є складовою системи фінансового обліку, яка потребує чіткого дотримання нормативних вимог та належної організації облікового процесу. Правильне відображення таких операцій забезпечує достовірність фінансової звітності, сприяє підвищенню ефективності управління підприємством та формуванню обґрунтованих економічних рішень.

У контексті парадигми сталого розвитку облік знижок трансформується з чисто технічного процесу коригування ціни на інструмент стратегічного управління економічною стійкістю бізнесу. Використання знижок сприяє реалізації відповідальної моделі виробництва та споживання через прискорення оборотності готової продукції та мінімізацію ризиків псування запасів. Гнучка цінова політика забезпечує соціальний аспект сталого розвитку, роблячи товари доступнішими для ширших верств населення в умовах ринкової нестабільності. Прозоре відображення знижок у звітності зміцнює довіру стейкхолдерів та інвесторів, демонструючи етичність та чесність формування фінансових результатів. Облікова деталізація на рахунку 704 дозволяє аналізувати ефективність маркетингових зусиль не лише з позиції прибутку, а й з позиції утримання ринкових позицій у довгостроковій перспективі. Раціональне управління доходами через систему знижок мінімізує витрати на зберігання та логістику надлишкових активів, що позитивно впливає на екологічну складову через зменшення ресурсних витрат.

Таким чином, облік реалізації із застосуванням знижок стає важливою ланкою нефінансової звітності підприємства. Це забезпечує гармонійне поєднання короткострокових комерційних вигод із глобальними цілями економічного відродження та стабільності. Такий підхід дозволяє підприємству зберігати конкурентоспроможність, не порушуючи принципів соціальної та екологічної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 “Дохід” : затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.99 № 290. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 20.04.2026).
2. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку пасивів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 року № 291, зі змінами. Дата оновлення: 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 20.04.2026).
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”. : затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 № 318. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 20.04.2026).

УДК: 35.077.6:004(477)

Ремета М.М.,

*здобувач ф-ту менеджменту та індустрії гостинності, I курсу,
спец. СІ «Економіка та міжнародні відносини»,
Мукачівський державний університет,
науковий керівник – Проскура В.Ф. – д.е.н., професор кафедри
менеджменту, управління економічними процесами та туризму*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ПОСТВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У сучасних умовах цифровізація дедалі більше визначає не лише темпи економічного розвитку, а й якість управління, прозорість бізнесу та спроможність держави забезпечувати сталу відбудову. Для України, яка одночасно проходить етап поствоєнного відновлення та поглиблює євроінтеграційний курс, питання цифрової трансформації звітності зі сталого розвитку набуває особливої ваги. Звітність у сфері сталого розвитку вже не розглядається як формальна корпоративна процедура: вона стає інструментом довіри, інвестиційної привабливості, екологічної відповідальності та соціальної підзвітності [1]. Саме цифрові технології дають змогу зробити цей процес системним, порівнюваним і доступним для широкого кола зацікавлених сторін [2]. Проблематика звітності зі сталого розвитку формувалася поступово й пройшла шлях від концептуальних засад корпоративної соціальної відповідальності до сучасних моделей інтегрованого та цифрового розкриття інформації. Серед учених, які заклали теоретичні основи цього напрямку, слід відзначити Р. Грея, Дж. Елкінгтона, С. Ламбертон, К. Адамс та Д. Оуена. Саме їхні праці стали підґрунтям для розуміння звітності як інструменту не лише фінансової, а й соціальної, екологічної та управлінської підзвітності [1]. У подальшому розвиток міжнародних стандартів звітування, зокрема підходів Global Reporting Initiative та сучасних ESG-практик, розширив зміст нефінансової звітності та перетворив її на важливий елемент стратегічного управління [2]. Актуальність теми зумовлена тим, що в умовах поствоєнної відбудови Україна потребує не просто відновлення зруйнованої інфраструктури, а формування нової моделі економічного розвитку, заснованої на прозорості, ефективності, енергоощадності та відповідальності перед суспільством. У цьому контексті звітність зі сталого розвитку стає важливим механізмом контролю за використанням ресурсів, оцінювання впливу діяльності підприємств на довкілля та суспільство, а також інструментом залучення інвесторів і міжнародних партнерів [3]. Євроінтеграційний курс України посилює ці вимоги, оскільки гармонізація національних правил із європейськими стандартами потребує більшої відкритості, цифрової сумісності та достовірності нефінансової інформації [4]. Під цифровою трансформацією звітності зі сталого розвитку слід розуміти перехід від традиційного ручного та фрагментарного збирання даних до автоматизованих систем обробки, аналізу й подання інформації, що охоплює екологічні, соціальні та управлінські показники. Така трансформація передбачає

використання цифрових платформ, хмарних сервісів, електронних реєстрів, аналітики великих даних, а також інструментів штучного інтелекту для моніторингу та прогнозування [5]. На відміну від класичної звітності, цифрові рішення забезпечують оперативність, простежуваність, верифікацію та зручність аудиту, що значно підвищує довіру до поданої інформації [6]. Умови поствоєнної відбудови роблять цифрову трансформацію звітності особливо важливою. Після масштабних руйнувань України підприємства, органи влади та громади мають працювати в умовах дефіциту ресурсів, високої волатильності та необхідності швидкого ухвалення рішень. У таких обставинах звітність зі сталого розвитку повинна виконувати не лише контрольну, а й аналітичну функцію: фіксувати вплив відбудовчих проєктів на довкілля, оцінювати соціальний ефект, відстежувати рівень енергоефективності та прозоро показувати використання донорської й бюджетної допомоги [3]. Цифрові інструменти дають змогу об'єднати ці дані в єдину систему та зробити їх доступними для зацікавлених сторін.

Окремого значення набуває євроінтеграційний аспект. Європейський Союз послідовно посилює вимоги до нефінансового звітування, зокрема через стандарти корпоративної сталості та розкриття ESG-інформації [4]. Для українського бізнесу це означає необхідність поступового переходу до цифрово орієнтованих форматів подання даних, які є сумісними з європейськими підходами до оцінювання сталості. Таким чином, цифрова трансформація звітності стає не лише внутрішньою потребою підприємств, а й умовою економічної інтеграції України до європейського простору [2]. На практиці цифровізація звітності зі сталого розвитку має низку переваг. По-перше, вона підвищує якість даних, оскільки автоматизовані системи зменшують людський фактор і мінімізують помилки. По-друге, вона дозволяє отримувати інформацію в режимі реального часу, що особливо важливо для управління енергоспоживанням, викидами, соціальними програмами та ланцюгами постачання [5]. По-третє, цифрові рішення сприяють більшій прозорості, оскільки зацікавлені сторони можуть швидко оцінювати показники діяльності підприємства. По-четверте, вони відкривають можливості для порівнюваності звітів, що є важливим для міжнародних інвесторів і фінансових інституцій [6].

Водночас цифрова трансформація не усуває усіх проблем автоматично. Серед основних викликів можна виділити нерівномірну цифрову готовність підприємств, особливо малого та середнього бізнесу; нестачу уніфікованих методик збору й оцінювання ESG-даних; підвищені ризики кібербезпеки; а також дефіцит фахівців, здатних поєднувати знання у сфері бухгалтерського обліку, сталого розвитку та інформаційних технологій [5]. Для України ці виклики є особливо відчутними, оскільки повоєнна економіка потребує не лише модернізації інфраструктури, а й швидкої підготовки кадрів нового типу.

Для подолання вказаних проблем необхідні скоординовані дії держави, бізнесу та суспільства:

1. Стандартизація та цифровізація звітності. Впровадження єдиних цифрових форматів ESG-звітності та їх гармонізація з європейськими стандартами забезпечить порівнюваність даних, спростить аудит і підвищить

довіру інвесторів.

2. Економічна підтримка бізнесу. Надання податкових стимулів, грантів і доступу до програм відбудови для підприємств, які впроваджують цифрові системи звітності, сприятиме прискоренню цифрової трансформації та зменшенню фінансового навантаження на бізнес.

3. Розвиток цифрової інфраструктури даних. Створення єдиних державних або галузевих платформ для збору ESG-показників дозволить автоматизувати звітність, уникнути дублювання інформації та забезпечити централізований доступ до даних для всіх зацікавлених сторін.

4. Підготовка кадрів і розвиток компетенцій. Формування нових освітніх програм і підвищення кваліфікації спеціалістів у сфері цифрового обліку, аналітики даних і сталого розвитку забезпечить якісне впровадження сучасних підходів на практиці.

5. Кібербезпека та захист інформації. Впровадження сучасних систем захисту даних, стандартів кібербезпеки та контролю доступу є необхідною умовою забезпечення довіри до цифрової звітності та збереження конфіденційної інформації.

Впровадження цих заходів дозволить ефективно поєднати зусилля держави, бізнесу та міжнародних партнерів: держава сформує прозоре регуляторне середовище, бізнес отримає інструменти для підвищення інвестиційної привабливості, а суспільство – доступ до достовірної інформації щодо процесів відбудови та сталого розвитку. Цифрова трансформація звітності зі сталого розвитку є не лише технічним процесом, а стратегічним інструментом забезпечення прозорості, ефективної та інноваційної моделі відбудови України в умовах євроінтеграції.

Таким чином, цифрова трансформація звітності зі сталого розвитку є стратегічно важливим напрямом модернізації української економіки в умовах поствоєнної відбудови та євроінтеграції. Вона дозволяє підвищити прозорість діяльності суб'єктів господарювання, зміцнити довіру інвесторів і суспільства, а також забезпечити сумісність із європейськими стандартами розкриття інформації. У перспективі саме цифрово трансформована звітність може стати основою ефективного моніторингу відбудови України, оскільки поєднує управлінську, суспільну й екологічну відповідальність у єдиній аналітичній системі.

Список використаних джерел:

1. Adams C.A., Owen D.L. *Corporate social reporting and sustainability*. In: *Sustainability Accounting and Reporting*. London: Routledge, 2008.
2. Elkington J. *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford: Capstone, 1997.
3. European Commission. *Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)*. Brussels: European Commission, 2022.
4. Global Reporting Initiative. *GRI Standards*. Amsterdam: GRI, 2021.
5. Gray R., Owen D., Adams C. *Accounting & Accountability: Changes and Challenges in Corporate Social and Environmental Reporting*. London: Prentice Hall, 1996.
6. Lamberton G. *Sustainability Accounting – A Brief History and Conceptual Framework*. *Accounting Forum*, 2005. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.accfor.2005.04.001>

УДК 657:005.35

Романенко М.О.,

*аспірант ф-ту ОПМ, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Цятковська О.В. – д.е.н.,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ЗВІТНІСТЬ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

В умовах сучасних трансформацій економічного середовища, зумовлених глобалізацією та євроінтеграційними процесами, особливого значення набуває концепція сталого розвитку, яка передбачає збалансування економічних, екологічних, соціальних та управлінських аспектів діяльності підприємств. У цьому контексті зростає роль звітності зі сталого розвитку як важливого інструменту інформаційного забезпечення управління.

Звітність зі сталого розвитку є складовою нефінансової звітності підприємства та відображає результати його діяльності у сфері екології, соціальної відповідальності та корпоративного управління (ESG-показників). Вона формується на основі відповідних облікових даних та забезпечує користувачів релевантною інформацією для прийняття управлінських рішень. Також інтеграція ESG-показників у систему звітності сприяє підвищенню прозорості діяльності підприємства та довіри з боку зацікавлених сторін [2].

Важливо підкреслити, що звітність зі сталого розвитку виконує не лише інформаційну, але й управлінську функцію. Зокрема, вона дозволяє здійснювати моніторинг досягнення стратегічних цілей сталого розвитку, оцінювати ефективність використання ресурсів, а також виявляти ризики та можливості у діяльності підприємства. У цьому аспекті звітність виступає інструментом стратегічного управління, що забезпечує формування довгострокової вартості бізнесу [3].

Крім того, впровадження звітності зі сталого розвитку сприяє трансформації системи обліку підприємства, оскільки потребує врахування нових об'єктів обліку, зокрема екологічних та соціальних витрат, а також нефінансових показників. Така трансформація забезпечує комплексне відображення діяльності підприємства та створює основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [1].

Важливим аспектом використання звітності зі сталого розвитку як інструменту управління є її здатність забезпечувати зворотний зв'язок між стратегічними цілями підприємства та результатами їх досягнення. Завдяки систематизації даних про екологічні, соціальні та управлінські показники керівництво отримує можливість не лише оцінювати поточний стан діяльності, але й коригувати управлінські рішення відповідно до змін зовнішнього середовища. Такий підхід сприяє підвищенню адаптивності підприємства та забезпечує його стійкість у довгостроковій перспективі. При цьому звітність виступає не лише інструментом фіксації результатів, але й основою для

планування та прогнозування розвитку.

У контексті євроінтеграційних процесів особливого значення набуває гармонізація звітності зі сталого розвитку з міжнародними стандартами. Це сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, полегшує доступ до міжнародних ринків капіталу та забезпечує відповідність сучасним вимогам регулювання. Водночас це ставить перед підприємствами нові виклики, пов'язані з необхідністю адаптації облікових систем та підвищення якості розкриття інформації.

Окрім цього, звітність зі сталого розвитку відіграє важливу роль у комунікації підприємства із зацікавленими сторонами, включаючи інвесторів, державні органи, партнерів та суспільство в цілому. Вона сприяє формуванню позитивної ділової репутації та підвищенню рівня корпоративної відповідальності. У сучасних умовах зростає значення прозорості та відкритості бізнесу, що зумовлює необхідність якісного розкриття інформації про нефінансові аспекти діяльності. У цьому контексті звітність зі сталого розвитку виступає ефективним інструментом побудови довіри та зміцнення позицій підприємства на ринку.

Таким чином, звітність зі сталого розвитку є важливим інструментом управління підприємствами, який забезпечує інформаційну підтримку процесу прийняття рішень, сприяє підвищенню прозорості діяльності та формуванню довгострокової вартості. Її впровадження та розвиток є необхідною умовою ефективного функціонування підприємств в умовах сталого розвитку та євроінтеграційних трансформацій.

Список використаних джерел

1. *Beyond Compliance: The Role of ESG Reporting and Green Accounting in Enhancing Long-Term Value Creation / S. Mediyanti et al. Proceedings of the 5th International Conference on Entrepreneurship (IConEnt). 2025. No. 5. P. 726–730. URL: <https://ojs.uph.edu/index.php/IConEnt/article/view/10683/5470>.*
2. *Lestari P. A., Gangodawilaga D. Sustainability Accounting and the Future of ESG Reporting: Investor Insights. Sinergi International Journal of Accounting and Taxation. 2025. Vol. 3, no. 1. P. 67–78. URL: <https://doi.org/10.61194/ijat.v3i1.488> (date of access: 19.04.2026).*
3. *Nopi Handayani. Sustainable Accounting in the ESG Era: A Literature Review on the Integration of Environmental, Social, and Governance Aspects in Financial Reporting. Count : Journal of Accounting, Business and Management. 2025. Vol. 2, no. 4. URL: <https://doi.org/10.61677/count.v2i4.562> (date of access: 19.04.2026).*

УДК 657.37

Тищенко А.А.,
*здобувач ф-ту АтаЕ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
відокремлений підрозділ НУБіП України
«Ніжинський агротехнічний інститут»,
науковий керівник – Царук Н.Г. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і оподаткування*

НАРАТИВНЕ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ЯК НОВИЙ ЕТАП РОЗВИТКУ КОРПОРАТИВНОЇ ЗВІТНОСТІ

В умовах стрімкого зростання інформаційних потреб користувачів звітності особливого значення набуває не лише кількісне, але й якісне розкриття інформації про діяльність підприємства. Відтак зростає роль наративного розкриття інформації, яке доповнює фінансові показники пояснювальними текстами, коментарями керівництва та іншими нефінансовими відомостями, що сприяють більш повному розумінню результатів діяльності та перспектив розвитку суб'єкта господарювання.

Наративна складова звітності охоплює коментарі керівництва, опис бізнес-моделі підприємства, текстові пояснення фінансових результатів, характеристику ризиків і невизначеностей, інформацію про стратегію розвитку та інші нефінансові показники (екологічні, соціальні, управлінські). Головна мета цієї складової – зробити звітність зрозумілішою, прозорішою та кориснішою для прийняття рішень. Вказана мета досягається завдяки функціям, які виконує наративне розкриття інформації, основними з них є:

- пояснення причин досягнутих фінансових результатів;
- зменшення інформаційної асиметрії між підприємством та користувачами звітності;
- підвищення прозорості діяльності підприємства;
- підтримка інвестиційних та управлінських рішень.

В підсумку, як виявили іноземні дослідники, наративне розкриття відіграє ключову роль у підвищенні вартості фірми шляхом позитивного впливу на прибуток на акцію та загальні фінансові показники [1].

Розвиток наративного розкриття інформації був зумовлений низкою економічних, інституційних і методологічних чинників, пов'язаних із потребою підвищення прозорості бізнесу та якості інформації для користувачів (рис. 1).

Розвиток міжнародного регулювання наративного розкриття інформації, перш за все, пов'язаний із прийняттям у 2023 р. Директиви про корпоративну звітність зі сталого розвитку (CSRD), яка зобов'язує підприємства в країнах ЄС розкривати інформацію про кліматичні зміни, права людини, біорізноманіття та соціальні аспекти. Як зазначає С. Легенчук, «впровадження CSRD та ESRS відображає «наративний поворот» в розвитку корпоративної звітності в сторону розкриття описової інформації про стратегію, наміри та причинно-наслідкові зв'язки підприємства в сфері ESG. Наративна компонента сталої звітності стає новим дієвим каналом комунікаційної взаємодії із стейкхолдерами та

суспільством загалом» [2, с.15].

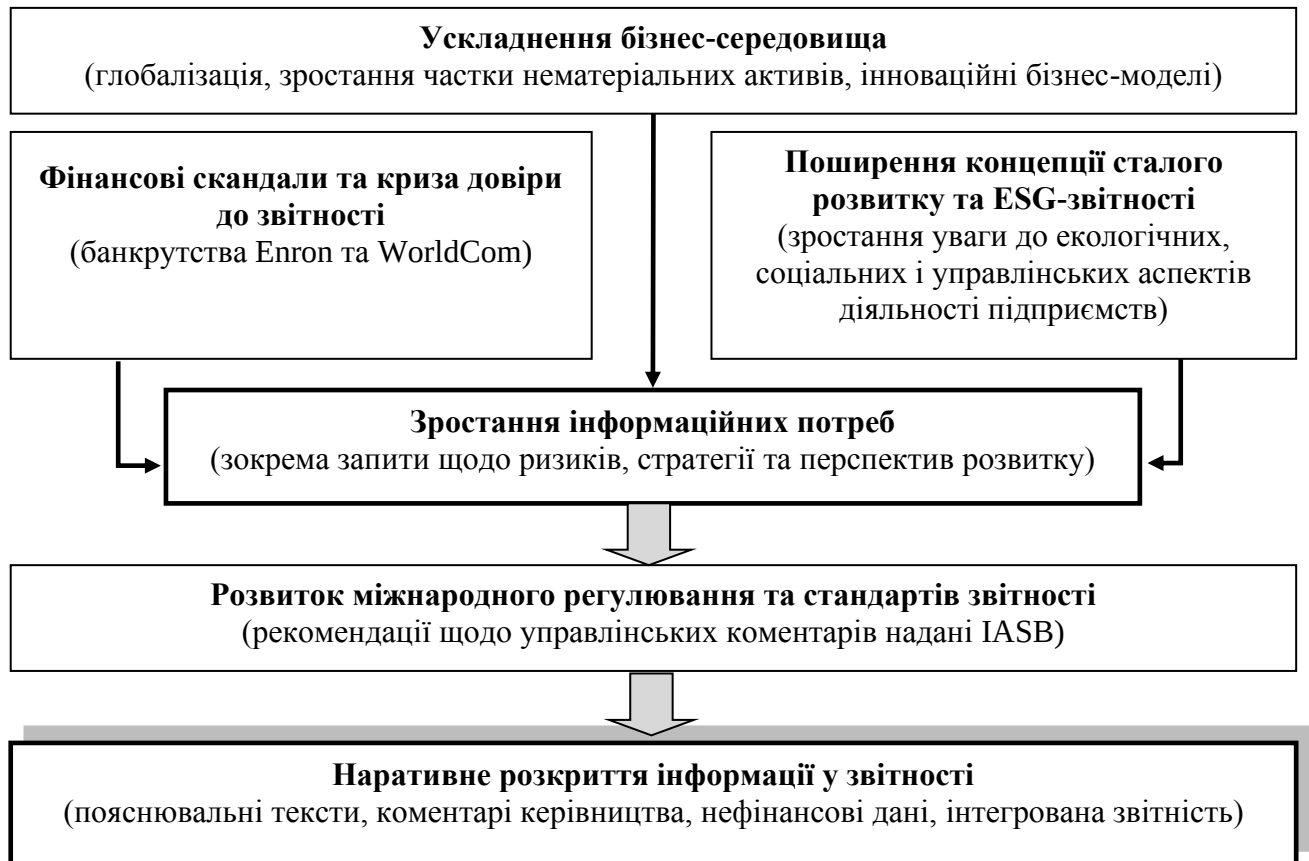

Рисунок 1 – Причинно-наслідковий зв’язок розвитку наративного розкриття інформації у звітності

Джерело: побудовано автором

Поряд з цим, дослідник звертає увагу на потенційні можливості практики маніпулювання наративним компонентом звітності. «Недостатньо високий рівень стандартизації та відсутність досвіду формування сталої звітності та реагування на неї стейкхолдерів й інших членів суспільства створює значний простір для суб’єктивних інтерпретацій та маніпуляцій менеджменту підприємства при її розкритті» [2, с.15]. Отже, важливим напрямом подальших досліджень стає оцінка впливу наративного розкриття інформації у звітності на рішення її користувачів, беручи до уваги форми і методи подання нефінансових даних у звітах.

Список використаних джерел

1. Nguyen T. H., Vu L. P. T., Mai A. N., Tran T. Q. Do narrative-related disclosures in the annual report enhance firm value? New evidence from an emerging market. *International Review of Financial Analysis*. 2025. Vol. 102, 104077. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2025.104077>
2. Легенчук С. Наративна компонента сталої звітності як стратегічний інструмент менеджменту вражень. *Облік і фінанси*. 2025. № 4(110). С. 14-25. [https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-4\(110\)-14-25](https://doi.org/10.33146/2518-1181-2025-4(110)-14-25)

УДК 657:004:502.131.1

Тушницька С.М.,
*здобувачка ф-ту УФБ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Львівський національний університет ім. І. Франка,
науковий керівник – Лобода Н.О. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку, аналізу і контролю*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ВІДПОВІДНО ДО СТАНДАРТІВ ЄС

У сучасних умовах взаємопов'язаної світової економіки та зростаючих екологічних і соціальних ризиків вимоги до відкритості інформації про діяльність суб'єктів господарювання дедалі посилюються. Одним із головних засобів забезпечення такої відкритості є звітність щодо сталого розвитку - інструмент, що надає системне уявлення про вплив організацій на навколишнє середовище, суспільство та структуру корпоративного управління. Важливість розвитку нефінансової звітності особливо зросла в контексті адаптації української практики до сучасних європейських стандартів корпоративної прозорості. Європейський Союз поступово формує єдині вимоги до звітності в частині екологічних, соціальних та управлінських показників, що потребує від підприємств не тільки якісного наповнення звітів, але й переходу до нових методів збору, обробки та подання даних. У цьому контексті важливу роль відіграє цифрова трансформація процесів формування, обробки та представлення інформації про сталий розвиток підприємств.

Сучасні вимоги Європейського Союзу передбачають впровадження нових підходів до нефінансової звітності, що знайшло відображення у розвитку законодавства та регуляторних актів [1]. Європейська політика у сфері сталого розвитку спрямована на забезпечення більшої прозорості діяльності компаній, підвищення відповідальності бізнесу перед суспільством та формування єдиного інформаційного простору для інвесторів, державних органів і громадськості. У цьому контексті підприємства повинні не лише звітувати про фінансові результати, але й розкривати інформацію щодо екологічного впливу, соціальної політики, дотримання прав людини, корпоративного управління та антикорупційних практик [2].

Одним із важливих кроків у реформуванні системи нефінансової звітності в ЄС стало ухвалення Директиви про корпоративну звітність зі сталого розвитку (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD). Цей документ є продовженням та суттєвим розширенням попередньої Директиви про нефінансову звітність (NFRD) та передбачає значно ширший обсяг обов'язкових розкриттів. Зокрема, CSRD розширює перелік підприємств, які мають готувати звіти зі сталого розвитку, встановлює вимогу обов'язкової перевірки цих даних аудиторами та запроваджує стандарти цифрового формату їх подання.

Ключовим інструментом реалізації нових вимог є стандарти Європейської звітності зі сталого розвитку (European Sustainability Reporting Standards, ESRS), що визначають структуру та зміст необхідної інформації. Вони охоплюють

різноманітні аспекти: зміни клімату, ефективне використання ресурсів, біорізноманіття, соціальні питання, умови праці, взаємодію з громадами та корпоративне управління. Основна мета ESRS – забезпечити порівнянність, достовірність та повноту даних про сталий розвиток підприємств.

Ключові елементи системи регулювання звітності зі сталого розвитку в Європейському Союзі можна узагальнити у вигляді рис. 1.

Рисунок 1 – Основні елементи системи регулювання звітності зі сталого розвитку в Європейському Союзі

Джерело: сформовано на основі [3, 4]

Перехід на нові стандарти звітності неможливий без застосування сучасних інформаційних технологій, адже обсяг даних постійно зростає, а їх обробка потребує значних ресурсів [4]. Цифрова трансформація виступає ключовим чинником підвищення ефективності підготовки звітів зі сталого розвитку. Вона включає інтеграцію цифрових інструментів у систему управління підприємством, автоматизацію збору та обробки даних, а також використання спеціалізованого програмного забезпечення для формування звітів відповідно до міжнародних стандартів.

Важливим елементом є розвиток систем управління даними, що дозволяє збирати інформацію з різних підрозділів – виробництва, логістики, персоналу, фінансів та екологічного менеджменту. Інтегровані інформаційні системи забезпечують централізоване зберігання, аналіз та обробку даних, мінімізують ризик помилок і підвищують достовірність та оперативність оновлення інформації.

Ще один аспект цифрової трансформації – стандартизація формату подання

звітності. Європейський Союз активно впроваджує цифрові формати подання фінансової та нефінансової інформації, зокрема XBRL (eXtensible Business Reporting Language). Використання цього формату дозволяє автоматизувати обмін даними між компаніями, інвесторами та регуляторними органами. Відповідно, впровадження цифрових стандартів звітності сприяє підвищенню порівнянності, доступності та прозорості інформації про сталий розвиток підприємств.

Для українських підприємств питання цифрової трансформації підготовки звітності зі сталого розвитку є особливо актуальним у контексті євроінтеграційних процесів. Гармонізація національного законодавства з вимогами Європейського Союзу передбачає поступове впровадження нових стандартів корпоративної звітності та адаптацію бізнесу до відповідних вимог [5].

Підсумовуючи вищевикладене, можна констатувати, що цифрова трансформація є важливим інструментом модернізації процесу підготовки звітності зі сталого розвитку відповідно до стандартів Європейського Союзу. Вона забезпечує автоматизацію збору та обробки даних, підвищує прозорість та достовірність інформації, а також сприяє більш ефективному управлінню діяльністю підприємств у сфері сталого розвитку. У контексті європейської інтеграції України впровадження цифрових технологій у систему підготовки звітності стає необхідною передумовою адаптації бізнесу до сучасних міжнародних вимог та стандартів.

Список використаних джерел

1. Чабанюк О.М., Лобода Н.О., Кузьмінська К.І. Бухгалтерський облік та прикладні програмні рішення. *BAS бухгалтерія: навч. посібник*. К.: АЛЕПТА, 2024. 234 с.
2. Chabaniuk, O., Holovachko, V., Loboda, N., Lytvynenko, N., & Novoseletska, A. (2026). *Improving the accounting and analytical support model for the formation and digitalization of enterprise reporting*. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, Vol. 1(66), pp. 266-278. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.66.2026.5139>
3. Medynska, T., Loboda, N., Nohinova, N., Oliynyk, N., Borutska, Y. (2024), *Optimization of ecological taxation: Role in the formation of environmental protection budgets*. International Journal of Environmental Impacts, Vol. 7, № 1, pp. 17-23. URL: [DOI: https://doi.org/10.18280/ije.070102](https://doi.org/10.18280/ije.070102)
4. Bondaruk, T., Medynska, T., Nikonenko, U., Melnychuk, I., Loboda, N. (2023). *Fiscal policy as a guarantee of sustainable development under military conditions*. International Journal of Sustainable Development and Planning, Vol. 18, No. 4, pp. 1097-1102. DOI: <https://doi.org/10.18280/ijdp.180412>
5. Чабанюк О.М., Лобода Н.О. Екологічний аудит та його організація у напрямі сталого розвитку суспільства. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки : проблеми, перспективи, міжнародний досвід : матер. І Міжнар. наук.-практ. конф. (23 квітня 2020 р.)*. Х. : ХДУХТ, 2020. С. 187-188. URL: https://www.researchgate.net/profile/Inna-Rudenko-2/publication/372077672_Dosvid_SSA_u_realizacii_golovnih_problem_podolanna_stalogo_rozvitku_kraini/links/64a3c3c6c41fb852dd4c7009/Dosvid-SSA-u-realizacii-golovnih-problem-podolanna-stalogo-rozvitku-kraini.pdf#page=187

УДК 657

Федорова О.С.,

аспірант, спец. 071 «Облік і оподаткування»

Державний університет «Житомирська політехніка»

науковий керівник – Легенчук С.Ф. – д.е.н.,

завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ВЛАСНИЙ ПЕРСОНАЛ У ЗВІТНОСТІ ЗІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасний етап розвитку корпоративної звітності характеризується зміною ролі нефінансової інформації при прийнятті управлінських та інвестиційних рішень. Глобальні виклики, такі як пандемія COVID-19, загострення дефіциту кваліфікованих кадрів, зростання соціальної нерівності, продемонстрували, що людський капітал є не просто статтею витрат, а важливим чинником операційної стійкості та довгострокової вартості компанії. Директива 2014/95/ЄС (далі- NFRD) стала першим обов'язковим кроком ЄС до регулювання нефінансової звітності великих підприємств, проте й містила певні прогалини. Наприклад, відсутність єдиного стандарту розкриття інформації, тому компанії могли обирати між різними добровільними рекомендаціями або взагалі формувати власну методологію, тобто звіти різних підприємств були фактично непорівнянними між собою, що унеможливлювало їх використання для прийняття обґрунтованих рішень. Також, директива фокусувалася переважно на описі результатів, а не процесів управління. Типовий розділ про персонал обмежувався такими показниками, як кількість проведених тренінгів, рівень плинності кадрів або частка жінок у загальній чисельності працівників, при цьому логіка та мета таких рішень залишалася поза межами обов'язкового розкриття. Ще однією з прогалин була відсутність зв'язку між соціальними показниками та фінансовими результатами підприємства, що підтримувало розрив між «соціальним» та «фінансовим» вимірами звітності. Наведені методологічні обмеження директиви NFRD зумовили необхідність розробки нового підходу до нефінансової звітності, що знайшло своє відображення у запровадженні Директиви CSRD та стандартів ESRS, зокрема досліджуваний стандарт ESRS S1 «Власний персонал» складається з чотирьох блоків розкриття: управління та стратегія (S1-1, S1-2), управління впливами та ризиками (S1-3, S1-4) та показники (S1-5 – S1-17) [2]. Важливим елементом CSRD є концепція подвійної суттєвості, яка в ESRS S1 передбачає два взаємообумовлені напрями оцінки. Суттєвість впливу відображає реальний вплив діяльності підприємства на добробут та права працівників, тобто умови праці, оплату та здоров'я персоналу. Причому стандарт вимагає оцінювати не лише фактичні, а й потенційні негативні наслідки. Фінансова суттєвість, у свою чергу, відображає зворотний зв'язок, тобто дефіцит кадрів, висока плинність персоналу та порушення трудових прав безпосередньо генерують фінансові ризики, такі як регуляторні санкції, репутаційні втрати та зниження продуктивності.

Стандарт ESRS S1 принципово переосмислює підхід до розкриття HR-

політик у тому сенсі, що підприємству недостатньо зафіксувати факт існування відповідного документа, оскільки звітність має демонструвати реальну інтеграцію політик у бізнес-стратегію через механізми реалізації, індикатори моніторингу та обґрунтування їхньої кореляції з фінансовими результатами.

Блок S1-2 запроваджує обов'язкове розкриття механізмів участі працівників у прийнятті управлінських рішень, що наближає корпоративну звітність до концепції стейкхолдерського капіталізму [1] в тому відношенні, що підприємство має обґрунтувати не лише наявність каналів зворотного зв'язку, а й їхню практичну ефективність через розкриття інформації про те, які саме управлінські рішення були прийняті або скориговані внаслідок залучення персоналу. На відміну від NFRD, стандарт ESRS S1 поширює вимоги до розкриття на всіх осіб, чия праця здійснюється під контролем підприємства, охоплюючи штатних працівників, самозайнятих осіб, підрядників та тимчасовий персонал, що зумовлює необхідність розробки нових аналітичних інструментів обліку й контролю в розширеному ланцюжку створення вартості. Серед конкретних вимог стандарту ESRS S1 особливої уваги заслуговує розкриття інформації про гідну оплату праці, яка відрізняється від мінімальної заробітної плати, адже йдеться про рівень винагороди, достатній для забезпечення гідного рівня життя працівника в конкретному регіоні з урахуванням реального прожиткового мінімуму, витрат на житло, охорону здоров'я та освіти. Наведене положення свідчить про те, що традиційний підхід до обліку витрат на оплату праці виявляється методологічно недостатнім, оскільки адекватна оцінка винагороди персоналу вимагає інтеграції соціально-економічного контексту конкретного регіону в систему управлінського обліку підприємства. Підприємство, що декларує орієнтацію на гідну оплату праці, фактично бере на себе зобов'язання регулярно порівнювати власні витрати на персонал із зовнішніми соціальними бенчмарками, що є новим аналітичним завданням для служб фінансового та управлінського обліку, яке не мало відповідного методичного підґрунтя в рамках попередніх підходів до нефінансової звітності.

Отже, власні працівники підприємства перестають розглядатися виключно як стаття витрат та стають заінтересованими сторони, інтереси яких є невід'ємною складовою корпоративної стратегії. Сучасна практика управлінського обліку має відображати не лише кількісні характеристики персоналу, а й якісні аспекти трудових відносин, зокрема рівень гідної оплати праці, механізми залучення працівників до прийняття рішень та умови праці осіб, які перебувають під контролем підприємства поза межами класичних трудових відносин.

Список використаних джерел

1. Галушка З. Теорія заінтересованих сторін: еволюція підходів та роль стейкхолдерів у формуванні стратегічної орієнтації організації. *Scientific Journal of Yuriy Fedkovich Chernivtsi National University Economics*. 2023. № 2. С. 19–24. URL: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2023-2-4>.
2. European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). (2025). *Draft ESRS S1 – Own Workforce*. URL: https://www.efrag.org/sites/default/files/media/document/2025-12/November_2025_ESRS_S1.pdf.

УДК 657:005.35

Цебрик А.М.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ходзицька В.В. – к.е.н,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

НЕФІНАНSOBA ЗВІТНІСТЬ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

У сучасних умовах трансформації економічних відносин та посилення глобалізаційних процесів зростають вимоги до прозорості, відкритості та відповідальності бізнесу. У зв'язку з цим традиційна фінансова звітність вже не забезпечує повного уявлення про результати діяльності підприємства, оскільки відображає переважно кількісні, грошові показники. Це зумовлює потребу у розширенні інформаційної бази управління за рахунок нефінансових показників, які характеризують екологічні, соціальні та управлінські аспекти функціонування підприємства. Саме тому нефінансова звітність отримує особливе значення як засіб формування комплексної та об'єктивної оцінки діяльності суб'єктів господарювання [1].

Нефінансову звітність можна визначити як систему узагальнення та подання інформації про екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства, які не мають прямого грошового вираження, але суттєво впливають на його розвиток і конкурентоспроможність [2]. Вона включає дані про вплив підприємства на навколишнє середовище, рівень соціальної відповідальності, умови праці працівників, дотримання етичних норм, а також особливості корпоративного управління. Крім того, нефінансова звітність відображає взаємодію підприємства із зацікавленими сторонами, що сприяє формуванню довіри та позитивної ділової репутації.

Теоретичною основою формування нефінансової звітності є концепція сталого розвитку, яка враховує впорядковане поєднання економічних, соціальних та екологічних напрямів діяльності підприємства. Це означає, що сучасні компанії мають орієнтуватися не лише на отримання прибутку, але й враховувати вплив своєї діяльності на суспільство та навколишнє середовище. Важливе значення у формуванні підходів до складання нефінансової звітності мають міжнародні стандарти, зокрема рекомендації GRI (Global Reporting Initiative), які встановлюють загальні принципи підготовки звітності, такі як відкритість, повнота та достовірність інформації [1]. Саме ці стандарти допомагають уніфікувати підходи до розкриття нефінансових показників і забезпечують їх зрозумілість для користувачів.

У практичній діяльності підприємств нефінансова звітність відіграє роль важливого інструменту управління та комунікації із середовищем. Вона дозволяє підприємствам не лише інформувати зацікавлені сторони про свою діяльність, але й підвищувати рівень довіри з боку інвесторів, партнерів та суспільства загалом. Крім цього, така звітність допомагає виявляти та оцінювати нефінансові ризики, своєчасно реагувати на можливі загрози, а також формувати позитивний

імідж компанії. Водночас вона є важливим джерелом інформації для прийняття управлінських і стратегічних рішень, що сприяє забезпеченню довгострокового розвитку підприємства [3].

Питання розвитку нефінансової звітності набуває виняткової актуальності в умовах євроінтеграції України. Орієнтація на європейські стандарти ведення бізнесу передбачає підвищення рівня прозорості діяльності підприємств. Зокрема, відповідно до вимог Європейського Союзу, визначених Директивою 2014/95/ЄС, великі компанії зобов'язані розкривати нефінансову інформацію у своїй звітності [2]. Це сприяє активному впровадженню практики нефінансової звітності в Україні та стимулює підприємства адаптуватися до міжнародних вимог, підвищуючи їх конкурентоспроможність на світовому ринку.

Разом з тим, розвиток нефінансової звітності супроводжується рядом проблем, які ускладнюють її впровадження на практиці. Однією з основних перешкод є відсутність єдиних чітких стандартів на національному рівні, що призводить до різного підходу до її складання. Також складним є процес збору, обробки та аналізу необхідної інформації. Багато підприємств ще недостатньо обізнані щодо переваг нефінансової звітності, що стримує її активне використання. Додатковим фактором є потреба у фінансових і трудових ресурсах для підготовки звітності, що особливо відчутно для малого та середнього бізнесу [4].

Незважаючи на ці труднощі, нефінансова звітність має значні перспективи розвитку. Вона дозволяє комплексно оцінити діяльність підприємства, допомагає зростанню ефективності управління та конкурентоспроможності, а також дає можливість враховувати вплив бізнесу на суспільство і довкілля.

Отже, в умовах сучасних економічних викликів нефінансова звітність постає вагомим інструментом для підвищення прозорості, відповідальності та ефективності діяльності підприємств. Вона забезпечує можливість комплексного аналізу не лише фінансових результатів, а й впливу підприємства на суспільство та навколишнє середовище. Подальший розвиток нефінансової звітності в Україні має бути зосереджений на покращення нормативно-правового забезпечення, адаптацію до міжнародних стандартів та зростання рівня професійної підготовки фахівців. Це сприятиме зміцненню конкурентоспроможності вітчизняних підприємств та їх інтеграції у світовий економічний простір.

Список використаних джерел

1. Глобальна ініціатива зі звітності (GRI). Керівництво зі звітності у сфері сталого розвитку.
2. Директива 2014/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради щодо розкриття нефінансової інформації.
3. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 608 с.
4. Костирко Р.О. Нефінансова звітність підприємств: сутність та значення // Економіка і суспільство. 2020. №22.
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

УДК 657.37:005

Цятковська О.В.,

д.е.н., доцент,

*завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана*

РОЛЬ ESG-ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ БІЗНЕСУ

Перед українським бізнесом та суб'єктами державного сектору постають нові виклики, які є результатом євроінтеграційних трансформацій та адаптації вітчизняного законодавства європейським стандартам. Одним із таких викликів є запровадження практики ESG-звітування.

Сталий розвиток економіки України є одним із ключових викликів сьогодення, адже країна має розвиватися та дотримуватися принципів сталості в умовах євроінтеграційних процесів, воєнного стану, відбудови країни та трансформації економіки відповідно до сучасних глобальних трендів.

Відповідно виникають нові підходи до управління, оскільки звітність зі сталого розвитку стає не тільки інструментом прозорості, співставності та підзвітності бізнесу та державного сектору, але й одним із механізмів євроінтеграційної трансформації. Оскільки європейські стандарти (European Sustainability Reporting Standards – ESRS), розроблені на виконання Директиви (ЄС) 2022/2464, встановлюють жорсткі вимоги щодо розкриття нефінансової інформації у розрізі показників ESG (Environmental, Social, and Governance). Це підтверджує необхідність адаптації національної системи та реконфігурації звітності з дотриманням принципів циркулярної економіки.

Зокрема підтримка процесів сталого розвитку та узагальнення у звітності є складовою інноваційного управління, що забезпечує довіру суспільства та інвесторів на основі формування інформаційного забезпечення. Саме тому реконфігурація звітності зі сталого розвитку бізнесу та державного сектору передбачає перебудову системи звітності зі сталого розвитку з урахуванням міжнародних стандартів, яка включає інтеграцію індикаторів циркулярної економіки через відображення ефективності використання ресурсів, управління відходами, відновлення матеріальних потоків та екологічної інноваційності бізнесу.

В Україні формування нефінансової звітності (ESG-звітності) є зрілою практикою насамперед для великого експортно-орієнтованого бізнесу, компаній із міжнародним капіталом та енергетичних гігантів. Для них це не просто «добре мати», а вимога міжнародних інвесторів, кредиторів та європейських партнерів.

На відміну від традиційної фінансової звітності, яка є стандартизованою та ретроспективною, сучасна ESG-звітність потребує гнучкої методології оцінки суттєвості (Materiality Assessment). В умовах високої економічної невизначеності та воєнних викликів, перед українськими компаніями постає проблема динамічної ідентифікації суттєвих аспектів сталості. Статична матриця суттєвості, що оновлюється раз на рік, стає неефективною. Необхідним є перехід

до моделі «Real-time Materiality», що передбачає безперервний моніторинг впливу зовнішніх факторів на операційну діяльність та, навпаки, впливу діяльності підприємства на довкілля та суспільство.

Крім того, процес складання ESG-звітності на сьогодні супроводжується викликами перед тими хто її формує. Оскільки ESG-звітування за теперішніх умов є дорогим та складним процесом, який не є чітко регламентованим. Відповідно компанії, які планують скласти звітність мають організувати роботу через створення окремого відділу, системи збору даних, аудиторської перевірки (assurance) та постійної комунікації з інвесторами. Малий та середній бізнес (МСБ) в Україні майже не залучений до цього процесу, якщо не працює в ланцюгу постачання великого західного бренду.

Для лідерів ринку (МХП, ДТЕК, Кернел, Ferrexpo, Metinvest) звітність – це насамперед фінансово-орієнтований інструмент, спрямований на підтвердження надійності для зовнішнього капіталу. Особливістю українських ESG-звітів є те, що замість чистої декарбонізації (стандарту для ЄС) фокус зміщується на «стійкість» (resilience): безпеку персоналу, релокацію, підтримку громад, енергоавтономність та гуманітарну допомогу.

Звітність стала менш «ідеальною» через руйнування активів. Проте відверте пояснення компаніями неможливості повної верифікації даних на окупованих або пошкоджених територіях є ознакою чесності звітування, а не намаганням приховати показники. Особливістю українського середовища є те, що більшість звітів готуються не безпосередньо внутрішніми силами, а за допомогою консультантів (зазвичай аудиторів). Це забезпечує відповідність стандартам, але іноді створює ситуацію, де звіт виглядає професійно, а внутрішні бізнес-процеси (Data Governance) залишаються слабкими.

Одночасно існує проблема залежності від консультантів: це забезпечує відповідність стандартам, але створює ризик «вибіркової» (cherry-picking), коли соціальні проєкти підсвічуються більше, ніж екологічні проблеми, що потребують великих капіталовкладень.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що роль ESG-звітності в умовах євроінтеграційних трансформацій виходить далеко за межі розкриття інформації. Вона стає каркасом нової архітектури управління бізнесом. Ефективне впровадження алгоритмів інтеграції міжнародних стандартів дозволить українським компаніям не лише виконати вимоги європейського регулятора, але й суттєво підвищити рівень своєї стійкості, інвестиційної привабливості та операційної ефективності в умовах глобальної турбулентності.

Список використаних джерел

1. Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>.

2. Про схвалення Стратегії запровадження підприємствами звітності із сталого розвитку : розпорядження Кабінету Міністрів України № 1015-р від 18.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1015-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.03.2026)

УДК 657:502.131.1

Шията К.І.,
*здобувачка обліково-фінансового факультету, 3 курсу,
спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Миколаївський національний аграрний університет,
науковий керівник – Сирцева С.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і оподаткування*

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах зростання екологічних викликів та посилення вимог до прозорості діяльності підприємств формування ефективної облікової політики щодо екологічних витрат набуває особливого значення як інструмент мінімізації екологічних і фінансових ризиків. У Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» облікова політика трактується як «сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [1]. Облікова політика визначає методологічні засади ведення бухгалтерського обліку, забезпечує єдність підходів до визнання, оцінки та відображення витрат і виступає ключовим елементом інформаційного забезпечення управління природоохоронною діяльністю підприємства [2].

З позицій забезпечення екологічної та економічної безпеки підприємства облікова політика виконує превентивну функцію, оскільки дозволяє своєчасно виявляти екологічні ризики, контролювати рівень витрат на охорону навколишнього середовища та оцінювати їх вплив на фінансові результати. Якісно сформована облікова політика є ефективним інструментом управління витратами, податковим навантаженням і фінансовими результатами, а також сприяє зниженню ризику застосування штрафних санкцій за порушення екологічного законодавства [3].

Незважаючи на зростання ролі екологічних витрат, їх облік і контроль характеризуються відсутністю чіткої класифікації, недостатньою аналітичністю та фрагментарністю внутрішнього контролю, що ускладнює оцінку їх впливу на фінансові результати й ризики підприємства. Це зумовлює необхідність удосконалення облікової політики на засадах ризик-орієнтованого підходу з метою інтеграції обліку, контролю та управління ризиками.

Формування облікової політики щодо екологічних витрат доцільно здійснювати з урахуванням їх ролі як інструменту мінімізації екологічних і фінансових ризиків підприємства. У цьому контексті облікова політика повинна не лише регламентувати порядок відображення витрат, а й забезпечувати інформаційну базу для управління ними.

На практиці підприємства часто не приділяють належної уваги деталізації екологічних витрат в обліковій політиці, що знижує якість облікової інформації та обмежує можливості управління такими витратами.

Ризик-орієнтований підхід до формування облікової політики передбачає

інтеграцію процедур ідентифікації, оцінки та контролю ризиків у систему бухгалтерського обліку. У контексті екологічних витрат це означає необхідність врахування впливу екологічних факторів на фінансові результати діяльності підприємства, а також формування інформаційної бази для своєчасного виявлення та мінімізації ризиків.

Ключовим напрямом удосконалення є закріплення в обліковій політиці таких положень [4, 5]:

- ідентифікація екологічних витрат як окремого об'єкта обліку;
- класифікація витрат за економічним змістом, функціональним призначенням і рівнем ризику;
- організація аналітичного обліку за центрами відповідальності, видами діяльності та напрямками природоохоронних заходів;
- порядок документального забезпечення та відображення у фінансовій і управлінській звітності;
- методи розподілу виробничих екологічних витрат за об'єктами калькулювання;
- формування первісної вартості капіталізованих об'єктів екологічних витрат;
- засоби контролю за доцільністю здійснення екологічних витрат та ефективністю природокористування.

Формування облікової політики щодо екологічних витрат є важливою умовою підвищення ефективності управління підприємством. Водночас сучасна практика характеризується недостатньою аналітичністю обліку, фрагментарністю контролю та обмеженим використанням інформації у процесі управління ризиками. Впровадження ризик-орієнтованого підходу забезпечує інтеграцію обліку, контролю та оцінки ризиків, підвищує якість інформаційного забезпечення та обґрунтованість управлінських рішень. Це сприяє своєчасній ідентифікації ризиків, оптимізації витрат і зміцненню екологічної та економічної стійкості підприємства.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 липня 1999 р. №996 ; станом на 03 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Руденко О. В., Кондратюк О. М. Екологічна та облікова політики в управлінні промисловим підприємством. *Ефективна економіка*. 2019. №6. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.6.36.
3. Замлинський В. А., Волошина О. В., Степаненко С. В. Облікова політика і економічна безпека в системі управління підприємством. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Т.9. №1. С. 56–61. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-9>.
4. Ганусич В. О., Шеверя Я. В. Організація обліку екологічних витрат. *науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології*. 2023. Т.2, № 1. DOI 10.56197/2786-5827/2023-2-1-4.
5. Лепетан І. М. Роль бухгалтерського обліку у забезпеченні екологічної безпеки бізнесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. №24. С.14-22. DOI: 10.32702/23066814.2021.24.14

УДК 657.37:005

Юрій Д.А.,
*здобувача ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Цятковська О.В. – д.е.н.,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЗОРОСТІ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У період сучасних економічних змін та активізації євроінтеграційних процесів особливої уваги приділяють забезпеченню прозорості діяльності підприємств. Це результат зростання вимог до якості та прозорості фінансової інформації, а також потреб у збільшенні довіри з боку партнерів, інвесторів та інших зацікавлених сторін. Найбільш актуальним це питання є для українських підприємств, які функціонують в умовах воєнного стану та прагнуть інтеграції до європейського економічного простору. Фінансова звітність – важливий елемент інформаційного забезпечення управління, що відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів. Її основна мета є надання повної, достовірної та неупередженої інформації для прийняття економічних рішень. Така інформація використовується як внутрішніми користувачами (менеджментом підприємства), так і зовнішніми (інвесторами, кредиторами, державними органами та іншими зацікавленими особами). Саме фінансова звітність виступає основою для аналізу діяльності підприємства, планування та контролю, що забезпечує ефективне управління та підвищення його конкурентоспроможності. Як зазначає Бессонова С.В., фінансова звітність є важливою інформаційною базою для прийняття управлінських рішень та залучення інвестицій в умовах європейської інтеграції [1].

Окрім інших функцій, фінансова звітність відіграє важливу комунікаційну роль, оскільки вона дозволяє підприємству вести діалог із зовнішнім світом. За допомогою фінансових звітів підприємства демонструють свої досягнення, фінансову стабільність і плани на майбутнє. У процесі євроінтеграції вкрай важливо узгодити фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів, оскільки це підвищить зрозумілість і довіру іноземних інвесторів, а отже – конкурентоспроможність підприємств та їх інтеграцію у світовий економічний простір. Значущим вектором розвитку фінансової звітності виступає її цифровізація, а саме використання електронних форматів подання даних (iXBRL), що відповідає європейським стандартам та забезпечує більшу прозорість і доступність інформації на міжнародному рівні.

У сучасних умовах господарювання прозорість бізнесу вважається однією з найважливіших характеристик ефективної діяльності компанії. Транспарентність – це коли інформація є відкритою, доступною і повною щодо діяльності підприємства. Прозорі фінансові звіти повинні надавати інформацію, необхідну користувачам для прийняття обґрунтованих рішень.

Отже, фінансова звітність є ключовим інструментом забезпечення прозорості, оскільки саме через неї розкривається інформація про фінансові результати, ресурси та зобов'язання підприємства. Крім того, фінансова звітність є важливим засобом оцінювання ефективності діяльності підприємства, оскільки вона дає змогу визначити результати господарювання та фінансовий стан у динаміці. На основі звітності аналізуються показники прибутковості, ліквідності та фінансової стійкості, що необхідно для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Регулярне складання та оприлюднення фінансової звітності сприяє зростанню фінансової дисципліни, забезпечує дієвий контроль за використанням ресурсів та стимулює раціональне управління ними. У цьому контексті фінансова звітність постає не лише як обліковий інструмент, а й як важливий чинник стратегічного розвитку підприємства.

Узагальнення теоретичних підходів дозволяє визначити ключові функції фінансової звітності, які забезпечують прозорість діяльності підприємства та ефективність управління (табл. 1).

Таблиця 1 – Значення фінансової звітності для забезпечення прозорості бізнесу

Функція фінансової звітності	Характеристика
Інформаційна	Надання достовірних даних про фінансовий стан підприємства
Аналітична	Основа для прийняття управлінських рішень
Контрольна	Оцінка результатів діяльності підприємства
Комунікаційна	Забезпечення взаємодії з користувачами інформації
Інвестиційна	Підвищення довіри інвесторів та привабливості бізнесу
Цифрова	Забезпечення електронного подання та обробки фінансової інформації

Джерело : узагальнено автором за інформацією [1,2,3]

Таким чином, фінансова звітність є важливим інструментом, який забезпечує прозорість і ефективне управління підприємством. Щоб відповідати міжнародним вимогам, підвищувати привабливість для інвестицій і сприяти інтеграції українських компаній у європейський економічний простір, значення фінансової звітності зростає в період євроінтеграції. Розвиток сучасних підприємств і зміцнення економічної безпеки України залежить від покращення якості та прозорості фінансових звітів. В підсумку можна сказати, що перехід до міжнародних стандартів фінансової звітності є не лише необхідною умовою відповідності сучасним вимогам, але й стратегічним кроком для того, щоб українські компанії могли входити до світової економіки.

Список використаних джерел

1. Бессонова С.І. Роль фінансової звітності в залученні інвестицій в Україну в умовах європейської інтеграції. науковий вісник Ужгородського національного університету. 2022. №44. С.12-14. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/44_2022ua/4.pdf
2. Винниченко Н. В., Мірошніченко О. В., Черкай О. О. Прозорість звітності вітчизняних підприємств як передумова забезпечення фінансової стабільності. Приазовський економічний вісник. 2020. № 6 (23) С. 240-246. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82491>
3. Побережна Н. М. Фінансова звітність у системі управління підприємством. Східна Європа: економіка, бізнес та управління : електрон. наук. фахове вид. 2017. Вип. 6 (11). С. 335-340.

НАПРЯМ 3

ІНФОРМАЦІЙНІ ДРАЙВЕРИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ПІДГРУНТЯ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БІЗНЕСУ

UDC 567

Syniavska N.T.,

*5th-year student, Faculty of Applied Mathematics,
specialty 071 “Accounting and Taxation”,*

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,

Scientific supervisor – Korshykova R.S. – PhD in Economics,

Professor of the Department of Accounting and Consulting

THE INFORMATIONAL ROLE OF ACCOUNTING FOR SETTLEMENTS WITH THE BUDGET IN BUSINESS ANALYSIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

In the context of modern economic transformations and the implementation of the concept of sustainable development, the importance of information support for enterprise management is increasing. Accounting plays a significant role in the formation of the relevant information base, particularly accounting for settlements with the budget, which shows the relationships between an economic entity and the state and provides users with reliable and relevant information for management decision-making. Data on tax and other budgetary obligations of an enterprise constitute an essential component of the business analysis system, as they influence the assessment of financial condition, performance results, and development prospects. In this context, the study of the role of accounting for settlements with the budget in shaping the information support for business analysis of sustainable enterprise development becomes particularly relevant.

Accounting for settlements with the budget is an integral part of the enterprise's accounting system and includes the recording of liabilities related to taxes, fees, and other mandatory payments to the budget. In the process of maintaining such accounting, data on the interaction between the enterprise and the state are accumulated, systematized, and summarized, which is important for both internal users (managers) and external stakeholders (government authorities, investors, and partners).

The information generated within the accounting system is used by enterprise management to plan the tax burden, optimize costs, and assess tax risks. In turn, government authorities use these data to monitor compliance with tax legislation.

In the context of ensuring sustainable development of a business entity, accounting for settlements with the budget acquires additional importance. Effective management of tax liabilities contributes to strengthening the financial stability of the company, increasing its investment attractiveness, and forming a positive image of a

socially responsible business [2]. Transparency and reliability of tax payment data significantly affect the level of trust from investors, business partners, and society as a whole [1].

Data on settlements with the budget accumulated in the accounting system are widely used in the process of business analysis. They enable the assessment of the level of tax burden, determination of enterprise performance efficiency, and development of forecasts regarding future development. Based on these data, the structure of tax payments is analyzed, their dynamics are monitored, and the impact of tax policy on financial results is evaluated.

Particular attention should be paid to the relationship between accounting for settlements with the budget and sustainable development indicators. Tax payments are an important component of the economic dimension of sustainable development, as they demonstrate the enterprise's contribution to the formation of public financial resources. Moreover, timely and full fulfillment of tax obligations contributes to maintaining social stability and the development of public infrastructure [3].

To generalize the role of accounting for settlements with the budget in the system of business analysis of sustainable enterprise development, it is advisable to identify the main areas of use of relevant information (Table 1).

Table 1 – The Role of Accounting for Settlements with the Budget in Forming the Information Base for Business Analysis of Sustainable Enterprise Development

Area of Information Use	Content of Information	Significance for Business Analysis
Assessment of tax burden	Data on accrued and paid taxes	Determining the level of fiscal pressure on the enterprise
Analysis of financial condition	Information on liabilities to the budget	Assessment of solvency and financial stability
Activity planning	Forecast indicators of tax payments	Optimization of financial flows and costs
Control and audit	Tax accounting and reporting data	Ensuring compliance with legislation and risk minimization
Assessment of sustainable development	Information on contribution to the budget	Determining the socio-economic responsibility of the enterprise

Thus, accounting for settlements with the budget is not limited to recording tax liabilities but serves as an important element of information support for business analysis [4]. The relevant accounting information forms the basis for a comprehensive assessment of enterprise activities, contributes to improving the quality and validity of managerial decisions, and assists in developing strategic directions for sustainable development.

In the modern economy, one of the priority areas for improving accounting for settlements with the budget is the active implementation of digital technologies, automation of accounting procedures, and integration of various information systems [5]. Such measures significantly enhance the efficiency of data processing, their accuracy, and transparency, which, in turn, positively affects the quality of business analysis.

Therefore, accounting for settlements with the budget is one of the key elements of information support for business analysis of sustainable enterprise development. Its effective organization contributes to strengthening the company's economic security,

ensures the validity of managerial decisions, and creates a reliable foundation for long-term successful development in the context of modern economic transformations and challenges.

References

1. Sokil, O. H. (2017). *The concept of accounting for sustainable development. Accounting and Finance*, No. 1, pp. 85–92.
2. Panchenko, O. D. (2025). *The role of the accountant in achieving sustainable development goals. Sustainable Development of Economy*, No. 1 (52), pp. 256–262.3.
3. Melnyk, N. H., & Semaniuk, V. Z. (2021). *Accounting in the context of sustainable development and circular economy. Business Inform*, No. 9, pp. 183–188.
4. Lehenchuk, S. F. (2022). *Prospects and problems of accounting development in the context of economic digitalization. Problems of Theory and Methodology of Accounting, Control and Analysis*, No. 3 (52), pp. 195–210.
5. Huz, D. O. (2021). *Problems and prospects for the development of accounting in the digital economy: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference. Odesa*, pp. 205–208.

УДК 657.6

Андрієнко І.С.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бірюк О.Г. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

АСКОД ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку інформаційного суспільства змінюються підходи до документального забезпечення діяльності організацій. В умовах посилення кіберзагроз, ускладнення управлінських процесів і постійного зростання обсягів службової інформації система документообігу вже не може розглядатися лише як технічний інструмент. Вона поступово набуває ознак важливого елемента забезпечення економічної безпеки. У цьому контексті автоматизована система керування офіційними документами (АСКОД) доцільно розглядати не просто як програмне рішення, а як інструмент, що впливає на стабільність інформаційного середовища організації. Її функціонування пов'язане з підвищенням якості управлінських рішень, забезпеченням достовірності облікових даних та зниженням рівня організаційно-інформаційних ризиків [1].

Однією з ключових складових захисної функції АСКОД є формалізація документів, тобто встановлення єдиних вимог до їх структури та реквізитного складу. На практиці це означає, що всі службові документи створюються за визначеними правилами, що дозволяє уникнути різночитань у форматах дат, кодах та інших елементах. Відповідно, зменшується кількість помилок, які виникають саме через неузгодженість інформації. Фактично формалізація

виступає інструментом упорядкування інформаційного середовища, оскільки дозволяє перетворити розрізнені та неструктуровані дані у більш однорідну систему. Це, у свою чергу, підвищує рівень достовірності інформації між підрозділами та знижує ризик прийняття управлінських рішень на основі некоректних або спотворених даних, що може призводити до економічних втрат [2].

Важливе місце в системі АСКОД займає механізм контролю руху документів, який реалізується через маршрутизацію та процедури погодження. По суті, маршрутизація задає чітку послідовність передавання документа між відповідальними особами відповідно до логіки бізнес-процесу. На кожному етапі передбачена конкретна дія – ознайомлення, візування, підписання або повернення на доопрацювання, що дозволяє уникнути пропуску обов'язкових процедур. З практичної точки зору це означає, що жоден важливий документ не може бути погоджений або введений у дію поза встановленим порядком. Відповідно, суттєво знижуються ризики зловживань і несанкціонованих рішень, що має прямий вплив на рівень економічної безпеки установи [1].

Логічним продовженням маршрутизації в АСКОД є функція простежуваності. Вона забезпечує фіксацію повної історії роботи з документом: від моменту створення до завершення погодження, із зазначенням автора, виконавців та часу виконання кожної дії. Такий підхід дозволяє відстежити, хто саме і на якому етапі працював із документом. Фактично ця функція реалізує принцип підзвітності, який є одним із базових у системі управління інформаційною безпекою відповідно до стандартів ISO/IEC 27000. На практиці це означає, що у разі виникнення порушень або спірних ситуацій формується чітка доказова база для встановлення відповідальності. Крім того, сама можливість ідентифікації дій користувачів виконує превентивну функцію, зменшуючи ймовірність навмисних внутрішніх порушень [3].

Ще однією важливою характеристикою документообігу в АСКОД є оперативність. Вона проявляється у можливості швидко передавати документи між учасниками процесу незалежно від їх місцезнаходження. Якщо порівнювати з паперовим діловодством, де проходження документа може займати кілька днів або навіть більше, в електронній системі цей процес суттєво скорочується і часто обмежується кількома годинами [2]. На практиці це має безпосередній вплив на управління установою. Чим швидше проходять документи, тим оперативніше приймаються рішення. Водночас затримки, наприклад, у погодженні договорів або відповіді на запити, можуть призводити до небажаних наслідків – від фінансових втрат до погіршення ділової репутації. Тому оперативність у цьому випадку варто розглядати не лише як зручність, а як фактор економічної безпеки.

Захист інформації в АСКОД реалізується через систему розмежування доступу, яка враховує роль користувача, його належність до підрозділу та категорію документів. Це дозволяє обмежити доступ лише до тієї інформації, яка необхідна для виконання посадових обов'язків. Додатково система підтримує використання криптографічних засобів захисту та інтеграцію з кваліфікованим електронним підписом, що відповідає вимогам чинного законодавства [1]. У ширшому розумінні інформаційна безпека установи формується як поєднання

технічних, організаційних і правових заходів, і в цьому аспекті АСКОД фактично об'єднує всі ці елементи в єдину систему [3]. Важливість такого підходу пояснюється тим, що несанкціонований доступ до службової інформації може мати прямі економічні наслідки – від витоку конфіденційних даних до порушення умов договорів чи компрометації тендерних процедур.

Окремо варто звернути увагу на інтеграцію АСКОД із системами бухгалтерського обліку. Вона дозволяє автоматично передавати дані між документами та обліковою системою без необхідності їх повторного введення вручну. Це суттєво спрощує роботу і зменшує вплив людського фактору. Первинні документи після погодження в АСКОД потрапляють до облікової системи вже з усіма необхідними реквізитами. За результатами досліджень, такий підхід дозволяє зменшити кількість облікових помилок і прискорює формування фінансової звітності [4]. Відповідно, це позитивно впливає і на економічну безпеку установи, оскільки підвищується достовірність фінансових даних і посилюється контроль за рухом коштів.

Таким чином, функції АСКОД у сукупності формують цілісний механізм забезпечення інформаційної безпеки установи. Формалізація документів сприяє підвищенню достовірності даних, контроль їх руху не допускає обходу встановлених процедур, а простежуваність забезпечує підзвітність усіх дій. Оперативність документообігу впливає на своєчасність управлінських рішень, тоді як засоби захисту інформації знижують ризики несанкціонованого доступу. Водночас інтеграція з обліковими системами підвищує точність фінансової інформації [5]. У підсумку можна сказати, що АСКОД не обмежується лише функціями електронного документообігу, а фактично виступає важливим елементом системи економічної безпеки. Її використання дозволяє впорядкувати інформаційне середовище установи та зменшити вплив як інформаційних, так і організаційних ризиків.

Список використаних джерел

1. Мишаківський Я. О. Інформаційна безпека в системах електронного документообігу «СЕВ ОБВ» та «Аскод» : кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 125 - Кібербезпека. Тернопіль : ТНТУ, 2023. 57 с. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/41796>
2. Саламаха І., Денис І., Гриджук О., Дуда Н. Впровадження електронного документообігу: проблеми та перспективи. Український інформаційний простір. 2025. №2 (16). С. 206–218. URL: <https://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/345631>
3. Босак І. Інформаційна безпека України: загрози та методи протидії. Київський економічний науковий журнал. 2025. №9. С.33–38. URL: <https://journals.kymu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/227>
4. Пилипенко Л., Воськало В., Яцук Т. Переваги та недоліки запровадження електронного документообігу в системі бухгалтерського обліку підприємств України. Цифрова економіка та економічна безпека. 2023. №8 (08). С. 178–182. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/247>
5. Глушко А., Янко А., Білько С. Цифрова трансформація бізнес-процесів: безпековий аспект. Цифрова економіка та економічна безпека. 2025. №2 (17). С. 160–166. URL: <https://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/641>

УДК 657:336.76:338.45

Бараннік А.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Коршикова Р.С. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах нестабільності економічного середовища, посилення конкуренції та зростання фінансових ризиків особливого значення набуває проблема забезпечення економічної безпеки підприємства. Економічна безпека виступає комплексною характеристикою здатності суб'єкта господарювання ефективно функціонувати, зберігати фінансову стійкість, протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та забезпечувати сталий розвиток у довгостроковій перспективі. Одним із ключових чинників, що впливають на рівень економічної безпеки, є ефективність управління фінансовими інвестиціями. Такі активи все частіше розглядаються не лише як джерело доходу, а й як інструмент диверсифікації ризиків і зміцнення фінансового потенціалу підприємства.

У цьому контексті особливого значення набуває формування якісної обліково-аналітичної інформації про фінансові інвестиції. Саме інформаційне забезпечення є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо доцільності, структури та напрямів інвестування. Недостатній рівень деталізації, несвоєчасність або викривлення інформації про фінансові вкладення можуть призвести до прийняття неефективних рішень, втрати капіталу та, як наслідок, до зниження рівня економічної безпеки підприємства.

Фінансові інвестиції – це «придбання цінних паперів інших підприємств (акцій), облігацій державних та місцевих позик, також внесення у статутний капітал інших підприємств України чи інших країн з метою отримання доходу» [1]. Першочерговим етапом формування обліково-аналітичної інформації щодо зазначених активів є їх ідентифікація та класифікація. Вона здійснюється за різними ознаками [2]:

- за строком утримання (поточні та довгострокові);
- за об'єктом інвестування (корпоративні права, цінні папери, деривативи, інші фінансові інвестиції);
- за територіальною належністю інвестора (приватні, державні, іноземні);
- за методом відображення в обліку (за методом участі в капіталі, за справедливою вартістю, за амортизованою вартістю).

Така класифікація забезпечує можливість більш глибокого аналізу структури інвестиційного портфеля, визначення ступеня ліквідності активів і оцінки потенційної дохідності і ризиків інвесторами. Водночас правильне групування фінансових інструментів створює передумови для застосування відповідних методів їх оцінки та відображення у бухгалтерському обліку та

фінансовій звітності.

Отже, від строку фінансових інвестицій залежить те, на якому рахунку буде обліковуватись їх «тіло» та отримані від них доходи (відсотки, дивіденди тощо). Довгострокові фінансові інвестиції (утримуються підприємством більше 1 року) обліковуються на рахунку 14 «Довгострокові фінансові інвестиції». Відповідно доходи від таких фінансових інвестицій відображаються в залежності від методу їх обліку на рахунках 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи» та в разі їх реалізації на рахунку 74 «Інші доходи» [1]. Короткострокові фінансові інвестиції (утримують підприємством менше 1 року) обліковуються на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції», а доходи від них на рахунку 73 «Інші фінансові доходи». Оцінивши всі ризики та можливості для підприємства, інвестори приймають рішення на який строк вигідніше чи безпечніше придбати цінні папери та який вплив це матиме на відображення фінансової інформації в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємства. Якщо ж говорити про аналітичний облік, то він дозволяє деталізувати інформацію за видами інвестицій, емітентами, строками погашення та рівнем ризику, що є необхідним для проведення подальшого фінансового аналізу.

Не менш важливим елементом є оцінка фінансових інвестицій, яка включає первісну та балансову вартість [3]. Первісна вартість формується з урахуванням фактичних витрат на придбання інвестицій, включаючи комісійні винагороди та інші витрати, безпосередньо пов'язані з операцією. Формування балансової вартості залежить від виду інвестицій і може здійснюватися за методом амортизованої собівартості, за справедливою вартістю або за методом участі в капіталі. Кожен із цих підходів має свої особливості та впливає на фінансові результати підприємства, що є важливим для прийняття рішень (табл. 1).

Таблиця 1 – Вплив методів обліку фінансових інвестицій на економічну безпеку підприємства

Метод обліку	Ключова характеристика	Основні ризики для економічної безпеки	Спосіб впливу
Справедлива вартість	Оцінка за ринковою ціною з постійною переоцінкою	Висока волатильність прибутку; зниження капіталу; залежність від ринку	Різкі зміни фінансового результату без руху грошових коштів; погіршення показників та інвестиційної привабливості
Метод участі в капіталі	Відображення частки в чистих активах та прибутку іншого підприємства	Передача збитків від асоційованих/дочірніх компаній; залежність від їх діяльності	Пряме включення частки збитків у фін. результат інвестора; зниження стабільності доходів
Амортизована вартість	Оцінка з урахуванням ефективної ставки відсотка	Несвоєчасне виявлення знецінення; накопичення кредитних ризиків	Відсутність реакції на ринкові зміни; “відкладене” визнання втрат

Аналітична складова формування інформації про фінансові інвестиції

передбачає оцінку їх ефективності із використанням різноманітних показників, зокрема дохідності, ризиковості, ліквідності та диверсифікації інвестиційного портфеля [4]. Проведення такого аналізу дозволяє виявити сильні та слабкі сторони інвестиційної політики підприємства, визначити оптимальні напрями вкладення капіталу та своєчасно реагувати на зміни ринку. Крім того, аналітична інформація використовується для прогнозування майбутніх грошових потоків і оцінки впливу інвестиційної діяльності на фінансовий стан підприємства.

Отже, формування обліково-аналітичної інформації про фінансові інвестиції є невід'ємною складовою системи управління підприємством, яка безпосередньо впливає на його економічну безпеку. В умовах динамічних змін зовнішнього середовища саме якісне інформаційне забезпечення дозволяє підвищити обґрунтованість управлінських рішень, мінімізувати фінансові ризики та забезпечити стабільність і конкурентоспроможність підприємства. Це визначає актуальність обраної теми та зумовлює необхідність подальшого дослідження теоретичних і практичних аспектів формування обліково-аналітичної інформації про фінансові інвестиції.

Список використаних джерел

1. Довгопол Н., Полозова Т., Радченко М. *Бухгалтерський облік* : навч. посіб. для здобувачів усіх форм навчання спец. 051 - Економіка. Харків : ХНУРЕ, 2021.
2. Дутова Н. В., Щербіна А. О. *Організація обліку фінансових інвестицій на підприємстві. Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 901–907.
3. *Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції»* : наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2000 № 91, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 17.05.2000 за № 284/4505
4. Мойсеєнко І., Ревак І., Миськів Г., Чапляк Н. *Інвестиційний аналіз* : навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 276 с.

УДК 657.47:69

Бербера І.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бірюк О.Г. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ БУДІВЕЛЬНО-МОНТАЖНИХ РОБІТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БУДІВЕЛЬНИХ КОМПАНІЙ

Будівельна галузь має низку особливостей, які впливають на формування витрат і визначення собівартості робіт. На відміну від більшості інших видів діяльності, у будівництві кожен об'єкт є окремим проектом, для якого складається власний кошторис і ведеться облік витрат. Крім того, виконання будівельно-монтажних робіт (далі – БМР) зазвичай триває значний період часу, а до їх виконання можуть залучатися підрядні та субпідрядні організації. Це

ускладнює процес обліку витрат і підвищує вимоги до їх контролю.

Формування собівартості БМР регламентується НП(С)БО 16 «Витрати» [1], НП(С)БО 18 «Будівельні контракти» [2] та Методичними рекомендаціями №573 [3]. Згідно з ними витрати повинні обліковуватися таким чином, щоб була можливість визначити собівартість робіт за кожним будівельним контрактом. На практиці це означає накопичення витрат за конкретними об'єктами будівництва та їх подальше порівняння з кошторисними показниками.

Важливе значення для калькулювання має групування витрат за економічними елементами, що дозволяє визначити структуру витрат підприємства та більш точно розрахувати собівартість БМР. Основні групи витрат будівельних підприємств узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1 – Систематизація витрат будівельних підприємств для потреб калькулювання

Група витрат	Зміст витрат	Приклад у будівництві
Матеріальні витрати	витрати на будівельні матеріали та конструкції	цемент, арматура, будівельні суміші
Витрати на оплату праці	заробітна плата працівників, зайнятих на виконанні робіт	оплата праці будівельних бригад
Витрати на експлуатацію машин і механізмів	витрати на використання будівельної техніки	робота кранів, оренда спеціальної техніки
Загальновиробничі витрати	витрати на управління та організацію робіт	заробітна плата майстрів, утримання ділянки
Інші виробничі витрати	витрати, пов'язані із забезпеченням будівельного процесу	охорона будівельного майданчика

Джерело: узагальнено автором на основі [1;2]

Разом з тим у діяльності будівельних підприємств виникають проблеми, пов'язані з калькулюванням собівартості БМР. Зокрема, витрати не завжди достатньо деталізуються за окремими об'єктами будівництва, що ускладнює контроль за їх формуванням. Також виникають труднощі з обліком витрат субпідрядних організацій і своєчасністю їх відображення у бухгалтерському обліку. В результаті це може призводити до викривлення фактичної собівартості робіт і ускладнювати оцінювання ефективності будівельних проєктів.

У таких умовах калькулювання собівартості БМР доцільно розглядати не лише як елемент бухгалтерського обліку, а як інструмент забезпечення економічної безпеки підприємства. Достовірна інформація про витрати дозволяє контролювати використання ресурсів, своєчасно виявляти відхилення від кошторису та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Водночас недостатня точність калькулювання може призвести до укладання економічно не вигідних контрактів і зниження фінансових результатів діяльності підприємства.

Основні проблеми калькулювання та їх вплив на економічну безпеку будівельного підприємства узагальнено в табл. 2.

Таблиця 2 – Взаємозв'язок калькулювання собівартості БМР робіт та економічної безпеки будівельного підприємства

Елемент калькулювання	Потенційна проблема	Можливі наслідки	Напрямок вирішення
Формування кошторису	неточне планування витрат	укладання збиткових контрактів	уточнення кошторисних розрахунків
Облік витрат за об'єктами	недостатня деталізація витрат	спотворення собівартості робіт	ведення аналітичного обліку за етапами
Контроль субпідрядників	складність перевірки витрат	завищення вартості робіт	посилення внутрішнього контролю
Оперативність облікових даних	затримка відображення витрат	несвоєчасні управлінські рішення	удосконалення оперативного обліку
Аналіз відхилень	відсутність регулярного аналізу	перевитрати ресурсів	порівняння кошторисних і фактичних витрат

Джерело: узагальнено автором на основі [2;3]

Таким чином, калькулювання собівартості БМР відіграє важливу роль у діяльності будівельних підприємств. Воно забезпечує основу для контролю витрат, оцінювання ефективності проєктів і прийняття управлінських рішень, в результаті сприяє зниженню ризиків у діяльності підприємства та підвищенню рівня його економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. Дата оновлення: 29.09.20220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 20.03.2026).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 28.04.2001 № 205. Дата оновлення: 29.09.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01#Text> (дата звернення: 20.03.2026).
3. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт (нова редакція) : затв. наказом Мінрегіонбуду України від 31.12.2010 № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0573738-10#Text> дата звернення: 20.03.2026).

УДК. 657

Білик Н.М.,
здобувачка ННІБО імені Анатолія Поручника, 2 курсу,
спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Лежненко Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу

ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ БІЗНЕСУ

Сучасні умови функціонування підприємств в Україні характеризуються високим рівнем економічної нестабільності, що зумовлено воєнними діями,

порушенням логістичних процесів та зростанням обсягів простроченої дебіторської заборгованості. Однією з ключових причин погіршення фінансового стану суб'єктів господарювання є зниження платоспроможності їхніх контрагентів. Наслідком цього стає порушення договірної дисципліни, що призводить до «замороження» значної частини оборотних активів та обмежує доступ підприємства до ліквідних ресурсів. За таких умов дебіторська заборгованість набуває особливого значення як один із найбільш ризикових елементів оборотних активів, що суттєво підвищує ризик виникнення неплатоспроможності та припинення діяльності підприємств.

Згідно з офіційними даними Міністерства юстиції України, агрегованими платформою Опендатабот, у 2024-2025 роках спостерігається суттєве зростання кількості припинень підприємницької діяльності. Зокрема, у 2024 році було зафіксовано близько 210 тис. випадків закриття фізичних осіб-підприємців, що перевищує показники попереднього року, а у 2025 році тенденція до скорочення кількості активних суб'єктів господарювання збереглася. Водночас у 2025 році розпочато близько 780 процедур банкрутства юридичних осіб, що становить близько 10% від загальної кількості припинень бізнесу та характеризує зростання рівня фінансової неспроможності бізнесу. Аналіз галузевої структури свідчить, що найбільш уразливими є підприємства сфери оптової торгівлі, сільського господарства, будівництва та операцій з нерухомістю. Важливо відзначити, що переважна більшість підприємств припиняє діяльність у добровільному порядку, уникаючи судових процедур банкрутства, що може свідчити про наявність прихованих фінансових проблем, зокрема дефіциту ліквідності та нездатності виконувати поточні зобов'язання перед контрагентами [1].

Саме тому критичного значення набуває не лише контроль за рухом коштів, а й адекватна оцінка якості дебіторської заборгованості ще на етапі її виникнення. Відповідно до НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», дебіторська заборгованість визначається як сума заборгованості дебіторів перед підприємством на певну дату та відображається у фінансовій звітності за чистою реалізаційною вартістю з урахуванням резерву сумнівних боргів [2].

Водночас на практиці значна частина підприємств або недооцінює обсяг резерву, або взагалі його не формує. На думку Шигун М.М та Мухомора Г.В., дебіторська заборгованість за своєю природою є «тимчасовою цінністю», що акумулює ризики платоспроможності покупця. Автори наголошують, що ігнорування створення резерву сумнівних боргів свідчить про недооцінку цих ризиків, оскільки саме репутація дебітора має розглядатися як своєрідна «застава» за отримані товари або неформальний індикатор його кредитоспроможності. Відсутність системного обліку репутаційних чинників та прострочень призводить до викривлення фінансової звітності та зростання прихованих загроз фінансовій безпеці підприємства [3].

Оцінка ймовірності непогашення дебіторської заборгованості є важливим інструментом забезпечення достовірності оцінки активів підприємства та аналізу їх якості і контролю за своєчасністю погашення. Для достовірного нарахування резервів та контролю оплати відповідно до вимог НП(С)БО 10 необхідно

закріпити в обліковій політиці підприємства порядок групування дебіторів за строками непогашення [2]. Зокрема, застосування класифікації дебіторської заборгованості за строками її виникнення дозволяє обґрунтовано визначати величину резерву сумнівних боргів. Це забезпечує більш об'єктивне та достовірне відображення заборгованості у фінансовій звітності, а також сприяє своєчасному виявленню сумнівної та проблемної заборгованості й прийняттю управлінських рішень щодо її мінімізації.

З метою практичної реалізації такого підходу та систематизації факторів ризику, доцільно використовувати аналітичну класифікацію станів дебіторської заборгованості, яка дозволяє диференціювати її за ступенем впливу на фінансову стійкість підприємства (табл.1).

Таблиця 1 – Класифікація та характеристика стану дебіторської заборгованості за ступенем ризику

Класифікація	Характеристика стану ризику	Вплив на фінансову безпеку
Поточна	Оплата очікується згідно з умовами договору; мінімальний кредитний ризик	Забезпечує стабільний грошовий потік та підтримання ліквідності підприємства
Прострочена	Термін оплати порушено; підвищений ризик непогашення; висока ймовірність переходу в сумнівну	Погіршує ліквідність підприємства через тимчасове вилучення коштів з обороту та підвищує ризик втрати платоспроможності контрагентів
Сумнівна	Існує висока невизначеність щодо погашення, але відсутні підстави для визнання безнадійною; здійснюється оцінка очікуваних втрат	Підвищує кредитний ризик та зумовлює необхідність формування резерву сумнівних боргів і, відповідно, зменшення фінансового результату внаслідок визнання витрат
Безнадійна	Існує впевненість у неповерненні (ліквідація боржника, банкрутство, сплив позовної давності)	Призводить до остаточного списання дебіторської заборгованості з балансу за рахунок резерву сумнівних боргів або, у разі його недостатнього покриття, з визнанням відповідних витрат звітного періоду

Джерело: узагальнено автором [4,5]

Запропоноване аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю передбачає системний аналіз її структури, динаміки та причин виникнення. Ефективне управління цим активом базується на використанні системи аналітичних показників (зокрема коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості, періоду її інкасації та аналізу за строками непогашення), що дозволяє своєчасно виявляти негативні тенденції та формувати управлінські рішення щодо оптимізації розрахунків з контрагентами [3]. Дебіторська заборгованість має подвійну роль: з одного боку, це інструмент стимулювання збуту продукції, а з іншого – фактор вилучення оборотних коштів із операційного циклу підприємства, що, своєю чергою, негативно впливає на ліквідність суб'єкта господарювання.

Таким чином, в умовах економічної нестабільності, спричиненої воєнними діями, порушенням господарських зв'язків та зростанням неплатоспроможності контрагентів, управління дебіторською заборгованістю набуває підвищеного

ризик-орієнтованого значення. Невизначеність щодо своєчасності та повноти її погашення посилює вплив дебіторської заборгованості на фінансову стійкість підприємства та підвищує ймовірність виникнення прихованих фінансових втрат. Встановлено, що ключовим фактором мінімізації цих ризиків є якісне аналітичне забезпечення оцінки дебіторської заборгованості, зокрема її класифікація за рівнем ризику та строками погашення. Отже, підвищення фінансової безпеки підприємств в умовах нестабільності потребує удосконалення облікової політики, впровадження системного моніторингу дебіторської заборгованості та своєчасного формування резервів сумнівних боргів як інструменту нейтралізації кредитних ризиків.

Список використаних джерел

1. Оpendatabot. Звіт про реєстрацію та припинення діяльності бізнесу в Україні (2024 – 2025 рр.). – [Електронний ресурс] – URL: <https://opendatabot.ua/> (дата звернення: 10.04.2026).
2. Національне положення (Стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Шигун М. М., Мухомор Г. В. Економічна природа дебіторської заборгованості як активу. – Економіка та суспільство – 2025. – № 72. – С. 449–456. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-110>
4. Шот А. П., Барабаш Д. В. Дебіторська заборгованість та проблеми її стягнення в умовах війни. – Наукові перспективи. Серія «Економіка» – 2024. – № 11 (53). – 812–821. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11\(53\)-812-821](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-11(53)-812-821)
5. Семенова К. Д. Аналітичне забезпечення управління дебіторською заборгованістю підприємства. – науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2024. – № 5–6 (318–319). – С. 27–32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Naykvo_2024_5-6_5

УДК 657:005.52

Бойко Б.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бірюк О.Г. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ПРИНЦИПИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЯК ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТОВІРНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах функціонування економіки України забезпечення достовірності фінансової інформації набуває не лише облікового, а й стратегічного значення, оскільки безпосередньо впливає на рівень економічної безпеки підприємства. Інтеграція у глобальні ринки, посилення конкуренції та зростання інформаційної невизначеності актуалізують потребу у формуванні якісної облікової системи, здатної забезпечити користувачів релевантною та надійною інформацією для прийняття управлінських рішень.

Незважаючи на нормативну визначеність принципів бухгалтерського обліку, практика їх застосування свідчить про наявність суттєвих проблем. Зокрема, нерідко спостерігається формальний підхід до їх дотримання, коли задекларовані положення облікової політики не знаходять повного відображення у фактичних облікових процедурах. Така ситуація призводить до зниження якості фінансової інформації, виникнення інформаційних асиметрій та підвищення ризиків прийняття необґрунтованих управлінських рішень, що в підсумку трансформується у загрозу економічній безпеці підприємства.

У цьому контексті доцільно розглядати бухгалтерський облік не лише як систему фіксації господарських операцій, а як інструмент формування інформаційного середовища управління. Фінансова звітність, будучи результатом облікового процесу, виступає узагальненою характеристикою фінансового стану, результатів діяльності та грошових потоків підприємства, а отже – основою для оцінки його стійкості та рівня безпеки.

Ключову роль у забезпеченні достовірності такої інформації відіграють принципи бухгалтерського обліку, серед яких автономність, безперервність діяльності, нарахування та відповідність доходів і витрат, обачність, повне висвітлення, послідовність, періодичність [1;2], історичної (фактичної) собівартості [2]. Вони формують не лише методологічну основу обліку, а й виконують функцію своєрідних «інформаційних фільтрів», що запобігають викривленню даних ще на етапі їх формування.

Принципи бухгалтерського обліку доцільно трактувати як елементи превентивного контролю в системі управління економічною безпекою підприємства. Їх дотримання забезпечує мінімізацію інформаційних ризиків, тоді як порушення – трансформується у системні загрози, оскільки викривлена облікова інформація стає основою для управлінських рішень. Зокрема, недотримання принципу обачності може призводити до завищення фінансових результатів, що формує хибне уявлення про реальний стан підприємства та підвищує ризик прийняття неефективних інвестиційних рішень.

Практична реалізація принципів бухгалтерського обліку відбувається через облікову політику підприємства, яка визначає їх конкретизацію у вигляді методів оцінки, способів визнання доходів і витрат, підходів до формування резервів тощо. Саме на цьому рівні закладається якість облікової інформації та формується її вплив на економічну безпеку підприємства.

В умовах цифровізації економіки та впровадження автоматизованих систем обліку роль принципів бухгалтерського обліку не зменшується, а навпаки – посилюється. Технологічні інструменти забезпечують швидкість і обсяг обробки даних, проте не гарантують їх змістовної достовірності без належного методологічного підґрунтя. Водночас гармонізація національних стандартів із міжнародними сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності та розширює можливості інтеграції підприємств у глобальне економічне середовище.

Важливим елементом забезпечення достовірності інформації виступає також система внутрішнього контролю та аудиту, яка дозволяє своєчасно виявляти помилки та порушення, мінімізуючи ризик фінансових втрат. Водночас якість облікової інформації значною мірою залежить від людського фактора –

рівня професійної підготовки, етичних засад і відповідальності бухгалтерського персоналу.

Отже, принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності доцільно розглядати не лише як формальну основу організації облікового процесу, а як важливий інструмент забезпечення інформаційної надійності та складову системи економічної безпеки підприємства. Їх усвідомлене та послідовне застосування в межах облікової політики формує якісне інформаційне середовище управління та сприяє стійкому розвитку суб'єктів господарювання в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 року № 996-XIV. Дата оновлення: 24.02.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 20.04.2026).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73. Дата оновлення: 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 20.04.2026).

УДК 657.6

Глушковська А.О.,
здобувачка ННІБО імені Анатолія Поручника,
I курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Коришкова Р. С. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу

ОСОБЛИВОСТІ РОЗПОДІЛУ ВИТРАТ В РОСЛИННИЦТВІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Господарська діяльність у сфері насінництва та рослинництва характеризується значною різноманітністю виробничих процесів. У таких умовах одним із ключових завдань управлінського обліку є побудова оптимальних баз розподілу витрат на основі вимог нормативної бази [1] з врахуванням економічної сутності відповідних процесів.

Аналіз діяльності підприємств у сфері насінництва та рослинництва свідчить, що бізнес-модель виробництва насіння передбачає наявність кількох основних напрямів діяльності, з якими співвідносяться різні групи витрат, зокрема: безпосереднє вирощування сільськогосподарських культур (соняшнику, кукурудзи, ріпаку, сої, пшениці, сорго тощо) та оренда земельних ділянок. Відповідно, для кожної з цих груп доцільно застосовувати окремі бази розподілу, що відповідають економічній природі витрат. За таких умов підходи, закріплені у чинних нормативних актах щодо формування собівартості продукції сільськогосподарських підприємств [2; 3], є недостатніми для адекватного відображення галузевих особливостей.

При визначенні баз розподілу витрат, пов'язаних із вирощуванням сільськогосподарської продукції, необхідно враховувати технологічні особливості виробництва різних культур. Незважаючи на спільність основних етапів виробничого процесу (підготовка ґрунту, обробіток, внесення добрив, посів, збирання врожаю), окремі культури істотно відрізняються за рівнем енергомісткості, трудомісткості та складності технології виробництва. Частина з них піддається високому рівню механізації, тоді як інші потребують значного обсягу ручної праці (наприклад, видалення волоті у насінницькій кукурудзі для забезпечення сортової чистоти). Крім того, кількість продукції може визначатися в різних одиницях виміру (тонах, кг, мішках тощо). З огляду на це застосування єдиної кількісної бази розподілу витрат без урахування технологічних відмінностей є методично некоректним, оскільки призводить до викривлення собівартості окремих культур.

У зв'язку з цим доцільним є використання комбінованого підходу, за якого базою розподілу виступає обсяг виробленої в поточному місяці продукції (відповідного профільного підрозділу виробництва) з врахуванням певних коригуючих коефіцієнтів. Це зумовлює необхідність розроблення зрозумілого та обґрунтованого механізму розрахунку коригуючих коефіцієнтів, які б відображали енергомісткість і складність технології виробництва.

Зазначені коригуючі коефіцієнти пропонуємо формувати на підставі фактичних показників витрат ресурсів, зокрема пального, електроенергії та трудових витрат (людино-годин) для окремих культур на отримання готової продукції насіння, придатного до реалізації у розрахунку на 1 га. Для забезпечення порівнянності таких показників їх доцільно нормувати шляхом співвіднесення з максимальними значеннями серед аналізованих культур. Так, для кукурудзи гібридної за умов витрат 28 л пального, 32 кВт·год електроенергії та 5,5 людино-години на сушку та доробку врожаю з 1 га, за максимальних значень відповідно 50 л, 64 кВт·год та 10,4 людино-години, відносні показники становитимуть 0,56; 0,50 та 0,53 (28 л – 56% від 50 л; 32 кВт год - 50% від 64 кВт год; 5,5 людино-годин - 53% від 10,4 людино-годин). Разом це дозволяє сформувати середній інтегральний коефіцієнт на рівні 0,53.

З метою подальшого аналізу ці показники можна зіставити з максимальними значеннями аналогічних показників серед порівнюваних культур. Наприклад, для сої насінневої аналогічні розрахунки (18 л, 20 кВт·год, 3,2 людино-години) дають коефіцієнт 0,33, що свідчить про нижчу енергомісткість і трудомісткість її вирощування порівняно з кукурудзою. Отже, при розподілі загальновиробничих витрат для останньої слід застосовувати вищий коефіцієнт.

Крім того, підприємства можуть застосовувати додаткові коригуючі коефіцієнти, які враховують специфічні технологічні особливості виробництва окремих культур, зокрема високий рівень ручної праці або наявність спеціалізованих операцій.

На відміну від витрат, пов'язаних із процесом вирощування, витрати на оренду земельних ділянок доцільно розподіляти за площею посівів. Такий підхід обумовлений тим, що зазначені витрати залежать передусім від площі земель,

зайнятих під відповідними культурами, а не від обсягів виробництва чи рівня трудомісткості. Відтак найбільш обґрунтованою базою їх розподілу є кількість гектарів, зайнятих під конкретними культурами.

Таким чином, ефективний розподіл витрат у сільськогосподарському виробництві є важливим інструментом управлінського обліку, що забезпечує достовірне формування собівартості продукції та підвищує обґрунтованість управлінських рішень. Використання єдиних баз розподілу без урахування технологічних особливостей різних культур призводить до викривлення результатів діяльності.

Обґрунтовано доцільність застосування диференційованого підходу, який передбачає використання коригуючих коефіцієнтів, сформованих на основі фактичних витрат ресурсів. Для витрат, пов'язаних із використанням земельних ресурсів, найбільш релевантною базою розподілу є площа посівів. Такий підхід сприяє підвищенню точності облікової інформації та ефективності управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 09.04.2026 р.)
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 № 790. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05#Text> (дата звернення: 10.04.2026 р.)
3. Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств: наказ Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 № 132. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0132555-01#Text> (дата звернення: 08.04.2026 р.).

УДК 657.432:005.334

Жеребко Н.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Цятковська О.В. – д.е.н.,
завідувач кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ І ЗАМОВНИКАМИ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЙНИХ РИЗИКІВ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Воєнний стан в Україні зумовив виникнення низки облікових проблем, значна частина яких не була характерною для діяльності підприємств раніше. Одна з найгостріших - це питання достовірної оцінки дебіторської заборгованості покупців і замовників. Контрагенти зникають з поля зору, зупиняють роботу, втрачають майно, а їхні борги продовжують рахуватися в балансі як повноцінний актив. У результаті показники звітності перетворюються

на номінальні цифри, за якими відсутній реальний грошовий потік. У таких умовах виникає явище, яке можна назвати інформаційним ризиком - ситуація, коли фінансова звітність показує одне, а реальний стан речей є зовсім іншим. Небезпека полягає в тому, що такий розрив між обліковими даними та дійсністю не завжди помітний одразу. Керівництво приймає рішення про нові закупівлі, планує розрахунки з кредиторами або розподіл прибутку, орієнтуючись на показники, які не відповідають реальності. Наслідки прийняття управлінських рішень на основі таких даних можуть бути суттєвими та, за певних умов, призводити до погіршення платоспроможності підприємства.

У сучасних умовах система обліку розрахунків з покупцями і замовниками повинна виконувати не лише реєстраційну, а насамперед захисну функцію. Вона має своєчасно сигналізувати про те, що певна заборгованість стає сумнівною, і спонукати до відповідних облікових дій ще до того, як стане зрозуміло, що борг повернути неможливо. Водночас на практиці часто спостерігається протилежне: підприємства схильні тривалий час утримувати в балансі прострочену дебіторську заборгованість контрагентів, які фактично припинили свою діяльність, намагаючись уникнути відображення реальних збитків та погіршення фінансових показників. Подібна практика не лише викривляє фінансовий стан підприємства, а й підриває довіру до звітності з боку кредиторів, інвесторів та ділових партнерів, що неминуче послаблює конкурентні позиції компанії на ринку. Нормативне підґрунтя для правильної організації цієї роботи існує - це НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», яке вимагає відображати поточну дебіторську заборгованість за чистою реалізаційною вартістю, тобто за вирахуванням резерву сумнівних боргів [1]. Питання в тому, наскільки послідовно підприємства цим вимогам слідують.

Важливу роль у мінімізації інформаційних ризиків відіграє створення резерву сумнівних боргів. Його головна функція полягає в завчасному відображенні у складі витрат тієї частини дебіторської заборгованості, ймовірність повернення якої є низькою, ще до моменту визнання її безнадійною. НП(С)БО 10 пропонує два методи розрахунку такого резерву [1]. Перший - на основі абсолютної суми, коли кожен сумнівний борг оцінюється індивідуально за результатами аналізу конкретного дебітора. Другий - на основі коефіцієнта сумнівності, що розраховується за статистикою списань минулих років. В умовах воєнного стану другий метод втрачає свою актуальність, оскільки економічне середовище зазнало кардинальних змін, показники минулих років не можуть вважатися надійним орієнтиром для прогнозування теперішніх ризиків. У поточних реаліях більш доцільним та обґрунтованим є індивідуальний підхід. Попри те, що він потребує більше часу від бухгалтерської служби, такий аналіз забезпечує значно вищу точність даних. Він дозволяє врахувати, де фактично перебуває контрагент, чи продовжує він роботу, чи є підстави вважати його зобов'язання форс-мажорними [2]. При цьому результати такої оцінки доцільно оформлювати актом інвентаризації розрахунків та підтверджувати відповідним наказом керівника про створення резерву.

Окремо потрібно звернути увагу на організацію аналітичного обліку. Стандартний поділ дебіторської заборгованості лише за строками погашення вже

не дає повної картини: однаковий строк прострочення може означати зовсім різне залежно від того, чи є у дебітора об'єктивна можливість розрахуватись, чи його підприємство фактично зруйноване. Тому рахунок 36 "Розрахунки з покупцями та замовниками" потребує глибшої деталізації в розрізі аналітичних рахунків, що дозволить бачити структуру заборгованості не лише за строками, а й за рівнем реального ризику неповернення. Своєчасне виявлення безнадійних боргів і їх списання за рахунок резерву - це не визнання поразки, а навпаки, свідчення того, що підприємство веде облік відповідально і не приховує проблем за гарними цифрами. Саме достовірні фінансова звітність слугує фундаментом для побудови ефективної стратегії та прийняття виважених управлінських рішень, що набуває особливого значення в умовах високої ринкової невизначеності.

Обліково-аналітичне забезпечення оцінки дебіторської заборгованості в умовах воєнного стану не обмежується лише технічним виконанням бухгалтерських процедур. Це питання економічної безпеки підприємства і якості інформації, на основі якої приймаються управлінські рішення. Послідовне застосування методу абсолютної суми при формуванні резерву сумнівних боргів, детальний аналітичний облік дебіторів за рівнем ризику та своєчасне визнання безнадійної заборгованості - це підходи, які дозволяють зберегти достовірність фінансової звітності і не допустити того, щоб підприємство жило в умовах викривленої інформації про власний фінансовий стан.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість", затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237 (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 06.04.2026).

2. Косташ Т.В. Розрахунки з покупцями та замовниками: проблемні аспекти організації та методики обліку в умовах сучасних реалій. Міжнародний науковий журнал "Грааль науки". 2023. № 30. С. 60–71. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.04.08.2023.007>

УДК 657.422:658.14

Жовнір В.Ю.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Степаненко О.І. – к.е.н,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЯК СКЛADOVA ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах збройної агресії проти України та загальної економічної нестабільності питання захисту майнових інтересів підприємств набувають стратегічного значення. Дебіторська заборгованість як елемент оборотних активів є одним із найризикованіших об'єктів обліку: її несвоєчасне погашення

або визнання безнадійною безпосередньо загрожує платоспроможності підприємства. Зростання питомої ваги дебіторської заборгованості в структурі активів українських підприємств, зафіксоване Державною службою статистики, зумовлює необхідність пошуку дієвих інструментів управління її структурою та прискорення розрахунків [1]. Саме тому внутрішній контроль дебіторської заборгованості є не лише обліковою, а й стратегічною складовою економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Економічна безпека підприємства – це стан захищеності його фінансово-господарської діяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз, що забезпечує стабільне функціонування та досягнення стратегічних цілей. Дебіторська заборгованість у цьому контексті виступає зоною підвищеного фінансового ризику, оскільки її неконтрольоване зростання призводить до відволікання оборотних коштів із виробничого процесу, виникнення касових розривів, необхідності формування резервів сумнівних боргів, що зменшує фінансовий результат, а також погіршення показників ліквідності та ділової активності [2].

Внутрішній контроль дебіторської заборгованості – це система заходів, процедур і методів, спрямованих на забезпечення повноти, достовірності та своєчасності відображення розрахунків із дебіторами в обліку, а також на мінімізацію ризику виникнення безнадійної заборгованості [3]. Дослідники виокремлюють три основні види контролю залежно від часу проведення контрольних процедур відносно моменту господарської операції (табл. 1).

Ключовим організаційним інструментом системи внутрішнього контролю є кредитна політика підприємства – внутрішній нормативний документ, що визначає умови надання комерційного кредиту покупцям, максимальний розмір дебіторської заборгованості, допустимі строки відстрочки платежу та санкції за їх порушення. Відсутність формалізованої кредитної політики або її неналежне дотримання є однією з основних причин формування проблемної заборгованості [4].

Таблиця 1 – Види внутрішнього контролю дебіторської заборгованості та їх характеристика

Вид контролю	Мета	Основні процедури
<i>Попередній</i>	Запобігання виникненню безнадійної заборгованості до підписання договору	Оцінка кредитоспроможності контрагента; встановлення кредитних лімітів; визначення санкцій у договорі
<i>Поточний</i>	Своєчасне виявлення відхилень від кредитної політики та прострочень	Моніторинг строків погашення; акти звірки розрахунків; аналіз оборотності ДЗ; контроль дотримання кредитної політики
<i>Наступний</i>	Оцінка реальності погашення та ефективності системи контролю за минулий період	Інвентаризація ДЗ; класифікація за строками непогашення; рішення про визнання сумнівною/безнадійною; аналіз ефективності роботи з боргами

Джерело: систематизовано автором на основі [3; 4]

Виважена кредитна політика забезпечує системність у прийнятті

управлінських рішень, сприяє підвищенню платіжної дисципліни контрагентів, а її ігнорування може призвести до максимізації фінансових ризиків підприємства.

Деталізований аналітичний облік за кожним контрагентом, видом заборгованості та строком її виникнення є важливим засобом поточного контролю, оскільки допомагає вчасно виявляти прострочені суми й оперативно реагувати на них. Для оцінювання стану розрахунків використовують такі ключові показники, як коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, середній період її погашення та питома вага сумнівних боргів у загальній сумі заборгованості. В умовах воєнного стану система внутрішнього контролю дебіторської заборгованості потребує суттєвого посилення. ТПП України листом від 28.02.2022 № 2024/02.0-7.1 засвідчила наявність форс-мажорних обставин для всіх суб'єктів підприємництва, що фактично перетворило значну частку дебіторської заборгованості на сумнівну. Одночасно ускладнилися процедури досудового та судового врегулювання боргів, а строки позовної давності були продовжені відповідно до чинного законодавства [5]. У таких умовах контроль має зосереджуватися на підтвердженні форс-мажорних обставин, відстеженні місцезнаходження контрагентів і прийнятті рішень щодо списання або реструктуризації заборгованості.

Важливим напрямом удосконалення системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості є її діджиталізація. Цифровізація обліково-аналітичних процесів підприємства є однією з ключових детермінант сучасної економічної діяльності, яка суттєво підвищує ефективність, точність та прозорість управління розрахунками [6]. Впровадження ERP-систем, таких як BAS ERP чи SAP, дає змогу автоматизувати контроль розрахунків: формувати графіки оплат, відстежувати прострочену заборгованість, швидко створювати звіти та контролювати кредитні ліміти. Це зменшує ймовірність помилок і водночас економить час на виконання контрольних процедур.

Перспективним інструментом цифровізації контролю є також інтеграція облікових систем із єдиною базою даних контрагентів, що забезпечує інформаційний обмін між постачальниками, покупцями, банківськими установами та державними органами [1; 7]. Хмарні технології та API-інтеграції з банківськими сервісами додатково дозволяють здійснювати звірення розрахунків у режимі реального часу, зменшуючи ручне введення даних та ризик помилок при ідентифікації стану розрахунків з дебіторами [7]. Таким чином, діджиталізація системи внутрішнього контролю дебіторської заборгованості є не лише технологічним трендом, а й необхідною умовою підвищення рівня економічної безпеки підприємства в сучасних умовах.

Внутрішній контроль дебіторської заборгованості є важливою складовою економічної безпеки підприємства, оскільки забезпечує своєчасне виявлення ризиків у розрахунках із боржниками та сприяє підтриманню платоспроможності суб'єкта господарювання. Його ефективна організація передбачає поєднання попереднього, поточного й наступного контролю, дотримання кредитної політики, ведення аналітичного обліку та регулярне оцінювання оборотності заборгованості й частки сумнівних боргів. Водночас

використання ERP-систем, хмарних сервісів і API-інтеграцій підвищує оперативність, точність і надійність контрольних процедур, що особливо важливо в умовах економічної нестабільності та воєнного стану.

Список використаних джерел

1. Кравченко О., Кобець Т. Організація обліку дебіторської заборгованості та шляхи її вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-58> (дата звернення 19.03.2026).
2. Юрченко С. В., Мачак Т. О., Овдін В. С. Управління дебіторською заборгованістю для підвищення рівня фінансово-економічної безпеки підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 16. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-04-02> (дата звернення 20.03.2026).
3. Пугаченко О. Б., Зарудна Н. Я. Внутрішній контроль порядку відображення в обліку дебіторської заборгованості. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-73> (дата звернення 19.03.2026).
4. Курило О., Карпець А. Методологічні аспекти управління дебіторською заборгованістю підприємств. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-69> (дата звернення 23.03.2026).
5. Прострочена дебіторська заборгованість: практика контролю в умовах воєнного стану. *AVS Студія*. 2022. URL: <https://avstudy.com.ua/prostrochena-debitorska-zaborgovanist-2022/> (дата звернення: 19.03.2026).
6. Довбуш А., Белова І. Трансформація облікових процесів в умовах цифровізації. *Економічний дискурс*. 2024. Вип. 1–2. С. 131–141. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2024-1-14> (дата звернення 20.03.2026).
7. Безготівкові розрахунки підприємства в умовах цифровізації: обліково-інформаційне забезпечення та фінансовий моніторинг. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. URL: <https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe/article/view/369> (дата звернення: 19.03.2026).

УДК 657.6

Заблоцька А.І.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 1 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Гнилицька Л.В. – д.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Проблема забезпечення економічної стійкості вітчизняних підприємств набула критичного значення внаслідок повномасштабної збройної агресії, що спричинила безпрецедентні деструктивні впливи на всі ланки господарської діяльності. Починаючи з 2022 року функціонування бізнесу в Україні регулюється особливим правовим режимом, визначеним Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [1]. Цей режим передбачає надання органам державної влади та військовому командуванню повноважень, необхідних для відсічі збройної агресії, що безпосередньо впливає на умови ведення підприємницької діяльності. Економічна стійкість у такому контексті вимагає від менеджменту не лише фінансової гнучкості, а й глибокого розуміння комплаєнс-

ризиків, що виникають внаслідок швидкої зміни нормативно-правового поля та необхідності суворого дотримання встановлених обмежень.

Аналіз стану економічної безпеки підприємств свідчить про необхідність переходу від традиційних моделей управління до імпакт-орієнтованого підходу. В умовах війни пріоритет зміщується в бік соціальної відповідальності, підтримки обороноздатності та збереження людського капіталу як ключового ресурсу для майбутньої відбудови. Це зумовлює потребу в інтеграції безпекової складової в загальну систему цілей підприємства, де комплаєнс-безпека забезпечує захист від внутрішніх і зовнішніх деструкторів шляхом суворого дотримання стандартів та етичних норм навіть у кризових ситуаціях.

Для побудови ефективної системи стійкості необхідно чітко ідентифікувати загрози, які класифікуються на прямі та опосередковані наслідки активних бойових дій. Прямі наслідки включають фізичне руйнування активів, втрату контролю над потужностями на окупованих територіях та безпосередню небезпеку для життя персоналу. Опосередковані наслідки проявляються у розриві логістичних ланцюгів, втраті традиційних ринків збуту, дефіциті енергоресурсів та стрімкому зростанні транзакційних витрат. Прогнози на період 2025–2027 років вказують на поступову стабілізацію безпекового середовища, проте значна частка загроз все ще перебуватиме в зоні високого ризику, що вимагає розробки сценаріїв безперервності бізнесу.

Важливим фактором підтримки стійкості у 2024–2025 роках стали державні інструменти, зокрема програма «Доступні кредити 5–7–9 %», яка забезпечує доступ до пільгового фінансування для покриття обігових коштів та реалізації інвестиційних проєктів у сфері переробки [3]. Окрім кредитування, значну роль відіграють грантові програми в межах проєкту «єРобота», такі як «Власна справа» та гранти для ветеранів [4]. Ці механізми дозволяють підприємствам не лише відновлювати активність, а й вирішувати соціальні завдання, створюючи нові робочі місця для внутрішньо переміщених осіб та учасників бойових дій.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що економічна стійкість підприємства в сучасних реаліях є динамічною спроможністю, що базується на адаптивному менеджменті та активному використанні державних програм. Для забезпечення життєздатності суб'єктам господарювання необхідно впроваджувати комплаєнс-підхід, забезпечувати цифровізацію процесів та орієнтуватися на збереження трудового колективу. Реалізація цих заходів дозволить вітчизняним підприємствам не лише зберегти потенціал у складний воєнний період, а й стати основою для успішної модернізації національної економіки у післявоєнний час.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Продовження строку дії воєнного стану в Україні : Закон України від 02.02.2026 № 4220-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4220-20> (дата звернення: 18.04.2026).
3. Інструменти підтримки бізнесу у воєнний час: підсумки 2025 року. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/instrumenty-pidtrymky-biznesu-u-voyennyu-chas-2025-rik-pidsumky> (дата звернення: 18.04.2026).

4. Державні програми з підтримки бізнесу на 2025 рік. Дія.Бізнес. URL: <https://business.diia.gov.ua/finance/handbook> (дата звернення: 18.04.2026).

УДК 657

Заморіна А.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бондар М.І. – д.е.н.,
декан факультету обліку та податкового менеджменту*

РОЛЬ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасних умовах функціонування підприємств в Україні особливого значення набуває якість організації бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості як одного з ключових елементів оборотних активів. Дебіторська заборгованість безпосередньо впливає на ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість суб'єктів господарювання, а отже, є важливим об'єктом управлінського та фінансового контролю. У цьому контексті облікова політика підприємства виступає базовим внутрішнім інструментом регулювання порядку визнання, оцінки, класифікації та відображення дебіторської заборгованості у фінансовій звітності відповідно до вимог Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (НП(С)БО). Її формування забезпечує узгодження державних нормативних вимог із внутрішніми управлінськими рішеннями, що є необхідною умовою підвищення прозорості фінансової інформації та зміцнення економічної безпеки підприємства.

Облікова політика щодо дебіторської заборгованості визначає методологічні засади її відображення в системі бухгалтерського обліку. Вона ґрунтується на загальних принципах бухгалтерського обліку, зокрема принципах обачності, повного висвітлення, нарахування та автономності підприємства [1]. Особливого значення набуває принцип обачності, який передбачає недопущення завищення оцінки активів і доходів, що безпосередньо стосується формування резерву сумнівних боргів. Крім того, важливим є дотримання принципу пріоритетності економічної сутності господарських операцій над їх юридичною формою, що забезпечує економічно обґрунтоване відображення розрахунків із дебіторами незалежно від юридичного оформлення операцій. Таким чином, облікова політика виступає інструментом забезпечення достовірності фінансової звітності та зниження інформаційних ризиків для користувачів фінансової інформації. У практичному аспекті облікова політика визначає порядок визнання дебіторської заборгованості активом, її первісної та подальшої оцінки, а також механізми класифікації за строками погашення та ступенем ризику неповернення. Відповідно до вимог НП(С)БО 10 [2], дебіторська заборгованість відображається за чистою реалізаційною вартістю, що передбачає необхідність формування резерву сумнівних боргів. Вибір методу формування такого резерву

(індивідуальний підхід або метод класифікації за строками непогашення) є елементом облікової політики та суттєво впливає на фінансовий результат підприємства. Невірне визначення оцінки дебіторської заборгованості або ігнорування ризиків неплатежів призводить до викривлення фінансової звітності та зниження рівня фінансової безпеки.

Важливим компонентом облікової політики є також організація аналітичного обліку дебіторської заборгованості та правильне використання рахунків бухгалтерського обліку відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків [3]. Систематизація розрахунків із покупцями, замовниками та іншими дебіторами дозволяє забезпечити контроль за строками погашення заборгованості, виявляти прострочені та сумнівні борги, а також своєчасно вживати заходів щодо їх стягнення. Крім того, важливим є належне документальне оформлення господарських операцій, оскільки первинні документи є основою бухгалтерського та податкового обліку. Недотримання вимог до документування призводить до підвищення податкових ризиків і зниження достовірності фінансової інформації.

Окрему увагу в межах облікової політики приділяють порядку визнання дебіторської заборгованості сумнівною та безнадійною, а також її списанню. Встановлення чітких критеріїв такої класифікації дозволяє мінімізувати ризики завищення активів та забезпечити реалістичність фінансової звітності. Процедура списання безнадійної заборгованості повинні бути формалізовані внутрішніми документами підприємства та базуватися на результатах інвентаризації, що підвищує рівень внутрішнього контролю. Крім того, важливим елементом є регламентація претензійно-позовної роботи, яка спрямована на зменшення втрат від неповернення боргів та підвищення ефективності управління дебіторською заборгованістю.

Таким чином, облікова політика підприємства щодо дебіторської заборгованості є комплексним інструментом фінансового управління, який забезпечує не лише дотримання нормативних вимог НП(С)БО, але й сприяє підвищенню економічної безпеки суб'єкта господарювання. Вона формує єдину систему підходів до визнання, оцінки та контролю дебіторських розрахунків, забезпечує узгодженість бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також підвищує рівень прозорості фінансової інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів. У контексті сталого розвитку саме якісно сформована облікова політика дозволяє підприємствам ефективно управляти ризиками неплатежів, підтримувати ліквідність та забезпечувати стабільність фінансово-економічної діяльності в умовах динамічного зовнішнього середовища.

Список використаних джерел

1. Зінченко О.В., Крутих О.В. Економічна сутність та класифікація дебіторської заборгованості для потреб облікової системи підприємства. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2018. Вип. 25 С. 819-825.
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 08.10.1999 № 237 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0725-9> 9 (дата звернення: 14.04.2026)
3. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів,

капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інструкція; Мінфін України від 30.11.1999 № 291 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0893-99> (дата звернення: 14.04.2026)

УДК 657

Кіпіоро Р.Р.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 1 курсу, спеціальності ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Гнилицька Л.В. – д.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ КРАЇНИ ЯК ІНДИКАТОР ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ

У сучасному глобалізованому світі здатність держави залучати та утримувати капітал є не просто фінансовим показником, а комплексним свідченням її життєздатності. Інвестиційна привабливість виступає своєрідним «лакмусовим папірцем», який демонструє рівень довіри до інституцій, стабільність правової системи та загальну економічну стійкість країни перед обличчям глобальних і локальних викликів. Економічна стійкість - це здатність національної господарської системи витримувати зовнішні шоки, адаптуватися до нових умов та швидко відновлювати траєкторію зростання. Інвестиційна привабливість, своєю чергою, є сукупністю об'єктивних та суб'єктивних передумов, що формують бажання інвестора вкладати кошти.

Зв'язок між ними є двостороннім:

- *Стійкість створює привабливість*: Інвестори шукають «тихі гавані» або ринки з передбачуваними механізмами реагування на кризи.
- *Інвестиції зміцнюють стійкість*: Приплив прямих іноземних інвестицій (ПІІ) приносить не лише гроші, а й нові технології, управлінські стандарти та доступ до глобальних ринків, що робить економіку гнучкішою та диверсифікованою.

Для оцінки реального стану економічної стійкості України варто звернути увагу на кількісні показники залучення капіталу в умовах форс-мажорних обставин (табл. 1).

Таблиця 1 – Основні показники інвестиційної активності в Україні

Показник	2024 рік	2025 рік	2026 рік (прогноз/І півріччя)
Надходження ПІІ (прямих іноземних інвестицій)	\$4,3 млрд	\$3,5 млрд	\$1,0 млрд (І півріччя)
Індекс інвестиційної привабливості (ЕВА)	2,44	2,49	2,70
Основне джерело капіталу	Реінвестиції	Реінвестиції	Нові проекти (Defense Tech)
Ключові галузі-реципієнти	ІТ-сектор, Аграрний сектор	Енергетика, ІТ-сектор	Воєнно-промисловий комплекс, Енергетика, Будівництво

Джерело: складено на основі [1;2]

Разом з тим, слід підкреслити, що на тлі масштабних геополітичних

конфліктів (зокрема війни в Україні), інвестори звертають увагу не лише на індекс інвестиційної привабливості, а й на ризико-стійкість бізнесу.

Для України цей індикатор став визначальним. Попри війну, залучення інвестицій у сектори енергетики, оборонно-промислового комплексу та ІТ свідчить про те, що світ бачить потенціал відновлення. Це доводить: якщо країна демонструє здатність до швидкої адаптації (наприклад, релокація та цифровізація бізнесу), її інвестиційна привабливість може зберігатися навіть за екстремально високих ризиків. Саме ці фактори визначають якість інвестиційного середовища та формують фундамент для післявоєнного зростання. Отже, інвестиційна привабливість у сучасних українських реаліях - це не лише про капітал, а про стратегічне партнерство, довіру та спільне бачення майбутнього. Її посилення створює передумови не просто для відновлення економіки, а для її структурної модернізації, підвищення конкурентоспроможності та зміцнення економічного суверенітету держави у глобальному середовищі.

Список використаних джерел

1. Європейська Бізнес Асоціація. Індекс інвестиційної привабливості України: аналітичний звіт за 2024–2025 рр. URL: eba.com.ua (дата звернення: 16.04.2026).
2. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2025. URL: bank.gov.ua (дата звернення: 16.04.2026).
3. Світовий банк. Економічний огляд для України: виклики та можливості відновлення. World Bank Group, 2025. URL: worldbank.org (дата звернення: 16.04.2026).

УДК 657.421:338.47

Клименко С.Ю.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бірюк О.Г. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК СКЛАДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах функціонування економіки України діяльність підприємств супроводжується підвищеним рівнем невизначеності та впливом численних ризиків. У зв'язку з цим зростає значення забезпечення економічної безпеки як важливої умови стабільного розвитку суб'єктів господарювання. У науковій літературі існують різні підходи до трактування поняття «економічна безпека підприємства». Узагальнюючи їх, можна зазначити, що це такий стан діяльності підприємства, за якого забезпечується захист його економічних інтересів, ефективне використання ресурсів і здатність до стабільного функціонування в умовах змінного середовища. Важливе місце у системі економічної безпеки займає інформаційне забезпечення. Його основою є формування достовірної та своєчасної інформації про діяльність підприємства.

Саме така інформація використовується для прийняття управлінських рішень і своєчасного реагування на можливі загрози. При цьому ключову роль відіграє бухгалтерський облік як найбільш систематизоване джерело даних. Серед об'єктів бухгалтерського обліку особливе значення мають основні засоби, які формують матеріально-технічну базу підприємства. Вони займають значну частку активів і безпосередньо впливають на виробничий потенціал та фінансові результати діяльності. Відповідно до НП(С)БО 7, основні засоби – це матеріальні активи, що використовуються у діяльності підприємства протягом періоду більше одного року [1]. Облік основних засобів виконує не лише функцію відображення господарських операцій, але й виступає важливим інструментом аналізу та контролю. Через систему обліку формується інформація про наявність, рух, вартість і стан основних засобів. Це дозволяє своєчасно виявляти ризики їх втрати, неефективного використання або знецінення. Зокрема, аналіз показників зносу дає можливість оцінити технічний стан обладнання та запобігти виробничим збоям. Наприклад, несвоєчасне відображення зносу може призвести до використання активів понад допустимий строк, що підвищує ризик аварій і простоїв. Водночас облік вартості, амортизації та переоцінки основних засобів впливає на достовірність фінансової звітності та правильність визначення фінансового результату. Аналітичні показники, такі як фондвіддача, фондомісткість і рентабельність, дозволяють оцінити ефективність використання активів і виявити проблемні аспекти діяльності підприємства. Разом з тим, на практиці облік основних засобів не завжди повною мірою виконує функцію інформаційної підтримки економічної безпеки. Це пов'язано з формальним підходом до його організації, недостатнім рівнем аналітичності та слабкою інтеграцією з системою управління ризиками. Узагальнення інформації, що формується в системі обліку основних засобів, дозволяє виділити ключові напрями її використання для забезпечення економічної безпеки підприємства (табл. 1).

Таблиця 1 – Роль обліку основних засобів у забезпеченні економічної безпеки підприємства

Напрямок інформації обліку основних засобів	Зміст інформації	Ризики, що виявляються	Управлінське значення
Наявність і рух основних засобів	Дані про наявність, надходження та вибуття активів	Втрата активів, порушення контролю, неефективне використання	Контроль за збереженням майна та рухом активів
Вартість і знос	Первісна вартість, амортизація, рівень зносу	Викривлення звітності, критичний знос, ризик аварій	Оцінка фінансового стану та планування оновлення
Технічний стан	Дані інвентаризації та оцінки стану	Збої у виробництві, простої	Своєчасне виявлення проблем і запобігання втратам
Ефективність використання	Фондвіддача, фондомісткість, рентабельність	Низька продуктивність, неефективні витрати	Оптимізація використання ресурсів
Організація обліку	Документообіг, облікові процедури, контроль	Помилки, зловживання, викривлення даних	Підвищення надійності облікової інформації

Джерело: складено автором на основі власних узагальнень

Узагальнені напрями свідчать про те, що облік основних засобів дозволяє виявляти технічні, фінансові та виробничі ризики, які впливають на економічну безпеку підприємства. Це створює інформаційну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Таким чином, облік основних засобів є важливою складовою інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства. Від якості його організації залежить рівень контролю за активами та своєчасність реагування на загрози. Удосконалення обліку в напрямі підвищення аналітичності та інтеграції з системою управління ризиками дозволить підвищити ефективність управління підприємством і зміцнити його економічну безпеку.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: затв. наказом Міністерства фінансів України №92 від 27.04.2000 року. Дата оновлення: 26.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 05.04.2026)

УДК 657.421.1:658.14

Коломієць Ю.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Степаненко О.І. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ЗАПАСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІНІМІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНИХ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах воєнного стану та порушення логістичних ланцюгів, питання достовірності інформації про запаси набуває особливої актуальності для забезпечення економічної безпеки підприємств. Запаси формують матеріальну основу виробничого процесу та значною мірою визначають ефективність господарської діяльності. Водночас запаси є одним із найбільш вразливих об'єктів обліку з точки зору інформаційного викривлення. Питання достовірності облікових даних про запаси часто залишається поза увагою до моменту, коли виникає реальна проблема: раптово з'являються зіпсовані матеріали або ж собіварість продукції виявляється суттєво вищою від запланованої без певних очевидних зовнішніх причин. Дані ситуації об'єднує спільна першопричина – неякісне обліково-аналітичне забезпечення оцінки запасів, яке породжує інформаційні ризики і тим самим підриває підґрунтя економічної безпеки підприємства.

Поняття обліково-аналітичного забезпечення можна трактувати як "впорядкована, самостійна, повністю або деталізована система, яка відповідає цілям управління, контролю та аналізу всієї інформації, що заснована на перевагах теперішніх інформаційних технологій і використовується для того,

щоб виробити, обґрунтувати і прийняти певне управлінське рішення" [1]. У контексті управління запасами, якість цієї системи безпосередньо визначає наскільки достовірною буде інформація на якій ґрунтується рішення щодо закупівель, виробництва, ціноутворення та подальшого планування діяльності.

Інформаційний ризик в обліку запасів можна охарактеризувати як ймовірність прийняття рішень на основі недостовірних або ж неповних облікових даних, що виникає через помилки у визнанні, класифікації чи оцінці запасів. Специфікою цього ризику є його прихований характер: він, як правило, не проявляється одразу, а поступово формує викривлену інформацію. Некоректно оцінені залишки запасів місцями формують хибну картину ліквідності підприємства, і лише з часом це відображається у відхиленнях фінансових показників від прогнозованих. Важливо враховувати те, що такі ризики виникають не тільки через зловживання, а й унаслідок недостатньо чітких внутрішніх регламентів або некоректного застосування методів оцінки.

Ключовим регулятором у цій сфері є НП(С)БО 9 "Запаси" [2]. Стандарт безпосередньо встановлює, що "при відпуску запасів у виробництво, з виробництва, продаж та іншому вибутті оцінка їх здійснюється за одним з таких методів: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів; середньозваженої вартості; собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО); нормативних затрат; ціни продажу" [2]. Утім, стандарт окреслює лише загальні рамки, залишаючи підприємству значну свободу вибору, і саме цей фактор стає одним із найчутливіших елементів з точки зору економічної безпеки.

Прикладом, що демонструє вплив вибору щодо оцінки запасів, може бути ситуація, коли виробниче підприємство, що в умовах інфляції, застосовує метод ФІФО. Внаслідок цього до собівартості реалізованої продукції потрапляють найдавніші партії запасів, тобто – найдешевші. Прибуток у звіті зростає, що є привабливим для інвесторів, але водночас зростає і податкове навантаження. Якщо ж підприємство застосовує метод середньозваженої вартості, то вартість вибуття запасів визначається на основі середньої ціни їх придбання. В даному випадку виникає інша ситуація: цінові коливання згладжуються, фінансовий результат стає передбачуванішим. Однак недоліком цього методу є ефект "запізнення" актуальних цін, оскільки вартість нових закупівель змішується зі старими залишками. Середня ціна не зовсім встигає за ринковими змінами, тому створюється ризик встановлення занижених цін на готову продукцію.

Отже, варто підкреслити, що жоден з методів не є кращим або гіршим. Доцільність використання певного методу визначається специфікою діяльності підприємства і особливостями виробничого процесу. Небезпека виникає саме тоді, коли метод обирається не з господарської логіки, а з метою отримати потрібний фінансовий результат. Використання такої практики, навіть якщо формально не суперечить стандартам, негативно впливає на довіру кредиторів, інвесторів та контролюючих органів, послаблює позиції підприємства у системі економічної безпеки.

Також важливо розуміти, що помилки в обліку запасів можуть виникати через неправильну класифікацію – не можна оцінити актив, не знаючи, до якої групи він належить. Якщо актив потрапив не в ту категорію, наприклад,

виробничі запаси ідентифіковані як товари або ж навпаки, до нього автоматично застосовуються інші алгоритми списання витрат та відображення в обліку. Достовірна класифікація є передумовою формування коректної облікової інформації, яка не буде породжувати інформаційне викривлення.

Не менш важливою складовою обліково-аналітичного забезпечення є регулярний моніторинг стану запасів. Бухгалтерський облік фіксує факт – аналітика дає йому оцінку. Коефіцієнт оборотності і тривалість одного обороту показують чи не осідає капітал у залежаних матеріалах; відхилення фактичної собівартості від нормативної сигналізує про збої у ціноутворенні або постачанні; динаміка уцінок і списань свідчить про якість роботи внутрішнього контролю. Саме поєднання цих показників у єдину аналітичну систему дозволяє виявляти проблеми до того, як вони потраплять у фінансову звітність. Окремої уваги заслуговує показник питомої ваги уцінених запасів у загальній вартості активів: його різке зростання є прямим сигналом про неефективну систему закупівель або порушення складських умов зберігання. В обох випадках це привід для оперативного реагування для коригування ситуації. Внутрішній контроль також передбачає проведення інвентаризації запасів та перевірку правильності їх документального оформлення.

Крім того, своєчасна переоцінка запасів до чистої вартості реалізації на практиці не рідко ігнорується або відкладається. Утримання на балансі активів за завищеною вартістю штучно збільшує загальну суму оборотних коштів та спотворює показники ліквідності. Для зовнішніх користувачів фінансової звітності це означає хибний сигнал про платоспроможність підприємства, що є типовим прикладом реалізації інформаційного ризику. Мінімізації ризику може сприяти чітка регламентація періодичності тестування запасів на предмет знецінення, що перетворить суб'єктивну оцінку на обов'язкову безпекову процедуру. Також зменшення інформаційних ризиків сьогодні неможливе без впровадження ERP-систем, які дозволяють автоматично ідентифікувати партії запасів з низькою оборотністю та сигналізувати про необхідність їх тестування на знецінення.

Отже, обліково-аналітичне забезпечення оцінки запасів не є суто технічною процедурою. Воно виступає комплексним механізмом, що охоплює методологічно виважену класифікацію, коректне застосування методів оцінки та систематичний аналітичний моніторинг. Кожен із цих елементів зменшує ймовірність інформаційних викривлень, однак лише їх поєднання формує повноцінний захист облікової системи від ризиків та забезпечує зміцнення економічної безпеки підприємства.

Список використаних джерел

1. Томчук В., Михайлишена А. Особливості обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими запасами. Економічний аналіз. 2021. Том 31. № 3. С. 198-205.
2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 Запаси, затв. наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. Дата оновлення 07.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення 20.03.2026).

УДК 657.1

Коршенко Д.Р.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Коршикова Р.С. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

РОЛЬ ОБЛІКУ ДОХОДІВ І ВИТРАТ У ФОРМУВАННІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах управлінський облік набуває особливого значення як ключова складова системи управління підприємством, забезпечуючи формування релевантної інформаційної бази для виконання менеджментом своїх функцій. Важливе місце в його структурі займає облік доходів і витрат, які виступають визначальними показниками оцінки результативності діяльності та формують основу для прийняття управлінських рішень. Посилення конкурентного середовища та зростання складності бізнес-процесів зумовлюють обмеженість традиційного бухгалтерського обліку у задоволенні інформаційних запитів керівництва підприємства. У зв'язку з цим зростає роль управлінського обліку як інструменту, який забезпечує формування більш детальної та аналітичної інформації для підвищення ефективності управління діяльністю суб'єкта господарювання. Нормативно-правове регулювання обліку доходів та витрат в Україні ґрунтується на положеннях НП(С)БО 15 «Дохід» та НП(С)БО 16 «Витрати». Відповідно до зазначених нормативних актів під доходами розуміють збільшення економічних вигод у вигляді зростання активів або зменшення зобов'язань, що зумовлює збільшення власного капіталу (крім внесків власників), а витратами є зменшення економічних вигод через скорочення активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком його вилучення чи розподілу між власниками) [1, 2]. Ефективність прийняття управлінських рішень значною мірою залежить від рівня деталізації та систематизації даних про доходи та витрати. Відсутність їх належної класифікації унеможливорює проведення комплексного аналізу діяльності підприємства та оцінку його фінансової стійкості. Саме на взаємопов'язаному обліку витрат і доходів базуються основні прийоми та інструменти управлінського обліку, зокрема бюджетування, калькулювання собівартості, аналіз беззбитковості, директ-костинг та управління прибутковістю [3]. В управлінському обліку застосовується принцип диференційованого підходу до класифікації витрат як найбільш складного для управління об'єкту, згідно з яким склад і структура витрат залежать від мети конкретного завдання. Так, при визначенні собівартості продукції можуть враховуватися як повні, так і лише змінні виробничі витрат, тоді як для прийняття управлінських рішень важливим є виділення лише тих показників, які є релевантними для певної ситуації. Такий підхід забезпечує досягнення стратегічних цілей підприємства.

Чітка та деталізована інформація дозволяє приймати виважені управлінські рішення, зокрема щодо формування цінової політики, оптимізації

співвідношення між обсягами реалізації та рівнем маржинальності. Це дає змогу виявити резерви зниження витрат, оцінити ефективність функціонування різних підрозділів та ідентифікувати найбільш прибуткові сегменти діяльності (види продукції, групи споживачів тощо) з врахуванням їх реального внеску у формування фінансового результату підприємства. Застосування спеціальних підходів до класифікації витрат, зокрема їх поділ на постійні та змінні, а також групування доходів за центрами відповідальності або товарними групами дозволяє виявити вплив динаміки виробництва та структури продажів на операційний фінансовий результат. У системі стандарт-костинг це забезпечує можливість порівняння фактичних показників із запланованими та оперативного виявлення відхилень як у витратній, так і в доходній складових. Також ці підходи є незамінним інструментом розрахунку рентабельності окремих проєктів чи видів продукції, що сприяє обґрунтуванню управлінських рішень щодо доцільності збереження або ліквідації останніх у довгостроковій перспективі [4].

Таким чином, комплексна класифікація витрат і доходів виступає фундаментальною основою для трьох ключових управлінських функцій, а саме: точного визначення фінансового результату, прийняття обґрунтованих рішень та здійснення ефективного контролю за діяльністю підприємства. Окремі науковці розглядають контролінг як інтегровану концепцію інформаційного забезпечення та управління, спрямовану на підтримання внутрішнього балансу економіки підприємства шляхом формування системи показників витрат та доходів, що слугують базою для оптимальних рішень [5]. Отже, якісно організований управлінський облік створює передумови для свідомого керування витратами та доходами та формування комплексного бачення бізнесу зсередини. Підсумовуючи, слід зазначити, що управлінський облік забезпечує керівництво інструментами для оптимізації витрат та підвищення доходів підприємства. Він сприяє ідентифікації неефективних напрямів використання ресурсів, а також виявленню найбільш рентабельних продуктів та сегментів діяльності. У результаті управлінські рішення набувають більшої обґрунтованості, точності та спрямованості на забезпечення сталого розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 31.12.1999 № 318 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00>
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку : Наказ; Мінфін України від 29.11.1999 № 290 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0860-99>
3. Управлінський облік: що це і чим відрізняється від фінансового обліку. Школа бізнесу Нова пошта : вебсайт. URL: <https://online.novaposhta.education/blog/upravlinskij-oblik-shho-ce-i-chim-vidriznyaetsya-vid-finansovogo-obliku>
4. Управлінський облік як фактор зростання прибутковості підприємства : Коментар; Редакції видань від 08.05.2006 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/n0015697-06>
5. Занора В. О. Управління підприємствами: планування технологічних витрат, ризик-менеджмент, мотивування, прийняття управлінських рішень / В. О. Занора, С. В. Войтко. – Київ : www.voytko.kpi.in.ua, 2017. – 224 с. – ISBN 978-966-622-853-9. – URL: <https://books.google.com.ua/books?id=SLk6DwAAQBAJ&pg=PA1>

УДК 657.1:330.131.7

Лісовий О.В.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бірюк О.Г. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ БУХГАЛТЕРСЬКОГО БАЛАНСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах функціонування економіки України спостерігається зростання невизначеності та нестабільності фінансового середовища. Це супроводжується підвищенням рівня ризиків господарської діяльності. У таких умовах особливого значення набуває забезпечення економічної безпеки підприємства як передумови його стабільного розвитку. За цих обставин управлінські рішення мають базуватися не лише на досвіді або інтуїції. Вони повинні спиратися на якісну інформацію, яка дозволяє вчасно виявляти ризики та реагувати на них. Саме тому важливу роль відіграє система бухгалтерського обліку та фінансової звітності. У науковій літературі економічну безпеку підприємства розглядають як здатність суб'єкта господарювання протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам, зберігати фінансову стійкість і забезпечувати безперервність діяльності. Такий підхід підкреслює, що економічна безпека безпосередньо пов'язана з фінансовим станом підприємства та якістю його управління. Метою дослідження є обґрунтування інформаційного потенціалу бухгалтерського балансу як інструменту оцінки економічної безпеки підприємства та визначення напрямів його аналітичного використання.

Ключовим джерелом інформації для оцінки фінансового стану є бухгалтерський баланс. Він узагальнює дані про активи, зобов'язання та власний капітал підприємства. Відповідно до НП(С)БО 1, баланс відображає фінансовий стан підприємства на певну дату та забезпечує користувачів інформацією про ресурси і джерела їх формування [1]. Завдяки цьому баланс є основою для проведення фінансового аналізу та оцінки ризиків діяльності.

Інформаційний потенціал бухгалтерського балансу проявляється передусім у можливості оцінки ліквідності підприємства. Ліквідність характеризує здатність підприємства своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання. Для її оцінки використовують коефіцієнт поточної ліквідності та коефіцієнт швидкої ліквідності. Їх значення дозволяють виявити ризик дефіциту грошових коштів. Погіршення цих показників свідчить про ускладнення розрахунків із контрагентами та є прямим сигналом загрози економічній безпеці підприємства. Наприклад, зниження коефіцієнта поточної ліквідності нижче нормативного значення може вказувати на підвищення рівня фінансових ризиків і потребує оперативного управлінського реагування.

Не менш важливим є аналіз фінансової стійкості. Він базується на співвідношенні власного і позикового капіталу. За даними балансу визначається рівень залежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Зростання

частки позикових коштів підвищує фінансові ризики. У нестабільних економічних умовах це може призвести до втрати фінансової рівноваги та ускладнення доступу до нових ресурсів.

Важливим напрямом є також аналіз структури активів підприємства. За даними балансу оцінюється співвідношення між ліквідними та малоліквідними активами. Значна частка малоліквідних активів свідчить про неефективне використання ресурсів. Це призводить до уповільнення обороту коштів і зниження прибутковості. У практиці підприємств саме такі диспропорції часто стають першими ознаками фінансових труднощів і потенційних ризиків.

Окрему увагу слід приділити структурі капіталу. Вона характеризує джерела фінансування діяльності підприємства. Оптимальне співвідношення власного і позикового капіталу забезпечує фінансову стабільність і незалежність. Порушення цього співвідношення підвищує ризик втрати платоспроможності та фінансової стійкості. Таким чином, бухгалтерський баланс виконує не лише інформаційну, а й аналітичну та діагностичну функції. Особливої ваги набуває аналіз балансових показників у динаміці. Це дозволяє виявити негативні тенденції та оцінити швидкість погіршення фінансового стану підприємства. Такий підхід підсилює можливості використання балансу у системі управління економічною безпекою. Слід також враховувати обмеження бухгалтерського балансу як джерела інформації. Він відображає фінансовий стан підприємства лише на певну дату. Це не дає змоги оцінити повну динаміку змін у діяльності. Крім того, баланс не враховує повною мірою вплив інфляційних процесів, ринкових коливань та нефінансових факторів. Саме тому для формування об'єктивної оцінки доцільно поєднувати його з іншими формами фінансової звітності та методами економічного аналізу.

На відміну від традиційного підходу, доцільно розглядати бухгалтерський баланс не лише як форму звітності, а як систему індикаторів економічної безпеки підприємства. Такий підхід дозволяє не лише оцінити поточний фінансовий стан, а й виявити потенційні ризики на ранніх етапах їх формування. Використання балансових показників як інструменту моніторингу створює основу для попередження фінансових загроз. Отримані аналітичні результати можуть використовуватися при формуванні управлінських рішень у сфері фінансової політики, структури капіталу та управління ліквідністю підприємства.

Отже, бухгалтерський баланс є важливим інструментом оцінки економічної безпеки підприємства. Він дозволяє виявляти фінансові диспропорції, оцінювати рівень платоспроможності та фінансової стійкості. Таким чином, бухгалтерський баланс доцільно розглядати як базовий елемент інформаційної системи економічної безпеки підприємства, що забезпечує своєчасне виявлення фінансових загроз і підвищує ефективність управління ризиками.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 №73. Дата оновлення: 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 20.04.2026).

УДК 657

Оберемко К.О.,
*здобувачка ф-ту ЕМП, 2 курсу, спец. 051 «Економіка»,
Державний торговельно-економічний університет,
науковий керівник – Гуменюк В.В. – д.е.н.,
професор кафедри економічної теорії та конкурентної політики*

ДРАЙВЕРИ ЦИФРОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Цифрова трансформація в Україні набула системного характеру і дедалі більше визначає економічну динаміку регіонів. Розвиток цифрових сервісів, інфраструктури та компетенцій змінює не лише бізнес-середовище, а й логіку регіональної політики, формуючи нові центри зростання. Чотири роки тому Україна зробила значний крок, ставши однією з перших країн, що запровадили роль директора з цифрової трансформації (CDTO) [3, с.5]. Після 2022 року цифровізація стала також інструментом стійкості, оскільки дозволяє забезпечувати безперервність державних послуг, підтримувати підприємництво та інтегрувати українські регіони у європейський цифровий простір.

Одним із ключових драйверів цифрової конкурентоспроможності є розвиток цифрової інфраструктури, який формує базу для впровадження інновацій. Згідно з даними Міністерства цифрової трансформації, у межах проєкту «Інтернет-субвенція» тисячі соціальних об'єктів у регіонах були підключені до швидкісного інтернету, що дозволило розширити доступ до освіти, медицини та адміністративних послуг [2].

Наступним фактором виступає розвиток цифрових навичок населення, які стають критичною передумовою ефективного використання технологій. Українські регіони демонструють різний рівень цифрової грамотності, що безпосередньо впливає на їх конкурентні позиції. Освітні ініціативи, такі як платформа «Дія.Освіта», сприяють підвищенню цифрових компетенцій, особливо серед дорослого населення та підприємців [4].

Важливим драйвером є також цифровізація державних послуг, яка забезпечує прозорість, швидкість і доступність взаємодії між громадянами, бізнесом і владою. Впровадження екосистеми «Дія» стало одним із найуспішніших кейсів цифрової трансформації на національному рівні, що має чітке регіональне вимірювання. Наприклад, цифровізація адміністративних послуг у містах дозволила скоротити час відкриття бізнесу, що стимулює підприємницьку активність навіть у складних умовах [4].

Інноваційна екосистема регіонів також відіграє визначальну роль у формуванні цифрової конкурентоспроможності. Наявність ІТ-кластерів, стартап-інкубаторів, технологічних парків і партнерств між університетами та бізнесом створює середовище для генерації нових рішень. У таких регіонах, як Львівська, Харківська та Київська області, ІТ-сектор став одним із ключових драйверів економічного розвитку, забезпечуючи значну частку експорту послуг. Використання відкритих даних, аналітики та штучного інтелекту дозволяє

підвищити ефективність управління, оптимізувати витрати та прогнозувати економічні тенденції. Українські регіони поступово впроваджують системи «розумного міста», які інтегрують транспорт, енергетику, безпеку та екологію в єдину цифрову платформу. У результаті регіони, що активно працюють із даними, отримують додаткові конкурентні переваги як для бізнесу, так і для інвесторів.

Європейський контекст цифрової конкурентоспроможності також має значний вплив на Україну, особливо в умовах інтеграції до ЄС. У доповіді Маріо Драгі, підготовленій для European Commission, наголошується на необхідності масштабних інвестицій у цифрову інфраструктуру, інновації та людський капітал як ключових чинників конкурентоспроможності. Україна, адаптуючи ці підходи, отримує можливість гармонізувати свої регіональні стратегії з європейськими стандартами [1, с.77].

Захист інформаційних систем, персональних даних і критичної інфраструктури стає невід'ємною складовою цифрової конкурентоспроможності. Детермінантами конкурентоспроможності є продуктивність, інвестиційна привабливість, людський капітал, здатність адаптуватися до викликів цифрової нерівності [5, с.74-75].

Таким чином, цифрова конкурентоспроможність регіонів України формується під впливом комплексу взаємопов'язаних драйверів, серед яких інфраструктура, людський капітал, цифрові послуги, інноваційні екосистеми, дані та безпека. Їх синергія створює умови для сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Draghi, M. The future of European competitiveness Part B. In-depth analysis and recommendations. European Commission. 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/download/ec1409c1-d4b4-4882-8bdd-3519f86bbb92_en?filename=The%20future%20of%20European%20competitiveness%20In-depth%20analysis%20and%20recommendations_0.pdf (дата звернення 10.04.2026).
2. Більше сотні сіл підключено до оптичного інтернету в межах проекту «Інтернет-субвенція». URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mincifri-bilshe-sotni-sil-pidklyucheno-do-optichnogo-internetu-v-mezhah-proektu-internet-subvenciya> (дата звернення 10.04.2026).
3. Regional digital. URL: <https://storage.thedigital.gov.ua/files/5/65/1a58804f0558fe1d9616ea4c98878652.pdf> (дата звернення 10.04.2026).
4. Дія.Освіта: як платформа змінює цифрове майбутнє України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/education/5-rokiv-diyaosvita-yak-platforma-zminyue-tsifrove-maybutne-ukraini> (дата звернення 10.04.2026).
5. Humeniuk, V., & Betley, A. Stimulation of regional competitiveness. Scientia fructuosa, 2025. 5(163), 50–79. [http://doi.org/10.31617/1.2025\(163\)04](http://doi.org/10.31617/1.2025(163)04) (дата звернення 10.04.2026).

УДК 657

Овчарук В.В.,

*аспірант, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Національний університет біоресурсів і природокористування України,
науковий керівник – Гуренко Т.О. – к.е.н,
доцент кафедри обліку та оподаткування*

АДАПТУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ У ПТАХІВНИЦТВІ ДО ВИМОГ СЬОГОДЕННЯ

У сучасних умовах глобалізації та інтеграції національної економіки у світовий продовольчий ринок особливого значення набуває забезпечення конкурентоспроможності продукції птахівництва. Вихід підприємств на міжнародні ринки потребує відповідності не лише стандартам якості продукції, але й вимогам до фінансової прозорості та достовірності облікової інформації. Система бухгалтерського обліку і контролю відіграє ключову роль у формуванні інформаційного забезпечення управління підприємствами. Водночас традиційні підходи до обліку в аграрному секторі часто не відповідають міжнародним вимогам, що ускладнює інтеграцію підприємств птахівництва у світове економічне середовище.

Важливу роль у розвитку обліку в аграрному секторі відіграють міжнародні стандарти фінансової звітності, зокрема стандарт МСФЗ (IAS) 41 "Сільське господарство", який регламентує облік біологічних активів. МСФЗ 41 визначає сільськогосподарську діяльність як "управління біотрансформацією біологічних активів з метою реалізації, отримання сільськогосподарської продукції або виробництва додаткових біологічних активів"[1]. Зокрема, дослідження застосування міжнародних стандартів у птахівництві показують, що їх впровадження є нерівномірним і супроводжується низкою проблем, серед яких недостатній рівень підготовки фахівців та відсутність єдиних підходів до оцінки біологічних активів. Сучасний світовий продовольчий ринок висуває жорсткі вимоги до діяльності аграрних підприємств, зокрема щодо якості продукції, прозорості фінансової звітності та ефективності управління. У цих умовах система бухгалтерського обліку і контролю повинна бути адаптована до міжнародних стандартів. Одним із ключових напрямів адаптації є впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності. Зокрема, МСФЗ (IAS) 41 "Сільське господарство", визначає порядок обліку біологічних активів, які мають оцінюватися за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж. Це забезпечує більш об'єктивне відображення вартості активів підприємства та підвищує достовірність фінансової інформації.

У сучасних умовах виникає об'єктивна необхідність використання у сільськогосподарських підприємствах положень МСФЗ 41 "Сільське господарство" та методики оцінки та обліку біологічних активів за справедливою вартістю. Усі зазначені процеси зумовлені глобалізацією економіки, інтеграцією України до світового економічного простору та її участю у Світовій організації торгівлі. Внаслідок інтеграції діяльності юридично самостійних

сільськогосподарських підприємств і їх трансформації в нові організаційно-правові форми відбувається формування корпоративного сектору аграрної економіки. Це сприяє підвищенню інвестиційної привабливості суб'єктів агробізнесу для інвесторів, кредиторів та інших зацікавлених сторін [2].

Застосування цього стандарту є неоднорідним: підприємства використовують різні методи оцінки, що знижує порівнянність фінансової звітності. Це свідчить про необхідність удосконалення методики обліку та підвищення рівня професійної підготовки бухгалтерів. Важливим напрямом адаптації є також розвиток системи внутрішнього контролю. Світовий ринок вимагає забезпечення простежуваності продукції, що передбачає контроль за всіма етапами виробництва – від вирощування птиці до реалізації готової продукції. Це вимагає інтеграції облікових і контрольних процедур.

Інституціональний підхід до розвитку бухгалтерського обліку розкриває взаємозв'язки та узгоджує процеси міжнародних стандартів фінансової звітності. В основі міжнародної стандартизації обліку лежить принцип інституційного сприйняття глобальної концепції сталого розвитку та забезпечення її реалізації засобами обліку. Водночас адаптація МСФЗ до національних умов ґрунтується на принципі залежності інституційного середовища від історично сформованої траєкторії розвитку та спеціалізації країни у світовому поділі праці. Основою впровадження МСФЗ в Україні має бути концепція їх адаптування під національне інституційне середовище з врахуванням посилення ефекту інституціональної правонаступності в глобальному світі це сприятиме еволюційній гармонізації та зведенню до нуля розбіжностей між П(С)БО та МСФЗ [3, ст.42]. Управлінський облік, який дозволяє формувати інформацію для прийняття управлінських рішень, є не менш важливим. Зокрема, застосування обліку витрат за центрами відповідальності сприяє більш ефективному управлінню ресурсами та зниженню собівартості продукції. Важливу роль відіграє цифровізація облікових процесів. Використання сучасних інформаційних технологій дозволяє автоматизувати облік, підвищити точність даних та забезпечити оперативний контроль за діяльністю підприємства.

Таким чином, адаптація системи обліку і контролю у птахівництві повинна здійснюватися комплексно та включати: впровадження міжнародних стандартів обліку; удосконалення обліку біологічних активів; розвиток управлінського обліку; посилення внутрішнього контролю; автоматизацію облікових процесів.

Адаптація системи бухгалтерського обліку і контролю до вимог світового продовольчого ринку є необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності підприємств птахівництва. Ключовим напрямом такого процесу є впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності, які забезпечують прозорість та порівнянність фінансової інформації. Ефективність адаптації облікової системи залежить від комплексного підходу, який включає удосконалення обліку біологічних активів, розвиток управлінського обліку, посилення внутрішнього контролю та використання сучасних інформаційних технологій. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню якості облікової інформації, ефективності управління та інтеграції підприємств птахівництва у світовий продовольчий ринок.

Список використаних джерел:

1. Гаврик О.Ю. Особливості використання МСФЗ (IAS) 41 "Сільське господарство" в практичній діяльності сільськогосподарських підприємств. АГРОСВІТ № 15–16, 2022 URL:<https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/9746/1/Гаврик%20О..pdf>
2. Свиноус І. В. Удосконалення методичних підходів до оцінки складових виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах трансформації системи обліку та фінансової звітності. Економіка та управління АПК. 2021. № 1. С. 154–165. URL:https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/6093/1/udoskonalennya_metodychnyx.pdf
3. ЖУК В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки: монографія. ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2009 URL:<https://magazine.faaf.org.ua/images/stories/juk/monogr2009/zhukmonogr2009.pdf>

УДК 657.1

Тарасенко В.С.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
науковий керівник – Коршикова Р. С. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

**ДОКУМЕНТУВАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА МЕТОДУ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ**

У сучасних умовах цифровізації економіки документування набуває особливої ваги, оскільки саме воно забезпечує первинне відображення господарських операцій і формує основу облікової інформації, яка використовується для контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень. Актуальність теми зумовлена тим, що в наукових дослідженнях документування розглядається не лише як технічне оформлення фактів господарського життя, а як важлива складова методу бухгалтерського обліку. Аналіз сучасних наукових підходів дозволяє не тільки уточнити сутність документування, а й визначити його значення для підвищення якості інформаційних ресурсів підприємства.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» первинні документи є «підставою для бухгалтерського обліку господарських операцій» [1]. Своєю чергою документування являє собою процес створення документів, що передбачає фіксацію інформації на матеріальних носіях (зокрема паперових чи електронних) із застосуванням різних способів – ручних, механічних або електронних. Його основною метою є надання інформації юридичної значущості, забезпечення її збереження та можливості подальшого використання в управлінській, науковій і технічній сферах. Проте в практичній та теоретичній площинах при дослідженні елементів методу бухгалтерського обліку часто виникають ситуації, що стосуються таких понять як «документ», «документування» та «документація», коли вони розглядаються як синоніми. Глибоке теоретичне осмислення методу бухгалтерського обліку та його елементів представлено в праці Задорожного З.-М. та Муравського В. Науковці обґрунтовують, що елементи методу й

інструменти їх реалізації не є тотожними поняттями, а тому елементом методу слід вважати саме документування, а не документацію. Вони наголошують, що документування є процесом оформлення господарської операції, тоді як документація є сукупністю документів, за допомогою яких цей процес реалізується [2]. Вважаємо, що такий підхід є обґрунтованим, оскільки він дозволяє точніше визначити місце документування в системі бухгалтерського обліку та уникнути підміни процесу його матеріальним результатом. Саме тому документування доцільно розглядати не як пасивний набір документів, а як активний елемент методу бухгалтерського обліку.

У дослідженні Щирської А.Ю. та Кочин Т.М. документування розкривається ширше - як спосіб первинного спостереження за господарською діяльністю, що передбачає фіксацію властивостей операцій на відповідному носії. Автори акцентують увагу на тому, що через документування формується якість інформаційних ресурсів системи бухгалтерського обліку. Особливу цінність цієї праці вбачаємо в тому, що в ній документування розглядається не лише в теоретичній площині, а й у зв'язку з такими характеристиками інформації, як повнота, актуальність, врахування реквізитів, облікові та правові наслідки [3]. Саме цей підхід показує практичне значення документування, адже дозволяє зрозуміти, що помилки або неповнота на етапі первинної фіксації господарських операцій неминуче знижують якість усієї облікової інформації.

Порівняльний аналіз двох статей дає підстави стверджувати, що їхні підходи не суперечать один одному, а навпаки - формують цілісне бачення сутності документування. Якщо Задорожний З.-М. та Муравський В. насамперед уточнюють методологічний статус документування як елемента методу бухгалтерського обліку, то Щирська А.Ю. та Кочин Т.М. розкривають його функціональне значення для забезпечення якості інформаційних ресурсів. Слід підкреслити, що саме поєднання цих двох підходів є найбільш переконливим. Документування слід розглядати одночасно і як процес первинної реєстрації фактів господарського життя, і як основу формування якісної, повної та своєчасної облікової інформації. У цьому, власне, і полягає його ключова роль у системі бухгалтерського обліку.

Особливого значення документування набуває в умовах цифровізації. Поява електронних документів, зміна структури реквізитів і підвищення вимог до оперативності обробки даних свідчать про те, що документування вже не можна сприймати лише як формальну початкову стадію обліку. Воно перетворюється на динамічний процес, який повинен відповідати новим інформаційним потребам підприємства. Проведений аналіз статей дозволяє зробити висновок, що вдосконалення системи документування має відбуватися через точніше розмежування його сутності, розширення реквізитів первинних документів та посилення орієнтації на якість облікової інформації.

Документування є не просто способом фіксації господарських операцій, а важливою складовою методу бухгалтерського обліку, від якої залежить ефективність усього облікового процесу. Аналіз наукових підходів показав, що найбільш обґрунтованим є розуміння документування як процесу, а не як сукупності документів. Водночас його значення полягає і в тому, що саме воно

забезпечує формування якісних інформаційних ресурсів для управління підприємством. Таким чином, документування слід розглядати як методологічну й практичну основу сучасного бухгалтерського обліку, особливо в умовах цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Дата оновлення 24.02.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 18.04.2026).
2. Задорожний З.-М., Муравський В. Проблемні питання методу бухгалтерського обліку. Облік і фінанси. 2025. № 3(109). С. 14-20.
3. Щирська А.Ю., Кочин Т.М. Документування як елемент методу бухгалтерського обліку в забезпеченні якості інформаційних ресурсів. Вісник ЖДТУ. 2018. № 4(86). С. 70-75.

УДК 657

Худіков П.В.,

*аспірант 3-го року навчання спеціальності «Економіка»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Петренко Л.М. – к.е.н.,
доцент кафедри інформатики та системології*

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах цифровізації економіки підприємства функціонують у середовищі підвищеної невизначеності, що супроводжується зростанням фінансових, інформаційних та кібернетичних ризиків. У зв'язку з цим забезпечення економічної безпеки підприємства потребує використання сучасних технологій обробки інформації та інтелектуального аналізу даних. Одним із перспективних напрямів підвищення ефективності системи економічної безпеки є застосування цифрових інструментів штучного інтелекту (ШІ), які дозволяють автоматизувати процеси моніторингу, аналізу ризиків та прийняття управлінських рішень. Аналіз наукових досліджень свідчить, що проблематика забезпечення економічної безпеки підприємства активно досліджується у працях вітчизняних та зарубіжних учених. Зокрема, питання формування системи економічної безпеки підприємства розглядаються у роботах О. Барановського, В. Геєця, Т. Васильціва, які визначають економічну безпеку як комплекс умов, що забезпечують стабільне функціонування підприємства, захист його ресурсів і стійкий розвиток [1-3]. Окремий напрям досліджень пов'язаний із використанням цифрових технологій у системі управління підприємством. У працях Н. Крауса, К. Крауса, К. Шваба підкреслюється, що цифрова трансформація економіки сприяє формуванню нових інструментів управління, серед яких важливе місце займають технології ШІ, аналізу великих даних та автоматизованих аналітичних систем. Науковці відзначають, що застосування таких технологій дозволяє підвищити

ефективність управління ризиками та забезпечити більш високий рівень економічної безпеки підприємств [4-5]. Значну увагу питанням застосування ШІ у процесах аналізу даних та підтримки прийняття управлінських рішень приділяють зарубіжні дослідники, зокрема С. Рассел, П. Норвіг. У їхніх працях наголошується, що інтелектуальні алгоритми здатні обробляти значні масиви інформації, виявляти приховані закономірності та формувати прогнози, що суттєво підвищує якість управлінських рішень у різних сферах економічної діяльності [6]. До ключових цифрових інструментів штучного інтелекту, що використовуються для забезпечення економічної безпеки підприємства, належать системи машинного навчання (Machine Learning), технології аналізу великих даних (Big Data Analytics), інтелектуальні системи підтримки прийняття рішень (Decision Support Systems), а також алгоритми прогнозування аналітики (Predictive Analytics). Застосування цих інструментів дозволяє здійснювати комплексний аналіз фінансових, виробничих та ринкових показників, виявляти закономірності у великих масивах даних та прогнозувати можливі загрози діяльності підприємства. Важливим інструментом є системи автоматизованого виявлення шахрайства (Fraud Detection Systems), які на основі алгоритмів машинного навчання здатні аналізувати фінансові операції підприємства та ідентифікувати підозрілі або аномальні транзакції. Крім того, значну роль відіграють інтелектуальні системи моніторингу ризиків, що використовують аналітичні платформи для оцінки фінансової стабільності підприємства, прогнозування банкрутства та визначення рівня економічних загроз. У сфері інформаційної та кібернетичної безпеки підприємства широко застосовуються системи штучного інтелекту для аналізу кіберзагроз, автоматизованого виявлення вторгнень (Intrusion Detection Systems) та моніторингу інформаційних потоків. Такі інструменти дозволяють оперативно виявляти потенційні загрози інформаційним ресурсам підприємства та запобігати витоку конфіденційних даних. Окрему роль відіграють інтелектуальні аналітичні платформи бізнес-аналітики (Business Intelligence), які забезпечують візуалізацію даних, формування аналітичних звітів та підтримку стратегічного планування. Використання таких платформ дозволяє керівництву підприємства оперативно оцінювати стан економічної безпеки, аналізувати тенденції розвитку та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Отже, застосування цифрових інструментів штучного інтелекту, зокрема технологій машинного навчання, аналізу великих даних, систем прогнозування аналітики, інтелектуальних систем виявлення шахрайства та платформ бізнес-аналітики, сприяє підвищенню ефективності системи економічної безпеки підприємства. Їх інтеграція у систему управління дозволяє своєчасно виявляти ризики, підвищувати якість аналітичної інформації та зміцнювати конкурентоспроможність підприємства в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. Київ : КНТЕУ, 2004. 759 с.
2. Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. Львів : Ліга-Прес, 2012. 386 с.

3. Геєць В.М. *Економіка України: ключові проблеми та перспективи розвитку*. Київ : Інститут економіки та прогнозування НАН України, 2016. 304 с.
4. Краус Н.М., Краус К.М. *Цифрова економіка: тренди та перспективи розвитку*. Економічний форум. 2018. № 3. С. 15–25.
5. Schwab K. *The Fourth Industrial Revolution*. Geneva: World Economic Forum, 2016. 184 p.
6. Russell S., Norvig P. *Artificial Intelligence: A Modern Approach*. 3rd ed. Upper Saddle River : Prentice Hall, 2010. 1132 p.

УДК 657:005.934

Шевкунова П.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бірюк О.Г. – к.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ У СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У сучасних умовах господарювання питання економічної безпеки є особливо важливим для суб'єктів малого підприємництва. Це пов'язано з тим, що малі підприємства працюють в умовах обмежених фінансових, кадрових та інформаційних ресурсів. Водночас вони залежать від багатьох зовнішніх чинників: змін попиту, цін, податкових вимог, цифровізації бізнес-процесів, посилення конкуренції. За таких умов особливого значення набуває належна організація обліку витрат, оскільки саме вона формує інформаційну основу для управління діяльністю підприємства та підтримання його економічної безпеки. Облік витрат виконує не лише функцію фіксації господарських операцій, а й забезпечує формування інформації про діяльність підприємства. Отримана інформація використовується керівництвом для прийняття управлінських рішень. Організація обліку витрат здійснюється з урахуванням вимог НП(С)БО 16 «Витрати» [1]. Для малих підприємств характерною є спрощена організація обліку, що відповідає вимогам НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [2].

У практиці малого бізнесу облік витрат часто має спрощений характер і здебільшого орієнтується на потреби податкової звітності. Через це його можливості як інструменту управління використовуються не повною мірою. У результаті керівник не завжди отримує достатньо інформації для оцінки структури витрат, виявлення перевитрат, аналізу ефективності використання ресурсів і своєчасного реагування на ризики. Саме тому облік витрат доцільно розглядати не лише як спосіб фіксації господарських операцій, а як важливий елемент інформаційного забезпечення економічної безпеки підприємства. Для малих підприємств ця проблема є особливо актуальною ще й тому, що вони, як правило, не мають окремих служб економічної безпеки, внутрішнього контролю чи ризик-менеджменту. Часто ці функції поєднуються в межах роботи керівника, бухгалтера або власника бізнесу. Тому саме облік витрат частково бере на себе не лише інформаційну, а й контрольну, аналітичну та попереджувальну роль.

Через нього можна побачити, як змінюються витрати, які з них є виправданими, а які потребують перегляду або обмеження. Окремо слід враховувати вплив цифровізації на діяльність малого підприємництва. Сьогодні навіть невеликі підприємства використовують онлайн-банкінг, електронний документообіг, цифрові сервіси звітності, програмні продукти для ведення обліку, засоби захисту даних. З одного боку, це спрощує обробку інформації та підвищує оперативність облікових процесів. З іншого боку, це формує нові види витрат: на програмне забезпечення, технічне обслуговування, оновлення систем, захист облікових даних, резервне збереження інформації. Такі витрати також мають бути належно відображені в обліку, оскільки вони безпосередньо пов'язані з підтриманням безперервності діяльності та зниженням інформаційних ризиків.

Для більш повного розуміння ролі обліку витрат у забезпеченні економічної безпеки малого підприємництва доцільно узагальнити його функції з урахуванням практичного застосування (табл. 1).

Таблиця 1 – Роль обліку витрат у забезпеченні економічної безпеки суб'єктів малого підприємництва

Функція обліку витрат	Сутність та зміст	Приклад у діяльності малого підприємства	Вплив на економічну безпеку
Інформаційна	Забезпечує формування достовірної інформації про витрати за видами діяльності, статтями та основними напрямками використання ресурсів	Облік витрат на закупівлю товарів, оплату праці, оренду приміщення, комунальні послуги	Створює інформаційну основу для ціноутворення, планування діяльності та оцінки фінансового стану підприємства
Контрольна	Дає можливість контролювати рівень і динаміку витрат, виявляти перевищення запланованих показників та нераціональне використання коштів	Виявлення зростання витрат на оренду, зв'язок, доставку або інші поточні потреби порівняно з попередніми періодами	Дозволяє своєчасно обмежити перевитрати, зменшити втрати ресурсів і підтримати фінансову стійкість
Аналітична	Передбачає оцінку структури витрат, їх змін у часі та впливу на фінансовий результат	Порівняння витрат на рекламу з обсягом продажів або витрат на доставку з доходом від реалізації	Допомагає виявити неефективні напрями витрачання коштів і знайти резерви для їх оптимізації
Безпекова	Пов'язана з виявленням витрат, які мають значення для захисту діяльності підприємства, його даних та ресурсів	Облік витрат на антивірусне програмне забезпечення, хмарне збереження документів, захист електронних ключів	Сприяє зниженню ризику втрати даних, фінансових втрат, збоїв у роботі та порушення інформаційної безпеки
Прогностична	Дає змогу використовувати дані обліку витрат для оцінки майбутніх потреб підприємства та можливих змін у структурі витрат	Планування закупівель товарів перед сезонним підвищенням попиту або прогнозування витрат на енергоносії	Дозволяє завчасно підготуватися до змін, уникати дефіциту коштів і знижувати ризик фінансової нестабільності

Джерело: узагальнено автором на основі [1;2]

Наведене узагальнення показує, що облік витрат у малому підприємстві не обмежується лише фіксацією витратних операцій. Він формує інформацію для управління, контролю, аналізу та прогнозування. Саме тому його слід розглядати як один із практичних інструментів забезпечення економічної безпеки підприємства.

Важливо й те, що для малого бізнесу особливого значення набуває не складність облікової системи, а її корисність для прийняття рішень. Тобто організація обліку витрат має бути не надмірно формалізованою, а такою, що дає змогу бачити реальну картину витрачання ресурсів. У цьому аспекті доцільним є групування витрат за основними напрямками діяльності, виділення витрат, що потребують постійного контролю, а також окреме відображення витрат, пов'язаних із цифровим забезпеченням та інформаційною безпекою.

З урахуванням особливостей діяльності малого бізнесу доцільно запропонувати кілька напрямів удосконалення організації обліку витрат. Передусім варто посилити управлінське значення облікової інформації, щоб вона використовувалася не лише для складання звітності, а й для оцінки витрат за окремими напрямками діяльності. Крім того, доцільно виділяти ті витрати, які є критичними для поточної діяльності підприємства і безпосередньо впливають на його стійкість. Особливої уваги потребують витрати на інформаційну безпеку, оскільки в умовах цифровізації вони вже стали невід'ємною частиною діяльності навіть невеликих підприємств. Також важливо використовувати прості цифрові інструменти, які дають змогу автоматизувати облік і зменшити ризик помилок.

Отже, організація обліку витрат у системі інформаційного забезпечення економічної безпеки суб'єктів малого підприємництва має розглядатися ширше, ніж просто ведення бухгалтерських записів. Для малого підприємства це один із реальних механізмів контролю, аналізу та попередження ризиків. Якісно організований облік витрат дозволяє своєчасно отримувати потрібну інформацію, приймати більш обґрунтовані управлінські рішення, зменшувати фінансові втрати та підтримувати стабільність діяльності в умовах нестабільного середовища.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. Дата оновлення: 29.09.20220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 26.03.2026).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. Дата оновлення: 31.10.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення: 26.03.2026).

НАПРЯМ 4

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ТА ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВОЮ І ПІДПРИЄМСТВОМ

UDC 657.44:336.225]:330.322

Bertash A.S.,
*student of the Faculty of Accounting and Tax Management, 5th year,
specialty D1 “Accounting and Taxation”,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Supervisor – Kryshchak I.I. – DSc (Economics), Professor
Professor of the Department of Tax Management and Financial Monitoring
(AML/CFT) named after the Mykola Chumachenko*

TAX BURDEN AS AN INDICATOR OF THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE ENTERPRISE

In modern business environment, the level of tax burden is one of the determining criteria by which external investors assess the feasibility of capital investments and the potential profitability of the enterprise. This indicator directly affects the amount of net profit remaining at the disposal of the company, and therefore determines its ability to pay dividends and to finance further development. A high level of fiscal pressure may signal a leaching of working capital and a decrease in competitiveness, while effective tax planning indicates the quality of corporate governance and minimization of regulatory risks.

Tax burden in a general sense characterizes the level of fiscal pressure that the state exerts on business entities through a system of mandatory tax payments. In scientific economic literature, this concept is interpreted as a relative indicator reflecting the share of income or financial result of the enterprise that is withdrawn in the form of taxes, fees and other mandatory payments to the budget and state funds.

In the scientific literature, the tax burden indicator is often considered as the ratio of the total amount of tax payments of the enterprise to a certain comparison base, in particular, income, value added or financial result before taxation. The most common indicator is the effective tax rate, which is defined as the ratio of the actually paid income tax to the enterprise's profit before taxation [1]. This approach allows us to assess the real level of tax pressure on a business entity and compare it with the regulatory tax rate.

From the perspective of investors, the stability and predictability of the state's tax policy is of particular importance. A transparent and understandable taxation system creates favorable conditions for long-term investment planning, while frequent changes in tax legislation can increase risks for business and deter capital inflows.

The tax burden affects not only the financial results of the enterprise, but also its strategic behavior at the market. In case of excessive fiscal pressure, companies may

limit investments in modernization of production, reduce the volume of capital investments or transfer part of the activity to jurisdictions with more favorable tax conditions [2].

In order to assess the investment attractiveness of the enterprise objectively, it is advisable to analyze the tax burden in dynamics, comparing it with similar indicators in the industry. This approach allows to determine how effectively the enterprise uses tax planning opportunities and whether its tax burden exceeds the industry average.

It should be noted that a rational tax strategy involves an optimal combination of legal tax planning mechanisms, which allows minimizing costs without violating the law [3]. Effective management of tax liabilities contributes to increasing the profitability of the enterprise and the formation of a positive image of the company. At the same time, excessive tax optimization can create additional reputational and regulatory risks.

Summarizing the above mentioned, let us graphically depict the impact of the tax burden on the investment attractiveness of the enterprise (Fig. 1).

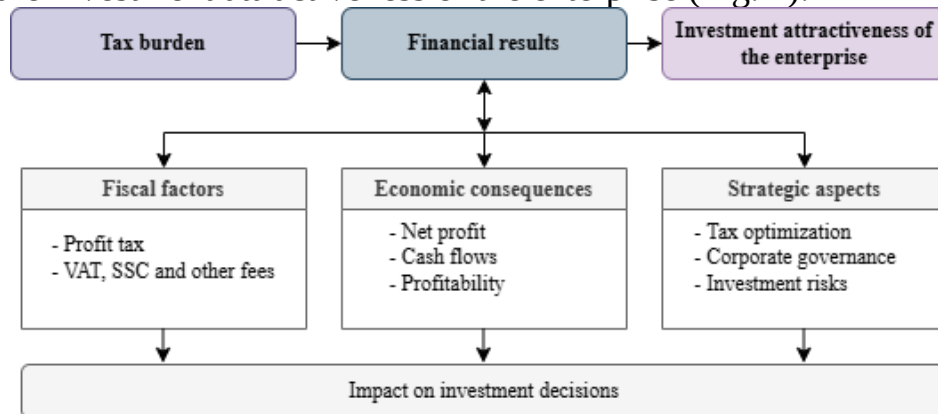

Figure 1 – The impact of the tax burden on the investment attractiveness of the enterprise

Source: created by the author

Conclusions. The tax burden is an important indicator of the financial efficiency and institutional maturity of the enterprise. Its analysis allows us to assess the level of fiscal pressure on the business entity, the effectiveness of tax planning and potential opportunities for increasing profitability. In the context of attracting investments, the optimization of the tax burden should be considered as a component of the strategic management of the enterprise, ensuring a balance between fulfilling fiscal obligations to the state and maximizing economic benefits for capital owners.

References:

1. Nesterenko S., Fedkiv M. *Podatkovi stymuly yak instrument investytsiinoi polityky*. Visnyk Universytetu "Ukraina", 2025. No. 15 (42). DOI: <https://doi.org/10.36994/2707-4110-2025-15-42-07> (date of access: 27.03.2026)
2. Kontseva V. V., Antonenko N. V., Karlova I. O. *Oblikovo-analitychne zabezpechennia otsinky podatkovoho navantazhennia pidpriemstva*. *Ekonomika ta suspilstvo*, 2021, Vyp. 29. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-29-12> (date of access: 27.03.2026)
3. Savytska S. I. *Vplyv podatkovoї polityky na investytsiini protsesy v Ukraini*. *Ekonomichniy prostir*, 2020, No. 153. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/153-20> (date of access: 27.03.2026)

UDC 336.2

Dikhtiarenko Y.O.,
*student of the Faculty of Accounting and Tax Management, 5th year,
specialty D1 “Accounting and Taxation”,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Supervisor – Kryshchop I.I. – DSc (Economics), Professor
Professor of the Department of Tax Management and Financial Monitoring
(AML/CFT) named after the Mykola Chumachenko*

TAX MANAGEMENT AS A TOOL FOR ENSURING A COMPANY’S FINANCIAL STABILITY UNDER MARTIAL LAW

Tax management is a system for managing tax processes within a company, encompassing the planning, organisation, control and analysis of tax liabilities with the aim of minimising tax risks, optimising the tax burden and ensuring compliance with legal requirements.

Martial law creates complex and unpredictable operating conditions for enterprises, which significantly affect their financial stability and operational activities. In such conditions, tax management takes on particular importance as a tool for preserving and strengthening financial stability, enabling adaptation to changes, optimising tax payments and minimising the risks of financial penalties.

The tax system must be capable of evolving in line with changes in the economic situation, societal needs, technological innovations and global challenges. At the same time, tax legislation must:

- adapt to changes in socio-economic conditions, whilst maintaining the effectiveness of the tax and duty administration mechanism;
- adapt to technological developments;
- respond promptly to economic crises and global challenges, adjusting tax policy in line with the situation.

Particular attention should be paid to optimising tax risks associated with changes in legislation and increased scrutiny by the tax authorities during martial law. The tax management team organises regular monitoring of regulatory acts, analysis of risk areas within the company’s operations, and timely adjustments to tax returns. This reduces the likelihood of fines and legal disputes, which can have particularly severe consequences in wartime conditions.

An important aspect of tax management is the organisation of internal audit and control system, which allows for the prompt identification of errors or discrepancies in tax returns and documentation.

Under martial law, businesses have faced unusual and complex circumstances that have profoundly affected their economic structures. In such conditions, it is not only the physical survival of the business that becomes particularly crucial, but also the ability to optimise the taxation of its activities.

During wartime, businesses must develop a tax strategy based on the following key aspects:

- it is essential to make full use of all tax reliefs and incentives provided for by

law, which have been introduced specifically to support businesses during martial law. This helps to reduce the tax burden and improve the company's liquidity, which is particularly important in times of instability;

- the war has significantly affected access to resources. Organisations have become more cautious about their expenditure and commitments, particularly in the context of structural changes within the business;

- it is important to adopt a flexible approach to tax payment planning, taking into account changes in the company's financial position and fluctuations in income and expenditure. Such adaptability will help avoid unnecessary costs and unforeseen penalties due to late or incorrect tax calculations;

- particular attention should be paid to strengthening internal controls and tax audits. Systematic analysis and verification of tax transactions enable the timely identification of risks, errors or violations that could lead to penalties, which, in wartime conditions, could significantly undermine the company's financial stability.

An effective tax management strategy is key to financial stability and ensuring business continuity.

Effective communication with the tax authorities also plays a significant role. Tax management facilitates a systematic dialogue, ensures timely reporting of operational issues, and collaborates in resolving any matters that may arise. This approach allows for timely compromises to be reached, penalties to be avoided, and the reputation of a responsible taxpayer to be maintained.

In the context of martial law, the use of digital technologies in tax management becomes particularly important. The automation of reporting processes, electronic document management, and the use of the State Tax Service's online services ensure the efficiency and accuracy of tax calculations. This enables businesses to maintain the stability of their cash flows and enhances the effectiveness of tax liability management, even under challenging conditions.

References

1. Zhavoronok A. V., Popelo O. V. Rol podatkovoï polityky u zabezpechenni finansovoi stiikosti derzhavy v umovakh voïennoho stanu. *Ekonomika ta suspilstvo*, 2025, No. 76. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-97> (date of access: 15.03.2026)
2. Lavrov R. V., Sadovenko M. M. Stratehiia rozvytku podatkovoho menedzhmentu v umovakh viiny. *International Scientific Journal "Internauka"*, 2024, No. 3, pp. 18-33.
3. Pshyk O. I., Stashysyn A. V. Podatkova polityka subiektiv hospodariuvannia v umovakh voïennoho stanu v Ukraini. *Finansovyi prostir*, 2024, No. 1-2, pp. 23-36.

UDC 336.025:343.359]:004.9

Lasiuk A.V.,
*student of the Faculty of Accounting and Tax Management, 5th year,
specialty D1 “Accounting and Taxation”,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Supervisor – Kryshchtopa I.I. – DSc (Economics), Professor
Professor of the Department of Tax Management and Financial Monitoring
(AML/CFT) named after the Mykola Chumachenko*

ORGANIZATION OF THE STATE FINANCIAL MONITORING (AML/CFT) SYSTEM: INTERNATIONAL AND DOMESTIC PRACTICE

The organization of the state financial monitoring (AML/CFT) system in modern conditions is shaped by the globalization of financial flows, the digitalization of the economy, and the increasing complexity of financial crimes. In international practice, such a system is viewed as a multi-level mechanism combining the activities of state authorities, financial institutions, and international organizations, while its main purpose is to identify and prevent money laundering, terrorist financing, and the proliferation of weapons of mass destruction. The key concept is the risk-based approach, which involves concentrating resources on the most vulnerable sectors and operations, thereby increasing the effectiveness of control while simultaneously reducing excessive regulatory burden. The current stage of development of the international financial monitoring (AML/CFT) system is characterized by the active updating of standards, primarily the FATF Recommendations, which in 2025 were adapted to new financial realities, including digital assets, financial inclusion, and the need for proportionality of measures according to the level of risks. At the same time, international practice demonstrates increased attention to cross-border risks and the need to integrate national risk assessments with supranational ones, since insufficient coordination in this area reduces the effectiveness of combating financial crime. An important trend is the development of international exchange of financial information and cooperation between law enforcement agencies of different countries, which makes it possible to respond promptly to complex money laundering schemes [1].

The domestic state financial monitoring (AML/CFT) system in Ukraine is developing in line with international standards and demonstrates gradual integration into the European and global financial space. The main body ensuring the functioning of this system is the State Financial Monitoring Service of Ukraine, which collects, processes, and analyzes information on financial transactions and transfers materials to law enforcement agencies when suspicious schemes are detected. The system has a two-level structure, in which primary financial monitoring (AML/CFT) entities, including banks and other financial institutions, play an important role. Recent years have been characterized by active digitalization of the Ukrainian financial monitoring (AML/CFT) system. In particular, in 2024, information systems were modernized, integration with state registers through electronic interaction was introduced, and the cybersecurity of information infrastructure was strengthened, which significantly increased the efficiency of analyzing financial transactions. In addition, the analytical

component is developing through the use of modern technologies, including elements of artificial intelligence, which corresponds to global trends.

The military factor has a significant impact on the development of the financial monitoring (AML/CFT) system in Ukraine. Under wartime conditions, the role of financial monitoring (AML/CFT) in identifying schemes for financing aggression, controlling the movement of funds related to sanctioned persons, and preventing the use of the financial system for illegal operations increases substantially. At the same time, this requires a higher level of coordination between state authorities and the adaptation of procedures to new risks [2]. In 2025, further updates to financial monitoring (AML/CFT) legislation took place, aimed at strengthening control, harmonizing with EU and FATF standards, and taking into account the development of digital financial instruments. The general trend is the gradual complication of requirements for financial monitoring (AML/CFT) entities, which is simultaneously accompanied by the introduction of more flexible and proportionate approaches.

Thus, the modern organization of the state financial monitoring (AML/CFT) system, both at the international and national levels, is characterized by the transition to an innovative model combining a risk-based approach, digital technologies, and international cooperation. Despite difficult external conditions, Ukraine demonstrates gradual improvement of this system, focusing on international standards and introducing modern tools for the analysis of financial flows. This creates preconditions for increasing the effectiveness of combating financial crimes and strengthening the financial security of the state.

References

1. *Metodolohichniy biuleten. Seriyniy nomer: Minfin-AML-2025-09* URL: <https://surl.ln/riypem> (date of access: 22.03.2026)
2. *Derzhavna sluzhba finansovoho monitorynha Ukrainy. Ryzyky ta zahrozy lehalizatsii (vidmyvannia) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shliakhom, finansuvannia teroryzmu v umovakh viiskovoi ahresii rosiiskoi federatsii. 2025.* URL: <https://surl.li/bwxxdm> (date of access: 22.03.2026)

UDC 657.6

Maika A.V.

*student of the Faculty of Accounting and Tax Management, 5th year,
specialty D1 “Accounting and Taxation”,*

*Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Supervisor – Kryshchuk I.I. – DSc (Economics), Professor*

*Professor of the Department of Tax Management and Financial Monitoring
(AML/CFT) named after the Mykola Chumachenko*

FINANCIAL MONITORING (AML/CFT) IN AUDITING

During the period of martial law, the number of cases involving money laundering and other administrative and criminal offenses increased significantly. According to data from the 2024 Report of the State Financial Monitoring Service of Ukraine, the amounts of financial transactions involving money laundering, terrorist financing, and

other criminal offenses amounted to 51.1, 0.3, and 11.2 billion UAH, respectively [5].

Martial law and economic instability exacerbate risks to the financial system that are exploited by malicious actors, creating serious financial and reputational threats for auditors and accounting firms. Despite their status as primary financial monitoring entities (PFME) under the Law of Ukraine “On Preventing and Combating the Legalization (Laundering) of Proceeds...” [1], intense market competition often forces such firms to overlook client violations out of fear of losing them. At the same time, according to the Ministry of Finance regulations, auditors are required to identify transactions and assess them for signs of suspicious activity involving the use of “dirty” funds.

Based on FATF recommendations, these criteria are divided into two groups: for identifying transactions subject to mandatory and internal financial monitoring. Auditors and audit firms actively participate in financial monitoring and serve as important instruments of state regulation of financial relations. In their professional activities, they must adhere to key principles, including independence, consistency, objectivity, impartiality, and maximum accuracy. Although they do not establish their own risk assessment criteria, it is important for them to identify potential risks, establish clear criteria for suspicious financial transactions, classify them, and take these risks into account when identifying clients [2].

Auditors’ responsibilities are not limited to detecting illicit income: they are also obligated to ensure confidentiality, professional secrecy, and adhere to ethical standards. Their role is to support an integrated financial system. Therefore, professional ethics require auditors to notify the relevant regulatory authorities in writing of any violations of tax laws and errors in calculations identified during a mandatory audit.

Failure to comply with legal requirements results in substantial fines for the PFME under the Law, of up to 12,000 non-taxable minimum incomes (NMI) [1], and for officials—from 300 to 2,000 NMI under Article 166-9 of the Code of Administrative Offenses. Therefore, it is in the interest of PFMEs to strictly adhere to the established regulations.

Factors contributing to money laundering in Ukraine, particularly in the audit sector, include deficiencies in monitoring systems, corruption, non-compliance with international standards, limited international information exchange, and weak regulatory ties among auditors [2]. Within the scope of financial monitoring, audit firms perform analysis, control, and diagnostic functions, where the key method is the establishment of a system of control indicators [2]. Such indicators must be consistent, reliable, and understandable, and the assessment of financial transactions must be based on a comprehensive analysis of their economic substance, amount, form of payment, location, and identification of the ultimate beneficiaries. The assessment of financial transactions should be based on criteria such as economic significance, form of payment, amount, nature, location, ultimate beneficiaries, and the financial instruments used.

To improve the situation, it is necessary to clarify the permitted methods for assessing the risk of financial transactions and to establish by law the extent of liability for intentional errors. Additionally, for example, forensic auditing can be utilized [4].

This will help optimize work processes and analyze financial data to detect fraud and manipulation. It is particularly relevant now, as the war in Ukraine has increased corruption risks in both the public and private sectors. Because forensic auditing enables the detection and prevention of corruption schemes, abuses, and other financial violations that threaten national security, and also contributes to improving financial transparency and reporting amid serious challenges, it holds great potential for further development. It is also worth considering, against the backdrop of rapid technological development, the possibility of using artificial intelligence, machine learning, and data analytics to improve efficiency, enhance the accuracy of analysis, and prevent money laundering or terrorist financing.

References

1. Pro zapobihannia ta protyidii lehalizatsii (vidmyvanniu) dokhodiv, oderzhanykh zlochyнным shliakhom, finansuvanniu teroryzmu ta finansuvanniu rozpovsiudzhennia zbroi masovoho znyshchennia : Zakon Ukrainy vid 06.12.2019 No. 361-IX // Baza danykh "Zakonodavstvo Ukrainy" / Verkhovna Rada Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/361-20> (date of access: 16.11.2025).
2. Romanchukovykh V., Kyrychenko V. Finansovy monitorynhu ta audyt v korporatyvnomu upravlinni. *Ekonomika ta suspilstvo*, 2025, No. 79. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-58> (date of access: 15.11.2025).
3. Nesterenko O. Forenzyk audyt yak efektyvnyi zasib protyidii vnutrishno-korporatyvnomu shakhraistvu v umovakh viiny. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. № 5. P. 392–405. URL: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-5-392-405> (date of access: 17.11.2025).
4. Zvit Derzhavnoi sluzhby finansovoho monitorynhu Ukrainy za 2024 rik. Kyiv, 2025. 72 p.

УДК 336.225.67:338.24.067

Marchenko D.O.,

*student of the Faculty of Accounting and Tax Management, 5th year,
specialty D1 “Accounting and Taxation”,*

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,

Supervisor – Kryshchak I.I. – DSc (Economics), Professor

Professor of the Department of Tax Management and Financial Monitoring

(AML/CFT) named after the Mykola Chumachenko

INTERCONNECTION BETWEEN TAX MANAGEMENT AND ECONOMIC SECURITY

In current conditions of transformation of economic systems, growth of global financial risks and instability in world markets, the issue of economic security of the state is becoming particularly relevant. One of the key tools for ensuring economic stability is tax management, which performs not only fiscal, but also regulatory, stimulating and analytical functions. Tax management can be defined as a set of management decisions and actions aimed at formation, implementation and control of the state's tax policy. It includes planning of tax revenues, tax administration, monitoring of payment discipline, risk analysis and forecasting of budget revenues.

From the standpoint of the economic security of the state, tax management plays

a strategic role, because due to its financial sustainability and stability of the budget system are ensured, macroeconomic balance is maintained and conditions are created for the development of priority sectors of the economy. An effective tax management system forms a resource base for financing the social sphere, defense capability, infrastructure projects, innovative development and general well-being of the population.

The interconnection between tax management and economic security is manifested through a number of important aspects. Firstly, it is financial stability, which is achieved through a balanced tax system capable of guaranteeing constant and predictable revenues to the state budget. Such stability allows avoiding a shortage of financial resources, reduces the need for external borrowing and increases the level of confidence in the national economy. Secondly, effective tax management is the main tool for combating the shadow economy. By improving tax administration, automating control processes and developing digital services, the state is able to reduce the scale of tax evasion, stimulate business legalization and ensure transparency of financial flows.

Thirdly, the aspect of protecting national economic interests is important. Through the tax management system, the state regulates foreign economic activity, prevents capital outflow abroad, ensures equal conditions of competition for domestic and foreign companies, and also supports strategically important sectors of the national economy. Tax mechanisms allow for a prompt response to changes in market conditions, protect the domestic market and stimulate national producers.

Fourthly, tax management performs a regulatory function, influencing the economic activity of business entities. Through flexible tax rate setting, granting benefits, deferrals or tax holidays, the state can stimulate investment activity, support small and medium-sized businesses, and promote the development of innovative technologies. This directly affects the level of employment, incomes of the population, and economic growth.

The fifth aspect is the analytical and predictive function of tax management. The tax monitoring and analysis system allows the state to identify economic risks, forecast budget revenues, and make management decisions based on reliable data. In combination with macroeconomic analysis, this provides the opportunity to respond promptly to crisis phenomena and reduce their impact on economic security.

At the same time, inefficient tax management or unbalanced tax policy can create serious threats to economic security. Excessive fiscal burden, frequent changes in legislation, corruption in the tax system lead to capital outflow, reduced investment, growth of the shadow sector and a decline in trust in state institutions. Therefore, to increase the efficiency of tax management, it is necessary to implement a number of measures, in particular, to introduce digital administration technologies, harmonize tax legislation with international standards, develop risk-based approaches to control, strengthen the analytical capacity of tax authorities and ensure openness and transparency of all processes.

Thus, tax management is not only a means of filling the budget, but also a fundamental element of the state's economic security system. The country's ability to ensure financial stability, counteract internal and external threats, support socio-

economic development and finance strategic directions of state policy depends on the level of its effectiveness. Strengthening the relationship between tax management and economic security should become one of the key priorities of public administration, because it is through an effective tax system that financial independence, competitiveness and stability of the national economy of Ukraine are formed.

References

1. Panfilov V. V. *Pidvyshchennia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva v umovakh nestabilnosti*. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/items/9b3b47b4-5108-439a-9f23-2bcd7920dab5> (date of access: 15.01.2026)
2. Kolevatova A. V. *Vzaimozv'язok analizu ta systemy upravlinnia pidpriemstvom, napravlenoi na pokrashchennia rivnia ekonomichnoi bezpeky*. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/handle/123456789/2553> (date of access: 05.02.2026)
3. Samusevych Ya. V. *Teoretyko-metodolohichni zasady funktsionuvannia ekolohichnykh podatkov u konteksti zabezpechennia bezpeky natsionalnoi ekonomiky : dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.03*. Sumy, 2025. 170 p. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/items/837790f3-aad8-41ac-8f0a-88bbb45d380a> (date of access: 07.02.2026)

UDC 657.1

Motso V.A.,

*student of the Faculty of Accounting and Tax Management, 4th year,
specialty 071 "Accounting and Taxation",*

*Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Supervisor – Kryshchop I.I. – DSc (Economics), Professor*

*Professor of the Department of Tax Management and Financial Monitoring
(AML/CFT) named after Mykola Chumachenko*

EXPENSES AND REVENUES FROM AN ENTERPRISE'S OPERATING ACTIVITY AS THE BASIS FOR DETERMINING THE INCOME TAX BASE

In modern conditions of functioning of enterprises in Ukraine, the problem of effective management of expenses and revenues is of particular relevance, since they form the financial result of the enterprise's activities - profit or loss. Accordingly, through the mechanism of determining the financial result, expenses and revenues directly affect the object of taxation by income tax, which determines their importance not only for accounting, but also for tax regulation of the activities of business entities. The operating activity of the enterprise determines its economic purpose and ensures the formation of the majority of revenues, which necessitates a thorough study of the economic essence of expenses and revenues within this type of activity. The economic activity of the enterprise covers a set of operations carried out in accordance with its charter, and is divided into operational, investment and financial. The leading place among them is occupied by operational activities, since it is directly related to the performance of basic production, management and sales functions. The operating activity includes operations for the production and sale of products, performance of work and provision of services, which constitute the purpose of the establishment of

the enterprise and are the source of its operating income.

In the process of economic activity, enterprises incur expenses, which are one of the basic economic categories [1]. In scientific works, expenses are interpreted differently. In particular, [2] defines them as a monetary expression of resources used by the enterprise in the process of activity and [3] considers expenses as the result of consumption of means of production and labor, including the use of material resources and labor remuneration. Other scientists also emphasize the connection between expenses and the use of enterprise resources and their impact on the formation of financial results. Summarizing the approaches, it is advisable to consider expenses as the use of the resource potential of the enterprise, which leads to a decrease in economic benefits and ensures the formation of income in the corresponding reporting period. Expenses are a necessary condition for the functioning of the enterprise, and their rational management ensures the continuity of activity and the achievement of planned results. Recognition and reflection of expenses in accounting is carried out in accordance with the principles of accrual and correspondence of revenue and expenses. According to [4] and [5], expenses are defined as a decrease in economic benefits due to the disposal of assets or an increase in liabilities, which leads to a decrease in the equity capital of the enterprise.

An important economic category closely related to expenses is revenue of the enterprise. Revenues reflect the final results of economic activity and serve as the main source of formation of financial resources. In scientific works, revenue is considered as the receipt of economic benefits arising from the activities of the enterprise. In particular, [2] defines revenue as proceeds from the sale of products, works or services, while [3] interprets them as an increase in economic benefits, which contributes to the growth of the equity capital of the enterprise, excluding contributions from owners. Other researchers also associate revenue with the receipt of resources that have a monetary value and affect the financial results of the enterprise. Summarizing the approaches, it is advisable to consider revenue as economic benefits that arise in the process of an enterprise's activities and ensure the formation of its financial results. Despite the diversity of approaches, the common thing is the recognition of revenue as a key indicator of the efficiency of the enterprise's activities. In modern accounting, revenue is interpreted as an increase in economic benefits in the form of an inflow of assets or a decrease in liabilities, which leads to an increase in the enterprise's equity, excluding contributions from owners [4]. The procedure for recognizing and classifying revenue is regulated by [6] and [7], which ensures the unity of methodological approaches to their accounting.

Thus, expenses and revenues are interrelated economic categories that form the financial result of an enterprise and serve as the basis for determining the object of taxation by income tax. Their deep theoretical understanding and clear regulatory regulation create a methodological basis for effective accounting, analysis of activities, and making informed management decisions.

References

1. Rodina O. V. *Suchasni pidkhody do vyznachennia sutnosti katehorii «vytraty»*. *Ekonomika i suspilstvo*, 2017. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/203.pdf (date of access: 05.02.2026)

2. Bukhholderskyi finansovyi oblik: pidruchnyk. 8-me vyd. / za zah. red. F. F. Butyntsia. Zhytomyr: Ruta, 2009. 912 p.
3. Tkachenko N. M. Bukhholderskyi finansovyi oblik, opodatkuvannia i zvitnist : pidruchnyk. 5-te vyd., dopov. i pererob. Kyiv : Alerta, 2011. 976 p.
4. Natsionalne polozhennia (standart) bukholderskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti» : zatv. nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 07.02.2013 r. No. 73. Data onovlennia: 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (date of access: 10.03.2026).
5. Natsionalne polozhennia (standart) bukholderskoho obliku 16 «Vytraty» zatv. nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 31.12.1999 r. No. 318. Data onovlennia: 01.01.2021. 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (date of access: 10.03.2026p.)
6. Natsionalne polozhennia (standart) bukholderskoho obliku 15 «Dokhid» : zatv. nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 29.11.1999 r. No. 290. Data onovlennia: 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (date of access: 10.03.2026).
7. Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 15 «Dokhid vid dohovoriv z klientamy». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IFRS-15_ukr-compressed.pdf

UDC 336.221

Shevchuk V.O.,

*student of the Faculty of TB, 3rd year,
specialty G2 "Environmental Protection Technologies",
National Transport University*

*Scientific supervisor – Levkovets N.P. – Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Audit*

IMPROVING THE TAXATION SYSTEM OF UKRAINE UNDER MODERN ECONOMIC CONDITIONS

The taxation system performs a crucial function in regulating national economic processes, since it serves as the primary mechanism through which public financial resources are accumulated and the state's socio-economic priorities are implemented. In the context of the transformational changes currently taking place in Ukraine, the issue of improving the tax system becomes especially significant. The efficiency of tax relations has a direct impact on the sustainability of public finances, the level of entrepreneurial activity, and the attractiveness of the country's investment environment. At the present stage of economic development, tax policy is increasingly viewed not only as a fiscal instrument but also as an important lever for stimulating business activity and maintaining balanced social development. Consequently, there is a growing need to modernize the Ukrainian tax system by simplifying administrative procedures, ensuring greater transparency in taxation processes, and aligning national tax legislation with European regulatory standards. An analysis of current development trends makes it possible to evaluate the effectiveness of ongoing reforms and to determine the most promising directions for future transformations [1].

In this regard, the tax system should be interpreted as a continuously evolving institutional mechanism aimed at forming an effective, transparent, and socially balanced model of financial resource redistribution. Such a model must ensure stable

economic development in the long run while maintaining a balance between fiscal needs and economic incentives.

The evolution of Ukraine's tax system represents a complex and multidimensional process influenced by a wide range of economic, institutional, and social factors.

Analytical assessments indicate that ongoing transformations in tax mechanisms are increasingly directed toward strengthening the effectiveness of fiscal regulation and reducing the excessive tax burden placed on business entities.

One of the key directions of modernization is the implementation of digital technologies in tax administration. The introduction of electronic services and automated monitoring systems improves the transparency of financial transactions, reduces opportunities for shadow economic activity, and significantly lowers time costs for taxpayers. At the same time, digitalization contributes to a gradual transformation in the interaction between public authorities and business structures, promoting a more partnership-oriented model of cooperation.

Another important aspect of tax system development is the harmonization of Ukrainian tax legislation with the standards and practices of the European Union. This process involves the gradual unification of taxation rules, improvement of indirect tax collection mechanisms, and strengthening of tax discipline. Such institutional changes contribute to enhancing the competitiveness and investment attractiveness of the national economy. Despite the progress achieved, the current stage of tax system development in Ukraine is still accompanied by several structural challenges. Among the most significant problems are the instability of the regulatory environment, the complexity of tax legislation, and the considerable administrative burden imposed on taxpayers. Addressing these issues requires a comprehensive and balanced approach to tax policy reform that considers the interests of the state, the business sector, and society as a whole. [2] Therefore, the tax system of Ukraine should be viewed as a dynamic institutional framework designed to ensure an efficient and transparent distribution of financial resources while maintaining the principles of social fairness. Continuous modernization of tax mechanisms remains a prerequisite for ensuring long-term economic stability.

The conducted analysis confirms that the development of the Ukrainian tax system is determined by the interaction of economic, social, and institutional factors. The gradual transformation of taxation mechanisms is aimed at enhancing fiscal efficiency while simultaneously reducing excessive tax pressure on economic actors.

A significant outcome of these transformations has been the introduction of digital instruments for tax administration, which improve the transparency of financial operations and limit opportunities for tax evasion. However, the instability of tax legislation and the complexity of regulatory requirements still remain important barriers to business expansion and investment inflows.

In conclusion, further improvement of the Ukrainian tax system should be guided by the principles of stability, predictability, and social equity. The implementation of a comprehensive approach to tax reform will make it possible to balance the fiscal interests of the state with the financial capacity of taxpayers, thereby creating favorable conditions for sustainable economic growth and long-term development of the national economy.

References

1. Krysovaty A., Melnyk V., Koshchuk T. *Tax Policy of Ukraine in the Context of European Integration*. Economic Annals-XXI. 2020. Vol. 181(1–2). P. 56–63. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V181-06>
2. Levkovets N.P., Dub Y.M. *Ways to solve the problem of economic growth in Ukraine. Economics today: problems of modeling and management: materials of the XII International Scientific and Practical Internet Conference (Poltava, November 17–18, 2022) / ed. M. E. Rogoza, G.V. Karnaukhova. Electronic text data. – Poltava: PUET, 2022, 43–46 p.* <http://ek.puet.edu.ua/files/tes-ectoday22.pdf>

UDC 657.1

Solovienko S.O.,

*student of the Faculty of Accounting and Tax Management, 5th year,
specialty DI “Accounting and Taxation”,*

*Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Supervisor – Kryshchuk I.I. – DSc (Economics), Professor*

*Professor of the Department of Tax Management and Financial Monitoring
(AML/CFT) named after the Mykola Chumachenko*

VIRTUAL ASSETS AS AN OBJECT OF ACCOUNTING AND TAXATION

Virtual assets are a new economic category that emerged as a result of the development of digital technologies and the globalization of the economy. Their essence lies in the ability to exist exclusively in a digital environment, using cryptography to ensure transaction security, and decentralized technologies for management. According to the current legislation of Ukraine, a virtual asset is defined as an intangible good that is an object of civil rights, has value and is expressed by a set of data in electronic form [1].

The intrinsic nature of virtual assets is based on four key dimensions of their consideration. The technological dimension emphasizes blockchain and distributed ledger technologies that provide decentralization, transparency, and security [4]. The economic dimension characterizes virtual assets as means of exchange, stores of value, and investment instruments. The legal dimension indicates that virtual assets have different legal statuses in different jurisdictions, which affects their regulation and accounting [2]. Finally, the intrinsic nature defines them as digital objects that can be easily transferred, stored, and tracked, which provides a high level of transparency and reliability of financial information.

To recognize virtual assets as an object of accounting and an element of an enterprise's or financial institution's information and analytical management system, they must meet the following criteria: the presence of a numerical or qualitative-quantitative expression of value, retrospectivity (analysis of historical data and trends), determinism (reflection of cause-and-effect relationships), content (characteristics of socio-economic processes of the digital economy), technological basis (blockchain, which ensures security and transparency), global accessibility and innovation [2].

The classification of virtual assets provides transparency of reporting for

assessing risks and business potential. The functional approach classifies virtual assets according to their functions and purpose, distinguishing payment, investment and service assets. The technological approach classifies virtual assets according to the technology underlying them, in particular cryptocurrencies and tokens. The economic and legal aspect distinguishes between crypto-assets and tokenized assets, while the information and applied one groups them according to the type of accounting system into centralized and decentralized [3].

Virtual assets serve several important functions in the modern economy. They serve as a store of value, similar to traditional assets such as gold or currency, and allow for fast and secure transactions, including international transfers, without intermediaries [4]. The use of blockchain technology reduces transaction costs and promotes economic efficiency. In addition, virtual assets can represent physical or other digital assets, which allows their tokenization and circulation on digital platforms, expanding liquidity. They contribute to the decentralization of financial systems, reducing dependence on traditional financial institutions, and open up new investment opportunities, providing the opportunity to profit from their price increase.

The accounting of virtual assets contributes to economic development, allowing to attract investments and innovations in the financial sphere, which in turn contributes to the development of the digital economy. The introduction of international standards for accounting and regulation of virtual assets helps Ukraine integrate into the global financial market and ensure compliance with international requirements. When developing regulatory requirements for accounting for virtual assets, it is important to ensure a fair assessment of the potential of enterprises or financial institutions, transparency and reliability of financial information, preventing the dominance of economic interests of individual institutional groups and manipulation and fraud [3].

Adapting existing legislation to the specifics of virtual assets and developing new regulatory acts will help ensure legal certainty and protect the rights of virtual asset owners, contributing to the development of the virtual asset market and attracting investment. It is also necessary to implement uniform standards for the taxation of virtual assets at the national and international levels and develop models for managing risks associated with volatility, cyber threats and regulatory challenges when using virtual assets by business entities.

References

1. *Pro virtualni aktyvy : Zakon Ukrainy vid 17.02.2022 No. 2074-IX : stanom na 15 lystop. 2024 r.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (date of access: 24.11.2025).
2. *Bondarenko O. V. Virtualni aktyvy: teoretyko-pravova kharakterystyka. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal, 2023, No. 1, pp. 623–625.* URL: http://lsej.org.ua/1_2023/146.pdf (date of access: 24.11.2025).
3. *Bondarenko O. V. Subiekty zabezpechennia obihu virtualnykh aktyviv. Derzhava ta rehiony. Seriia: Pravo. 2023. № 1. P. 242–246.* URL: http://www.law.stateandregions.zp.ua/archive/1_2023/39.pdf (date of access: 24.11.2025).
4. *Tsukan S. V. Pryntsyipy derzhavnoho rehuliuвання oborotu virtualnykh aktyviv: teoretychnyi aspekt. Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. 2023. № 2. C. 58–61.* URL: http://lsej.org.ua/2_2023/11.pdf (date of access: 24.11.2025).

УДК 336.74:351.84

Андрусова Н.Ф.,
*здобувач ф-ту ФФО, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Державний торговельно-економічний університет
науковий керівник – Роздобудько В.В. – к.е.н.,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту*

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ БЕЗГОТІВКОВИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ОДИН З МЕТОДІВ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ

Боротьба з корупцією в функціонуванні економічної системи країни – це комплексні дії, спрямовані на створення прозорої системи, яка базується на правопорядку, невідворотності покарання та громадському контролю. Саме тому, глобальний тренд переходу до безготівкової економіки (cashless economy) формує нову парадигму фінансових відносин, у якій ключову роль відіграють прозорість та контроль фінансових операцій. У сучасних умовах запровадження штучного інтелекту у всі сфери економіки, безготівкові платежі стають не лише зручним інструментом розрахунків, а й важливим фактором підвищення прозорості фінансових потоків.

Безготівкові розрахунки – швидкий, зручний та безпечний спосіб оплатити товари та послуги. Розширення сфери безготівкових розрахунків сприяє прозорості платежів та економічному росту країни [1].

Безготівкові платежі можуть здійснюватися різними способами, зокрема:

- банківські картки, такі як дебетові та кредитні картки, є одним із найчастіше використовуваних способів безготівкової оплати в усьому світі [2].
- Unstructured Supplementary Service Data (USSD) – це варіант безготівкової оплати для тих, хто не має смартфона [2].
- програми для мобільних гаманців швидко набирають популярності завдяки своїм швидким, безпечним та зручним способам оплати. [2] Це мобільні застосунки, які забезпечують можливість здійснення переказів, отримання та зберігання грошових коштів.
- QR-коди – це двовимірний код, що складається із чорних квадратів, розташованих на квадратній сітці [2].
- безконтактна оплата – це зручний та безпечний метод, який дозволяє користувачам купувати товари, просто підносячи картку до торговельного терміналу [2]. Картка може бути просто дебетовою, кредитною або смарт-карткою, яка також відома як картка з чіпом, що базується на технології NFC (комунікація ближнього поля) або RFID [2].
- ECS – це послуга електронного оформлення широко використовується для здійснення оптових платежів, рівних щомісячних платежів, оплати комунальних послуг, а також для виплати таких виплат, як відсотки дивідендів, пенсії та заробітна плата [2].

Переваги контролю безготівкових розрахунків з застосуванням штучного інтелекту дозволяє побудувати автоматизовані системи контролю, які працюють

працюють превентивно, можуть сигналізувати про сумнівні транзакції та проводити співставлення з особами які підлягають особливому контролю, такі як ПЕП.

Основні переваги безготівкового платежів з застосуванням елементів штучного інтелекту полягають у:

1. Неможливість анонімності, у випадку наявності відкритих реєстрів та загального декларування доходів, що дозволяє виявляти підозрілі транзакції.
2. Ефективність. Штучний інтелект дозволяє швидко аналізувати великі обсяги даних та зменшити ризики незаконного збагачення.

Показовими прикладами країн, де розвиток безготівкових платежів розглядається як інструмент підвищення прозорості економіки та зменшення корупційних ризиків, є держави Північної Європи, зокрема Швеція [4]. Її досвід демонструє, що поступова відмова від готівки відбувалася не через адміністративні заборони, а через формування зручної цифрової фінансової екосистеми, в якій електронні платежі стали більш ефективними та доступними, ніж готівкові розрахунки. У результаті готівка природно втратила домінуючу роль, що суттєво звузило простір для неформальних фінансових операцій і корупційних практик, які базуються на складності відстеження грошових потоків.

Узагальнюючи, можемо дійти до висновку, що розвиток безготівкових платежів з застосуванням штучного інтелекту є важливим чинником підвищення прозорості фінансових відносин та зменшення корупційних ризиків у сучасній економіці. Запровадження цифрових розрахунків сприяє посиленню контролю за рухом грошових коштів і ускладнює використання тіньових схем.

Список використаних джерел

1. Національний банк України. Безготівкова економіка [Електронний ресурс]. – URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/nocash> (дата звернення: 14.04.2026).
2. Безготівкові розрахунки як інструмент фінансової системи [Електронний ресурс]. – Режим URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/61a1dc88-3fca-4511-ad0e-66910f382c40/content> (дата звернення: 14.04.2026).
3. Безготівкові розрахунки: топ-10 переваг над готівкою [Електронний ресурс]. – URL: <https://blog.ipay.ua/uk/bezgotivkovi-rozrahunky-top-10-perevag-nad-gotivkoyu/> (дата звернення: 14.04.2026).
4. Приклад безготівкової Швеції [Електронний ресурс]. – URL: <https://ain.ua/2025/06/10/priklad-bezgotivkovoyi-sveciyi/> (дата звернення: 14.04.2026).

УДК 336.1:351

Аніщенко К.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Криштопа І.І. – д.е.н.,
професор кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

В умовах зростаючих загроз глобальній фінансовій стабільності, поширення тіньової економіки та ескалації збройних конфліктів питання забезпечення економічної безпеки держави набуває особливої актуальності.

Фінансовий моніторинг як сукупність заходів із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення виступає одним з ключових механізмів у системі захисту національних економічних інтересів. В умовах повномасштабного вторгнення значення цього механізму суттєво зросло, що зумовлює необхідність поглибленого наукового дослідження його сучасного стану та перспектив розвитку [1]. Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», фінансовий моніторинг охоплює заходи державного і первинного рівнів. Державний фінансовий моніторинг здійснює Державна служба фінансового моніторингу України – підрозділ фінансової розвідки, уповноважений на збирання, оброблення та аналіз інформації про підозрілі фінансові операції. Первинний фінансовий моніторинг реалізується суб'єктами первинного фінансового моніторингу – банківськими установами, небанківськими фінансовими посередниками та іншими суб'єктами господарювання, визначеними законом [1; 2].

Система фінансового моніторингу в Україні функціонує на основі ризик-орієнтованого підходу, що передбачає виявлення, оцінку та управління ризиками легалізації злочинних доходів відповідно до міжнародних стандартів FATF. Практична ефективність цієї системи виявляється у виявленні та припиненні незаконних фінансових потоків, пов'язаних із корупційними діями, фінансуванням тероризму та розкраданням бюджетних коштів, а результати фінансових розслідувань систематично передаються до правоохоронних органів. Водночас постійне ускладнення схем фінансових злочинів вимагає систематичного оновлення методологічних засад моніторингу та підвищення кваліфікації фахівців.

Роль фінансового моніторингу в системі економічної безпеки держави реалізується через кілька взаємопов'язаних функцій: захисну – виявлення та блокування незаконних фінансових потоків; фіскальну – виявлення тіньових доходів та повернення активів до бюджету; регуляторну – забезпечення

прозорості операцій і підвищення інституційної довіри до фінансової системи; міжнародну – координація з іноземними підрозділами фінансової розвідки та організаціями FATF, MONEYVAL, Егмонтська група для протидії транснаціональним фінансовим злочинам.

Особливого значення фінансовий моніторинг набуває в умовах воєнного стану, коли зросли ризики обходу санкцій із залученням криптовалют та підставних осіб, посилилися загрози фінансування тероризму та колабораційної діяльності. Перспективи розвитку системи пов'язані з цифровізацією аналітичних процесів, гармонізацією законодавства з нормами ЄС та розширенням міжнародного обміну фінансово-розвідувальною інформацією.

Таким чином, фінансовий моніторинг є незамінним інструментом забезпечення економічної безпеки держави, що дозволяє нейтралізувати загрози, пов'язані з легалізацією незаконних доходів, фінансуванням тероризму та розкраданням державних активів.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20> (дата звернення: 14.03.2026)
2. Фінансовий моніторинг: навч. посібник / За ред. д.е.н., проф. Л. Г. Ловінської. Київ: КНЕУ, 2025. 520 с.

УДК 657.6:336.74

Богданова О.С.,

*аспірантка, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ловінська Л. Г. – д.е.н.,
завідувач кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ДІЯЛЬНОСТІ АУДИТОРСЬКИХ КОМПАНІЙ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Ризик-орієнтований підхід у системі фінансового моніторингу сформувався як інструмент підвищення ефективності контролю в умовах обмеженості ресурсів та ускладнення механізмів легалізації (відмивання) доходів. Його зміст полягає у застосуванні диференційованих заходів фінансового моніторингу залежно від рівня і характеру ризиків, що забезпечує концентрацію регуляторної та операційної уваги на найбільш ризикових сегментах. У міжнародній практиці цей підхід закріплений у стандартах FATF (Financial Action Task Force) як базовий принцип організації системи протидії відмиванню доходів і трактується не як формалізований набір процедур, а як безперервний процес ідентифікації, оцінки та актуалізації ризиків з урахуванням змін зовнішнього середовища [1].

Розвиток ризик-орієнтованого підходу відображає перехід від уніфікованих

регуляторних вимог до пропорційної моделі регулювання, яка передбачає підвищення відповідальності суб'єктів первинного фінансового моніторингу за обґрунтованість власних оцінок ризику. За таких умов ризик-орієнтований підхід виконує функцію методологічної основи побудови внутрішніх систем управління ризиками, а не обмежується виконанням формальних вимог нормативних актів.

Аудиторські компанії в цій системі виступають спеціально визначеними суб'єктами первинного фінансового моніторингу, що обумовлює поєднання регуляторних обов'язків у сфері фінансового моніторингу з функціями незалежного професійного контролю. Такий статус визначає підвищені вимоги до організації внутрішніх процедур оцінки ризиків і формування ризик-профілю як на рівні аудиторської компанії, так і щодо її клієнтів [2].

З метою узагальнення регуляторних вимог до впровадження ризик-орієнтованого підходу в діяльності аудиторських компаній доцільно структурувати основні рівні регулювання та їх функціональне призначення, що забезпечує систематизацію підходів до формування ризик-орієнтованої моделі управління ризиками у сфері протидії відмиванню доходів (табл. 1). Такий підхід дозволяє комплексно відобразити взаємозв'язок міжнародних, національних, професійних і внутрішньоорганізаційних вимог, а також окреслити їх роль у формуванні цілісної системи управління ризиками в аудиторській практиці.

Таблиця 1 – Регуляторні рівні впровадження ризик-орієнтованого підходу у діяльності аудиторських компаній

Регуляторний рівень	Основні джерела регулювання	Концептуальний фокус вимог	Значення для формування ризик-орієнтованого підходу
Міжнародний	Рекомендації FATF	Принцип пропорційності; самостійна ідентифікація та оцінка ризиків; динамічний перегляд ризик-профілю	Формує рамкову модель ризик-орієнтованого підходу та загальну логіку управління ризиками
Національний	Законодавство України у сфері фінансового моніторингу; підзаконні нормативні акти	Обов'язковість ризик-орієнтованого підходу; належна перевірка клієнтів; документування рішень	Конкретизує міжнародні принципи та переводить їх у площину обов'язкових процедур
Професійний	МСА 250 (переглянутий); концепція NOCLAR; Кодекс етики IESBA	Професійне судження; професійний скептицизм; реагування на факти недотримання законодавства	Узгоджує вимоги у сфері протидії відмиванню доходів з професійними стандартами аудиту та етичними нормами
Внутрішньо-організаційний	Внутрішні політики та процедури аудиторської компанії	Формування ризик-профілю фірми і клієнтів; внутрішній контроль; навчання персоналу	Забезпечує практичну реалізацію ризик-орієнтованого підходу на операційному рівні

Джерело: складено автором на основі [1–3]

Таким чином, ризик-орієнтований підхід у діяльності аудиторських компаній доцільно розглядати як методологічну основу інтеграції вимог фінансового моніторингу у професійну практику аудиту. Його реалізація відбувається в умовах поєднання багаторівневих регуляторних вимог, що охоплюють міжнародний, національний, професійний та внутрішньоорганізаційний рівні, кожен із яких формує відповідні обмеження та орієнтири для прийняття рішень.

Список використаних джерел

1. Financial Action Task Force. International standards on combating money laundering and the financing of terrorism and proliferation (FATF Recommendations), as amended October 2025. Paris: FATF, 2023. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html> (дата звернення: 20.04.2026).
2. Верховна Рада України. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України № 361-IX від 06.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 20.04.2026).
3. International Auditing and Assurance Standards Board. Міжнародний стандарт аудиту 250: Розгляд законодавчих та нормативних актів під час аудиту фінансової звітності (український переклад). New York: IAASB, 2016. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf (дата звернення: 20.04.2026).

УДК 657.6

Бойко А.І.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ловінська Л.Г. – д.е.н.,
завідувач кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОБЛІК І АНАЛІЗ ПОТОЧНОЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНФОРМАЦІЙНА ОСНОВА ДЛЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Облік і аналіз поточної дебіторської заборгованості підприємства займають ключове місце в системі фінансового управління, оскільки саме цей елемент активів безпосередньо впливає на ліквідність, платоспроможність і загальну фінансову стійкість суб'єкта господарювання. У сучасних умовах економічної нестабільності в Україні питання ефективного управління дебіторською заборгованістю набуває особливої актуальності, адже значна частина підприємств стикається з проблемою несвоєчасних розрахунків, накопичення боргів і судових спорів.

Дебіторська заборгованість являє собою суму заборгованості інших осіб перед підприємством, яка виникає внаслідок здійснення господарських операцій. Вона визнається активом за умови, що підприємство очікує отримання економічних вигід у майбутньому, а її величина може бути достовірно визначена. Особливістю дебіторської заборгованості є те, що вона одночасно може бути як джерелом доходу (у вигляді майбутніх грошових надходжень), так і фактором ризику, якщо її погашення затримується або стає неможливим.

Важливим інструментом обліково-аналітичної підтримки управління дебіторською заборгованістю та своєчасного реагування на ризик неотримання оплати від покупців виступає метод резервування сумнівної заборгованості, який забезпечує не лише коректне відображення фінансового стану підприємства, але й виконує функцію превентивного фінансового контролю. Його сутність полягає

у формуванні спеціального резерву, що відображає очікувані втрати від неповернення частини дебіторської заборгованості, ще до моменту фактичного визнання її безнадійною. Таким чином, підприємство заздалегідь враховує можливі ризики та не допускає завищення вартості своїх активів у фінансовій звітності.

Застосування методу резервування дозволяє перейти від формального відображення дебіторської заборгованості до її реалістичної оцінки, що особливо важливо в умовах нестабільного економічного середовища, високого рівня неплатежів та ризику банкрутства контрагентів. У цьому контексті резерв сумнівних боргів виступає своєрідним індикатором якості дебіторської заборгованості, оскільки його величина прямо залежить від платіжної дисципліни клієнтів, строків прострочення та фінансового стану боржників. Чим вищий рівень ризику неповернення, тим більший обсяг резерву формується, що сигналізує керівництву про необхідність перегляду кредитної політики або посилення контролю за розрахунками.

Аналітичний аспект дебіторської заборгованості полягає у дослідженні її структури, динаміки та ефективності використання. Основними показниками аналізу є коефіцієнт оборотності, період погашення та частка дебіторської заборгованості в активах. Ці показники дозволяють оцінити швидкість перетворення заборгованості у грошові кошти та рівень ризику, пов'язаного з її обслуговуванням. Особливого значення аналіз дебіторської заборгованості набуває в контексті фінансового моніторингу, оскільки саме він забезпечує своєчасне виявлення потенційних загроз фінансовій стабільності підприємства та формує інформаційну основу для прийняття управлінських рішень. У сучасних умовах господарювання дебіторська заборгованість перестає бути лише об'єктом бухгалтерського обліку і перетворюється на один із ключових індикаторів фінансового стану, ділової активності та якості управління розрахунками з контрагентами.

Зростання дебіторської заборгованості без відповідного зростання доходів, як правило, свідчить про погіршення ефективності збутової політики підприємства або про зниження платіжної дисципліни покупців. У першому випадку це може означати, що підприємство змушене реалізовувати продукцію на умовах відстрочки платежу для підтримання обсягів продажів, що фактично є формою комерційного кредитування клієнтів. У другому випадку причиною є несвоєчасне виконання зобов'язань контрагентами, що може бути пов'язано з їх фінансовими труднощами або низьким рівнем договірної дисципліни. Обидві ситуації створюють ризик недоотримання грошових коштів та призводять до порушення нормального кругообігу капіталу підприємства.

Отже, облік і аналіз поточної дебіторської заборгованості є не лише інструментом відображення господарських операцій, а й важливим елементом системи фінансового моніторингу. Вони забезпечують інформаційну базу для прийняття управлінських рішень, дозволяють своєчасно виявляти ризики та запобігати фінансовим втратам. Саме тому ефективне управління дебіторською заборгованістю має бути одним із пріоритетів фінансової політики будь-якого підприємства.

Список використаних джерел

1. Бардадим М., Свічкарь Н. Облік та управління дебіторською заборгованістю для зміцнення фінансової безпеки підприємства. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-11> (дата звернення: 26.03.2026).
2. Дебіторська заборгованість: що це, види та правила обліку. Головбух. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7708-debtorska-zaborgovanst> (дата звернення: 26.03.2026).
3. Майборода О.Є, Косарева І.П, Корабейнікова І.О. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. *Економіка і суспільство*. 2018. № 15. С. 396-401.

УДК 336.71:343.37(477)

Боклан Д.Є.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бабій Л. І. – к.е.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Протидія легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, є одним із ключових завдань сучасної фінансової системи. В умовах євроінтеграційного курсу України, розбудови антикорупційної інфраструктури та виконання міжнародних зобов'язань у сфері протидії відмиванню коштів питання ефективності фінансового моніторингу набуває особливої актуальності. Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX [1] сформовано оновлену правову основу системи фінансового моніторингу, приведену у відповідність до стандартів FATF та директив Європейського Союзу.

Система фінансового моніторингу в Україні складається з двох рівнів: первинного та державного. Ключовим суб'єктом первинного моніторингу виступає банківська система. Закон № 361-IX запровадив низку принципів нововведень: підвищення порогової суми фінансових операцій, що підлягають обов'язковому моніторингу 400 000 грн; запровадження ризик-орієнтованого підходу як основного інструменту виявлення підозрілих операцій; посилення вимог до належної перевірки клієнтів, зокрема щодо встановлення кінцевих бенефіціарних власників та політично значущих осіб.

Відповідно до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затвердженого постановою Правління НБУ від 19.05.2020 № 65 [3], банки зобов'язані впровадити систему автоматизації процесів фінансового моніторингу. Ця система має забезпечувати виявлення фінансових операцій з

ознаками легалізації злочинних доходів, ведення обліку підозрілих операцій та своєчасне інформування Державної служби фінансового моніторингу. Особлива увага приділяється операціям із залученням РЕР (політично значущих осіб), авансовим платежам, міжнародним переказам та операціям із нетиповими контрагентами.

З початку функціонування Єдиної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії ВК/ФТ Державною службою фінансового моніторингу було оброблено понад 55 мільйонів повідомлень. При цьому у зафіксовано скорочення кількості повідомлень на 64,9%, що обумовлено переходом до ризик-орієнтованого підходу згідно з оновленим базовим законом. Банки приватного та державного секторів формують основну питому вагу у поданні повідомлень про підозрілі фінансові операції, а серед небанківських установ лідирують професійні учасники фондового ринку [2].

Актуальними викликами для банківської системи у сфері фінансового моніторингу залишаються: зростання кіберзлочинності та необхідність розвитку систем кіберзахисту; удосконалення механізмів верифікації клієнтів через інтегровані системи електронної ідентифікації (CEI, BankID НБУ); забезпечення ефективної міжвідомчої взаємодії між Державною службою фінансового моніторингу України та іншими державними та правоохоронними органами. Комплексний підхід до вирішення зазначених проблем є необхідною умовою підвищення ефективності протидії відмиванню злочинних доходів і зміцнення фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 21.04.2026).
2. Ширяєва Л.В., Загоруйко А.Ю. Ефективність функціонування фінансового моніторингу в банківській системі України. Економіка та суспільство. 2023. № 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-7>. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2039/1968> (дата звернення: 21.04.2026).
3. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: затверджено постановою Правління НБУ від 19.05.2020 № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20> (дата звернення: 21.04.2026).

УДК 657.31.012.7.

Булавко І.М.,

*здобувач факультету ФБСО, аспірант, спец. 071 «Облік і оподаткування»
Державний університет Житомирська політехніка
науковий керівник – Чижевська Л.В. – д.е.н.,
професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку*

НАСЛІДКИ ПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ДЛЯ ФОП ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ НА ЄДИНОМУ ПОДАТКУ

Міністерством фінансів України у 2026 році було оприлюднено законопроект, що стосується обов'язкової реєстрації платником ПДВ для ФОП та юридичних осіб на єдиному податку, дохід яких за останні 12 місяців перевищить 4 млн грн.[1].

Вищезазначена законодавча ініціатива, на нашу думку, може спровокувати низку критичних викликів для економіки, а саме:

1. Масове скорочення кількості ФОП та юридичних осіб на єдиному податку в Україні.

Для багатьох підприємців, чия рентабельність становить 15-20%, необхідність сплачувати ПДВ робить бізнес збитковим. Результатом даних процесів може стати масове закриття ФОП, перехід у самозайнятість без реєстрації або міграція бізнесу за кордон.

2. Стрімке зростання цін на 20% (інфляційний тиск).

Оскільки ПДВ у розмірі 20% додається до вартості товару або послуги, представники бізнесу будуть вимушені перекласти ці витрати на кінцевого споживача. Варто зазначити, що більшість ФОП (особливо у сфері послуг та ІТ) мають мінімальний податковий кредит (вхідне ПДВ), оскільки реалізуються власні послуги. Це означає, що майже всі 20% від вартості реалізації стають чистим податковим зобов'язанням, що автоматично підвищує ціну товарів, робіт та послуг.

3. Дефіцит бухгалтерів та криза адміністрування.

Облік ПДВ в Україні є одним із найскладніших у світі через систему СЕА ПДВ та постійні зміни в законодавстві. Довгий час на ринку праці в Україні спостерігається дефіцит кваліфікованих бухгалтерів. Різке збільшення кількості платників ПДВ (у 3-5 разів) призведе до того, що консультаційні фірми просто не зможуть якісно обслуговувати таку кількість клієнтів. Як наслідок, помилки у звітності призведуть до масових штрафів, які можуть ще більше фінансово виснажити підприємців.

4. Збільшення відсотку тінізації економіки та збільшення частки «кешу» в грошовому обороті.

З метою уникнення перевищення ліміту в 4 млн грн та реєстрації ПДВ, є висока ймовірність, що бізнес почне використовувати наступні схеми ухилення:

непроведення певної частки операцій через касові апарати з метою приховування реального виторгу;

дроблення бізнесу з метою розподілу доходу.

повернення до практики «тільки за готівку» без видачі чеків, що нівелює всі попередні успіхи фіскалізації.

5. Технічний та трудовий колапс податкових систем.

Сервери ДПС та система «Електронний кабінет» часто працюють із перебоями, навіть за поточної кількості платників.

Як наслідок, мільйони нових податкових накладних, що реєструватимуться новозареєстрованими ФОП та юридичними особами щодня, можуть призвести до погіршення роботи системи адміністрування.

Варто зазначити про збільшення навантаження і на працівників податкових органів через збільшення кількості платників ПДВ. Дана ситуація може призвести до погіршення якості виконання функцій, що покладені на податкові органи, що погіршить взаємодію між державою та бізнесом.

6. Судовий колапс через недосконалу систему зупинки реєстрації ПН/РК

Українська система СМКОР (блокування податкових накладних) є вкрай агресивною. Нові платники ПДВ (особливо ФОП) найчастіше ставатимуть жертвами «критеріїв ризиковості». Єдиний спосіб розблокувати накладну у разі відмови ДПС – суд. Адміністративні суди наразі є вже перевантажені, а з додаванням тисяч нових позовів термін розгляду справ може розтягнутися на роки, що фактично означатиме заморожування обігових коштів бізнесу.

7. Дестабілізація системи єдиного податку та неможливість бюджетного планування.

Запровадження вищезазначеної ініціативи фактично руйнує фундамент спрощеної системи оподаткування, перетворюючи її на «гібрид», який поєднує легкість реєстрації та сплати єдиного податку з надскладним адмініструванням ПДВ. Це створює управлінський хаос, наслідки якого мають непередбачуваний характер.

Через різку зміну правил гри тисячі підприємців почнуть змінювати бізнес-моделі (дроблення, припинення діяльності, перехід у «тінь»). Це робить будь-які прогнози Міністерства фінансів щодо надходжень від єдиного податку до бюджету лише теоретичними розрахунками, які не матимуть нічого спільного з реальністю.

Як наслідок, неможливість точно спрогнозувати доходи бюджету призведе до проблем із фінансуванням державних видатків. Якщо замість очікуваного зростання податків держава отримає масове закриття ФОП, та збільшення дефіциту бюджету.

8. Зниження інвестиційної привабливості та розвитку.

Запровадження такого низького порогу створює психологічний та економічний бар'єр для зростання. Підприємці будуть свідомо стримувати розвиток свого бізнесу, щоб не перетнути межу у 4 млн грн. Як результат, замість створення та розвитку середніх компаній, Україна отримає тисячі дрібних гравців, які бояться масштабуватися, що гальмує загальний ріст ВВП та інноваційний розвиток країни.

Замість радикального зниження порогу реєстрації, що загрожує економічним шоком для економіки країни в цілому, ми пропонуємо впровадити адаптивну модель, яка захистить інтереси малого бізнесу та забезпечить

стабільність цін. Основними нашими пропозиціями є:

1. Збереження принципу добровільності реєстрації.

Фундаментальною перевагою спрощеної системи є мінімальний контакт підприємця з бюрократичними процедурами. ФОП та юридичні особи на єдиному податку повинні мати право самостійно обирати статус платника ПДВ. Це критично для тих, хто працює в сегменті B2B (бізнес для бізнесу), оскільки їхнім партнерам потрібен податковий кредит. Одночасно, єдиноподатники, що працюють з кінцевим споживачем (кав'ярні, невеликі магазини, сервіси), залишаючись поза складною системою адміністрування, збережуть свою життєздатність.

2. Впровадження зниженої ставки ПДВ (10%) для B2C сектора.

Одним із головних ризиків повної фіскалізації є різкий стрибок інфляції. Ставка у 10% дозволяє бізнесу частково оптимізувати внутрішні витрати, не піднімаючи ціни на критичні 20%. Це збереже купівельну спроможність громадян. У свою чергу нижча ставка зробить ухилення від податків менш вигідним, оскільки єдиноподатникам варіант сплати 10% ПДВ є більше вигідним, оскільки нівелюватиметься необхідність працювати нелегально, ризикувати штрафами та витратитися на складні схеми мінімізації.

3. Точковий контроль у вигляді обов'язкового ПДВ для високомаржинальних секторів.

На наш погляд, при впровадженні ПДВ для єдиноподатників, доцільно застосувати галузевий підхід, тобто обов'язкова реєстрація платником ПДВ має стосуватися лише тих спрощенців, які торгують підакцизними товарами (алкоголь, тютюн, пальне) або дорогоцінними металами. Ці сфери характеризуються високим обігом готівки та часто використовуються для мінімізації податків великим бізнесом. Такий крок дозволить перекрити можливості для зловживань, не створюючи проблем для реального малого бізнесу (наприклад, IT-фахівців чи майстерень).

Список використаних джерел

1. *Проект Закону про Державний бюджет України [Електронний ресурс] // Міністерство фінансів України : [офіц. сайт]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%97%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83.pdf>*
2. *Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI : (редакція від 15.06.2025) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20250615>*
3. *Дефіцит водіїв, бухгалтерів і вантажників: які професії найзатребуваніші в Україні [Електронний ресурс] // ТелеграфЪ : [інтернет-вид.]. – 2024. – Режим доступу: <https://www.telegraf.in.ua/buisiness/10139310-deficit-vodijiv-buhgalteriv-i-vantazhnikov-jaki-profesiji-najzatrebuvanishi-v-ukrajini.html>*
4. *Булаво І. М. Зупинка реєстрації податкових накладних / розрахунків коригувань: передумови та наслідки [Електронний ресурс] / І. М. Булаво, Л. В. Чижевська // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. – 2024. – Вип. 1 (57). – С. 12–19. – Режим доступу: https://library.ztu.edu.ua/e-copies/Zbirnyk/Problems_%20accounting_1_57/12.pdf*

УДК 336.74:343.37

Буток Б.А.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бабій Л. І. – к.е.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

НАЛЕЖНА ПЕРЕВІРКА КЛІЄНТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАПОБІГАННЯ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, становить одну з ключових загроз фінансовій стабільності держави та її економічній безпеці. В умовах євроінтеграційних процесів Україна послідовно адаптує своє законодавство у сфері фінансового моніторингу до стандартів FATF та директив ЄС, що обумовлює зростаючу роль інституту належної перевірки клієнта (KYC – Know Your Customer) як ключового механізму протидії відмиванню коштів.

Відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX [2], суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані здійснювати належну перевірку клієнтів у визначених законодавством випадках. Ця норма є прямою імплементацією вимог Четвертої антивідмивальної директиви ЄС (AMLD4) та рекомендацій FATF.

Належна перевірка клієнта є комплексом заходів, спрямованих на ідентифікацію та верифікацію клієнта і кінцевого бенефіціарного власника, з'ясування мети та характеру ділових відносин, а також моніторинг операцій клієнта з метою виявлення їх відповідності задекларованому профілю. Науковці виокремлюють три рівні такої перевірки: спрощену, стандартну та поглиблену [1]. Вибір рівня визначається на основі ризик-орієнтованого підходу, що передбачає оцінку ризиків клієнта за такими критеріями: географічне розташування, вид діяльності, тип продукту чи послуги, канали надання послуг.

Поглиблена перевірка клієнта застосовується, зокрема, щодо публічних діячів (PER), клієнтів із високоризикових юрисдикцій, а також у разі виникнення підозри щодо операції або клієнта. Її проведення передбачає отримання додаткових документів, з'ясування джерел походження коштів і активів, а також отримання дозволу керівництва на встановлення або продовження ділових відносин [2]. Водночас недостатня деталізація критеріїв ризику на рівні внутрішніх документів суб'єктів моніторингу знижує ефективність поглибленої перевірки на практиці.

Однією з ключових проблем практичного застосування KYC-процедур є забезпечення актуальності інформації про клієнта. Законодавство зобов'язує суб'єктів моніторингу оновлювати дані в процесі обслуговування, однак відсутність чіткого регламенту щодо строків і порядку оновлення призводить до формальності виконання цієї вимоги. Дослідники також звертають увагу на

проблему фрагментованості інформаційних баз, яка ускладнює верифікацію бенефіціарної власності у складних корпоративних структурах [3].

Цифровізація фінансового сектору відкриває нові можливості для вдосконалення процедур належної перевірки. Застосування систем RegTech, технологій аналізу великих даних (Big Data), штучного інтелекту та машинного навчання дає змогу автоматизувати скринінг клієнтів, виявляти аномальні транзакційні патерни та здійснювати безперервний моніторинг операцій у режимі реального часу. Впровадження цифрових рішень у сфері КУС сприяє підвищенню точності оцінки ризиків і скороченню операційних витрат суб'єктів моніторингу.

Таким чином, належна перевірка клієнта є фундаментальним інструментом превентивної антивідмивальної системи, ефективність якого визначається якістю нормативного регулювання, рівнем технологічного забезпечення суб'єктів моніторингу та їх дотриманням ризик-орієнтованого підходу. Подальший розвиток цього інституту в Україні має відбуватися в напрямі гармонізації з оновленими стандартами FATF, розширення цифрових інструментів ідентифікації та підвищення якості підготовки фахівців у сфері фінансового моніторингу.

Список використаних джерел

1. Єгоричева С. Б. *Фінансовий моніторинг у банках: навч. посіб.* Київ: Центр учбової літератури, 2014. 292 с.
2. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Сус Л., Недільська Л., Сус Ю. *Фінансовий моніторинг як інструмент забезпечення економічної безпеки України. Ефективна економіка.* № 11. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11.35> (дата звернення: 06.04.2026).

УДК 336.225.67:334.722.2

Вакуленко Ж.О.,

*здобувач економічного ф-ту, 3 курсу, спец. 051 «Економіка»,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
науковий керівник – Рубан Л.О. – к.е.н.,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту*

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ФОП ЯК ЗАСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ТА МІНІМІЗАЦІЇ ПОДАТКІВ

Бізнес перебуває у постійному пошуку шляхів зниження фіскального тиску. В умовах оновленого законодавства та посилення податкового навантаження, підприємства змушені переглядати стратегії податкового менеджменту. Зокрема, такими чинниками стали: підвищення військового збору, динамічні зміни законодавства, економічна нестабільність, зумовлена тривалим воєнним станом

в Україні. Як наслідок, одним із найбільш дієвих інструментів залишається залучення фізичних осіб-підприємців замість традиційного найму працівників до штату.

Оптимізація податків – це дії, спрямовані на зменшення суми податків, зборів, обов’язкових платежів та внесків за умови незмінного або вищого рівня прибутку. Чи є це законним? Так, якщо дії з оптимізації та застосовані методи відповідають вимогам таких нормативно-правових актів: Податкового кодексу України, НП(С)БО або МСФЗ (залежно від системи обліку, яка застосовується підприємством), а також відповідають Господарському і Цивільному Кодексам України. Однією з найважливіших ознак потрібно зазначити легітимність податкового планування, де повинна бути присутня реальна розумна ділова мета. Це передбачає отримання фактичного економічного ефекту, а не прагнення мінімізувати податкові зобов’язання як основну мету. У разі недотримання зазначених вимог, здійснення фіктивних або товарнезабезпечених операцій, дії суперечитимуть положенням ПКУ, Кодексу України про адміністративні правопорушення або Кримінальному кодексу України. Суб’єктами контролю є ДПС та БЕБ – Бюро економічної безпеки.

Розглядаючи модель ФОП, можна виокремити суттєві фіскальні переваги. Між рівнем навантаження на фонд оплати праці та виплатами за цивільно-правовими договорами зберігається значний розрив. Порівняно з періодом 2022-2024 років, економічна вигода від використання спрощеної системи оподаткування лише зросла, незважаючи на законодавчі зміни, впроваджені у 2024-2025 роках згідно з Законом №4015-IX [1, п. 18]. Зокрема, впровадження 1% військового збору для ФОП 3-ї групи супроводжувалося підвищенням ВЗ для найманих працівників – з 1,5% до 5%.

Таким чином, порівнюючи сукупне податкове навантаження на дохід, можна отримати такі результати: ФОП 3-ї групи сплачує 5% єдиного податку та 1% ВЗ, що є значно нижчим порівняно з навантаженням на заробітну плату (18% ПДФО та 5% ВЗ). Це робить модель ФОП ще більш конкурентоспроможною, оскільки фіскальний розрив збільшився з 14,5% до 17% (без урахування ЄСВ).

Як альтернативний режим виступає «Дія Сіті», що має особливі умови оподаткування: застосовується ставка податку на виведений капітал у розмірі 9%. База оподаткування включає дивіденди, що виплачуються на користь власника корпоративних прав та кошти (або вартість майна), які повертаються такому власнику [2, ст. 135.2]. Проте, з метою стимулювання переходу на прозору модель працевлаштування, для «Дія Сіті» були встановлені жорсткі обмеження щодо визначених видів діяльності за пп. 135.2 ПКУ, які зокрема можуть бути застосовані технологічними компаніями на заміну ФОП-оптимізації. Також витрати резидента «Дія Сіті» на придбання майна чи робіт (послуг) у платників єдиного податку не повинні перевищувати 20% загальних витрат компанії станом на попередній рік. Такі умови витісняють ФОП-оптимізацію в ІТ-секторі, пропонуючи натомість гіг-контракти з пільговою ставкою ПДФО 5%.

Окрім суто податкової економії, можна виокремити низку преференцій при використанні моделі ФОП, а саме: спрощення кадрового обліку та мінімізацію взаємодії з державними органами контролю в оборонній сфері. Одним із

найвагоміших аргументів є розподіл відповідальності за ведення військового обліку. Згідно з Порядком № 1487, підприємства зобов'язані вести персональний військовий облік, подавати списки до ТЦК та СП, забезпечувати сповіщення працівників та здійснювати постійний моніторинг їхніх облікових даних [3]. Це вимагає залучення додаткових кадрових ресурсів та створює додаткові юридичні ризики для керівництва. Натомість, для ФОП станом на 2026 р. законодавство не містить чіткої вимоги до фізичних осіб-підприємців вести такий облік щодо себе чи звітувати перед замовником послуг. Співпраця замовника та незалежного виконавця дає змогу підприємству-замовнику зняти з себе обов'язок щодо адміністрування військового статусу осіб-виконавців. Водночас така адміністративна свобода вимагає від підприємства чітко розмежовувати кадровий облік штатних працівників та адміністрування договорів із зовнішніми підрядниками-ФОП, щоб уникнути звинувачень у приховуванні трудових відносин та «фіктивності».

Підсумовуючи, сучасна податкова оптимізація вимагає балансу між економією та дотриманням закону. Модель співпраці з ФОП залишається дієвим інструментом зниження адміністративного навантаження та мінімізації витрат, пов'язаних із військовим обліком, проте вона не є універсальною. Держава стимулює легалізацію через проекти, такі як «Дія Сіті», водночас посилюючи боротьбу зі схемами «дроблення» бізнесу та обмежуючи масову оптимізацію через ліміти витрат [2, ст. 135]. «Дроблення» бізнесу – це штучний поділ великих компаній на мережу ФОП, пов'язаних між собою, з метою зниження бази оподаткування, зокрема ПДВ та податку на прибуток. Нині цей процес є об'єктом прискіпливого контролю з боку БЕБ та банківського фінансового моніторингу щодо дотримання критеріїв реальності операцій та наявності розумної ділової мети.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у період дії воєнного стану: Закон України від 10.10.2024 № №4015-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4015-20#Text> (дата звернення: 19.04.2026).
2. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № №2755-VI : станом на 15.04.2026р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/ed20260415#Text> (дата звернення: 19.04.2026).
3. Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1487 : станом на 21.01.2026р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1487-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.04.2026)

УДК 336.763

Вонсовська В.Б.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Калабухова С.В. – д.е.н.,
професор кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ АКТИВІВ ЕКОНОМІЧНИХ СУБ'ЄКТІВ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ ВІДМИВАННЮ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

Інвентаризація виступає фундаментальним методом бухгалтерського обліку та ключовим елементом системи внутрішньогосподарського контролю, що забезпечує верифікацію фактичної наявності ресурсів і зобов'язань економічних суб'єктів шляхом їх безпосереднього зіставлення з даними реєстрів обліку. Процес інвентаризації включає послідовну реалізацію низки організаційних і облікових процедур, зокрема створення інвентаризаційної комісії, яка відповідає за проведення перевірки; безпосередню перевірку фактичної наявності активів шляхом їх підрахунку, зважування або огляду; належне документальне оформлення отриманих результатів із фіксацією в інвентаризаційних описах і актах; а також відображення виявлених розбіжностей у системі бухгалтерського обліку. Результати інвентаризації підлягають обов'язковому відображенню у фінансовій звітності того звітного періоду, в якому було завершено її проведення, що забезпечує достовірність облікових даних та повноту фінансової інформації.

Аналіз фахової літератури свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення економічної природи інвентаризації, що обумовлено багатофункціональністю інвентаризаційного процесу. Зокрема, науковці розглядають інвентаризацію через призму управлінського, правового та обліково-технологічного підходів, кожен з яких акцентує увагу на специфічних аспектах контролю активів. Дослідження дозволяє класифікувати існуючі підходи за такими домінуючими напрямками:

- методологічно-обліковий аспект, який фокусується на інвентаризації як на невід'ємному елементі методу бухгалтерського обліку. Основна цінність цього підходу полягає у забезпеченні валідності фінансової звітності та подоланні інформаційної асиметрії [1];

- управлінсько-ресурсний аспект, у межах якого інвентаризація розглядається як аналітичний фундамент для прийняття рішень. Вона пов'язується не лише з фіксацією залишків, а й з оцінкою ефективності експлуатації активів, що безпосередньо впливає на економічну стійкість економічних суб'єктів [2];

- контрольно-безпековий аспект, який позиціонує інвентаризацію як засіб ідентифікації латентних фінансових правопорушень. Такий підхід корелює із сучасними вимогами форензик-аудиту, розглядаючи перевірку активів як бар'єр для приховування збитків та інструмент виявлення ознак шахрайства [3].

Таким чином, сучасна світова економічна думка відходить від вузького трактування поняття інвентаризації, інтегруючи його в систему управління ризиками. Втім, у вітчизняній фаховій літературі недостатньо висвітлено роль інвентаризації саме як засобу ідентифікації латентних фінансових правопорушень, а відтак й елемента системи фінансового моніторингу. Більшість авторів акцентує увагу на внутрішньому контролі, оминаючи потенціал інвентаризації у виявленні схем легалізації злочинних доходів через маніпуляції з активами.

Водночас, у процесі інвентаризації нефінансових активів підприємства можуть бути виявлені специфічні індикатори, що свідчать про потенційні ризики легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом. Зокрема, важливим сигналом є невідповідність наявних активів економічній логіці діяльності суб'єкта господарювання, що проявляється у придбанні активів, які не використовуються у виробничому процесі або не відповідають профілю бізнесу. Такі факти можуть вказувати на спроби трансформації незаконно отриманих коштів у матеріальні ресурси.

Суттєвим індикатором також виступають розбіжності між даними бухгалтерського обліку та фактичною наявністю активів, що може свідчити як про фіктивність окремих операцій, так і про приховані фінансові потоки. Окрему увагу слід приділяти випадкам маніпулювання оцінкою активів, зокрема їх систематичному завищенню або заниженню порівняно з ринковою вартістю, що часто використовується для штучного переміщення та маскуванню грошових потоків.

Додатковими індикаторами є нетипові або економічно необґрунтовані операції з активами, зокрема їх часті перепродажі протягом короткого часу, що може свідчити про реалізацію схем розшарування (layering) у процесі відмивання коштів. Важливим аспектом є також виявлення активів, які фактично не існують або не можуть бути ідентифіковані, що вказує на можливість документального прикриття фіктивних операцій.

Тож, в сучасних умовах інвентаризацію активів слід розглядати не лише як традиційну облікову процедуру, але й як важливий інструмент протидії фінансовим правопорушенням, зокрема легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Пропонується трактувати інвентаризацію активів економічних суб'єктів як багаторівневий контрольнo-верифікаційний процес, який інтегрує методи фактичної перевірки майна з процедурами оцінки фінансових ризиків, спрямований на підтвердження достовірності публічного звітування та формування превентивних механізмів у системі протидії легалізації злочинних доходів.

Список використаних джерел:

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. 8-ме вид. Житомир: ПП «Рута», 2009. 912 с.
2. Коблянська О. І. Фінансовий облік: навч. посібник. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2007. 472 с.
3. Bologna G.J., Lindquist R.J., Wells J.T. *The Accountant's Handbook of Fraud and Commercial Crime*. New York: Wiley, 1993. 339 p.

УДК 336.763

Герасименко С.Ю.,
*здобувач ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Калабухова С.В. – д.е.н.,
професор кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

НАЛЕЖНА ПЕРЕВІРКА КЛІЄНТІВ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Сучасна система фінансового моніторингу банківських установ ґрунтується на концепції превентивного контролю фінансових потоків, центральним елементом якої виступає належна перевірка клієнтів. Відповідно до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, належна перевірка клієнтів є обов'язковою складовою діяльності банків як суб'єктів первинного фінансового моніторингу та здійснюється як щодо нових, так і щодо існуючих клієнтів [1].

Належна перевірка клієнта є сукупністю заходів, що здійснюються банком з метою ідентифікації особи клієнта, підтвердження достовірності його даних, встановлення структури власності та оцінки ризиковості майбутніх ділових відносин. Застосування таких процедур є обов'язковою умовою початку обслуговування клієнта та подальшого супроводження його фінансових операцій. До основних заходів належної перевірки належить, насамперед, ідентифікація та верифікація клієнта, що передбачає встановлення його особи шляхом збору, перевірки та підтвердження ідентифікаційних даних. Не менш важливим етапом є встановлення кінцевого бенефіціарного власника, оскільки саме визначення реального контролера юридичної особи дозволяє мінімізувати ризики використання складних корпоративних структур для приховування незаконної діяльності.

Крім того, у процесі належної перевірки банківська установа повинна встановити мету відкриття рахунку або здійснення фінансової операції, визначити характер майбутніх ділових відносин із клієнтом та сформулювати його первинний ризик-профіль. Такий підхід дозволяє оцінити ймовірність використання клієнтом банківських послуг для легалізації незаконно отриманих коштів або фінансування заборонених видів діяльності. Особливе значення в системі належної перевірки має постійний моніторинг ділових відносин із клієнтом. Його сутність полягає у систематичному аналізі фінансових операцій клієнта щодо їх відповідності наявній інформації про його діяльність, фінансовий стан, характер бізнесу та заявлену економічну мету співпраці з банком. Такий моніторинг дозволяє своєчасно виявляти нетипові або підозрілі транзакції та оперативно реагувати на зміну рівня ризиковості клієнта.

Реалізація заходів належної перевірки клієнтів у банківських установах є складним багатоетапним процесом, ефективність якого безпосередньо впливає на результативність системи фінансового моніторингу. Попри наявність чітких

нормативних вимог та орієнтацію на міжнародні стандарти FATF, практичне впровадження процедур належної перевірки клієнтів банків супроводжується низкою проблемних аспектів, що виникають на кожному з етапів їх здійснення.

На етапі ідентифікації та верифікації клієнта банки стикаються з труднощами, пов'язаними з використанням підроблених або змінених документів, а також із обмеженими можливостями перевірки достовірності інформації, наданої іноземними клієнтами. Додаткові ризики виникають у процесі дистанційної ідентифікації, що набуває все більшого поширення у зв'язку з цифровізацією банківських послуг. У таких умовах зростає ймовірність використання підставних осіб, що ускладнює встановлення реальної ідентичності клієнта. Суттєві труднощі виникають під час встановлення кінцевих бенефіціарних власників, оскільки наявні державні реєстри не завжди містять повну та достовірну інформацію, що посилює проблему інформаційної асиметрії.

Етап з'ясування мети та характеру ділових відносин також характеризується певними проблемами. Клієнти часто надають узагальнену або формалізовану інформацію, яка не дозволяє сформувати об'єктивний фінансовий профіль. Ускладнення виникають і при оцінці інноваційних або нетипових бізнес-моделей, для яких відсутні усталені критерії аналізу. Особливої складності набуває аналіз джерел походження коштів клієнтів. У багатьох випадках банки змушені покладатися на пояснення самих клієнтів, не маючи достатніх інструментів для їх незалежної перевірки. Відсутність уніфікованих методик оцінки економічної обґрунтованості фінансових потоків створює ризик пропуску операцій, пов'язаних із легалізацією злочинних доходів.

У сфері санкційного контролю основними проблемами є різні варіанти транслітерації імен, велика кількість санкційних списків та наявність значної кількості хибнопозитивних збігів. Це ускладнює процес ідентифікації клієнтів та може призводити як до необґрунтованого блокування операцій, так і до пропуску осіб, щодо яких застосовано санкції. Додаткові труднощі виникають у процесі оновлення інформації про клієнтів. Небажання клієнтів надавати актуальні дані, значні витрати часу та ресурсів банків, а також відсутність ефективних механізмів стимулювання актуалізації інформації призводять до використання застарілих даних у процесі фінансового моніторингу.

Подолання зазначених проблем потребує системного підходу, що поєднує удосконалення нормативного регулювання, розвиток технологічних рішень та підвищення якості внутрішніх процедур фінансового моніторингу банківських установ. Використання цифрових інструментів сприяє підвищенню швидкості належної перевірки клієнтів, зниженню операційних витрат банків та водночас забезпечує належний рівень контролю за проведенням фінансових операцій.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: Постанова Національного банку України від 19.05.2020 № 65 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0065500-20#n490>
2. Фінансовий моніторинг: навч. посібник / За ред. д.е.н., проф. Л. Г. Ловінської. Київ: КНЕУ, 2025. 520 с.

УДК 336.763

Голуб Г.Р.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Калабухова С.В. – д.е.н.,
професор кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ НАЛЕЖНОЇ ПЕРЕВІРКИ КЛІЄНТІВ СПФМ

Відповідно до положень Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом...», застосування ризик-орієнтованого підходу є обов'язковою складовою діяльності суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) [1]. Законодавчо визначено, що ризик-орієнтований підхід являє собою комплексну систему заходів, спрямованих на виявлення, оцінювання, аналіз та мінімізацію ризиків, пов'язаних із фінансовими операціями клієнтів. Його сутність полягає у концентрації уваги суб'єктів первинного фінансового моніторингу на тих клієнтах, операціях та ділових відносинах, які характеризуються підвищеним рівнем ризику щодо можливого залучення до схем легалізації незаконних доходів.

Особливого значення ризик-орієнтований підхід набуває під час проведення належної перевірки клієнта. На цьому етапі СПФМ здійснює комплекс заходів, спрямованих на ідентифікацію особи клієнта, верифікацію його даних, встановлення кінцевих бенефіціарних власників, аналіз характеру діяльності, джерел походження коштів та оцінку ризикового профілю суб'єкта господарювання. Формування ризик-профілю клієнта здійснюється шляхом оцінювання низки критеріїв, серед яких ключове місце займають ризики, пов'язані з типом клієнта, географічним фактором, специфікою його господарської діяльності, структурою власності, діловою репутацією та характером фінансових операцій [2].

Важливою перевагою ризик-орієнтованого підходу є можливість диференціації рівня контролю залежно від встановленого ступеня ризику. Так, щодо клієнтів із низьким рівнем ризику можуть застосовуватися спрощені заходи належної перевірки, тоді як до високоризикових клієнтів застосовуються посилені процедури контролю, включаючи поглиблений аналіз джерел походження активів, розширене документальне підтвердження фінансових операцій та постійний моніторинг ділових відносин. Не менш важливим елементом реалізації ризик-орієнтованого підходу є документування всіх процедур оцінки ризиків та результатів належної перевірки клієнта СПФМ. Належне ведення внутрішньої документації забезпечує прозорість діяльності СПФМ, підтверджує дотримання вимог законодавства та створює доказову базу у випадку перевірок контролюючих органів.

Втім, практика застосування ризик-орієнтованого підходу при проведенні

належної перевірки клієнтів СПФМ свідчить про наявність низки системних проблем, що обмежують ефективність реалізації його потенціалу як інструменту запобігання та протидії легалізації доходів і фінансуванню тероризму. Однією з ключових проблем є методологічна невизначеність критеріїв оцінювання ризиків клієнтів, що зумовлює високий рівень суб'єктивізму у формуванні ризик-профілів. Відсутність уніфікованих підходів до класифікації ризиків призводить до формалізації процедур належної перевірки, коли СПФМ обмежуються використанням стандартизованих анкет без глибокого аналізу економічної сутності операцій та поведінкових характеристик клієнтів.

Особливої складності набуває встановлення кінцевих бенефіціарних власників клієнтів СПФМ у випадках використання багаторівневих корпоративних структур, номінальних власників або юрисдикцій із низьким рівнем прозорості. Обмежений доступ СПФМ до міжнародних реєстрів та відсутність інтегрованих інформаційних систем ускладнюють процес верифікації отриманої інформації, що знижує якість оцінювання ризиків. Також на рівні практичної реалізації процедур належної перевірки клієнтів СПФМ виникають проблеми, пов'язані з визначенням адекватного рівня глибини перевірки залежно від ризиковості клієнта. Нерідко спостерігається як надмірна формалізація процедур, що призводить до зростання адміністративного навантаження, так і їх недостатність, коли перевірка здійснюється поверхнево.

Часті зміни законодавства, зумовлені необхідністю імплементації міжнародних стандартів і європейських директив, потребують постійного оновлення внутрішніх політик та процедур СПФМ. Не менш важливими є технологічні проблеми, пов'язані з недосконалістю існуючих ІТ-рішень для моніторингу фінансових операцій. Значна кількість хибнопозитивних спрацьовувань ускладнює роботу аналітиків і знижує ефективність систем виявлення підозрілих операцій. Обмежене використання сучасних аналітичних інструментів, зокрема технологій штучного інтелекту та обробки великих даних, також стримує розвиток ризик-орієнтованого підходу.

Таким чином, наявність зазначених проблем свідчить про те, що ефективність застосування ризик-орієнтованого підходу значною мірою залежить від рівня методичного забезпечення, якості інформаційних ресурсів, технологічного розвитку та інституційної спроможності СПФМ. Подальше вдосконалення цього підходу при проведенні належної перевірки клієнтів СПФМ потребує комплексних заходів, спрямованих на підвищення прозорості інформаційного середовища, розвиток аналітичних інструментів та гармонізацію регуляторних вимог із практичними можливостями їх реалізації.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/361-20> (дата звернення: 16.04.2026)
2. Фінансовий моніторинг: навч. посібник / За ред. д.е.н., проф. Л. Г. Ловінської. Київ: КНЕУ, 2025. 520 с.

УДК 657

Захаров Д.М.,
*доктор філософії (PhD), доцент,
доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку
Державний університет «Житомирська політехніка»*

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ У ВНУТРІШНІХ МЕРЕЖАХ ТНК

В умовах глобалізації транснаціональні корпорації (ТНК) перетворились на домінуючих учасників світової економіки. За оцінками UNCTAD, 80% міжнародної торгівлі відбувається в ланцюгах створення вартості, пов'язаних з ТНК, а самі корпорації забезпечують близько половини світової торгівлі та третину глобального виробництва [1]. У цих умовах трансфертне ціноутворення (ТЦУ) набуває критичного значення не лише як інструмент управлінського обліку, але і як механізм стратегічного управління фінансовими потоками всередині корпоративної групи.

Класичні підходи до ТЦУ беруть початок з праць Дж. Хіршлейфера, який довів, що оптимальна трансфертна ціна має дорівнювати граничним витратам виробничого підрозділу за відсутності зовнішнього ринку для проміжної продукції, або ж ринковій ціні, якщо такий ринок існує і є досконало конкурентним [2]. Цей підхід відображає базову економічну логіку: внутрішня ціна повинна відображати справжню економічну вартість товару чи послуги, забезпечуючи координоване та ефективне прийняття рішень у межах корпорації. Дотримання такого принципу дозволяє уникнути ситуацій, коли одні підрозділи встановлюють завищені чи занижені ціни для інших, що призводить до неоптимального розподілу ресурсів і викривлення фінансових результатів окремих бізнес-одиниць. Поряд із підходом граничних витрат у практиці управлінського обліку широко застосовуються також методи на основі повних витрат («витрати плюс») та договірного ціноутворення між підрозділами, кожен з яких має свої переваги залежно від структури виробництва та ступеня децентралізації корпорації.

Сучасна міжнародна практика суттєво розширює ці класичні підходи, доповнюючи їх принципом «втягнутої руки» (arm's length principle), закріпленим у Керівництві ОЕСР щодо трансфертного ціноутворення для транснаціональних підприємств і податкових адміністрацій. Відповідно до цього принципу, кожен підрозділ ТНК має розглядатися як незалежне підприємство, а умови внутрішньогрупових операцій – відповідати тим, які склалися б між непов'язаними сторонами в порівнюваних обставинах.

Для комплексного аналізу внутрішньокорпоративної взаємодії доцільно застосовувати АРА-модель (Actors–Resources–Activities), розроблену в рамках скандинавської ІМР-групи Г. Хоканссоном та І. Снехотою. Модель виділяє три ключові компоненти мережі: актори (материнська компанія, дочірні структури, R&D-центри, виробничі та збутові підрозділи), ресурси (матеріальні та нематеріальні активи, технології, фінанси) та активності (внутрішньокорпоративні трансакції, логістичні процеси, обмін знаннями) [3].

Застосування АРА-моделі до структури ТНК дозволяє виявити чотири ключові типи внутрішньофірмових зв'язків: матеріально-фінансові потоки і трансфертне ціноутворення; логістику і внутрішній ланцюг поставок; управління знаннями та інформаційні потоки; координаційний вплив центрального керівництва на підрозділи.

Мережевий аналіз уможливорює ідентифікацію критичних вузлів – підрозділів, через які проходять основні потоки товарів, фінансів або інтелектуальних ресурсів. У структурі ТНК такими вузлами найчастіше виступають регіональні дистрибуційні хаби, внутрішні фінансові центри, а також дочірні компанії, які є власниками нематеріальних активів та отримують роялті від інших підрозділів групи. Саме ці структури акумулюють найбільшу частку прибутку або витрат корпорації та суттєво впливають на її загальну фінансову рівновагу. Використання метрик мережевої центральності, зокрема, показників ступеня центральності та посередництва, дозволяє кількісно оцінити, які підрозділи є найбільш впливовими в перерозподілі вартості та де концентруються найвищі податкові ризики.

Якщо трансфертні ціни між афілійованими сторонами суттєво відхиляються від ринкових, прибуток перетікає у певні ланки мережі непропорційно їх реальному внеску у створення вартості. Це може проявлятися у двох формах: по-перше, як цілеспрямоване переміщення прибутків у низькоподатковій юрисдикції через завищення або заниження внутрішніх цін на товари, послуги чи права інтелектуальної власності; по-друге, як ненавмисне викривлення фінансових результатів підрозділів унаслідок неефективної або застарілої політики трансфертного ціноутворення. В обох випадках наслідком є підвищена увага контролюючих органів, ризик донарахування податків та штрафних санкцій, а також загроза репутаційних втрат для корпорації.

Поєднання класичних засад трансфертного ціноутворення з мережевим підходом формує комплексну теоретичну основу для аналізу та управління ТЦУ у глобальних фінансових мережах. Такий підхід дозволяє не лише виявити критичні вузли мережі та сфокусувати на них контрольні заходи, а й змодельовати наслідки зміни трансфертних цін для всієї корпоративної структури з урахуванням каскадного впливу на взаємопов'язані підрозділи, що є особливо актуальним в умовах посилення регуляторних вимог щодо прозорості внутрішньокорпоративних цін, зокрема в контексті імплементації стандартів BEPS та вимог щодо звітності по країнах (CbC Reporting), які зобов'язують ТНК розкривати розподіл доходів, податків і активів між юрисдикціями.

Список використаних джерел:

1. UNCTAD. *World Investment Report 2013: Global Value Chains: Investment and Trade for Development*. New York and Geneva: United Nations, 2013.
2. Hirshleifer J. *On the Economics of Transfer Pricing*. The Journal of Business. 1956. Vol. 29, №3. P. 172–184. URL: <http://www.jstor.org/stable/2350664>
3. Håkansson H., Snehota I. *Developing Relationships in Business Networks*. London; New York: Routledge, 1995. 433 p.

УДК 336.225.67:[336.226.322:004]

Прокопчук А.Ю.,
*здобувач економічного ф-ту, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Львівський національний університет імені Івана Франка
науковий керівник – Кріль Я.Я. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і аудиту*

ФУНКЦІОНАЛ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ПІД ЧАС АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ

В умовах цифрової трансформації економіки України та потреби стабільного наповнення бюджету під час воєнного стану, функціонування Системи моніторингу критеріїв оцінки ризиків (СМКОР) набуває стратегічного значення. СМКОР є визначальним інструментарієм боротьби з маніпуляціями у сфері ПДВ, формуючи автоматизований контроль без створення надмірного тиску на сумлінних платників такого податку. Перехід до ризик-орієнтованого підходу дає змогу державним органам превентивно реагувати на спроби створення фіктивного податкового кредиту [1].

Алгоритм функціонування СМКОР передбачає послідовну перевірку податкових накладних (ПН) і розрахунків коригування (РК) на відповідність ознакам безумовної реєстрації, ризиковості платника та ризиковості конкретної операції.

Якщо на початку 2024 року суб'єкти бізнесу перебували під значним «тиском» (фіскальні органи зупиняли кожну соту накладну), то станом на квітень 2026 року зупиняють лише кожну тисячну накладну (0,1%) [2]. Це є наслідком впровадження «дорожніх карт» для бізнесу та автоматичного розблокування документів, зважаючи на позитивну історію платника ПДВ [1].

Також за останні три роки кількість підприємств зі статусом «ризиковий» зменшилася майже вдвічі: з 25 тис. у 2023 році до 12,8 тис. у 2026 році [3]. Це підтверджує той факт, що система менше «карає» сумлінних платників ПДВ за технічні помилки, фокусуючи увагу на дійсних порушниках законодавства [4].

Зважаючи на інформацію, подану в аналітичних звітах роботи СМКОР за 2024–2025 роки [4]:

- з поданих для реєстрації ПДВ на суму понад 3 трлн грн, «утримано» через блокування податкових накладних лише близько 0,16% (біля 5-14 млрд грн на рік).
- 90–95% заблокованих накладних у 2025 році згодом зареєстрували після подання пояснень [2]. Це доводить, що система має значний відсоток «хибних спрацювань», а тому потребує удосконалення через ІТ-рішення.

Попри загальне покращення, основними вадами СМКОР, згідно з нормативно-правовими критеріями [1], є:

- невідповідність кодів: понад 60% зупинок відбувається через відсутність товару в залишках на віртуальному складі [4];
- відсутність ресурсів: у системі автоматично перевіряють наявність техніки, землі та персоналу за даними звітності (напр., форми 20-ОПП) [5];

- ризиковість контрагента: виникнення ланцюгової реакції, коли операції сумлінного платника ПДВ блокують через сумнівний статус постачальника [1].

Тому важливим є перехід від «масового контролю» до «точкового моніторингу» [3]. Позитивним є те, що у 2026 році акцент змістився до превентивної роботи та надання інструкцій бізнесу, як уникнути помилок ще до моменту відправлення документа на реєстрацію. Отже основними проблемами функціонування СМКОР є: висока ймовірність «хибних спрацювань» алгоритмів, що призводить до блокування накладних реального сектору економіки; «вимивання» оборотних засобів підприємств через тривалі процедури підтвердження реальності операцій; суб'єктивізм регіональних комісій під час розгляду пакетів документів платників ПДВ. Для вирішення таких проблем доцільно: інтегрувати в СМКОР технології штучного інтелекту, що дасть змогу точніше прогнозувати ризики; запровадити прозорі критерії у квитанціях про зупинення реєстрації ПН; спростити електронний документообіг під час надання пояснень через функціонал електронного кабінету платника [6].

Перспективами подальшого наукового пошуку є дослідження механізмів впровадження горизонтального моніторингу, що ґрунтується на довірі до систем внутрішнього контролю платника (Tax Control Framework), а також гармонізація українських критеріїв ризиковості з європейськими стандартами в межах інтеграції до ЄС.

Список використаних джерел

1. Про затвердження порядків з питань зупинення реєстрації податкової накладної / розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 груд. 2019 р. № 1165. База даних «Законодавство України» / ВРУ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1165-2019-%D0%BF> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Підсумки роботи консультаційного центру СМКОР: упродовж 2025 року розблоковано майже 75 тисяч податкових накладних. Головне управління ДПС у Львівській області : офіц. вебсайт. 2026. 6 січ. URL: <https://lv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/969539.html> (дата звернення: 18.04.2026).
3. Кількість ризикових платників ПДВ в Україні у лютому 2026 року: цифри від ДПС. Дебет-Кредит. 2026. 6 квіт. URL: <https://news.dtki.ua/taxation/pdv/109797> (дата звернення: 18.04.2026).
4. Результати роботи СМКОР за 2025 рік: динаміка та тенденції. Головбух. 2026. 2 лют. URL: <https://buhplatforma.com.ua/news/111816> (дата звернення: 18.04.2026).
5. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 18.04.2026).
6. Цифрова трансформація податкового адміністрування в Україні: виклики воєнного стану та європейська інтеграція : монографія / за ред. проф. Н. М. Блащук. Київ : Наукова думка, 2024. 245 с.

УДК 657.1:336.71:340.132

Кукшин М.І.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бабій Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

БЕНЕФІЦІАРНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бенефіціарна власність є однією з найбільш актуальних і водночас складних тем у сфері фінансового моніторингу сучасної України. У контексті посилення вимог міжнародних стандартів та імплементації угод про уникнення фінансування тероризму, відмивання грошей та фінансування поширення зброї масового знищення питання належної ідентифікації бенефіціарів господарських утворень набуває критичної важливості. Для закладів вищої освіти, включаючи Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, розуміння механізмів та практичних підходів до контролю над бенефіціарною власністю є невід'ємною частиною формування ефективної системи управління фінансовими ризиками і забезпечення прозорості фінансових операцій.

Бенефіціарна власність як об'єкт фінансового моніторингу являє собою сукупність правових і економічних відносин, спрямованих на виявлення реальних власників та осіб, які мають істотний вплив на діяльність юридичної особи. На відміну від формальної власності, яка просто реєструється у відповідних реєстрах, бенефіціарна власність розкриває справжню структуру контролю над компанією чи установою, включаючи випадки, коли власність розпорошена між кількома рівнями посередників, трастів, опосередкованих структур та офшорних компаній. Це питання безпосередньо стосується комерційної діяльності університетів, оскільки вони часто розпоряджаються значними фінансовими ресурсами, укладають контракти з розмаїтими контрагентами та беруть участь у господарських операціях, які потребують ретельної перевірки походження коштів та легітимності партнерів.

Нормативно-правова база забезпечення ідентифікації бенефіціарних власників в Україні представлена низкою законодавчих актів, що регулюють процедури фінансового моніторингу. Базовим документом є Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму» від 6.12.2019 р. № 3611-IX [1], який визначає вимоги до суб'єктів первинного фінансового моніторингу та встановлює стандарти повинної обережності при взаємодії з клієнтами. Крім того, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна служба з фінансового моніторингу та банківські установи розробили та застосовують детальні процедури верифікації бенефіціарної власності, які вважаються необхідною практикою в контексті боротьби з корупцією, тероризмом та економічними злочинами.

Практична реалізація контролю над бенефіціарною власністю у закладах вищої освіти передбачає виконання низки процедур на різних етапах фінансової діяльності установи. По-перше, при розпочатті господарських стосунків з новими контрагентами необхідно збирати інформацію про структуру власності, склад керівництва, органи управління та осіб, які мають істотний вплив на діяльність партнера. По-друге, ці дані повинні систематично оновлюватися та перевірятися на відповідність доступним публічним реєстрам та санкційним спискам. По-третє, обліково-аналітичні системи закладу мають забезпечувати трасування походження коштів та напрямів їх розподілу з метою виявлення потенційних ризиків. По-четверте, облікова інформація про контрагентів та операції з ними повинна зберігатися та бути доступною для перевірок органів фінансового моніторингу.

Важливою складовою забезпечення прозорості бенефіціарної власності є цифровізація процесів збору та аналізу інформації. Впровадження автоматизованих систем обробки даних про контрагентів, інтеграція з реєстрами фізичних осіб - підприємців, торговельними та виборчими реєстрами, розробка аналітичних інструментів для виявлення нетипових схем власності дозволяють операційно та своєчасно виявляти потенційні ризики. Для вищих навчальних закладів такі технічні рішення істотно підвищують якість внутрішнього контролю та спроможність протистояти інституціональним загрозам.

Таким чином, включення питання бенефіціарної власності як окремого об'єкту фінансового моніторингу у закладах вищої освіти є не лише комплаєнс-вимогою, але й стратегічним напрямом розвитку ефективного управління фінансовими ризиками та забезпечення інституціональної стійкості установи. Розуміння реальної структури контролю над контрагентами, впровадження стандартизованих процедур верифікації та використання сучасних технологій обробки інформації сприяє побудові надійної системи фінансового моніторингу, що відповідає міжнародним стандартам та законодавству України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму» від 6.12.2019 р. № 3611-XI (у редакції від 31 березня 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20/ed20191206#Text> (дата звернення: 21.04.2026).
2. Закон України «Про Державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань» від 19 квітня 2003 р. № 755-IV (у редакції від 25 лютого 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15> (дата звернення: 12.04.2026).
3. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV (у редакції від 16 січня 2025 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 18.04.2026).

УДК: 336.1

Лиманський Є.І.,
*аспірант, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ловінська Л.Г. – д.е.н.,
завідувач кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

РОЛЬ Е-РЕЗИДЕНТСТВА У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ: РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ДЕРЖАВИ

Стрімка цифровізація світової економіки зумовлює пошук нових інструментів для залучення іноземних інвестицій та розширення податкової бази. Одним із найбільш інноваційних механізмів у цьому контексті є інститут електронного резидентства (е-резидентства). Україна, орієнтуючись на досвід провідних цифрових держав, запровадила власну модель е-резидентства, що закріплено відповідними законодавчими змінами [1]. Проте, створення сприятливого бізнес-клімату для іноземних ІТ-спеціалістів нерозривно пов'язане із необхідністю забезпечення прозорості фінансових потоків та дотриманням міжнародних стандартів у сфері боротьби з відмиванням коштів. Оскільки програма е-резидентства є принципово новим інструментом для України, вона ще не встигла отримати глибокого аналізу у працях вчених. Брак теоретичної бази пояснюється динамічністю впровадження цифрових інновацій, які випереджають темпи наукових розробок у цій сфері.

Система фінансового моніторингу в Україні базується на ризико-орієнтованому підході, який вимагає від суб'єктів первинного фінансового моніторингу (СПФМ) ретельної ідентифікації та верифікації клієнтів [2]. Запровадження е-резидентства створює специфічне середовище, де взаємодія між державою, банком та платником податків відбувається виключно у дистанційному форматі. Це вимагає від Державної служби фінансового моніторингу України розробки нових алгоритмів контролю, що відображено у національних звітах щодо оцінки ризиків [6]. Можливості для держави від впровадження е-резидентства є багатогранними. По-перше, це пряме наповнення державного бюджету за рахунок податків, які сплачують іноземні підприємці. По-друге, це розвиток національної банківської системи та експорт ІТ-послуг. По-третє, діджиталізація податкового адміністрування дозволяє мінімізувати корупційні ризики та автоматизувати звітність. Важливим аспектом є інтеграція України у глобальний цифровий простір через платформу «Дія.City», що забезпечує додаткові механізми контролю за діяльністю резидентів [7]. Разом з тим, статус е-резидента несе в собі значні виклики для системи фінансової безпеки. Досвід Естонії демонструє, що відсутність фізичної присутності власника бізнесу створює передумови для використання компаній-оболонки у схемах з легалізації незаконних доходів [4]. Основними ризиками є: складність встановлення кінцевого бенефіціарного власника (КБВ) у транскордонних юрисдикціях; використання е-резидентства для агресивного податкового

планування або розмивання податкової бази; потенційне фінансування тероризму через складні ланцюги транзакцій.

Для нівелювання цих загроз Україна впроваджує багаторівневу систему перевірки. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 970, претенденти на статус е-резидента проходять ретельну перевірку органами СБУ та МВС [3]. Крім того, фінансові операції таких осіб підпадають під дію міжнародних стандартів FATF, які є обов'язковими для виконання всіма учасниками фінансового ринку [5]. Правові засади е-резидентства мають постійно вдосконалюватися, щоб балансувати між зручністю сервісу та жорсткістю контролю. Особливу роль у системі моніторингу відіграють інноваційні технології. Використання ШІ для аналізу транзакцій е-резидентів дозволяє виявляти атипову поведінку на ранніх етапах, що значно підвищує ефективність управління державними фінансами. Впровадження автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки за стандартом CRS є ще одним кроком до забезпечення повної прозорості діяльності іноземних підприємств в Україні.

Таким чином, роль е-резидентства у системі фінансового моніторингу є двоякою. З одного боку, воно виступає потужним інструментом економічного зростання та цифровізації управління державою. З іншого – вимагає від контролюючих органів високого рівня технологічної готовності та адаптивності до нових методів легалізації коштів. Лише за умови дотримання балансу між лібералізацією процедур та суворим комплаєнсом Україна зможе повноцінно реалізувати потенціал цієї моделі без шкоди для національної безпеки.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування підприємницької діяльності електронних резидентів : Закон України від 06.10.2022 р. № 2654-IX. URL: rada.gov.ua.
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: rada.gov.ua
3. Порядок набуття та скасування статусу електронного резидента (е-резидента) : Постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.2023 р. № 970.
4. Internal Report on Estonian e-Residency Risk Assessment. Financial Intelligence Unit (FIU) of Estonia. 2021. 42 p.
5. The FATF Recommendations: International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. FATF, Paris, France. Updated March 2023.
6. Державна служба фінансового моніторингу України. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації доходів. 2022. 156 с.
7. Офіційний портал «Дія.City». Е-резидентство: переваги та механізми контролю. URL: diia.gov.ua

УДК 336.763

Мороз Д.В.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Калабухова С.В. – д.е.н.,
професор кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕРВИННОГО ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В АУДИТОРСЬКІЙ КОМПАНІЇ

В умовах євроінтеграції та посилення вимог до фінансової прозорості суб'єктів господарювання особливої актуальності набуває питання організації первинного фінансового моніторингу (ПФМ) в аудиторських компаніях. Аудиторські фірми, будучи суб'єктами первинного фінансового моніторингу відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1], зобов'язані впроваджувати комплекс заходів, спрямованих на виявлення, реєстрацію та повідомлення про підозрілі фінансові операції клієнтів.

Нормативно-правова база у сфері ПФМ в Україні формується на основі декількох ключових законодавчих актів. Закон України № 361-IX від 06.12.2019 р. [1] є основоположним документом, що визначає загальну архітектуру системи фінансового моніторингу, встановлює критерії ідентифікації клієнтів та ознаки підозрілих операцій. Постанови Національного банку України та рішення Державної служби фінансового моніторингу (ДСФМУ) конкретизують процедурні вимоги для різних категорій суб'єктів. Для аудиторських компаній додатковим регуляторним орієнтиром слугують Міжнародні стандарти аудиту (МСА), зокрема МСА 250, що регулює врахування законів і нормативних актів при аудиті фінансової звітності [3].

Разом з тим, практика організації первинного фінансового моніторингу в аудиторських компаніях свідчить про наявність низки системних проблем, що знижують ефективність їх функціонування. Насамперед, слід відзначити нормативно-правову невизначеність, яка проявляється у фрагментарності регулювання діяльності аудиторських компаній у сфері фінансового моніторингу. Зокрема, існують певні колізії між вимогами законодавства у сфері протидії відмиванню коштів та професійними стандартами аудиту, що ускладнює практичну реалізацію відповідних процедур.

Організація ПФМ в аудиторській компанії передбачає побудову внутрішньої системи, що охоплює три взаємопов'язані складові. По-перше, це розробка та затвердження внутрішніх документів – правил, програм та процедур фінансового моніторингу, що регламентують дії персоналу на всіх етапах обслуговування клієнта. По-друге, запровадження належної перевірки клієнтів – процедур ідентифікації та верифікації особи клієнта, встановлення кінцевого бенефіціарного власника, оцінки ризику ділових відносин. По-третє,

функціонування системи моніторингу та звітності – виявлення фінансових операцій, що підлягають обов’язковому фінансовому моніторингу, реєстрації підозрілих операцій та подання відповідних повідомлень до ДСФМУ.

Важливою проблемою є формалізація підходів до організації первинного фінансового моніторингу в аудиторських компаніях. У багатьох випадках внутрішні політики та процедури розробляються з метою формального дотримання нормативних вимог, без їх реальної інтеграції у бізнес-процеси компанії. Це призводить до ситуації, коли фінансовий моніторинг фактично не виконує превентивної функції, а існує як формальний елемент внутрішнього контролю. Відсутність уніфікованих методик ризик-скорингу, обмеженість доступу до якісної інформації та складність формалізації професійного судження аудитора знижують результативність застосування ризик-орієнтованого підходу. Водночас, в умовах цифровізації економіки аудиторські компанії часто відстають у впровадженні автоматизованих систем аналізу даних, що обмежує їх можливості у виявленні складних фінансових схем, зокрема із використанням цифрових активів.

Практичні виклики впровадження ПФМ в аудиторських компаніях пов’язані з неоднозначністю критеріїв ідентифікації підозрілих операцій, браком уніфікованих методологічних рекомендацій саме для аудиторської діяльності, а також необхідністю балансування між дотриманням вимог моніторингу та збереженням конфіденційності аудиторської інформації. Значним ускладненням є також суміщення функцій суб’єкта ПФМ з основною діяльністю – наданням аудиторських послуг, що вимагає чіткого розмежування ролей і відповідальності в структурі компанії.

Таким чином, сукупність окреслених проблем свідчить про необхідність удосконалення організації первинного фінансового моніторингу в аудиторських компаніях. Основними напрямками такого удосконалення мають стати: поглиблення інтеграції ризик-орієнтованого підходу, розробка уніфікованих методичних рекомендацій, підвищення рівня цифровізації процесів, розвиток кадрового потенціалу, а також посилення взаємодії з державними органами. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності участі аудиторських компаній у системі протидії відмиванню доходів та зміцненню фінансової безпеки держави.

Список використаних джерел:

1. *Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. Дата оновлення: 09.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 02.05.2025).*
2. *Фінансовий моніторинг: навч. посібник / За ред. д.е.н., проф. Л. Г. Ловінської. Київ: КНЕУ, 2025. 520 с.*
3. *Міжнародний стандарт аудиту 250 «Розгляд законів та нормативних актів під час аудиту фінансової звітності». Міжнародна федерація бухгалтерів, 2018.*

УДК 336.763

Паньків А.Р.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Калабухова С.В. – д.е.н.,
професор кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОБЛІК СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ТА АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ВЛАСНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ІНСТРУМЕНТИ ВИЯВЛЕННЯ СХЕМ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗЛОЧИННИХ ДОХОДІВ

У сучасних умовах посилення глобальних вимог до прозорості бізнесу особливого значення набувають питання ідентифікації джерел походження капіталу та встановлення реального контролю над суб'єктами господарювання. У контексті протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, відповідно до підходів FATF, ключовим є з'ясування того, хто фактично контролює підприємство та які джерела формування його фінансової бази. У цьому аспекті важливу роль відіграють облік статутного капіталу та аналіз структури власності підприємства, оскільки облік статутного капіталу забезпечує відображення процесів формування фінансових ресурсів підприємства, тоді як аналіз структури власності дозволяє встановити реальних бенефіціарних власників та характер контролю над суб'єктом господарювання.

Сутність поняття «статутний капітал» у науковій літературі трактується по-різному, залежно від підходів дослідників до визначення його економічної природи, функцій та ролі у діяльності підприємства. Зокрема, однією групою дослідників статутний капітал розглядається як сукупність внесків засновників, що формують початкову основу діяльності підприємства. У цьому визначенні акцент зроблено на стартовій функції капіталу, тобто його ролі як фінансового підґрунтя для започаткування господарської діяльності та забезпечення її безперервності [1]. Інша група дослідників статутний капітал розкриває через визначення частки участі власників у капіталі підприємства. У даному випадку увага зосереджується на корпоративному аспекті, де статутний капітал виступає інструментом розподілу прав власності, контролю та участі в управлінні підприємством [2]. Тож, статутний капітал відображає не лише обсяг вкладених ресурсів, але й структуру корпоративних прав, розподіл контролю та впливу між учасниками підприємства.

Саме через механізми формування та зміни статутного капіталу можуть реалізовуватися схеми легалізації злочинних доходів, зокрема шляхом внесення коштів сумнівного походження до складу внесків засновників, штучного завищення або заниження вартості активів, а також використання фіктивних або номінальних осіб як учасників підприємства. Окрему групу ризиків становлять операції з формування статутного капіталу за участю третіх осіб або нерезидентів, зокрема із використанням офшорних юрисдикцій та номінальних власників. Такі підходи ускладнюють ідентифікацію кінцевого бенефіціарного

власника та створюють передумови для приховування реальних джерел походження коштів.

Облікова система підприємства, зокрема відображення операцій зі статутним капіталом у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності, є важливим інформаційним джерелом для здійснення фінансового моніторингу. Аналітичне дослідження змін у складі та розмірі статутного капіталу, частоти трансакцій, характеру внесків (грошових чи майнових), а також їх відповідності економічній доцільності дозволяє виявляти аномальні операції, що можуть свідчити про спроби легалізації незаконних доходів.

Аналіз структури власності підприємства є не менш важливим інструментом протидії легалізації злочинних доходів. Наявність складних багаторівневих ланцюгів володіння, участь офшорних компаній, часті зміни бенефіціарних власників, використання номінальних засновників або пов'язаних осіб можуть свідчити про наміри приховати реальних контролерів бізнесу [3]. Виявлення таких ознак потребує комплексного підходу, що поєднує методи фінансового аналізу, правової експертизи та інструменти комплаєнс-контролю.

Важливим аспектом є інтеграція облікових даних із системами фінансового моніторингу, що функціонують на національному та міжнародному рівнях. У контексті імплементації рекомендацій FATF та вимог європейського законодавства, підприємства зобов'язані забезпечувати прозорість структури власності та достовірність інформації про кінцевих бенефіціарних власників, що у свою чергу, підвищує роль бухгалтерського обліку як інструменту не лише фіксації господарських операцій, але й запобігання фінансовим правопорушенням.

Слід зазначити, що ефективність використання обліку статутного капіталу та аналізу структури власності як інструментів виявлення схем легалізації злочинних доходів значною мірою залежить від якості нормативно-правового регулювання, рівня професійної підготовки фахівців та впровадження сучасних інформаційно-аналітичних технологій. Використання автоматизованих систем аналізу даних, ризик-орієнтованих підходів та методів виявлення аномалій дозволяє значно підвищити ефективність фінансового моніторингу.

Таким чином, облік статутного капіталу та аналіз структури власності підприємства у сукупності формують інформаційну основу для оцінки прозорості бізнесу та виступають важливими інструментами виявлення ризиків легалізації злочинних доходів.

Список використаних джерел

1. Задорожний З. М., Омецінська І.М. Проблемні аспекти обліку внесків до статутного капіталу товариств в інвестора. *Вісник Економіки*, (2). 2023. С.156-171.
2. Меліхова Т.О, Разнатовський І.В. Концептуальні основи обліку статутного та додаткового капіталу. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти*. Львів: ЛНУП, 2024. С.227-229
3. Амбарчян М.С., Амбарчян В.С. Аналіз структури власності з метою встановлення кінцевих бенефіціарних власників. *Вісник ОНУ імені І.І.Мечникова*. 2022. Т.27. Вип.2(92). С.
4. Фінансовий моніторинг: навч.посібник / За ред. д.е.н., проф. Л. Г. Ловінської. Київ: КНЕУ, 2025. 520 с.

УДК 336.02:343.37(477)

Петрук А.А.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бабій Л. І. – к.е.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту
та фінансового моніторингу імені Миколи Чумаченка*

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ FATF ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В УКРАЇНІ

Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) є провідним міжнародним органом нормативного характеру у сфері протидії відмиванню незаконних доходів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Рекомендації FATF визначають правову, інституційну та операційну архітектуру систем фінансового моніторингу більш ніж у 200 країнах світу, формуючи обов'язкові орієнтири для держав, що прагнуть інтеграції до глобальної фінансової системи та підтримки міжнародної фінансової стабільності.

Для України виконання стандартів FATF набуває особливого значення в контексті євроінтеграційного курсу. Переліком першочергових євроінтеграційних заходів в Україні передбачено подальшу гармонізацію національної системи фінансового моніторингу (НСФМ) з міжнародними стандартами (рекомендаціями) FATF [1]. Відповідність вимогам організації є передумовою доступу до міжнародного фінансування, залучення іноземних інвестицій та функціонування у межах глобальної банківської системи. Водночас невідповідність може призвести до включення країни до «сірого» або «чорного» списків FATF, що матиме суттєві наслідки для всього фінансового сектору.

Рівень технічної відповідності НСФМ міжнародним стандартам FATF оцінюється Комітетом експертів Ради Європи MONEYVAL. За результатами останнього п'ятого раунду взаємної оцінки України встановлено, що НСФМ повністю відповідає 11 із 40 рекомендацій FATF, переважно відповідає 22 рекомендаціям та частково відповідає 6 [1].

Особливої актуальності питання відповідності стандартам FATF набуло в умовах повномасштабної збройної агресії Російської Федерації проти України. У цьому контексті Державна служба фінансового моніторингу України активно взаємодіє з FATF з метою посилення міжнародної реакції на порушення Російською Федерацією стандартів у сфері протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Одним із важливих рішень стало зупинення членства РФ у FATF. Поряд із цим Секретаріат MONEYVAL призупинив процес звітування України про прогрес у межах 5-го раунду взаємної оцінки до стабілізації ситуації.

Аналіз статистичних даних щодо діяльності НСФМ дозволяє простежити практичну реалізацію стандартів FATF у роботі Державна служба фінансового моніторингу України. У 2024 році Державна служба фінансового моніторингу

України взяв на облік 1 750 940 повідомлень про фінансові операції, підготував 1 053 матеріали для правоохоронних та розвідувальних органів, а також отримав 208 852 кейсових повідомлення про підозрілі операції. Це свідчить про посилення аналітичної роботи та практичну реалізацію ризик-орієнтованого підходу FATF [2].

Важливим напрямом адаптації національної системи фінансового моніторингу є оновлення нормативно-правової бази та методології оцінювання ризиків. У 2024 році Державна служба фінансового моніторингу України підготував пропозиції до законопроекту № 10072 «Про внесення змін до деяких законів України щодо адаптації законодавства України до окремих стандартів FATF,» а також оновив Методику національної оцінки ризиків з урахуванням актуальних підходів FATF. Це створює підґрунтя для проведення чергової національної оцінки ризиків [2].

Аналіз рівня ефективності НСФМ за критеріями MONEYVAL свідчить про суттєві досягнення та водночас про наявні виклики. Значного рівня ефективності досягнуто у координації дій на національному рівні та у належному використанні фінансових даних для розслідування випадків відмивання коштів. Однак низька ефективність зафіксована у сфері розслідування злочинів за операціями з відмивання коштів, переслідування злочинців та застосування до них санкцій. Усунення цього недоліку залишається одним із пріоритетних завдань подальшої гармонізації НСФМ із міжнародними стандартами FATF [1].

Таким чином, стандарти FATF здійснюють системний вплив на розвиток фінансового моніторингу в Україні: від законодавчої бази та інституційної архітектури до конкретних процедур перевірки клієнтів, виявлення підозрілих операцій та міжнародного інформаційного обміну. Подальший розвиток НСФМ має спрямовуватися на усунення залишкових невідповідностей за рекомендаціями FATF, насамперед щодо цільових фінансових санкцій, нагляду за небанківськими суб'єктами, прозорості бенефіціарної власності та підвищення ефективності правозастосовної практики у сфері протидії відмиванню коштів.

Список використаних джерел

1. Кузьмінська О. Е. Оцінка відповідності заходів системи фінансового моніторингу України міжнародним стандартам FATF. *Фінанси України*. 2023. № 4. С. 55–75. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/8081827d-09f5-4ccf-b6f3-482098e87d73/content>
2. Державна служба фінансового моніторингу України. *Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2024 рік*. Київ : ДСФМУ, 2025. 71 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/2025/REPORT2024.pdf>
3. FATF Recommendations. *International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation*. Paris : FATF/OECD, 2023. 216 p. URL: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Fatf-recommendations.html>

УДК 657.6:343.359

Скрипник М.І.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Криштопа І.І. – д.е.н.,
професор кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У ДІЯЛЬНОСТІ НЕЗАЛЕЖНИХ ПРОФЕСІОНАЛІВ В СФЕРІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Відповідно до ст. 6 та 8 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [1] суб'єктами первинного фінансового моніторингу у сфері обліку є фізичні особи – підприємці та юридичні особи, які надають послуги з бухгалтерського обліку та податкового консультування на договірних засадах.

При цьому, бухгалтери та податкові консультанти, які виконують свої обов'язки на підставі трудового договору, не є суб'єктами первинного фінансового моніторингу щодо операцій свого роботодавця.

Як зазначено в ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2], суб'єкти підприємницької діяльності та самозайняті особи, які здійснюють ведення бухгалтерського обліку замовника, зобов'язані забезпечити виконання вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу. Зокрема, вони повинні перебувати на обліку у Державній службі фінансового моніторингу України як суб'єкти первинного фінансового моніторингу, подавати інформацію про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу та іншу інформацію, яка може бути пов'язана з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням розповсюдження зброї масового знищення».

Згідно з Положенням про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу [3], для фахівців з обліку, які надають послуги на договірних засадах встановлюються чіткі обов'язки щодо організації внутрішньої системи фінансового моніторингу безпосередньо або через відповідального працівника. Процедурно такі суб'єкти мають розробити та впровадити внутрішні правила та програми проведення фінансового моніторингу з врахуванням специфіки діяльності їхніх клієнтів, а саме ідентифікації та верифікації замовників, оцінки ризиків їхньої ділової діяльності та постійний моніторинг ділових відносин. Проведені організаційні заходи покликані забезпечувати виявлення та реєстрацію фінансових операцій, що підлягають обов'язковому або пороговому моніторингу, оскільки бухгалтери – це найперші особи, які здатні розпізнати ознаки відмивання доходів або фінансування тероризму ще на етапі первинної обробки документів.

Міністерство фінансів України у оновленому наказі «Про затвердження

Порядку обміну інформацією з питань фінансового моніторингу» [4], впроваджує кроки переходу на цифрову взаємодію з суб'єктами первинного фінансового моніторингу, що дозволить державним органам оперативно реагувати на ризики легалізації доходів, а бухгалтерам-підприємцям працювати в єдиному правовому та технічному полі з регулятором.

Основним технічним критерієм нововведень стає формування звітних файлів у чітко визначеному XML-форматі, що вимагає використання спеціалізованого програмного забезпечення та засвідчення кожного документа кваліфікованим електронним підписом. Це створює уніфікований цифровий простір для передачі даних про фінансові операції, що підлягають моніторингу.

Регламент звітування базується на суворих термінах подання інформації. Повідомлення про підозрілі операції або спроби їх проведення мають надсилатися протягом робочого дня їх виявлення, але не пізніше наступного робочого дня. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу повинні забезпечити безперервний контроль за процесом отримання електронних підтверджень від регулятора про прийняття звіту. У разі відмови, фахівець зобов'язаний оперативно подати виправлені дані для уникнення порушень законодавства та штрафних санкцій.

Окрім технічної передачі даних, на суб'єктів первинного фінансового моніторингу у сфері обліку покладено обов'язок щодо створення надійної системи архівації електронних документів. Усі надіслані файли, реєстри та отримані квитанції мають зберігатися в електронному вигляді протягом п'яти років, забезпечуючи можливість їх відтворення під час перевірок контролюючими органами. Цифровізація обміну інформацією з одного боку, забезпечує високу прозорість фінансових операцій замовників, а з іншого – створює значні виклики перед самими суб'єктами первинного моніторингу.

За всіх умов, діяльність незалежних професіоналів у сфері обліку та звітності є елементом національної безпеки, бо здійснює значну підтримку державним органам у виявленні тіньових схем та формуванні прозорого економічного середовища.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20> (дата звернення: 05.04.2026).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 05.04.2026).
3. Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу, державне регулювання і нагляд за діяльністю яких здійснює Міністерство фінансів України : наказ Міністерства фінансів України від 07.06.2024 № 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0863-24> (дата звернення: 05.04.2026).
4. Про затвердження Порядку обміну інформацією з питань фінансового моніторингу: наказ Міністерства фінансів України від 04.06.2021 № 322. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-21> (дата звернення: 05.04.2026).

УДК 336.226.3:331.5

Солодовник О.В.,
*здобувач економічного факультету, 2 курсу, спец. СІ «Економіка»;
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна.
науковий керівник – Куценко О.І., – к.е.н. (PhD),
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту*

ЗНИЖЕННЯ СТАВКИ ЄСВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕТІНІЗАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЗАЙНЯТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

Повномасштабне вторгнення Росії суттєво деформувало структуру ринку праці України. За даними Державного центру зайнятості, кількість застрахованих працівників скоротилася до 8,8 млн осіб станом на грудень 2024 року – на 968 тис. менше, ніж у 2021 році. Водночас неформальна зайнятість охоплює понад 30% працівників, а тіньові зарплати залишаються масовим явищем [1]. В умовах хронічного фіскального дефіциту та необхідності фінансування оборонних видатків питання детінізації трудових відносин набуває пріоритетного значення.

Єдиний соціальний внесок (ЄСВ) є основним інструментом фінансування системи соціального страхування в Україні. Чинна ставка становить 22% від фонду оплати праці, що на перший погляд є помірним рівнем порівняно з 36,76-49,7% до реформи 2016 року. Проте в умовах воєнного часу, з урахуванням військового збору (5% з 2025 року) та ПДФО (18%), сукупне навантаження на легальну зарплату залишається значним стимулом для виплати доходів у «конвертах» [2].

Міжнародний досвід підтверджує тісний зв'язок між рівнем внесків на соціальне страхування та масштабами тіньової зайнятості. Місія МВФ ще у 2015 році констатувала, що ставки ЄСВ в Україні перевищували рівень усіх країн ОЕСР і були одним із ключових чинників неформальної зайнятості [3]. Зниження ставки ЄСВ до 22% у 2016 році дало помірний детінізаційний ефект: надходження від ЄСВ скоротилися лише на 26,7% при майже дворазовому зниженні ставки, що свідчить про розширення бази оподаткування. Надходження від ПДФО зросли на 35%, підтверджуючи легалізацію частини прихованих зарплат [4].

В умовах воєнної економіки тіньова зайнятість має специфічну природу: роботодавці переводять працівників у неформальні схеми не лише через фіскальне навантаження, а й через ризики мобілізації (офіційне оформлення підвищує «видимість» для військкоматів) [5]. Це відрізняє її від довоєнної та вимагає комплексного підходу. Зниження ставки ЄСВ не усуває мобілізаційний чинник, однак суттєво знижує економічний стимул до приховування зарплат.

Аналіз ПРООН (2026) показує: МСП, основні роботодавці в регіонах, через воєнні ризики скорочують штат або переводять працівників у тінь [6]. Зниження ЄСВ до 15–17% зменшило б вартість легальної зайнятості та сприяло детінізації; критичний поріг навантаження на ФОП – 22% [7].

Головний ризик – втрата надходжень до Пенсійного фонду. ОЕСР зазначає: коефіцієнт заміщення пенсій в Україні впав з 37,7% (2015) до 23,9% (2024); подальше зниження ставки без системних реформ створює довгострокові загрози [8]. Тому зниження ЄСВ доцільне лише разом із: (1) накопичувальним пенсійним страхуванням; (2) посиленням контролем за зарплатами; (3) компенсацією втрат через розширення бази оподаткування внаслідок детінізації.

Таким чином, зниження ставки ЄСВ є необхідною, але недостатньою умовою детінізації ринку праці та зростання зайнятості в умовах воєнної економіки. Ефективність цього інструменту залежить від синхронізації з реформою пенсійної системи, посиленням фіскального контролю та усуненням немонетарних чинників тіньової зайнятості, пов'язаних із воєнним станом. Комплексна реалізація цих заходів здатна забезпечити як фіскальний ефект детінізації, так і зміцнення соціального захисту працівників в умовах відновлення.

Список використаних джерел

1. Чому 75% роботодавців не можуть знайти працівників. ZN.ua. 2025. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/de-ljudi-rinok-pratsi-na-mezhi-kolapsu.html>
2. Ринок праці 2025–2026: сім трендів, що ламають стереотипи. The Page. 2025. URL: <https://thepage.ua/ua/news/rinok-praci-2025-2026-trendi-ta-prognozi>
3. IMF Fiscal Affairs Department. Ukraine: Technical Assistance Report – Reducing Social Security Contributions and Improving the Corporate and Small Business Tax System. IMF Country Report No. 16/25. Washington, D.C.: IMF, 2016. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2016/cr1625.pdf>
4. ДФС: надходження від ЄСВ знизилися на 23,3%, але відбувається детінізація. Finbalance. 2016. URL: <https://finbalance.com.ua/news/dfs-nadkhodzhennya-vid-sv-znizilisya-na-233-vidbuvatsya-detinizatsiya>
5. Schatan R., Caner S. et al. Reducing Social Security Contributions. IMF Staff Country Reports. 2016. Vol. 2016. Iss. 025. URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2016/025/article-A001-en.xml>
6. UNDP. Assessment of the Impact of the War on Micro, Small and Medium-Sized Enterprises in Ukraine. Kyiv: UNDP, 2026. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2026-03/undp_assessment_of_the_impact_of_the_war_on_micro_small_and_medium-sized_enterprises_in_ukraine.pdf
7. VoxUkraine. White Book of Reforms 2025. Chapter 12: Labour Market and Social Policy. 2025. URL: <https://voxukraine.org/en/white-book-of-reforms-2025-chapter-12-labour-market-and-social-policy>
8. OECD. Safeguarding the Sustainability of the Ukrainian Pension System. Paris: OECD, 2024. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/06/safeguarding-the-sustainability-of-the-ukrainian-pension-system_7dafdf76/fc202a7e-en.pdf

УДК 657.6

Струк А.М.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бабій Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ ТА ЦІЛЬОВИХ НАДХОДЖЕНЬ У КОНТЕКСТІ AML-КОНТРОЛЮ

Актуальність дослідження зумовлена зростанням обсягів цільового фінансування в умовах євроінтеграції та посиленням вимог AML-стандартів. Облік цільових надходжень регулюється НП(С)БО 15, згідно з яким такі кошти визнаються доходом лише після підтвердження їх отримання та виконання умов фінансування з дотриманням принципу відповідності доходів і витрат. [1].

Закон України № 361-ІХ не виокремлює цільові надходження як самостійну економічну категорію, проте вони підпадають під загальний механізм фінансового моніторингу через інструменти порогових (від 400 000 грн) та об'єктних перевірок [2]. Принципова колізія між обліковою методологією та вимогами AML-контролю полягає в такому: НП(С)БО 15 акцентує на факті витрачання коштів як підставі для визнання доходу, тоді як антилегалізаційне законодавство вимагає насамперед верифікації джерела їх походження. Особливу увагу з позиції AML-ризиків слід приділяти надходженням від неприбуткових організацій (НПО). Відповідно до Рекомендації 8 FATF НПО віднесено до категорії підвищеного ризику щодо потенційного використання у схемах відмивання коштів через фіктивне функціонування [3]. Це потребує запровадження додаткових заходів верифікації таких донорів під час відображення надходжень на рахунку 48.

З метою усунення виявлених суперечностей пропонується запровадження ризик-орієнтованого підходу до управління рахунком 48, що передбачає сегментацію донорів, превентивну верифікацію контрагентів (KYC) та моніторинг юрисдикції походження коштів.

Організаційне забезпечення запропонованих заходів доцільно будувати на засадах концепції «Трьох ліній захисту». Перша лінія – операційне відображення в обліку та первинна ідентифікація донора відповідальним виконавцем. Друга лінія – функція комплаєнс-офіцера та моніторингових груп, що верифікують легітимність документів відповідно до стандартів FATF. Третя лінія – підрозділ контролю кінцевого використання коштів (End-use Monitoring Unit), що унеможливорює їх виведення через фіктивні операції.

Для забезпечення регуляторної прозорості пропонується запровадити дворівневу звітність: звіт для донора щодо досягнутих показників проєкту та звіт для регулятора як документальне підтвердження законності походження коштів і відсутності порушень вимог Закону № 361-ІХ. Додатково система автоматизованого обліку повинна генерувати внутрішні звіти для комплаєнс-

служби, формуючи доказову базу на випадок перевірок з боку контролюючих органів.

Таким чином, чинна методика обліку цільового фінансування потребує системного вдосконалення шляхом інтеграції з вимогами AML-контролю. Запропоновані заходи забезпечать прозорість обліку, мінімізацію ризиків легалізації незаконних доходів та відповідність вимогам Закону № 361-IX.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290. Офіційний вісник України. 1999. № 48.
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. Дата оновлення: 01.01.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 12.03.2026).
3. FATF Guidance for a Risk-Based Approach: Non-Profit Organisations. Financial Action Task Force. Paris, 2023.
4. Фінансовий моніторинг: практикум / За заг. ред. Л. Г. Ловінської. К. КНЕУ, 2023.

УДК 336.717.111:005.334

Субота М.О.,
здобувач ф-ту ФІТ, 2 курсу, спец. 051 «Економіка»,
Державний торговельно-економічний університет,
науковий керівник – Нетребчук Л. О. –
старший викладач кафедри банківської справи

ПЛАТІЖНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ

Фінансова система розвивається швидкими темпами, разом з тим зростає і кількість фінансових операцій та ризиків. Враховуючи глобальну цифровізацію фінансового сектора та стрімкий перехід до безготівкових розрахунків, гостро постає питання забезпечення безпеки платіжних операцій. Саме це стає пріоритетом для будь-якої фінансової установи, адже незаконні фінансові операції, відмивання коштів та шахрайство є актуальною проблемою сьогодення. І саме тому таку важливу роль відіграє платіжний моніторинг, який дозволяє контролювати рух коштів та попередити фінансові порушення.

Крім того, в сучасних умовах все більшого значення набуває забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Це питання стає особливо актуальним в умовах економічних та фінансових криз, політичної нестабільності, воєнних дій, зниження споживчого попиту на продукцію та послуги. В такому середовищі бізнес зіштовхується зі значними фінансовими викликами, що можуть серйозно вплинути на його ефективність. Іншими словами, фінансова діяльність пов'язана з безліччю фінансових ризиків, які є наслідком як зовнішніх, так і внутрішніх факторів і здебільшого стосуються можливих втрат фінансових ресурсів [1].

Фінансовий ризик – ймовірність виникнення непередбачуваних фінансових втрат (зниження очікуваного прибутку, доходу, втрата частини чи всього капіталу) в ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства [2]. Найбільш характерними для фінансового сектору є кредитний ризик та ризик ліквідності. Проте окремо виділяється ризик легалізації доходів, що одержані злочинним шляхом (AML – ризик). Цей ризик є надзвичайно актуальним і тому жорстко контролюється регуляторами. Він пов'язаний як з роботою фінансових установ, так і їх клієнтів і часто має віддалені наслідки та призводить до значних штрафів за недотримання вимог по їх запобіганню. Саме тому платіжні операції є ключовим об'єктом контролю в системі платіжного моніторингу.

Вперше нормативне визначення поняття «платіжний моніторинг» з'явилося в Україні в новому Законі «Про платіжні послуги», який вступив в дію з 2022 р.

Платіжний моніторинг – обов'язкова діяльність надавачів фінансових платіжних послуг з контролю платіжних операцій з метою виявлення та запобігання неналежним платіжним операціям [3]. Фактично він є частиною проведення фінансового моніторингу, більш наведеною на унеможливлення виконання незаконних платежів та шахрайських схем, тому повинен здійснюватися в режимі 24/7 на базі інформації, наданої процесинговими центрами, з урахуванням внутрішніх правил надавачів платіжних послуг.

Основна мета платіжного моніторингу – розпізнати та виявити підозрілі або незаконні транзакції, оцінити їх з точки зору ризиків. Надавачі платіжних послуг проводять аналіз платежів та звертають увагу не незвичну поведінку клієнтів, часті операції або великі суми переказів, що може свідчити про ризики. За типами аналізу моніторинг поділяється на: онлайн (коли прийняття рішення про схвалення/відхилення здійснюється в режимі реального часу) та офлайн (коли рішення про віднесення операцій до категорії сумнівних здійснюється на підставі аналізу звітів). За типами реагування виділяють моніторинг автоматичний (віднесення операції до сумнівних здійснюється автоматично на підставі параметрів) та автоматизований (віднесення операції до сумнівних приймає співробітник відповідального підрозділу). Використання програм аналізу даних дозволяє обробляти великі масиви інформації в режимі реального часу. Підвищення ефективності моніторингу також можливе із застосуванням алгоритмів ШІ, що дає можливість точніше визначити ризикові операції.

Важливим аспектом є нормативно-правове регулювання моніторингу, яке стало значно суворішим через війну, оскільки додався ще один критичний рівень. В Україні дана сфера регулюється Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансового тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового ураження» [4], вимогами Національного банку України та роботою спеціалізованого органу – Держфінмоніторинг (згідно Положення про Державну службу фінансового моніторингу України), що збирає та аналізує інформацію про підозрілі транзакції від усіх суб'єктів (банків, нотаріусів, казино та ін.). Крім того, банки орієнтуються на міжнародні стандарти, зокрема рекомендації FATF, які встановлюють загальні правила боротьби з фінансовими злочинами.

Отже, платіжний моніторинг є вагомим інструментом управління

фінансовими ризиками, він дає можливість ідентифікувати потенційно небезпечні операції ще на ранніх етапах. Внаслідок чого банки можуть своєчасно реагувати – зупиняти трансакції, вимагати додаткову інформацію та при потребі повідомляти відповідні органи. Це безумовно знижує ймовірність фінансових втрат, що в подальшому сприяє підвищенню рівня довіри до банку. В умовах цифрової економіки його роль постійно зростає, тому вдосконалення платіжного моніторингу та адаптація до нових викликів є необхідною умовою підвищення фінансової безпеки як окремих установ, так і держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Діба М. І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2008. №628. С.23.
2. Юрій Е. Фінансовий моніторинг як інструмент управління фінансовими ризиками підприємства. Галицький економічний вісник. 2025. № 2 (93). С. 51
3. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. Відомості Верховної Ради України. 2022. № 18. Ст. 106 (зі змінами).
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. Відомості Верховної Ради України, 2020, № 25, ст.171 (зі змінами).

УДК 657.6

Шостак В.В.,

*здобувач ф-ту ЕтУ, 4 курсу, спец. «Фінанси, банківська справа, страхування»,
Львівський торговельно-економічний університет,
науковий керівник – Чабанюк О.М. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування*

ЗВІТНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ЗЕД ТА ЇЇ РОЛЬ У СИСТЕМІ ПОСТ-МИТНОГО КОНТРОЛЮ

У сучасних умовах розвитку міжнародної торгівлі та поглиблення інтеграційних процесів між Україною та Європейським Союзом суттєво зростає значення пост-митного контролю як одного з ключових елементів митного адміністрування. Його ефективність безпосередньо залежить від якості, повноти та достовірності фінансової й спеціалізованої звітності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Саме звітність підприємств дедалі частіше виступає основним джерелом інформації для перевірки законності здійснення зовнішньоторговельних операцій, правильності визначення митної вартості, класифікації товарів і нарахування митних платежів.

У контексті гармонізації національного митного законодавства з нормами ЄС відбувається трансформація підходів до митного контролю: акцент поступово зміщується з етапу перетину митного кордону на етап після митного оформлення. Така модель відповідає європейській практиці митного аудиту, яка базується на аналізі фінансово-господарської діяльності підприємства та використанні ризик-

орієнтованого підходу [1, 2]. Фінансова та спеціалізована звітність суб'єктів ЗЕД виконує функцію інформаційної бази пост-митного контролю. Вона забезпечує систематизоване відображення господарських операцій, пов'язаних з імпортом та експортом товарів, рухом матеріальних ресурсів, формуванням собівартості та фінансових результатів [3]. У процесі пост-митного контролю звітність використовується не лише як інструмент фіскального контролю, а і як аналітичний засіб оцінки економічної обґрунтованості зовнішньоекономічних операцій.

Одним із ключових завдань пост-митного контролю є перевірка правильності визначення митної вартості товарів. Для цього митні органи здійснюють аналіз фінансової звітності, даних бухгалтерського обліку та первинних документів, що підтверджують витрати, включені до митної вартості. Особливу увагу приділяють зіставленню показників доходів і витрат підприємства, інформації про транспортні, страхові та інші супутні витрати з даними митних декларацій [4, 5]. У випадках застосування резервних методів визначення митної вартості або значних коригувань її рівня фінансова звітність виступає ключовим доказовим інструментом для підтвердження економічної доцільності заявлених показників.

Важливим напрямом пост-митного контролю є перевірка дотримання умов використання товарів, ввезених із застосуванням податкових і митних пільг. Для цього аналізуються дані бухгалтерського, податкового та управлінського обліку, зокрема звіти про використання активів, що мають пільговий режим оподаткування. Фінансова звітність дозволяє встановити, чи були такі товари використані відповідно до задекларованої мети – наприклад, у власному виробництві або для подальшого реекспорту. Порушення встановлених законодавством умов використання пільг, виявлені під час пост-митного контролю, призводять до донарахування митних платежів та застосування фінансових санкцій. Спеціалізована звітність підприємств, включаючи технологічні карти, виробничі звіти та внутрішні регістри обліку сировини, відіграє ключову роль у перевірці правильності класифікації товарів за УКТЗЕД та підтвердженні країни їх походження. Коректність класифікації має вирішальне значення для застосування ставок мита, акцизного податку та заходів нетарифного регулювання. Помилки у визначенні коду товару, виявлені під час пост-митного контролю, можуть спричинити суттєві фінансові наслідки для суб'єктів ЗЕД, включаючи штрафні санкції та пеню.

Сучасний етап розвитку митного адміністрування характеризується активним впровадженням цифрових платформ та автоматизованих систем аналізу звітності. Використання інформаційних технологій дозволяє здійснювати онлайн-моніторинг зовнішньоекономічних операцій, автоматично зіставляти дані фінансової та митної звітності, а також прогнозувати ризики порушень митного законодавства. Застосування таких систем сприяє переходу від репресивної моделі контролю до превентивної, що зменшує адміністративне навантаження на бізнес і підвищує ефективність використання ресурсів державних органів.

Список використаних джерел

1. Куцик, П., Бачинський, В., Кузьмінська, К., & Чабанюк, О. (2022). Особливості застосування методу цільового калькулювання собівартості продукції у процесноорієнтованому виробництві. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(43), p. 25–32. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.43.2022.3363>.
2. Воронко Р. М., Кузьмінська К. І., Чабанюк О. М. Автоматизація бізнес-процесів підприємств як чинник підвищення економічної ефективності діяльності. Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”. Серія: “Економічні науки”. 2024. № 7. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-7-10135>
3. Лобода НО, Чабанюк ОМ. Бухгалтерський облік: у схемах і таблицях: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Алерта. 2024.
4. Чабанюк, О., Головачко, В., Лобода, Н., Литвиненко, Н., & Новоселецька, А. (2026). Удосконалення моделі обліково-аналітичного забезпечення формування та цифровізації звітності підприємств. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(66), 266–278. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.66.2026.5139>
5. Vladimir Panchenko, Svitlana Dombrovska, Maksym Samchyk, Nataliia Mykhailyk, Odarka Chabaniuk. Modern Management Technologies in the System of Ensuring the Security in the Context of Socio-Economic Development and the Digital Economy .IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.22 No.3, March 2022 URL: http://ijcsns.org/07_book/html/202203/202203027.html.

УДК 336.226.11:336.02(477)

Шупик О.О.,

здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Федорченко О.Є. – к. е. н.,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка

ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ В КОНТЕКСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ДОХОДІВ ДО 2030 РОКУ

Враховуючи сьогоденні обставини, економічна зміна України та її інтеграція в Європу вимагають кращих податкових систем для працівників. Чинна модель оподаткування потребує оновлення з урахуванням викликів цифровізації, посилення ефективності використання робочої сили і повинна вносити рівновагу між державними фіскальними інтересами та соціальною справедливістю.

Національна стратегія доходів (НСД) – це дорожня карта реформування податкової системи та удосконалення процедур податкового адміністрування, яка необхідна для забезпечення потенціалу задоволення фіскальних потреб у середньостроковій перспективі. Вона також підтримує економічне зростання через зменшення нерівності та неефективності в політиці та адмініструванні доходів. Це бачення майбутньої системи доходів України, що надає чіткості та мети реформам [1]. Національну стратегію доходів до 2030 року затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 року № 1218-р.

Документ визначає поетапну трансформацію податкової служби на період шести років та окреслює напрями реформування системи адміністрування податків і зборів [2]. Серед основних цілей Національної стратегії доходів є скорочення втручання в роботу бізнесу завдяки автоматизації процедур і застосуванню знеособленої інформації, підвищення рівня довіри громадян до податкових органів, а також запровадження сучасних підходів до податкової політики, що базуються на відкритості та співпраці з платниками податків.

Реформування системи оподаткування доходів передбачає вдосконалення спрощеної системи шляхом виключення з неї юридичних осіб і окремих видів діяльності, а також запровадження ефективних запобіжників проти зловживань, зокрема через розширення доступу до інформації про рахунки платників; водночас планується впровадження диференційованої шкали ставок у межах 3–17%. У сфері податку на доходи фізичних осіб передбачається повернення до прогресивної системи оподаткування, що має підвищити соціальну справедливість [3]. Крім цього, оподаткування праці (податок на доходи фізичних осіб) та система пенсійного страхування (єдиний соціальний внесок) можуть суттєво впливати на мотивацію до праці, що, в свою чергу, позначається на пропозиції робочої сили для відновлення та розвитку. Водночас розподіл частини податку на доходи фізичних осіб на користь місцевих громад істотно впливає на їхні фінансові ресурси. Соціальний внесок є основою фінансування соціальних і пенсійних виплат, а також інструментом підтримки платоспроможності певної категорії населення, яка через досягнення пенсійного віку припинила активну трудову діяльність.

У межах реалізації заходу 4.3.2 «Зміна моделі оподаткування доходів фізичних осіб» передбачається комплексне реформування ПДФО, яке включає запровадження прогресивної шкали ставок, заміну мінімального неоподаткованого доходу на систему персоналізованої соціальної допомоги для осіб із низькими доходами, а також перегляд податкових пільг, спеціальних умов оподаткування та виключень із податкової бази з метою їх раціоналізації й упорядкування. Одночасно буде впроваджено ефективну стимулюючу систему податкових вирахувань (повернення частини сплачених податків), пов'язаних із витратами платників, що сприятиме розвитку людського капіталу та підвищенню економічної активності населення. Крім того, реформа передбачає усунення стимулів до підміни офіційних трудових відносин цивільно-правовими через фіктивну самозайнятість, а також посилення податкового контролю шляхом надання контролюючим органам доступу до банківської інформації про рух коштів на рахунках платників податків. Реалізація зазначених заходів покладена на Міністерство фінансів України та Державну податкову службу [4].

Одним із ключових напрямів НСД є розвиток добровільного дотримання податкового законодавства. Іншими словами, система має працювати так, щоб платникам було простіше виконувати податкові обов'язки правильно і вчасно, без зайвих складнощів. Фактично це означає поступовий перехід до моделі, де менше бюрократії – більше зручних онлайн-рішень. Податкові питання можна буде вирішувати швидше, простіше та без зайвих адміністративних бар'єрів [5].

Отже, втілення Національної стратегії доходів дозволить зробити

адміністрування податків, зборів і обов'язкових платежів більш результативним, забезпечити належне наповнення бюджету та сформувати основу для довготривалого економічного зростання України, а в довгостроковій перспективі – сприятиме зміцненню довіри між державою та платниками податків, підвищенню рівня добровільної сплати податків і забезпеченню стабільного розвитку публічних фінансів.

Список використаних джерел

1. «Національна стратегія доходів до 2030 року: як реформують податкову систему» від 04.03.2026. URL:<https://7eminar.ua/news/2228-etapi-vprovadzennya-nacionalnoyi-strategiyi-doxodiv>;
2. Головне управління ДПС у Харківській області. «Національна стратегія доходів до 2030 року: ключові завдання» від 24.03.2026. URL:<https://kh.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/993839.html>;
3. Міністерство фінансів України «НАЦІОНАЛЬНА СТРАТЕГІЯ ДОХОДІВ НА 2024-2030 роки». URL:<https://www.mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy.pdf>;
4. Національна стратегія доходів до 2030 року. URL:https://mof.gov.ua/storage/files/National%20Revenue%20Strategy_2030_.pdf
5. Головне управління ДПС у Київській області. « Національна стратегія доходів до 2030 року довгострокове планування ефективної податкової системи» від 20.03.2026. URL:<https://kyivobl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/993132.html>.

НАПРЯМ 5

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ ТА ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРАХ

УДК 336.71:351.863

Бодров Д.О.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Грабовий В.В. – к.ю.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ПРИ ВСТАНОВЛЕННІ ДІЛОВИХ ВІДНОСИН

Актуальність дослідження теоретичних засад ризик-орієнтованого підходу (далі – РОП) у банківській діяльності зумовлена суттєвим посиленням вимог до фінансового моніторингу в умовах євроінтеграційних процесів та імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство. Забезпечення доброчесності фінансової системи та запобігання використанню банків у схемах відмивання доходів і фінансування тероризму є першочерговим завданням сучасної банківської регуляторики.

Ризик-орієнтований підхід є концептуальним принципом організації системи фінансового моніторингу, відповідно до якого обсяг і характер заходів, що вживаються суб'єктом первинного фінансового моніторингу, визначається виходячи з рівня ризиків, притаманних конкретному клієнту, продукту, послугі або транзакції. Такий підхід забезпечує раціональний розподіл ресурсів банку та підвищує ефективність превентивних заходів протидії фінансовим злочинам [1].

Методологічну основу РОП закладено в Рекомендаціях Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF), зокрема Рекомендації 1 та 10, які зобов'язують країни-члени та фінансові установи ідентифікувати, оцінювати та управляти ризиками легалізації злочинних доходів і фінансування тероризму. На рівні Європейського Союзу основу регулювання становлять директиви у сфері протидії відмиванню грошей – зокрема, Четверта (2015/849/EU) та П'ята (2018/843/EU) антивідмивальні директиви. В Україні фундаментальним законодавчим актом є Закон «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (2020), а також відповідні нормативно-правові акти Національного банку України [2].

Практична реалізація РОП у банківській діяльності при встановленні ділових відносин охоплює кілька взаємопов'язаних елементів. По-перше,

ідентифікацію та верифікацію клієнта відповідно до процедур належної перевірки (Customer Due Diligence, CDD). По-друге, оцінювання ризику клієнта з урахуванням сукупності факторів – географічного, галузевого, репутаційного та поведінкового. По-третє, диференційоване застосування заходів: спрощена перевірка (Simplified Due Diligence) для клієнтів із низьким рівнем ризику та посилена перевірка (Enhanced Due Diligence) – для клієнтів, що належать до категорій підвищеного ризику, зокрема публічних діячів (PEP) та осіб, пов'язаних із юрисдикціями підвищеного ризику [3]. При встановленні ділових відносин банк зобов'язаний здійснити первинну оцінку ризику клієнта, приймаючи до уваги такі критерії: правовий статус і форму власності юридичної особи; складність корпоративної структури та наявність бенефіціарних власників; характер і мету майбутньої ділової співпраці; країну походження клієнта та джерело коштів; галузь діяльності та репутаційні чинники. Зазначені ознаки формують профіль ризику клієнта та визначають обсяг заходів належної перевірки. Теоретично виокремлюють три рівні ризику при встановленні ділових відносин: низький, середній та високий. До клієнтів із низьким рівнем ризику відносять, зокрема, органи державної влади та публічні компанії. Клієнти з середнім рівнем потребують стандартної процедури CDD. Натомість для клієнтів із високим рівнем ризику (кореспондентські відносини з банками із юрисдикцій підвищеного ризику, PEP, клієнти з нетиповою структурою власності) обов'язковим є застосування EDD та отримання дозволу старшого керівництва на встановлення відносин [4].

Таким чином, ризик-орієнтований підхід є не лише регуляторною вимогою, а й ефективним управлінським інструментом, що дозволяє банкам збалансовано поєднувати комплаєнс-зобов'язання з операційною ефективністю. Подальший розвиток РОП пов'язаний із упровадженням цифрових технологій ідентифікації, RegTech-рішень та автоматизованих систем скорингу ризику клієнтів, що забезпечуватиме вищий рівень точності та оперативності оцінювання.

Список використаних джерел

1. FATF Recommendations 2012 (updated 2023). Financial Action Task Force. URL: <https://www.fatf-gafi.org> (дата звернення: 01.03.2025).
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.03.2025).
3. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing. Official Journal of the EU. 2015.
4. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу : Постанова НБУ від 19.05.2020 № 65. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.03.2025).

УДК 336.74:343.37

Галюк М.А.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ловінська Л.Г. – д.е.н.,
завідувач кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ІНСТРУМЕНТИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ У СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ТА ПОДАТКОВИМ СХЕМАМ У ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

У сучасних умовах питання фінансового моніторингу набуває дедалі більшої актуальності, що зумовлено поширенням новітніх способів приховування незаконного походження коштів, а також трансформацією податкових схем ухилення від оподаткування. Особливої ваги фінансовий моніторинг набуває в умовах зростання навантаження на публічні фінанси, необхідності забезпечення стабільного наповнення бюджету та посилення фінансової безпеки держави в період воєнного стану.

Традиційно фінансовий моніторинг розглядається як інструмент, притаманний передусім банківському та фінансовому сектору, де його застосування здійснюється суб'єктами первинного фінансового моніторингу в межах вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмивання) доходів...». Відповідно до законодавства, фінансовий моніторинг являє собою сукупність заходів із виявлення, аналізу, перевірки та документування фінансових операцій, що можуть бути пов'язані з незаконною діяльністю, а також систему збору й аналітичної обробки інформації щодо таких операцій [1].

Водночас формальна відсутність бюджетних установ серед суб'єктів первинного фінансового моніторингу не означає відсутності для них відповідних ризиків. Навпаки, державний сектор є середовищем підвищеного фінансового ризику, оскільки бюджетні кошти систематично стають об'єктом неправомірного використання, розтрати, прихованого виведення через афілійовані чи фіктивні структури, маніпуляцій із закупівлями та іншими фінансово-господарськими операціями.

Це підтверджується типологічними дослідженнями Державної служби фінансового моніторингу України за 2025 рік, які фіксують зростання схем розкрадання бюджетних коштів, зокрема спрямованих на оборонні, гуманітарні та інфраструктурні потреби, із залученням фіктивних суб'єктів господарювання, транзитних підприємств, мереж ФОПів та пов'язаних юридичних осіб [2]. Це свідчить, що бюджетні правопорушення та податкові схеми реалізуються через ті самі механізми маскування, транзиту коштів і приховування економічного змісту операцій, які традиційно аналізуються в системі фінансового моніторингу.

Більшість податкових схем у бюджетній сфері мають ознаки, аналогічні

підозрілим фінансовим операціям у класичному фінансовому моніторингу: дроблення платежів, використання економічно необґрунтованих контрагентів, формування транзитних ланцюгів, залучення посередницьких структур, штучне створення витрат та документальне оформлення безтоварних операцій [3; 2]. Їхнє виявлення ґрунтується саме на тих аналітичних інструментах, що застосовуються у фінансовому моніторингу.

Особливу роль у цьому відіграє ризик-орієнтований підхід, який передбачає концентрацію контрольних ресурсів на найбільш ризикових операціях [3]. У державному секторі це дозволяє перейти від формального документального контролю до аналітичної оцінки операцій за ризиковими критеріями: нетиповими сумами чи структурою платежів, різкими коливаннями податкового навантаження, повторюваними операціями з ризиковими контрагентами, невідповідністю структури витрат профілю діяльності установи тощо.

Варто наголосити, що ефективність фінансового моніторингу визначається не лише ризик-орієнтованим підходом, але й іншими інструментами, зокрема процедурою ідентифікації та верифікації клієнтів і контрагентів, яка є ключовим елементом запобігання використанню фіктивних або підставних структур у фінансових операціях. У практиці фінансового моніторингу саме КҮС-процедури дозволяють встановлювати реальних вигодоодержувачів, виявляти пов'язані особи та блокувати участь у схемах компаній з ознаками ризиковості ще на етапі входу в господарські відносини [3]. Таким чином, інструменти фінансового моніторингу не є унікальними виключно для банківського чи фінансового сектору, а становлять універсальний комплекс аналітичних і превентивних механізмів контролю, ефективність яких поширюється і на сферу державного управління фінансами. У контексті податкового адміністрування бюджетних установ їх застосування дозволяє своєчасно виявляти ризикові операції, запобігати залученню державних установ до схем ухилення від оподаткування, фіктивного документообігу та незаконного використання бюджетних коштів, а також підвищувати загальний рівень прозорості й контрольованості податкових розрахунків у державному секторі.

Список використаних джерел

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX : станом на 1 січ. 2026 р.
2. Типологічне дослідження на тему: «Ризики та загрози легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму в умовах військової агресії російської федерації – 2025» : затв. наказом Держслужби фінмоніторингу України від 22.12.2025 № 116. Київ : ДСФМУ, 2025. 291 с.
3. Сочка К. Фінансовий моніторинг в Україні: організаційно-правові засади та завдання в контексті сучасних викликів. *Acta academiae beregsasiensis. economics*. 2025. № 11. С. 442–457.

УДК 336.228.34:061.2

Єрмоленко А.Д.,
*здобувач економічного ф-ту, 3 курсу, спец. 051 «Економіка»,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
науковий керівник – Рубан Л.О. – к.е.н.,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту*

СПОСОБИ УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ НЕКОМЕРЦІЙНИХ І ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

За сучасних умов все більшої актуальності набувають некомерційні організації, чия мета підтримувати усі верстви населення, допомагати та захищати їх права. Для України вони мають критичне значення, оскільки багато людей зіштовхнулися з труднощами через повномасштабне вторгнення та мали змогу скористатися послугами громадських організацій. Проте попри початкову благородну мету, наразі ці організації також використовують для власного збагачення та обходу податкового навантаження, що відчутно впливає на державний бюджет. В цілях зниження 'тіньової економіки' та захисту від шахрайських схем потрібно розуміти мету та принцип їх роботи.

Некомерційні та громадські організації – це організації, що були сформовані не з метою отримання прибутку, а заради суспільної корисності та допомоги громаді. На правовому рівні вони мають статус юридичної особи зареєстрованої, як неприбуткова організація, що може вести господарську діяльність та отримувати дохід, проте витрачати його лише на покриття потреб роботи організації та статутної діяльності. Дана категорія має особливості в оподаткуванні: вони звільнені від 18% податку на прибуток [1, ст. 133.4], не є платниками ПДВ (за винятком надання оплачуваних послуг та товарів), проте податки із зарплат працівників, як ПДФО та військовий збір, а також ЄСВ сплачуються. Джерела фінансування у вигляді грантів та благодійних внесків також не оподатковуються, проте мають обмеження – використовуватися лише за цільовим призначенням.

У сучасній практиці способи ухилення від оподаткування через неприбуткові організації можна поділити на дві загальні категорії: приховування реального доходу за допомогою НПО та зловживання пільгами оподаткування НПО. Перша категорія є більш розповсюдженою та широкою у застосуванні, до неї входить класичне «відмивання грошей», що полягає в укладанні фіктивних договорів про отримання послуг чи товарів від НПО та перерахування плати за них, що завищує витрати. Далі некомерційні організації переводять кошти на карткові рахунки фізичних осіб, пов'язаних з компанією-платником для подальшого власного користування ними, або підставним компаніям, що надають послуги з «прихованого обготівковування» [2, с. 48].

До цієї категорії також відноситься мінімізація податкового зобов'язання через благодійні внески та допомогу НПО. Благодійна допомога може бути врахована у витрати до 4% оподатковуваного прибутку попереднього звітного року, що часто відповідає заявленому обсягу благодійних внесків, проте реальна

їх вартість є значно меншою [1, ст. 140.5.9]. Багато комерційних організацій користуються цим методом через створені власні благодійні фонди та організації, фактично утримуючи прибуток в себе та витрачаючи на власний розсуд [3, с. 50].

Зловживання пільгами НПО найбільше використовується в оплаті праці та сплаті податків на неї. Типовою схемою є виплата зарплат співробітників комерційної організації не через офіційні канали, а за допомогою власних чи партнерських громадських організацій. Створюється ілюзія того, що робітник брав участь у цілком благодійній співпраці та отримує грошову виплату на контрактній основі, що не потребує нарахування ЄСВ, але часто не нараховують і інші податки. Існує також практика, коли компанія-донор виплачує мінімальну зарплатню та податки з неї, а премії та доплати проводить з використанням одноразової нецільової благодійної допомоги НПО.

Досить розповсюдженим методом зловживань є нецільове використання гуманітарної допомоги. Комерційні організації за домовленістю через НПО отримують гуманітарну допомогу, що не підлягає оподаткуванню та звільнена від ввізного мита, для цільового призначення та використовують у комерційних цілях, як засіб досягнення прибутку. Також зустрічаються випадки придбання товарів для комерційної діяльності під виглядом НПО з податковими пільгами для окремих секторів.

Всі вищенаведені приклади обов'язково є узгодженими та проводяться з повною обізнаністю самих некомерційних організацій, проте існують і випадки, коли НПО використовуються без їх відома. Одним із таких прикладів є використання назви та реквізитів організації для оформлення фінансових операцій, грантів або отримання гуманітарної допомоги, фактичні кошти з яких спрямовуються на комерційні цілі сторонніх осіб або компаній-донорів [3, с. 49].

Ці способи ухилення від сплати податків є нелегальними або знаходяться у «сірій зоні» податкових злочинів, які важко довести. В більшості ці схеми спираються на прогалини в законодавстві, неточності трактування або складнощі в фінансовому моніторингу операцій некомерційних організацій. Внаслідок чого податкові органи втрачають багато часу на знаходження кожного такого порушення і не завжди мають достатню доказову базу для притягнення до відповідальності, що створює ризики для формування державного бюджету. Системне вирішення цих проблем потребує посилення контролю, прозорості фінансової діяльності НПО, удосконалення нормативної бази та активної взаємодії податкових і правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 01.01.2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 04.04.2026).
2. Огляд щодо використання неприбуткових організацій у цілях легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Київ, 2024. 62 с.
3. Evans B., Skoric V. *Typologies of illicit Financial Abuse of the NPO sector. European Union*, 2021. 97 p.

УДК 657.6

Іванюк О.М.,
*аспірантка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
науковий керівник – Ловінська Л.Г. – д.е.н.,
завідувач кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОБЛІК ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Повномасштабна війна росії проти України, розпочата 24 лютого 2022 року, спричинила безпрецедентне навантаження на систему соціального захисту. За даними Міністерства соціальної політики України, у 2022 році на обліку перебувало майже 4,9 млн внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а загальний обсяг виплат ВПО з державного бюджету склав понад 57 млрд грн [1]. У 2023 році ця сума зросла до понад 73 млрд грн, а сукупні видатки на соціальний захист досягли 450,1 млрд грн – на 38,3% більше порівняно з довоєнним рівнем [2]. Водночас значну частку фінансування соціальних програм забезпечили міжнародні партнери: лише у 2023 році зовнішнє фінансування державного бюджету склало 42,6 млрд дол. США, з яких 11,5 млрд дол. надійшло на безповоротній грантовій основі [3]. Така полікомпонентна структура фінансових потоків суттєво ускладнює їх облікове відображення, що актуалізує необхідність методологічного вдосконалення обліку цільового фінансування соціальних програм в умовах надзвичайних подій.

Облік цільового фінансування регулюється НП(С)БО 15 «Дохід» та МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу». Відповідно до чинної Інструкції про застосування Плану рахунків (наказ Мінфіну № 291 від 30.11.1999 р.), для узагальнення інформації про рух коштів цільового призначення – включно з гуманітарною допомогою – призначено рахунок 48 «Цільове фінансування і цільові надходження». Субрахунок 482 «Кошти з бюджету та державних цільових фондів» застосовується, зокрема, для обліку компенсацій роботодавцям за працевлаштування ВПО відповідно до постанови КМУ від 20.03.2022 № 331 [4]. Однак зазначені інструменти розроблялися для умов нормального функціонування економіки й не передбачають специфіки кризових ситуацій воєнного характеру. Зокрема, класична умова визнання цільового фінансування – обґрунтована впевненість в отриманні ресурсів та відповідність умовам їх надання – в умовах воєнного стану нерідко набуває формального характеру через гостру невизначеність і постійно змінюване нормативне середовище.

Аналіз практики свідчить про такі системні проблеми обліку цільового фінансування соціальних програм в умовах воєнного часу. По-перше, полікомпонентність джерел: поруч із державним бюджетом активно задіяні кошти міжнародних організацій (UNHCR, UNICEF, IOM), Світового банку (проекти PEACE, INSPIRE, HOPE), іноземних урядів та благодійних фондів.

Кожне джерело передбачає власні умови надання, цільові обмеження та формати звітності, що унеможлиблює уніфіковане відображення в обліку в межах чинних субрахунків рахунку 48. По-друге, часовий розрив між фактичним надходженням ресурсів (часто в натуральній формі) та їх документальним оформленням. Гуманітарна допомога нерідко надходить за спрощеними процедурами, визначеними постановою КМУ від 07.03.2022 № 220, без повного пакету первинних документів, що суперечить загальним вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [5]. По-третє, оцінка натуральної допомоги за справедливою вартістю в умовах деформованих воєнним часом ринкових механізмів ціноутворення призводить до суттєвих розбіжностей між обліковою та реальною вартістю соціальних активів.

З огляду на зазначені проблеми, вважаємо доцільним запровадження таких удосконалень. Перше – розширення аналітики рахунку 48 шляхом введення додаткових субрахунків у розрізі джерел фінансування: 481 – державний бюджет, 482 – міжнародні організації та іноземні уряди, 483 – вітчизняні благодійні надходження, з обов’язковою аналітикою за видами соціальних програм (виплати ВПО, гуманітарна допомога, соціальні послуги). Це забезпечить прозорість руху коштів і відповідатиме вимогам донорів щодо цільового використання ресурсів. Друге – розробка спрощеного порядку первинного документування надходжень гуманітарної допомоги із застосуванням актів приймання-передачі на підставі даних уповноважених міжнародних організацій, з обов’язковим коригуванням після отримання офіційних первинних документів – за аналогією до практики, рекомендованої листом Мінфіну від 27.04.2022 № 41020-06-5/8479 щодо обліку гуманітарної допомоги. Третє – запровадження методу оцінки натуральної гуманітарної допомоги за відновлювальною вартістю замість справедливої ринкової вартості, що в умовах воєнного стану дозволить достовірніше відображати реальні витрати на заміщення отриманих активів. Четверте – впровадження управлінського обліку, орієнтованого на результат (impact accounting), який дозволяє не лише фіксувати рух коштів, але й оцінювати соціальний ефект реалізованих програм – кількість охоплених осіб, зміну рівня добробуту, ефективність використання ресурсів. Цей підхід відповідає вимогам проєкту Світового банку INSPIRE, спрямованого на підвищення охоплення, стійкості та ефективності системи соціального захисту України [3]. П’яте – законодавче врегулювання питань розкриття інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності: встановлення переліку відомостей, що можуть бути обмежені в оприлюдненні в умовах воєнного стану, зі збереженням повного внутрішнього звітування для органів державного контролю.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє констатувати, що чинна методологія бухгалтерського обліку цільового фінансування соціальних програм не забезпечує належної достовірності облікових даних в умовах воєнного часу. Запропоновані удосконалень – розширення аналітики рахунку 48, спрощений порядок первинного документування, застосування відновлювальної вартості та впровадження impact accounting – сукупно формують цілісний методологічний

підхід, адаптований до умов надзвичайних подій. Його практичне впровадження потребує відповідних змін до Інструкції № 291 та розробки галузевих методичних рекомендацій Міністерства соціальної політики України. Подальші дослідження мають бути спрямовані на гармонізацію вітчизняного обліку соціальних виплат з вимогами МСБОДС та стандартами прозорості міжнародних донорів.

Список використаних джерел

1. Соціальний захист-2022 у цифрах і фактах: підтримка ВПО. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua/press-center/news/sotsialnyy-zakhyst-2022-u-tsyfrakh-i-faktakh:-pidtrymka-vpo> (дата звернення: 17.04.2026).
2. У 2023 році в повному обсязі профінансовано соцвиплати на 450,1 млрд грн. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/u-2023-rotsi-v-povnomu-obsyazi-profinansovano-sotsvyplaty-na-4501-mlrd-hrn> (дата звернення: 15.04.2026).
3. У 2023 році Мінфін України залучив 42,6 млрд дол. США пільгового та грантового фінансування від міжнародних партнерів. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_of_ukraine_attracted_usd_426_billion_of_concessional_and_grant_financing_from_international_partners_in_2023-4370 (дата звернення: 15.04.2026).
4. Про надання роботодавцю компенсації витрат на оплату праці за працевлаштування внутрішньо переміщених осіб : постанова КМУ від 20.03.2022 № 331. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/331-2022-%D0%BF> (дата звернення: 15.04.2026).
5. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 16.04.2026).

УДК 657.1:336.71:378

Лонська К.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бабій Л. І. – к.е.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ГРОШОВИХ КОШТІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА ОСНОВА ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

У сучасних умовах підвищення вимог до прозорості використання фінансових ресурсів, посилення контролю за цільовим спрямуванням коштів та зростання ризиків фінансових правопорушень особливої актуальності набуває питання організації належного обліку грошових коштів у закладах вищої освіти. Для Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана облік грошових коштів є не лише елементом бухгалтерського відображення господарських операцій, а й важливою інформаційною базою для фінансового моніторингу, внутрішнього контролю та управління фінансовими ризиками.

Грошові кошти університету є одним із найбільш ліквідних активів, що забезпечує безперервність освітньої, наукової, адміністративної та господарської діяльності. Їх рух пов'язаний із надходженням бюджетного фінансування, коштів спеціального фонду, оплати за освітні послуги, грантових і благодійних надходжень, орендних платежів, а також із проведенням видатків на оплату праці, стипендіальне забезпечення, закупівлю товарів, робіт і послуг, утримання матеріально-технічної бази та реалізацію освітніх і наукових проєктів. З огляду на це, облік грошових коштів у КНЕУ має забезпечувати повне, своєчасне та достовірне відображення всіх операцій, пов'язаних із надходженням, використанням і залишками коштів на рахунках. Саме облікова інформація дозволяє встановити джерела походження коштів, напрями їх використання, відповідність операцій затвердженим кошторисам, договорам, первинним документам і вимогам чинного законодавства. На відміну від банківських установ, які безпосередньо виступають суб'єктами первинного фінансового моніторингу, університет формує інформаційне середовище, необхідне для підтвердження законності, економічної обґрунтованості та цільового характеру фінансових операцій. Тому в межах дослідження фінансовий моніторинг доцільно розглядати не лише як зовнішню процедуру, що здійснюється банками, а й як систему внутрішнього аналітичного контролю за рухом грошових коштів установи. Облік грошових коштів у КНЕУ виконує низку важливих функцій для потреб фінансового моніторингу. По-перше, він забезпечує документальне підтвердження кожної фінансової операції. По-друге, дає змогу здійснювати контроль за відповідністю платежів їх економічному змісту. По-третє, створює інформаційну основу для виявлення нетипових, ризикових або економічно необґрунтованих операцій. По-четверте, сприяє формуванню достовірної фінансової звітності та підвищенню прозорості управління фінансовими ресурсами університету. Важливою передумовою ефективного фінансового моніторингу є належне оформлення первинних документів. Наявність повного пакета документів дозволяє простежити весь ланцюг руху коштів: від джерела надходження до кінцевого напрямку використання. Особливе значення має облік коштів на рахунках в органах Державної казначейської служби та банківських установах. Операції з такими коштами повинні відображатися з урахуванням їх цільового призначення, джерел фінансування та напрямів використання. Це дає змогу здійснювати контроль за дотриманням бюджетної дисципліни, своєчасністю платежів, правильністю розподілу коштів між загальним і спеціальним фондами, а також за недопущенням нецільового або неефективного використання фінансових ресурсів. У цьому контексті фінансовий моніторинг руху грошових коштів у КНЕУ має спиратися на ризик-орієнтований підхід. Його сутність полягає у визначенні найбільш ризикових напрямів руху коштів і концентрації контрольних процедур саме на них. Підвищеної уваги можуть потребувати операції з великими сумами, авансові платежі, закупівлі товарів і послуг, розрахунки з новими або маловідомими контрагентами, благодійні надходження, грантове фінансування, міжнародні платежі, а також операції, що не є типовими для звичайної діяльності університету.

Важливим напрямом удосконалення обліку грошових коштів як

інформаційної основи фінансового моніторингу є цифровізація обліково-аналітичних процесів. Використання електронного документообігу, автоматизованих облікових систем, аналітичних звітів, електронних реєстрів платежів і контрольних процедур дає змогу підвищити оперативність обробки інформації та своєчасно виявляти відхилення від установлених правил.

Список використаних джерел

1. Гнаткович О. Д., Овчиннікова Т. В., Смолінська С. Д. Фінансовий моніторинг в Україні та напрями його покращення. *Економіка та суспільство*. № 38. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1271/1225>. (дата звернення: 14.04.2026).
2. Дропа Я., Тесля С., Піхоцька М. Розвиток системи фінансового моніторингу як складової частини формування ефективного контролю й безпеки в Україні. *науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Випуск 37. С. 35–43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-5>. (дата звернення: 02.04.2026)
3. Сус Л., Недільська Л., Сус Ю. Фінансовий моніторинг як інструмент забезпечення економічної безпеки України. *Ефективна економіка* № 11. 2024. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.11.35>. (дата звернення: 06.04.2026)

УДК 657.6

Молодід А.І.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
науковий керівник – Грабовий В. В. – к.ю.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ІНФОРМАЦІЙНА ОСНОВА ДЛЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ

Облік розрахунків за виплатами працівникам Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана виступає фундаментальною складовою фінансово-економічної архітектури закладу, що забезпечує системність управління людським капіталом, оптимізацію ресурсів та ефективний контроль за дотриманням законодавчих та внутрішніх нормативних актів. Університет, як складна організаційна структура, включає багаторівневу систему академічного, наукового та адміністративного персоналу, що формує різнорівневі потоки фінансових операцій, зокрема нарахування заробітної плати, премій, компенсацій за додаткове навантаження та соціальних виплат, які потребують високого рівня інтеграції облікових процесів та систематизації даних. Процес обліку розрахунків передбачає багаторівневу методологічну і технологічну організацію, що включає координацію кадрового обліку, бухгалтерського документообігу та автоматизованих систем фінансового менеджменту. Інформаційні потоки формуються на основі даних про трудові

договори, індивідуальні навантаження працівників, науково-педагогічну активність, результати атестацій і внутрішніх оцінок ефективності діяльності підрозділів [1]. Такий підхід забезпечує не лише точність нарахувань, а й можливість проведення багаторівневого аналізу фондів оплати праці та інтеграції цих даних у систему внутрішнього фінансового контролю.

Особливу роль відіграє аналітичне забезпечення процесу нарахування виплат. В університеті реалізуються комплексні механізми, що дозволяють проводити декомпозицію заробітної плати на основну складову, надбавки, премії, стимулюючі виплати та соціальні компенсації, а також коректно відображати утримання, пов'язані з обов'язковими соціальними внесками та податковими зобов'язаннями. Завдяки застосуванню спеціалізованих модулів управління персоналом і бухгалтерських систем, забезпечується автоматичне узгодження нарахувань із нормативними актами та внутрішніми положеннями університету, а також формування детальної звітності для фінансового моніторингу. Важливим аспектом є організація системи контролю достовірності даних. Вона включає як алгоритмічні перевірки на предмет коректності нарахувань і відповідності встановленим тарифним сіткам, так і процедурні заходи – регулярні аудиторські ревізії, внутрішні перевірки відповідності між кадровим та бухгалтерським обліком, верифікацію даних про відпрацьований час та виконання посадових обов'язків. Такий комплекс заходів дозволяє своєчасно виявляти відхилення, потенційні ризики перевитрат або недоотримання ресурсів, забезпечуючи прозорість фінансових операцій та підвищуючи рівень відповідальності керівників підрозділів [2, с. 39]. Облік виплат працівникам також виступає інструментом стратегічного управління людським капіталом. На основі інтегрованих даних формується аналітика, що дозволяє оцінювати ефективність використання фінансових ресурсів у контексті наукової та педагогічної діяльності, співвідносити структуру фондів оплати праці з продуктивністю праці та результативністю науково-дослідницьких проєктів, а також здійснювати планування преміальних і стимулюючих систем на основі критеріїв досягнень та рейтингових оцінок працівників.

Фінансовий моніторинг, який спирається на дані обліку розрахунків, реалізується через комплексну оцінку структури витрат, співвідношення основної та додаткової оплати праці, аналіз співвідношення витрат на персонал із загальним бюджетом закладу та оцінку дотримання нормативних лімітів. Такий підхід забезпечує не лише контроль за відповідністю фактичних витрат плановим показникам, а й прогнозування фінансових потоків, оптимізацію бюджетного планування та корекцію управлінських рішень у реальному часі.

Університет активно використовує автоматизовані системи для інтеграції даних кадрового, бухгалтерського та фінансового обліку, що дозволяє формувати багаторівневі аналітичні звіти, виявляти відхилення у нарахуваннях, аналізувати ефективність стимулюючих виплат та оцінювати ризики фінансових перевитрат [3]. Інформаційна база, що формується в результаті такого обліку, слугує ключовим ресурсом для проведення внутрішнього аудиту, контролю за дотриманням законодавства та розробки стратегічних рішень щодо оптимізації витрат на оплату праці та підвищення ефективності діяльності закладу.

Таким чином, облік розрахунків за виплатами працівникам КНЕУ виступає не просто адміністративним інструментом, а складною інформаційно-аналітичною системою, яка забезпечує інтеграцію даних про персонал, фінансові ресурси та нормативні вимоги, формує основу для фінансового моніторингу та управлінських рішень і дозволяє підтримувати стійкість і прозорість діяльності університету у динамічних економічних і соціальних умовах [4, с. 315].

Ефективне функціонування цієї системи передбачає постійне вдосконалення алгоритмів нарахувань, підвищення рівня автоматизації та аналітичного потенціалу, що є критично важливим для забезпечення стратегічної стабільності закладу та його конкурентоспроможності у сфері вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. Офіційний сайт. URL: <https://kneu.edu.ua/> (дата звернення: 23.03.2026).
2. Батрак І. І., Баб'юк О. М. Аналіз податкової звітності як інструмент оцінки фінансового стану підприємства. *Фенікс*. 2021. С. 37-43.
3. Інструкція зі статистики заробітної плати, затверджена наказом Міністерства статистики України від 13. 01. 2004 р.
4. Кононенко Л.В. Звітність підприємств в умовах сталого розвитку. Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 22-23 берез. 2022 р. Львів : ЛНУП, 2022. Ч. 1. С. 314-316.

УДК 378.4:001.895(477)

Пільщіков І.С.,

*молодший науковий співробітник, Інститут вищої освіти НАПН України,
Рада молодих вчених Національної академії педагогічних наук України*

ТРЕТЯ МІСІЯ УНІВЕРСИТЕТІВ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В КОНТЕКСТІ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

В умовах воєнного стану та необхідності подальшого повоєнного відновлення України роль закладів вищої освіти (ЗВО) виходить за межі традиційних освітньої та наукової функцій. Реалізація «третьої місії» університетів стає критичним драйвером інноваційного розвитку та важливою складовою стратегічного управління підприємствами. Це безпосередньо корелює з державними пріоритетами, визначеними у розпорядженні Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2025 р. № 1383-р, яким затверджено операційний план заходів з реалізації у 2025–2028 роках Стратегії розвитку вищої освіти в Україні [1].

Даний документ акцентує увагу на модернізації інфраструктури та посиленні зв'язку освіти з ринком праці для забезпечення стійкості держави. Важливим інструментом підтримки цих процесів є план Ukraine Facility, що передбачає системну фінансову та реформаторську підтримку з боку

Європейського Союзу [2]. В межах цього плану університети мають стати центрами трансферу технологій та експертної підтримки бізнесу, що сприятиме впровадженню імпаکت-орієнтованого управління. Третя місія проявляється через активну участь ЗВО у соціально-економічному житті громад, та розробку інноваційних рішень для відновлення національної економіки.

Для системного впровадження третьої місії та посилення взаємодії університетів із реальним сектором економіки пропонуються наступні рекомендації:

1. Формування мережі академічно-виробничих кластерів та інноваційних хабів: створення на базі провідних університетів спеціалізованих майданчиків для прямої комунікації між науковцями та менеджментом підприємств. Це дозволить оперативно вирішувати технологічні та управлінські запити у реальному часі, забезпечуючи «швидкий старт» для інноваційних стартапів у межах регіональних стратегій відновлення [1, 2];

2. Трансформація освітнього контенту під стандарти Ukraine Facility та масштабування програм «Навчання впродовж життя» (Lifelong Learning) для бізнесу: проведення глибокого аудиту та оновлення освітньо-професійних програм із залученням міжнародних стейкхолдерів. Основний фокус має бути на підготовці фахівців, здатних ефективно працювати з інструментами європейської фінансової підтримки, впроваджувати цифрові методи управління та відповідати вимогам ESG-звітності [2], розробка гнучких мікро-кваліфікаційних та сертифікатних програм для топ-менеджменту та фахівців середньої ланки за напрямками антикризового управління, управління ланцюгами постачань у кризових умовах [1].

Системне включення наукових розробок у стратегічне планування бізнесу:

1. Мінімізація економічних ризиків та створення нових робочих місць та принципи відкритості та партнерства та ЗВО (заклади вищої освіти) як суб'єкти інноваційної екосистеми: університети виступають як потужні аналітичні центри, здатні здійснювати прогнозування ринкових кон'юнктур, стрес-тестування бізнес-моделей та аудит інтелектуальної безпеки. Використання науково-обґрунтованих методів прийняття рішень дозволяє підприємствам та адаптуватися до змінних вимог податкового і фінансового законодавства та співпраця ЗВО та бізнесу стимулює появу наукомістких виробництв та інноваційних стартапів, бази даних для спільного використання з бізнесом, формуючи взаємовигідні умови фінансування проєктів;

2. Економічна безпека, парадигма сталого розвитку та супровід реформ: забезпечення методологічної бази для фінансового моніторингу та протидії корупції в процесах відбудови, впровадження принципів «зеленої» економіки в управлінські цикли підприємств, що є вимогою міжнародних донорів та плану Ukraine Facility. ЗВО мають стати головними експертними майданчиками для адаптації національних стандартів управління до вимог ЄС, гарантуючи ефективність трансформаційних процесів. Ця концепція перетворює вищу освіту на стратегічний актив держави, здатний активно формувати архітектуру майбутнього економічного зростання України

Список використаних джерел

1. Про затвердження операційного плану заходів з реалізації у 2025-2028 роках Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки та внесення змін до Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки: розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.12.2025 р. № 1383-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.
2. Ukraine Facility: План для реалізації програми фінансової підтримки Європейського Союзу для України. URL: <https://www.me.gov.ua>.

УДК 657.6

Понзель А.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ловінська Л.Г. – д.е.н,
завідувач кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ З ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ В СИСТЕМІ ПРОТИДІЇ УХИЛЕННЮ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ

У сучасних умовах функціонування економіки України питання протидії ухиленню від оподаткування набуває особливої актуальності. Одним із податків, що найбільше піддається ризикам зловживань, є податок на додану вартість (ПДВ), що обумовлено складністю його адміністрування та значною питомою вагою у доходах державного бюджету. У зв'язку з цим важливого значення набуває організація обліку розрахунків з бюджетом за ПДВ як інструменту забезпечення прозорості та контролю податкових операцій.

На мою думку, облік розрахунків розрахунки з бюджетом за ПДВ доцільно розглядати не лише як елемент об'єкт бухгалтерського обліку, а й як складову системи об'єкт фінансового контролю. Саме через в облікову систему відображаються податкові зобов'язання та податковий кредит, формується база для складання податкової звітності та здійснення податкового контролю. Відповідно, якість ведення обліку безпосередньо впливає на достовірність податкової інформації та рівень податкової дисципліни.

Важливу роль у забезпеченні ефективності обліку ПДВ відіграє правильність відображення господарських операцій, пов'язаних із нарахуванням податкових зобов'язань та формуванням податкового кредиту. Помилки або навмисні викривлення на цьому етапі можуть призводити до зниження податкових платежів і, відповідно, до втрат бюджету. Саме тому якісна організація обліку дозволяє своєчасно виявляти ризикові операції та запобігати можливим порушенням.

Крім того, важливим аспектом є узгодженість бухгалтерського та податкового обліку. Наявність розбіжностей між ними може створювати додаткові ризики як для суб'єкта господарювання, так і для контролюючих органів. Тому забезпечення єдності підходів до відображення операцій є необхідною умовою підвищення ефективності облікової системи.

Окремої уваги заслуговує система електронного адміністрування ПДВ, яка є одним із ключових інструментів протидії ухиленню від оподаткування в Україні. Запровадження електронних рахунків та обов'язкової реєстрації податкових накладних у відповідних реєстрах значно підвищило прозорість податкових операцій та ускладнило використання схем мінімізації податкових зобов'язань. Водночас ця система забезпечує можливість оперативного контролю за рухом податкових коштів та зменшує вплив людського фактору.

Разом з тим, незважаючи на позитивні результати цифровізації, у практиці обліку розрахунків з бюджетом за ПДВ залишаються певні проблеми. До них можна віднести складність нормативного регулювання, часті зміни податкового законодавства, а також ризики технічних помилок при веденні обліку. Окрім цього, існують проблеми, пов'язані з блокуванням податкових накладних, що може негативно впливати на фінансову діяльність підприємств та створювати додаткові адміністративні навантаження.

Варто також зазначити, що ефективність обліку ПДВ значною мірою залежить від рівня внутрішнього контролю на підприємстві. Наявність чітко визначених процедур перевірки правильності відображення операцій, розмежування відповідальності та використання сучасних інформаційних систем дозволяє знизити ризики помилок і зловживань. У цьому контексті облік виступає не лише інструментом фіксації фактів господарської діяльності, але й засобом попередження фінансових правопорушень.

З метою підвищення ефективності обліку розрахунків з бюджетом за ПДВ в системі протидії ухиленню від оподаткування, на мою думку, доцільно:

- посилити внутрішній контроль за правильністю формування податкового кредиту та податкових зобов'язань;
- розширити використання автоматизованих інформаційних систем обліку;
- впроваджувати ризик-орієнтований підхід до аналізу господарських операцій;
- забезпечити постійне оновлення знань бухгалтерів щодо змін податкового законодавства;
- удосконалювати взаємодію між бухгалтерськими службами та контролюючими органами.

Отже, облік розрахунків з бюджетом за ПДВ є важливим інструментом забезпечення фінансової дисципліни та протидії ухиленню від оподаткування. Його ефективна організація сприяє підвищенню прозорості економічних процесів, зміцненню дохідної бази бюджету та загальному підвищенню рівня економічної безпеки держави. У сучасних умовах саме якісний облік виступає однією з ключових передумов формування ефективної податкової системи.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: №2755-VI від 15.04.2026. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Офіційний вебсайт Державної податкової служби України. <https://tax.gov.ua/>
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні № 4791-IX від 24.02.2026 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
4. Міністерство фінансів України. Методичні рекомендації щодо застосування П(С)БО та організації бухгалтерського обліку. <https://mof.gov.ua/uk/>

УДК 657.1:336.02

Халімончук К.А.,
*здобувачка ф-ту ПСОА, 3 курсу, спец. 071 «Облік та оподаткування»,
Державний податковий університет
науковий керівний – Занько Б. М. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку та аудиту*

ОБЛІКОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ПОШКОДЖЕНИХ АКТИВІВ ТА ЇХ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ ПОДАТКОВОЇ БАЗИ

Облікові підходи до оцінки пошкоджених активів в умовах воєнного стану набули в Україні не лише технічного, а й концептуального значення, оскільки саме через механізми бухгалтерського обліку формується фінансовий результат підприємства, який є відправною точкою для визначення податкової бази. Пошкодження активів унаслідок бойових дій, обстрілів, окупації чи інших пов'язаних факторів створює ситуацію, коли традиційні підходи до оцінки активів потребують адаптації.

Сутність проблеми полягає в тому, що пошкоджений актив не завжди є повністю втраченим. У бухгалтерському обліку підприємство має визначити, чи йдеться про часткову втрату корисності, тимчасове зменшення економічних вигід або повне знецінення, а отже, і необхідність списання активу. Від цього залежить спосіб оцінки, який може варіюватися від визнання витрат від зменшення корисності до повного списання балансової вартості. Кожен із цих підходів формує різний фінансовий результат, а отже, і різну податкову базу.

Водночас у практиці обліку втрат активів в Україні виникає принципова суперечність між бухгалтерськими підходами та нормами податкового законодавства. Зокрема, відповідно до вимог ПК України (п.п. 138.3.3), підприємства зобов'язані дотримуватись мінімально допустимих строків амортизації основних засобів. Внаслідок цього один і той же об'єкт основних засобів може мати в бухгалтерському (фінансовому) обліку менший строк амортизації (бо цей строк підприємство визначає самостійно), ніж у податковому обліку (бо в податковому обліку нижня межа такого строку визначена нормами податкового законодавства, а саме п.п. 138.3.3 ПК України) [3]. Проте якщо певний об'єкт основних засобів повністю знищено (наприклад, внаслідок військових дій), то його списують з балансу підприємства. У цьому випадку такий об'єкт після списання з балансу далі вже не буде амортизуватися ні в бухгалтерському (фінансовому) обліку, ні в податковому обліку.

Якщо підприємство застосовує підхід зменшення корисності активу, тоді витрати визнаються поступово, відображаючи різницю між балансовою та відновлюваною вартістю. У такому випадку у бухгалтерському (фінансовому) обліку витрати визнаються у звітному періоді, що зменшує фінансовий результат і, відповідно, базу оподаткування податком на прибуток. Разом з цим у податковому обліку на суму втрат від зменшення корисності об'єкта основних засобів або об'єкта нематеріальних активів, які включені до витрат звітного періоду, виникає різниця, на яку слід збільшити фінансовий результат до

оподаткування, що встановлено п. 138.1 ПК України (отже, завдяки цій різниці база оподаткування податком на прибуток збільшується). Відзначимо, що оцінка відновлюваної вартості є значною мірою суб'єктивною і базується на професійних судженнях, але передбачена податковим законодавством різниця зменшує можливості платників податків у частині маніпулювання податковою базою. У випадку повного списання оборотного активу (наприклад, запасів) підприємство визнає у бухгалтерському (фінансовому) обліку одноразові витрати в повному обсязі його балансової вартості. Такий підхід різко зменшує фінансовий результат звітного періоду, що може призвести до мінімізації або навіть відсутності податкового зобов'язання.

Особливу складність становить ситуація, коли актив формально існує, але не може використовуватися через окупацію території або обмеження доступу. У такому випадку підприємство стикається з вибором між продовженням обліку активу без змін, визнанням зменшення корисності або його частковим списанням. Кожен варіант має різні податкові наслідки, оскільки впливає на величину витрат і, відповідно, на об'єкт оподаткування. Тоді облікове рішення фактично трансформується у податкове рішення [2, с. 12].

В умовах української практики значну роль відіграє відсутність уніфікованих підходів до оцінки пошкоджених активів в контексті воєнних ризиків. Підприємства використовують різні методики, базуючись на загальних стандартах, які не враховують специфіку масових руйнувань. Як наслідок, однакові за сутністю господарські ситуації можуть мати різне відображення в обліку і, відповідно, різні податкові наслідки [1, с. 45].

У цьому контексті бухгалтерський облік перестає бути лише інструментом фіксації фактів господарської діяльності і набуває функції активного формування податкової бази. Через вибір методів оцінки, моментів визнання витрат і доходів, а також через застосування професійного судження підприємство фактично визначає величину свого податкового навантаження.

Таким чином, облікові підходи до оцінки пошкоджених активів є ключовим фактором формування податкової бази, оскільки вони визначають структуру і обсяг витрат та доходів, що впливають на фінансовий результат. Водночас законодавчі обмеження, зокрема щодо мінімальних строків амортизації, суттєво деформують цей взаємозв'язок, створюючи розрив між економічною реальністю та податковим обліком. Це підвищує податкові ризики, що зумовлює необхідність удосконалення облікової методології і її узгодження з податковим законодавством.

Список використаних джерел

1. Василішин С. І., Канцедал Н. А., Лега О. В. Облік як інструмент формування експертної оцінки збитків українських підприємств в умовах війни. *Вісник Полтавського державного аграрного університету*. 2025. № 3. С. 44-52.
2. Гриценко, О. Методологічні засади оцінки та відображення у бухгалтерському обліку активів, пошкоджених або зруйнованих унаслідок воєнних дій. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. №18. С. 1-19.
3. Податковий кодекс України від 01.01.2026 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 02.04.2026).

УДК 657.1:336.02

Часовенко В.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
науковий керівник – Федорченко О.Є. – к.е.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту
та фінансового моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ МАЙНА ДЕРЖАВНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Сучасні реалії функціонування економіки України, обумовлені впровадженням воєнного стану згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану», призвели до значних змін у роботі державних підприємств. Знищення ключової інфраструктури, втрата контролю над активами та перегляд підходів до податкового регулювання створюють потребу в адаптації системи бухгалтерського обліку та оподаткування майна до нових умов господарської діяльності [1]. У період воєнного стану особливо важливо для підприємств правильно фіксувати втрати активів. Знищене чи пошкоджене майно обов'язково має бути списане з балансу підприємства на основі належно оформлених документів, а саме : акти обстеження, довідок органів державної влади або інших доказів. Згідно з основними принципами бухгалтерського обліку: втрати визнаються витратами поточного звітного періоду; проводиться тестування активів на предмет зменшення їхньої корисності; активи, розташовані на окупованих територіях, залишаються на балансі, але можуть бути знецінені; амортизація може тимчасово припинятися у випадку невикористання активів.

Окрему увагу також варто приділити обліку гуманітарної допомоги та безоплатно отриманих активів, які відповідно до чинних стандартів обліковуються як доходи підприємства.

Оподаткування майна на державних підприємствах в Україні регулюється нормами Податкового кодексу України, який в умовах воєнного стану зазнав значних змін [2].

Головні особливості оподаткування:

Податок на нерухоме майно та плата за землю. Об'єкти, які розташовані в зонах бойових дій або на тимчасово окупованих територіях, можуть бути звільнені від сплати податку відповідно до внесених змін Податкового кодексу [2].

Податок на прибуток підприємств. Втрати, пов'язані зі знищенням чи пошкодженням майна, враховуються як витрати, що зменшують оподатковуваний фінансовий результат підприємства.

Податок на додану вартість (ПДВ). У разі втрати активів через форс-мажорні обставини, які мають бути обов'язково підтверджені відповідними документами. Податкові зобов'язання щодо ПДВ для підприємства можуть не нараховуватися.

Також, у період воєнного стану було запроваджено можливість відстрочки податкових зобов'язань та спрощено процедури податкового адміністрування [2]. В умовах воєнного стану система бухгалтерського обліку та оподаткування майна державних підприємств функціонує в умовах підвищеної невизначеності, що обумовлює собою виникнення низки суттєвих проблем і знижують ефективність функціонування державних підприємств. До основних проблем належать: складність у документальному підтвердженні втрат підприємства; нестабільність та часті зміни податкового законодавства; труднощі, пов'язані з оцінкою вартості активів підприємства; обмежений доступ до необхідної облікової інформації; потенційні ризики виникнення податкових спорів.

У період повоєнного відновлення економіки України важливим завданням для підприємства буде ефективна організація обліку та оподаткування майна державних підприємств. Насамперед, значна увага буде приділяється правильному відображенню витрат на відновлення основних засобів. Згідно з НП(С)БО 7, такі витрати можуть бути класифіковані або як поточні, або як капітальні інвестиції, що безпосередньо впливатиме на розрахунок фінансового результату та податкової бази відповідно до норм Податкового кодексу України [3]. Одним із ключових напрямів буде облік міжнародної фінансової допомоги. Вона розглядатиметься як цільове фінансування або доходи майбутніх періодів відповідно до положень Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [4]. Також, не менш важливою є переоцінка активів для приведення їх у відповідність із поточними ринковими умовами в країні. Це забезпечуватиме справедливість фінансової звітності та покращуватиме інвестиційну привабливість підприємств.

Значну роль відіграє також залучення інвестицій, яке потребує прозорості, достовірної й повної фінансової інформації, адаптованої до міжнародних стандартів.

Окрему увагу також варто приділити запровадженню податкових стимулів, таких як пільги чи прискорена амортизація, які будуть передбачені Податковим кодексом України. Ці заходи сприятимуть активізації процесу відновлення виробництва [2].

В умовах воєнного стану облік та оподаткування майна державних підприємств характеризуються підвищеною складністю. Основними завданнями для підприємств є правильне відображення втрат активів, застосування податкових пільг та забезпечення достовірності облікової інформації.

У період повоєнного відновлення ключового значення набувають ефективне управління активами, модернізація виробництва та залучення інвестицій, що сприятиме економічному розвитку держави.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Податковий кодекс України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
3. НП(С)БО 7 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

УДК 657

Яцун А.Ю.,

*здобувач ф-ту ЕКО, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
науковий керівник – Нашкерська Г.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і аудиту*

ВПЛИВ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ ТА ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРАХ

У контексті цифрової трансформації економіки та поступової інтеграції України до європейського економічного простору, значення інформаційних технологій у сфері бухгалтерського обліку суттєво зростає. Особливу важливість набуває адаптація цифрових рішень у державному і фінансовому секторах, які виконують ключову роль у забезпеченні економічної стабільності, безпеки та сприяють сталому розвитку. Застосування сучасних цифрових інструментів позитивно впливає на підвищення рівня прозорості фінансових даних, оптимізацію управління ресурсами й значне скорочення ризиків корупції.

Сучасний розвиток бухгалтерського обліку значною мірою визначається глобальними процесами цифровізації, які поступово охоплюють усі аспекти економічної діяльності. У державному та фінансовому секторах цифрові технології виконують не лише функцію інструменту для оптимізації облікових процесів, але й відіграють ключову роль у підвищенні ефективності управління фінансовими ресурсами.

Інтеграція автоматизованих інформаційних комплексів постає ключовим вектором у процесі цифровізації бухгалтерської справи. Завдяки цим системам стає можливим всебічна робота з обліковими даними безпосередньо у плинному часі. Як наслідок, це суттєво зменшує затрати часу на виконання шаблонних завдань та підвищує достовірність фінансових відомостей. Даний метод має особливу вагу у сфері державного управління, оскільки він сприяє розкриттю прозорості фінансових механізмів та посиленню відповідальності державних структур перед громадою [1].

Хмарні технології також відіграють важливу роль у модернізації облікових систем, адже вони забезпечують доступ до фінансових даних з будь-якого місця, де є підключення до мережі. Використання хмарних сервісів допомагає суттєво зменшити витрати на обслуговування ІТ-інфраструктури, підвищує ефективність управління обліковими процесами та гарантує безперервність діяльності організацій. Для фінансового сектору це створює умови для оперативної адаптації до змін ринкової ситуації та ефективнішого управління ризиками. Ще одним перспективним напрямом є впровадження технологій великих даних (Big Data) та аналітики, які відкривають можливості для аналізу великих обсягів фінансової інформації. Це дозволяє виявляти закономірності, прогнозувати майбутні тенденції та приймати важливі стратегічні рішення. У поєднанні зі штучним інтелектом ці інновації дають змогу автоматизувати

фінансовий аналіз, ефективніше виявляти аномальні операції й мінімізувати ризики фінансових зловживань.

Окремо варто висвітлити технологію блокчейн, що гарантує розподілене збереження відомостей та суттєвий ступінь їхньої недоторканності. Завдяки неможливості змінювати записи у блокчейні, достовірність облікових даних зростає, що є життєво необхідним для державних установ і фінансових організацій. Застосування цієї розробки допомагає зміцнити віру у фінансові звіти та мінімізувати шанси для фальсифікації відомостей.

Поруч із зиском від цифровізації, необхідно зважати і на низку серйозних перешкод. А саме, впровадження цифрових рішень вимагає вагомих грошових вкладень, оновлення наявної технічної бази та покращення знань працівників. Додатково, загострюється значущість питань, пов'язаних із кіберзахистом, адже цифрові системи потенційно можуть стати мішенню для кібератак. У світлі цього, надзвичайної ваги набуває розробка дієвих схем охорони інформації та контролю над потенційними небезпеками.

Цифрові інструменти докорінно змінюють бухгалтерський облік у державному та фінансовому просторах, сприяючи його оновленню, посиленню відкритості та продуктивності. Водночас, їхнє введення вимагає багатогранної стратегії, яка охоплює технічний, управлінський та людський складники.

Застосування таких технологічних рішень, як автоматизовані системи бухгалтерського обліку, хмарні платформи, великі дані (Big Data), штучний інтелект та блокчейн, не лише оптимізують процеси обліку, але й суттєво підвищують якість аналітичного забезпечення для прийняття управлінських рішень. Це сприяє зменшенню фінансових ризиків, ідентифікації порушень у фінансовій діяльності та посиленню рівня довіри до оприлюдненої фінансової інформації [2].

Разом з тим було встановлено, що ефективність цифровізації в межах бухгалтерського обліку значною мірою визначається рівнем технічного забезпечення, професійної підготовки кадрів і здатністю організації реагувати на кіберзагрози. Ці виклики вимагають комплексного підходу до впровадження цифрових технологічних рішень із урахуванням як технічних параметрів, так і загальної організаційної стратегії.

Таким чином, цифровізація бухгалтерського обліку виступає вагомим елементом забезпечення сталого розвитку та економічної безпеки держави й фінансових установ. У подальшому наукові дослідження повинні бути спрямовані на вдосконалення механізмів інтеграції цифрових технологій у систему обліку, а також на адаптацію міжнародного досвіду до актуальних умов функціонування економіки України.

Список використаних джерел:

1. Краєвський В. М., Колісник О. П., Гуріна Н. В.. *Бухгалтерський облік: навчальний посібник*. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 388 с.
2. Нашикерська Г.В. *Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку: переваги та обмеження*. Фінанси України. 2023. №3. С. 88–102. URL: https://finukr.org.ua/docs/FU_23_03_088_uk.pdf.

НАПРЯМ 6

БІЗНЕС-АНАЛІЗ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

УДК 657

Kasianchuk A.S.,

*First-year student at the Faculty of Economics,
Management, and Psychology, majoring 073 in Management,
State University of Trade and Economics,
Scientific supervisor – Mashtakova N.V. – Associate
Professor of the Department of Foreign Philology and Translation*

BUSINESS ANALYSIS AS A TOOL FOR STRATEGIC PLANNING OF AN ENTERPRISE

In modern conditions of rapid economic development, enterprises must constantly adapt to changing conditions. Therefore, the importance of strategic planning as a tool for ensuring stable growth and enhancing competitiveness is increasing. One key instrument for effective strategic management is business analysis.

Business analysis plays an important role in enterprise management. It is necessary to emphasize the significance of project management and business analysis, and their integrated application, to ensure the successful implementation of projects that deliver new value to the business. “Business analysis provides a clear understanding of business needs, identifies solution components, translates them into real project requirements, and ensures continuous engagement of business stakeholders throughout the process” [1, c.97]. This indicates that business analysis is a comprehensive management tool that supports decision-making by assessing internal resources and external market conditions, which enhances the overall effectiveness of an enterprise’s strategy.

Strategic planning is the process of implementing a set of systematic and coordinated actions aimed at defining long-term (for a specific period) goals and directions of enterprise activity [2]. In other words, it provides a clear vision of future development and ensures consistent decision-making. Scholars such as Michael Porter, Igor Ansoff, Henry Mintzberg, Jay Barney made a significant contribution to strategic management theory by emphasizing the importance of analyzing the enterprise’s competitive environment and internal resources to develop an effective strategy.

Within the strategic planning system, business analysis serves as the informational foundation. Modern business analysis provides enterprises with systematic information for strategic planning, allowing timely prioritization of development and response to changes in internal and external environments. Based on the analysis results, strategic goals are formulated, priority development areas are determined, and tools for their implementation are selected. By analyzing its internal and external environments, an

enterprise can identify its strengths and weaknesses, as well as opportunities and threats. An important element of business analysis in strategic planning is the use of specialized analytical tools. SWOT analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) enables a comprehensive assessment of an enterprise's strengths and weaknesses, as well as the identification of opportunities and threats in the external environment. PEST analysis (P – political, E – economic, S – social, T – technological factors) focuses on the macro-environment, allowing an assessment of the impact of political, economic, social and technological factors and promoting more effective adaptation of the strategy to external conditions. Porter's Five Forces model (Porter, 1979), one of the most influential models in strategic management research, allows evaluation of an enterprise's competitiveness and determination of industry competition levels, as well as the influence of suppliers and consumers. For example, a Ukrainian company planning to enter a new international market can use SWOT to assess internal resources, PEST to analyze external factors, and Porter's model to assess competitive pressure, thereby enabling the formulation of an effective development strategy. Modern enterprises increasingly support these tools with digital platforms and analytical systems, which enhances the accuracy and speed of strategic decision-making.

Thus, business analysis is a key tool for strategic planning, as it provides the enterprise with systematic information for informed decision-making and adaptation to changes in internal and external environments. Tools such as SWOT, PEST and Porter's Five Forces model help evaluate the competitive environment, internal resources, and development opportunities. Current trends, such as digital transformation and data-driven decision-making, improve the accuracy of strategic decisions; however, for Ukrainian enterprises, implementing analytical systems remains challenging due to limited resources and insufficient staff qualifications. The application of business analysis helps enterprises better plan their activities, increase competitiveness and make informed management decisions in a changing environment.

References:

1. Lysak V., Nozdrina L. *Methods and models of business analysis in the IT industry. Bulletin of the University of Banking.* 2020. No. 3(39). p. 97. URL: [https://doi.org/10.18371/2221-755x3\(39\)2020225592](https://doi.org/10.18371/2221-755x3(39)2020225592).
2. *The essence of strategic planning. Methods of choosing a strategy. Varieties of enterprise development strategies.* Osvita.UA. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/19736/#google_vignette.
3. Michael Porter. *Management.com.ua*. URL: <https://visionary.management.com.ua/management/majkl-porter-michael-porter/>.

УДК 339.564:311(477.54)

Rudchenko S.O.,

*student of the Institute of International Relations and Tourism Business,
1st year, specialty 292 “International Economic Relations”,*

V.N. Karazin Kharkiv National University,

Academic supervisor - O.I. Kushchenko, PhD in Economics,

Associate Professor of the Department of Statistics, Accounting and Auditing

STATISTICAL REVIEW FOREIGN TRADE IN KHARKIV OBLAST IN 2024

Statistical research is an effective tool for studying foreign trade, as it makes it possible to assess not only the overall volumes of exports and imports, but also to identify the region's main commodity flows. For Kharkiv Oblast, this is especially important because it makes it possible to trace the ratio between agricultural and industrial components [1].

The aim of the paper is a structural analysis of the export and import goods of Kharkiv Oblast in 2024. The information base consisted of data from the bulletin of the Main Department of Statistics in Kharkiv Oblast, presented in Tables 1 and 2 [2].

Table 1 – Dynamics of foreign trade in goods of Kharkiv Oblast in 2024

Indicator	Export	Import	Foreign trade turnover	Trade balance
2023	778 045.8	1 543 605.1	2 321 651.0	-765 559.3
2024	697 907.1	1 804 474.4	2 502 381.5	-1 106 567.3

Source: compiled by the author based on [2]

In 2024, exports amounted to USD 697,907.1 thousand, meaning that they decreased by USD 80,138.7 thousand compared with 2023, while imports increased by USD 260,869.3 thousand and reached USD 1,804,474.4 thousand. This caused foreign trade turnover to rise to USD 2,502,381.5 thousand and the negative trade balance to deepen.

Table 2 – Structural grouping of exports of goods of Kharkiv Oblast in 2024

Commodity group	Volume, USD thousand	Share, %
Total	697 907.1	100.0
Cereals	126 820.4	18.2
Machinery, equipment and mechanisms; electrical equipment	107 771.3	15.4
Fats and oils of animal or vegetable origin	100 532.2	14.4
Prepared foodstuffs	85 342.4	12.2
Wood and wood products	15 764.9	2.3
Other goods	261 675.9	37.5

Source: compiled by the author based on [2]

In the export structure, the leading positions were occupied by cereals (18.2%), machinery, equipment and mechanisms; electrical equipment (15.4%), fats and oils (14.4%), and prepared foodstuffs (12.2%). Together, these four groups accounted for more than 60% of exports, which indicates a combination of the region's agricultural and processing specialisation.

Table 3 – Structural grouping of imports of goods of Kharkiv Oblast in 2024

Commodity group	Volume, USD thousand	Share, %
Total	1 804 474.4	100.0
Machinery, equipment and mechanisms; electrical equipment	466 231.6	25.8
Road vehicles, other than railway vehicles	169 144.6	9.4
Mineral fuels; petroleum and products of its distillation	87 539.3	4.9
Prepared foodstuffs	80 884.4	4.5
Live animals; animal products	69 064.4	3.8
Other goods	931 610.1	51.6

Source: compiled by the author based on [2]

Imports were more concentrated: more than half of their volume fell under other goods (51.6%), while among individual commodity groups machinery, equipment and mechanisms; electrical equipment (25.8%) and road vehicles, other than railway vehicles (9.4%) dominated. The share of mineral fuels (4.9%) was also notable. Therefore, the region's imports are predominantly investment- and energyintensive in nature. Thus, in 2024 the foreign trade in goods of Kharkiv Oblast was characterized by imports exceeding exports and a negative trade balance. The structural grouping made it possible to clearly identify the leading commodity groups and showed that the region's exports rely on agricultural and processed products, whereas imports are oriented toward machinery, transport vehicles and energy resources.

References

1. *Kushchenko, O. I., & Mamontova, O. H. Formation of individual educational trajectories based on the results of higher school practice. Current Problems of the Educational and Upbringing Process and Ways to Solve Them in the Context of Modern Challenges: Collection of Scientific Papers Based on the Materials of the All-Ukrainian Conference on Higher Education and Science (13 November 2025). Kharkiv: KhNADU, 2025. pp. 224-230. URL: <https://fmab.khadi.kharkov.ua/kafedri/obliku-opodatkuwannja/naukova-dijalnist/materialikonferencii/> (accessed 02.04.2026).*
2. *Main Department of Statistics in Kharkiv Oblast. Information bulletin No. 16, "Foreign Trade in Goods of Kharkiv Oblast in 2024." URL: <http://www.kh.ukrstat.gov.ua/tovarna-struktura-zovnishnoi-torhivli-oblastishchomisiachna-informatsiia> (accessed 05.04.2026).*

УДК 657.6

Біловодська В.І.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Сташенко Ю.В. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПІДПРИЄМСТВА

Аналіз фінансових результатів підприємства є одним із фундаментальних інструментів не лише оцінки ефективності управлінських рішень, але й забезпечення достовірності облікової інформації та підвищення якості аудиту. У

сучасних умовах фінансові результати виступають узагальненим показником діяльності підприємства і відображають наслідки операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, що дозволяє судити про фінансову стійкість, платоспроможність і конкурентоспроможність суб'єкта господарювання. Водночас саме правильність їх формування у системі бухгалтерського обліку та об'єктивність підтвердження під час аудиту визначають рівень довіри до фінансової звітності підприємства.

Актуальність дослідження зумовлена зростанням вимог до прозорості фінансової звітності, посиленням ролі аудиту в забезпеченні економічної безпеки підприємств, а також необхідністю адаптації облікових систем до сучасних викликів, зокрема цифровізації та нестабільності економічного середовища. У цих умовах саме якісний облік і аудит фінансових результатів забезпечують формування достовірної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень, дозволяють своєчасно виявляти фінансові ризики та запобігати викривленню звітних даних [2; 6].

Систематичний аналіз фінансових результатів тісно пов'язаний із системою бухгалтерського обліку, оскільки саме облікові дані є основою для визначення показників прибутку, витрат і рентабельності. Від якості організації обліку залежить повнота і точність відображення фінансових результатів, що, у свою чергу, впливає на результати аудиторської перевірки. Аналіз фінансових результатів дозволяє виявити відхилення у формуванні доходів і витрат, оцінити правильність їх відображення у фінансовій звітності та визначити фактори впливу на кінцевий фінансовий результат [3].

У контексті аудиту фінансових результатів особливого значення набуває використання аналітичних процедур, які дозволяють аудитору оцінити обґрунтованість показників прибутку та збитку, перевірити логічність їх формування та виявити потенційні ризики суттєвих викривлень. Застосування коефіцієнтного аналізу, аналізу рентабельності та динаміки фінансових показників сприяє підвищенню ефективності аудиторських процедур і забезпечує більш глибоке розуміння фінансового стану підприємства [5].

Емпіричні дослідження сучасних вітчизняних авторів свідчать, що аналіз фінансових результатів є важливим інструментом діагностики фінансового стану підприємства та оцінки ризиків банкрутства. Використання показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності дозволяє не лише оцінити ефективність діяльності підприємства, але й визначити можливі порушення в обліку фінансових результатів, що можуть бути предметом аудиторської перевірки [3].

Методичні підходи до аналізу фінансових результатів у системі обліку та аудиту передбачають комплексне застосування горизонтального, вертикального та факторного аналізу. Такі методи дозволяють оцінити структуру фінансових результатів, визначити тенденції їх зміни та ідентифікувати резерви підвищення ефективності діяльності підприємства. Водночас інтеграція результатів аналізу у процес аудиту сприяє підвищенню якості аудиторських висновків і забезпечує більш обґрунтовану оцінку фінансової звітності [1].

Важливим елементом обліку та аудиту фінансових результатів є оцінювання

рентабельності як базового показника ефективності діяльності. Іноземні дослідження підтверджують, що показники рентабельності є ключовими індикаторами ефективності використання ресурсів підприємства і широко застосовуються в аудиторській практиці для оцінки фінансового стану та виявлення відхилень у звітності [4]. Водночас застосування сучасних аналітичних моделей, зокрема економетричних методів, дозволяє підвищити точність оцінки фінансових результатів і розширити можливості аудиторського аналізу [6].

Окрему увагу слід приділити питанням удосконалення обліку та аудиту фінансових результатів. Сучасні тенденції розвитку облікових систем передбачають автоматизацію облікових процесів, впровадження цифрових технологій та використання аналітичних платформ, що дозволяє підвищити оперативність і точність формування фінансової інформації. У сфері аудиту важливим напрямом є застосування ризик-орієнтованого підходу, що передбачає концентрацію уваги аудитора на найбільш суттєвих ділянках обліку фінансових результатів та використання аналітичних процедур для їх перевірки [5].

Отже, аналіз фінансових результатів підприємства є невід'ємною складовою системи бухгалтерського обліку та аудиту, що забезпечує формування достовірної інформації про діяльність підприємства, сприяє підвищенню ефективності управління та дозволяє виявляти резерви зростання прибутковості. Комплексне застосування методів фінансового аналізу в обліку та аудиті сприяє підвищенню якості фінансової звітності, зміцненню фінансової стійкості підприємства та забезпеченню його конкурентоспроможності в сучасних умовах господарювання.

Список використаних джерел

1. Глушко А.Д., Грачова А.О. Методичні засади аналізу фінансових результатів діяльності підприємства // *Ефективна економіка*. 2019. № 6.
2. Прокуріна Н., Гнідкова А. Аналіз фінансового стану та фінансових результатів як інструмент оцінки ефективності діяльності підприємства // *Економіка та суспільство*. 2022. № 43. С. 74–79.
3. Хмелюк А.В., Ярмо С.А. Аналіз фінансових результатів та діагностика ймовірності банкрутства промислового підприємства // *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2024. № 2(9). С. 171–179.
4. Kholiqulov A.N., Khlomurodova S.A. The role of profitability in evaluating enterprise performance // *Green economy and development*. 2025. Vol. 3, No. 6. DOI:10.5281/zenodo.16628564.
5. Safarli A., Hasanov R. Financial performance analysis: A case study of industrial enterprise governance // *Journal of Governance & Regulation*. 2024. Vol. 13, Issue 3. P. 115–123. DOI:10.22495/jgrv13i3art10.
6. Tang Y., Aldulaimi S.H. Enterprise financial strategy and performance management analysis based on principal component analysis // *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*. 2023. Vol. 8, Issue 1. P. 1265–1276. DOI:10.2478/amns.2022.2.0114.

УДК 336.64:005.334:303.732.2

Боярина А.В.,

*здобувач ф-ту Фінансів, 5 курсу, спец. D2 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Островська О.А. – к.е.н.,
доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу*

ДІАГНОСТИКА НЕПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ КОМПАНІЙ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДИК

В сучасних умовах глобальної економічної нестабільності, воєнних конфліктів і структурних трансформацій вітчизняної економіки питання своєчасної діагностики неплатоспроможності набуває особливого значення, адже ефективна діагностика фінансового стану компанії є необхідною передумовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Найбільш поширеними у закордонній аналітичній практиці є моделі фінансової діагностики: Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, ін. Їх математична простота та верифікована точність в умовах ринкових економік із розвиненим фондовим ринком, прозорою звітністю та стабільним правовим середовищем гарантувало широке використання в оцінці неплатоспроможності.

Проте використання цих моделей в українських реаліях сьогодення зіштовхується з низкою обмежень. По-перше, більшість моделей спираються на ринкову вартість акцій підприємства, тоді як більшість вітчизняних суб'єктів господарювання не мають біржового котирування. По-друге, дискримінантні моделі розраховані на основі статистичних вибірок підприємств, діяльність яких відбувається в інших умовах і в інший часовий період. Тому жодна зі згаданих моделей [1-3] не демонструє достатньої точності для підприємств України. З метою оцінки ефективності методик діагностики неплатоспроможності компаній нами досліджено три сучасні вітчизняні підходи.

Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара № 616 [4] містить алгоритм фінансової діагностики підприємств (бенефіціарів), які залучають кошти міжнародних фінансових організацій для реалізації інвестиційних проєктів. Документ передбачає розрахунок інтегрального показника на основі фінансових коефіцієнтів із використанням дискримінантного аналізу, й подальше віднесення підприємства до класу за рівнем платоспроможності і ризику дефолту. Методика [4] є державною, застосовується з метою прийняття рішень щодо фінансування компаній у рамках інвестиційних проєктів, і, будучи свого часу доволі сучасною й прогресивною, наразі потребує актуалізації з урахуванням наявних економічних умов.

Положення НБУ №351 [5] регламентує порядок визначення банками рівня кредитного ризику за активними операціями, оцінювання кредитоспроможності позичальників, формування резервів та класифікації кредитів за рівнем ризику банківськими установами. Документ [5] є прикладним інструментом для банків, який фактично реалізує оцінку ризику банкрутства через призму кредитування.

Модель оцінки ймовірності фінансового дистресу, запропонована Терещенко О. (2025) [6], ґрунтується на використанні багатofакторного дискримінантного аналізу та скорингово-рейтинговому підході. Її основною метою є інтегральна оцінка фінансового стану компанії, та визначення ймовірності настання фінансової кризи (Probability of Default, PD) на основі системи показників, яка забезпечує комплексну оцінку діяльності компанії. Значення інтегрального показника трансформується у рейтинговий клас (від 1 до 6), кожному з яких відповідає певний рівень ймовірності фінансового дистресу (PD), що дозволяє класифікувати підприємства за рівнем ризику. Модель побудована на основі емпіричних даних вітчизняних підприємств, враховує галузеву специфіку та передбачає встановлення порогових значень показників для підвищення точності оцінювання, що робить її придатною для практичного використання у процесі прийняття фінансових рішень. Модель [6] є адаптованою до сучасних умов функціонування вітчизняних підприємств, враховує галузеву специфіку, базується на актуальних емпіричних даних. Водночас її ефективність залежить від регулярного оновлення параметрів і статистичної бази, що зумовлено динамічністю економічного середовища.

Результати проведеного аналізу ефективності методик фінансової діагностики неплатоспроможності компаній свідчить, що закордонні моделі прогнозування банкрутства втрачають точність в сучасних умовах економіки України через необхідність їх актуалізації, особливості обліку, нерозвиненість фондового ринку, нестабільність нормативного середовища та вплив воєнного стану. Це зумовлює доцільність використання вітчизняних моделей, зокрема [4-6]. Модель Терещенка базується на дискримінантному аналізі й передбачає розрахунок інтегрального показника з подальшим віднесенням підприємства до рейтингового класу за рівнем ризику дистресу, є адаптованою до вітчизняних умов господарювання, отже, її застосування забезпечує більш точні та адекватні реальній ситуації результати діагностики неплатоспроможності компаній.

Список використаних джерел

1. Altman E. I. *Financial Ratios, Discriminant Analysis and the Prediction of Corporate Bankruptcy*. *Journal of Finance*. 1968. Vol. 23. №4.
2. Lis E. A. *Model for Predicting Financial Failure*. *Accounting and Business Research*. 1972. Vol. 2. №7.
3. Taffler R. J. *The Assessment of Company Solvency and Performance Using a Statistical Model*. *Accounting and Business Research*. 1977. Vol. 7. №27.
4. Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара : затв. наказом Міністерства фінансів України 14.07.2016 № 616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text>.
5. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : затв. постановою Правління НБУ від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
6. Терещенко, О. О. (2025). Емпіричні моделі прогнозування фінансового дистресу підприємств. *Фінанси України*, (9), 71–87. URL: <https://finukr.com.ua/index.php/journal/article/view/166/160>

УДК: 658.155:504

Вінтоняк А.М.,
*доктор філософії з природничих наук,
старший викладач кафедри управління та адміністрування
Івано-Франківський навчально- науковий інститут менеджменту,
Західноукраїнського національного університету*
Ломага І.В.,
*здобувач, 4 курсу, спец. 101 «Екологія»,
Івано-Франківський навчально- науковий інститут менеджменту,
Західноукраїнського національного університету*

СТРАТЕГІЇ ТА ІНСТРУМЕНТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах обмеженості ресурсів та зростаючого тиску з боку стейкхолдерів, питання оптимізації екологічних витрат набуває особливої гостроти. Мова йде не про просте їх скорочення, що може призвести до екологічних ризиків та санкцій, а про пошук шляхів підвищення ефективності природоохоронної діяльності та досягнення максимального еколого-економічного ефекту при мінімальних витратах. Проблеми охорони навколишнього природного середовища, оскільки процеси його негативної трансформації набули глобально небезпечного характеру, вимагають від підприємств пошуку інноваційних підходів до управління екологічними витратами.

Оптимізація екологічних витрат – це процес приведення їх структури та обсягів у відповідність до стратегічних цілей підприємства, вимог законодавства та очікувань зацікавлених сторін з метою досягнення максимальної ефективності природоохоронної діяльності. Він передбачає не механічне скорочення, а раціоналізацію використання ресурсів.

Можна виділити декілька основних стратегічних напрямів оптимізації екологічних витрат, зокрема:

1. Технологічна модернізація та інновації. Впровадження новітніх технологій, зокрема енерго- та ресурсозберігаючих, маловідходних та безвідходних виробництв, є найбільш дієвим способом зменшення екологічного навантаження та, відповідно, витрат. За свідченням експертів, нераціональне використання природних ресурсів є однією з ключових проблем сучасності. Інвестиції в «зелені» технології дозволяють зменшити споживання сировини, води, енергії, що безпосередньо впливає на собівартість продукції, та мінімізувати обсяги викидів і скидів, знижуючи екологічні платежі.

2. Ефективне управління відходами. Впровадження систем роздільного збору, переробки та вторинного використання відходів дозволяє не лише зменшити витрати на їх розміщення та утилізацію, але й отримати додатковий дохід від реалізації вторинної сировини.

3. Впровадження системи екологічного менеджменту (СЕМ). Сертифікація за стандартом ISO 14001 сприяє систематизації всієї природоохоронної діяльності, чіткому розподілу відповідальності, виявленню

неефективних процесів та пошуку резервів економії. СЕМ дозволяє перейти від реактивного управління (ліквідація наслідків) до проактивного (запобігання).

4. Екологічний аудит. Регулярне проведення незалежного екологічного аудиту дозволяє виявити приховані екологічні ризики, оцінити ефективність природоохоронних заходів, визначити пріоритетні напрями інвестування та уникнути потенційних штрафних санкцій.

5. Оптимізація екологічних платежів. Цей напрям передбачає аналіз правильності нарахування екологічного податку, використання пільг, передбачених законодавством для підприємств, що впроваджують «зелені» технології, планування лімітів на викиди та скиди.

6. Екологічне маркування та диференціація продукції. Виробництво екологічно чистої продукції, підтверджене відповідними сертифікатами та маркуванням, дозволяє встановлювати вищу ціну та залучати більш свідомих споживачів, що компенсує додаткові витрати на екологізацію виробництва.

Реалізація зазначених стратегій потребує використання конкретних інструментів, зокрема бенчмаркінг (порівняння власних показників ресурсоемності та природоемності з показниками кращих підприємств галузі); функціонально-вартісний аналіз екологічних заходів (оцінка співвідношення витрат на природоохоронний захід та отриманого екологічного ефекту), розрахунок ефективності екологічних інвестицій (оцінка окупності «зелених» інвестицій з урахуванням не лише прямих економічних вигід, але й зменшення ризиків та покращення репутації), прогнозування та моделювання (в умовах невизначеності особливого значення набувають методи оцінки та прогнозування витрат на виробництво екологічної продукції, що дозволяють мінімізувати ризики та підвищити обґрунтованість управлінських рішень) [1-3].

Оптимізація екологічних витрат є складним, багатоаспектним завданням, яке не зводиться до простого їх скорочення. Вона вимагає стратегічного підходу, інтеграції екологічних цілей у загальну стратегію розвитку підприємства та використання сучасних методів аналізу та управління. Ключовими напрямками оптимізації є технологічна модернізація, впровадження систем екологічного менеджменту, розвиток «зелених» інновацій та ефективне управління відходами. Успішна реалізація цих напрямів дозволяє перетворити екологічні витрати на джерело конкурентних переваг та фактор забезпечення сталого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Андрєєва Н., Мартинюк О. Маркетингові технології стратегічного екологічного управління сучасним підприємством: методи та інструментарій впровадження // *Економіст*. 2013. № 1. С. 22–25.
2. Ковиун Н. Е., П'ятка Н. С., Жидик І. А. Ефективність екологічного інвестування в Україні // *Бюлетень Національного університету водних ресурсів та екологічної інженерії*. 2021. Т. 3, № 95. С. 30–42.
3. Нестеренко І. В. Роль прогнозування в системі управління екологічною безпекою підприємства // *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (23–24 вересня 2022 р., Одеса)*. Одеса, 2022. С. 596.

УДК 657.1

Воронцов М.О.,
*аспірант ф-ту ФБСО, спец. 071 «Облік і оподаткування»
Державний університет «Житомирська політехніка»
науковий керівник – Легенчук С.Ф. – д.е.н.,
завідувач кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку*

РОЗРОБКА СИСТЕМИ АНАЛІТИЧНОГО МОНІТОРИНГУ БАЛАНСОВИХ ПОКАЗНИКІВ ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ НА БАЗІ BIGQUERY

Сучасні фінтех-компанії працюють з величезними обсягами транзакційних даних; платіжні платформи, необанки та криптобіржі щодня обробляють мільйони операцій. При цьому класичні системи бухгалтерського обліку не завжди встигають за темпами росту даних. Особливо гостро це відчувається при спробі побудувати оперативну аналітику: традиційні СУБД; задихаються; на запитах до таблиць з сотнями мільйонів рядків. Хмарні рішення для роботи з великими даними, зокрема Google BigQuery, відкривають можливість аналізувати petabyte-масштабні дані без необхідності підтримувати власну серверну інфраструктуру [1].

Мета дослідження. Створити програмне рішення для візуалізації балансових показників фінтех-компаній з використанням BigQuery, яке б забезпечило швидкий доступ до актуальної фінансової інформації.

Для реалізації системи використано Python (бібліотеки google-cloud-bigquery, pandas) та фреймворк Dash для побудови інтерактивних дашбордів. Дані завантажуються до BigQuery через ETL-пайплайн, після чого виконуються SQL-запити для агрегації балансових показників. Окрему увагу приділено оптимізації запитів; застосовано організації таблиць за датами та кластеризацію за типами рахунків.

В ході роботи створено кілька ключових компонентів:

1) ETL-модуль, який автоматично класифікує транзакції за відповідними рахунками балансу та завантажує їх до BigQuery. Це дозволило уникнути ручної роботи з розподілом операцій;

2) набір SQL-запитів для розрахунку активів, пасивів та власного капіталу. Завдяки партиціонуванню та кластеризації вдалося скоротити час виконання запитів приблизно на 60% у порівнянні з PostgreSQL на тих самих даних [2]. Це критично важливо, коли потрібно оновлювати звіти кілька разів на день;

3) dashboard з візуалізацією динаміки балансових показників. Користувач може бачити структуру активів і пасивів, відстежувати коефіцієнти ліквідності та аналізувати зміни у часі;

4) систему сповіщень, яка реагує на критичні відхилення (наприклад, падіння коефіцієнта миттєвої ліквідності нижче встановленого порогу).

Тестування проводилось на даних умовної платіжної платформи з обсягом близько 500 тисяч транзакцій. Виявилось, що система справляється з оновленням балансових звітів менш ніж за 30 секунд після надходження нових даних; це вже

можна вважати near-real-time аналітикою [3]. Для порівняння, попередня реалізація на MySQL вимагала до 15 хвилин на перерахунок того ж обсягу.

Розроблене рішення може бути корисним для фінтех-стартапів та середніх компаній, які стикаються з проблемою обробки великих обсягів транзакцій. По-перше, serverless-архітектура BigQuery знижує витрати на підтримку серверів; платиш тільки за фактично виконані запити. По-друге, прозора візуалізація балансу спрощує комунікацію з регуляторами та інвесторами. По-третє, система легко масштабується разом з ростом бізнесу без необхідності міграції на нову платформу.

Система аналітичного моніторингу на базі BigQuery показала свою ефективність для обробки фінансових даних фінтех-компаній. Наступним кроком може бути інтеграція моделей машинного навчання для прогнозування балансових показників та виявлення аномальних транзакцій.

Список використаних джерел:

1. Arner D. W., Barberis J., Buckley R. P. *The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm?* // *Georgetown Journal of International Law*. 2024. Vol. 47. No. 4. P. 1271;1319.
2. Google Cloud. *BigQuery Best Practices: Optimizing Query Performance* [Електронний ресурс]. URL: <https://cloud.google.com/bigquery/docs/best-practices-performance> (дата звернення: 17.04.2026).
3. Chen H., Chiang R. H., Storey V. C. *Business Intelligence and Analytics: From Big Data to Big Impact* // *MIS Quarterly*. 2022. Vol. 36. No. 4. P. 1165;1188.

УДК 657.6

Глушковська А.О.

*здобувачка ННІБО імені Анатолія Поручника,
I курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»*

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Калабухова С. В. – д.е.н.,
професор кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОБМЕЖЕНІСТЬ СТАНДАРТНИХ МОДЕЛЕЙ КОРПОРАТИВНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

У системі корпоративного аналізу підприємства традиційно використовуються стандартні аналітичні моделі, що дають змогу оцінити окремі аспекти його фінансового стану, результативності діяльності та загрози погіршення платоспроможності. До таких моделей належать, зокрема, моделі оцінки ймовірності викривлення фінансової звітності, аналіз власного капіталу, дивідендної політики, скорингові підходи до визначення фінансової безпеки, дискримінантні моделі ризику банкрутства та інструменти стратегічного позиціонування підприємства. У навчальній практиці саме вони формують основу корпоративного аналізу, оскільки дозволяють структурувати інформацію, провести порівняння показників у динаміці та сформулювати

попередній аналітичний висновок.

Так, модель Бенейша спрямована на виявлення ймовірності маніпулювання обліковою інформацією на основі фінансових індексів, пов'язаних із дебіторською заборгованістю, валовою рентабельністю, якістю активів, динамікою продажів, амортизацією, часткою невиробничих витрат, левериджем та грошовою маневреністю активів [1]. Її цінність полягає в тому, що вона дозволяє не лише аналізувати абсолютні суми, а виявляти непрямі ознаки викривлення звітності. Так само корисним є експрес-аналіз власного капіталу, який показує, за рахунок яких факторів змінюється структура чистих активів підприємства: через прибуток, інший сукупний дохід, виплату дивідендів або інші корпоративні операції [2]. Аналіз дивідендної політики, у свою чергу, дає змогу оцінити співвідношення між отриманим прибутком, його розподілом та здатністю підприємства до самофінансування.

Окрему групу становлять моделі, орієнтовані на оцінку фінансової безпеки та ризику банкрутства. Проста скорингова оцінка базується на кількох ключових коефіцієнтах – рентабельності активів, поточній ліквідності та фінансовій автономії – і дає можливість віднести підприємство до певного класу фінансової безпеки. Модель Спрінгейта дозволяє визначити, чи перебуває підприємство у зоні фінансової стійкості, чи вже має ознаки кризового стану [3]. SPACE-аналіз, на відміну від суто фінансових моделей, доповнює оцінку аналізом стратегічної позиції підприємства з урахуванням стабільності середовища, привабливості галузі, конкурентних переваг і фінансового потенціалу [4]. Тобто стандартні моделі справді охоплюють важливі напрямки корпоративного аналізу та створюють корисну базу для діагностики стану підприємства.

Разом з тим їх використання має очевидні обмеження. Насамперед проблема полягає в тому, що більшість стандартних моделей спирається на вже сформовані дані фінансової звітності. Це означає, що вони добре фіксують наслідки певних процесів, але не завжди дозволяють вчасно побачити ранні ознаки погіршення стану підприємства. Наприклад, негативний підсумковий результат року або погіршення коефіцієнтів автономії може стати помітним уже після того, як у компанії тривалий час накопичувалися операційні, податкові чи договірні проблеми.

На практиці ризику часто проявляються раніше і не завжди прямо відображаються у тих індикаторах, на яких побудовані стандартні моделі. Для більш повної оцінки підприємства доцільно додатково аналізувати показники, які відображають не лише загальний фінансовий стан, а й якість поточної господарської діяльності. До таких індикаторів, варто віднести: наявність або відсутність негативного робочого капіталу, оскільки саме він показує, чи здатне підприємство підтримувати поточну діяльність без постійного дефіциту ресурсів; суттєве падіння продажів, зокрема більш ніж на 50 %, що може свідчити про різке погіршення ринкової позиції; від'ємну валову маржу, яка сигналізує вже не просто про тимчасові труднощі, а про проблеми з базовою економікою операцій; збитковість діяльності; негативний грошовий потік від операційної діяльності; наявність податкового боргу; а також невиконання фінансових або договірних зобов'язань упродовж останніх періодів. Саме такі

критерії часто дозволяють побачити проблему раніше, ніж це дає змогу зробити підсумковий коефіцієнт чи інтегральна модель.

Окремо слід виділити ще один важливий показник – ризик концентрації доходу, тобто ситуацію, коли один великий контракт або один замовник формує надто велику частку річної виручки підприємства. У такому разі зовні прийнятні фінансові результати можуть приховувати підвищену вразливість бізнесу. Втрата одного ключового контрагента здатна різко змінити фінансовий стан компанії, хоча у стандартних моделях цей ризик зазвичай прямо не відображається.

Крім того, для оцінки ризиків підприємства недостатньо обмежуватися лише фінансовими показниками. Реальна бізнес-діагностика повинна включати також аналіз нефінансових факторів: наявність санкцій, стадію банкрутства або ліквідації, судові та виконавчі провадження, обтяження активів, ознаки податкових або корупційних правопорушень, негативну інформацію в медіа, часті зміни засновників чи топ-менеджменту, масову адресу реєстрації та інші подібні сигнали. Такі обставини можуть істотно впливати на рівень ризику співпраці з підприємством, хоча у фінансовій звітності вони часто не мають прямого числового вираження.

Список використаних джерел:

1. Калабухова С., Токарева Т. Транспарентність облікової інформації. Економічний аналіз. 2022. Т. 32. № 4. С. 186–197. DOI: 10.35774/econ2022.04.186
2. Дацун А. О. Система показників експрес-аналізу фінансового стану підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/4414/190.pdf> (дата звернення: 21.04.2026)
3. Кучмей О. В. Моделювання ймовірності банкрутства підприємства (на прикладі ПАТ «Будівельна корпорація «Укрбуд»). Ефективна економіка. 2017. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6037> (дата звернення: 21.04.2026)
4. Дубодєлова А. В., Юринець О. В. Використання SPACE-методики під час прийняття стратегічних рішень на підприємстві [Електронний ресурс]. 2007. Режим доступу: <https://ena.lpnu.ua/bitstreams/04a1eea6-6358-4c58-8c3a-4d5525518990/download> (дата звернення: 21.04.2026).

УДК 311.172:669.1/.2

Дягілева О.В.,
здобувач екон.ф-ту, 5 курсу, спец. СІ «Економіка та МЕН»,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
науковий керівник – Кущенко О.І. – к.е.н.,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА СТАБІЛЬНОСТІ ОБСЯГІВ ВИПЛАВКИ ЧАВУНУ ТА СТАЛІ В УКРАЇНІ

Сучасне функціонування металургійного комплексу України відбувається в умовах підвищеної нестабільності виробничих показників, спричиненої кон'юнктурними, енергетичними, логістичними та безпековими чинниками. За

таких умов особливої аналітичної цінності набувають статистичні інструменти, що дозволяють відокремити природну варіацію процесу від спеціальних причин відхилень. Одним із таких інструментів є контрольні карти У. Шухарта, які можуть ефективно застосовуватися не лише в управлінні якістю, а й у дослідженні часової динаміки економічних показників [1, 3].

Метою дослідження є статистична оцінка стабільності обсягів виплавки чавуну та сталі в Україні на основі контрольних карт У. Шухарта типу Х-MR. Інформаційну базу становили помісячні дані за період з лютого 2017 р. по січень 2026 р., що сформували по 108 спостережень для кожного ряду. Оскільки у кожному періоді фіксується одне індивідуальне значення, методично обґрунтованим є використання карти окремих значень Х та карти ковзних розмахів MR [1].

У межах розрахункової процедури визначено середнє значення ряду, абсолютні періодичні відхилення, середній ковзний розмах та оцінку стандартного відхилення через коефіцієнт $d_2 = 1,128$. Контрольні межі Х-карти розраховано за правилом трьох сигм, а для MR-карти - за коефіцієнтом $D_4 = 3,267$. Такий підхід дає можливість одночасно оцінити як рівень показника відносно середнього режиму функціонування системи, так і інтенсивність короткострокових місячних коливань [2, 3].

За результатами розрахунків середній місячний обсяг виплавки чавуну становив 1135,27 тис. т, а сталі - 1162,62 тис. т. Водночас середній ковзний розмах для чавуну дорівнював 116,98 тис. т, тоді як для сталі - 151,81 тис. т, що свідчить про вищу мінливість другого показника. Для ряду чавуну межі Х-карти становили 824,15; 1135,27; 1446,39 тис. т, а верхня межа MR-карти - 382,18 тис. т. Для сталі відповідні параметри дорівнювали 758,86; 1162,62; 1566,39 тис. т та 495,98 тис. т.

Інтерпретація побудованих карт засвідчила наявність значної кількості сигналів статистичної нестабільності. Для чавуну зафіксовано 103 сигнали на Х-карті та 6 на MR-карті, для сталі - відповідно 98 і 8. Це означає, що динаміка обох показників формувалася під впливом спеціальних причин варіації та не перебувала у стані статистичного контролю. Отримані результати підтверджують доцільність використання контрольних карт У. Шухарта для діагностики галузевих часових рядів. Для металургійного виробництва України впродовж 2017-2026 рр. характерною була не стільки випадкова, скільки структурно зумовлена мінливість, пов'язана зі змінами ринкової кон'юнктури, енергетичними обмеженнями, порушеннями логістики та воєнними ризиками. Тому множинні сигнали на контрольних картах слід розглядати як статистично зафіксований прояв нестійкості зовнішнього середовища функціонування галузі.

Отже, застосування контрольних карт У. Шухарта типу Х-MR дозволило виявити статистичну нестабільність обсягів виплавки чавуну та сталі в Україні і встановити, що для сталі характерна вища інтенсивність місячних коливань. Графічна інтерпретація результатів подана на рис. 1.

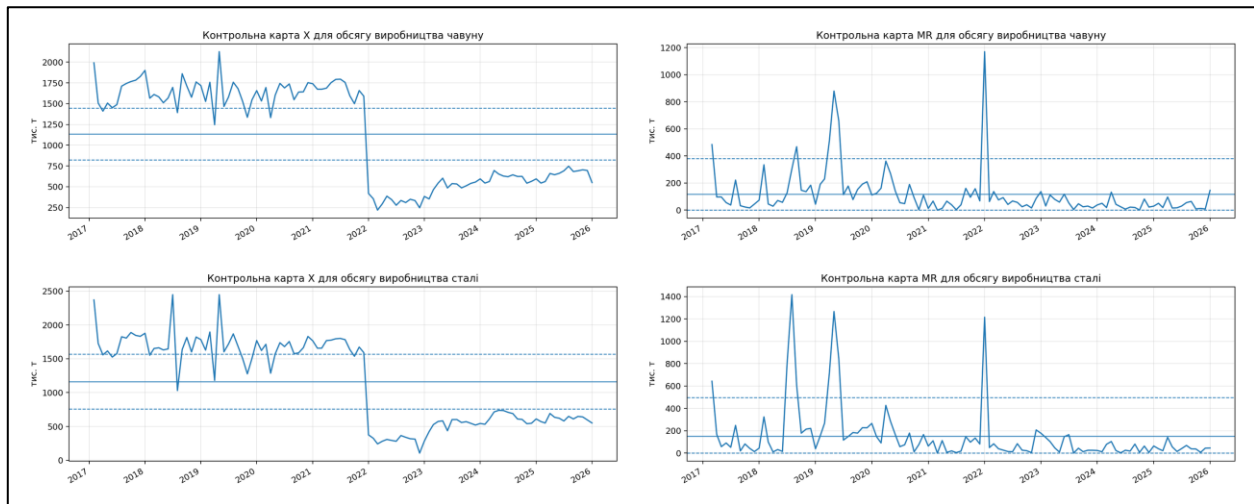

Рисунок 1 – Контрольні карти X-MR для обсягів виплавки чавуну та сталі в Україні

Наведені контрольні карти X-MR візуалізують як зміну рівня показників, так і інтенсивність місячних коливань. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання інструментарію SPC для моніторингу макроекономічних і галузевих показників, коли необхідно відокремити звичайні зміни від аномальних відхилень.

Список використаних джерел

1. ДСТУ ISO 7870-2:2018. Карти контрольні. Частина 2. Карти Шухарта. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2018. 35 с. (дата звернення: 02.04.2026).
2. Куценко О.І. Статистичне забезпечення управління: дистанційний курс на платформі LMS Moodle. URL: <http://www.dist.karazin.ua> (дата звернення: 02.04.2026).
3. Об'єднання підприємств «Укрметалургпром». Результати діяльності металургійної галузі України. URL: <https://www.ukrmetprom.org/> (дата звернення: 02.04.2026).

УДК 657.47

Кадюк З.І.,

*аспірант Економічного ф-ту, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
науковий керівник – Кріль Я.Я. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ В КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА SAP S4/HANA

Сучасні умови ведення бізнесу характеризуються постійним зростанням конкуренції, збільшенням комплексності та мінливості ринкового середовища і експоненційним ростом кількості інформації. Для швидкого прийняття рішень підприємству необхідний інструмент для коректної і своєчасної обробки інформації, який би відповідав динамічному інформаційному середовищу. Таким інструментом може бути система управління ресурсами підприємства (ERP). Вона забезпечує збір інформації про бізнес-процеси підприємства, її

аналіз та підтримку прийняття управлінських рішень. В умовах революції штучного інтелекту система ERP виступає інтеграційним майданчиком для впровадження найновіших технологій з обробки інформації, таких як когнітивна та предиктивна аналітика, ШІ агенти та Decision Intelligence. Поєднання ERP та новітніх інформаційних інструментів суттєво змінює наше уявлення про аналітику та економічний аналіз (технології стирають межі між цими поняттями). Метою цих тез є опис відмінностей у розумінні економічного аналізу та аналітики в українському та західному трактуванні. Ми стверджуємо, що сьогодні економічний аналіз все складніше розглядати поза контекстом ІТ архітектури та технологічної революції (на прикладі SAP S4/HANA як інфраструктури із вбудованими аналітичними механізмами). В дослідженні застосовуватимемо описово-порівняльний метод та метод синтезу.

Поняття економічного аналізу в українській науці часто використовується в межах визначення його як «вичленовування окремих показників господарської діяльності із загальних складових для наступного їх вивчення» [1, с. 6].

У вітчизняних дослідженнях ERP та, зокрема, SAP ERP і SAP S4/HANA, переважно розглядаються у розрізі опису модулів і функцій (наприклад [2]), або з точки зору системи управління виробництвом та її еволюції – MRP-MRPII-ERP-ERP II тощо [3]. Деякі науковці зосереджують свою увагу на дослідженні окремих аналітичних інструментів SAP [4]. Як бачимо, в українській економічній науці не сформований цілісний підхід до трактування економічного аналізу та аналітики в SAP S4/HANA.

Західні науковці підходять до вивчення аналітики в SAP S4/HANA переважно як до процесів збору, дослідження та використання даних, враховуючи ІТ інфраструктуру для інтеграції різноманітних сфер діяльності підприємства, для підтримки прийняття управлінських рішень [5, с. 1-2]. Вони також окремо виділяють такий аспект аналізу даних, як розуміння контексту та значення, акцентують увагу на якості вхідної інформації та її повноті та коректних способах її інтерпретації [6, с. 37]. Зміна архітектури бази даних, що дозволяє аналізувати інформацію в режимі реального часу, підтримка предикативних алгоритмів (регресія, кластеризація, прогнозування), використання вбудованих алгоритмів машинного навчання [6, с. 35] стирають межу між трансакційними та аналітичними функціями, дозволяють бачити вплив рішень на вибрані показники діяльності, забезпечують планування діяльності враховуючи бажаний результат по різноманітних параметрах.

Таким чином, західний підхід, на відміну від вітчизняного, характеризується опорою на програмне середовище, в якому відбувається збір даних та їх аналіз; акцентом на практичному застосуванні результатів аналізу в управлінні в режимі реального часу; комплексністю підходу, де вирішального значення набуває якість і повнота даних, швидкість їх обробки та вибір методів для їх аналізу (data governance); важливістю інтерпретації та унаочнення результатів для прийняття рішень, що ґрунтуються на фактах. Спільним в обох підходах є застосування системи показників, що характеризують діяльність підприємства, та дослідження чинників, що впливають на них. Іншими словами, український підхід робить акцент на методиках розрахунку показників. В той час

як закордонний розглядає визначення показників діяльності як один із елементів аналітичної системи, на одному рівні із коректним та повним збором даних про діяльність, їх інтерпретацією, візуалізацією висновків та програмною архітектурою, яка спрямована на відображення аналітики в режимі реального часу та доступністю її для усіх ланок менеджменту. Крім того, така аналітична система дає змогу моделювати, прогнозувати та планувати господарську діяльність із врахуванням великої кількості факторів та їх взаємозв'язків.

Основними сучасними тенденціями розвитку системи економічного аналізу в рамках SAP S4/HANA є більш повне використання технологій агентського ШІ та ML, які здатні самостійно проводити багатофакторний аналіз, удосконалюватися та діяти, перехід від парадигми Business Intelligence до Decision Intelligence, та на цій основі побудови нових економічних моделей із застосуванням алгоритмів XAI (Explainable AI – ШІ, що здатен пояснити логіку свого аналізу та прийняття рішень). SAP уже активно впроваджує ці технології у свої продукти.

Отже, зміна підходів до економічного аналізу в умовах технологічної революції полягає у переході від розрахунку системи показників до орієнтації на процеси збору, обробки та аналізу даних в режимі реального часу в хмарному середовищі, їх інтерпретації, залучення цифрових агентів до процесу прийняття рішень та аналізу їх логіки. Обчислення KPI залишається ядром системи, проте виконується алгоритмами в автоматичному режимі. Акцент аналізу зміщується на інтерпретацію результатів, їх коректне застосування в діяльності та пояснення логіки цифрових агентів.

Список використаних джерел:

1. Болюх М. А., Бурчевський В. З., Горбаток М. І. та ін. Економічний аналіз : навч. посібник / ред. М.Г. Чумаченко. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ : КНЕУ, 2003. 556 с.
2. Мозгова, Г., Заїка, О., Коваленко, А. Застосування програмного забезпечення SAP ERP в інформаційно-аналітичному забезпеченні управління підприємством. Економіка та суспільство. 2021. № 26. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-26-54>
3. Кавецький В. В., Ратушняк О. Г. Сучасні системи управління плануванням та організацією виробництва. Ефективна економіка. 2021. № 12. DOI: [10.32702/2307-2105-2021.12.94](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.12.94)
4. Кучмійова Т. С., Борян Л. О., Крайній В. О. Багатофункціональність програмного продукту SAP Business One та впровадження на підприємствах України. Modern Economics. 2024. № 46. С. 61-68. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V46\(2024\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V46(2024)-09)
5. Sudipa DuttaRoy. SAP Business Analytics: A Best Practices Guide for Implementing Business Analytics Using SAP. Stockholm : Apress, 2016. 103 p.
6. J. Butsmann, T. Fleckenstein, A. Kundu. SAP S/4HANA embedded analytics. Boston : Rheinwerk Publishing, 2018. 430 p.

УДК 336.64:656.2

Клименко Д.А.,
здобувачка ФМТП, 2 курсу, спец. 073 «Менеджмент»,
Державний торговельно-економічний університет
науковий керівник – Безверхий К.В. – д.е.н.,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту

АНАЛІЗ ЗМІН ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ АТ «УКРЗАЛІЗНИЦЯ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

АТ «Укрзалізниця» є важливим підприємством нашої країни, адже його діяльність суттєво впливає на її економічний стан. Під час війни в Україні повітряний простір закритися, що призвело до зростання попиту на залізничні перевезення. В умовах воєнного стану підприємство зазнало значного впливу зовнішніх факторів, зокрема скорочення вантажних перевезень, руйнування інфраструктури, зростання витрат на енергоресурси та необхідності підтримання безперебійної роботи логістичних ланцюгів. Це зумовило істотні зміни у фінансовому стані підприємства. Фінансові результати підприємства утворюються завдяки взаємодії певних елементів системи фінансових відносин та визначаються наслідками його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності [2]. Це може бути набір показників, що характеризують наявність, розміщення та використання коштів. Аналіз фінансових результатів підприємства проводиться з метою визначення впливу факторів на результати діяльності підприємства; підрахунку невикористаних резервів збільшення ефективності виробництва та комплексної оцінки діяльності підприємств [3, с. 31]. З метою оцінки фінансового стану підприємства проведено аналіз основних фінансових показників за 2020-2024 роки.

Таблиця 1 – Фінансові результати АТ «Укрзалізниця» за період 2020-2024 рр.

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік	2024 рік
Дохід, грн	74463799	84674253	75034627	92617631	102870908
Валовий прибуток, грн	1151630	3069851	1364052	8668023	5685302
Операційний прибуток, грн	-	2898465	59943	5382124	-
Чистий прибуток, грн	-	427725	-	-	5044092
Рентабельність, %	-	0,5	-	-	4,9

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності АТ «Укрзалізниця» [1]

Проведений аналіз фінансових результатів АТ «Укрзалізниця» показує суттєві коливання фінансових показників, що зумовлені впливом зовнішніх факторів. У 2020 році дохід підприємства становив близько 74,5 млрд грн., а вже у 2021 році зріс до 84,7 млрд грн. Але у 2022 році дохід зменшився до 75 млрд грн, це пов'язано з початком війни та зниженням попиту на перевезення у зв'язку з безпековою ситуацією в країні. А протягом 2023-2024 років відслідковується позитивна динаміка: дохід почав зростати та становив 92,6 та 102,9 млрд грн. відповідно, що свідчить про поступове відновлення діяльності підприємства.

Валовий прибуток у 2021 році також зростав порівняно з 2020 роком, а у 2022 році відбувся спад, що також ілюструє наслідки початку війни та,

відповідно, ускладнення логістики. Протягом 2023 року показник почав зростати, проте у 2024 році зменшився, що показує зростання собівартості. Нестабільна динаміка спостерігається у показників операційного прибутку: від зменшення у 2022 році порівняно з 2021 роком до покращення протягом 2023-2024 років, що ілюструє відновлення операційної діяльності «Укрзалізниці». Чистий прибуток протягом усього періоду був нестабільним, це пов'язано зі зростанням витрат та економічної невизначеності у зв'язку з війною – у 2020 та протягом 2022-2023 років спостерігалась взагалі його відсутність. Важливо зазначити про зростання показника рентабельності підприємства: у 2021 році він становив 0,5%, а за період до 2024 року зріс до 4,9%, що демонструє його адаптацію до зовнішніх чинників та ефективне використання ресурсів.

За результатами аналізу фінансових результатів АТ «Укрзаліниця» можна стверджувати, що аналіз фінансових результатів підприємства під час війни є важливим інструментом управління фінансовою діяльністю. Він допомагає оцінити рівень ризиків, визначити фінансові резерви та сформулювати стратегію подальшого функціонування, що необхідно для існування та адаптації підприємства до нових викликів. А для покращення фінансового стану підприємства варто розглянути заходи з впровадження ефективних методів управління фінансовою діяльністю та розширення ринків збуту.

Список використаних джерел

1. Річна фінансова звітність, річна консолідована фінансова звітність. Укрзаліниця. URL: <https://www.uz.gov.ua/about/investors/stakeholder/other/623373>
2. Ливдар М., Чубка О., Фітяк Д. Оцінка фінансового стану та ймовірності банкрутства АТ «Укрзаліниця». Економіка та суспільство. 2022. № 36. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-36-17>
3. Парасій-Вергуненко І. М., Назарова К. О., Гордополов В. Ю., Безверхий К. В., Гоцуляк В. Д., Нежива М. О., Негоденко В. С. Управлінський аналіз бізнесу (за видами економічної діяльності): навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2024. 586 с. <https://doi.org/10.35668/978-611-01-2969-5>

УДК 657.6

Коча І.С.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курс, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кругла М.М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасних умовах ведення господарської діяльності підприємства змушені функціонувати в середовищі високої конкуренції, постійних ринкових змін та зростання вартості матеріальних ресурсів. За таких обставин особливого значення набуває раціональне використання виробничих запасів, які є

невід'ємною складовою оборотних активів та забезпечують безперервність виробничого процесу. Саме від ефективності управління ними значною мірою залежать витрати підприємства, рівень собівартості продукції та його конкурентні позиції. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності використання виробничих запасів у сучасних економічних умовах. Зростання цін на сировину та матеріали, обмеженість ресурсів і нестабільність зовнішнього середовища потребують формування системи управління запасами, яка забезпечує оптимальний обсяг, своєчасність надходження та раціональне використання ресурсів. Відсутність такого підходу призводить до надмірного накопичення запасів, замороження оборотних коштів, зростання витрат на зберігання та потенційних втрат через псування або моральне старіння ресурсів [4].

В умовах цифровізації економіки та посилення інтеграційних процесів особливого значення набуває використання сучасних підходів до управління виробничими запасами. Підприємства змушені адаптуватися до змін зовнішнього середовища, що вимагає підвищення оперативності прийняття управлінських рішень та удосконалення аналітичного інструментарію. У цьому контексті оцінка ефективності використання запасів виступає не лише як елемент облікової системи, але й як важливий інструмент управління діяльністю підприємства [1]. Метою дослідження є узагальнення теоретичних підходів і визначення практичних аспектів оцінки ефективності використання виробничих запасів, а також обґрунтування напрямів підвищення ефективності їх використання на підприємстві. Виробничі запаси відповідно до нормативних документів включають сировину, основні та допоміжні матеріали, паливо, запасні частини та інші ресурси, що використовуються у процесі виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг [2]. Їх наявність забезпечує безперервність діяльності підприємства, проте як надлишок, так і дефіцит запасів можуть негативно впливати на результати діяльності. Зокрема, надмірне накопичення ресурсів призводить до зростання витрат на їх зберігання, тоді як їх нестача може викликати простої у виробництві.

Для оцінки ефективності використання виробничих запасів застосовується система аналітичних показників, що характеризують рівень їх використання. Серед них важливе місце займає коефіцієнт оборотності запасів, який відображає інтенсивність їх використання протягом певного періоду. Не менш значущим є показник тривалості одного обороту, що дає змогу оцінити час, необхідний для повного циклу використання запасів. Також використовуються показники матеріаловіддачі та матеріаломісткості, які дозволяють визначити ефективність використання матеріальних ресурсів у виробничому процесі [1].

Застосування зазначених показників у комплексі дає можливість виявити проблемні аспекти у використанні запасів, визначити наявність надлишків або дефіциту та прийняти відповідні управлінські рішення щодо їх оптимізації.

Поряд із традиційними методами оцінки доцільним є використання комплексного підходу, який враховує галузеві особливості підприємства, тривалість виробничого циклу та рівень матеріаломісткості продукції. Це дозволяє отримати більш об'єктивну оцінку ефективності використання ресурсів

та визначити резерви підвищення результативності діяльності [4].

Важливим аспектом ефективного управління виробничими запасами є також забезпечення належного рівня внутрішнього контролю. Контроль за збереженням, рухом та використанням запасів дозволяє мінімізувати ризики втрат, зловживань та нерационального використання ресурсів. У цьому контексті важливим є поєднання облікових, аналітичних та контрольних функцій у єдиній інформаційній системі підприємства. Системний підхід до управління запасами передбачає взаємозв'язок між обліком, аналізом і плануванням, що дозволяє забезпечити своєчасне реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі. Це відповідає загальним принципам ведення бухгалтерського обліку та формування інформації для управління підприємством [3].

Отже, оцінка ефективності використання виробничих запасів є важливою складовою системи управління підприємством. Вона дає змогу підвищити ефективність використання ресурсів, зменшити витрати та покращити фінансові результати діяльності. Використання аналітичних показників у поєднанні з якісною інформаційною базою створює передумови для оптимізації управління запасами та забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Кулик Ю., Шильвінська О., Здір В. Шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів на підприємстві // *Economy and Entrepreneurship*. 2023.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: затверджене наказом Міністерства фінансів України.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (зі змінами).
4. Шевченко Л. Я., Мулява В. Р. Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві // *Економіка, управління та адміністрування*. 2022. № 4.

УДК 657

Лютий В.В.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бабій Л.І. – к.е.н.,
доцент кафедри податкового менеджменту
та фінансового моніторингу імені Миколи Чумаченка*

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ І МЕТОДИ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Основні засоби – це матеріальні необоротні активи зі строком використання понад один рік, які беруть участь у виробничому процесі та визначають виробничі можливості підприємства. Ефективність їх використання безпосередньо впливає на продуктивність, конкурентоспроможність і фінансові результати діяльності.

Відповідно до НП(С)БО 7 «Основні засоби» вони відображаються за історичною собівартістю з подальшим нарахуванням амортизації [3]. Підприємство може застосовувати різні методи амортизації (прямолінійний, виробничий, кумулятивний, зменшення залишкової вартості). До первісної вартості включаються витрати на придбання або створення активу, а також капітальні витрати на його модернізацію чи поліпшення.

Основні засоби класифікують за видами (будівлі, машини, обладнання), за належністю (власні, орендовані) та за станом використання. Облікова політика підприємства визначає одиницю обліку, методи амортизації та порядок оцінки, а у примітках до фінансової звітності розкривається інформація про рух і переоцінку активів [3]. На міжнародному рівні облік регламентується МСБО 16, який передбачає використання моделі собівартості або переоцінки. Амортизація визначається як систематичний розподіл вартості активу протягом строку корисного використання. Підприємство самостійно встановлює строк експлуатації, ліквідаційну вартість та метод амортизації, що є важливими елементами облікової політики. Для оцінювання ефективності використання основних засобів застосовують низку кількісних показників і коефіцієнтів. Основний із них фондovіддача, що характеризує оборотність основних засобів та рівень ділової активності. Він відображає, скільки гривень виручки припадає на 1 грн інвестиції в основні засоби. Зворотним до фондovіддачі показником є фондovісткість – коефіцієнт, що показує, яку суму ОЗ витрачено на виробництво 1 грн продукції [5, с. 28]. Також важливим є коефіцієнт оновлення ОЗ, що розраховує частку введених у дію ОЗ за період у загальній їх вартості та коефіцієнт вибуття, що є часткою вибутих ОЗ у загальній їх вартості. Наприклад, коефіцієнт оновлення розраховують так (формула 1):

$$K_{\text{оновл}} = \frac{\text{вартість нових ОЗ за період}}{\text{балансована вартість ОЗ на кінець року}}$$

Аналітичні показники доцільно розраховувати за різними групами активів і видами діяльності, що дозволяє виявити слабкі місця у структурі основних засобів та визначити недовикористані або застарілі об'єкти. Сучасні умови господарювання потребують удосконалення управління основними засобами, оскільки їх високий рівень зношення зумовлює зростання собівартості продукції та зниження конкурентоспроможності. Тому поряд із веденням обліку необхідно систематично проводити аналіз стану, руху та ефективності використання активів, що дозволяє обґрунтувати доцільність їх модернізації або заміни [1, с. 53]. Важливим напрямом є оцінювання технічного стану основних засобів за допомогою коефіцієнтів придатності та зношення. Коефіцієнт придатності визначається як відношення залишкової вартості до первісної та характеризує можливість подальшої експлуатації активу. Його зниження свідчить про необхідність оновлення матеріально-технічної бази підприємства [2, с. 119].

Підвищенню ефективності використання основних засобів сприяє цифровізація обліку. Автоматизовані системи та засоби моніторингу дозволяють контролювати завантаження обладнання, планувати технічне обслуговування, прогнозувати витрати та визначати оптимальні строки заміни активів, що забезпечує більш обґрунтовані управлінські рішення і підвищення

рентабельності діяльності.

Отже, правильна організація обліку основних засобів та вибір методів їх оцінки і амортизації забезпечують достовірність фінансової інформації. Ефективність використання основних засобів оцінюється за допомогою системи показників: фондівіддачі, фондомісткості, коефіцієнтів оновлення та вибуття, рентабельності. Проведення комплексного аналізу дозволяє виявити резерви підвищення ефективності використання активів та обґрунтувати інвестиції в їх модернізацію. Впровадження цифрових технологій у процес обліку та аналізу основних засобів є важливим фактором підвищення ефективності управління виробничим потенціалом підприємства.

Список використаних джерел

1. Волосовська О. А. Облікова політика щодо основних засобів. Вісник Університету «Україна». 2019. № 3 (24). С. 45–52.
2. Луцька Н. М., Цюцяк І. В., Цюцяк А. Л. Сутність основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах цифрової трансформації. Галицький економічний вісник. 2024. № 6 (91). С. 112–120.
3. Міністерство фінансів України. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : затв. наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92. Офіційний вісник України. 2000. № 21. Ст. 880.
4. Онищенко В. Облік основних засобів. Головбух: бухгалтерський тижневик. 2019. № 12. С. 15–23.
5. Стецюк Л. М. Облік основних засобів та аналіз ефективності їх використання : дипломна робота / Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2019. 92 с.

УДК 657:658.5:338.24

Максим'як А.Я.,

*здобувачка Економічного ф-ту, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Донецький національний університет імені Василя Стуса,
науковий керівник – Іонін Є.Є. – д.е.н.,
завідувач кафедри обліку, аналізу і аудиту*

ІНТЕГРОВАНА МОДЕЛЬ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГОТОВОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ 2025–2026

Період 2025–2026 рр. характеризується глибокою трансформацією глобальних та локальних економічних систем. Згідно з прогнозами СВО, дефіцит бюджету провідних економік у 2026 році сягне 5,8% ВВП [1], що провокує інфляційний тиск та зміну вартості капіталу. Для українських підприємств ситуація ускладнюється необхідністю адаптації до воєнних ризиків та енергетичної нестабільності. В таких умовах готова продукція (ГП) перестає бути просто активом для реалізації, а стає стратегічним резервом та об'єктом підвищеного ризику. Традиційні методи обліку та аналізу не забезпечують менеджмент релевантною інформацією для швидкого реагування на розриви

ланцюгів постачання або різкі стрибки собівартості. Потреба у розробці інтегрованої моделі обліково-аналітичного забезпечення (ОАЗ), що поєднує фінансові показники з метриками стійкості (resilience), є критичною для виживання бізнесу. Питання обліково-аналітичного забезпечення управлінських рішень активно досліджуються у працях Н. В. Тлущкевич [2], яка наголошує на стратегічному векторі податкового та управлінського обліку. Звіти Deloitte (2026) акцентують увагу на розширенні ролі фінансових лідерів у формуванні стратегії підприємства в умовах невизначеності [3]. PwC (2026) у своїх рекомендаціях контролерам виділяє важливість квартального моніторингу волатильності ринків [4]. Проте інтеграція специфічних метрик стійкості, таких як Time-to-Recover (TTR), у систему обліку готової продукції в контексті українського законодавства 2025-2026 рр. залишається недостатньо висвітленою. Метою дослідження є розробка та наукове обґрунтування інтегрованої моделі обліково-аналітичного забезпечення, яка дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації запасів готової продукції, мінімізації втрат та забезпечення операційної стійкості підприємства в умовах макроекономічної турбулентності 2025–2026 рр.

Сучасна модель ОАЗ управління готовою продукцією повинна базуватися на трьох рівнях: ретроспективному (традиційний облік), діагностичному (CVP-аналіз, оборотність) та прогностичному (моделювання сценаріїв стійкості). В умовах 2026 року ключовим стає перехід від максимізації чистого прибутку до максимізації Resilience-Adjusted ROI (R-ROI) – рентабельності інвестицій, скоригованої на коефіцієнт ризику втрати активу або зупинки виробництва.

Особливу увагу в українському обліковому середовищі 2025–2026 рр. приділено відображенню втрат. Згідно з проектами змін до нормативних актів, для обліку некомпенсованих втрат готової продукції внаслідок бойових дій рекомендується активне використання позабалансового субрахунку 073 «Невідшкодовані збитки від пошкодження цінностей». Це дозволяє розмежувати операційні результати та надзвичайні впливи, забезпечуючи прозорість аналізу для інвесторів [5].

Таблиця 1 – Матриця управлінських рішень щодо управління готовою продукцією (модель 2025-2026)

Аналітичний індикатор	Значення (тренд)	Ризик / Можливість	Управлінське рішення
TTR (Time-to-Recover)	TTR > TTS (Time-to-Survive)	Ризик зупинки відвантажень	Збільшення страхового запасу ГП, диверсифікація складів.
R-ROI	Зниження при зростанні номінального ROI	Прихована вразливість активів	Перегляд структури асортименту на користь менш ризикових позицій.
Оборотність ГП	Уповільнення (> 45 днів)	Заморожування капіталу в умовах інфляції	Агресивний маркетинг, уцінка застарілої продукції.
Коефіцієнт покриття інфляції	< 1.0	Знецінення виручки	Перехід на динамічне ціноутворення, хеджування валютних ризиків.

Джерело: побудовано автором

Для практичного застосування моделі проведемо розрахунок впливу

інфляційного коригування на результати CVP-аналізу (аналіз "Витрати-Обсяг-Прибуток"). У 2025-2026 роках ігнорування темпів інфляції (прогноз НБУ – 7-9%) призводить до помилкового визначення точки беззбитковості [6, 7].

Таблиця 2 – Розрахунок аналітичних показників управління ГП з урахуванням інфляції (прогноз на 2026 р.)

Показник	Базовий сценарій (без інфляції)	Скоригований сценарій (інфляція 8,5%)	Вплив на рішення
Ціна реалізації одиниці, грн	1 200	1 302	Необхідність індексації прайсів
Змінні витрати на одиницю, грн	800	890	Зростання витрат випереджає ціну
Маржинальний дохід, грн	400	412	Реальна маржа падає на 2,1%
Точка беззбитковості (од.)	2 500	2 680	Потрібно нарощувати обсяг збуту
R-ROI (Resilience Adj.), %	18%	14,5%	Критичний рівень для інвестицій

Джерело: побудовано автором

З аналізу табл. 2 випливає, що номінальне зростання ціни не компенсує зростання змінних витрат (сировина, логістика, енергоносії), що зміщує точку беззбитковості вгору на 7,2%. Управлінське рішення в даній ситуації має полягати в оптимізації виробничого циклу та перегляді договорів із постачальниками з метою фіксації цін.

Додатковим елементом ОАЗ є моніторинг стійкості ланцюгів через показники TTR (Time-to-Recover) – час, необхідний для відновлення повної потужності відвантаження ГП після збою, та TTS (Time-to-Survive) – час, протягом якого підприємство може задовольняти попит за рахунок наявних запасів ГП без нового виробництва.

Таблиця 3 – Матриця відповідності показників стійкості ГП

Сценарій	Співвідношення	Стан системи	Аналітичне обґрунтування дії
А (Стійкий)	$TTS > TTR + 20\%$ (buffer)	Висока резистентність	Оптимізація витрат на зберігання
Б (Ризиковий)	$TTS \approx TTR$	Граничний стан	Термінове формування додаткових складських хабів
В (Критичний)	$TTS < TTR$	Загроза дефолту поставок	Перехід на роботу під замовлення, форс-мажорне повідомлення клієнтів

Джерело: побудовано автором

Використання субрахунку 073 у 2025–2026 рр. дозволяє менеджменту чітко ідентифікувати втрати, що виникли внаслідок сценарію "В" через зовнішні чинники (наприклад, руйнування складу), та не враховувати їх при оцінці ефективності роботи комерційного відділу. Це забезпечує об'єктивність мотиваційної системи персоналу в умовах турбулентності.

За результатами дослідження можна зробити такі висновки:

1. Розроблена інтегрована модель обліково-аналітичного забезпечення (ОАЗ) дозволяє трансформувати систему управління готовою продукцією з реактивної у проактивну. Впровадження метрик R-ROI та TTR/TTS забезпечує менеджмент інструментарієм для оцінки не лише прибутковості, а й фізичної та

фінансової стійкості бізнесу в умовах 2025–2026 рр.

2. Розрахунки доводять, що макроекономічна турбулентність та інфляційні процеси (8,5%+) вимагають регулярного перегляду точки беззбитковості. Встановлено, що номінальні показники прибутку у 2026 році можуть бути оманливими без коригування на ризик-коефіцієнти стійкості.

3. Специфіка українського обліку (використання субрахунку 073 та особливий порядок списання воєнних втрат) є невід'ємною частиною ОАЗ, оскільки дозволяє очистити операційні показники від надзвичайних впливів, що критично важливо для прийняття стратегічних управлінських рішень щодо подальшої експансії або релокації виробничих потужностей.

Подальший розвиток у цьому напрямку має зосереджуватися на інтеграції інструментів предикативної аналітики на основі штучного інтелекту для прогнозування попиту в умовах високої волатильності, а також розробці галузевих стандартів оцінки Resilience-Adjusted ROI для забезпечення довгострокової фінансової стійкості вітчизняних підприємств у поствоєнний період.

Список використаних джерел

1. The Budget and Economic Outlook: 2026 to 2036. – Congressional Budget Office (CBO), 2026. – URL: <https://www.cbo.gov/publication/61882>.
2. Тлущевич Н. В. Обліково-аналітичні аспекти прийняття стратегічних управлінських рішень. Економічний форум. 2023. № 4. С. 112–118.
3. Finance Trends 2026: Navigating the expanded scope of finance. – Deloitte, 2025. – URL: <https://www.deloitte.com/us/en/insights/topics/leadership/finance-trends-leadership.html>.
4. Q1 2026 Closing statements: Insights for controllers. – PwC, 2026. – URL: <https://viewpoint.pwc.com/us/en/pwc/closing-statements/q12026closingstatements.html>.
5. Мінфін оновлює стандарти бухгалтерського обліку для відображення втрат від збройної агресії [Електронний ресурс]. – 2025. – Режим доступу: <https://7eminar.ua/news/13635-minfin-onovlyuje-standarti-buxobliku-dlya-vidobrazennya-vtrat-vid-zbroinoyi-agresiyi>.
6. Прогнозні показники інфляції та макроекономічної стабільності на 2025-2026 рр. Офіційний звіт Національного банку України. – К. : НБУ, 2025. – 42 с.
7. The Budget and Economic Outlook: 2026 to 2036. – Congressional Budget Office (CBO), 2026. – URL: <https://www.cbo.gov/publication/61882>.

УДК 658.155:005.915

Міщенко К.С.,

*здобувачка ф-ту ФЕтаУ, 3 курсу, спец. 051 ОП «Економіка»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Коцюба О.С. – д.е.н.,
професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва*

ЗАСТОСУВАННЯ СВР-АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ ТА ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Ефективне управління фінансовими результатами сучасного підприємства вимагає впровадження аналітичних інструментів, що дозволяють не лише

фіксувати витрати, а й прогнозувати їхній вплив на кінцеву прибутковість. У системі стратегічного та оперативного менеджменту особливе місце посідає CVP-аналіз (Cost-Volume-Profit analysis), який дає змогу досліджувати взаємозв'язок між витратами, обсягом діяльності та прибутком. Дана модель є вкрай актуальною в умовах високої мінливості, коли здатність бізнесу до швидкої адаптації визначає його виживання. Управління витратами та прибутком – головне завдання фінансового менеджменту. Саме від збалансованості цих показників залежить довгострокова успішність підприємства [1]. У контексті складних реалій сьогодення зазначений орієнтир економічної раціональності набуває особливого значення. Підприємства змушені функціонувати в умовах обмежених ресурсів та радикальної невизначеності середовища господарювання.

Теоретичні засади CVP-аналізу базуються на чіткому розмежуванні витрат на постійні та змінні, що дозволяє, зокрема, визначити маржинальний дохід – показник, що демонструє здатність підприємства покривати постійні витрати та формувати операційний прибуток. Використання розглядуваної моделі дає змогу розрахувати критичний обсяг виробництва й продажу продукції, тобто точку беззбитковості – рівень діяльності, за якого доходи повністю покривають витрати, а прибуток дорівнює нулю. Але, звісно, лише цими показниками аналітико-управлінський потенціал CVP-аналізу не обмежується [1]. Важливо розуміти, що CVP-аналіз не просто математична модель, а дієвий інструмент планування. Його використання здатне комплексно підвищувати раціональність управлінських рішень шляхом одночасного врахування різних економічних аспектів операційної діяльності підприємства [2]. Аналізуючи маржинальний дохід за кожним видом продукції, можна виявляти найбільш рентабельні позиції та здійснювати перерозподіл ресурсів на користь тих продуктів, які роблять найбільший внесок у покриття постійних витрат. В умовах нестабільного попиту інструментарій CVP-аналізу дає змогу моделювати можливі сценарії, оцінювати ризик недосягнення поставлених цілей за зміни тих чи інших чинників.

Врахування невизначеності та ризику є одним із ключових аспектів CVP-аналізу. В межах класичної версії, зокрема, на основі беззбиткового обсягу виробництва визначається рівень безпеки операційної діяльності. Критерієм цього є ступінь перевищення фактично досягнутим (або плановим) обсягом виготовленої продукції рівня беззбитковості. Цей коефіцієнт можна вважати мірою операційного ризику: чим більше його значення, тим безпечнішою є ситуація з погляду прибутковості. У самій точці беззбитковості значення коефіцієнта дорівнює нулю, а його зростання свідчить про підвищення адаптивності підприємства та зниження частки постійних витрат у структурі маржинального доходу. Варто зазначити, що цей показник комплексно враховує ключові чинники прибутковості: обсяг виробництва, ціну продукції, витрати та прибуток [3]. Одним з основних напрямів удосконалення класичного CVP-аналізу є розроблення й розвиток його недетермінованих версій [3; 4].

Коли мова йде про довірчі інтервали, а не точкові значення розрахункових показників, ефективним інструментом розвитку класичного CVP-аналізу є теорія нечітких множин. Зазначена теорія застосовується у випадках, коли точні кількісні дані відсутні. Натомість є інтервали на основі оптимістичної та

песимістичної оцінок показників. Теорія нечітких множин дозволяє зробити класичну модель більш реалістичною, замінюючи однозначно фіксовані числові значення на нечіткі числа, що описують діапазон можливих значень. Головна перевага полягає у гнучкості, яка дозволяє моделювати ситуації, що неможливо описати класичною теорією ймовірностей. Досить поширеною є практика, коли для розрахунку формується не дві, а три оцінки прогнозних показників: оптимістична, песимістична й найбільш очікувана. Такі оцінки у вигляді нечітких трикутних чисел підвищують точність прогнозних обчислень, оскільки конкретизують варіювання змінної величини у певних межах.

Таким чином, застосування інструментарію CVP-аналізу в межах його недетермінованих розширень, у тому числі за допомогою теорії нечітких множин, дає змогу істотно підвищувати обґрунтованість економіко-управлінських рішень, які стосуються доцільного рівня витрат, обсягу діяльності й величини прибутку підприємства. Відповідно, комплексна й динамічна (оновлювана в часі) інтеграція CVP-аналізу в систему менеджменту здатна підвищити ефективність операційної діяльності підприємства та сприяти його виживанню у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Віндіктова В.С. CVP-аналіз як метод системного дослідження взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності і прибутку. Вісник здобувачського наукового товариства ДонНУ ім. В. Стуса. 2024. Т. 2, № 16. С. 121–126.
2. Бабяк Н.Д., Крутоус Н.Ю. CVP-аналіз в умовах багатопродуктового виробництва як інструмент операційного контролінгу. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2021. № 1. С. 11–19.
3. Грещак М.Г., Гордієнко В.М., Коцюба О.С., Лозовик Ю.М. Управління витратами: навч. посіб. / за заг. ред. М.Г. Грещака. Київ: КНЕУ, 2008. 264 с.
4. Gil-Lafuente A.M. Fuzzy Logic in Financial Analysis. Berlin; Heidelberg; New York: Springer-Verlag, 2005. 450 p.

УДК 339.564:311(477.54)

Никитюк В.П.,
здобувач ННІ МВ та ТБ, 1 курс, спец. 292 «МЕВ»,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
науковий керівник – Кущенко О.І. – к.е.н.,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту

АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ СТАТИСТИКИ

Основою демонстрації можливостей статистики ми обрали зовнішньоекономічну діяльність, яка є стратегічним вектором розвитку промислового потенціалу Харківської області, а також нашою майбутньою спеціальністю. В умовах сучасних викликів дослідження структури експортних потоків дозволяє виявити ключові ринки збуту та оцінити ступінь диверсифікації торговельних відносин регіону. Метою даної роботи є статистичне групування країн-партнерів щодо визначення рівномірності розподілу експортного капіталу,

а також однією з цілей курсу Статистика [1]. Для аналітики було використано дані про експорт товарів Харківської області за 2024 рік.

Під час первинного огляду сукупності було виявлено аномальне значення - показник експорту до Польщі (93 167,7 тис. дол. США), що значно перевищує результати інших країн. З метою забезпечення статистичної однорідності подальше групування проводилося без урахування цього показника для 77 країн-партнерів. Для побудови груп використано формулу рівних інтервалів: $h = (X_{\max} - X_{\min}) : n = (49219,9 - 50,6) : 5 = 9833,86$ тис. дол. США. На основі розрахованого інтервалу країни були умовно розподілені за п'ятьма рівнями експортної активності (табл. 1).

Таблиця 1 – Залежність експорту зовнішньої торгівлі товарами за країнами від її розвиненості у 2024 році по Харківській області

№ групи	Рівень експорту	Кількість країн	Експорт зовнішньої торгівлі (тис.дол. США)		Структура сукупності країн (% до усього)
			усього	середнє на одну країну	
1	Низький	57	147 477,8	2 587,33	74,026
2	Нижче середньої	10	138 790,6	13 879,06	12,987
3	Середній	6	138 558,3	23 093,05	7,792
4	Вище середнього	1	35 419,0	35 419,00	1,299
5	Високий	3	137 216,1	45 738,70	3,896
	Усього	77	597 461,8	7 759,24	100,000

Джерело: Розраховано та візуалізовано автором за даними Статистичного щорічника [2]

Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки щодо стану зовнішньої торгівлі Харківської області у 2024 році:

➤ **Загальна динаміка та рецесія:** Сумарний обсяг експорту товарів регіону склав 697 907,1 тис. дол. США. Аналіз у ретроспективі виявляє тривожну тенденцію до скорочення торговельної активності. Порівняно з 2023 роком (778 078,8 тис. дол.) спостерігається спад, а порівняно з докризовим 2020 роком (1 471 159,5 тис. дол.) обсяги експорту зменшилися більш ніж удвічі. Це свідчить про глибоку кризу логістичних ланцюгів та виробничих потужностей регіону.

➤ **Висока концентрація на ключових партнерах:** Експортна діяльність області характеризується надмірною залежністю від обмеженого кола ринків. Безумовним лідером є Польща, на яку припадає 13,35% (93 167,7 тис. дол.) загального експорту. До групи стратегічних партнерів (високий та вище середнього рівні) також входять Іспанія (7,05%), Туреччина (6,66%), Молдова (5,95%) та Литва (5,08%).

➤ **Диференціація сукупності:** Результати групування демонструють різку асиметрію. 74% країн-партнерів (57 держав) належать до першої групи з низьким рівнем взаємодії. Такі країни, як Албанія (0,03%), Бразилія (0,01%) та Йорданія (0,02%), мають символічну частку в структурі торгівлі, що вказує на наявність величезної кількості дрібних, нестабільних контрактів.

➤ **Диспропорція обсягів:** Цікавим є той факт, що 3 країни "високого" рівня (група 5) генерують майже такий самий сумарний обсяг експорту (137,2 млн дол.), як і 57 країн "низького" рівня (147,5 млн дол.). Це підтверджує тезу про

високу концентрацію капіталу на ринках ЄС та окремих країн Азії та Африки.

Для відновлення докризових показників Харківській області необхідно зосередитись на диверсифікації ринків збуту. Пріоритетом має стати перетворення країн "низького" та "середнього" рівнів на стабільних торговельних партнерів, що дозволить зменшити ризики від надмірної залежності від декількох великих споживачів.

Список використаних джерел

1. Кущенко О.І. Статистика: дистанційний курс: навчально-методична праця (Сертифікат №56/2016. Рішення Координаційної ради ХНУ імені В.Н. Каразіна, протокол №7 від 04.11.2016). URL: <http://www.dist.karazin.ua>

2. Статистична інформація. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК 657.1:658.153

Німа А.О.

*здобувач ННІ Економіки і права, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
науковий керівник – Фартушняк О.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу*

УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА ЯК ФАКТОР ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ

Сьогодення бізнес-процесів малих підприємств України потребує важливого значення у ефективному управлінні ресурсами. Ключовою складовою ресурсного потенціалу малого підприємства є оборотні активи, які забезпечують безперервність виробничо-господарського процесу, реалізацію товарів (продукції, робіт, послуг) та формування результатів діяльності підприємства. Ефективність керування оборотними активами певною мірою визначається рівнем фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності підприємства. Для малих підприємств ця проблема є ще більш важливою, оскільки вони мають обмежені можливості залучення зовнішніх фінансових ресурсів і значною мірою залежать від ефективності використання власного оборотного капіталу.

Науковці визначають різні підходи до формування змістовності трактування управління оборотних активів [1, с. 262]. Сучасні дослідження [1-4], трактують оборотні активи як сукупність майнових ресурсів підприємства, які повністю споживаються протягом одного операційного циклу або одного року та постійно перебувають у процесі кругообігу [2, с. 459]. До їх складу належать запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти й поточні фінансові інвестиції. Їх загальною рисою є «необхідність оптимізації обсягів окремих елементів оборотних активів з метою досягнення поставлених завдань управління ними» [1, с. 265]. Автори праці [2] доповнюють ефективне управління оборотними активами не тільки оптимізацію їх структури, але й прискоренням оборотності та підтримання оптимального рівня ліквідності

підприємства. Як зазначають дослідники [3, с. 30], раціональна структура оборотних активів сприяє підсиленню ефективності використання ресурсів і забезпечує стабільний розвиток підприємства. Важливим напрямом системи управління оборотними активами є належна організація їх бухгалтерського обліку. Саме облікова система забезпечує формування повної та достовірної інформації про наявність, рух і структуру оборотних активів підприємства. Це створює інформаційну основу для здійснення контролю за ефективністю використання ресурсів та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Також, інформація бухгалтерського обліку використовується як база для проведення економічного аналізу, що дозволяє оцінити результативність використання оборотних активів та визначити напрями підвищення ефективності діяльності підприємства. Ретельний аналіз оборотних активів дозволяє оцінити їх структуру, динаміку та швидкість обороту. Основними показниками, які використовуються для оцінювання ефективності управління оборотними активами, є коефіцієнти ліквідності, оборотності запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів [4]. Для систематизації ефективності використання оборотних активів застосовується система економічних показників (табл. 1).

Таблиця 1 – Головні показники ефективності використання оборотних активів малого підприємства

Показник	Формула розрахунку	Економічна характеристика
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Дохід від реалізації / Середня вартість оборотних активів	Показує швидкість обороту оборотних активів
Тривалість одного обороту	365 / Коефіцієнт оборотності	Визначає кількість днів, необхідних для одного обороту
Коефіцієнт поточної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	Характеризує здатність підприємства погашати короткострокові зобов'язання
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи – Запаси) / Поточні зобов'язання	Показує можливість погашення боргів без реалізації запасів
Оборотність дебіторської заборгованості	Дохід від реалізації / Середня дебіторська заборгованість	Характеризує швидкість повернення коштів від покупців

Джерело: сформовано на основі [1-4]

Отже, ефективне проведення аналізу оборотних активів дозволяє підвищити фінансову стабільність малого підприємства, оптимізувати використання ресурсів і забезпечити умови для довгострокового розвитку бізнесу. Перспективами подальших досліджень є удосконалення методів оптимізації структури оборотних активів малого підприємства, обліково-аналітичного забезпечення управління оборотним капіталом, а також використання цифрових технологій та автоматизованих систем управління ресурсами малого підприємств.

Список використаних джерел

1. Гончар О.І. Оборотні активи підприємства: сучасний підхід до управління. Вісник Хмельницького національного університету. № 3. 2020. С. 262-265. <https://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/06/48.pdf>
2. Лопатовська О., Нікольчук Ю. Бондарчук С. Особливості фінансового аналізу оборотних активів підприємства. Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. № 1. 2025. С. 457-464. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-338-67>

3. Migus I., Zaiets R. Forecasting current assets of enterprises to support financial and economic security and prevent bankruptcy. *Смарт-економіка, підприємництво та безпека. Том 2, № 1. 2024. С. 29-37.* <https://www.science-smart.com/index.php/smart/article/view/10>

4. Berest M., Sablina N. Evaluation of the effectiveness of strategic and tactical controlling based on financial reports analysis. *Development Management*, 23(1), P. 8-18. doi: 10.57111/devt/1.2024.08. <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/35284>

УДК 336.76:311

Олійник А.Є.,

*здобувач екон.ф-ту, 5 курсу, спец. СІ «Економіка та МЕН»,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
науковий керівник – Кущенко О.І. – к.е.н.,
доцент кафедри статистики, обліку та аудиту*

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ринок цінних паперів є стратегічним інструментом акумуляції капіталу для відбудови національної економіки. В умовах п'ятого року повномасштабної війни аналіз його кон'юнктури набуває особливого значення через необхідність фінансування дефіциту бюджету та підтримку інвестиційної привабливості вітчизняних емітентів у ситуації енергетичних обмежень та воєнних ризиків.

Метою дослідження є комплексна статистична оцінка стану ринку цінних паперів України за підсумками початку 2026 року та обґрунтування управлінських рішень щодо його стабілізації, так як робота була виконана у рамках курсу Статистичне забезпечення управління [1]. За результатами статистичного спостереження, у січні 2026 року загальний обсяг торгів на ринку склав 184,1 млрд грн, що на 6% перевищує показник аналогічного періоду минулого року. Найбільш динамічним сегментом залишається організований ринок (+16,3%), де обсяг операцій досяг 114 млрд грн.

Проте структурний аналіз виявив глибоку диспропорцію: понад 90% біржового обороту припадає на державні цінні папери (ОВДП). Корпоративний сектор перебуває у стані низької ліквідності, що підтверджується суттєвим дисконтом (50-60%) при торгівлі акціями провідних українських емітентів порівняно з глобальними аналогами. Позитивним трендом є зростання довіри населення до державних інструментів. Розподіл ОВДП за категоріями власників станом на 01 березня 2026 року представлено у табл. 1.

Аналітика табл. 1 показує, що основну частку ринку (89,7%) формують юридичні особи, насамперед банки. Фізичні особи володіють 9,1% портфеля ОВДП, що є суттєвим показником залучення населення до інвестування в державні цінні папери. Частка нерезидентів залишається мінімальною - лише 1,2%, що свідчить про низьку присутність іноземного капіталу на українському ринку. Портфель військових ОВДП у власності фізичних осіб зріс до 80,4 млрд грн станом на березень 2026 року (темп зростання 116,7% порівняно з 2025 роком). При цьому 39,4% доларових облігацій належать саме фізичним особам,

що свідчить про використання цінних паперів як засобу хеджування валютних ризиків. Рівень ризику на ринку залишається високим (коефіцієнт варіації перевищує 25%), що обумовлює ринкову ставку дохідності у гривні на рівні 17% річних.

Таблиця 1 – Структура власників ОВДП станом на 01.03.2026 року

Категорія власників	Портфель, млрд грн в екв.	Частка, %	Розподіл за валютами		
			Грн.	Млн. USD	Млн. EUR
Юридичні особи (включно з банками)	1 204,2	89,7	1 111 168,23	1 308,92	719,40
Фізичні особи	123,0	9,1	79 444,78	850,63	135,15
Нерезиденти	16,2	1,2	15 242,66	11,43	10,00
РАЗОМ	1343,4	100,0	1 205 855,67	2 170,98	864,55

Джерело: складено автором за даними [2]

Значення індексу ПФТС (461,50 на 17.03.2026) відображає стриману, але стабільну ринкову кон'юнктуру. Для активізації ринку пропонується:

- На рівні регуляторів це спрощення допуску нерезидентів (чия частка наразі становить лише 1,2%) та стимулювання лістингу корпоративних облігацій через податкові пільги.

- Для емітентів дуже важливим є перехід на цифрову звітність за таксономією UA МСФЗ XBRL для підвищення прозорості перед інвесторами.

- Для інвесторів звісно диверсифікація портфеля з урахуванням волатильності та премії за ризик, яка для корпоративних паперів має бути на 3-5% вищою за дохідність ОВДП.

Отже, розвиток ліквідного ринку капіталу є критичною умовою для залучення приватних інвестицій у післявоєнне відновлення України.

Список використаних джерел

1. Куценко О.І. Статистичне забезпечення управління: дистанційний курс на платформі LMS Moodle. URL: <http://www.dist.karazin.ua> (дата звернення: 05.04.2026).
2. Національний банк України. Статистика ОВДП станом на 01.03.2026. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/ovdp> (дата звернення: 05.04.2026).

УДК 336.1

Осніговська Є.В.,

*здобувачка ФФО, 3 курсу, спец. 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
Державний торговельно-економічний університет*

Копотієнко Т.Ю.,

*к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту,
Державний торговельно-економічний університет*

АНАЛІЗ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У БОРОТБІ З КОРУПЦІЄЮ (НА ПРИКЛАДІ ЕЛЕКТРОННИХ ДЕКЛАРАЦІЙ)

Цифровізація державного управління в Україні є важливим чинником

підвищення ефективності антикорупційної політики. Одним із ключових інструментів цифрового контролю виступає система електронного декларування, яка забезпечує прозорість майнового стану публічних службовців, відкритість даних та підзвітність влади [6]. Її функціонування регламентується нормативно-правовими актами та реалізується за допомогою сучасних інформаційних технологій.

Електронне декларування є базовим елементом фінансового контролю, оскільки дозволяє здійснювати системний моніторинг доходів і активів посадових осіб. Водночас його ефективність безпосередньо залежить від якості перевірки поданих даних та рівня інтеграції з державними реєстрами. Недостатня ефективність механізмів контролю може знижувати прозорість системи та ускладнювати виявлення фактів незаконного збагачення [7].

Ключову роль у забезпеченні результативності е-декларування відіграє автоматизована перевірка декларацій, яка базується на застосуванні цифрових алгоритмів обробки даних. Вона передбачає логічний та арифметичний контроль, що дозволяє виявляти невідповідності між задекларованою інформацією та даними з державних реєстрів [1]. Разом із тим, ефективність такої перевірки обмежується залежністю від повноти державних реєстрів, що може ускладнювати виявлення прихованих активів та знижувати результативність контролю. Використання таких технологій значно підвищує швидкість обробки інформації та зменшує навантаження на уповноважені органи, однак потребує постійного вдосконалення алгоритмів та оновлення баз даних [4]. Важливим елементом є застосування ризик-орієнтованого підходу до відбору декларацій для перевірки, який передбачає концентрацію ресурсів на найбільш проблемних випадках. Такий підхід відповідає міжнародним стандартам та підвищує ефективність використання державних ресурсів [4], однак водночас створює ризики пропуску порушень у деклараціях із нижчим рівнем формального ризику.

Не менш значущим аспектом функціонування системи є забезпечення інформаційної безпеки. Використання комплексних систем захисту інформації дозволяє мінімізувати ризики несанкціонованого доступу та кіберзагроз [3], що є критично важливим з огляду на чутливість персональних і фінансових даних.

Підвищенню ефективності системи електронного декларування сприяють також заходи з підвищення цифрової грамотності декларантів та інформаційна підтримка процесу подання декларацій [2]. Це дозволяє зменшити кількість технічних помилок і підвищити якість поданих даних, однак не усуває ризиків свідомого викривлення інформації. Водночас важливим напрямом розвитку є інтеграція системи електронного декларування з міжнародними механізмами обміну фінансовою інформацією, що сприяє підвищенню прозорості та посиленню контролю за доходами, отриманими за межами національної юрисдикції [5].

Таким чином, електронне декларування виступає важливим цифровим інструментом у боротьбі з корупцією, ефективність якого забезпечується поєднанням технологічних рішень, правового регулювання та організаційних механізмів контролю. Разом із тим існує низка обмежень, пов'язаних із якістю

даних, рівнем автоматизації перевірок та кібербезпекою, що зумовлює необхідність подальшого вдосконалення системи.

Список використаних джерел:

1. Автоматизована перевірка декларацій: що означає отримана довідка в Реєстрі декларацій / Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/avtomatyzovana-perevirka-deklaratsiy-scho-oznachae-otrymana-dovidka-v-reestri-deklaratsiy/> (дата звернення: 14.04.2026).
2. Інформаційна кампанія декларування–2026: як поліція впроваджує цифрові інструменти та навчає декларантів / Національна поліція України. URL: <https://npu.gov.ua/news/informatsiina-kampaniia-deklaruvannia-2026-iak-politsiia-vprovadzhuie-tsifrovi-instrumenty-ta-navchaie-deklarantiv> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Комплексна система захисту інформації (КСЗІ) / De Novo. URL: <https://denovo.ua/kszi> (дата звернення: 14.04.2026).
4. НАЗК змінює підхід до відбору та перевірок декларацій / Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/uk/nazk-zminyue-pidhid-do-vidboru-ta-perevirok-deklaratsiy/> (дата звернення: 15.04.2026).
5. Парламент підтримав у I читанні законопроект про впровадження міжнародного обміну інформацією щодо доходів / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/parlament_pidtrimav_u_i_chitanni_zakonoproiekt_pro_vprovadzhennia_mizhnarodnogo_obminu_informatsiiei_shchodo_dokhodiv_otrimanikh_cherez_tsifrovi_platformi_ta_ikh_opodatkuvannia-5671 (дата звернення: 15.04.2026).
6. Про затвердження Порядку формування, ведення та оприлюднення (надання) інформації Єдиного державного реєстру декларацій осіб : наказ Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2021 № 986/21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0986-21#Text> (дата звернення: 14.04.2026).
7. Чому без повноцінного е-декларування антикорупційна система не може бути ефективною / Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/chomu-bez-povnotsinnogo-e-deklaruvannya-antykoriuptsiyna-systema-ne-mozhe-buty-efektyvnoyu/> (дата звернення: 14.04.2026).

УДК 657.6

Очеретяний Д.В.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Ловінська Л.Г. – д.е.н.,
завідувач кафедри податкового менеджменту та фінансового
моніторингу імені Миколи Чумаченка*

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ШАХРАЙСТВА В ПРОЦЕСІ АУДИТОРСЬКОЇ ПЕРЕВІРКИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

У сучасних умовах розвитку економічних відносин та ускладнення фінансово-господарських операцій особливої актуальності набуває проблема виявлення шахрайства у процесі аудиторської перевірки. Зростання кількості фінансових махінацій, навмисних викривлень облікової інформації та зловживань у сфері управління підприємствами формує необхідність удосконалення методичних підходів до ідентифікації ознак шахрайських дій. У таких умовах аудит виступає не лише інструментом підтвердження

достовірності фінансової звітності, але й важливим механізмом забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання шляхом своєчасного виявлення ризиків навмисного викривлення інформації. Методична база виявлення шахрайства у процесі аудиту ґрунтується на положеннях міжнародних стандартів аудиту, які регламентують порядок оцінки ризиків та побудови аудиторських процедур. Центральне місце серед них займає МСА 240 «Відповідальність аудитора щодо шахрайства під час аудиту фінансової звітності», який визначає основні категорії шахрайства та підходи до виявлення навмисних викривлень [1]. Поряд із цим важливе значення мають МСА 315, МСА 320, МСА 330 та МСА 450, що забезпечують системне оцінювання ризиків, визначення рівня суттєвості помилок і формування процедур перевірки виявлених невідповідностей. Виявлення шахрайства під час аудиторської перевірки передбачає використання комплексного методичного підходу, який поєднує якісні та кількісні методи оцінювання. Якісний аналіз спрямований на дослідження внутрішнього середовища підприємства, зокрема оцінку корпоративної культури, системи внутрішнього контролю, організаційної структури та мотиваційних чинників персоналу. Саме ці аспекти часто створюють передумови для виникнення шахрайських дій через слабкість контрольного середовища або недосконалість управлінських механізмів [2].

Кількісний аспект методичного підходу передбачає застосування аналітичних процедур та порівняльного аналізу фінансових показників з метою виявлення аномалій, нетипових відхилень і неприродних змін у звітності. Особливу увагу аудиторі приділяють таким індикаторам, як необґрунтовані коливання показників прибутковості, значні коригування наприкінці звітного періоду, невідповідність між прибутком та рухом грошових коштів, а також часті зміни в обліковій політиці підприємства. Такі відхилення можуть свідчити про потенційні спроби маніпулювання фінансовою інформацією та приховування реального фінансового стану суб'єкта господарювання.

Одним із найбільш ефективних інструментів методичного виявлення шахрайства є використання так званих «червоних прапорців» (red flags), що являють собою систему індикаторів ризику, які сигналізують про можливість наявності шахрайських дій. Відповідно до МСА 240, чинники ризику шахрайства визначаються як події чи умови, що свідчать про існування мотивів, тиску або можливостей для здійснення неправомірних дій. Дані чинники доцільно класифікувати за трьома основними групами: фактори зовнішнього середовища, внутрішнього організаційно-економічного середовища та недоліки практики діяльності об'єкта аудиту. До зовнішніх чинників ризику належать політичний або економічний тиск на керівництво, недосконалість законодавчого регулювання, відсутність належного нагляду з боку регуляторних органів та завищені очікування щодо результатів діяльності підприємства. Внутрішні фактори охоплюють слабкість інформаційних систем, недостатній рівень автоматизації контролю, високу плінність кадрів, низьку мотивацію персоналу та недосконалість внутрішніх процедур управління. Водночас недоліки практичної діяльності проявляються через надмірну централізацію прийняття рішень, проведення нестандартних операцій без належного документального

оформлення, а також виконання значних операцій із пов'язаними сторонами поза межами стандартних процедур контролю [3].

Значну роль у процесі виявлення шахрайства відіграє професійний скептицизм аудитора, який полягає у критичному підході до оцінювання отриманої інформації та постійній готовності припускати можливість викривлення звітності. Професійний скептицизм забезпечує більш ретельну перевірку доказів, поглиблений аналіз незвичних операцій та підвищує ефективність застосування аудиторських процедур. При цьому важливим завданням аудитора є не лише встановлення окремих фактів порушень, а й оцінка ефективності функціонування внутрішніх механізмів контролю, спрямованих на попередження та мінімізацію ризиків шахрайства. На завершальному етапі аудиторської перевірки здійснюється систематизація зібраних доказів та формується професійне судження щодо ймовірності існування шахрайських дій. Водночас відповідно до міжнародних стандартів аудитор не уповноважений встановлювати юридичний факт шахрайства, а лише оцінює наявність обставин, що можуть свідчити про можливі порушення [4]. У разі виявлення відповідних ознак аудитор зобов'язаний повідомити управлінський персонал або уповноважені контролюючі органи для подальшого реагування.

Таким чином, сучасні методичні підходи до виявлення ознак шахрайства в процесі аудиторської перевірки базуються на системному поєднанні міжнародних стандартів аудиту, ризик-орієнтованого підходу, використання індикаторів «червоних прапорців», аналітичних процедур та професійного скептицизму аудитора. Їх комплексне застосування дозволяє підвищити якість аудиторської перевірки, своєчасно ідентифікувати потенційні ризики викривлення фінансової інформації та сприяти зміцненню фінансової дисципліни й прозорості діяльності суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт аудиту 240 "Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності". Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 року. Частина I. Київ: Аудиторська палата України, 2018. С. 182–229.
2. Дорош Н. І. Оцінювання ризиків при проведенні аудиту. науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту: зб. наук. пр. 2017. № 4. С. 40–47. URL: <http://194.44.12.92:8080/jspui/bitstream/123456789/3064/1/%D0%94%D0%BE%D1%80%D0%B%D1%88.pdf>
3. Slobodianyuk, Y., Shymon, S., Adam V. Compliance auditing in public administration: Ukrainian perspectives. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 4 (5). P. 320–331.
4. Григоревська О.О., Кардаш І.П. Антикорупційний аудит як спосіб боротьби з шахрайством: загальні питання організації / О.О. Григоревська, І.П. Кардаш // Інноватика в освіті, науці та бізнесі: матеріали V Всеукр. конф., м. Київ, 15 лист. 2024. – Т. 2. – С. 68–72. URL: [Електронний архів КНУТД: Антикорупційний аудит як спосіб боротьби з шахрайством: загальні питання організації](#)

УДК 65.011.56

Тарнавська А.С.,
*здобувачка ф-ту ТМСО, 1 курсу, спец. ДЗ «Менеджмент»,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету,
науковий керівник – Заюков І.В. – д.е.н.,
професор кафедри менеджменту та публічного управління*

РОЛЬ БІЗНЕС-АНАЛІЗУ У ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР

Актуальність дослідження пов'язана із тим, що сучасний розвиток економіки характеризуються високою динамікою, цифровізацією та нестабільністю зовнішнього середовища. При цьому особливо набуває актуальності проблема підвищення ефективності організаційних структур щодо оптимального використання ресурсів підприємства.

Метою роботи є аналіз ролі бізнес-аналізу у забезпеченні ефективності організаційних структур підприємства.

Бізнес-аналіз виступає одним із головних засобів, що дозволяє забезпечувати ефективне функціонування та розвиток організаційних структур у відповідь на виклики сучасного ринку. Суть бізнес-аналізу полягає у процесах збору, аналітики та інтерпретації інформації про діяльність підприємства й управлінські процеси і зовнішнього середовища з метою оцінки поточних результатів і розроблення управлінських рішень. Такий аналітичний підхід сприяє всебічному розумінню бізнес-процесів та підвищує точність прогнозів щодо майбутнього розвитку підприємства [4]. У межах теорії організації бізнес-аналіз виступає механізмом, який дозволяє виявляти недоліки організаційних структур, такі як дублювання функцій, непрозорість комунікацій чи неефективне розподілення повноважень, і сприяти їх усуненню. Виявлення таких проблем є необхідною умовою підвищення узгодженості між структурними ланками та оптимізації управлінських функцій [3].

Застосування бізнес-аналізу дає можливість комплексно оцінювати діяльність підприємства, зокрема фінансові показники, ресурсний потенціал, ризики та слабкі місця, що дозволяє формувати раціональні управлінські рішення та стратегічні напрямки розвитку [1]. Особлива роль бізнес-аналізу простежується у процесі удосконалення організаційних структур, оскільки аналітика сприяє оптимізації структури управління, раціональному розподілу повноважень, усуненню інформаційних бар'єрів та підвищенню продуктивності праці [3]. У сучасних економічних умовах значну увагу приділяють також інформаційним технологіям бізнес-аналізу. Використання ВІ-систем, Data-Driven підходів та цифрових аналітичних платформ дозволяє підприємствам здійснювати безперервний моніторинг діяльності, аналіз великих масивів інформації і формувати оперативні аналітичні звіти, що підвищує оперативність управлінських рішень [2].

Бізнес-аналіз відіграє важливу роль у стратегічному управлінні

підприємством, забезпечує формування стратегічних цілей на тривалий період, оцінювання зовнішніх і внутрішніх ризиків, визначення конкурентних переваг та перспективних напрямів діяльності. Інтеграція бізнес-аналізу в процес стратегічного планування сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємства та його реагування на зміни та їх врахування [1]. Використання бізнес-аналізу в поєднанні з методами прогнозування та сценарного планування дозволяє підприємствам аналізувати альтернативні шляхи розвитку подій і оцінювати їхній вплив на організаційну структуру. Це забезпечує більшу стійкість підприємства до зовнішніх ризиків і коливань ринку [3].

За умов нестабільності, включно з воєнним станом в Україні, бізнес-аналіз забезпечує підприємствам можливість своєчасно реагувати на зовнішні зміни і оптимально використовувати ресурси, коригувати організаційні структури та приймати виважені рішення за високого рівня невизначеності [3]. Важливою складовою бізнес-аналізу є також аналіз і моделювання бізнес-процесів, що передбачає виявлення неефективних операцій, усунення «вузьких місць» у процесах та підвищення загальної продуктивності діяльності. Такий підхід сприяє створенню гнучких організаційних структур, здатних ефективно функціонувати в умовах ринкових викликів [2].

Завдяки своїй здатності оцінювати бізнес-процеси, виявляти тренди та моделювати потенційні варіанти розвитку, бізнес-аналіз сприяє активізації інноваційних процесів у компанії. Він дозволяє оцінювати перспективні проекти, визначати оптимальні рішення та забезпечувати прозорість інформаційних потоків у всіх підрозділах організації [2].

Таким чином, бізнес-аналіз є невід'ємним інструментом підвищення ефективності організаційних структур підприємства, що забезпечує удосконалення управлінських процесів і удосконалення якості управлінських рішень та оперативне пристосування до змін зовнішнього середовища та створення конкурентних переваг. Використання сучасних аналітичних технологій надає нові перспективи для сталого розвитку підприємств у сучасному економічному середовищі.

Список використаних джерел

1. Гончарук О.В. Ландяк Т.В. Мельник Л.І. Використання систем бізнес-аналітики в стратегічному управлінні підприємством. *Review of Transport Economics and Management*. 2025. № 10. С. 86–97.
2. Грінченко Р.В. Колібабчук О.Б. Використання систем бізнес-аналітики в управлінні підприємством. *науковий вісник Одеського національного економічного університету*. Одеса: Одеський нац. економ. ун-т 2023. № 1–2 (302–303). С. 127–134.
3. Жукова О.А. Парсяк В.Н. Полетаєв Д.В. Застосування бізнес-аналізу для підвищення економічної ефективності управління підприємством. *Підприємництво та інновації*. 2024. № 28. С. 100–104.
4. Савастєєва О.М. Фінансовий аналіз та прогнозування в системі управлінського обліку бізнес-суб'єкта. *Ринок цінних паперів України*. 2025. № 2. С. 95–107.
5. Семенова К.Д. Бізнес-аналіз як запорука ефективного управління підприємством в умовах воєнного стану. *Київ: КНЕУ* 2025. С. 223–224.

НАПРЯМ 7

АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

УДК 657.6

Алексєєнко А.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Слободяник Ю.Б. – д.е.н., професор кафедри аудиту*

КОНТРОЛЬ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ESG- ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

У сучасних умовах трансформації економічних систем та посилення вимог до сталого розвитку контроль витрат підприємства набуває принципово нового змісту. Традиційна модель контролю, яка базувалася на мінімізації витрат та забезпеченні короткострокової прибутковості, поступово втрачає свою ефективність. Натомість формується ESG-орієнтований підхід до управління, у межах якого витрати розглядаються не лише як фактор зниження фінансового результату, а й як інструмент створення довгострокової вартості та забезпечення стійкості бізнесу. Контроль витрат у системі ESG-орієнтованого управління передбачає інтеграцію трьох ключових складових: екологічної (Environmental), соціальної (Social) та управлінської (Governance). Це означає, що об'єктом контролю стають не лише традиційні виробничі та адміністративні витрати, а й витрати на охорону довкілля, розвиток персоналу, корпоративне управління, дотримання етичних стандартів та прозорість діяльності. Така трансформація обумовлює необхідність перегляду методології контролю витрат та розширення його інформаційної бази. Однією з ключових проблем сучасної системи контролю є обмеженість традиційного бухгалтерського обліку, який не забезпечує достатньої деталізації екологічних та соціальних витрат. Це призводить до втрати релевантності інформації та знижує ефективність управлінських рішень. У зв'язку з цим виникає необхідність впровадження ESG-орієнтованої системи аналітичного обліку, яка дозволяє чітко виділяти екологічні, соціальні та управлінські витрати як окремі об'єкти контролю.

Контроль витрат у таких умовах має базуватися на принципах системності, комплексності та превентивності. Системність передбачає охоплення всіх етапів управлінського циклу – від планування до аналізу та коригування. Комплексність полягає у поєднанні фінансових і нефінансових показників, тоді як превентивність означає орієнтацію не лише на виявлення відхилень, а й на їх попередження. Таким чином, контроль трансформується з функції постфактум-аналізу в інструмент стратегічного управління.

Важливим елементом контролю витрат є їх класифікація з урахуванням

ESG-критеріїв. У цьому контексті доцільно виокремлювати економічні, екологічні, соціальні та управлінські витрати. Такий підхід дозволяє здійснювати цільовий моніторинг витрат за кожним напрямом сталого розвитку та оцінювати їх вплив на загальну ефективність діяльності підприємства. Зокрема, екологічні витрати включають витрати на енергоефективність, утилізацію відходів, зменшення викидів та екологічний комплаєнс, тоді як соціальні витрати охоплюють інвестиції у людський капітал, охорону праці та соціальні програми.

Методичне забезпечення контролю витрат у системі ESG передбачає використання розширеного інструментарію економічного аналізу. Зокрема, ефективними є такі методи, як факторний аналіз, який дозволяє визначити причини відхилень витрат; CVP-аналіз, адаптований до екологічних витрат; а також LCC-аналіз, що враховує витрати протягом усього життєвого циклу продукції. Використання цих методів забезпечує більш глибоке розуміння структури витрат та їхнього впливу на довгострокову стійкість підприємства.

Особливого значення набуває впровадження системи ключових показників ефективності (KPI), які інтегрують фінансові та нефінансові аспекти діяльності. До таких показників належать рівень енергоємності, обсяг викидів, коефіцієнт рециклінгу, плинність кадрів, рівень травматизму тощо. Контроль цих показників дозволяє оцінити ефективність використання ресурсів та ступінь відповідності діяльності підприємства принципам сталого розвитку.

Інноваційним інструментом контролю витрат у системі ESG є відомість аналітичного моніторингу сталого розвитку, яка поєднує бухгалтерські дані з нефінансовими індикаторами. Використання такої відомості дозволяє здійснювати комплексний аналіз витрат, виявляти відхилення та оцінювати їх вплив на стійкість підприємства. Крім того, вона забезпечує прозорість інформації для стейкхолдерів та сприяє підвищенню інвестиційної привабливості підприємства. Контроль витрат у контексті ESG також тісно пов'язаний із цифровізацією обліково-аналітичних процесів. Використання сучасних ERP- та BI-систем дозволяє автоматизувати збір і обробку даних, забезпечуючи оперативний моніторинг витрат та своєчасне виявлення відхилень.

Важливо підкреслити, що в умовах ESG-орієнтованого управління контроль витрат не зводиться до їх скорочення. Навпаки, він спрямований на оптимізацію структури витрат з урахуванням їхнього впливу на довгострокову вартість підприємства. Зокрема, екологічні та соціальні витрати розглядаються як інвестиції, які забезпечують зниження ризиків, підвищення репутації та доступ до фінансових ресурсів. Таким чином, ефективний контроль дозволяє трансформувати витрати у джерело конкурентних переваг.

Отже, контроль витрат підприємства в умовах ESG-орієнтованого управління є складною багатокомпонентною системою, яка інтегрує фінансові та нефінансові аспекти діяльності. Його ефективність залежить від рівня розвитку обліково-аналітичного забезпечення, використання сучасних методів аналізу та впровадження інноваційних інструментів контролю. Реалізація такого підходу сприяє підвищенню прозорості діяльності підприємства, зміцненню його фінансової стійкості та забезпеченню сталого розвитку у довгостроковій перспективі.

УДК 657.6

Безноско Я.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Слободяник Ю.Б. – д.е.н., професор кафедри аудиту*

РОЛЬ АУДИТУ У ФОРМУВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПІДТРИМЦІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах постійної нестабільності світової економіки, що посилюється геополітичними конфліктами та системними кризами, роль аудиту зазнає вагомих змін. Він перестає бути звичайним інструментом перевірки минулих подій, натомість набуває ознак інтелектуального сервісу, що формує екосистему довіри й сталого розвитку організацій [3]. Сучасний аудит допомагає підприємствам не лише швидко адаптовуватися до змін у законодавстві, податковій системі та інших питаннях, а й підтримувати стійкість. Актуальність даної теми зумовлена необхідністю поєднання класичних методів контролю з вимогами сталого розвитку, де аудиторський звіт надає користувачам обґрунтовану впевненість у фінансовій прозорості та підтверджує відповідність бізнесу етичним нормам, прийнятим у міжнародній спільноті [4].

Сьогодні економічна безпека підприємства – це не просто відсутність збитків, а здатність бізнесу бути повністю захищеним від будь-яких зовнішніх чи внутрішніх загроз. У такій системі сучасний аудит виконує роль «випереджальної діагностики», тобто не просто фіксує помилки, а допомагає передбачити їх та завчасно зупинити негативні процеси або навіть запобігти їхньому утворенню [4]. Відповідно до міжнародних досліджень (ACFE), наявність регулярного аудиту дозволяє зменшити прямі фінансові втрати від внутрішніх зловживань, а також зберегти капітал у кризових умовах.

По-перше, основним напрямом антикризової роботи аудиту є виявлення проблем на ранніх стадіях. Перевірка ліквідності та рентабельності дозволяє помітити перші ознаки кризи, коли вони ще непомітні для керівництва [2].

По-друге, сьогодні аудит аналізує, як реально працює бізнес. В умовах дефіциту ресурсів аудитор допомагає знайти прогалини, через які компанія втрачає дохід (наприклад, дублювання однакових функцій різними відділами). Таке очищення процесів зберігає цілісність компанії та підвищує її стійкість [5].

По-третє, належна оцінка системи внутрішнього контролю дозволяє мінімізувати внутрішні ризики, що пов'язані з неефективним використанням ресурсів або фінансовими зловживаннями. У сучасних умовах аудит фінансової звітності стає дієвим інструментом зміцнення економічної безпеки підприємства [1]. Коли аудитор підтверджує, що компанія працює прозоро, це стає потужним сигналом для інвесторів і банків, що з підприємством доцільно співпрацювати.

Технологічна революція перетворює аудит у високотехнологічний консалтинг. Використання додаткових ресурсів (Big Data) дозволяє аналізувати масштабні масиви операцій, що значно підвищує якість виявлення помилок [2]. Упровадження технології blockchain гарантує прозорість фінансових циклів,

роблячи маніпуляції зі звітністю практично неможливими [4]. Оскільки більшість активів сьогодні існує у цифровому форматі, невід'ємною частиною аудиту стає оцінка кіберрезилієнтності, яка є важливою для економічної безпеки бізнесу в умовах зростання кіберзагроз [1].

Концепція сталого розвитку (ESG) стає стандартом успіху, а аудит підтверджує екологічну й соціальну відповідальність бізнесу [3]. Верифікована нефінансова звітність є умовою отримання міжнародного фінансування, оскільки знижує інвестиційні ризики [4]. Для України аудит можливостей впровадження енергоефективних технологій стає критерієм доступу до програм післявоєнної відбудови та міжнародних ринків капіталу.

Під час війни зниження ймовірності невиявлення помилок досягається завдяки поєднанню автоматизованих процедур та професійного скептицизму. Висока кваліфікація та дотримання етичних стандартів дозволяють аудитору бути об'єктивним посередником, чия думка є вирішальною для стабільності фінансової системи країни [6].

Отже, сучасний аудит є не лише дієвим інструментом фінансового контролю, а й гарантом економічної безпеки та сталого розвитку підприємств. Його ефективність визначається здатністю поєднувати ризикоорієнтований підхід, цифрові технології, перевірку фінансової та нефінансової звітності. Подальший розвиток аудиту в Україні має бути спрямований на гармонізацію з міжнародними стандартами у сфері сталого розвитку, підвищення прозорості бізнесу та формування стійкої до викликів економічної системи.

Список використаних джерел

1. Дубинська О., Фокін О. Методичні засади аудиту фінансової звітності як складника фінансової та економічної безпеки в умовах воєнного стану. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2024. №1(6). С. 281–299. URL: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2024-6-281-299>.
2. Костирко Р. Комплексна оцінка ризику в аудиті фінансової звітності: методичні аспекти та забезпечення якості. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип.76. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-47>.
3. Минич Ю. В. Аудит в сучасному бізнес-середовищі. Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 08 листопада 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. С. 143-146. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/bitstreams/f2ee3dc9-87e9-4304-8767-6e5d01683666/download>.
4. Минич Ю.В., Галушко А.В. Аудит і ревізія як інструменти забезпечення якості фінансового обліку та ефективності економіки підприємства. Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 14 листопада 2025 р.; Держ. біотехнологічний ун-т. Харків: ДБТУ, 2025. С. 200-202. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/handle/123456789/75236>.
5. Яценко Н.М. Цифровізація контролю: архітектурна модель безперервного аудиту на засадах Big Data та Blockchain. *Актуальні питання економічних наук*. 2026. 20. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18890286>.
6. Пунда А., Гуляк А. Аудиторський ризик: сутність, оцінка та методи зниження. *Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія: XIV Міжнародна науково-практична дистанційна конференція. 5 грудня 2025 року, м. Тернопіль*. 2025. С. 272-276. URL: <https://conference.wunu.edu.ua/index.php/ooktm/article/view/1128/1066>.

УДК: 657.6

Глухенький С.Є.,
*аспірант ф-ту ОПМ, спец. Д1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Петрик О.А. – д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту*

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ЗОВНІШНЬОГО АУДИТУ У ПРОТИДІІ ГРІНВОШИНГУ

У сучасних умовах трансформації світової економіки та посилення глобальних екологічних викликів особливої актуальності набуває концепція сталого розвитку, яка передбачає збалансування економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим значно зростає увага інвесторів, державних інституцій, міжнародних організацій та суспільства до інформації щодо екологічної та соціальної відповідальності підприємств. Важливим інструментом комунікації такої інформації є нефінансова звітність, зокрема звіти зі сталого розвитку та ESG-звітність, що відображають результати діяльності компаній у сфері охорони довкілля, соціальної відповідальності та корпоративного управління.

Активне поширення нефінансової звітності сприяє підвищенню прозорості діяльності компаній, формуванню довіри з боку інвесторів та інших зацікавлених сторін та покращенню якості управлінських рішень. Водночас стрімке зростання попиту на ESG-інформацію та відсутність уніфікованих підходів до її формування і перевірки створюють передумови для виникнення різних форм інформаційних викривлень та маніпуляцій. Одним із найбільш поширених проявів таких викривлень є явище грінвошингу (greenwashing) [1].

У літературі грінвошинг розглядається як практика поширення недостовірної, неповної або перебільшено позитивної інформації щодо екологічних характеристик діяльності підприємства, його продукції або реалізованих екологічних ініціатив з метою створення у зацікавлених сторін хибного уявлення про рівень екологічної відповідальності компанії [2]. Фактично йдеться про свідоме формування «зеленого» іміджу підприємства без належного підтвердження реальними екологічними результатами діяльності. У результаті такі дії можуть вводити в оману інвесторів, споживачів та регуляторні органи, що негативно впливає на ефективність механізмів сталого розвитку та функціонування ринків капіталу.

Поширення грінвошингу значною мірою пов'язане з інформаційною асиметрією між компаніями та стейкхолдерами, а також недостатнім рівнем незалежної перевірки нефінансової інформації. Саме тому у сучасних дослідженнях особлива увага приділяється ролі зовнішнього аудиту та процедур незалежного підтвердження ESG-звітності, які можуть виступати важливим інструментом підвищення достовірності нефінансових даних та запобігання маніпулюванню інформацією [3].

Водночас сучасні наукові роботи підкреслюють, що існуючі методи виявлення грінвошингу залишаються недостатньо розвиненими, а більшість

підходів до його оцінювання ґрунтуються на суб'єктивному сприйнятті стейкхолдерів або обмежених показниках нефінансової звітності [4]. У зв'язку з цим дедалі більшої актуальності набуває розроблення нових підходів до аудиту ESG-даних, зокрема із використанням цифрових технологій, аналітики великих даних та альтернативних джерел аудиторських доказів [5].

У цьому контексті особливої уваги набуває необхідність систематизації ключових векторів удосконалення інструментарію зовнішнього аудиту, спрямованих на підвищення достовірності ESG-інформації та мінімізацію ризиків грінвошингу. Узагальнення сучасних наукових підходів дозволяє виокремити основні напрями розвитку механізмів зовнішнього аудиту у протидії грінвошингу, які узагальнено на рис. 1.

Рисунок 1– Напрями розвитку механізмів зовнішнього аудиту у протидії грінвошингу

Узагальнено автором на основі [4; 6]

Отже, стандартизація ESG-звітності формує єдині правила розкриття інформації, що забезпечує порівнюваність, структурованість та зменшує простір для довільного трактування даних. Незалежна верифікація підсилює довіру до звітності через зовнішній контроль, підвищення об'єктивності перевірок та залучення незалежних аудиторів. Інформатизація та аналіз ESG-даних із використанням цифрових технологій, автоматизованих систем і штучного інтелекту дозволяє виявляти приховані аномалії, невідповідності та потенційні маніпуляції у великих масивах інформації.

У сукупності визначені напрями розвитку механізмів зовнішнього аудиту у протидії грінвошингу формують синергетичний ефект, результатом якого є підвищення прозорості ESG-звітності, покращення її якості та достовірності, а

також суттєве зменшення маніпулятивних практик, що передбачає перехід від традиційного формального контролю до інтегрованої цифрово-аналітичної моделі зовнішнього аудиту, орієнтованої на превентивне виявлення грінвошингу.

Узагальнюючи результати дослідження, слід відзначити, що посилення уваги до ESG-звітності в умовах реалізації концепції сталого розвитку супроводжується зростанням ризиків інформаційних викривлень, ключовим проявом яких є грінвошинг. Встановлено, що його поширення зумовлене інформаційною асиметрією, відсутністю уніфікованих підходів до формування нефінансової звітності та недостатнім рівнем незалежного контролю. Це актуалізує роль зовнішнього аудиту як інструменту забезпечення достовірності ESG-даних і підвищення довіри стейкхолдерів до нефінансової інформації.

Обґрунтовано, що підвищення ефективності протидії грінвошингу потребує комплексної трансформації механізмів зовнішнього аудиту, яка передбачає поєднання стандартизації ESG-звітності, незалежної верифікації та впровадження цифрово-аналітичних технологій. Такий підхід забезпечує формування інтегрованої системи контролю, здатної не лише виявляти маніпуляції, але й запобігати їх виникненню на ранніх етапах. У результаті реалізації визначених напрямів досягається підвищення прозорості та якості ESG-звітності, зміцнення довіри інвесторів і регуляторів, а також формування більш ефективної моделі сталого корпоративного управління.

Список використаних джерел

1. Basyouni A. *Greenwashing and the Role of Auditors in Ensuring ESG Reporting Integrity*. Social Science Research Network (SSRN). 2025. URL: [\[https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5216261\]](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5216261) (дата звернення: 12.04.2026)
2. Calamai T., Balalau O., Le Guenedal T., Suchanek F. M. *Corporate Greenwashing Detection in Text - a Survey*. 2025. 53 p. DOI: [\[https://doi.org/10.48550/arXiv.2502.07541\]](https://doi.org/10.48550/arXiv.2502.07541)
3. Sneideriene A., Legenzova R. *Greenwashing prevention in environmental, social, and governance (ESG) disclosures: A bibliometric analysis*. *Research in International Business and Finance*. 2025. Vol.74. DOI: [\[https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2024.102720\]](https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2024.102720)
4. Zhang S., Nuanxin W., Peigong Li, Shahzad, U. *The Impact of Corporate ESG Greenwashing on Financial Reporting Quality*. 2025. P.94 DOI: [\[http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5406372\]](http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5406372)
5. Fadhilati D, Muthmainnah M. *he Role of Assurance in Reducing Greenwashing in Sustainability Reporting: A Literature Review*. *Journal of Governance, Taxation and Auditing*. 2026. Vol. 4 №. 3. URL: [\[https://journalkeberlanjutan.com/index.php/JoGTA/article/view/1752\]](https://journalkeberlanjutan.com/index.php/JoGTA/article/view/1752) (дата звернення: 14.04.2026)
6. Davidescu A. A. M. et al. *Detecting Greenwashing in ESG Disclosure: An NLP-Based Analysis of Central and Eastern European Firms*. *Sustainability*. 2026. Vol. 18(3). P. 1486 DOI: [\[https://doi.org/10.3390/su18031486\]](https://doi.org/10.3390/su18031486)

УДК 343.98:657.6

Гриненко Ю.І.,

*доктор філософії з обліку та оподаткування,
незалежний судовий експерт, м. Київ, Україна*

РОЗМЕЖУВАННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ, АУДИТУ ТА РЕВІЗІЇ: МЕЖІ КОМПЕТЕНЦІЇ ЕКСПЕРТА

Судово-економічна експертиза, аудит та ревізія є суміжними видами діяльності, що базуються на використанні спеціальних економічних знань, однак мають принципово різну правову природу, мету та функціональне призначення.

Відповідно до положень Закон України «Про судову експертизу», судова експертиза є процесуальною формою використання спеціальних знань та полягає у дослідженні експертом матеріальних об'єктів, явищ і процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1]. При цьому експерт зобов'язаний надати обґрунтований, об'єктивний письмовий висновок виключно в межах поставлених йому питань. Ключовою особливістю діяльності судового експерта є відсутність у нього контрольних повноважень. На відміну від ревізії та аудиту, експерт не здійснює перевірку фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання та не формує нову доказову базу, а досліджує виключно матеріали, надані органом, який призначив експертизу.

Зазначені обмеження деталізовані у Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, відповідно до якої експерту забороняється самостійно збирати матеріали для проведення експертизи, виходити за межі спеціальних знань, а також вирішувати питання права [2]. Таким чином, експерт не має права оцінювати дії посадових осіб з точки зору законності або встановлювати факти порушень, якщо такі прямо не впливають із наданих матеріалів. Натомість аудит, як незалежна професійна діяльність, спрямований на висловлення думки щодо достовірності фінансової звітності, а ревізія є формою державного фінансового контролю, основною метою якої є виявлення порушень законодавства та фінансової дисципліни [3]. З метою наочного відмежування зазначених видів діяльності доцільно узагальнити їх основні характеристики.

Таблиця 1 – Порівняльна характеристика судово-економічної експертизи, аудиту та ревізії

Критерій	Судовий експерт	Аудитор	Ревізор
Правова природа	Процесуальна діяльність	Незалежна професійна	Державний фінансовий контроль
Мета	Надання висновку суду	Висловлення думки щодо звітності	Виявлення порушень
Ініціатор	Суд, слідчий, адвокат	Замовник	Контролюючий орган
Збір матеріалів	Заборонено	Допускається	Основна функція
Виявлення порушень	Не є функцією	Так	Основна мета
Оцінка законності	Заборонено	Обмежено	Так
Результат	Висновок експерта (доказ в суді)	Аудиторський звіт	Акт ревізії

Отже, судово-економічна експертиза за своєю суттю не є формою фінансового контролю, а тому виконання експертом функцій ревізії або аудиту є неприпустимим.

На практиці поширеними є випадки постановки експерту питань, що виходять за межі його компетенції, зокрема: «чи встановлено порушення фінансової дисципліни», «чи правомірно діяло підприємство», «провести перевірку діяльності підприємства». Такі питання фактично спрямовані на здійснення контрольної діяльності та містять правову оцінку, що суперечить вимогам законодавства.

Натомість належними для судово-економічної експертизи є питання, спрямовані на документальне підтвердження господарських операцій, визначення їх обсягу, вартості або відповідності обліку встановленим вимогам.

Окремої уваги потребує питання відповідальності судового експерта. За порушення вимог законодавства він може бути притягнутий як до дисциплінарної, так і до кримінальної відповідальності.

Дисциплінарна відповідальність застосовується, зокрема, за рішенням Дисциплінарної комісії судових експертів Міністерства юстиції України та може полягати у зупиненні діяльності або позбавленні права на здійснення експертної діяльності.

Крім того, відповідно до положень Кримінальний кодекс України передбачено кримінальну відповідальність експерта за надання завідомо неправдивого висновку (ст. 384) та відмову від виконання покладених на нього обов'язків (ст. 385).

Таким чином, вихід експерта за межі своєї компетенції, у тому числі шляхом виконання функцій ревізії або аудиту, може мати не лише процесуальні, але й правові наслідки.

В умовах ускладнення економічних відносин та зростання ролі доказової бази у судових процесах особливого значення набуває чітке дотримання меж компетенції судового експерта як гарантії об'єктивності та процесуальної чистоти експертного дослідження. Подальшого розвитку потребує уніфікація підходів до формулювання питань експерту та недопущення підміни його функцій контрольними інструментами аудиту чи ревізії.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 28. Ст. 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 19.04.2026).
2. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень : наказ Міністерства юстиції України від 08.10.1998 № 53/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 26.12.2012 № 1950/5). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 19.04.2026).
3. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 9. Ст. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 19.04.2026).

УДК 657.6:336.22:339.9

Грищук Г.В.,
доктор філософії з обліку та оподаткування,
доцент кафедри обліку та аудиту,
Савченко В.А.,
здобувач ф-ту ФПСОА, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ КОНТРОЛЬОВАНИХ ОПЕРАЦІЙ МІЖ ПОВ'ЯЗАНИМИ ОСОБАМИ

В умовах інтеграції України у світову економіку важливого значення набуває аудит у сфері трансфертного ціноутворення. Зростання міжнародних трансакцій та посилення вимог контролюючих органів зумовлюють необхідність підвищення ефективності зовнішньої аудиторської перевірки. Це особливо актуально при імплементації міжнародної практики, зокрема настанов ОЕСР, у вітчизняне податкове законодавство. Адже на сьогодні аудит є інструментом, що має практичну цінність для бізнесу у вигляді зниження податкових ризиків, оптимізації бізнес-процесів і підвищення в цілому ефективності управління.

Дослідженню питання аудиту контрольованих операцій між пов'язаними особами присвятили наукові праці такі вітчизняні вчені-економісти як Дорош Н. І., Жиглей І. В., Краєвський В. М., Левицька С. О., Легенчук С. Ф., Мельник О. П., Мискін Ю. І., Моргуненко А. С., Петрик О. А., Фесенко В. В., які у своїх роботах розглядають організаційно-методичні підходи до оцінки контрольованих операцій, визначення їх відповідності принципу «витягнутої руки» та роль внутрішнього і зовнішнього аудиту за трансфертним ціноутворенням.

Аудит контрольованих операцій між пов'язаними особами базується на ст. 39 Податкового кодексу України та принципі «витягнутої руки», згідно з яким умови контрольованих операцій мають відповідати ринковим [1]. Це означає, що ціна і фінансові результати повинні визначатися на рівні, аналогічному операціям між незалежними сторонами. У зв'язку з цим аудитори зосереджують увагу на комплексній перевірці дотримання принципу «витягнутої руки» та повноті відображення таких операцій у бухгалтерському обліку. Проте, особливої уваги набуває не лише формальна відповідність операцій принципу «витягнутої руки», а й їх економічна сутність, ділова мета та узгодженість із загальною стратегією компанії. До основних напрямів аудиторської перевірки варто віднести наступні:

- ідентифікація пов'язаних осіб та правильність визначення ступеня пов'язаності відповідно до податкового законодавства;
- повнота визнання контрольованих операцій, включаючи операції, які можуть бути штучно роздроблені або замасковані під неконтрольовані;
- обґрунтованість вибору методу трансфертного ціноутворення та його відповідність функціональному аналізу сторін;
- якість та повнота документації з трансфертного ціноутворення;

- зіставність умов операцій із ринковими умовами;
- наявність економічної доцільності операцій та відсутність ознак штучного переміщення прибутку;
- дотримання вимог щодо розкриття інформації у фінансовій звітності та податковій звітності;
- своєчасність подання Звіту про контрольовані операції та повідомлень про участь у міжнародних групах компаній (у разі наявності).

Варто відзначити, що у сучасних умовах глобалізації та цифровізації аудит контрольованих операцій між пов'язаними особами трансформується з інструменту постфактум перевірки у важливий елемент превентивного управління податковими ризиками. У процесі аудиту операцій з пов'язаними особами перевіряється повнота і достовірність документації та звітності з трансфертного ціноутворення, обґрунтованість методів визначення ціни, а також відповідність умов операцій принципу «втягнутої руки». До того ж, окрема увага приділяється підтвердженню резидентства контрагентів і дотриманню критеріїв контрольованих операцій. Недотримання цих вимог може призвести до донарахування податків і штрафів. Практика свідчить, що навіть за наявності належної документації з трансфертного ціноутворення підприємства можуть стикатися з претензіями контролюючих органів у разі недостатнього обґрунтування функціонального профілю сторін або некоректного вибору зіставних операцій. Крім того, в умовах імплементації міжнародних ініціатив щодо протидії розмиванню податкової бази дедалі більшого значення набуває інтеграція аудиту контрольованих операцій у систему корпоративного управління. Це передбачає тісний взаємозв'язок між фінансовими, податковими та управлінськими функціями підприємства, а також використання сучасних аналітичних інструментів, зокрема Big Data TP та автоматизованих систем моніторингу ризиків. У такому контексті аудит виступає не лише як механізм контролю, а як джерело аналітичної інформації для прийняття стратегічних рішень, спрямованих на підвищення прозорості бізнесу та його стійкості до податкових викликів.

Отже, результати аудиту контрольованих операцій між пов'язаними особами мають важливе практичне значення для бізнесу, оскільки дозволяють підтвердити правильність формування трансфертних цін та відповідність операцій вимогам податкового законодавства. Проведення ефективного аудиту сприяє зниженню податкових ризиків, мінімізації ймовірності донарахування податкових зобов'язань і штрафних санкцій, а також підвищує рівень довіри з боку податкових органів. Це, у свою чергу, забезпечує стабільність діяльності підприємства, покращує його ділову репутацію та створює передумови для прийняття більш обґрунтованих управлінських рішень у сфері трансфертного ціноутворення.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n1031>

УДК 657.6

Залюбівська А.А.,

*здобувачка ф-ту податкової справи, обліку та аудиту,
3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,*

Державний податковий університет

науковий керівник – Панасюк О.В. – к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ РИЗИК-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

В умовах сучасної економічної нестабільності та підвищеного рівня невизначеності внутрішній аудит набуває ознак стратегічно важливого елементу системи корпоративного управління, який суттєво впливає на забезпечення стійкості підприємства. Зростання його ролі зумовлює необхідність постійного вдосконалення та оптимізації контрольних процедур з метою підвищення їх ефективності. Одним із ключових напрямів такої модернізації є впровадження ризик-орієнтованого підходу, що дає змогу спрямувати ресурси аудиту на найбільш уразливі сфери діяльності та зосередити увагу на попередженні критичних ризиків ще до їх виникнення.

Метою даного дослідження є узагальнення теоретичних положень та ідентифікація практичних аспектів удосконалення внутрішнього аудиту на основі впровадження ризик-орієнтованого підходу, що сприяє підвищенню ефективності функціонування підприємства, покращенню якості управлінських рішень і забезпеченню його фінансово-економічної стабільності в умовах невизначеності.

Одним із ключових аспектів дослідження є зіставлення традиційного та ризик-орієнтованого підходів до внутрішнього аудиту, що дає змогу визначити їхні основні відмінності та підтвердити необхідність переходу до більш сучасних методів організації аудиторської діяльності.

Традиційний підхід до внутрішнього аудиту базується на формуванні плану перевірок відповідно до встановленої періодичності, що не завжди враховує найбільш суттєві ризики діяльності підприємства. В межах цього підходу основна увага приділяється виявленню недоліків системи контролю та перевірці дотримання внутрішніх політик і процедур. При цьому процес дослідження діяльності часто є тривалим і може здійснюватися на основі інформації, яка втратила актуальність. На відміну від цього, ризик-орієнтований підхід передбачає формування плану аудиту з урахуванням оцінки ризиків, що дозволяє зосередити увагу на найбільш критичних напрямках діяльності. Такий підхід спрямований на ефективне управління ключовими ризиками та акцентує увагу на тих із них, які є недостатньо або, навпаки, надмірно контрольованими. Крім того, він забезпечує більш глибоке розуміння діяльності підприємства завдяки активній участі керівництва у процесі оцінювання ризиків.

Діяльність підприємства перебуває під впливом численних факторів ризику, які можуть діяти як окремо, так і в поєднанні, впливаючи на ефективність його процесів. Оскільки всі процеси спрямовані на досягнення основної мети –

зростання вартості підприємства, важливим є аналіз ризиків у межах цих процесів. Це дозволяє внутрішньому аудитору визначити пріоритетні напрями перевірок. Саме в цьому полягає суть ризик-орієнтованого підходу, виявити ключові перешкоди для досягнення цілей і знайти способи мінімізації їх негативного впливу [1, с. 65].

Діагностика ризиків охоплює такі основні етапи: аналіз ризиків, який передбачає виявлення ризиків та їх детальний опис; оцінювання ризиків, що включає визначення ймовірності їх виникнення та можливих втрат.

На першому етапі відбувається ідентифікація ризиків – це систематичний процес виявлення та аналізу можливих ризиків, притаманних певному виду діяльності, який піддається впливу різних факторів. Результатом даного етапу є формування Реєстру ризиків, який зазвичай включає: перелік виявлених ризиків, можливі заходи реагування на них, основні причини виникнення кожного ризику, уточнені категорії ризиків. На другому етапі здійснюється оцінка ризиків, під час якої визначаються їхня ймовірність виникнення та можливий вплив на діяльність організації. Вплив може мати як фінансові, так і нефінансові наслідки у разі реалізації ризику. Для узагальненої оцінки використовується карта ризиків – графічний інструмент, на якому всі виявлені ризики розміщуються відповідно до рівня їхньої ймовірності та сили впливу. Основною метою цього етапу є формування впорядкованого переліку ризиків за ступенем їхньої суттєвості, починаючи від найбільш значущих і завершуючи менш критичними для організації.

Концепція ризик-орієнтованого підходу ґрунтується на кількох ключових принципах. Вона передбачає впровадження підходу, що базується на визначенні, аналізі та постійному моніторингу рівнів ризику, прийнятих на підприємстві. Важливим є також те, що відповідальність за ідентифікацію та оцінювання ризиків покладається на всі рівні управління та всі підрозділи організації. При цьому процеси контролю, спрямовані на зниження ризиків, інтегруються у бізнес-процеси. Крім того, функція незалежної оцінки ефективності системи внутрішнього контролю та управління ризиками делегується внутрішньому аудиту [2, с. 54].

Основні переваги підходу, орієнтованого на врахування ризиків, полягають у тому, що він дозволяє здійснювати контрольну оцінку діяльності організації, забезпечує системний підхід до управління ризиками та дає змогу визначати й оцінювати очікуваний рівень ризику підприємства. Цей підхід ґрунтується на використанні даних, отриманих у системі статистичного обліку підприємства, що підвищує обґрунтованість рішень. Також він забезпечує моніторинг якості управлінських дій і аналіз причин, які призводять до зростання рівня ризиків. Важливою перевагою є можливість виявлення ризиків із тенденцією до зростання, що потребують особливої уваги та пріоритетного контролю. Крім того, підхід відзначається високою адаптивністю до специфіки виробничої діяльності підприємства та його контрольних функцій [3, с. 555].

Ризик-орієнтований підхід у внутрішньому аудиті є дієвим інструментом, який дозволяє підприємствам своєчасно виявляти та знижувати потенційні ризики, здатні впливати на їхню діяльність. Ключовий плюс цього підходу

полягає у спрямуванні аудиторських ресурсів на найбільш критичні ризикові зони, що забезпечує підвищення ефективності та результативності аудиторських перевірок. Використання ризик-орієнтованого підходу у внутрішньому аудиті дає змогу ефективно оцінювати дотримання норм законодавства, етичних принципів і внутрішніх регламентів компанії, а також концентрувати аудиторські перевірки на найважливіших напрямках діяльності.

Список використаних джерел

1. Гавриличенко Є. В. *Внутрішній аудит : навчальний посібник*. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. 164 с.
2. Воронко Р., Вовчик Н. *Управління ризиками і концепція ризик-орієнтованого внутрішнього контролю Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2018. Вип. 3-4. С. 49-58.
3. Кобелєв В. М., Перерва П. Г. *Переваги та недоліки ризик-орієнтованого підходу у внутрішньому аудиті аграрного підприємства. Бухгалтерський облік, контроль та аналіз в умовах інституційних змін: Збірник матеріалів науково-практичної конференції (27 жовтня 2022 р.)*. Полтава: ПДАУ, 2022. С. 554-556.

УДК 657.6

Зубенко В.С.,

*аспірантка ф-ту ОПМ, спец. 071 «Облік і оподаткування»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Слободяник Ю.Б. – д.е.н., професор кафедри аудиту*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛУ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Обмеженість бюджетного фінансування, запит на прозорість публічних коштів, інтеграція української освіти в європейський освітній простір та впровадження Цілей сталого розвитку актуалізують методологічне забезпечення роботи аудиторського підрозділу ЗВО [1]. У дворівневій моделі контролю державних фінансів внутрішній аудит виходить за межі контрольно-ревізійної функції, перетворюючись на управлінський інструмент обґрунтування рішень, мінімізації ризиків і раціонального розподілу ресурсів університету [2].

Фахові трактування внутрішнього аудиту різняться акцентами: Л.П. Кулаковська і Ю.В. Піча наголошують на незалежному характері діяльності, Н.І. Дорош – на її підтверджувально-консультативній природі [3, 4]. Глобальні стандарти внутрішнього аудиту задають консенсусне визначення, поєднуючи аудиторські та консультаційні послуги для створення додаткової вартості й удосконалення організації [5]. Ключовими ознаками функції є незалежність, об'єктивність та орієнтація на ефективність.

Провідною методологічною парадигмою є ризик-орієнтований підхід, що переносить акцент з перевірки окремих операцій на комплексну оцінку ризиків досягнення стратегічних цілей ЗВО через формування «аудиторського всесвіту»

та карти ризиків. Аудиторський цикл охоплює планування, діагностику об'єкта, розроблення програми, виконання процедур, документування, звітування та моніторинг упровадження рекомендацій, причому принциповим є не лише фіксація порушень, а й аналіз їхніх причин і супутніх слабкостей, брак якого визнано типовою вадою державного аудиту [2].

У практиці ЗВО доцільно поєднувати фінансовий аудит, аудит відповідності, операційний, IT-аудит та аудит ефективності [5]. Об'єктами перевірки є виконання кошторису, рух коштів фондів, публічні закупівлі, операції з держмайном, фінансова звітність, освітній і науковий процеси, реалізація грантових програм. Для систематизації об'єктів доцільне застосування адаптованої збалансованої системи показників сталого розвитку (BSC SD) з вісьмома перспективами: фінансовою, процесною, кадровою, клієнтською, ризиковою, інноваційно-технологічною, соціальною та екологічною [6].

Організаційна структура підрозділу будується на принципі функціональної незалежності: пряме підпорядкування керівника відділу ректору гарантує об'єктивність висновків [1]. Масштаб підрозділу варіюється від управління чи департаменту у великих університетах до відділу або сектору в менших; неприпустимим є покладання на аудиторів несумісних функцій, що створюють конфлікт інтересів [2].

Сучасні виклики пов'язані з цифровізацією (ERP-системи, електронний документообіг та data-аналітика забезпечують перехід до суцільного тестування й розширюють роль IT-аудиту [5]) та з інтеграцією парадигми сталого розвитку [7]. Зростання участі українських ЗВО в Times Higher Education Impact Rankings (з 5 закладів у 2019 р. до 42 у 2024 р. [8]) підтверджує становлення внутрішнього аудиту як інструмента оцінювання стратегії сталого розвитку, енергоефективності та академічної доброчесності, а ESG-показники подаються як окремі індикатори, індекси за перспективами або інтегральний індекс [6]. Контроль якості аудиторської діяльності, регламентований MCBA 2500 та ISSAI 1610, оцінюється за організаційним статусом, компетентністю аудиторів і систематичністю підходу [2; 5]; компетентність аудитора ЗВО передбачає обов'язкову участь у сертифікаційних програмах (CIA, CGAP) [1].

Отже, сучасна методологія роботи аудиторського підрозділу ЗВО поєднує ризик-орієнтований і процесний підходи, диференційоване застосування видів аудиту, цифрові інструменти аналітики, парадигму сталого розвитку та механізми контролю якості, що сприяє прозорості, підзвітності та інтеграції університету до європейського освітнього простору.

Список використаних джерел:

1. Лихін Д. А., Крамаренко І. В., Романюк А. С. Удосконалення системи внутрішнього аудиту, пропозиції та перспективи розвитку щодо практичної його реалізації // *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2021. Вип. 17. С. 83–87. URL: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/17.16> (дата звернення: 19.04.2026).
2. Слободяник Ю. Б. Актуальні проблеми внутрішнього аудиту в секторі державного управління // *Збірник матеріалів наук.-практ. конф. ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*. С. 178–180. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/23405> (дата звернення: 19.04.2026).

3. Кулаковська Л. П., Піча Ю. В. *Організація і методика аудиту : навч. посіб. 3-тє вид.* Київ : Каравелла, 2006. 560 с.
4. Дорош Н. І. *Сутність та призначення внутрішнього аудиту.* Вісник ЖДТУ. 2006. № 1. С. 41–46. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/viewFile/112442/107274.pdf> (дата звернення: 19.04.2026)
5. Ткаченко О. С., Роздайбіда Н. В. *Вивчення внутрішнього аудиту на нефінансових підприємствах* // БізнесІнформ. 2023. № 9. С. 191–196. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-191-196> (дата звернення: 19.04.2026).
6. Худолей В. Ю., Карпенко О. В., Бірюков Є. О. *Система оцінки та моніторингу сталого розвитку підприємства* // Economic Synergy. 2025. № 1 (15). С. 8–18. URL: <https://doi.org/10.53920/ES-2025-1-1> (дата звернення: 19.04.2026).
7. Шевченко І. М., Дармофал Е. Ю. *Концепція сталого розвитку закладу вищої освіти: трансформаційний аспект* // Український педагогічний журнал. 2025. № 2. С. 55–64. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-2-55-64> (дата звернення: 19.04.2026).
8. Акімова О. Ю., Довгопол Є. В. *Внесок закладів вищої освіти України у досягнення Цілей сталого розвитку* // Аспекти публічного управління. 2025. Т. 13, № 2. С. 61–74. URL: <https://doi.org/10.15421/152521> (дата звернення: 19.04.2026).

УДК 657.6

Казнодій Є.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бугай Н.О. – к.е.н., доцент кафедри аудиту*

ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ АУДИТОРА В ОЦІНЦІ ДОСТАТНОСТІ ТА НАЛЕЖНОСТІ АУДИТОРСЬКИХ ДОКАЗІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ Й ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТ

При організації належного проведення аудиту найважливіша роль відводиться професійному судженню – застосування його є необхідним елементом виконання завдань з аудиту. Відмінна риса професійного судження полягає в тому, що воно здійснюється аудитором, який має професійну підготовку, кваліфікацію і досвід, – а це допомагає у здобутті навичок і умінь, необхідних для формування розумних суджень. Професійне судження аудитора є складним та багатограним процесом, який включає в себе аналіз різних факторів, таких, як: фінансові показники, ризики бізнес-середовища, контрольні процедури та інші. Формуючи об'єктивну картину фінансового стану підприємства, аудитор сприяє зниженню інформаційної асиметрії на ринку, стабільнішому середовищу для економічної безпеки та захисту інтересів стейкхолдерів. Як відомо, метою аудиторської перевірки фінансової звітності є надання аудитору можливості сформулювати думку щодо того, чи складена фінансова звітність в усіх суттєвих аспектах відповідно до застосовної концептуальної основи фінансової звітності. Основою для формування такої думки є аудиторські докази. Аудитор повинен здійснювати оцінку інформації з урахуванням ризиків суттєвого викривлення, рівня суттєвості та характеру господарських операцій певного підприємства. Відповідно до Міжнародних

стандартів аудиту, аудитор повинен отримати достатні та прийнятні аудиторські докази для обґрунтування своєї думки [1]. Однак МСА не дають вичерпного переліку процедур чи точного обсягу доказів для кожної конкретної ситуації. Саме тут центральну роль відіграє професійне судження – застосування відповідних знань, підготовки та досвіду в контексті стандартів аудиту, бухгалтерського обліку та етики для прийняття обґрунтованих рішень. Невід’ємним супутником професійного судження є професійний скептицизм, який вимагає від аудитора критичної оцінки вагомості отриманих доказів.

Судження дозволяє ідентифікувати ситуації, де докази суперечать один одному – наприклад, коли відповіді управлінського персоналу на запити не узгоджуються з даними зовнішніх підтверджень або результатами аналітичних процедур. Саме через призму скептицизму аудитор приймає рішення про необхідність залучення додаткових джерел інформації, щоб забезпечити належність (релевантність та достовірність) доказів, а не лише їх кількісну достатність». Певна річ, що аудиторський процес починається з чіткого планування. На загальному рівні спершу визначається рівень суттєвості. Паралельно аудитор проводить оцінку ризиків, щоб ідентифікувати найбільш вразливі ділянки обліку. Однією з ключових процедур тут є аналітичний огляд: статті бухгалтерського обліку детально аналізуються по зміні порівняно з минулим періодом. Незрозумілі або значні коливання сигналізують про ризиковані зони, що вимагають посиленої уваги зі сторони аудитора. Саме на основі професійного судження аудитор пов’язує ці два елементи. Всі суми, що вище визначеного рівня суттєвості, мають бути ретельно проаудировані. Водночас, зони з високим ризиком можуть вимагати тестування навіть сум, що є нижчими за рівнем суттєвості. Після ідентифікації ризиків професійне судження використовується, щоб визначити, який рівень доказів потрібен і які твердження треба покрити для кожної суттєвої статті звітності. Твердження – це базові припущення управлінського персоналу, втілені у фінансовій звітності. Аудиторські процедури спрямовані на перевірку цих тверджень. Ключовими твердженнями є: occurrence, completeness, accuracy, cut-off, classification and presentation, existence, valuation, and rights/obligations [2]. Професійне судження є вирішальним при виборі якими саме процедурами будуть перевірятися ці твердження. Аудитор повинен застосовувати професійний скептицизм та судження протягом усього аудиту, постійно оцінюючи, чи є отримані докази достатніми та належними для формування думки.

Особливої складності застосування професійного судження набуває при перевірці оціночних значень, таких як резерви під очікувані кредитні збитки, справедлива вартість активів або оцінка гудвілу. У цих зонах аудитор змушений оцінювати не лише фактичні дані, а й обґрунтованість припущень керівництва. Професійне судження тут спрямоване на виявлення ознак можливої упередженості управлінського персоналу. Аудитор має самостійно визначити межу допустимого відхилення, за якою розрахункова оцінка клієнта перетворюється на суттєве викривлення звітності, що зазвичай відповідає сумі матеріальності або її частині. Професійне судження не є інтуїцією чи довільним вибором. Натомість, це структурований розумовий процес, заснований на

чинних стандартах, досвіді та об'єктивній аналітиці фактів. Якість аудиторської перевірки напряму залежить від здатності аудитора застосовувати обґрунтоване професійне судження на кожному етапі від планування до фінальної оцінки зібраних доказів. Саме воно дає змогу аудитору адекватно інтерпретувати вимоги стандартів у мінливих обставинах, визначати ключові ризики, встановлювати обґрунтований рівень суттєвості та розробляти процедури у відповідь, які забезпечать збір достатніх та належних доказів. Таким чином, розвиток та вдосконалення навичок професійного судження, підкріплених постійним професійним скептицизмом є безперервним завданням для кожного фахівця. Саме на здатності аудитора приймати обґрунтовані рішення ґрунтується кінцева мета аудиту – формування надійної думки та, як наслідок, довіра суспільства до фінансової інформації.

Список використаних джерел

1. *Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2021 року, частина I.*
2. *Додаток до міжнародних стандартів контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2021 року, частина III.*

УДК 657.6

Ковтунівська А.В.,

*здобувачка ф-ту бізнесу та сфери обслуговування, 5 курсу,
спец. D1 «Облік і оподаткування»,*

Державний університет «Житомирська політехніка»,

науковий керівник – Лайчук С.М. – к.е.н.,

доцент кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку

ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ АУДИТУ В УМОВАХ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасні тенденції розвитку світової та національної економіки характеризуються поглибленням глобалізаційних процесів, підвищенням нестабільності фінансового середовища та посиленням вимог до відкритості й прозорості діяльності суб'єктів господарювання. У таких умовах особливого значення набуває питання забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємств. Одним із дієвих інструментів, який сприяє підвищенню стабільності функціонування підприємств та формуванню довіри до їх діяльності з боку держави, інвесторів і суспільства, виступає аудит.

Аудит забезпечує незалежну професійну оцінку фінансової інформації підприємства, що дозволяє підтвердити її достовірність та об'єктивність. Крім того, аудиторські процедури сприяють своєчасному виявленню потенційних ризиків і загроз, здатних негативно впливати на фінансову стабільність і результати діяльності підприємства.

Економічна безпека підприємства розглядається як комплексний стан захищеності його ресурсного потенціалу від внутрішніх і зовнішніх загроз, що

виникають у процесі господарської діяльності. До такого потенціалу належать фінансові, матеріальні, інформаційні та інші ресурси, ефективність використання яких значною мірою визначає рівень конкурентоспроможності підприємства. У цьому контексті аудит виконує важливу контрольну та аналітичну функцію, оскільки дає змогу виявити недоліки в організації бухгалтерського обліку, оцінити ефективність системи внутрішнього контролю, а також встановити факти нераціонального використання ресурсів. Проведення аудиторських перевірок сприяє зміцненню фінансової дисципліни та підвищенню якості управлінських рішень.

Одним із ключових напрямів аудиторської діяльності є підтвердження достовірності фінансової звітності підприємств. Фінансова звітність є основним джерелом інформації для прийняття управлінських рішень як керівництвом підприємства, так і зовнішніми користувачами – інвесторами, кредиторами, державними органами та іншими заінтересованими сторонами. Надійність і правдивість такої інформації створює передумови для ефективної взаємодії між учасниками економічних відносин. Відсутність незалежного контролю значно підвищує ризик викривлення фінансових показників, що може призвести до прийняття помилкових управлінських рішень і спричинити фінансові втрати. Таким чином, аудит виступає важливим елементом системи забезпечення інформаційної прозорості та достовірності фінансових даних.

Важливою функцією аудиту є також запобігання фінансовим правопорушенням та зловживанням. У процесі аудиторської перевірки здійснюється оцінка системи внутрішнього контролю підприємства, аналізуються фінансові потоки та визначаються потенційні ризики виникнення шахрайських дій або неефективного використання коштів. Виявлення таких проблем дає змогу розробити рекомендації щодо їх усунення та вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами. У результаті підприємство отримує можливість підвищити ефективність своєї діяльності та знизити рівень економічних ризиків.

У сучасних умовах суттєво зростає значення аудиту в контексті реалізації концепції сталого розвитку. Сутність цієї концепції полягає у досягненні балансу між економічними результатами діяльності підприємства, соціальною відповідальністю та дотриманням екологічних стандартів. Багато підприємств сьогодні приділяють значну увагу формуванню нефінансової звітності, у якій відображається інформація щодо соціальних, екологічних та управлінських аспектів їх діяльності. У цьому випадку аудит сприяє підвищенню рівня довіри до такої інформації та забезпечує її об'єктивність і достовірність.

Важливість аудиту значно зростає також у контексті євроінтеграційних процесів та інтеграції України до міжнародного економічного простору. Гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами аудиту, впровадження сучасних цифрових технологій у сфері фінансового контролю та підвищення професійного рівня аудиторів створюють передумови для подальшого розвитку аудиторської діяльності. Це сприяє підвищенню ефективності контролю фінансових процесів і зміцненню економічної безпеки як окремих підприємств, так і держави загалом.

Отже, аудит є важливим інструментом формування ефективної системи економічної безпеки підприємств і забезпечення їх сталого розвитку. Його застосування сприяє підвищенню прозорості фінансово-господарської діяльності, підтвердженню достовірності фінансової інформації, а також своєчасному виявленню ризиків і порушень, які можуть негативно впливати на фінансову стабільність підприємства. Незалежна аудиторська оцінка діяльності суб'єктів господарювання сприяє вдосконаленню системи внутрішнього контролю, зміцненню фінансової дисципліни та більш ефективному управлінню ресурсами.

Крім того, проведення аудиторських процедур дозволяє зменшити ризик фінансових зловживань, підвищити рівень довіри з боку стейкхолдерів, кредиторів, інвесторів і державних інституцій, а також створити підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. У сучасних умовах трансформації економічної системи та інтеграції України до світового економічного простору аудит є одним із факторів підвищення конкурентоспроможності підприємств.

УДК 657.6

Красюк С.О.,

аспірант ф-ту ОПМ, спец. 071 «Облік і оподаткування»

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,

науковий керівник – Кошець О.В. – к.е.н., професор кафедри аудиту

АУДИТ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ

Страховий сектор є важливою складовою фінансової системи, що забезпечує перерозподіл ризиків, підтримання економічної стабільності та формування довіри між учасниками ринку. Актуальність теми обумовлена фундаментальними трансформаціями в страховому секторі, де посилення регуляторних стандартів поєднується з викликами цифровізації, геополітичної нестабільності та необхідністю інтеграції принципів сталого розвитку, що набуває критичного значення для українського ринку в посткризовий період відновлення. Страховий сектор, як ключовий елемент фінансової системи, потребує надійних інструментів, які не тільки підтримують поточну операційну стабільність, але й забезпечують адаптивність до нових типів ризиків, таких як кліматичні загрози, кібератаки та соціальні трансформації. Метою дослідження є всебічний аналіз ролі аудиту як стратегічного інструменту для зміцнення фінансової стійкості страхових компаній та створення передумов для сталого розвитку ринку в національному та глобальному контексті. Методика дослідження охоплює системний аналіз нормативно-правової бази (Закон України «Про аудиторську діяльність», положення НБУ щодо страхування), порівняльний підхід із орієнтацією на європейські стандарти Solvency II, а також

емпіричне узагальнення практики аудиторських перевірок страховиків у різних економічних умовах. Гіпотеза полягає в тому, що розширений аудит із фокусом на нефінансові ризики та принципи сталого розвитку здатен трансформувати страхові компанії з реактивних учасників ринку у проактивних агентів, стійких до системних викликів. Теоретична база поєднує концепції фінансової стійкості страхування (збалансованість доходів і витрат у динамічному середовищі) з підходами сталого розвитку, де аудит виступає зв'язуючою ланкою між економічними показниками, соціальною відповідальністю та екологічними факторами, формуючи інтегровану систему управління [1].

Аудит страхових компаній розглядається як комплексний механізм контролю, що забезпечує достовірність фінансової звітності та сприяє стратегічній стійкості в умовах високої ринкової волатильності. Класичний фінансовий аудит відповідно до МСА охоплює перевірку активів, зобов'язань і страхових резервів, однак сучасні умови вимагають його розвитку до рівня оцінки багатовимірних ризиків, включно з операційними, екологічними та соціальними, що перетворює аудит на інструмент превентивного стратегічного управління. Це не лише забезпечує дотримання регуляторних вимог, але й підвищує рівень довіри стейкхолдерів через прозорість управлінських процесів [2]. Перший логічний блок присвячено ризик-менеджменту: аудит дозволяє виявляти критичні вразливості у структурі активів, інвестиційних портфелях та системі резервування, а також формує рекомендації щодо їх оптимізації та диверсифікації, що є основою фінансової стійкості. Внутрішній аудит доповнює зовнішній, забезпечуючи безперервний моніторинг і коригування управлінських рішень у щоденній діяльності страховиків. Другий блок акцентує увагу на прозорості звітності: цифровізація аудиторських процедур, зокрема застосування автоматизованого аналітичного тестування, дає змогу інтегрувати нефінансові дані та узгоджувати їх із принципами сталого розвитку, що підвищує конкурентоспроможність компаній на міжнародному рівні [3].

Третій блок підкреслює превентивну функцію: використання стрес-тестування та ORSA (власна оцінка ризиків і платоспроможності) дозволяє завчасно моделювати кризові сценарії та знижувати ймовірність системних збоїв на ринку. Порівняння з підходами Solvency II демонструє, що інтеграція аудиту в систему нагляду формує екосистему сталого розвитку, у якій страхування виступає драйвером зеленої економіки. У сукупності ці блоки утворюють узгоджену послідовність, де аудит поступово еволюціонує від інструменту «комплаєнсу» до стратегічного драйвера розвитку, поєднуючи фінансову стійкість із принципами сталості та сприяючи адаптації українського ринку до глобальних викликів в умовах високої невизначеності [4]. Наукові результати полягають в обґрунтуванні аудиту як багатофункціонального інструменту, що забезпечує фінансову стійкість через комплексний ризик-контроль і водночас сприяє сталому розвитку завдяки інтеграції ESG-факторів у корпоративне управління. Практичні результати включають розробку адаптованих моделей розширеного аудиту для українського ринку, що сприяють переходу до проактивної моделі управління з орієнтацією на довгострокову стійкість.

Рекомендації передбачають запровадження обов'язкового аудиту сталого

розвитку для системно важливих страховиків під наглядом НБУ, модернізацію внутрішніх аудиторських функцій із використанням цифрових технологій та стрес-тестування, а також поступову гармонізацію регуляторних підходів із Solvency II для посилення наглядової ефективності. Обґрунтування базується на причинно-наслідковій логіці: аудит знижує рівень ризиків, підвищує прозорість та створює передумови для сталого розвитку страхового сектору як важливого елементу національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Непочатенко О. О., Бечко П. К., Колотуха С. М., Пономаренко О. В. Сталий розвиток страхового ринку за сучасних умов: концептуальні основи та чинники його забезпечення // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". - 2024. - №2.
2. Максимюк А. Аудит страхових компаній в Україні [Електронний ресурс] // Acta Academiae Beregsasiensis. Economics. – 2024. – № 1(6). – С. 392–403. DOI: 10.58423/2786-6742/2024-6-392-403
3. Лютова Г. М., Лаврова О. О. Внутрішній аудит у страхових компаніях [Електронний ресурс] // Фінансовий простір. – 2017. – № 1. – С. 75–82.
4. Дем'янчук М. А., Маслій Н. Д., Жаданова Ю. О. Страхова екосистема України: забезпечення розвитку страхових компаній [Електронний ресурс] // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». – 2021. – № 18. DOI: 10.20535/2307-5651.18.2021.230064

УДК 658.562:629.7

Купріянова А.О.,

здобувачка ф-ту ПСОА, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Державний податковий університет,
науковий керівник – Рябчук О. Г. – к.е.н., доцент кафедри обліку та аудиту

НЕОБХІДНІСТЬ ESG-АУДИТУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АВІАЦІЙНОЇ СФЕРИ

У сучасних умовах розвитку світової економіки все більшого значення набуває концепція ESG (Environmental, Social, Governance), яка відображає інтеграцію екологічних, соціальних та управлінських аспектів у діяльність підприємств. ESG-підхід орієнтований не лише на досягнення фінансових результатів, а й на забезпечення сталого розвитку, підвищення відповідальності бізнесу перед суспільством та мінімізацію негативного впливу на довкілля.

Концепція ESG охоплює три елементи. Екологічний елемент стосується впливу компанії на довкілля, включаючи викиди парникових газів, ефективне використання ресурсів та впровадження екологічно чистих технологій. Соціальний елемент включає безпеку та якість обслуговування клієнтів, умови праці працівників, дотримання трудових прав та загальну соціальну відповідальність бізнесу. Управлінський елемент включає належне корпоративне управління, прозору бізнес-практику, дотримання етичних стандартів та ефективні процеси прийняття рішень [1; 3].

У поточному контексті, ESG-аудит слід розглядати як важливий проєкт або

процес оцінки ефективності діяльності компанії відповідно до встановлених стандартів. Процес ESG-аудиту включає ретельну оцінку нефінансових аспектів діяльності, таких як екологічні, соціальні та управлінські аспекти, а також рівень розкриття цих аспектів та відображення у звітності. Він відрізняється від стандартного фінансового аудиту тим, що його сфера охоплює не лише фінансові ризики, а й стандарти сталого розвитку. Окрім того, що ESG-аудит використовується для оцінки того, чи звітує організація, він також використовується для оцінки сталості організації в довгостроковій перспективі та її репутації, а також для того, чи відповідає вона поточним потребам інвесторів та суспільства в цілому [1].

Авіація має унікальні експлуатаційні фактори, які роблять практики ESG ще більш застосовними. Найбільш очевидним із цих впливів на навколишнє середовище є рівень викидів парникових газів, зокрема CO₂, що утворюються літаками. Авіація також створює велику кількість шумового забруднення, що сприяє необхідності для компаній брати на себе більшу екологічну відповідальність та розробляти й впроваджувати ефективні системи контролю для мінімізації свого впливу на навколишнє середовище.

Водночас, авіаційний сектор продовжує відчувати неухильно зростаючі потреби в безпеці та соціальній відповідальності. Деякі з основних вимог до діяльності авіаційної компанії включають забезпечення безпеки пасажирів, дотримання належних стандартів обслуговування, створення належних умов праці для співробітників та соціальну відповідальність перед клієнтами. Це ті самі фактори, які формують основу соціального аспекту ESG, і таким чином мають суттєвий вплив на рівень довіри клієнтів до бізнесу та впливають на його ділову репутацію [2; 3].

Регуляторна база, розроблена на національному та глобальному рівнях, є ще одним важливим фактором, що впливає на діяльність авіаційних компаній. Дотримання правил, встановлених міжнародними авіаційними організаціями, слугує мінімальними умовами функціонування цього сектору та діє як рушійна сила для компаній до покращення корпоративного управління, підвищення прозорості та дотримання стандартів сталого розвитку. Крім того, зростає тиск з боку інвестиційної спільноти, оскільки все більше компаній звертають увагу на нефінансові дані при оцінці діяльності авіакомпаній.

У цих умовах особливого значення набуває ESG-аудит як інструмент комплексної оцінки діяльності авіаційних підприємств. Його застосування дозволяє системно аналізувати екологічні, соціальні та управлінські аспекти, що формують довгострокову стійкість підприємства. Зокрема, ESG-аудит забезпечує оцінку екологічного впливу діяльності, включаючи аналіз викидів, ефективності використання ресурсів та впровадження екологічних технологій, що сприяє зниженню негативного впливу на довкілля [1; 2].

Важливим напрямом є контроль соціальних аспектів, зокрема рівня безпеки, умов праці персоналу та якості обслуговування клієнтів. Це дозволяє своєчасно виявляти проблемні питання та підвищувати рівень соціальної відповідальності підприємства. Окрім цього, ESG-аудит передбачає оцінку системи корпоративного управління, включаючи прозорість діяльності, ефективність

внутрішнього контролю та дотримання етичних стандартів.

Загалом ESG-аудит виступає важливим інструментом підвищення прозорості та підзвітності авіаційних підприємств, сприяє зміцненню довіри з боку інвесторів і суспільства, а також створює передумови для сталого розвитку галузі в умовах сучасних економічних викликів.

Список використаних джерел

1. Гевлич Л. Інтеграція ESG-звітності та аудиту: сучасні підходи та стандарти. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Економіка». 2026. № 40 (68). DOI: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-40\(68\)-205-210](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2026-40(68)-205-210) (дата звернення: 18.04.2026).
2. Панченко В. Управління логістичною компонентою підприємств авіаційної галузі. Modeling the development of the economic systems. 2024. № 3, С. 81–86. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-11> (дата звернення: 19.04.2026).
3. Чала В., Демидов Б. Впровадження міжнародних норм ESG-аудиту підприємництва для індикації сталого розвитку України. Економічний простір. 2025. № 206. DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.206.191-198> (дата звернення: 19.04.2026).

УДК 657.6:657.21

Малюта Ю.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курс, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Примаченко О.Л. – к.е.н., доцент кафедри
бухгалтерського обліку та консалтингу*

АУДИТ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

В умовах сучасних глобальних викликів та високого рівня ринкової невизначеності аудит фінансової звітності трансформується із суто контрольної функції у стратегічний інструмент превентивного захисту та забезпечення економічної безпеки підприємства. Організаційно-методичні засади аудиту фінансової звітності підприємства становлять комплекс взаємопов'язаних принципів, підходів і процедур, спрямованих на забезпечення достовірності, повноти та неупередженості інформації, яка відображається у фінансовій звітності. У сучасних умовах господарювання аудит виступає не лише інструментом контролю, але й важливим елементом формування довіри між суб'єктами економічних відносин, зокрема власниками, інвесторами, кредиторами та державними органами. Саме тому організаційно-методичні аспекти аудиту набувають особливої актуальності, оскільки визначають якість та ефективність аудиторського процесу. Організаційна складова аудиту передбачає створення належних умов для його проведення, включаючи визначення цілей, об'єктів і суб'єктів аудиту, формування аудиторської групи, розподіл обов'язків між її членами, а також планування аудиторських процедур.

Важливим елементом є дотримання принципу незалежності аудитора, який забезпечує об'єктивність висновків та запобігає виникненню конфлікту інтересів. Організація аудиту також включає вибір оптимальної форми його проведення, яка може бути внутрішньою або зовнішньою, залежно від потреб підприємства та вимог законодавства. Важливе місце в системі організаційно-методичних засад аудиту займає нормативно-правове регулювання, яке визначає загальні вимоги до складання та перевірки фінансової звітності. Зокрема, в Україні ключову роль відіграє Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], який встановлює принципи ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності, а також Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2], що регламентує правові засади здійснення аудиту, права та обов'язки аудиторів і суб'єктів господарювання. Дотримання положень цих нормативних актів є обов'язковою умовою проведення якісного аудиту та забезпечення його відповідності міжнародним стандартам. Методична складова аудиту фінансової звітності охоплює систему методів, прийомів і процедур, що застосовуються для збору та оцінки аудиторських доказів. Основою методології є міжнародні стандарти аудиту, які встановлюють загальні вимоги до планування, виконання та документування аудиторської роботи. Важливим аспектом є оцінка ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності, що дозволяє аудитору зосередити увагу на найбільш проблемних ділянках обліку. У цьому контексті застосовуються аналітичні процедури, тестування системи внутрішнього контролю, а також детальні перевірки окремих операцій і залишків на рахунках. Процес аудиту складається з етапів планування, проведення аудиту, та формування аудиторського звіту. Особливу роль у забезпеченні ефективності аудиту відіграє система внутрішнього контролю підприємства. Її надійність впливає на обсяг аудиторських процедур і рівень довіри до отриманих даних. Аудитор оцінює ефективність внутрішнього контролю з метою визначення можливості покладатися на нього при формуванні висновків. У разі виявлення недоліків у системі контролю аудит може включати рекомендації щодо їх усунення, що сприятимуть підвищенню загального рівня управління підприємством. У контексті євроінтеграційних трансформацій аудит фінансової звітності стає ключовим механізмом підтвердження надійності українських підприємств для міжнародних партнерів та донорів. Якісний аудит сприяє мінімізації корупційних ризиків та підвищує прозорість використання ресурсів, спрямованих на економічне відродження країни. Гармонізація вітчизняних організаційно-методичних засад аудиту з директивами ЄС дозволяє інтегрувати вітчизняний бізнес у спільний європейський економічний простір. Відповідно, розвиток незалежного аудиту виступає гарантом фінансової стабільності та довіри у системі повоєнної відбудови. Це створює надійний фундамент для довгострокового зростання та зміцнення конкурентних позицій українських суб'єктів господарювання на світовому ринку.

В умовах глобальної нестабільності аудит фінансової звітності перетворюється на базовий інструмент забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. Він дозволяє вчасно ідентифікувати приховані

фінансові ризики, запобігати втратам активів та мінімізувати ймовірність суттєвих викривлень у звітності. Якісна організація аудиторського процесу забезпечує не лише контроль, а й стратегічну стійкість бізнесу, створюючи надійний фундамент для довгострокового сталого розвитку. Завдяки впровадженню міжнародних стандартів аудиту підприємства отримують можливість підтвердити свою прозорість перед інвесторами, що є запорукою виживання та зростання в умовах кризи. Таким чином, аудиторський висновок виступає гарантією безпеки для всіх учасників економічних відносин, зміцнюючи довіру до фінансової системи загалом. Вдосконалення методичних підходів до перевірки звітності є необхідною відповіддю на сучасні виклики, що стоять перед українською економікою на шляху до стабільності.

Список використаних джерел

1. *Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні* : Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. Дата оновлення 01.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 19.04.2026).
2. *Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність* : Закон України від 16.07.1999 р. №2258-VIII. Дата оновлення 26.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 19.04.2026).

УДК 657.6:004

Назарчук А.П.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бугай Н.О. – к.е.н., доцент кафедри аудиту*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ АУДИТУ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Актуальність цифровізації аудиту зумовлена зростаючою потребою у підвищенні прозорості, ефективності та достовірності системи фінансового контролю в умовах розвитку цифрової економіки. Використання сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем аналізу даних, штучного інтелекту та цифрових платформ дозволяє значно підвищити якість аудиторських процедур, скоротити час перевірок та мінімізувати ризик помилок або зловживань.

Цифровізація аудиту сприяє більш оперативному отриманню та обробці фінансової інформації, що забезпечує підвищення ефективності контролю за використанням фінансових ресурсів та зміцнення довіри до результатів фінансової звітності. Таким чином, впровадження цифрових технологій у сферу аудиту є важливим чинником удосконалення системи фінансового контролю та забезпечення прозорості діяльності підприємств.

У науковій літературі цифровізація аудиту розглядається як важливий напрям розвитку системи фінансового контролю. Так, автори Брадул О. М. та Юнацький М. О. у своїх дослідженнях підкреслюють, що впровадження

цифрових технологій у сферу аудиту сприяє підвищенню прозорості фінансової інформації, покращенню якості аудиторських висновків та підвищенню ефективності управління підприємствами [1]. Інші науковці, зокрема Малінка І. Л., Дедушко О. І. відзначають важливість використання сучасних інформаційних систем для автоматизації аудиторських процедур та підвищення рівня фінансової дисципліни [2].

Отже, можна зазначити, що цифровізація аудиту розглядається як важливий напрям удосконалення системи фінансового контролю, оскільки впровадження сучасних цифрових технологій сприяє підвищенню прозорості фінансової інформації, автоматизації аудиторських процедур та підвищенню ефективності управління і фінансової дисципліни підприємств. Вона суттєво підвищує прозорість та ефективність фінансового контролю. Використання сучасних цифрових технологій і автоматизованих систем аналізу даних забезпечує більш повний моніторинг фінансових операцій, оперативне виявлення порушень та підвищення достовірності фінансової інформації. Особливо важливе значення цифровий аудит має у сфері публічних фінансів, де він сприяє прозорому використанню бюджетних коштів, запобіганню фінансовим порушенням та зміцненню фінансової дисципліни [3].

У сучасній практиці аудиту активно впроваджуються цифрові технології, які суттєво розширюють можливості фінансового контролю та підвищують ефективність аудиторських процедур. Зокрема, використання технологій Big Data та аналітики даних дає змогу опрацьовувати значні обсяги фінансової інформації та своєчасно виявляти ризики і можливі порушення.

Важливу роль відіграють також штучний інтелект і машинне навчання, що забезпечують автоматизований аналіз фінансових операцій та прогнозування потенційних ризиків. Хмарні технології сприяють оперативному доступу до фінансових даних у режимі реального часу, а Blockchain-технології забезпечують прозорість і незмінність фінансових транзакцій, знижуючи ризики шахрайства.

Крім того, використання спеціалізованого аудиторського програмного забезпечення дозволяє автоматизувати обробку документів та проведення аудиторських тестів, що в результаті скорочує час проведення аудиту, підвищує точність аналізу та зменшує вплив людського фактору на результати аудиторської перевірки [3].

Проте, незважаючи на значні переваги цифровізації аудиту, її впровадження пов'язане з певними труднощами. Серед основних проблем можна виділити недостатній рівень цифрової підготовки аудиторів, обмеженість фінансових ресурсів для впровадження сучасних технологій, а також ризики кібербезпеки.

Водночас розвиток цифрових технологій відкриває широкі перспективи для подальшого вдосконалення системи фінансового контролю. У майбутньому очікується активне впровадження штучного інтелекту, автоматизованих систем аудиту та інтегрованих цифрових платформ, що дозволить значно підвищити ефективність аудиторської діяльності.

Таким чином, цифровізація аудиту є важливим чинником підвищення прозорості та ефективності системи фінансового контролю. Використання

сучасних інформаційних технологій забезпечує більш глибокий аналіз фінансових даних, підвищує достовірність аудиторських висновків та сприяє зниженню ризиків фінансових порушень. Подальший розвиток цифрових інструментів у сфері аудиту сприятиме модернізації системи фінансового контролю, підвищенню ефективності управління фінансовими ресурсами та зміцненню довіри до фінансової інформації.

Список використаних джерел

1. Брадул О. М., Юнацький М. О. Цифровізація аудиту в умовах війни: досвід України та країн ЄС. Майбутнє – аудит : матеріали Міжнар. науково-практ. інтернет-конф. присвяч. пам'яті д.е.н., проф. Нусінова В.Я., м. Кривий Ріг, 15 січ. 2025 р. 2025. С. 17–19. URL: <http://ds.knu.edu.ua/jspui/handle/123456789/6948> (дата звернення: 11.03.2026).
2. Малінка І. Л., Дедушко О. І. Цифровізація аудиту у високотехнологічних компаніях. Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія : матеріали XIV Міжнар. науково-практ. конф. м. Тернопіль, 5 груд. 2025 р. 2025. С. 528–531.
3. Садовська І. Б., Мельник К. П., Дубинецька П. П., Содома Р. І. Цифровізація аудиту та внутрішнього контролю за ухваленням і реалізацією управлінських рішень. Ефективна економіка. 2025. № 10. URL: https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/16716/1/%D0%A1%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%94%D0%A0%D0%A3%D0%9A.pdf (дата звернення: 11.03.2026).

УДК 657.6

Пейзак М.І.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бугай Н.О. – к.е.н., доцент кафедри аудиту*

ОБЛІК ТА АУДИТ ПРИБУТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ Й ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Безперервний розвиток цифрової економіки змушує промислові підприємства переглядати підходи до управління своїми фінансовими результатами. В умовах жорсткої конкуренції та ринкової нестабільності прибуток залишається ключовим показником, що відображає ефективність господарської діяльності, рівень рентабельності та інвестиційну привабливість господарюючого суб'єкта. Метою організації й методики обліку та аудиту прибутку в умовах цифрових трансформацій є забезпечення формування та підтвердження достовірних показників фінансового результату для прийняття обґрунтованих рішень. До ключових завдань належать: розкриття взаємозв'язку доходів і витрат, визначення прозорого механізму формування прибутку, дослідження порядку його оприбуткування та планування, а також розробка сучасних організаційних й методичних процедур перевірки з використанням новітніх технологій. Особливість діяльності промислових підприємств полягає у наявності складного виробничого циклу, багатоетапного процесу формування

собівартості продукції та значних обсягах накладних витрат. Це робить процес обліку прибутку чутливим до будь-яких неточностей у первинній документації. Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати [1]. Прибуток є ключовим показником ефективності господарської діяльності суб’єкта господарювання. При цьому принциповим є не лише правильне визнання відповідних показників, а й забезпечення їх своєчасного, повного та достовірного відображення в облікових регістрах. Оприбуткування фінансового результату здійснюється шляхом закриття рахунків доходів і витрат із подальшим визначенням чистого прибутку підприємства. Цей процес формує основу для майбутнього планування, яке є невід’ємною частиною стратегічного менеджменту. Планування прибутку передбачає прогнозування майбутніх доходів, оптимізацію витрат і моделювання фінансових результатів з урахуванням внутрішніх потужностей підприємства. Таким чином, система обліку забезпечує безпосереднє формування прибутку, тоді як незалежний аудит спрямований на підтвердження його достовірності для зовнішніх і внутрішніх користувачів. Варто зауважити, що в умовах цифровізації підтвердження фінансових результатів суттєво ускладнюється через зростання обсягів електронних даних та масштабну автоматизацію облікових процесів. Традиційні підходи до перевірки паперових носіїв втрачають свою актуальність, що зумовлює необхідність певного удосконалення щодо проведення аудиту. Аудиторський процес базується на суворих організаційних процедурах, серед яких ключовими є укладення договору, оцінка ризиків суттєвого викривлення інформації, планування перевірки, а саме розробка загальної стратегії та плану тощо [2]. Саме на етапі оцінки ризиків аудитор вивчає систему внутрішнього контролю підприємства та визначає найбільш проблемні ділянки обліку. Особлива увага приділяється операціям, що безпосередньо пов’язані з формуванням прибутку, оскільки саме тут існує найвищий ризик упередженості управлінського персоналу чи маніпуляцій із фінансовою звітністю.

Виявлені ризики вимагають від аудиторів застосування методичних процедур, які в сучасних умовах пов’язані з використанням цифрових технологій. Зокрема, впровадження хмарних сервісів забезпечить аудиторам надійний та оперативний доступ до баз даних клієнта у режимі реального часу, незалежно від їх фізичного розташування. Поряд з цим, інструменти штучного інтелекту дозволяють за лічені хвилини аналізувати великі обсяги транзакцій, автоматично виявляючи, м’яко кажучи, нестандартні кореспонденції рахунків, дублювання витрат або інші аномальні відхилення, які людина могла б пропустити. Дані інструменти можуть бути використані для автоматичного виявлення шахрайства, прогнозування аудиторських ризиків, аналізу значних об’ємів неструктурованої інформації (наприклад, електронного листування). Також цифрові системи можуть забезпечити постійний збір та аналіз даних, дозволяючи аудиторам виявляти проблеми в режимі реального часу, а не тільки під час періодичних перевірок. В свою чергу, блокчейн-технології можуть бути використані для забезпечення абсолютної прозорості та незмінності даних про доходи та витрати, що особливо актуально для транзакцій, пов’язаних з правами інтелектуальної власності, ліцензійними платежами тощо, тим самим підвищить

надійність облікових записів, роблячи будь-які спроби несанкціонованого втручання у фінансові результати неможливими. Отже, цифрові трансформації змінюють не лише технічну сторону ведення обліку, але й методичні підходи до проведення аудиту, особливо в частині формування аудиторських доказів.

Підсумовуючи можна зазначити, що організаційні аспекти та методичні підходи обліку та аудиту прибутку промислового підприємства в умовах цифровізації базуються на забезпеченні суворой узгодженості доходів, витрат і фінансових результатів, а також на ефективному плануванні прибутку. Промислові підприємства, які успішно впровадять методичні та організаційні зміни, пов'язані з цифровими трансформаціями, отримають значну конкурентну перевагу, забезпечивши сталий розвиток та прибутковість у новому цифровізованому світі.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку I «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 № 73 : станом на 23 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 10.04.2026).

2. Міжнародний стандарт аудиту 315 (МСА 315). Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів ауд. та надання впевненості від 01.12.2022. URL: <https://Ukr IAASB HB 2021 Part I> (дата звернення: 10.04.2026).

УДК 657.6

Савранська П.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курс, спец. D1 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Бугай Н.О. – к.е.н., доцент кафедри аудиту*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АУДИТУ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ: СЬОГОДЕННЯ ТА ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Ефективне функціонування сучасного підприємства неможливе без активної взаємодії з іншими суб'єктами господарювання, фінансовими установами, державними структурами та персоналом. У процесі такої фінансово-господарської діяльності неминуче виникають економічні відносини, результатом яких є формування зобов'язань. Для суб'єкта господарювання роль зобов'язань є амбівалентною: з одного боку, вони створюють борг, що знижує фінансову автономність, а з іншого – надають можливість тимчасово використовувати кошти контрагентів на безоплатній основі. З позиції бухгалтерського обліку, згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання визначається як заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [1]. Суб'єкти в даному випадку є кредитор та боржник. Зміст

зобов'язання здебільшого встановлюється умовами певних договорів або угод. Певна річ – поточні зобов'язання мають бути погашені протягом операційного циклу або дванадцяти місяців з дати Балансу, то їх аудит є нагальним завданням для забезпечення платоспроможності будь-якого суб'єкта господарювання.

Невідповідне складання Балансу може призвести до нарахування штрафних санкцій та пені, що передбачені чинним законодавством за недотримання, або порушення термінів виконання поточних зобов'язань. Згідно цього, аудит поточних зобов'язань виступає незалежним інструментом контролю, що забезпечує користувачів фінансової звітності достовірною інформацією про стан розрахунків підприємства. Актуальність аудиту обумовлена необхідністю підтвердження легітимності виникнення боргів, реальності їх сум та дотримання термінів позовної давності. Аудит поточних зобов'язань ґрунтується на перевірці дотримання методологічних засад формування в обліку інформації про поточну заборгованість підприємства перед кредиторами (постачальниками та підрядниками, можливе виявлення заборгованості перед покупцями), а також достовірність розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Якість проведення аудиту поточних зобов'язань залежить від правильно визначених аудиторських процедур та методів. Їх вибір – це результат професійності аудитора, його кваліфікації та досвіду. Процедури складаються з певної їх послідовності у поєднанні із методами та методичними прийомами (способами). Необхідно підібрати оптимальну кількість методичних прийомів для отримання достатніх аудиторських доказів, що дадуть можливість сформулювати обґрунтовані висновки які необхідні для проведення аудиту розрахунків із кредиторами [2]. Важливим етапом в аудиті поточних зобов'язань є детальне планування, що включає оцінку системи внутрішнього контролю суб'єкта господарювання та визначення рівня суттєвості. Основними аудиторськими процедурами при перевірці поточних зобов'язань є інспектування документів, запит, підтвердження, перерахунок та аналітичні процедури.

Особлива увага приділяється процедурі зовнішнього підтвердження – надсиланню запитів кредиторам для звірки сальдо розрахунків. Це дозволяє виявити невідображені зобов'язання або фіктивні борги. Окремо проводиться аналіз обґрунтованості створення забезпечень та резервів, що вимагає оцінки розрахунків на відповідність принципам обачності та відповідності доходів і витрат [2] – це гарантує отримання достовірної та повної інформації, що є базою для прийняття стратегічних управлінських рішень. Для підвищення якості аудиторської перевірки та мінімізації ризиків суттєвих викривлень у звітності, необхідно впроваджувати комплексні заходи з модернізації планування та інструментарію аудиту поточних зобов'язань. У відповідності викликів сучасності повинна бути цифровізація аудиторських процедур для автоматизованого звірювання великих масивів даних, а це дозволить вельми підвищити ймовірність виявлення помилок або навмисних маніпуляцій. Також, важливим аспектом удосконалення є посилення ризик-орієнтованого підходу на етапі планування. Аудиторам пропонується диференціювати рівні суттєвості для різних видів зобов'язань, встановлюючи нижчі пороги для найбільш ризикових статей, таких як розрахунки з пов'язаними особами або виплати персоналу.

Оцінка системи внутрішнього контролю повинна включати не лише формальну перевірку наявності підписів, а й глибокий аналіз регламентів санкціонування нових боргів.

В умовах воєнного стану особливої ваги набуває ретельний моніторинг термінів позовної давності. У додаток, аналітичний інструментарій аудиту поточних зобов'язань має бути доповнений методами бенчмаркінгу та порівняльного аналізу темпів росту поточної заборгованості з темпами росту виручки від реалізації. Такий підхід дозволяє ідентифікувати приховані проблеми з ліквідністю на ранніх етапах. Також перспективним напрямом є інтеграція елементів соціального та екологічного аудиту, що передбачає перевірку відображення умовних зобов'язань щодо екологічних штрафів чи рекультивації земель, які часто ігноруються в традиційній звітності.

У сукупності ці заходи дозволять трансформувати аудит поточних зобов'язань із процедури простого підтвердження цифр у потужний консультаційний інструмент, що сприятиме зміцненню фінансової безпеки суб'єкта господарювання та підвищенню його інвестиційної привабливості.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку I «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 № 73 : станом на 23 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 27.03.2026).
2. Кривцова Т.О. Удосконалення аудиту зобов'язань підприємств. Бізнес Інформ. 2019. № 6. С. 201–209.

УДК 657.7

Савчук Д.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Кругла М.М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

АУДИТ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ У СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПРОГРАМУВАННЯ

Розвиток інформаційних технологій та активна інтеграція українських ІТ-компаній у світовий ринок суттєво посилили значення зовнішньоекономічної діяльності у сфері програмування. Значна частка підприємств цієї галузі орієнтована на експорт програмних продуктів та ІТ-послуг, що супроводжується специфічними підходами до оподаткування податком на додану вартість. Особливої актуальності набуває правильне визначення об'єкта оподаткування, оскільки при таких умовах одночасно присутні як оподатковувані, так і неоподатковувані операції. Аудит податку на додану вартість у суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у сфері програмування дозволяє забезпечити

достовірність податкового обліку, коректний розподіл податкового кредиту, дотримання вимог податкового законодавства та мінімізацію ризиків, пов'язаних із експортом ІТ-послуг.

У практиці ІТ-компаній оподатковувані операції, як правило, виникають при наданні послуг резидентам України, тоді як експорт програмного забезпечення та супутніх послуг нерезидентам не формує податкових зобов'язань з ПДВ в Україні, але обов'язково впливає на розподіл податкового кредиту, що створює необхідність застосування механізму пропорційного віднесення сум ПДВ до податкового кредиту. Відповідно до Податкового кодексу України, підприємство зобов'язане визначити часту використання придбаних товарів/послуг в оподатковуваних операціях на підставі фактичних обсягів постачання, а наприкінці року здійснити обов'язковий річний перерахунок такої частки з урахуванням фактичних річних показників [1].

Підтвердженням експортних ІТ-операцій є первинні документи, які мають доводити факт надання послуг нерезиденту. До них належать зовнішньоекономічні контракти, технічні завдання, акти приймання-передачі послуг, інвойси, а також електронне листування або підтвердження прийняття результатів робіт замовником. Важливим є саме факт споживання послуги за межами митної території України, оскільки від цього залежить розподіл операції для ПДВ [2]. Аудитори приділяють увагу відповідності умов контрактів вимогам податкового законодавства щодо місця постачання послуг, оскільки неправильне визначення юрисдикції отримувача може призвести до помилкового нарахування податкових зобов'язань.

Наступним ключовим аспектом є нарахування компенсуючих податкових зобов'язань у випадку використання придбаних з ПДВ ресурсів у неоподатковуваних операціях. Відповідно до встановлених вимог, якщо товари або послуги використовуються частково або повністю в операціях, що не є об'єктом оподаткування, платник податку зобов'язаний нарахувати податкові зобов'язання на відповідну частку такого використання [3].

Окремої уваги потребує порядок оформлення податкових накладних за такими операціями, зокрема складання зведених податкових накладних. У разі нарахування компенсуючих податкових зобов'язань підприємство зобов'язане скласти зведену податкову накладну не пізніше останнього дня звітного періоду і зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних. Такі накладні не надаються отримувачу, але є обов'язковими для відображення податкових зобов'язань у декларації з ПДВ [4].

Додатково аудитор перевіряє правильність відображення операцій у податковій звітності з ПДВ, зокрема коректність розподілу податкового кредиту між оподатковуваними та неоподатковуваними операціями. У разі змішаного використання придбаних ресурсів підприємство зобов'язане вести внутрішній розрахунок частки використаних таких витрат. Результати цього розрахунку є підставою для формування податкового кредиту та підлягають перевірці під час аудиту.

Практичне значення аудиту полягає насамперед у перевірці правильності розрахунку коефіцієнта розподілу, своєчасності та повноти нарахування

компенсуючих податкових зобов'язань, а також коректності складання і реєстрації зведених податкових накладних. Не менш важливим є підтвердження реальності експортних операцій через належно оформлені первинні документи та узгодженість між бухгалтерським обліком і податковою звітністю, що дозволяє забезпечити достовірність формування податкових показників та уникнути порушень.

Ефективний аудит ПДВ у сфері програмування виступає не лише інструментом контролю, а й важливим елементом управління податковими ризиками підприємства. Його результати сприяють підвищенню прозорості діяльності ІТ-компаній, забезпеченню відповідності вимогам законодавства та формуванню надійної інформаційної бази для прийняття управлінських рішень.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 15.04.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 20.04.2026).
2. Гордополов В. Ю. Методологічні положення бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій підприємств. Агросвіт. 2018. № 13. С. 15-27.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. Дата оновлення: 03.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення 20.04.2026).
4. Коваленко С. Пропорційний розподіл ПДВ: правила та нюанси. 2025. URL: <https://factor.academy/blog/dovidnik-umovnix-kodiv-tovariv-dlya-podatkovix-nakladnix-2025/> (дата звернення 20.04.2026).

УДК 657.6:005.21

Свірська А.В.,
здобувачка ФМОІТ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Одеський національний економічний університет,
науковий керівник – Старенька О. М., – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Діяльність сучасних корпоративних підприємств в умовах глобалізації та цифровізації здійснюється під впливом значної кількості ризиків, що зумовлює потребу в ефективних механізмах забезпечення прозорості, підзвітності та контролю. Корпоративне управління являє собою систему відносин між керівництвом компанії, акціонерами та іншими зацікавленими сторонами, що базується на принципах відповідальності та справедливості. В цій системі внутрішній аудит відіграє роль інструменту незалежної оцінки ефективності управління ризиками та надання управлінському персоналу якісної інформації. Попри важливість цієї функції, на вітчизняних підприємствах вона часто

зводиться до формальних перевірок, що обмежує її потенціал [1; 2].

Внутрішній аудит визначається як незалежна та об'єктивна діяльність з надання впевненості та консультування, спрямована на захист цінності організації. Його роль пояснюється кількома теоріями: агентська теорія розглядає аудит як моніторинговий механізм, що знижує конфлікти між акціонерами та менеджментом. Теорія інформаційної асиметрії обґрунтовує роль аудиту у зменшенні інформаційного розриву між керівництвом та стейкхолдерами. Стейкхолдерська теорія передбачає врахування інтересів усіх груп зацікавлених сторін при плануванні перевірок [1].

У системі корпоративного управління внутрішній аудит забезпечує наглядову раду та аудиторський комітет об'єктивною інформацією. Окрім контролю, важливою є консультаційна функція – надання рекомендацій щодо вдосконалення бізнес-процесів. Це допомагає стримувати маніпуляції з фінансовими результатами та запобігати шахрайству.

Концептуальною основою є модель трьох ліній, рекомендована Інститутом внутрішніх аудиторів:

1. Перша лінія: операційні підрозділи (щоденний контроль).
2. Друга лінія: служби ризик-менеджменту та комплаєнсу (методологічна підтримка).
3. Третя лінія: внутрішній аудит (незалежна перевірка, підзвітна безпосередньо наглядовій раді). Цілісна система контролю створює синергійний ефект, де внутрішній аудит оцінює якість інформації, а зовнішній – здійснює її інституційне підтвердження [3].

У 2024 році були прийняті оновлені Глобальні стандарти внутрішнього аудиту, які набрали чинності з 2025 року. Вони включають 52 стандарти та 15 принципів, що враховують виклики кіберризиків та ESG-прозорості (екологічне, соціальне та корпоративне управління). Сучасний аудит трансформується: від періодичних перевірок до безперервного моніторингу за допомогою автоматизації та аналітики даних.

В Україні створення підрозділів внутрішнього аудиту є обов'язковим переважно для банківського та державного секторів. У приватному секторі функція часто підпорядковується фінансовому директору, а не наглядовій раді, що нівелює її незалежність. Ключовими проблемами є низький рівень корпоративної культури, дефіцит кваліфікованих фахівців та недостатнє охоплення стратегічних ризиків [4; 5].

Внутрішній аудит є стратегічним партнером корпоративного управління, який сприяє зміцненню довіри стейкхолдерів та ефективності управлінських рішень. Для розвитку цієї функції в Україні необхідно забезпечити реальну незалежність аудиту через підпорядкування наглядовим радам; впровадити ризик-орієнтований підхід, що охоплює цифрові та ESG-ризиків; адаптувати професійну підготовку кадрів до нових стандартів. Інтеграція внутрішнього аудиту в загальну систему контролю дозволить підприємствам не лише захищати, а й створювати нову цінність у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Гавриличенко Є. В., Солодовнік О. О. Роль внутрішнього контролю, внутрішнього та зовнішнього аудиту у побудові сталого корпоративного управління. *Комунальне господарство міст*. 2025. Том 7, вип. 195. С. 23–33. DOI: <https://doi.org/10.33042/3083-6735-2025-7-195-23-33>.
2. Міщенко Т. М., Краєвський В. М. Цілісна система контролю корпоративного суб'єкта господарювання та її структурні елементи. *Український економічний часопис*. 2024. Вип. 5. С. 87–94. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-5-16>.
3. Брюховецька І. О. Роль аудиту в системі внутрішнього контролю страхової компанії. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія: «Економічні науки». 2025. № 12 (104), т. 2. С. 248–255. DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2025-12-11677>.
4. Starenka O., Zhuk V., Kantsurov O. et al. Calculation of the efficiency of involving the institute of audit in sustainable development of rural areas in Ukraine. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Iss. 2. P. 128–135
5. Старенька О., Шатохіна Є. Сучасна практика застосування системи внутрішнього аудиту в діяльності підприємства. *науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць*. 2023. №9. С. 53-58. URL : <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewById/1872592>

УДК 657.6

Тимощенко Н.А.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Остап'юк Н.А. – д.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ В АУДИТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ НАДІЙНОГО АУДИТОРСЬКОГО СУДЖЕННЯ

У сучасних умовах підвищення вимог до прозорості фінансової звітності та відповідальності аудиторів особливого значення набувають аналітичні процедури як інструмент своєчасного виявлення ризиків суттєвого викривлення інформації. Це обумовлено тим, що аудитори повинні відповідати багатьом критеріям і вимогам, однак, чіткі параметри досі відсутні [1]. Ускладнення господарських операцій, цифровізація обліку та нестабільність економічного середовища зумовлюють необхідність удосконалення аудиторських підходів.

Метою дослідження є визначення ролі аналітичних процедур в аудиті для виявлення зон підвищеного ризику, оцінки можливих викривлень фінансової звітності та формування обґрунтованого аудиторського судження.

Якість аудиторської перевірки безпосередньо впливає на достовірність фінансової звітності, а отже і на управлінські, інвестиційні та контрольні рішення, які приймаються на її основі. Саме тому в сучасній практиці аудиту особлива увага приділяється інструментам, які дають змогу ще на початкових етапах перевірки виявити проблемні ділянки. Одним із таких інструментів є аналітичні процедури.

Необхідність їх активного застосування підтверджується і практикою

державного фінансового контролю. Зокрема, за результатами діяльності Державної аудиторської служби України у 2024 році було виявлено фінансові порушення у сфері закупівель на суму 89,9 млрд грн, що свідчить про високий рівень ризиків викривлення фінансової інформації та необхідність посилення аналітичної складової аудиту [2].

За таких умов особливого значення набуває застосування аналітичних процедур як інструменту виявлення ризиків ще на початкових етапах аудиторської перевірки. Основним завданням аудитора є отримання достатніх аудиторських доказів, на основі яких формується професійне судження щодо достовірності фінансової звітності.

Відповідно до Ради з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості, аналітичні процедури передбачають аналіз фінансової інформації через дослідження очікуваних співвідношень між фінансовими та нефінансовими показниками, а також виявлення відхилень, які потребують пояснення. Порядок їх застосування визначений Міжнародним стандартом аудиту 520 «Аналітичні процедури» [3].

На етапі планування аудиту такі процедури допомагають сформувати загальне уявлення про діяльність підприємства, оцінити зміни у структурі активів, зобов'язань, доходів і витрат, а також визначити напрями, де ризик суттєвого викривлення є найвищим. Наприклад, якщо дебіторська заборгованість зростає значно швидше, ніж дохід від реалізації, це може свідчити про ризик завищення виручки або недостатнє формування резерву сумнівних боргів.

Практична цінність аналітичних процедур полягає в тому, що вони дозволяють аудитору швидко побачити нетипові тенденції: зміну рентабельності, порушення звичних пропорцій між витратами й доходами, коливання ліквідності чи оборотності активів. Якщо фактичні показники суттєво відрізняються від очікуваних, це стає підставою для розширення аудиторських процедур по суті, перевірки первинних документів і пошуку додаткових доказів.

Окремо слід підкреслити їх значення для формування аудиторського судження. Аудитор оцінює не лише формальну правильність документів, а й економічну обґрунтованість показників звітності. Якщо між окремими статтями фінансової звітності виявляються нетипові співвідношення, аудитор повинен отримати пояснення від управлінського персоналу та перевірити їх документальне підтвердження.

Крім того, аналітичні процедури використовуються для оцінки здатності підприємства продовжувати діяльність на безперервній основі. Зниження ліквідності, погіршення фінансової стійкості, накопичення збитків або зменшення власного капіталу можуть свідчити про наявність суттєвої невизначеності щодо подальшого функціонування суб'єкта господарювання. У таких випадках результати аналітичного аналізу безпосередньо впливають на зміст аудиторського висновку.

Отже, аналітичні процедури є важливим інструментом сучасного аудиту. Документально підтверджені обґрунтовані процедури сприяють своєчасному виявленню ризиків, що підвищує якість аудиторських доказів та сприяє

формуванню професійного судження аудитора. Їх системне застосування дозволяє мінімізувати ймовірність помилкового аудиторського висновку та підвищити рівень довіри як до фінансової звітності підприємства, так і аудиторської професії в цілому.

Список використаних джерел

1. Професійна організація аудиторів, бухгалтерів та викладачів обліково-контрольних дисциплін. Аналітичні процедури в аудиті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://abv.org.ua/materials/article/article-audit-in-low>
2. Державна аудиторська служба України. Новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://biz.ligazakon.net/news/233818_derzhauditsluzhba-u-2024-rots-poperedilaporushennya-u-sfer-publchnikh-zakupvel-na-sumu-224-mlrd-grn
3. Міжнародний стандарт аудиту 520 «Аналітичні процедури» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_ukr.pdf

УДК 657.6

Ткаченко Д.О.,

аспірант ф-ту ОПМ, спец.071 «Облік і оподаткування»

*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Слободяник Ю.Б – д.е.н., професор кафедри аудиту*

ДЕРЖАВНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В умовах глобальних викликів, зростання макроекономічної нестабільності та посилення вимог до прозорості публічного управління державний аудит набуває особливої ролі як ефективний інструмент забезпечення економічної безпеки держави. Його значення виходить далеко за межі традиційного контролю за використанням бюджетних коштів і охоплює оцінку економічності, ефективності та результативності діяльності органів державної влади, відповідність управління суспільними ресурсами принципам належного врядування.

Економічна безпека держави характеризується здатністю національної економіки до стійкого розвитку, захисту від внутрішніх і зовнішніх загроз, а також забезпечення належного рівня добробуту населення. У цьому контексті державний аудит виступає механізмом виявлення ризиків, попередження фінансових порушень та підвищення якості управлінських рішень.

Державний аудит є невід’ємним елементом системи фінансового контролю, що забезпечує підзвітність, прозорість та ефективність використання публічних фінансів, що прямо відображено у Лімській декларації керівних принципів аудиту (INTOSAI-P 1) [1]. Рахункова палата України як незалежний орган зовнішнього державного аудиту відіграє особливу роль, оскільки її діяльність безпосередньо спрямована на зміцнення фінансової та економічної безпеки держави. Аналіз функціональних напрямів діяльності Рахункової палати

свідчить, що ключовим елементом забезпечення економічної безпеки є контроль за формуванням та виконанням Державного бюджету [2]. Проведення експертизи бюджетних показників, оцінка ефективності бюджетної політики та аналіз звітності дозволяють виявляти макрофінансові дисбаланси, ризики дефіциту та неефективного використання ресурсів, що прямо впливає на фінансову стабільність держави.

Важливим напрямом діяльності Рахункової палати є аудит секторів, що мають стратегічне значення для економіки, зокрема енергетики, інфраструктури, державної власності, оборонно-промислового комплексу та соціальної сфери. Такий підхід дозволяє здійснювати системний контроль за використанням ресурсів у критичних галузях та своєчасно виявляти загрози економічній безпеці.

Не менш суттєвим компонентом забезпечення економічної безпеки є антикорупційна спрямованість діяльності Рахункової палати. Контроль у сфері публічних закупівель, аудит діяльності органів влади та формування рекомендацій щодо усунення порушень сприяють зниженню рівня корупційних ризиків, які є однією з ключових загроз економічній стабільності. Крім того, діяльність Рахункової палати спрямована на забезпечення прозорості та підзвітності органів державної влади, що відповідає положенням INTOSAI-P 12 «Значення та переваги вищих органів аудиту – вплив на життя громадян». Публічність результатів аудиту підвищує довіру суспільства до державних інституцій, сприяє боротьбі з корупцією та формує основу для ефективного громадського контролю, що також є важливим чинником зміцнення економічної безпеки.

Слід зазначити, що діяльність Рахункової палати сьогодні базується на міжнародних стандартах аудиту в державному секторі. Це сприяє підвищенню якості аудиторських процедур, забезпеченню їх незалежності та зміцненню інституційної спроможності вищого органу аудиту. Методологія фінансових аудитів, аудитів відповідності та аудитів діяльності (ефективності) за стандартами INTOSAI базується на ризик-орієнтованому підході. При цьому аудитори не лише фіксують порушення, а й аналізують причини їх виникнення, оцінюють рівень ризиків та надають рекомендації щодо їх мінімізації. Такий підхід дозволяє зосередити увагу на найбільш уразливих сферах державного управління, підвищуючи ефективність аудиторських процедур та забезпечуючи своєчасне реагування на економічні загрози. Особливе значення має аудит діяльності (ефективності), спрямований на оцінку економічності, ефективності та результативності систем, процесів, державних програм. Проведення таких аудитів дає змогу виявляти вади процесів, управлінські дисфункції, а також неефективні витрати, що їх супроводжують, які формують системні ризики для економіки. Саме аудити діяльності (ефективності) дозволяють оцінити досягнення стратегічних цілей державної політики та раціональність використання ресурсів. Результати аудиторських перевірок повинні використовуватись при формуванні державної політики, плануванні бюджету та реалізації реформ. Це забезпечує зворотний зв'язок між цілями розвитку та фактичними результатами діяльності державних органів.

В умовах цифровізації державного управління важливим напрямом

розвитку державного аудиту є впровадження сучасних інформаційно-аналітичних технологій, що дозволяють здійснювати безперервний моніторинг фінансових операцій та підвищувати якість аудиторських процедур. Це сприяє посиленню превентивної функції аудиту та формуванню системи раннього попередження економічних загроз.

Таким чином, державний аудит, реалізований через інституційні механізми Рахункової палати та заснований на міжнародних стандартах INTOSAI, виступає комплексним інструментом забезпечення економічної безпеки. Його ефективність проявляється у поєднанні контрольної, аналітичної та превентивної функцій, що забезпечують раціональне використання суспільних ресурсів, підвищення якості управління та зміцнення фінансової стабільності держави.

Список використаних джерел

1. *The INTOSAI Framework of Professional Pronouncements*. URL: <https://www.issai.org/> (дата звернення: 20.04.2026).
2. *Рахункова палата*. URL: <https://rp.gov.ua/home/> (дата звернення: 20.04.2026).

УДК 657.6

Токарик С.В.,

*здобувачка ф-ту ФФО, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Державний торговельно-економічний університет,
науковий керівник – Овчарик Р.Ю. – к.е.н.,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту*

РОЛЬ АУДИТУ У ФОРМУВАННІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПІДТРИМЦІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ

У сучасних умовах цифровізація бізнесу стала не просто напрямом оновлення діяльності підприємств. Перехід до електронного документообігу, використання великих даних, штучного інтелекту та хмарних технологій змінює саму логіку аудиторської роботи. Зміст аудиту розширюється, адже аудитор повинен оцінювати надійність цифрових інструментів, повноту даних, безпеку їх обробки та здатність підприємства працювати в нових технологічних умовах. Саме тому в цифровому середовищі аудит поступово перетворюється на важливий елемент загальної системи управління, що дозволяє швидше виявляти слабкі місця, попереджати ризики та підвищувати якість управлінських рішень [1, с. 198-199].

Аудит у системі економічної безпеки підприємства доцільно розглядати як інструмент, що допомагає не лише фіксувати вже наявні порушення, а й попереджати появу нових загроз. У такій системі аудит виконує роль аналітичного і попереджувального механізму, який допомагає оцінити поточний стан безпеки, знайти критичні зони та підібрати управлінські дії відповідно до рівня загроз і стану цифрового розвитку підприємства [2, с. 183-184].

У цифровому середовищі це особливо важливо, бо багато ризиків виникає не на рівні фінальної звітності, а значно раніше – під час внесення даних, погодження операцій, розмежування доступів, виконання автоматизованих процедур або контролю виконання завдань. Внутрішній аудит бізнес-процесів дозволяє виявити ці проблеми ще до того, як вони перетворюються на фінансові втрати або управлінські помилки [3, с. 49-50].

Окрему увагу важливо зосередити на якості аудиту. Його цінність полягає у здатності дати об'єктивну, професійну й зрозумілу оцінку стану фінансової звітності та процесів, що її формують. У період цифровізації бізнесу вимоги до якості аудиту ще більше зростають, оскільки обсяг даних стає більшим, а помилки можуть бути приховані всередині автоматизованих систем. Тому якість аудиту варто розглядати як одну з ключових умов забезпечення надійності фінансової інформації та стабільності роботи підприємства [4, с. 3].

Умови цифровізації істотно змінили й саму систему ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності. Перехід до електронних платформ, автоматизованих програм, інтегрованих облікових рішень і дистанційного подання звітних даних зробив облік більш оперативним, але одночасно поставив нові вимоги до контролю достовірності інформації. За таких умов аудит набуває додаткового значення, оскільки він має оцінювати не лише кінцеві звітні показники, а й саму цифрову основу їх формування [5, с. 92-93]. Таким чином, аудит стає важливою ланкою, яка поєднує бухгалтерський облік, фінансову звітність і систему економічної безпеки підприємства в єдину контрольну площину.

Зв'язок аудиту зі сталим розвитком підприємства особливо помітний тоді, коли цифровізація впливає не лише на окремі операції, а на всю модель ведення бізнесу. Цифрові інновації дозволяють прискорювати обмін інформацією, скорочувати зайві витрати, краще координувати роботу підрозділів і підвищувати загальну ефективність процесів [6, с. 184]. Саме тут аудит стає інструментом підтримки сталого розвитку, бо дозволяє оцінити реальний результат цифрових інновацій, виявити слабкі місця та забезпечити більш збалансований розвиток підприємства у довгостроковому періоді.

Для того щоб аудит справді виконував функцію інструменту економічної безпеки, підприємство має бути готовим до системної роботи з ризиками, даними та внутрішнім контролем. Якщо цифрові рішення впроваджуються без належної підготовки персоналу, без узгодження між підрозділами, без чіткої відповідальності за інформаційні потоки та без належної уваги до безпеки, аудит лише зафіксує вже наявні проблеми. Тому його ефективність напряму залежить від того, наскільки підприємство здатне поєднати технологічне оновлення зі стратегічним баченням розвитку та захисту власних інтересів.

Отже, в умовах цифровізації бізнесу аудит перетворюється на важливий інструмент не лише контролю, а й стратегічного забезпечення економічної безпеки підприємства та підтримки його сталого розвитку. Через оцінку бізнес-процесів, якості фінансової інформації, надійності цифрових рішень і загального стану внутрішнього контролю аудит допомагає підприємству своєчасно виявляти проблеми, зменшувати ризики та підвищувати обґрунтованість

управлінських рішень. Саме тому його роль у сучасному бізнес-середовищі слід розглядати як значно ширшу, ніж проста перевірка звітності: аудит стає частиною системи стійкого, безпечного та відповідального розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Гавриш О., Омельчук В. Глобальні тренди цифровізації в аудиторській діяльності. *Економічний вісник Донбасу*. 2024. С. 198–202.
2. Пілецька С., Ареф'єв С., Петровська С. Стратегічне забезпечення економічної безпеки підприємств в контексті цифровізації економіки України. *Економіка та управління підприємствами*. 2021. С. 181–190.
3. Масленніков Є., Попенко О. Внутрішній аудит бізнес-процесів як базовий інструмент розвитку підприємства та системи управління. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2024. С. 44–56.
4. Кузик Н., Шевчук К., Вершута Ю. Якість як детермінантна ознака аудиту фінансової звітності. *Економіка та суспільство*. 2020. С. 9.
5. Селіванова Н., Калабіна В., Мінжурян Н. Цифровізація ведення бухгалтерського обліку та подання фінансової звітності в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2024. С. 89–98.
6. Мазій Н. Цифрові інновації як драйвер оптимізації бізнес-процесів. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2025. С. 182–187.

УДК 657.6

Штойко М.С.,

*здобувач ф-ту ФФО, 3 курсу, спец. 071 «Облік, аудит та оподаткування»,
Державний торговельно-економічний університет,
науковий керівник – Овчарик Р.Ю. – к.е.н.,
доцент кафедри фінансового аналізу та аудиту*

ОЦІНКА РИЗИКІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РЕЗУЛЬТАТИ АУДИТУ

Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються високим рівнем невизначеності, що зумовлює зростання ризиків виникнення помилок у фінансовій звітності. Така невизначеність у звичній роботі підприємств пов'язана в першу чергу з нестабільним положенням економічного середовища, частими змінами законодавства та податкового регулювання, впливом глобальних кризових явищ, а також цифровізацією бізнес-процесів, яка супроводжується появою нових ризиків обробки та збереження інформації. Крім того, суттєвий вплив має людський фактор, що проявляється у помилках персоналу, недостатній кваліфікації працівників або навмисному викривленні даних. З огляду на це, особливої актуальності набуває питання оцінки ризиків суттєвих викривлень, оскільки саме від якості їх ідентифікації залежить ефективність аудиту та достовірність його результатів. Фінансова звітність виступає ключовим джерелом інформації для зацікавлених користувачів, тому наявність у ній помилок або викривлень може спровокувати до ухвалення неправильних управлінських рішень. Оцінка ризиків у процесі аудиту є важливим етапом, що передбачає виявлення факторів, які можуть вплинути на

достовірність фінансової інформації. Основними джерелами ризику виступають недосконалість системи внутрішнього контролю, помилки в обліковій політиці, людський фактор, а також можливі випадки шахрайства. Визначальну роль відіграє професійне судження аудитора, яке дозволяє визначити найбільш ризикові ділянки обліку та зосередити увагу на їх перевірці. Застосування ризик-орієнтованого підходу дає змогу оптимізувати аудиторські процедури та підвищити ефективність перевірки. У процесі оцінки можливих ризиків аудитори використовують різні методи, зокрема аналітичні процедури, тестування внутрішнього контролю та детальні перевірки операцій. Аналітичні процедури дозволяють виявити нетипові відхилення у фінансових показниках, що можуть свідчити про наявність помилок. Наприклад, різке зростання дебіторської заборгованості без відповідного збільшення доходів може бути ознакою неправильного визнання доходу або проблемою пов'язаною з платоспроможністю контрагентів. Таким самим чином, суттєві коливання витрат можуть свідчити про помилки в обліку або навмисні викривлення фінансових результатів. Практика аудиту свідчить, що найбільша частина помилок виникає у найбільш складних ділянках обліку, таких як облік запасів, дебіторської заборгованості та грошових коштів. Це пояснюється тим, що саме ці елементи безпосередньо впливають на формування фінансового результату та показників ліквідності підприємства, а також часто пов'язані з професійними компетенціями бухгалтера. Неправильна оцінка запасів може призвести до викривлення собівартості продукції та фінансового результату підприємства. Водночас, помилки в обліку дебіторської заборгованості можуть вплинути на показники ліквідності та платоспроможності. Особливий ризик мають випадки, коли підприємство штучно завищує дебіторську заборгованість з метою покращення фінансових показників. За таких обставин аудитори застосовують додаткові процедури перевірки, зокрема інвентаризацію, отримання підтверджень залишків та аналіз договірної документації з контрагентами. Застосування таких процедур дозволяє підвищити рівень достовірності фінансової інформації, виявити можливі помилки і викривлення та забезпечити формування обґрунтованого аудиторського висновку. Важливим елементом мінімізації ризиків є ефективна система внутрішнього контролю підприємства. Існування чітко визначених процедур контролю, розподілу обов'язків та регулярного моніторингу господарських операцій на підприємстві дозволяє суттєво знизити ймовірність виникнення помилок. Зокрема, розмежування функцій між працівниками, як-от виключення виконання операції з оформлення, обліку та контролю однією особою, ця дія зменшує ризик шахрайства, а впровадження процедур погодження та перевірки документів забезпечує правильність відображення операцій у бухгалтерському обліку. Ефективна система внутрішнього контролю включає також використання автоматизованих облікових систем, які дозволяють мінімізувати людський фактор та забезпечувати контроль за доступом до фінансової інформації. Водночас слабка система внутрішнього контролю значно підвищує аудиторський ризик та потребує детальнішого дослідження інформації. У такому разі аудитори змушені збільшувати обсяг перевірки та застосовувати додаткові процедури для

підтвердження достовірності даних. Отже, оцінка ризиків помилок та викривлень у фінансовій звітності є ключовим етапом аудиту, який визначає його результати та впливає на формування аудиторського висновку. Використання ризик-орієнтованого підходу дозволяє підвищити ефективність аудиторських процедур та приділяти більшу увагу на найбільш проблемні ділянки обліку та забезпечити достовірність фінансової інформації. У сучасних умовах особливого значення набуває поєднання аналітичних методів, професійного судження аудитора та ефективної системи внутрішнього контролю, що в сукупності сприяє підвищенню якості аудиту та довіри до фінансової звітності підприємства.

Список використаних джерел

1. Nazarova K., Bezverkhyi K., Hordopolov V., Melnyk T., Poddubna N. Risk analysis of companies' activities on the basis of non-financial and financial statements. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. Т. 7, № 4. С. 180–199. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.04.10>
2. Бобиль В., Лоскутова Г. Ризик-орієнтоване управління як складова фінансово-економічної безпеки підприємства. *Review of transport economics and management*. 2023. Т. 9, № 25. С. 95–104. URL: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/288918>.
3. Краєвський В., Муравський О. Ризикоорієнтований підхід в системі податкового контролю за трансфертним ціноутворенням. *Український економічний часопис*. 2023. № 1. С. 23–28. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-1-4>.

НАПРЯМ 8

ЦИФРОВІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ РІШЕННЯ В МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ Й АУДИТУ У СТРАТЕГІЧНОМУ ВИМІРІ «УКРАЇНА–2030Е»

УДК 657

Yuliya Bila,
*Doctor of Economic Sciences,
Professor of the Department of Accounting and Taxation
Western Ukrainian National University,
Ternopil, Ukraine*

DIGITALIZATION OF ACCOUNTING THROUGH THE INTEGRATION OF PRECISION AGRICULTURE TECHNOLOGIES

Modern technological, economic, and other social challenges have significantly influenced the organization of documentation processes at enterprises. The emergence of computers, the Internet, and cloud technologies has contributed to the development of virtual information carriers, which has led to the formation of electronic documentation systems. In the agricultural sector, precision agriculture technologies are becoming widely used and can be integrated with accounting software to simplify the process of documenting business operations.

All primary documents related to accounting for the costs of cultivating biological assets in crop production can be divided into four main groups: accounting for labor costs; accounting for inventory costs; accounting for depreciation and repair of agricultural machinery; and accounting for output of agricultural products. The legislative cancellation of certain standardized forms of primary documents indicates the loss of relevance of existing forms and the obsolescence of traditional methods of their preparation. In particular, GPS navigation and mapping of production and transportation processes make it possible to determine the exact duration of agricultural operations and the execution of production tasks, which serves as the basis for calculating employees' wages. The cultivation of energy crops involves inventory-related costs, the main components of which include seeds, fertilizers, fuel, plant protection products, low-value and short-term assets, and spare parts. Information on these accounting objects can be obtained automatically through the use of precision agriculture technologies such as the Global Positioning System (GPS), electronic agricultural activity maps, variable-rate input technologies, robotic agrochemical soil analysis, and unmanned aerial vehicles.

From the perspective of economic efficiency, according to international studies, the most relevant precision agriculture technologies include variable-rate application of fertilizers and plant protection products; no-till and strip-till technologies; variable-rate seeding; selective implementation of technological operations; determination of

the depth of technological operations; and monitoring of planting density [1-2]. These technologies can be used to provide information that can be incorporated into documentation procedures related to accounting for material costs, particularly for accurate measurement of the quantities of production inventories used (seeds, fertilizers, water, etc.). Primary documents related to material costs for the cultivation of energy crops can be systematized through the use of the Internet of Things and artificial intelligence within the Crop Production Report and the Report on the Movement of Material Assets. Depreciation expenses are reflected in the Calculation of Depreciation Charges for Property, Plant and Equipment and Other Non-Current Assets, which specifies the depreciated asset and the annual depreciation amount allocated across the months of the year. The Global Positioning System and electronic agricultural activity maps make it possible to determine the exact operating time of machinery, which, under the application of the production method of depreciation, ensures obtaining the most reliable data on this category of costs. In addition, continuous monitoring of machinery operation enables the timely detection and elimination of breakdowns, as well as planning of current and major repairs.

The use of electronic digital signatures and GPS technologies simplifies the documentation process related to accounting for the output of energy crops by eliminating the need for paper-based tickets that may be lost or damaged. The development of advanced technologies and the implementation of electronic document management systems at enterprises significantly facilitate the documentation of crop output accounting and contribute to the growth of internal goodwill [3-5].

Through the use of precision agriculture technologies (the Global Positioning System, unmanned aerial vehicles, and electronic agricultural activity maps), continuous monitoring of crop harvesting processes can be ensured. This makes it possible to determine the exact amount of harvested biomass by field, machinery unit, and production worker, which helps prevent routine errors and potential abuses. Furthermore, the implementation of precision agriculture technologies in electronic documentation systems at agricultural enterprises provides time savings and enables the prompt transmission of information on the quantity of harvested biomass to the accounting department.

Список використаних джерел

1. Zadorozhny Z.-M. V., Krupka Ya. D., Ometsinska I. Ya. *State and prospects of development of the domestic accounting system*. Ternopil: TNEU, 2013. 294 p. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5794/1/Stan_i_perspektyvy_rozvytku_vitchyznkjanoi_ekonomiky-2013.pdf
2. Muravsky V. V. *Digital Transformation of primary accounting in the conditions of application of computer and communication technologies*. Accounting and finance. 2021. No. 2. pp. 45-52.
3. Sudyn Y. *Innovative methods of evaluating goodwill in increasing the competitiveness of the company*. Przedsiębiorstwo i Region. 2015. 7 (1). P. 105–112. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/26844/1/Sudyn_st_pl.pdf
4. Bila Y. *Bioenergy assets in the global climate scenario: multilevel model of functions*. 2023. Herald of Economics. 3. 131–143. DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.131>
5. Bila Yu. *Bioenergy Assets as an Innovative Accounting Object: Definition and Recognition Criteria*. Oblik i finansi. 2023. pp. 5-10. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4\(102\)-5-10](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2023-4(102)-5-10)

УДК 657.6:004

Басін А.О.,

*аспірант ф-ту ОПМ, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Петрик О.А. – д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА АУДИТУ ІТ-ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Традиційні системи внутрішнього контролю (СВК), розроблені для індустріальної економіки, втрачають ефективність в умовах сучасних ІТ-підприємств. Їхня орієнтація на матеріальні активи та ретроспективні, вибіркові перевірки не відповідає динаміці цифрового бізнесу, де до 85% вартості компанії складають нематеріальні активи (програмний код, бази даних, інтелектуальна власність), а операційне середовище може оновлюватися десятки разів на добу [1]. В ІТ-компаніях, що застосовують гнучкі методики (Agile, DevOps), жорстке розмежування між лініями захисту призводить до функціональних розривів і критично уповільнює реакцію на ризики [2]. Це формує об'єктивну необхідність докорінної трансформації підходів до контролю та аудиту.

На противагу класичній моделі «трьох ліній захисту» пропонується перехід до інтегрованої трирівневої матричної архітектури СВК, яка передбачає вбудовування контрольних механізмів безпосередньо в процеси створення цінності [1; 3].

Запропонована архітектура охоплює три взаємопов'язані рівні. Стратегічний рівень (корпоративне врядування) – Рада директорів та топменеджмент (CEO, CFO, CISO) визначають ризик-апетит, затверджують політики безпеки та бюджетування СВК, спираючись на стандарти COBIT 2019, ISO 27001 та вимоги МСФЗ [3; 4]. Тактичний рівень (GRC) – ризик-менеджери, внутрішні аудитори та Data Stewards здійснюють управління ризиками, застосовуючи матрицю RCM та новітні інструменти аудиту [3]. Операційний рівень (Compliance-as-Code) – контрольні процедури автоматизуються й інтегруються в CI/CD конвеєр командами DevOps та DevSecOps, забезпечуючи відповідність у режимі реального часу [2].

Фундаментом такої архітектури є цифровізація самого процесу аудиту. Замість вибірових ручних перевірок пропонується впровадження двох ключових інструментів. Безперервний аудит (Continuous Audit, CA) передбачає тотальний аналіз 100% операцій та системних логів у режимі реального часу за допомогою алгоритмів машинного навчання (ML) та штучного інтелекту (AI) [1]. CA дозволяє миттєво виявляти аномалії, усуваючи часовий лаг, властивий традиційному аудиту, і, за емпіричними даними, знижує вартість реагування на інциденти інформаційної безпеки у 4,7 рази [1]. Подійно-орієнтований аудит (Event-Driven Audit, EDA) концентрує аудиторський ресурс на критично важливих подіях через систему «аудиторських тригерів», дозволяючи уникнути інформаційного «шуму» від тотального моніторингу та сфокусуватися на найбільш ризикованих операціях [2].

Ключовим напрямом розширення внутрішнього контролю стає ідентифікація масивів даних як стратегічного активу (Data Assets). Оскільки в сучасній IT-індустрії саме дані формують основну економічну цінність компанії, фокус системи внутрішнього контролю має зміститися з питань їхнього виключно фінансового відображення на операційне забезпечення їхньої надійності та захищеності. Це зумовлює об'єктивну необхідність імплементації фреймворків управління даними (Data Governance) як невід'ємного елемента багаторівневої архітектури СВК, а отже, завданням внутрішнього аудиту стає не традиційна періодична інвентаризація, а застосування інструментів безперервного моніторингу (Continuous Audit) для підтвердження якості, цілісності та походження даних у режимі реального часу. Такий підхід дозволяє аудиторам ефективно контролювати архітектуру баз даних, алгоритми їх обробки та дотримання жорстких політик конфіденційності, трансформуючи інформаційні масиви з потенційного джерела кіберризиків на надійно керований актив.

Економічна доцільність трансформації підтверджується розрахунком ROI. Для умовного IT-підприємства зі штатом 100–200 співробітників капітальні витрати на цифрову СВК (ліцензії, SIEM-системи, GRC-платформи) оцінюються у \$295 000, тоді як прогнозована річна фінансова вигода (відвернені збитки від кіберінцидентів, економія від скорочення часу розробки, уникнення регуляторних штрафів GDPR) становить \$935 000 [1]. Розрахунковий ROI (розраховано автором) = $(935\,000 - 295\,000) / 295\,000 \times 100\% = 217\%$, а термін окупності – 5–6 місяців.

Модернізація СВК та аудиту IT-підприємств є критичною умовою виживання в цифровій економіці. Запропонована інтегрована матрична архітектура у поєднанні з інструментами Continuous та Event-Driven Audit, а також управлінським обліком даних-активів, забезпечує перехід від реактивної моделі контролю до проактивного стратегічного управління ризиками. Перспективи подальших досліджень полягають в адаптації підходів Міжнародних стандартів аудиту (МСА) до специфіки перевірки систем Data Governance на сучасних IT-підприємствах.

Список використаних джерел

1. Eulerich M., Eulerich A., Bonrath A. Technology and internal auditing: An overview of performance effects. *Maandblad Voor Accountancy en Bedrijfseconomie*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.5117/mab.99.153598>.
2. KPMG. Role of internal audit in DevOps. KPMG US, 2023. URL: <https://kpmg.com/us/en/articles/2023/role-of-internal-audit-devops.html> (дата звернення: 01.03.2026).
3. ISACA. COBIT 2019 Framework: Governance and Management Objectives. Schaumburg : ISACA, 2019. 194 p. URL: <https://www.isaca.org/resources/cobit> (дата звернення: 01.03.2026).
4. ISO/IEC 27001:2022. Information security, cybersecurity and privacy protection – Information security management systems – Requirements. Geneva : ISO, 2022. 36 p. URL: <https://www.iso.org/standard/82875.html> (дата звернення: 01.03.2026).

УДК 796.06

Бобровник М.С.,
*магістр, спец. 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
науковий керівник – Петрик О.А. – д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту*

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ КОНТРОЛЮ ФІНАНСУВАННЯ СПОРТИВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УКРАЇНІ

Протягом останніх років в Україні процес цифровізації охопив всі сфери економіки, публічного адміністрування та громадського суспільства. Наша держава стала одним з лідерів впровадження цифрових технологій у світі. В умовах масштабної цифрової трансформації економіки України особливого значення набуває питання підвищення прозорості та ефективності використання фінансових ресурсів у сфері спорту. Спортивна галузь є важливою складовою соціально-економічного розвитку держави, а її фінансове забезпечення безпосередньо впливає на рівень фізичної культури, впливає на міжнародний імідж країни та якість людського капіталу. У цьому контексті цифрові технології контролю фінансування спортивних організацій виступають ключовим інструментом підвищення прозорості, підзвітності та ефективності використання фінансових ресурсів.

Фінансування спортивних організацій здійснюється декількома способами: серед них державне фінансування, надходження від комерційної діяльності, членські внески, інститут спонсорства, благодійність та грантові кошти. Такий широкий спектр різних джерел фінансування створює додаткові ризики фінансових порушень та неефективного використання ресурсів. Як зазначають С.М. Колонтай, М.Д. Флакей та В.О. Соколовська, сучасний механізм державного регулювання фінансування фізичного виховання та спорту характеризується наявністю низки проблем, серед яких недостатня прозорість використання коштів, неефективний розподіл ресурсів і обмежені можливості контролю [1]. Це обумовлює необхідність впровадження сучасних інструментів фінансового контролю, зокрема автоматизованих систем обліку та ERP-систем, блокчейн-технологій, смарт-контрактів та штучного інтелекту.

Цифровізація сфери фізичної культури і спорту в Україні перебуває на стадії активного розвитку. За даними досліджень Т. Осадченко, сучасний стан цифровізації характеризується впровадженням інформаційних систем управління, електронного документообігу та цифрових платформ, що забезпечують автоматизацію управлінських процесів [2]. Це створює передумови для формування ефективної системи фінансового контролю, яка базується на використанні сучасних інформаційних технологій.

Одним із найбільш ефективних інструментів є ERP-системи, які об'єднують бухгалтерський облік, фінансове планування та контроль витрат в єдину інформаційну платформу. Використання таких систем дозволяє забезпечити прозорість руху коштів, своєчасне виявлення відхилень і формування

аналітичної звітності. Як зазначають Е. Сивохоп, Н. Семаль та В. Білогур, цифрові технології стають ключовим чинником трансформації управління у спортивній сфері, забезпечуючи інтеграцію даних і підвищення якості управлінських рішень [3]. Впровадження таких систем дозволяє значно скоротити вплив людського фактору та підвищити рівень достовірності фінансової інформації.

Перспективним напрямом є застосування блокчейн-технологій у контролі фінансування спортивних організацій. Завдяки своїм властивостям незмінності та децентралізації блокчейн дозволяє забезпечити високий рівень прозорості фінансових операцій та запобігти шахрайству, що особливо важливо при використанні бюджетних коштів або міжнародних грантів. Це в свою чергу сприятиме підвищенню довіри донорів та громадськості. Окрім перелічених переваг, важливим аспектом блокчейн-технологій є можливість використання смарт-контрактів на основі блокчейну. Такі цифрові угоди дають можливість автоматизувати виконання фінансових зобов'язань і знизити ризики зловживань, а також значно підвищити прозорість фінансування як окремих спортсменів так і спортивних організацій.

Значний потенціал мають також хмарні технології, які забезпечують централізований доступ до фінансової інформації та можливість її обробки в режимі реального часу. Це дозволяє керівникам спортивних організацій оперативно реагувати на зміни фінансового стану та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Впровадження таких інструментів сприяє підвищенню ефективності функціонування спортивних організацій і їх адаптації до сучасних умов розвитку.

Важливою складовою цифрового фінансового контролю є використання електронних платформ для проведення закупівель і звітності. В Україні вже функціонують системи електронного урядування, які можуть бути інтегровані у діяльність спортивних організацій. Це сприяє підвищенню прозорості використання коштів і зменшенню корупційних ризиків. Також актуальним є впровадження у спортивну сферу платформ відкритих даних, що дозволяє громадськості здійснювати незалежний контроль за фінансовими потоками, які надходять до конкретних спортивних організацій.

Окремої уваги заслуговує цифрова трансформація публічного управління спортивною інфраструктурою. За результатами досліджень Н.В. Статівки та К.В. Боднаря, впровадження цифрових технологій у публічне управління спортивною інфраструктурою дозволяє перейти від традиційної бюрократичної моделі управління до більш гнучкої, відкритої та дата-орієнтованої моделі «розумного врядування». Цей процес сприяє підвищенню ефективності операційної діяльності, покращенню якості сервісів для споживачів, оптимізації використання ресурсів спортивних організацій. Водночас ключовою перевагою цифрової трансформації в контексті сучасних викликів є суттєве зміцнення адаптивності та стійкості спортивних об'єктів до різноманітних надзвичайних ситуацій – від природних катаклізмів та техногенних аварій до терористичних загроз та пандемій [4].

Разом з усіма значними перевагами, які були перелічені, цифровізація

спортивної індустрії супроводжується і певними викликами. Зокрема, як зазначають В. Білогур, Е. Сивохоп та Н. Семаль, до основних ризиків належать кіберзагрози, недостатній рівень цифрової компетентності персоналу, а також потреба у інвестиціях для впровадження інноваційних технологій [5]. Це вимагає комплексного підходу до цифрової трансформації, який передбачає не лише впровадження технологій, але й розвиток людського капіталу та впровадження інструментів кібербезпеки.

Цифрові технології контролю фінансування спортивних організацій забезпечують підвищення прозорості фінансових потоків, зниження рівня корупційних ризиків і більш ефективному використанню ресурсів. Вони дозволяють здійснювати безперервний фінансовий моніторинг, своєчасно виявляти порушення та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Це є важливим фактором забезпечення стабільності функціонування спортивних організацій.

Отже, цифрові технології контролю відіграють визначальну роль у формуванні сучасної комплексної системи контролю фінансування спортивних організацій в Україні. Їх впровадження забезпечує підвищення ефективності управління, прозорості фінансових процесів та зниженню корупційних ризиків. Подальший розвиток цієї сфери має бути спрямований на поглиблення цифрової трансформації, удосконалення нормативно-правового забезпечення, інвестуванням у цифрову інфраструктуру разом з підготовкою кваліфікованих кадрів та розширення використання інноваційних технологій у практиці контролю фінансування спорту в Україні.

Список використаних джерел

1. Колонтай С.М., Флакей М.Д., Соколовська В.О. Державне регулювання та фінансування фізичного виховання: стан та перспективи. Вісник ХНТУ № 1(92), ч. 2, 2025 р. URL: https://journals.kntu.kherson.ua/index.php/visnyk_kntu/article/view/922 (Дата звернення: 19.04.2026)
2. Осадченко Т. Сучасний стан цифровізації у сфері фізичної культури та спорту в Україні. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 2. С. 103-108. URL: <https://pcs.khmnpu.edu.ua/index.php/pcs/article/view/64> (Дата звернення: 19.04.2026)
3. Сивохоп Е., Семаль Н., Білогур В. Інноваційні цифрові технології як драйвер трансформації системи сучасного спортивного менеджменту. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica»*, 2025. 25(102). Р. 155–167. URL: <https://humstudies.com.ua/article/view/350863> (Дата звернення: 19.04.2026)
4. Статівка Н.В., Боднар К.В. Цифрова трансформація публічного управління спортивною інфраструктурою для підвищення стійкості та адаптивності. *Теорія та практика державного управління* 2 (79) / 2024 URL: <https://periodicals.karazin.ua/tpdu/article/download/25820/23197/> (Дата звернення: 19.04.2026)
5. Білогур В., Сивохоп Е., Семаль Н. Цифровізація спортивної індустрії як чинник удосконалення спортивних досягнень: можливості, виклики, ризики. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”*, 2024. 20 (97). Р. 156–170. URL: <https://humstudies.com.ua/article/view/312135> (Дата звернення: 19.04.2026)

УДК 657.1:004:338.2(477)

Бондарчук І.С.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Іванова Л.І. – старший викладач кафедри аудиту*

ЦИФРОВІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ РІШЕННЯ В МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

Сьогодні бізнес-комунікації та операції зазнають впливу цифрових технологій. Швидке повернення на правильний шлях і підготовка до жовтня 2023 року є надзвичайно важливими для того, щоб залишатися попереду. У такому конкурентному світі швидкість і якість даних, що використовуються для прийняття рішень, стають вирішальними. Саме тому сфери бухгалтерського обліку, науки про дані та аудиту стають пріоритетами управління. Старі практики бухгалтерського обліку швидко застарівають і не забезпечують необхідної швидкості та точності. Компанії вже переходять на інші інформаційні системи. Це передбачає автоматизацію повторюваних завдань, зменшення помилок. Сучасні інформаційні системи обробляють дані дуже швидко. Цифровізація бухгалтерського обліку – це набагато більше, ніж просто встановлення програмного забезпечення. Цифровізація бухгалтерського обліку часто змінює бізнес-процеси та організаційні моделі. І саме тут технології штучного інтелекту є особливо важливими. Окрім виявлення операційних ризиків, вони використовують історичні дані для збору інформації та ключових фінансових показників. Це забезпечує управлінню вищий ступінь точності в процесі прийняття рішень. Сьогодні вони всі інтегровані в одну організацію та кілька підсистем. Інформаційна система забезпечує негайну доставку та обробку бухгалтерської інформації, за якою слідує її презентація, аналіз та використання для всебічного інтегрованого планування. Технології Big Data працюють з величезними обсягами даних і надають результати, які допомагають менеджерам приймати рішення. Цифрові рішення підвищують прозорість і підтримують відстеження грошових потоків. Для будь-кого вони спрощують складний робочий процес. Автоматизація в бухгалтерському обліку усуває залежність від людини і дозволяє генерувати звіти в будь-який час. Автоматизація має життєво важливе значення, особливо в умовах високої конкуренції. У наш час дуже легко з'єднати відділи через централізовані дані. На відміну від інформаційних «силосів», ви отримуєте єдину систему з можливістю ефективно координувати та використовувати ресурси. Ми виявляємо нові можливості для цифрових технологій під час аудитів. Сам аудит спочатку не обмежувався фірмою. Він охоплює всі набори даних. У цьому сенсі цифрові технології, або точніше їх результати, вступають у гру, щоб підвищити якість висновків. Хмарні рішення надають миттєвий доступ до цієї інформації. Хмарні рішення спрощують управління, але необхідно бути ретельними щодо безпеки даних, що вказує на те, що роль бухгалтера змінюється з початком цифровізації. Отже, бухгалтер у своїй електронній таблиці вже перейшов на бухгалтерський облік, а також для

аналізу та процесу прийняття рішень. Цифровізація веде до нових можливостей. Але переваги прийшли за рахунок введення нових викликів – витрат на технології та кібератак. Це є передумовою для зростання компанії, але не автоматичною гарантією зростання. Цифрові рішення стають кращими в бухгалтерському обліку та аналізі. Аудит фундаментально трансформував професію раз і назавжди. Цифрові та інтелектуальні рішення відіграють оптимальну роль у постпандемічній ері, яка вимагає швидшої системи, що працює на фундаментальному рівні для підприємств, а також надає їм конкурентну перевагу в сучасному конкурентному середовищі. Цифрові технології розвиваються, дозволяючи їм надавати інший підхід до бухгалтерського обліку та аудиту. Автоматизовані системи нададуть менеджерам нові інструменти для отримання рекомендацій, які використовуються автоматизованими системами. Цифровізація робить можливим роботу бухгалтерських систем по всьому світу. Це полегшує взаємодію міжнародних партнерів та інвесторів з компаніями. Інші стверджують, що в майбутньому важливість розумних систем буде ще більш критичною. Інтелектуальні системи також допоможуть у прийнятті управлінських рішень. У міру зростання компаній ці інтелектуальні платформи будуть необхідні для покращення їх робочих процесів і також мінімізують людські фактори. І так, в цілому цифрові технології діють як елемент, що веде до підвищення внутрішнього контролю фірми. Автоматизовані системи буквально знаходять бюджетні розбіжності заздалегідь. Технології автоматизації виявляють подібну проблему за лічені секунди і, отже, за частку часу вирішують її набагато швидше. Це має ще більше значення в умовах невизначеної економіки. Цифрові інструменти абсолютно зростають у ролях щодо їх використання: вони зменшують те, що потрібно зробити за процесом. Де є доступні дані, де використовуються доступні цифрові інструменти для оцінки та перевірки того, як організація витрачає ресурси. Це означає, що всі негативні наслідки фінансів розглядаються по-різному. Тому вони просто розглядають перенесення запасів і просто просувають їх, щоб отримати прибуток. Це підвищує якість рішень управління. Мобільні технології є більш важливими. Оскільки мобільні технології можуть отримати доступ до бухгалтерських даних у будь-який час, у будь-якому місці. Мобільні технології набагато легше контролювати з самого початку, вони дозволяють набагато швидше реагувати на зміни в бізнес-активності. Мобільні технології надають сильну конкурентну перевагу, цифровізація робить фінансові дані легітимними.

Цифровізація допомагає підвищити довіру до фінансової інформації. Бухгалтерські системи роблять можливим для компаній мати таку безпрецедентну прозорість у своїй діяльності. Бухгалтерські системи відстежуватимуть результати для інвесторів, партнерів або установ критично важливо для інвесторів і партнерів, громадськості, державних органів. Завдяки широкому використанню цифрових та розумних рішень бухгалтери більше не просто ведуть облік, а відкривають можливість для майбутнього зростання бізнесу. Цифровізація є необхідним двигуном економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Андрусак, В. М., Хорошилова, І. О., & Смірнова, Н. В. (2025). Вплив цифрових технологій на розвиток системи обліку і аудиту в Україні. Актуальні питання економічних наук, (7). URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14697272>
2. Синькевич, Надія Іванівна, Ольга Степанівна Білоус. "Розвиток бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту в умовах сучасних інформаційних технологій." Трансформація бізнесу для сталого майбутнього: дослідження, цифровізація та інновації: монографія. : ФОП Паляниця В. А, 2024. 56-72. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/46631>
3. Гула І., Маркович І. Вплив цифрових технологій на ефективність сільськогосподарського виробництва. 2022. С. 43–45. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/38483/2/FMZKPNES_2022_Hula_I-Influence_of_digital_technologies_43-45.pdf. (дата звернення: 01.11.2024)
4. Горобець Н. М., Хомякова Д. О., Стариковська Д. О. Перспективи використання цифрових технологій в діяльності аграрних підприємств. Ефективна економіка. 2021. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.90>. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8521> (дата звернення: 19.04.2026)

УДК 657.6

Горбатюк П.П.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Матієнко-Зубенко І.І. – к.е.н., професор кафедри аудиту*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ІНДУСТРІЇ 4.0 В ІНТЕГРОВАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ ОБЛІКУ

Сучасний етап розвитку економіки характеризується глибокою цифровою трансформацією, яка охоплює всі сфери діяльності підприємств, зокрема систему бухгалтерського обліку. Одним із ключових чинників цих змін є концепція Індустрії 4.0, що передбачає інтеграцію цифрових технологій, інформаційних систем та виробничих процесів у єдине середовище. У таких умовах особливого значення набувають інтегровані інформаційні системи обліку, які забезпечують ефективне управління даними, підвищення прозорості фінансової інформації та підтримку прийняття управлінських рішень. Актуальність дослідження полягає у необхідності визначення ролі та особливостей використання технологій Індустрії 4.0 в облікових системах підприємств.

Індустрія 4.0 є логічним результатом еволюції промислових революцій, що відображають послідовний перехід від механізації до автоматизації та цифровізації виробництва. Якщо перші три етапи індустріального розвитку були пов'язані відповідно з використанням парової енергії, електрифікацією та впровадженням інформаційних технологій, то сучасний етап характеризується формуванням цифрових екосистем, у яких поєднуються кіберфізичні системи, Інтернет речей та аналітика великих даних [1; 2]. Саме ці технології створюють основу для трансформації облікових процесів і формування нової моделі інформаційного забезпечення управління.

Сутність Індустрії 4.0 полягає не лише у впровадженні інноваційних технологій, а й у зміні підходів до організації бізнес-процесів, що забезпечує їх інтеграцію в межах єдиного цифрового середовища. Це сприяє підвищенню гнучкості, адаптивності та ефективності діяльності підприємств, а також створює передумови для розвитку інтелектуалізованих систем управління [3].

Ключову роль у трансформації інтегрованих інформаційних систем обліку відіграють сучасні цифрові технології, серед яких особливе місце займають штучний інтелект, блокчейн, Інтернет речей, хмарні обчислення та аналітика великих даних [2; 4]. Їх використання дозволяє автоматизувати облікові процеси, мінімізувати вплив людського фактора та забезпечити високий рівень достовірності інформації. Зокрема, технологія блокчейн забезпечує формування захищеного та незмінного середовища зберігання даних, що значно підвищує рівень довіри до облікової інформації. Завдяки використанню розподіленого реєстру забезпечується прозорість господарських операцій і зменшується ризик фінансових зловживань. Крім того, застосування смарт-контрактів дозволяє автоматизувати виконання облікових процедур, що сприяє скороченню витрат і підвищенню ефективності діяльності підприємств [5].

Важливим напрямом розвитку є поєднання блокчейну з технологіями штучного інтелекту, що відкриває можливості для глибокого аналізу фінансових даних, виявлення ризиків і прогнозування результатів діяльності. Алгоритми штучного інтелекту дозволяють здійснювати автоматичний контроль операцій, виявляти аномалії та підвищувати якість облікової інформації. Не менш важливою складовою Індустрії 4.0 є Інтернет речей, який забезпечує автоматизований збір первинної інформації про господарські операції. Використання IoT у межах інтегрованих облікових систем дозволяє підвищити точність даних, забезпечити їх оперативне відображення та здійснювати моніторинг активів у режимі реального часу. Це створює передумови для впровадження прогнозного обслуговування та підвищення ефективності використання ресурсів [6]. Хмарні технології також відіграють важливу роль у розвитку інтегрованих інформаційних систем обліку, оскільки забезпечують зберігання та обробку значних обсягів даних, а також доступ до них у режимі реального часу. Це сприяє підвищенню оперативності облікових процесів і покращенню якості управлінських рішень [7]. Водночас ефективне впровадження технологій Індустрії 4.0 в облікові системи неможливе без належного нормативно-правового забезпечення. В Україні сформовано загальну законодавчу базу, що регулює питання інформаційних технологій, електронного документообігу та захисту даних, однак вона потребує подальшої адаптації до сучасних цифрових умов. Особливо актуальними є питання стандартизації облікових систем, забезпечення їх інтеграції та регламентації використання новітніх технологій. Важливим напрямом розвитку є впровадження міжнародних стандартів для забезпечення уніфікації інформаційного обміну, підвищення рівня безпеки та ефективності управління даними [8]. Застосування міжнародних стандартів сприяє формуванню надійного інформаційного середовища та інтеграції українських підприємств у глобальну економіку.

Таким чином, технології Індустрії 4.0 виступають ключовим фактором

розвитку інтегрованих інформаційних систем обліку в умовах цифрової економіки. Їх використання сприяє підвищенню точності, прозорості та оперативності облікової інформації, а також забезпечує можливість автоматизації та інтелектуалізації облікових процесів. Водночас ефективність впровадження цих технологій значною мірою залежить від рівня нормативно-правового забезпечення, цифрової зрілості підприємств і готовності до організаційних змін. Перспективи подальшого розвитку інтегрованих інформаційних систем обліку пов'язані з розширенням використання штучного інтелекту, аналітики великих даних та хмарних технологій, а також із гармонізацією національного законодавства з міжнародними стандартами. Це дозволить забезпечити підвищення конкурентоспроможності підприємств і їх ефективне функціонування в умовах цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Савченко М. В., Носалиук Н. І. Розвиток індустрії 4.0 та її вплив на економічну безпеку країн. *Актуальні проблеми економіки*. 2024. № 3 (273). С. 48–60. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/03/3.24._topic_Marina-V.-Savchenko-Nazar-I.-Nosaliuk-48-60.pdf (Дата звернення: 17.04.2026)
2. Evolution of Industrial Revolutions: A Review // *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*, 2020. Vol. 9, Issue 11. URL: <https://www.ijitee.org/portfolio-item/I7144079920/> (Дата звернення: 17.04.2026)
3. Hayat A., Shahare V., Sharma A. K., Arora N. Introduction to Industry 4.0, 2023. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-981-19-8730-4_2 (Дата звернення: 17.04.2026)
4. Бала В. С., Коцко Т. А. Індустрія 4.0 та адитивні технології: нові можливості у сфері розвитку виробничої діяльності підприємств. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи : матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (Київ, 2024)*. С. 36–37. URL: <https://confmanagement-proc.kpi.ua/article/view/303590> (Дата звернення: 17.04.2026)
5. Білоус А. О., Гейко О. Л. Сучасний стан та перспективи розвитку криптовалют в умовах Індустрії 4.0. *Економіка та суспільство*. 2025. № 82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-82-173> (Дата звернення: 17.04.2026)
6. Назаренко Н., Заєць С., Куричук Ю. Співпраця індустрії 4.0 та інтернету речей IoT. *Herald of Khmelnytskyi National University. Technical Sciences*. 2024. № 341 (5). С. 74–79. URL: <https://heraldts.khmnpu.edu.ua/index.php/heraldts/article/view/644> (Дата звернення: 17.04.2026)
7. Горбатюк Є. М. Дослідження перспективи розвитку промислових виробництв в межах концепції Індустрії 4.0. *Технічна творчість*. 2023. URL: <https://test.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/25737/1/> (Дата звернення: 17.04.2026)
8. Благодир О. Я., Лемішовська О. С. Правове регулювання впровадження інформаційних систем і технологій обліку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2025. № 71. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5499> (Дата звернення: 17.04.2026)

УДК 657.05:004.9

Гроздєва А.І.,
*здобувачка ФЕУП, 2 курсу, спец. 076 «Підприємництво та торгівля»,
Одеський національний економічний університет,
науковий керівник – Старенька О.М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту*

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ: СТРАТЕГІЧНИЙ ТА ОПЕРАЦІЙНИЙ АСПЕКТИ

У сучасних умовах динамічного ринку підприємства стикаються з критичною необхідністю обробки колосальних обсягів інформації. Проблема полягає не у відсутності даних, а у складності їх швидкого та якісного аналізу для прийняття управлінських рішень. Ефективність сучасного менеджменту безпосередньо корелює з якістю подачі облікової інформації, що зумовлює широке впровадження дашбордів. Дашборд – це інструмент інтерактивної візуалізації, який дозволяє не лише досліджувати поточний стан показників, а й ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки у змінах бізнес-середовища.

Головна мета використання таких звітів полягає у трансформації масивів сирих даних у наочні ключові показники ефективності (KPI), графіки та інтерактивні карти. Це забезпечує спрощення робочих процесів та глибоке розуміння тенденцій розвитку підприємства. Дашборди стають універсальною мовою спілкування між різними ланками управління: від вищого керівництва до лінійних менеджерів та бухгалтерів [1].

Для топ-менеджменту дашборд виступає інструментом стратегічного контролю, що дозволяє миттєво оцінити загальний стан бізнесу. Фінансові менеджери та аналітики використовують ці інструменти для глибокого ретроспективного аналізу, виявлення прихованих відхилень та точного прогнозування майбутніх результатів. Бухгалтерська служба, у свою чергу, отримує можливість презентувати складну облікову інформацію у формі, максимально доступній для сприйняття неспеціалістами у сфері обліку.

Практична значущість візуалізації чітко простежується при моніторингу фінансових результатів. Завдяки дашбордам керівник може одночасно відстежувати динаміку доходів, витрат та чистого прибутку в єдиному інформаційному полі. Типовим прикладом є ситуація, коли при стабільному доході спостерігається непередбачуване зниження прибутковості. Використання інтерактивних фільтрів дозволяє миттєво деталізувати проблему (наприклад, виявити аномальне зростання логістичних витрат або цін на енергоносії) та оперативно розпочати переговори з постачальниками або переглянути логістичні маршрути.

Комплексний вплив дашбордів на управлінську вертикаль доцільно розглядати через призму чотирьох ключових переваг:

1. *Екстремальна оперативність*: автоматизоване оновлення даних у режимі реального часу або з мінімальним лагом усуває необхідність тривалої

ручної обробки звітів. Це нівелює ризики фінансових втрат, спричинених запізненою реакцією на зміни ринкової кон'юнктури.

2. *Аналітична точність*: графічна інтерпретація (діаграми, теплові карти) дозволяє людському мозку швидше ідентифікувати патерни та аномалії, які залишаються непомітними у стандартних табличних формах. Крім того, автоматизація обчислень виключає суб'єктивні помилки, пов'язані з людським фактором.

3. *Вертикальний та горизонтальний контроль*: можливість постійного порівняння фактичних КРІ з плановими показниками дозволяє менеджменту не просто констатувати факти, а здійснювати превентивне управління, коригуючи дії до моменту виникнення кризових явищ.

4. *Мінімізація стратегічних ризиків*: цілісна картина взаємозв'язків між фінансами, продажами та маркетингом дає змогу керівництву бачити всебічно діяльність. Це сприяє підвищенню прозорості бізнесу та полегшує колективне прийняття рішень, забезпечуючи узгодженість дій між різними департаментами [2].

Аналізуючи стан цифровізації в Україні, слід зазначити, що вітчизняні підприємства активно інтегрують системи бізнес-аналітики у свій управлінський контур. Проте процес впровадження стикається з низкою бар'єрів: низьким рівнем первинної автоматизації на деяких підприємствах, значною вартістю розгортання складних аналітичних систем та дефіцитом фахівців, здатних грамотно інтерпретувати великі дані. Традиційні підходи до звітності все ще залишаються поширеними, що знижує загальну конкурентоспроможність бізнесу в умовах глобалізації.

Незважаючи на існуючі труднощі, загальний вектор розвитку вітчизняної економіки спрямований на поглиблення цифрової трансформації. Очікується, що дашборди стануть базовим стандартом управлінського обліку, забезпечуючи сталий розвиток підприємств навіть у періоди високої турбулентності зовнішнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Data LABS. Dashboard to Provide Effective Workflow. URL: <https://datalabsua.com/en/dashboard-to-provide-effective-workflow/>
2. Starenka O. Organizational approaches to operational control at industrial enterprises. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. Том 2, № 37. С. 123-133. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3245/3184>

УДК 657.6

Заїчко А.С.,

*аспірант ф-ту ОПМ, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Петрик О.А. – д.е.н., професор кафедри аудиту*

НОРМАТИВНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В АУДИТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Активне впровадження штучного інтелекту (ШІ) в облік, фінансову звітність і аудит зумовлює потребу у чіткому нормативному та методичному забезпеченні його використання. У практиці аудиту ШІ вже застосовується для аналізу великих масивів транзакцій, розпізнавання та структурування документів, виявлення аномалій, підтримки оцінки ризиків і підготовки робочої документації. Однак, такі інструменти породжують не лише переваги, а й специфічні ризики: непрозорість моделі, проблеми якості даних, кіберзагрози, витік конфіденційної інформації, алгоритмічну упередженість та небезпеку надмірної довіри аудитора до автоматизованого результату.

Станом на сьогодні нормативне поле у сфері ШІ має багаторівневий характер. В Україні воно формується через поєднання актів про розвиток ШІ, законодавства про аудит, захист даних і кібербезпеку. У європейському просторі ключову роль відіграє Artificial Intelligence Act, а методичну основу для аудиторської професії становлять міжнародні стандарти аудиту, управління якістю, професійної етики та рамки управління ризиками ШІ. Саме комплексне застосування цих джерел дає змогу розглядати ШІ не як позаправовий технологічний експеримент, а як інструмент, використання якого в аудиті повинно бути правомірним, контрольованим, простежуваним і методично обґрунтованим.

До документів, що формують нормативну основу застосування ШІ у професійній діяльності бухгалтерів і аудиторів в Україні можна віднести наступні:

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», який визначає правові засади аудиту, статус суб'єктів аудиторської діяльності та вимоги до якості аудиторських послуг. У контексті ШІ цей Закон важливий тим, що будь-який цифровий інструмент має використовуватися без порушення вимог до належного виконання завдання, професійної відповідальності та дотримання стандартів аудиту [1].

2. Розпорядження КМУ від 02.12.2020 № 1556-р «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» є базовим рамковим документом державної політики у сфері ШІ. Воно визначає мету, принципи й загальні напрями розвитку технологій ШІ в Україні, що створює стратегічну основу і для подальшого використання таких технологій у фінансовій сфері [2].

3. Розпорядження КМУ від 09.05.2025 № 457-р «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025-

2026 роки» переводить державну політику у прикладну площину та фіксує конкретні кроки органів влади щодо реалізації Концепції [3].

4. Закон України «Про захист персональних даних» регулює порядок обробки персональних даних, права суб'єктів таких даних і загальні вимоги до їх захисту. У практиці аудиту цей Закон безпосередньо застосовується, коли ШІ-інструменти обробляють договори, кадрові документи, платіжну інформацію чи інші масиви, що містять персональні дані [4].

5. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» визначає правові та організаційні основи забезпечення кібербезпеки. Для аудиту із застосуванням ШІ він є важливим у частині управління доступами, захисту інтеграцій, журналювання дій, збереження запитів користувачів та попередження витоків інформації [5].

Порівняльний аналіз свідчить, що нормативні підходи Європейського Союзу до регулювання штучного інтелекту є більш комплексними та випереджають українське законодавство за рівнем системності, деталізації вимог і ступенем практичної імплементації. До основних документів ЄС, які задають зовнішню регуляторну рамку застосування ШІ можна віднести наступні:

1. Regulation (EU) 2024/1689 (Artificial Intelligence Act) є ключовим спеціальним актом Європейського Союзу у сфері ШІ. Він установлює ризик-орієнтовану модель регулювання, вимоги до систем високого ризику, правила прозорості, людського нагляду, журналювання та управління ризиками. Для аудиту фінансової звітності цей акт є орієнтиром щодо допустимості, контрольованості та підзвітності ШІ-систем [6].

2. Regulation (EU) 2016/679 (GDPR) застосовується у випадках, коли ШІ-інструменти обробляють персональні дані. Для аудиторської практики це означає необхідність оцінювати законність обробки, мінімізацію даних, безпеку передачі інформації та ризики для прав суб'єктів даних [7].

3. Directive (EU) 2022/2555 (NIS2) посилює європейські вимоги до кібербезпеки, управління інцидентами та стійкості цифрової інфраструктури. Її значення для аудиту зростає тоді, коли ШІ-інструменти інтегруються з корпоративними системами або зовнішніми хмарними сервісами [8].

4. Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law Ради Європи закріплює підхід, за яким використання ШІ має узгоджуватися з правами людини, принципами демократії та верховенством права. Для аудиторської діяльності цей документ важливий як джерело принципів прозорості, відповідальності та належного людського контролю [9].

Окрім цього варто розглянути документи, які регулюють саме аудиторську діяльність в сфері застосування ШІ, а саме:

1. ISA 315 (Revised 2019) «Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement» вимагає від аудитора розуміти суб'єкта господарювання, його ІТ-середовище та систему внутрішнього контролю для оцінки ризиків суттєвого викривлення [10].

2. NIST AI RMF 1.0 та ISO/IEC 42001:2023 формують загальну методичну основу для управління ШІ-ризиками, валідації моделей, моніторингу,

документування та підзвітності. Для аудиторських фірм і підприємств ці документи є практичним орієнтиром у побудові внутрішніх політик щодо відповідального використання ШІ [11,12].

Таким чином, нормативно-методичне забезпечення застосування штучного інтелекту в аудиті фінансової звітності не зводиться до одного спеціального акту. Воно складається з поєднання національних документів про розвиток ШІ, законодавства про аудит, захист даних і кібербезпеку, європейських регуляторних актів та міжнародних професійних стандартів і рамок. Для практики аудиту це означає, що використання ШІ є допустимим лише за умови збереження професійного судження аудитора, належного людського нагляду, контролю якості вхідних даних, документування логіки застосування інструменту, перевірки зовнішніх постачальників і дотримання вимог до конфіденційності та інформаційної безпеки. Отже, основним вектором подальшого розвитку має бути не лише технологічне впровадження ШІ, а й інституційне закріплення правил його відповідального використання в аудиті.

Список використаних джерел

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19> (дата звернення: 15.04.2026).
2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 № 1556-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-2020-%D1%80> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2025-2026 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.05.2025 № 457-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/457-2025-%D1%80> (дата звернення: 15.04.2026).
4. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2297-17> (дата звернення: 15.04.2026).
5. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2163-19> (дата звернення: 15.04.2026).
6. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng> (accessed: 15.04.2026).
7. Regulation (EU) 2016/679 (General Data Protection Regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2016/679/oj> (accessed: 15.04.2026).
8. Directive (EU) 2022/2555 on measures for a high common level of cybersecurity across the Union (NIS2 Directive). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj> (accessed: 15.04.2026).
9. Council of Europe Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law. URL: <https://rm.coe.int/1680afae3c> (accessed: 15.04.2026).
10. IAASB. ISA 315 (Revised 2019): Identifying and Assessing the Risks of Material Misstatement. URL: <https://www.iaasb.org/publications/isa-315-revised-2019-identifying-and-assessing-risks-material-misstatement> (accessed: 16.04.2026).
11. NIST. Artificial Intelligence Risk Management Framework (AI RMF 1.0). URL: <https://www.nist.gov/publications/artificial-intelligence-risk-management-framework-ai-rmf-10> (accessed: 15.04.2026).
12. ISO/IEC 42001:2023 - AI management systems. URL: <https://www.iso.org/standard/42001> (accessed: 15.04.2026).

УДК 657:004:658

Заїчко К.С.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Матієнко-Зубенко І.І. – к.е.н., професор кафедри аудиту*

ВПЛИВ ІТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА ОБЛІК АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Ефективне функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання значною мірою залежить від рівня організації бухгалтерського обліку та якості інформаційного забезпечення управління. В умовах цифрової трансформації економіки особливого значення набуває впровадження інформаційних технологій у систему обліку, зокрема в частині обліку адміністративних витрат, які забезпечують функціонування управлінського апарату підприємства [1].

Правові засади організації бухгалтерського обліку в Україні визначаються законодавчо. Зокрема, відповідно до вимог чинного законодавства, бухгалтерський облік є обов'язковим для всіх підприємств незалежно від форми власності, а його ведення регулюється спеціальними нормативно-правовими актами [6]. Основним нормативним документом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який встановлює загальні принципи ведення обліку та формування фінансової звітності [7].

Адміністративні витрати є складовою витрат діяльності підприємства та відображаються відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Вони включають загальногосподарські витрати, спрямовані на обслуговування та управління підприємством, зокрема витрати на утримання адміністративного персоналу, службові відрядження, утримання офісу, витрати на зв'язок та інформаційні послуги [8]. У системі бухгалтерського обліку такі витрати відображаються на рахунках класу 9, зокрема на рахунку 92 «Адміністративні витрати» [9].

Традиційна система обліку адміністративних витрат характеризується значною трудомісткістю, залежністю від людського фактору та обмеженими можливостями аналітичної обробки даних. У зв'язку з цим впровадження інформаційних технологій є необхідною умовою підвищення ефективності облікових процесів [2].

Сучасні ІТ-технології забезпечують автоматизацію бухгалтерського обліку, що дозволяє значно скоротити час обробки інформації, підвищити точність даних та мінімізувати ризик помилок. Використання ERP-систем та спеціалізованого програмного забезпечення сприяє інтеграції облікових процесів із іншими функціональними підсистемами підприємства, що забезпечує єдність інформаційного простору та підвищує ефективність управління [2].

Важливою перевагою цифровізації є можливість здійснення детального аналізу адміністративних витрат. Використання сучасних інформаційних систем дозволяє проводити аналіз витрат за центрами відповідальності, видами

діяльності та періодами, що сприяє виявленню резервів оптимізації та підвищенню ефективності використання ресурсів підприємства [5].

Крім того, впровадження електронного документообігу та хмарних технологій забезпечує оперативний доступ до облікової інформації, підвищує швидкість прийняття управлінських рішень та сприяє зниженню адміністративних витрат за рахунок оптимізації бізнес-процесів [4]. Це особливо актуально в умовах динамічного розвитку цифрової економіки та необхідності швидкої адаптації підприємств до змін зовнішнього середовища.

Разом з тим, впровадження ІТ-технологій в облік адміністративних витрат супроводжується певними викликами, серед яких можна виділити значні фінансові витрати на їх впровадження, необхідність підвищення кваліфікації персоналу та забезпечення інформаційної безпеки. Однак переваги використання інформаційних технологій значно перевищують зазначені недоліки, що обумовлює їх широке застосування у практиці діяльності підприємств [1].

Особливого значення набуває використання сучасних аналітичних інструментів, які дозволяють не лише обліковувати адміністративні витрати, а й прогнозувати їх зміну, оцінювати ефективність управлінських рішень та формувати стратегічні напрями розвитку підприємства [3].

Отже, впровадження інформаційних технологій у систему обліку адміністративних витрат є важливим напрямом підвищення ефективності управління підприємством. Використання сучасних ІТ-рішень забезпечує підвищення достовірності, оперативності та аналітичності облікової інформації, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень та підвищенню конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах господарювання [2].

Список використаних джерел

1. Пристемський, О. (2024). «Автоматизація та вплив інформаційних технологій на ведення обліку та контролю підприємства». URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.03.2024.008> (Дата звернення: 18.04.2026)
2. Колодяжна Н.С., Корнієцька М.О., Чайка О.В. Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ (вип.2/2020), ст.29. «Шляхи удосконалення обліку адміністративних витрат». URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/ac0ba42a-e31e-4799-8728-5f797822ff06/content> (Дата звернення: 18.04.2026)
3. Бензерук Віталій, Прокопенко Наталія, Коваленко Наталія. Вісник Хмельницького національного університету 2024, №3. ISSN 2307-5740, ст.499. «Економічна ефективність інформаційних систем управління на підприємствах». URL: <https://heraldes.khmnu.edu.ua/index.php/heraldes/article/view/923/939> (Дата звернення: 18.04.2026)
4. Єгорова Н.С. Вісник здобувачського наукового товариства «ВАТРА». Випуск 55. «Облік адміністративних витрат». URL: <http://www.vtei.com.ua/doc/2018/konf18/9.pdf> - page=271 (Дата звернення: 18.04.2026)
5. Приазовський економічний вісник. Секція 4 бухгалтерський облік, аналіз та аудит. «Управлінський та фінансовий облік адміністративних витрат в системі прийняття рішень на підприємстві». URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/6e72ee71-5f5c-450e-93ba-1346127e5664/content> (Дата звернення: 18.04.2026)
6. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку в підприємницькій сфері. URL: <https://mof.gov.ua/uk/nacionalni-polozhennja1> (Дата звернення: 18.04.2026)
7. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Редакція

від 01.04.2026р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> - Text (Дата звернення: 18.04.2026)

8. Наказ про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку. Національне положення(стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 31.12.99 N 318, зі змінами. Редакція від 03.11.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> - Text (Дата звернення: 18.04.2026)

9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. План рахунків бухгалтерського обліку та рахунок 92 «Адміністративні витрати». Затверджено Наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 № 291, зі змінами. Редакція від 23.12.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> - Text (Дата звернення: 18.04.2026)

УДК 004.056:657

Затулюк О.С.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Іванова Л.І – старший викладач кафедри аудиту*

КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ ДАНИХ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний розвиток економіки тісно пов'язаний із активною цифровізацією бізнесу. Підприємства дедалі частіше впроваджують інформаційні системи, автоматизують облікові процеси та переходять на електронний документообіг. Це значно полегшує управління та підвищує ефективність діяльності. Разом із тим така трансформація робить бізнес більш залежним від інформаційного середовища, що, у свою чергу, підвищує рівень вразливості до кіберзагроз. Саме тому питання кібербезпеки сьогодні має не лише технічне, а й вагоме економічне значення.

В умовах цифрової економіки інформація фактично стає стратегічним ресурсом підприємства. До неї належать не лише фінансові показники чи бухгалтерські дані, а й результати аналітики, комерційні напрацювання, клієнтські бази та персональні відомості. Втрата, спотворення або несанкціоноване використання такої інформації може призвести до серйозних негативних наслідків – від фінансових збитків до погіршення ділової репутації. Тому забезпечення надійного захисту даних є однією з ключових умов стабільної діяльності підприємства.

Особливе значення має захист бухгалтерської інформації, адже саме вона є основою для складання фінансової звітності та прийняття управлінських рішень. Будь-яке втручання в облікові дані може викривити реальну картину фінансового стану підприємства, що негативно вплине на якість управління. У зв'язку з цим безпека облікових систем повинна розглядатися як один із пріоритетних напрямів кіберзахисту.

Сучасні кіберзагрози є різноманітними та постійно еволюціонують. Найпоширенішими серед них є шкідливе програмне забезпечення, фішингові

атаки, спроби несанкціонованого доступу до систем та витік конфіденційної інформації. Водночас небезпеку становлять не лише зовнішні фактори, а й внутрішні. Помилки працівників, недотримання правил інформаційної безпеки або недостатній рівень обізнаності можуть спричинити серйозні інциденти.

Окрему увагу слід звернути на поширення дистанційної роботи та використання хмарних технологій. Хоча вони відкривають нові можливості для організації бізнес-процесів, водночас ускладнюють контроль за захистом даних. У таких умовах особливо важливим є забезпечення безпеки під час передавання та зберігання інформації.

Для ефективної протидії кіберзагрозам підприємствам необхідно застосовувати комплексний підхід. Він має включати як технічні засоби, так і організаційні заходи. До технічних інструментів належать антивірусні програми, системи мережевого захисту, багатофакторна аутентифікація та регулярне резервне копіювання даних. Використання таких рішень дозволяє знизити ризик атак і мінімізувати можливі втрати.

Водночас не менш важливу роль відіграє правильна організація внутрішніх процесів. Це передбачає розробку політик інформаційної безпеки, чітке розмежування прав доступу та контроль за дотриманням встановлених правил. Практика показує, що навіть найсучасніші технології не гарантують належного захисту без ефективного управління.

Значну увагу необхідно приділяти роботі з персоналом. Регулярне навчання працівників допомагає сформувати навички безпечної роботи з інформацією та зменшити вплив людського фактора. Зокрема, співробітники повинні вміти розпізнавати підозрілі повідомлення, правильно працювати з паролями та дотримуватися правил обробки конфіденційних даних.

Показовим є приклад діяльності виробничого підприємства харчової галузі, яке використовувало ERP-систему для ведення обліку та управління процесами. Унаслідок фішингової атаки один із працівників бухгалтерії ввів свої облікові дані на підробленому сайті, що дозволило зловмисникам отримати доступ до внутрішньої системи. Це призвело до несанкціонованого внесення змін у дані обліку запасів і спотворення інформації про собівартість продукції. У результаті було викривлено фінансові показники підприємства, що вплинуло на прийняття управлінських рішень. Для усунення наслідків інциденту підприємство провело аудит, інвентаризацію, відновило дані з резервних копій, а також посилило систему безпеки, зокрема запровадило багатофакторну аутентифікацію та обмеження доступу.

Сучасні тенденції свідчать про активне використання інтелектуальних технологій у сфері кіберзахисту. Аналітичні системи дозволяють своєчасно виявляти підозрілу активність та попереджати можливі загрози, що підвищує ефективність систем безпеки.

Важливою складовою є також регулярна оцінка стану інформаційних систем. Проведення аудитів допомагає виявити вразливі місця, оцінити ефективність заходів захисту та визначити напрями їх удосконалення. Такий підхід забезпечує підвищення стійкості підприємства до кіберризиків.

Отже, кібербезпека є невід'ємною складовою економічної безпеки

підприємства. Її забезпечення потребує комплексного підходу, що поєднує сучасні технології, ефективне управління та підготовку персоналу.

У перспективі значення кіберзахисту лише зростатиме, адже цифровізація продовжує розвиватися. Підприємства, які приділяють належну увагу захисту інформації, отримують конкурентні переваги та забезпечують стабільність своєї діяльності. Саме тому інвестиції в кібербезпеку слід розглядати як важливий фактор довгострокового розвитку, а не як додаткові витрати.

Список використаних джерел

1. ДСТУ ISO/IEC 27001:2015 Інформаційні технології. Системи управління інформаційною безпекою.
2. Коваленко В.В. Інформаційна безпека підприємства. Економіка та держава. 2021.
3. Олійник О.В. Кібербезпека в цифровій економіці. Фінанси України. 2022.
4. Марченко І.С. Цифрова трансформація бізнесу та кіберзагрози. Бізнес Інформ. 2023.

УДК 336.2:004:35

Корчак А.В.,
*аспірант кафедри фінансів ім. С.І. Юрія, спец. 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»,
Західноукраїнський національний університет,
науковий керівник – Ткачик Ф.П. – д.е.н.,
професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія,*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ АРХІТЕКТУРИ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ У ПАРАДИГМІ «УКРАЇНА-2030Е»

Сучасний етап розвитку податкової системи України характеризується складною сукупністю трансформаційних процесів, обумовлених одночасним впливом воєнних викликів, необхідністю забезпечення фінансової стійкості держави та реалізацією євроінтеграційного вектору розвитку. У цих умовах ключового значення набуває модернізація інформаційно-аналітичної архітектури податкової системи як базису ефективного податкового адміністрування, що забезпечує не лише фіскальну результативність, але й формує передумови для підвищення рівня податкового комплаєнсу, прозорості та довіри до державних інституцій. Парадигма «Україна-2030Е» у даному дослідженні розглядається як інтегративна концепція стратегічного розвитку, що поєднує напрями цифровізації публічних фінансів, гармонізації податкової політики з директивами ЄС та забезпечення післявоєнного відновлення економіки [1]. Водночас, особливої ваги набуває врахування положень Національної стратегії доходів до 2030 року, яка визначає пріоритети модернізації податкового адміністрування на засадах цифровізації, ризикоорієнтованого підходу та інтеграції інформаційних ресурсів. У даному контексті передбачається формування єдиної інформаційної екосистеми податкових інституцій, що забезпечує автоматизацію процесів збору та обробки даних, підвищення якості аналітичної підтримки управлінських рішень та

мінімізацію людського фактору [2].

Аналіз сучасних тенденцій розвитку податкового адміністрування свідчить, що цифровізація виступає визначальним драйвером трансформації інформаційно-аналітичної архітектури. Зокрема, впровадження електронного декларування, електронних платежів, цифрових сервісів для платників податків та використання цифрових технологій та інформаційно-комунікаційних сервісів формують нову модель взаємодії між державою та платниками податків. У цьому контексті важливим є впровадження електронного аудиту (Е-аудиту), який базується на використанні стандартизованих цифрових даних (SAF-T UA) та дозволяє підвищити ефективність податкового контролю, мінімізувати транзакційні витрати та забезпечити прозорість контрольних процедур [3].

Суттєвим аспектом є інтеграція української податкової системи у цифровий європейський простір, що передбачає адаптацію до міжнародних стандартів обміну податковою інформацією, імплементацію кращих практик OECD та використання інструментів міжнародної технічної допомоги, зокрема програм EU4PFM та Ukraine Facility. Такі інструменти спрямовані на посилення інституційної спроможності органів державної влади, розвиток ІТ-інфраструктури та підвищення ефективності управління державними фінансами [4]. Водночас трансформація інформаційно-аналітичної архітектури має враховувати специфіку функціонування податкової системи в умовах воєнного стану, що супроводжується скороченням економічної активності, змінами у структурі податкових надходжень та зростанням навантаження на бюджетну систему [5]. У таких умовах особливого значення набуває забезпечення стабільності податкових надходжень, що є основою фінансування оборонних та соціальних видатків держави.

Практична реалізація трансформації інформаційно-аналітичної архітектури податкової системи у парадигмі «Україна-2030E» передбачає формування цілісної цифрової платформи податкового адміністрування, що забезпечує інтеграцію даних з різних джерел, автоматизацію бізнес-процесів та використання інструментів прогностичної аналітики [1]. Важливим напрямом є розвиток системи управління податковими ризиками, що базується на сегментації платників податків, ідентифікації ризикових операцій та оптимізації контрольних заходів. У перспективі ключового значення набуває автоматизація та цифровізація системи управління податковими ризиками шляхом впровадження інтелектуальних аналітичних платформ, використання технологій Big Data, Blockchain, машинного навчання тощо, що забезпечить підвищення точності їх оцінювання та мінімізацію впливу людського фактору у процесі прийняття управлінських рішень.

Отже, трансформація інформаційно-аналітичної архітектури податкової системи України є ключовим напрямом модернізації публічних фінансів у контексті реалізації Національної стратегії доходів та парадигми «Україна-2030E». Її реалізація сприятиме підвищенню ефективності податкового адміністрування, зміцненню фіскальної резильєнтності, забезпеченню прозорості податкових процесів та інтеграції України у європейський економічний простір.

Список використаних джерел:

1. План відновлення України. Національна рада з відновлення України від наслідків війни. 2022. URL: <https://recovery.gov.ua>
2. Національна стратегія доходів України до 2030 року. Міністерство фінансів України. 2023. URL: https://mof.gov.ua/uk/national_income_strategy-716
3. Хачатурян В. Х. Податкова система в Україні та її адаптація до умов воєнного стану. Право та державне управління. 2024. № 2. С. 342–346.
4. Лесик Л. І. Інтеграція українського податкового адміністрування в цифровий європейський простір. Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки. 2025. № 83. С. 236–241.
5. Ткач Т. В. Трансформація податкової системи України в умовах євроінтеграції. Universum. 2024. № 15. С. 26–30.

УДК 657:004.738.5

Кургак Б.С.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Матієнко-Зубенко І. І. – к.е.н, професор кафедри аудиту*

АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ОСНОВІ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Зумовлені військовою агресією виклики, що постають перед бухгалтерами, загострюють проблему забезпечення безперервності ведення обліку на підприємствах. У таких умовах усе більш актуальним стає використання хмарних технологій як практичного інструменту організації облікових процесів. Згідно із Законом України «Про хмарні послуги», технологія хмарних обчислень – це спосіб надання користувачеві доступу до хмарної інфраструктури через електронні мережі на його запит [1]. Сьогодні в Україні хмарні технології пропонують досить широкий вибір рішень для бухгалтерського обліку. До них належать бухгалтерські програми, сервіси електронного документообігу, клієнт-банки, державні електронні сервіси та реєстри, а також ПРРО [2]. Досить поширеними є SaaS-рішення, коли програмне забезпечення розміщується на серверах розробника, а користувач отримує доступ до нього через інтернет за підпискою. Основою автоматизації обліку є використання хмарних баз даних, які дозволяють працювати з інформацією віддалено – фактично з будь-якого пристрою. В Україні популярними є такі програми, як Dilovod, MASTER: Бухгалтерія та Дебет Плюс. Їхніми перевагами є постійний доступ до даних за наявності інтернету, автоматичне оновлення функцій і форм, а також зменшення витрат на власну IT-інфраструктуру. Важливим напрямом є також електронний документообіг. Він дає можливість обмінюватися документами як всередині підприємства, так і з контрагентами (договори, рахунки, накладні, акти тощо). Сервіси на кшталт Вчасно, Fredo чи FlyDoc дозволяють значно пришвидшити цей процес, впорядкувати зберігання документів і швидко знаходити потрібну інформацію. Окрему роль відіграють клієнт-банки, які пропонують майже всі

сучасні банки. Вони дають можливість створювати та підписувати платіжні документи, отримувати виписки, працювати з контрагентами та інтегруватися з обліковими системами [3]. Деякі банки навіть дозволяють вести облік ФОП безпосередньо у своїх сервісах. Подання звітності в Україні також переважно відбувається в електронній формі – через Електронний кабінет платника або спеціалізовані сервіси, такі як Taxher. Це зручно, оскільки дозволяє подавати звіти з будь-якого місця, де є інтернет, а також отримувати швидкий зворотний зв'язок і працювати з актуальними формами звітності. Хмарні технології активно використовуються і в ПРРО. У цьому випадку всі основні процеси – зберігання даних, фіскальні операції та обмін із ДПС – відбуваються на віддалених серверах. Це дозволяє не використовувати фізичні касові апарати. Серед популярних рішень можна назвати Checkbox, Вчасно.Каса та Cashalot, які забезпечують швидке впровадження і не потребують значних витрат на обладнання. Разом із тим впровадження хмарних технологій має і свої складнощі. Однією з основних є недостатній рівень підготовки працівників. Тому важливо приділяти увагу навчанню – як роботі з програмами, так і розумінню нормативних вимог і принципів роботи таких систем. Також важливо забезпечити належну технічну базу та використовувати ліцензоване програмне забезпечення [4]. Ще одним важливим питанням є кібербезпека. Захист даних у хмарному середовищі потребує комплексного підходу, який включає сучасні технології, такі як штучний інтелект чи блокчейн. При цьому системи захисту потрібно постійно оновлювати, оскільки кіберзагрози постійно змінюються. Лише за таких умов можна забезпечити достатній рівень безпеки даних [5].

У теперішніх умовах використання хмарних сервісів стає основним способом підтримати роботу бухгалтерії та зберегти дані підприємства. Завдяки SaaS-рішенням облік більше не прив'язаний до конкретного офісу, а вся інформація надійно зберігається у цифровому просторі. Це також вимагає від фахівців високого рівня цифрової грамотності, зокрема розуміння принципів роботи програмного забезпечення та засобів кібербезпеки. Можна стверджувати, що саме цифровізація є головною умовою для стабільної роботи українського бізнесу сьогодні.

Список використаних джерел

1. Про хмарні послуги : Закон України від 17.02.2022 № 2075-IX : станом на 28 черв. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2075-20#Text> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Тенюх З., Пелех У. Діджиталізація бухгалтерського обліку в Україні: стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2022. № 41. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-66> (дата звернення: 18.04.2026).
3. Averichev I., Rozhenko A., Kykhtenko Y. Innovative approaches to improving the level of cybersecurity of corporate networks using cloud technologies. Cybersecurity: education, science, technique. 2025. Т. 1, № 29. С. 732–747.
4. Білоус О. С., Кундеус О. М. Трансформація бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. 2021. Т. 83, № 4. С. 56–61.
5. Дутчак Р. Р., Кондратюк О. М. Використання хмарних послуг для забезпечення безпеки бухгалтерського обліку підприємств в умовах воєнного стану. Інженерні інновації та розбудова національної економіки : Матеріали I Міжнар. науково-практ. конф. Інж. навч.-наук. ін-ту ім. Ю. М. Потебні, м. Запоріжжя, 9–10 трав. 2024 р. 2024. С. 76–79.

УДК 004.4:657.6

Кушнір О.Ю.,
*здобувач ф-т ІТКІ, 4 курсу, спец. 121 «Інженерія програмного забезпечення»,
Вінницький національний технічний університет,
науковий керівник – Черноволик Г.О. – к.т.н.,
доцент кафедри програмного забезпечення*

ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНА СИСТЕМА ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ВАЛІДНОСТІ ОСВІТНІХ ДОКУМЕНТІВ

Сучасний світ стрімко розвивається та залишає реальність на користь інформаційного онлайн простору, що пояснює зростання впливу інформаційних технологій у системах обліку, аналізу та аудиту. Особливої уваги потребує проблема достовірності даних, а саме достовірності документів про освіту. Наявність підроблених дипломів, сертифікатів та документів у цілому створює ризики для роботодавців, освітніх установ та державних органів, що негативно впливає на економічну безпеку та ефективність управлінських рішень.

Наявні централізовані системи зберігання та перевірки дійсності таких документів мають низку недоліків, зокрема вразливість до втручання третіми особами, обмежену прозорість і залежність від єдиного адміністратора. Це створює необхідність впровадження інноваційних технологічних рішень, які забезпечать надійність, прозорість і незмінність даних.

Одним із таких напрямів є розробка децентралізованої інформаційної системи [1] для перевірки валідності документів про освіту на базі технологій розподіленого реєстру, який працює ніби відкрита для всіх база даних. Цей підхід забезпечує збереження записів у вигляді незмінних блоків даних, доступних для перевірки всіма зацікавленими сторонами, без необхідності довіри до централізованого ресурсу.

Запропонована система передбачає створення програмного забезпечення, яке імплементуватиме наступні функції: реєстрацію освітніх документів із використанням криптографічного шифрування зокрема хешування [2]; зберігання метаданих у децентралізованій системі, без відображення приватної інформації; швидку перевірку автентичності та дійсності документів; інтеграцію з наявними системами закладів освіти та роботодавців.

Особливістю системи є використання інтелектуальних алгоритмів аналізу даних для виявлення нетипових звернень та потенційних ознак фальсифікації. Застосування методів машинного навчання [3] дозволяє автоматизувати шляхи аудиту документів, а також підвищити рівень перевірки та мінімізувати людський фактор. Для забезпечення дійсності документів зобов'язати заклади освіти, які видають документ підтвердити факт навчання, зокрема додавати такі дані як оцінки, відвідування та підтвердження успішності. На наступному рисунку зображена блок схема загальної роботи системи.

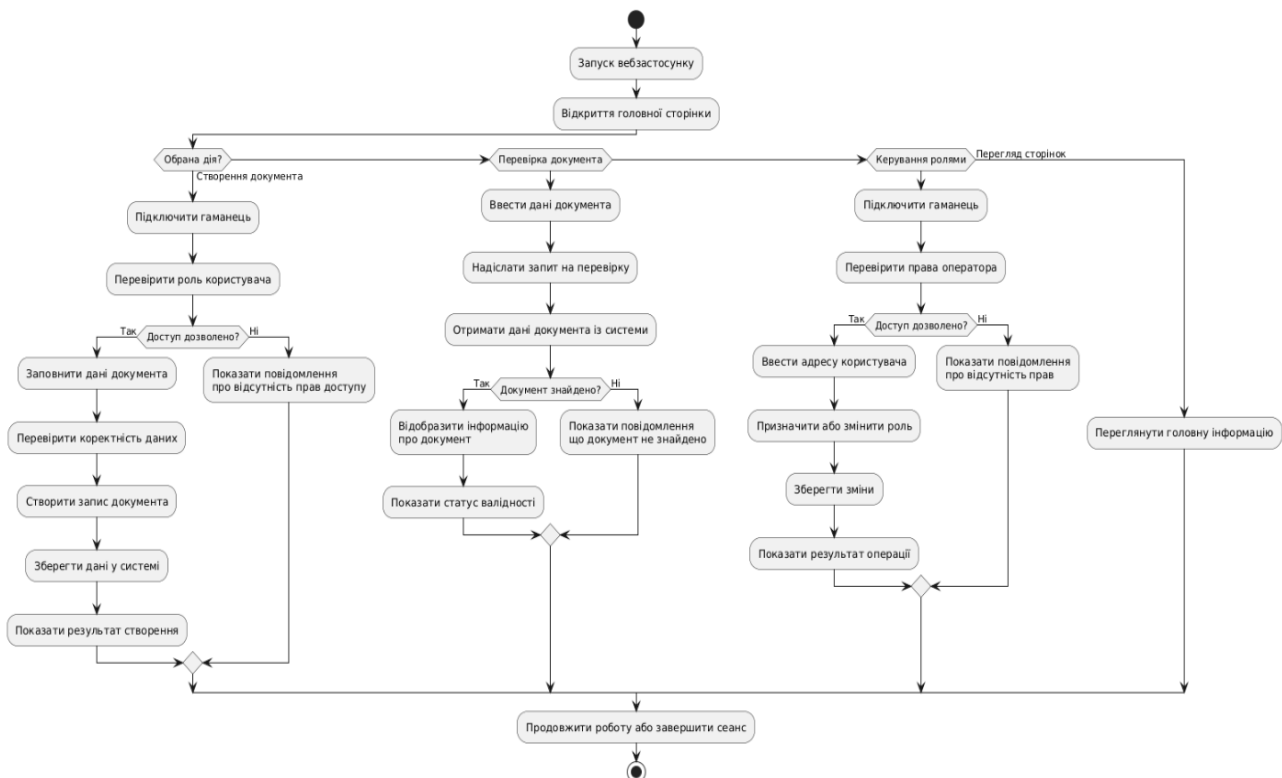

Рисунок 1 – Блок схема алгоритму роботи системи

У контексті обліку та аудиту така система виступає інструментом підвищення якості інформаційного забезпечення управління. Такий шлях дає можливість формуванню достовірної та точної бази даних про людські надбання, що є важливою складовою фінансового аналізу, оцінки ризиків і прийняття управлінських рішень. Крім того, впровадження та розробка децентралізованих рішень є сучасним вектором розвитку цифрової економіки та концепції сталого розвитку.

Тому, розробка програмного забезпечення децентралізованої інформаційної системи для перевірки валідності документів про освіту є актуальним напрямом дослідження, який включає у собі інтелектуальні технології обліку, складову аналізу й аудиту та сприяє покращенню рівня економічної безпеки.

Список використаних джерел

1. Avasthi S., Tripathi S. L., Dhanda N., Verma S. B. *Decentralized Systems and Distributed Computing*. Hoboken : Wiley-Scrivener, 2024. 400 p.
2. Konheim A. G. *Hashing in Computer Science: Fifty Years of Slicing and Dicing*. Hoboken : Wiley-Interscience, 2010. 386 p.
3. Massaron L., Mueller J. P. *Machine Learning For Dummies*. 3rd ed. Hoboken : For Dummies, 2025. 448 p.

УДК 657:004.8

Ліпухіна М.О.,
*здобувач ф-ту ФФ, 2 курсу, спец. 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Лещій Л.А.– к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ШІ В УПРАВЛІНСЬКОМУ ОБЛІКУ: АСПЕКТ БЮДЖЕТУВАННЯ

Бюджетування є важливим інструментом управлінського обліку, оскільки завдяки ньому підприємство узгоджує стратегічні цілі, визначає потребу в ресурсах, координує роботу підрозділів і контролює фінансові результати. У цьому розумінні бюджет не лише план доходів і витрат, а ще й інструмент внутрішнього управління, який поєднує планування, виконання, контроль і оцінювання результатів. Водночас традиційний підхід до бюджетування дедалі частіше виявляється недостатньо ефективним. Його основні недоліки пов'язані зі статичністю річних планів, ручною обробкою даних та сильною залежністю від управлінських суджень та досвіду. У нестабільному ринковому середовищі, де швидко змінюються попит, ціни, логістичні умови, витрати на ресурси та умови фінансування, така модель зменшує гнучкість підприємства і обмежує швидкість реагування на ризики.

У сучасних умовах розвиток технологій штучного інтелекту відкриває нові можливості для підприємств у переході від статистичного й переважно ручного бюджетування до більш адаптивного, безперервного та аналітично посиленого. На відміну від традиційного підходу інструменти на основі ШІ дають змогу поєднувати операційні та фінансові дані, виявляти закономірності, визначити чинники зміни витрат і формувати точніші прогнози, перетворюючи традиційне управлінське судження з основного рушія на складову в рамках співпраці людини з AI. Через що змінюється сама логіка бюджетного процесу: бюджет перестає бути жорстко зафіксованим документом на початку року і стає динамічним інструментом, який можна змінювати в міру надходження нової інформації [2, 5]. Окрім цього, автоматизація рутинних розрахунків зменшує навантаження на фінансові підрозділи підприємства й дає змогу зосередитися не лише на підготовці цифр, а й на їх інтерпретації для потреб управління.

Однією з найефективніших можливостей штучного інтелекту є вдосконалення бюджетного прогнозування. Якщо традиційний підхід значною мірою спирався на показники попередніх періодів та управлінські припущення, то завдяки інтеграції даних в системи на основі ШІ вони можуть одночасно врахувати фінансові, виробничі, збутові та зовнішні сигнали. Що створює основу для переходу від *historical budgeting* до *predictive budgeting*, а також для використання *rolling forecasts*, які регулярно оновлюються з урахуванням нових даних. У результаті менеджери можуть не лише планувати базовий сценарій, а й порівнювати кілька альтернатив розвитку подій, оцінювати наслідки зміни цін,

обсягів продажу, навантаження на ресурси або структури витрат ще до прийняття остаточного рішення [2, 5].

Ще однією важливою перевагою ІІІ є моніторинг виконання бюджету в реальному часі. Завдяки інтеграції даних із продажів, закупівель, виробництва, складу та фінансового обліку система може швидко виявляти відхилення, формувати сигнали і підтримувати раннє реагування на ризики [4, 5]. За таких умов бюджетний контроль переходить від *ex post* оцінювання до превентивного управління, коли підприємство може втрутитися ще до того, як відхилення суттєво вплине на фінансовий результат. Додатково, ІІІ допомагає виявляти джерела відхилень, оцінювати їх масштаб, визначати зони підвищеного ризику та пропонувати варіанти коригувальних дій, зокрема перерозподіл ресурсів, уточнення бюджетних параметрів або перегляд окремих операційних рішень. Це також посилює міжфункціональну координацію, оскільки бюджетні показники починають розглядатися у тісному зв'язку з операційними драйверами діяльності підприємства [3, 4, 5].

За результатами дослідження R. Q. Majumder, 45% опитаних фінансових фахівців оцінили вплив технологій на точність обліку витрат як *strongly positive*, ще 30% – як *moderately positive*; 68% респондентів відзначили підвищення прозорості, а 72% – покращення контролю за виконанням бюджету. В окремих кейсах зафіксовано підвищення *budgeting accuracy* на 15%, *forecast accuracy* – на 10%, зниження помилок у розподілі витрат на 20% і скорочення *budgeting cycle* на 35% [3]. У дослідженні Y. Li AI-enhanced system забезпечила 94,2% точності прогнозування відхилень і зменшила потребу в ручному втручанні на 73%, що вказує не лише на вищу аналітичну точність, а й на пришвидшення самого процесу бюджетного супроводу [4].

Водночас ефективність використання ІІІ в бюджетуванні залежить від низки передумов: якості даних, інтеграції облікових та операційних систем, цифрової зрілості підприємства, підготовки персоналу й підтримки керівництва [1, 3, 5]. Серед основних обмежень можна назвати *automation bias*, ризики інформаційної безпеки, високу вартість впровадження та можливість перенесення помилок історичних даних у нові моделі [1, 5]. Тому ІІІ не слід розглядати як заміну управлінського судження, а краще використовувати як інструмент підтримки прийняття рішень, який розширює аналітичні можливості менеджера, але не знімає потреби у професійній оцінці.

Список використаних джерел

1. Abhishek Vyas. *Integrating Machine Learning Solutions for Enhanced Financial Budgeting: A Strategic Framework for Organizations*. 2025. С. 6.
2. Lu X. AI-driven management information system for cost accounting and budget optimisation. *International Journal of Information and Communication Technology*. 2025. Т. 26, №. 44.
3. Majumder R. Q. Impact of Technological Advancements on Cost Accounting Practices and Budget Preparation. *SSRN Electronic Journal*. 2025. С. 540–551.
4. Yilun Li. Application of Artificial Intelligence in Cross-Departmental Budget Execution Monitoring and Deviation Correction for Enterprise Management. *Artificial Intelligence and Machine Learning Review*. 2025. С. 99–113.
5. Zhijun Liu. AI-Assisted Budgeting and Cost Control: A Practical Model for Financial Decision-Making in SMEs. *Economics and Management Innovation*. 2026. Т. 3, №1. С. 37–45.

УДК 657.471:004

Лукова А.В.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 “Облік і оподаткування”,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Слободяник Ю. Б. – д.е.н., професор кафедри аудиту*

ОБЛІК ОПЛАТИ ПРАЦІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Облік оплати праці із застосуванням спеціалізованого програмного забезпечення формує іншу модель функціонування облікової системи підприємства, у межах якої змінюється не лише техніка розрахунків, а й логіка обробки економічної інформації. Йдеться про переосмислення самої організації облікового процесу, де інтеграція кадрових, фінансових і податкових даних забезпечує цілісність інформаційного простору. У класичному підході облік розрахунків з персоналом щодо оплати праці характеризується значною трудомісткістю, фрагментарністю інформаційних потоків та залежністю від ручної обробки даних. Як зауважують Ю. Б. Скорнякова та О. В. Лапшункова, організація такого обліку визначається сукупністю факторів, серед яких особливу роль відіграють нормативно-правове середовище, внутрішня структура підприємства і рівень розвитку інформаційних технологій [3]. Відсутність автоматизації призводить до дублювання інформації та підвищеного ризику арифметичних і логічних помилок.

Із впровадженням спеціалізованого програмного забезпечення облік оплати праці переходить у площину системного управління даними. Розрахунок заробітної плати, нарахування податків і зборів, облік робочого часу та формування звітності виконуються в межах єдиної інформаційної системи. Це забезпечує синхронізацію даних між різними підсистемами підприємства, мінімізує розбіжності та підвищує оперативність управлінських рішень. Водночас автоматизація створює умови для контролю правильності обчислень, оскільки алгоритми програмного забезпечення враховують встановлені нормативи та індивідуальні параметри оплати праці.

У бюджетних установах впровадження автоматизованих систем обліку заробітної плати забезпечує не лише підвищення точності розрахунків, а й посилення фінансової дисципліни [1]. Це проявляється у можливості контролювати використання бюджетних коштів у режимі реального часу, відстежувати відхилення від планових показників і оперативно реагувати на виявлені порушення. Важливо, що автоматизовані системи дозволяють формувати аналітичну інформацію щодо структури витрат на оплату праці, що розширює можливості управлінського аналізу.

Разом із цим використання програмного забезпечення змінює роль бухгалтерського обліку в системі управління підприємством. Н. В. Олянднюк, О. І. Крочак та А. Д. Кецкало розглядають облік праці й оплати як складову обліково-аналітичного забезпечення, що інтегрує інформаційні потоки щодо кадрового потенціалу, нарахувань і податкових зобов'язань [2]. У такій системі

дані про оплату праці стають базою для оцінки ефективності використання трудових ресурсів і аналізу продуктивності праці. Програмні рішення виступають інструментом, який забезпечує накопичення, структурування та аналітичну обробку інформації. Особливого значення набуває питання документального забезпечення обліку оплати праці. Традиційні паперові документи поступово замінюються електронними формами, що інтегруються в інформаційні системи підприємства. Ефективність організації обліку значною мірою залежить від раціональної побудови документообігу та його відповідності вимогам автоматизованих систем [3]. Перехід до електронного документообігу дозволяє скоротити час обробки інформації, підвищити її достовірність і забезпечити швидкий доступ до необхідних даних.

Практика застосування спеціалізованого програмного забезпечення свідчить, що автоматизація обліку оплати праці сприяє підвищенню рівня прозорості фінансових операцій. Це досягається через фіксацію всіх дій користувачів у системі, що дозволяє відстежувати історію змін і забезпечувати контроль за правильністю виконання операцій. Використання автоматизованих систем створює передумови для підвищення довіри до фінансової інформації та зниження ризиків порушень [1]. Водночас ефективність використання програмного забезпечення залежить від низки факторів, серед яких ключовими є рівень підготовки персоналу, якість налаштування системи та відповідність програмного продукту специфіці діяльності підприємства. Інтеграція облікових і аналітичних функцій потребує системного підходу, який передбачає узгодження інформаційних потоків і забезпечення їхньої достовірності [2]. Без належної організації ці процеси можуть втратити свою ефективність, навіть за наявності сучасних технічних засобів.

Отже, застосування спеціалізованого програмного забезпечення в обліку оплати праці перетворює облікову діяльність на інтегровану інформаційну систему, орієнтовану на забезпечення управлінських потреб. Автоматизація підвищує точність розрахунків, скорочує трудові витрати, забезпечує прозорість фінансових операцій і розширює можливості аналітичного використання даних. Водночас досягнення цих результатів потребує належної організації облікового процесу, адаптації програмного забезпечення до умов діяльності підприємства та підвищення кваліфікації персоналу, що працює з відповідними інформаційними системами.

Список використаних джерел

1. Губарик О. М., Макашова Є. В., Власенко І. С. Оптимізація обліку та контролю розрахунків із заробітної плати в бюджетних установах. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2024. № 15. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/b86c4288-2f23-40e6-8a44-6949ff9a9b6b/content>.
2. Олянднюк Н. В., Крошак О. І., Кецако А. Д. Обліково-аналітичне забезпечення сільськогосподарського підприємства: кадри, праця, оплата і оподаткування, звітність. Сталий розвиток економіки. 2025. № 2 (53). С. 391-398.
3. Скорнякова Ю. Б., Лапишункова О. В. Організація обліку розрахунків з персоналом щодо оплати праці. Економіка та суспільство. 2023. № 56. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-56-25>.

УДК 657

Люба А.І.,
*здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Західноукраїнський національний університет,
науковий керівник – Починок Н.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і оподаткування*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В СИСТЕМІ ОБЛІКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Сучасний етап розвитку міжнародної логістики характеризується переходом до цифрової моделі управління транспортними та інформаційними потоками, що обумовлено впровадженням інноваційних регуляторних інструментів Європейського Союзу, зокрема eFTI Regulation (EU) 2020/1056 та eCMR Protocol. Зазначені ініціативи формують нову парадигму документального забезпечення логістичних операцій, яка має безпосередній вплив на організацію бухгалтерського обліку імпортерських операцій.

Запровадження eFTI та eCMR означає перехід від фрагментованого паперового документообігу до уніфікованого цифрового середовища обміну даними між суб'єктами господарювання та контролюючими органами. Починаючи з 1 січня 2026 року, у країнах ЄС передбачено сертифікацію цифрових платформ, які забезпечують відповідність вимогам eFTI, що створює передумови для повної відмови від паперових транспортних документів у середньостроковій перспективі (очікувано до 2027 року).

Прийняття eFTI Regulation (EU) 2020/1056 започаткувало створення нормативного середовища для цифрового обміну транспортною інформацією між суб'єктами господарювання та державними органами [1]. Цифровізація транспортних даних передбачає формування гармонізованого інформаційно-комунікаційного середовища, у межах якого підприємства зберігають логістичні дані на сертифікованих eFTI-платформах, а контролюючі органи отримують доступ до них через спеціалізовані інтерфейси (eFTI gates). Такий підхід реалізує принцип “*shared by source*”, відповідно до якого дані залишаються у власності підприємства та надаються лише за запитом уповноважених органів.

У цьому контексті електронна транспортна накладна (eCMR) виконує функцію цифрового аналога традиційного перевізного документа, забезпечуючи юридично значущу фіксацію умов перевезення, сторін контракту та параметрів вантажу [2]. Водночас eFTI створює інфраструктурну основу для інтеграції таких документів у єдину інформаційну систему, доступну для митних та інших регуляторних органів. За оцінками європейських інституцій, впровадження eFTI та eCMR здатне забезпечити суттєвий економічний ефект, зокрема: скорочення адміністративних витрат до 27 млрд євро; економію до 102 млн людино-годин щорічно; зниження витрат, пов'язаних із обробкою, зберіганням та передачею паперових документів.

Крім того, відмова від паперових носіїв сприяє досягненню екологічних цілей, зокрема зменшенню використання природних ресурсів та вуглецевого

сліді логістичних операцій.

Впровадження eFTI та eCMR має такі ключові наслідки для обліку логістичних операцій зовнішньоекономічної діяльності:

1. Підвищення достовірності визначення моменту визнання активу. Цифрові транспортні документи дозволяють точно ідентифікувати момент передачі товару перевізнику, що є критичним для визначення переходу ризиків відповідно до умов ІНКОТЕРМС 2020 та, відповідно, для критеріїв визнання активу згідно з НП(С)БО 9 “Запаси”.

2. Автоматизація формування первісної вартості імпортованих товарів. Інтеграція транспортних і митних даних у цифрових системах забезпечує можливість автоматичного накопичення витрат (транспортних, страхових, митних), що входять до первісної вартості запасів.

3. Зменшення інформаційної асиметрії та ризику помилок. Уніфіковані цифрові формати даних знижують ризик розбіжностей між бухгалтерськими, митними та логістичними даними.

4. Посилення контрольної функції обліку. Наявність доступу до даних у режимі реального часу забезпечує ефективніший внутрішній контроль та аудит логістичних операцій.

Хоча впровадження eFTI та eCMR має регіональний характер (ЄС), його наслідки мають глобальний вимір. Стандартизація цифрових транспортних даних сприяє: гармонізації міжнародних логістичних процесів; спрощенню митного оформлення імпортованих операцій; підвищенню швидкості та надійності поставок; інтеграції облікових систем у глобальні ланцюги постачання. Разом із позитивними ефектами впровадження eFTI та eCMR супроводжується низкою викликів: необхідністю адаптації існуючих ІТ-систем підприємств; значними початковими інвестиціями у цифрову інфраструктуру; потребою у забезпеченні сумісності між різними платформами; необхідністю врахування інтересів малих і середніх підприємств. У цьому контексті особливого значення набуває використання open-source рішень, які сприяють стандартизації цифрових платформ та зниженню бар’єрів входу для учасників ринку.

Таким чином, впровадження eFTI Regulation (EU) 2020/1056 та eCMR Protocol знаменує перехід до цифрової моделі документального забезпечення логістичних операцій, яка суттєво трансформує підходи до бухгалтерського обліку імпортованих процесів.

Цифрові транспортні документи стають ключовим джерелом облікової інформації, забезпечуючи підвищення точності, оперативності та прозорості облікових даних, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств.

Список використаних джерел

1. Regulation (EU) 2020/1056 on electronic freight transport information. Official Journal of the European Union. 2020. L 249. P. 33–48. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R1056>
2. United Nations Economic Commission for Europe Conceptual and functional specifications of future eCMR applications. Geneva: UNECE, 2026. URL: <https://unece.org/sites/default/files/2026-02/ECE-TRANS-2026-8e.pdf>

УДК 336.1:004:657.3

Мельничук Н.А.,
*здобувачка ф-ту ОПМ, 5 курсу, спец. ДІ «Облік і оподаткування»,
Київський національний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Булкот Г.В. – к.е.н., доцент кафедри аудиту*

СУЧАСНІ ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні цифрові інструменти аналізу фінансової звітності – це програми та онлайн-сервіси, які допомагають швидко обробляти фінансові дані, робити аналіз точнішим і швидше приймати управлінські рішення. У сучасній цифровій економіці облік займає основну частину в адмініструванні підприємством, оскільки надає керівництву своєчасну, точну та повну інформацію, необхідну для правильного прийняття рішень, а також ефективного планування і контролю фінансових ресурсів. Крім того, облік сприяє узгодженню фінансової діяльності підприємства із загальною стратегією розвитку, а також підвищує швидкість і якість обміну даними з контрагентами та контролюючими органами [1, с. 2].

Нові інформаційні технології в обліку та складанні фінансової звітності, з одного боку, покращують якість роботи, але з іншого – створюють певні ризики, які можуть призвести до критичних наслідків для підприємства. Серед таких ризиків: несанкціонований доступ до фінансових даних, поширення вірусів, помилки при введенні інформації або недоліки під час розробки й впровадження систем. Уникнути цих проблем можна завдяки впровадженню ефективних заходів захисту фінансової інформації. Перш ніж впроваджувати цифрові інструменти в бухгалтерську та фінансову звітність, потрібно створити надійну систему захисту фінансових даних, щоб забезпечити безпечну цифровізацію обліку [2, с. 5].

Найбільші міжнародні компанії, що працюють в Україні, зокрема «Велика четвірка», активно використовують сучасні цифрові інструменти у своїй аудиторській діяльності. Вони використовують штучний інтелект, машинне навчання, аналіз даних і блокчейн для підвищення ефективності роботи, точності перевірок та виявлення шахрайства. Цього вдалося досягти завдяки значним інвестиціям у технології та впровадженню міжнародного досвіду. В Україні найчастіше використовуються такі цифрові інструменти, як спеціалізовані програми для аудиту (наприклад, CaseWare та IDEA), а також ERP-системи. Водночас більш складні технології, як-от блокчейн і роботизована автоматизація процесів (RPA), поки що застосовуються обмежено через високу вартість їх впровадження та необхідність спеціальних знань [3, с. 8].

Сучасне регуляторне середовище України потребує більш чітких рекомендацій щодо інтеграції цифрових інструментів у систему бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Необхідні стандарти захисту даних та інтеграції технологій, щоб забезпечити прозорість фінансової інформації та відповідність міжнародним нормам. Регуляторні органи мають співпрацювати з професійними асоціаціями та постачальниками технологій для створення надійної основи для

інновацій і захисту даних. Також необхідні програми безперервного професійного розвитку та співпраця з міжнародними організаціями для доступу до сучасних ресурсів і сертифікацій, що підвищує конкурентоспроможність українських фахівців [3, с. 15]. Автоматизація процесів дозволяє оперативно обробляти дані та підвищує ефективність роботи, а хмарні технології надають оперативний доступ до фінансових даних. Впровадження розрахункових інструментів і штучного інтелекту зменшує кількість помилок, тоді як блокчейн підвищує надійність збереження даних. Цифрові рішення спрощують подання звітності та допомагають швидше відповідати вимогам регуляторів, водночас підвищуючи рівень безпеки. Завдяки аналітиці підприємства отримують глибше розуміння свого фінансового стану та можуть приймати більш доцільні розпорядження і робити прогнози. Крім того, цифровий облік забезпечує гнучкість роботи, дозволяючи працювати дистанційно, і покращує комунікацію між підрозділами, клієнтами та партнерами [1, с. 5].

Отже, на сьогодні доступна широка низка технологій і цифрових рішень, які сприяють оптимізації та автоматизації такого процесу як підготовки фінансової звітності, підвищують його прозорість і достовірність, зменшують ризик помилок і шахрайства, а також забезпечують оперативний доступ до даних. У підсумку це не лише покращує якість управлінських рішень, а й зміцнює фінансову безпеку та конкурентоспроможність підприємства в реаліях цифрової трансформації.

Список використаних джерел

1. Королюк Т., Співак С., Ратинський В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. Галицький економічний вісник. Т. : ТНТУ, 2023. № 6 (85). С .88-96. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.06. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/85/1238.pdf>
2. Онешко Світлана, Хомяк Наталія, Томілова-Яремчук Надія, Кобець Дмитро. Розвиток цифрових інструментів бухгалтерської (фінансової) звітності та її роль у забезпеченні фінансової безпеки економічного суб'єкта. Академічні візії. Випуск 10-11.2022. С. 29-37. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/66/57>
3. Гладчук Г.Г., Дроздова О.Г., Жидовська Н.М. Використання диджитал-інструментів для аудиту бухгалтерської звітності в Україні. Актуальні питання економічних наук. Економічні науки. Випуск № 6. 2024. DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14366862>. URL: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/84/85>

УДК 657.4:004

Нехорошева Д.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курс, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Матієнко-Зубенко І. І. – к.е.н., професор кафедри аудиту*

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

У сучасних умовах розвитку економіки цифровізація поступово змінює підходи до ведення бухгалтерського обліку [7]. Особливо це помітно у сфері розрахунків з вітчизняними постачальниками та підрядниками, адже саме ці операції займають значну частину господарської діяльності підприємства. Від того, наскільки правильно та своєчасно організовані розрахунки, залежить фінансовий стан підприємства, його платоспроможність і ділова репутація [1].

Облік розрахунків із постачальниками та підрядниками передбачає відображення зобов'язань за отримані матеріальні ресурси, виконані роботи або надані послуги [2]. На практиці традиційне ведення обліку часто супроводжується значною кількістю ручних операцій, що не тільки забирає час, а й підвищує ймовірність помилок. Крім того, ускладнюється контроль за строками розрахунків та станом заборгованості [3]. У зв'язку з цим все більшого значення набуває використання цифрових інформаційних технологій [7]. Автоматизовані системи обліку дозволяють значно спростити обробку інформації, забезпечують оперативне формування первинних документів і своєчасне відображення господарських операцій. У результаті зменшується навантаження на бухгалтерів і підвищується достовірність облікових даних.

Окрему увагу варто приділити електронному документообігу, який сьогодні активно впроваджується на підприємствах [8]. Використання електронних рахунків, актів і накладних дає можливість швидше обмінюватися інформацією з контрагентами, уникати затримок у погодженні документів та покращувати контроль за виконанням зобов'язань. Додатково хмарні технології забезпечують доступ до даних у будь-який час, що є важливим для прийняття оперативних управлінських рішень. Цифровізація також суттєво впливає на процес аналізу розрахунків із постачальниками та підрядниками [4]. Сучасні системи дозволяють не лише фіксувати інформацію, а й швидко аналізувати стан кредиторської заборгованості, визначати її структуру та відстежувати зміни у динаміці. Це дає можливість своєчасно виявляти проблемні моменти та приймати обґрунтовані рішення щодо їх усунення.

Для підвищення ефективності управління підприємства дедалі частіше використовуються аналітичні інструменти, зокрема дашборди та автоматизовані звіти. Вони дозволяють у зручній формі оцінювати взаєморозрахунки з постачальниками, аналізувати виконання договірних умов і контролювати платіжну дисципліну. Водночас впровадження цифрових технологій пов'язане з певними викликами. Насамперед це питання захисту інформації, адже облікові дані є конфіденційними. Тому підприємства повинні забезпечувати належний

рівень інформаційної безпеки, контролю доступу та збереження даних. Крім того, важливим залишається питання підготовки персоналу, який має володіти сучасними цифровими навичками. Серед перспективних напрямів розвитку варто виділити використання інтегрованих систем управління підприємством, зокрема ERP-систем. Вони дозволяють об'єднати різні види інформації в єдину систему, що спрощує взаємодію між підрозділами та підвищує прозорість розрахунків. Також з'являються можливості для більш глибокого аналізу та планування розрахунків із контрагентами.

Крім цього, сучасні технології відкривають можливості для прогнозування майбутніх розрахунків. На основі наявних даних підприємства можуть планувати свої грошові потоки, визначати оптимальні строки платежів і більш ефективно управляти зобов'язаннями [5]. Це особливо актуально в умовах економічної нестабільності. Не менш важливим є розвиток електронних платформ взаємодії з постачальниками, які дозволяють автоматизувати обмін документами та контроль виконання умов договорів. Це значно прискорює процеси розрахунків і знижує ризик виникнення непорозумінь між сторонами.

Отже, використання цифрових інформаційних технологій у сфері обліку та аналізу розрахунків із постачальниками та підрядниками сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства, покращенню якості облікової інформації та прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень. Подальший розвиток цифровізації створює нові можливості для вдосконалення бухгалтерського обліку та підвищення конкурентоспроможності підприємств [6].

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
3. Міністерство фінансів України. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку зобов'язань. URL: <https://mof.gov.ua/uk/>
4. Державна служба статистики України. Офіційні матеріали та аналітичні дані щодо діяльності підприємств. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
5. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>
7. Міністерство цифрової трансформації України. Цифрова економіка та її вплив на бізнес-процеси. URL: <https://thedigital.gov.ua>
8. Державна податкова служба України. Електронний документообіг та звітність підприємств. URL: <https://tax.gov.ua>

УДК 657.6:004.056:005.35

Петренко В.В.,
*здобувачка ф-ту інформаційних технологій, обліку та фінансів,
4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Поліський національний університет,
науковий керівник – Цегельник Н.І. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту*

КІБЕРБЕЗПЕКА ESG-ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ОБЛІКОВО- АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Сьогодні діяльність підприємств дедалі більше пов'язана з цифровими технологіями та зростаючими вимогами до відкритості інформації. У таких умовах особливого значення набуває ESG-інформація, яка відображає екологічні, соціальні та управлінські аспекти діяльності підприємства (зокрема, дані про викиди CO₂, рівень енергоефективності, соціальні гарантії працівників, політику корпоративного управління) і дозволяє оцінити його сталість та відповідальність перед суспільством. Разом з тим, формування та обробка таких даних відбувається в інформаційних системах, що робить їх вразливими до кіберзагроз. Несанкціонований доступ, витік або спотворення інформації внаслідок таких кіберзагроз, як фішингові атаки, шкідливе програмне забезпечення (зокрема ransomware) або атаки на облікові записи користувачів, можуть суттєво вплинути на достовірність ESG-показників. Саме тому питання кібербезпеки ESG-інформації стає особливо актуальним. Важливо не лише формувати якісні дані, а й забезпечити їх надійний захист у межах обліково-аналітичної системи. Питання формування ESG-інформації та її ролі в системі управління підприємством активно досліджуються у сучасній науковій літературі. Зокрема, у працях О. В. Олійник та Д. М. Захарова [1] розкрито сутність ESG-звітності та обґрунтовано її значення для оцінки сталого розвитку й інвестиційної привабливості підприємств. Дослідники підкреслюють, що нефінансова інформація поступово стає невід'ємною складовою управлінських рішень. Проблематика кіберзахисту облікових та ESG-даних розглядається у працях С. Легомінової та Д. Приймаченка [2], які наголошують на необхідності управління кіберризиками як складової інформаційної безпеки підприємств. Н. І. Цегельник [3] розглядає, як кіберзагрози впливають на бухгалтерський облік і аудит та яку роль вони відіграють у забезпеченні економічної безпеки підприємства. При цьому підкреслюється, що в умовах цифровізації важливо впроваджувати комплексні підходи до зниження кіберризиків.

Попри наявні дослідження, питання комплексного поєднання ESG-інформації, обліково-аналітичного забезпечення та кібербезпеки залишаються недостатньо розробленими, що зумовлює необхідність подальших наукових пошуків у цьому напрямі. Цифровізація обліково-аналітичних процесів формування ESG-інформації супроводжується підвищеним рівнем кіберризиків, що впливають на її достовірність, повноту та безпеку. У зв'язку з цим виникає низка проблем, які потребують системного вирішення в межах обліково-

аналітичного забезпечення підприємства.

Основна проблема полягає в тому, що механізми кібербезпеки недостатньо інтегровані в процес формування та обробки ESG-інформації. Через це захист даних має фрагментарний характер і не охоплює повний життєвий цикл інформаційних потоків. Не менш важливою є проблема високого рівня кіберризиків, зокрема таких як несанкціонований доступ, витік або спотворення ESG-даних. У разі реалізації цих загроз погіршується якість нефінансової звітності та знижується рівень довіри до підприємства. Також варто відзначити недостатню автоматизацію саме захищених обліково-аналітичних процесів. Це посилює залежність від людського фактора і збільшує ймовірність помилок або втрати інформації. Окремою проблемою є обмежені можливості систем контролю доступу до ESG-інформації, що ускладнює ефективне управління даними та підвищує ризики як внутрішніх, так і зовнішніх загроз.

Вирішення цих проблем вимагає узгоджених організаційних і технічних заходів до вдосконалення обліково-аналітичної системи підприємства. Передусім доцільно впровадити багаторівневу систему захисту ESG-даних, яка охоплюватиме всі етапи їх створення, обробки та зберігання. Важливим кроком є інтеграція ризик-орієнтованого підходу в систему внутрішнього контролю та аудиту, що дозволить своєчасно виявляти потенційні загрози та реагувати на них. Також необхідно підвищити рівень автоматизації обліково-аналітичних процесів із використанням сучасних захищених цифрових платформ. Доцільним є впровадження рольової моделі доступу до ESG-даних (наприклад, розмежування прав доступу між бухгалтерами, аналітиками та менеджментом), а також використання інструментів шифрування, резервного копіювання та постійного моніторингу інформаційних потоків.

Отже, результати дослідження свідчать, що в умовах цифрових трансформацій питання захисту ESG-даних набуває ключового значення для забезпечення їх надійності та управлінської цінності. Виявлені проблеми свідчать про наявність вразливостей у процесах обробки та зберігання інформації, що підвищує ризики її втрати або несанкціонованого використання. Також доведено, що підвищення рівня інформаційної безпеки можливе за рахунок удосконалення організаційних і технологічних підходів до контролю та обробки даних. Запропоновані рішення формують основу для більш стійкої та захищеної системи управління ESG-інформацією на підприємстві.

Список використаних джерел

1. Олійник О. В., Захаров Д. М. Виклики та перспективи ESG звітності: аналіз теоретичних і практичних аспектів. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 3(109), С. 67–73. DOI: [https://doi.org/10.26642/ema-2024-3\(109\)-67-73](https://doi.org/10.26642/ema-2024-3(109)-67-73)
2. Легомінова С., Приймаченко Д. Роль ризик-менеджменту в підвищенні кіберстійкості організації за умов гібридних загроз. *Кібербезпека: освіта, наука, техніка*. 2025. № 31. С. 1060–1072. DOI: <https://doi.org/10.28925/2663-4023.2025.31.1060>
3. Tsehelnik N. Cyber Risks in Accounting and Auditing Systems: Assessing the Impact on Economic Security and Justifying Mitigation Mechanisms. *Problems of Modern Transformations. Series: Economics and Management*. 2026. № 23. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2026-23-09-02>

УДК 657:658:004

Полюхович К.І.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Матієнко-Зубенко І.І. – к.е.н., професор кафедри аудиту*

ВПЛИВ ДИДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ І ОПТИМІЗАЦІЮ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній економіці підприємства все активніше переходять до цифрових форматів роботи, що суттєво змінює підходи до формування доходів і управління витратами. Диджитал-технології поступово стають не додатковим інструментом, а саме базовою складовою бізнес-процесів. Їх використання охоплює інформаційні системи, онлайн-платформи, хмарні рішення та аналітичні сервіси, що дозволяє підприємствам працювати швидше, точніше та ефективніше. У результаті змінюється і роль обліку та фінансового менеджменту, які дедалі більше орієнтуються на обробку великих масивів даних, контроль фінансових потоків та забезпечення прозорості діяльності.

Метою тез є узагальнення того, як саме цифрові технології впливають на доходи та витрати підприємств, а також визначення основних напрямів удосконалення управлінських і облікових процесів в умовах цифрової трансформації.

Одним із ключових аспектів є зміна підходів до формування доходів. Нині суб'єкти господарювання масштабують свою присутність у цифровому середовищі, впроваджуючи інструменти електронної комерції та мережеві механізми взаємодії зі споживачам. Це дає можливість виходити на ширші ринки, швидше реагувати на попит і зменшувати витрати часу на обробку замовлень. Важливу роль відіграють CRM-системи та інструменти цифрового маркетингу, які дозволяють краще розуміти потреби споживачів і формувати більш персоналізовані пропозиції. Усе це в комплексі позитивно впливає на зростання доходів, а автоматизація обліку забезпечує більш точне та своєчасне відображення фінансових операцій [2].

Впровадження ERP-систем, хмарних сервісів та інструментів електронного документообігу, таких як М.Е.Дос, АСКОД чи Вчасно, дає змогу оптимізувати внутрішні процеси, автоматизувати роботу з контрагентами та суттєво зменшити адміністративні витрати підприємства. Значна частина операцій, які раніше вимагали ручної обробки, тепер виконується автоматично, що скорочує витрати часу та знижує ймовірність помилок. Також завдяки використанню хмарних технологій дозволяє зменшити витрати на ІТ-інфраструктуру та обслуговування систем, що робить діяльність підприємств більш гнучкою та економічно ефективною [1].

Окремо слід виділити роль аналітики та технологій обробки великих даних. Сучасні цифрові інструменти дозволяють підприємствам працювати з великими обсягами інформації, аналізувати витрати, прогнозувати попит і виявляти неефективні ділянки бізнес-процесів. На основі таких даних керівництво може

приймати більш обґрунтовані рішення, що знижує рівень фінансових ризиків і підвищує точність планування. Таким чином, аналітичні технології стають важливим елементом системи управління доходами і витратами [3].

Ще одним важливим напрямом є розвиток електронного документообігу. Перехід до цифрових форм фіксації господарських операцій значно спрощує обмін інформацією між підрозділами, прискорює обробку документів і зменшує витрати на паперовий документообіг. Водночас це підвищує рівень контролю та прозорості фінансових процесів. В Україні використання електронного документообігу підтримується законодавчо та поступово стає стандартною практикою для підприємств [1].

Не менш вагомим аспектом, що потребує детального розгляду, є питання цифрової безпеки, яке виступає фундаментом сталого функціонування сучасного підприємства. Зі зростанням обсягів цифрових даних підвищуються і ризики, пов'язані з кіберзагрозами, несанкціонованим доступом та втратами інформації. Тому підприємства змушені впроваджувати сучасні системи захисту даних, контролю доступу та внутрішнього аудиту цифрових процесів. Це дозволяє мінімізувати потенційні втрати та забезпечити стабільність фінансової діяльності.

Підсумовуючи, диджитал-технології сьогодні є одним із ключових факторів, що впливають на формування доходів і оптимізацію витрат підприємств. Вони забезпечують автоматизацію процесів, покращують якість управлінських рішень і сприяють підвищенню ефективності використання ресурсів. У перспективі подальша цифровізація дозволить підприємствам не лише скорочувати витрати, але й створювати нові можливості для зростання доходів та підвищення конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14> (дата звернення: 16.04.2026).
2. Міністерство фінансів України. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку та фінансових процесів. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 16.04.2026).
3. Національний банк України. Цифрові технології у фінансовому секторі України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 16.04.2026).

УДК 351:004.65

Радевич А.А.,

*здобувач ІАДУ, I курсу, спец. D4 «Публічне управління та адміністрування»,
Національний університет «Львівська політехніка»,
науковий керівник – Олійник А.Р. – к.н.держ.упр.,
доцент кафедри адміністративного та фінансового менеджменту*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ BIG DATA У ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: АНАЛІТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ОБМЕЖЕННЯ

Цифрова трансформація публічного управління дедалі більше ґрунтується на використанні даних як ключового ресурсу для прийняття управлінських рішень. Швидке накопичення значних обсягів інформації в державному секторі в результаті функціонування електронних реєстрів та цифрових сервісів зумовлює необхідність переходу до нових стандартів опрацювання даних. Технології великих даних (Big Data) дають змогу здійснювати комплексну обробку значних обсягів адміністративної інформації та проводити системний моніторинг соціально-економічних показників.

Саме Big Data дозволяють перейти від інтуїтивного до аналітично обґрунтованого управління. Це створює можливості для прогнозування суспільних процесів, оптимізації розподілу ресурсів та підвищення якості публічних послуг. Одним із найважливіших моментів є можливість виявлення майбутніх криз, що дозволяє «виграти» час для розробки системи заходів захисту економіки країни [1].

Важливо, що Big Data, як аналітична технологія, тісно пов'язана з концепцією відкритих даних, оскільки саме доступність та відкритість інформаційних джерел створює передумови для їх ефективного використання в державному секторі. Наприклад, у США департамент транспорту на основі Big Data та відкритих даних з GPS відстежує мобільність населення для оптимізування маршрутів громадського транспорту [2]. В Україні прикладом інтеграції Big Data у сферу державного управління є розробка Дії.City [3] – спеціального правового режиму для IT-галузі, який базується на цифровій аналітиці економічної активності, включаючи обробку даних із відкритих реєстрів, даних податкової звітності та демографічної інформації.

Серед низки аналітичних можливостей, які відкривають впровадження технологій великих даних, варто виділити оптимізацію державних процесів. Держава отримує змогу відслідковувати потреби та поведінкові патерни різних соціальних груп, що дозволяє приймати більш економічно обґрунтовані рішення. Це, наприклад, дозволяє полегшити процес планування інфраструктури під час забудови. Також, що є не менш важливим, підвищується прозорість урядування та підзвітність. Ба більше, істотно зменшуються ризики корупційних схем та фінансових махінацій, адже завдяки конкретним показникам такі процеси відслідковувати легше.

Як наслідок – зростає рівень довіри громадян до влади, що, в свою чергу,

призводить до активізації участі населення в урядуванні. Окрім цього, згідно з дослідженням World Bank, країни, що активно використовують відкриті дані, демонструють зростання рівня задоволеності громадян державними послугами на 25–30% [4].

Однак, не зважаючи на очевидні можливості, технології Big Data досить складно впровадити якісно. Насамперед державі необхідно забезпечити високу якість зібраних даних. Вони мають бути релевантними, повними, однорідними та збиратись за єдиними розробленим стандартом. Цього нелегко досягнути, адже всі державні органи повинні бути на одному рівні розвитку цифрових можливостей, а всі реєстри узгодженими між собою.

У цьому контексті виникає гостре питання кібербезпеки та захисту даних. На державному рівні це уже не просто технічна, а національна безпекова проблема. Цифрові дані часто можуть бути вразливими, тому урядам важливо розробити і ефективно впровадити надійну систему захисту даних. За такої політики існує ризик надмірного контролю та порушення етичних норм, як часто це відбувається в тоталітарних країнах. Тому важливо ще на етапі впровадження вдосконалювати відповідне застосовне законодавство та посилювати контроль за його дотриманням.

Окрім того, під час впровадження нових цифрових підходів в публічному управлінні, часто спостерігається нестача кваліфікованих кадрів. У зв'язку з цим необхідним є забезпечення системного навчання персоналу, а також залучення фахових data-аналітиків. Це дозволить пришвидшити перехід на нову систему та уникнути інституційного опору. При цьому особливо увагу доцільно зосередити на органи публічної влади в малих населених пунктах.

Власне, ключовим обмеженням у використанні технологій Big Data є не відсутність даних, а інституційна та технологічна неспроможність їх ефективного використання. Водночас вирішальне значення має не стільки наявність інформації, скільки її повнота, достовірність, візуалізація, релевантність, своєчасне надання, адже основною метою роботи з великими даними є отримання на їх основі цінних аналітичних висновків для їхнього подальшого практичного застосування.

Список використаних джерел

1. Dei H. The role of big data in ensuring transparency and accountability of public authorities. *Health Leadership and Quality of Life*. 2024. Vol. 3. URL: <https://doi.org/10.56294/hl2024.421>
2. Data.Transportation.gov. Transportation.gov, the U.S. Department of Transportation's public data portal. URL: <https://data.transportation.gov/>
3. Дія.City – Проєкти – Міністерство цифрової трансформації України. *Міністерство цифрової трансформації України*. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects/city>
4. World Development Report 2021: Data for Better Lives. *The World Bank*. URL: <https://wdr2021.worldbank.org/>

УДК 657:004

Родзевич А.С.,
*здобувач ф-ту фінансів, 2 курсу, спец. 072 Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
науковий керівник – Климович Д.А. – асистент
кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ЦИФРОВІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У сучасних умовах розвитку економіки та цифрової трансформації суспільства бухгалтерський облік зазнає суттєвих змін. Впровадження інформаційних технологій, автоматизованих систем обробки даних, хмарних сервісів та інструментів штучного інтелекту сприяє підвищенню ефективності облікових процесів, оперативності отримання інформації та якості фінансової звітності. Цифровізація дозволяє забезпечити безперервність обліку, зменшити кількість помилок та підвищити рівень внутрішнього контролю. Разом з тим, поряд із перевагами, цифровізація бухгалтерського обліку зумовлює виникнення низки проблем. Однією з ключових є трансформація ролі бухгалтера в умовах автоматизації. У науковому середовищі поширеною є думка, що розвиток цифрових технологій може призвести до повної заміни бухгалтера.

На нашу думку, така позиція є частково хибною. Сучасні цифрові технології здатні автоматизувати переважно рутинні облікові операції, зокрема обробку первинних документів, ведення реєстрів та формування звітності. Водночас такі функції, як професійне судження, аналіз фінансової інформації, інтерпретація показників діяльності та участь у прийнятті управлінських рішень, не можуть бути повністю автоматизовані. Крім того, діяльність бухгалтера пов'язана з постійними змінами нормативно-правового регулювання, що потребує гнучкості мислення та здатності адаптуватися до нових умов. Автоматизовані системи не завжди здатні врахувати всі особливості господарських операцій, особливо в умовах нестабільного економічного середовища. Таким чином, цифровізація не ліквідує професію бухгалтера, а змінює її зміст. Сучасний бухгалтер переходить від виконання технічних операцій до аналітичних та управлінських функцій і виступає важливим учасником процесу прийняття управлінських рішень.

Водночас цифровізація супроводжується й іншими проблемами. Зокрема, значним викликом є недостатній рівень цифрової компетентності працівників. Не всі фахівці готові до використання сучасних інформаційних систем, що знижує ефективність їх впровадження. Ще однією суттєвою проблемою є забезпечення кібербезпеки облікової інформації. Використання хмарних технологій та електронного документообігу підвищує ризики несанкціонованого доступу до даних, їх втрати або викривлення. Це потребує додаткових витрат і впровадження ефективних систем захисту.

Також існує проблема залежності підприємств від програмного забезпечення, що потребує постійного оновлення та адаптації до змін

законодавства, створюючи додаткове навантаження, особливо для малого бізнесу.

У зв'язку з цим доцільно запропонувати такі напрями вирішення проблем: розвиток цифрових та аналітичних компетентностей бухгалтерів; поєднання автоматизації з професійним контролем людини; підвищення рівня кіберзахисту облікової інформації; адаптація освітніх програм до вимог цифрової економіки; удосконалення програмного забезпечення відповідно до змін законодавства.

Таким чином, цифровізація бухгалтерського обліку є об'єктивним процесом розвитку сучасної економіки. Вона відкриває нові можливості для підвищення ефективності діяльності підприємств, проте потребує вирішення проблем, пов'язаних із підготовкою кадрів та безпекою інформації.

У підсумку слід зазначити, що майбутнє бухгалтерського обліку полягає не у заміні людини технологіями, а у їх ефективному поєднанні. Саме поєднання цифрових інструментів та професійних компетентностей забезпечить якісне ведення обліку та ефективне управління підприємством.

Список використаних джерел:

1. Deloitte. *State of AI in the Enterprise*. – 2023.
2. Thomson Reuters. *How AI is transforming accounting*. – 2024.
3. Mordor Intelligence. *Artificial Intelligence in Accounting Market*. – 2024.

УДК 657.1:004.8:338.2

Саттаров А.І.,

*аспірант ф-ту ОПМ, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Гнилицька Л.В. – д.е.н.,
професор кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу*

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ У ПАРАДИГМІ КОНТРОЛЬОВАНOSTІ

Інтелектуалізація обліково-аналітичних систем перейшла від стадії дискусій до стадії масового впровадження. Машинне навчання, великі мовні моделі та інтелектуальні агенти сьогодні інтегруються у процеси первинного обліку, фінансового аналізу, внутрішнього й зовнішнього аудиту провідних компаній світу. Водночас ця хвиля інтелектуалізації породила принципово нову проблему контрольованості, звідки виникає питання чи здатні люди, а саме бухгалтери, аудитори, регулятори, власники бізнесу, розуміти, перевіряти та оскаржувати рішення, що їх генерують ШІ-системи? Відповідь на яке і формулює наступний концептуальний крок до контрольованості як принципу, що лігітимізує інтелектуалізацію обліково-аналітичних систем у правовому, регуляторному та професійно-етичному вимірах.

Актуальність дослідження посилюється набуттям чинності Регламенту ЄС 2024/1689 про штучний інтелект (EU AI Act), який вперше у світовій практиці встановлює юридично обов'язкові вимоги до пояснюваності, прозорості та

аудитовності ІІІ-систем у сферах, що включають фінансові послуги та аудит. В умовах євроінтеграційних трансформацій українського бізнесу ці вимоги набувають безпосереднього практичного значення для модернізації обліково-аналітичних систем. Поняття контрольованості (controllability) ІІІ-систем набуває дедалі ширшого наукового осмислення на перетині комп'ютерних наук, права та облікової теорії. У сфері аудиту фундаментальне значення має дослідження Zhang, Cho та Vasarhelyi, які запровадили концепт пояснюваного штучного інтелекту (XAI) в аудиторську практику, обґрунтувавши, що відсутність пояснюваності є головним бар'єром для прийняття ІІІ-інструментів аудиторами, адже стандарти аудиторських доказів і документування вимагають чіткої верифікованої логіки кожного висновку [1].

Системний огляд літератури з цифрової трансформації обліку виявив, що потужність прогнозування ІІІ безпосередньо супроводжується непрозорістю результатів його роботи. Наукова спільнота формує рух навколо пояснюваного штучного інтелекту, що прагне осяяти «чорну скриньку», забезпечуючи баланс між статистичною точністю та простежуваністю, аби користувачі могли зрозуміти, чому алгоритми дійшли певних висновків [2].

Дослідники управлінського обліку додатково обґрунтовують необхідність спеціалізованих наглядових комітетів для аудиту конвеєрів даних, оновлень моделей та передачі управління між людиною і машиною. Це підтверджується і емпіричними результатами, в яких систематичний огляд практики трансформації обліку й аудиту під впливом ІІІ фіксує ключову суперечність, де масштабні вигоди від автоматизації нівелюються ризиками надмірної довіри аудиторів до алгоритмів та непрозорістю моделей [3]. Окремого розгляду заслуговує питання людського нагляду. Deloitte декларує цей принцип як підтримку людського нагляду в життєвому циклі ІІІ там, де це можливо, та прозорість перед стейкхолдерами щодо того, де і як використовується ІІІ [4]. Ця позиція знаходить пряме відображення у вимогах EU AI Act до систем із підвищеним ризиком, зокрема у фінансовій сфері. Контрольованість обліково-аналітичної системи є властивістю ІІІ-рішень залишатися зрозумілими, верифікованими та підзвітними для уповноважених суб'єктів (аудиторів, менеджменту, регуляторів) навіть за умов зростаючої автономії алгоритмів. Ця категорія є синтетичною і охоплює три взаємопов'язані виміри, що утворюють триєдність контрольованості, яку узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1 – Триєдність контрольованості обліково-аналітичних систем із підтримкою ІІІ

ПОЯСНЮВАНІСТЬ (Explainability)	ПРОЗОРИСТЬ (Transparency)	ПЕРЕВІРНИСТЬ (Auditability)
Здатність системи надавати зрозумілі пояснення своїх рішень	Відкритість алгоритмів, даних та логіки обробки для перевірки	Наявність повного сліду рішень, придатного для незалежного аудиту
XAI-техніки: SHAP, LIME, attention maps	Публічні реєстри моделей, версіювання даних	Audit trail, незмінний журнал транзакцій (blockchain)
EU AI Act: ст. 13 (вимоги прозорості)	EU AI Act: ст. 9 (управління ризиками)	EU AI Act: ст. 12 (ведення записів)

Джерело: розроблено автором

Принципово важливо, що контрольованість є не технічною, а системною властивістю. Вона формується на перетині архітектурних рішень (рівень технології), організаційних процедур (рівень управління) та правових вимог (рівень регулювання). Відсутність хоча б одного виміру руйнує всю систему контрольованості, навіть технічно пояснювана система некерована, якщо в організації немає процедури верифікації цих пояснень незалежним аудитором.

Ухвалення Регламенту ЄС 2024/1689 про штучний інтелект (EU AI Act), що набрав чинності 1 серпня 2024 року, стало поворотним моментом для контрольованості ШІ у фінансовій сфері. Регламент запроваджує чотирирівневу класифікацію ризиків ШІ-систем, причому системи кредитного скорингу, фінансового моніторингу та оцінки кредитоспроможності фізичних осіб віднесені до категорії «високого ризику» з відповідними обов'язковими вимогами [5].

Для обліково-аналітичних систем підприємства практичні наслідки EU AI Act охоплюють щонайменше три обов'язкові вимоги. По-перше, системи управління ризиками (ст. 9): безперервне виявлення, аналіз і мінімізація ризиків протягом усього життєвого циклу ШІ-системи. По-друге, технічна документація та ведення записів (ст. 11–12): повний журнал усіх операцій і рішень системи, що дозволяє ретроспективний аудит. По-третє, прозорість і надання інформації користувачам (ст. 13): ШІ-система має бути спроектована таким чином, щоб розгортачі могли інтерпретувати її результати і виконувати людський нагляд. Серед систем підвищеного ризику прямо названі застосування ШІ у фінансових послугах для оцінки кредитоспроможності та кредитного скорингу [6].

Для України це має стратегічне значення, у контексті євроінтеграції вітчизняні підприємства, що взаємодіють із партнерами зі ЄС або виходять на європейські ринки, де-факто потраплять під дію EU AI Act незалежно від юрисдикції реєстрації, так само, як GDPR поширив свою дію на компанії з усього світу [7].

На основі аналізу нормативної бази та наукових джерел пропонується ієрархічна модель контрольованості обліково-аналітичних систем, що охоплює чотири рівні відповідальності та контролю.

Рівень 1: Технічна контрольованість. Архітектура ШІ-рішення відповідає принципам «проекування для пояснюваності» (explainability by design). Застосовуються ХАІ-техніки (SHAP, LIME, attention mechanisms) на етапі навчання та інференції. Наявний незмінний журнал рішень (audit trail) із фіксацією вхідних даних, версії моделі та отриманого результату.

Рівень 2: Операційна контрольованість. Визначені ролі та процедури людського нагляду: яке рішення ШІ-системи може бути виконане автономно, а яке потребує верифікації уповноваженою особою. Встановлені порогові значення для ескалації рішень до вищого рівня нагляду. Проводиться регулярний моніторинг якості моделі (model drift detection).

Рівень 3: Організаційна контрольованість. Функціонує орган нагляду за ШІ (AI oversight committee або аналогічний), що здійснює аудит конвеєрів даних і оновлень моделей. Затверджена й дотримується внутрішня політика

використання ІІІ. Проводяться регулярні внутрішні аудити ІІІ-систем з документуванням результатів.

Рівень 4: Регуляторна контрольованість. Система документована відповідно до вимог EU AI Act (технічна документація, реєстр ризиків). Існують процедури зовнішнього аудиту ІІІ-систем та механізми взаємодії з регуляторними органами. Для систем підвищеного ризику проведена обов'язкова оцінка відповідності до початку комерційного використання [7].

Контрольованість є системоутворювальним принципом подальшої інтелектуалізації обліково-аналітичних систем підприємства, а не додатковою технічною вимогою. Запропонована триєдність, пояснюваність, прозорість і перевірність, формує нову систему координат для проектування, впровадження та супроводу ІІІ-рішень в обліково-аналітичній практиці, де кожен із вимірів є необхідною, але не достатньою умовою керованості системи загалом. Ієрархічна модель (технічна → операційна → організаційна → регуляторна контрольованість) слугує практичним інструментом самодіагностики підприємства та дорожньою картою приведення обліково-аналітичних систем у відповідність до вимог EU AI Act, регуляторного стандарту, що в умовах євроінтеграції України набуває характеру обов'язкового орієнтиру для вітчизняного бізнесу. Перспективами подальших досліджень є розроблення галузевих індикаторів рівня контрольованості обліково-аналітичних систем, а також оцінювання впливу цього рівня на якість фінансової звітності та вартість зовнішнього аудиту.

Список використаних джерел

1. Zhang C., Cho S., Vasarhelyi M. Explainable Artificial Intelligence (XAI) in auditing. / *International Journal of Accounting Information Systems*, Vol. 46, 2022. DOI: 10.1016/j.accinf.2022.100572, . <https://doi.org/10.1016/j.accinf.2022.100572>
2. Chiquito E., Dias Á., Vieira E. Recent evolution and growth of AI and advanced technologies in accounting and finance: systematic review and bibliometric analysis. / *Accounting and Finance Review*, 2025., . <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02102412.2025.2582120>
3. Abdo-Salloum A., Chehade S. The Role of Artificial Intelligence in Transforming Accounting and Auditing Practices: A Systematic Review. / *SAGE Open*, 2026. DOI: 10.1177/21582440251403296, . <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/21582440251403296>
4. Hittner R., Fogarty J., Dove M. (Deloitte). The impact of AI on your audit: Supporting AI transparency and reliability in finance and accounting. / *Deloitte Insights*, 2025., . <https://www2.deloitte.com/us/en/blog/accounting-finance-blog/2025/ai-finance-accounting-data-transparency-management.html>
5. European Banking Authority. AI Act implications for the EU banking sector: High-risk AI systems. / *EBA Report*, 2025., . <https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2025-11/d8b999ce-a1d9-4964-9606-971bbc2aaf89/AI%20Act%20implications%20for%20the%20EU%20banking%20sector.pdf>
6. European Commission. EU AI Act – High-level summary and regulatory framework. / *Digital Strategy, EC*, 2024., . <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/regulatory-framework-ai>
7. Wolters Kluwer. From innovation to regulation: How internal audit must respond to the EU AI Act. / *Expert Insights*, 2026., . <https://www.wolterskluwer.com/en/expert-insights/innovation-regulation-how-internal-audit-must-respond-eu-ai-act>

УДК 657.1:338.24.021(477)

Свінціцька А.В.,

*здобувач і-ту ЕіП, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця,
науковий керівник – Безкоровайна Л.В. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку і бізнес-консалтингу*

ГНУЧКА ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЦИФРОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

В умовах сучасної глобальної та національної економічної нестабільності, що спричинена воєнною агресією та стрімким переходом до нових цифрових бізнес-моделей, традиційне розуміння облікової політики як статичного, консервативного зводу правил потребує докорінного перегляду. Сьогодні облікова політика має трансформуватися з пасивного інструменту фіксації минулих подій у динамічний важіль стратегічного менеджменту, який безпосередньо впливає на життєздатність підприємства. Актуальність цього дослідження зумовлена необхідністю розроблення таких адаптивних облікових принципів, які дозволяли б бізнесу зберігати високий рівень нормативної відповідності міжнародним та національним стандартам навіть у ситуаціях критичної невизначеності, втрати фізичного контролю над виробничими потужностями або раптової релокації персоналу та інфраструктури.

Концепція гнучкої облікової політики базується на впровадженні багаторівневих алгоритмів оцінки активів та зобов'язань, що дозволяють менеджменту оперативно реагувати на воєнні загрози. У центрі такої моделі стоїть перегляд фундаментального припущення про безперервність діяльності [1], що вимагає закріплення в наказі про облікову політику спеціальних «кризових» процедур. Зокрема, йдеться про використання альтернативних методів оцінки за відсутності активних ринків, коли звичайні ринкові котирування стають недоступними або нерелевантними. Гнучкість проявляється у можливості переходу від моделі собівартості до моделі переоцінки (або навпаки) залежно від ступеня волатильності активу та наявності доказової бази. Важливим елементом є також розробка внутрішніх регламентів інвентаризації, які б дозволяли використовувати засоби дистанційного моніторингу, фото- та відеофіксації для підтвердження наявності та стану активів у зонах бойових дій, де фізична присутність комісії є неможливою. Адже на сьогодні вимоги Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань [2] не повністю відповідають сучасним умовам функціонування вітчизняних підприємств.

Паралельно з подоланням воєнних викликів, стратегічне значення набуває цифрова трансформація облікового середовища. Гнучка облікова політика повинна містити чіткі регламенти щодо ідентифікації та відображення нових об'єктів цифрової економіки – віртуальних активів, криптографічних токенів та хмарних сервісів. Спираючись на міжнародні інтерпретації [3], підприємство має закріпити правила класифікації криптовалют залежно від мети їх утримання: як

запасів для активної торгівлі або як нематеріальних активів для довгострокового зберігання вартості чи забезпечення розрахунків. Це створює необхідний юридичний та обліковий фундамент для легального використання цифрових інструментів у ланцюгах постачань, що часто стає єдиним способом проведення транзакцій у критичних умовах. Окрім цього, визнання витрат на кіберзахист та впровадження SaaS-рішень не як поточних витрат періоду, а як інвестицій у цифрову стійкість, дозволяє більш точно відображати реальний капітал підприємства та його здатність до відновлення.

Практична значущість запропонованого підходу полягає у запровадженні «сценарного моделювання» облікових процедур у межах єдиного внутрішнього стандарту підприємства. Це означає, що облікова політика перестає бути монолітною; натомість вона пропонує різні набори методів (сценарії «Стабілізація», «Релокація», «Цифровий прорив»), які активуються автоматично за настання певних тригерних подій. Такий підхід не міститься у Методичних рекомендаціях щодо облікової політики підприємства [4], однак він суттєво мінімізує час на прийняття управлінських рішень у критичні моменти та забезпечує прозорість дій бухгалтерії для зовнішніх аудиторів та інвесторів. Окрему увагу в межах гнучкої моделі слід приділити політиці формування резервів під очікувані збитки та знецінення. Вчасне визнання ризиків дозволяє підприємству не лише дати реальну картину свого фінансового стану, а й оптимізувати податкове навантаження, уникаючи вимивання обігових коштів через сплату податків, що існують лише на папері через неможливість списання втрачених активів.

У підсумку, трансформація облікової політики у гнучку систему стає ключовою умовою збереження життєздатності бізнесу в умовах глобальних потрясінь. Вона дозволяє підприємству не просто пасивно виживати, а активно маневрувати в правовому та фінансовому полі, забезпечуючи правдиве представлення інформації про свій потенціал. Такий рівень прозорості та готовності до змін є головним аргументом для іноземних партнерів та кредиторів, гарантуючи, що українські підприємства залишаться надійними учасниками міжнародного ринку навіть у найскладніші періоди відбудови та трансформації національної економіки.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 26.03.2026).
2. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 27.03.2026).
3. Holdings of Cryptocurrencies : IFRS Interpretations Committee Agenda Decision. 2019 р. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/meetings/2019/june/ifric/ap12-holdings-of-cryptocurrencies.pdf> (дата звернення: 27.03.2026).
4. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : наказ міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13?lang=ru#Text> (дата звернення: 27.03.2026).

УДК 336.22

Сергієнко Н.М.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Матієнко-Зубенко І.І. – к.е.н., професор кафедри аудиту*

ОБЛІК ВТРАТ ВІД БРАКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Сьогодення цифрових технологій кардинально і стрімко змінили підходи доведення новітнього бухгалтерського обліку. Завдяки хмарним технологіям, бухгалтери отримали можливість працювати з будь-якого місця та з будь-якого пристрою, що має підключення до Інтернету. Ефективна система документування та обліку втрат від браку дозволяє не лише фіксувати факти виробничих недоліків, але й аналізувати їх причини та розробляти заходи щодо їх усунення.

Отже, брак готової продукції – це продукція, яка не відповідає встановленим стандартам, технічним умовам або вимогам договору. Саме тому, така продукція не може бути реалізована або використана без додаткового доопрацювання. Це визначення у виробництві наведене в поясненні в Інструкції № 291 та в пп. 406, 407 Методрекомендацій № 373. Втрати від браку включають прямі витрати на виробництво зіпсованої продукції, витрати на її виправлення, транспортування, утилізацію, а також непрямі втрати, пов'язані зі зниженням іміджу підприємства [1].

Відповідно система документування браку передбачає використання комплексу первинних документів. До них належать акти про виявлення браку, журнали обліку дефектів, звіти виробничих підрозділів, накладні на списання продукції, а також внутрішні службові записки. Важливою вимогою є своєчасність і точність оформлення цих документів, оскільки саме вони є основою для бухгалтерського обліку та управлінського аналізу.

Ознайомившись з бухгалтерським обліком, обліком втрат від браку ведеться на спеціальних рахунках бухгалтерського обліку. Це дозволяє узагальнювати інформацію про витрати, визначати їх структуру та контролювати динаміку. Втрати можуть відноситися на собівартість продукції або відшкодовуватися винними особами. Такий підхід сприяє підвищенню відповідальності персоналу та дотриманню технологічної дисципліни.

Розрізняють внутрішній брак, який виявляється на підприємстві до реалізації продукції, та зовнішній брак, який виявляється споживачем. Зовнішній брак є більш небезпечним, оскільки він безпосередньо впливає на репутацію підприємства та може призводити до фінансових санкцій.

Порядок обліку виробничих втрат, у тому числі браку у виробництві, кожне підприємство прописує в наказі про облікову політику, виходячи з особливостей своєї господарської діяльності. За підмогу в цьому питанні можна використовувати методрекомендації з обліку та собівартості в тих або інших галузях, затверджені відповідними міністерствами. Підприємства промисловості

можуть застосовувати правила кваліфікації та обліку браку, викладені в Методрекомендаціях, затверджених наказом Мінпромполітики від 09.07.07 р. № 373 (далі - Методрекомендації № 373) [1].

Важливо зазначити, що для правильного обліку необхідно чітко розмежовувати втрати, які є результатом недоліків у виробничому процесі. Це допомагає виявити та усунути причини браку, а також правильно враховувати фінансові наслідки [2].

Таким чином, новий технологічний уклад спонукає до трансформацій у всіх сферах суспільно-економічного життя, зачіпаючи при цьому і бухгалтерський облік. Нові завдання у бухгалтерському обліку суб'єктів бізнесу сприяють формуванню специфічних запитів, що потребують відповідного обліковоаналітичного забезпечення. Крім того, застосування сучасних аналітичних інструментів дає змогу здійснювати глибокий аналіз причин виникнення браку. За допомогою бізнес-аналітики підприємство може визначати тенденції, прогнозувати можливі втрати та оцінювати ефективність управлінських рішень [3].

Ймовірно, автоматизація процесів зменшує ймовірність помилок при введенні даних, підвищує точність обліку та забезпечує прозорість інформації. Саме тому, впровадження цифрових технологій потребує певних витрат та організаційних змін. Необхідно забезпечити навчання персоналу, адаптацію бізнес-процесів та захист інформації. Переконавшись, що важливим є також створення внутрішніх регламентів роботи з електронними документами. Спостерігається позитивна динаміка, система документування та обліку втрат від браку готової продукції є важливим інструментом управління підприємством. Вона дозволяє контролювати якість продукції, знижувати витрати та підвищувати ефективність діяльності.

Отже, повністю в умовах цифрової трансформації роль такої системи значно зростає. Використання сучасних технологій забезпечує швидкість, точність і надійність облікової інформації, що є основою для прийняття ефективних управлінських рішень. У результаті підприємство отримує можливість підвищити свою конкурентоспроможність та забезпечити стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості від 09.07.07 р. № 373 (далі - Методрекомендації № 373). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text>
2. Облік, аналіз та аудит у цифровій економіці: стратегії та інновації : монографія / за заг. ред. М. І. Бондаря, І. Д. Лазаришиної. Київ : КНЕУ, 2024. 352 с.
3. Бондар М. І., Лазаришина І. Д. Облік і звітність на цифрових підприємствах: сучасні виклики та методичні рішення : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2023. 214 с.

УДК 657.6:004.75

Слатіна Л.О.,
*здобувачка ФЕУП, 2 курсу, спец. 076 «Підприємництво та торгівля»
Одеський національний економічний університет
науковий керівник – Старенька О. М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту*

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ВНУТРІШНЬОМУ КОНТРОЛІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах діяльності підприємств значно зростає роль інформації та швидкості її обробки. Керівництво змушене приймати рішення на основі великих обсягів даних, і від їх достовірності часто залежить результат діяльності. Саме тому внутрішній контроль перестає бути другорядною функцією і стає важливою частиною управління підприємством.

Традиційно внутрішній контроль базується на перевірці документів, звірці показників та аналізі звітності. Такий підхід залишається актуальним, але він не завжди дозволяє оперативно виявляти проблеми. Крім того, значна частина процедур виконується вручну, що створює ризики помилок або неточностей. У зв'язку з цим підприємства поступово починають звертати увагу на сучасні інформаційні технології, які можуть підсилити систему контролю.

Однією з таких технологій є блокчейн. У загальному вигляді його можна описати як спосіб зберігання інформації, при якому дані записуються у вигляді послідовних блоків і зберігаються у розподіленій мережі [1]. Особливість цієї технології полягає в тому, що після внесення даних змінити їх без сліду практично неможливо. Це створює додатковий рівень довіри до інформації, яка використовується в управлінні [2].

У практиці внутрішнього контролю блокчейн може застосовуватися по-різному. Наприклад, при обліку господарських операцій він дозволяє фіксувати їх одразу в момент здійснення. Це дає можливість отримувати більш актуальну інформацію та зменшує потребу у повторних перевірках. У певному сенсі контроль стає частиною самого процесу, а не лише його завершальним етапом.

Ще одним прикладом є контроль руху товарів. Для підприємств із складною логістикою важливо розуміти, де саме знаходиться продукція на кожному етапі. Використання блокчейну дозволяє створити єдину систему записів, у якій фіксуються всі операції – від постачання до реалізації. Це спрощує як внутрішній контроль, так і аналіз діяльності підприємства. У практичній діяльності нерідко виникають ситуації, коли складно встановити причину помилки або затримки. Якщо всі операції зафіксовані в системі, значно легше відстежити, на якому етапі виникла проблема. Такий підхід дозволяє швидше реагувати на відхилення і приймати більш обґрунтовані рішення [3].

Не менш важливим є питання людського фактору. У процесі роботи працівники можуть допускати помилки через неувважність або перевантаження. Частиною таких ризиків можна зменшити за рахунок автоматизації процесів і

використання сучасних технологій [1]. Блокчейн у цьому випадку виступає як інструмент, що допомагає зробити систему більш надійною.

Іноді блокчейн розглядають і як інструмент для внутрішнього аудиту. У традиційній моделі аудитори перевіряють лише частину операцій, що не завжди дозволяє отримати повну картину. У випадку використання блокчейну з'являється можливість працювати з повним масивом даних, який уже захищений від змін. Це може підвищити якість перевірок і зробити їх більш ефективними.

Окремої уваги заслуговують смарт-контракти. Вони являють собою алгоритми, які автоматично виконують певні умови. Наприклад, оплата може здійснюватися лише після підтвердження отримання товару. У системі внутрішнього контролю це дозволяє зменшити кількість ручних операцій і зробити процедури більш чіткими. Разом з тим впровадження блокчейн-технологій не є простим процесом. Воно потребує фінансових витрат, технічної підготовки та адаптації персоналу до нових умов роботи. Крім того, важливо враховувати сумісність нових рішень із уже існуючими системами підприємства [3].

Також необхідно звернути увагу на питання доступу до інформації. Підприємство повинно визначити, які дані є доступними для різних категорій працівників. Це особливо важливо в умовах роботи з конфіденційною інформацією. У таких випадках часто використовуються приватні мережі, які дозволяють обмежити доступ до даних.

Незважаючи на певні труднощі, інтерес до блокчейн-технологій продовжує зростати. Це пояснюється їх здатністю забезпечувати прозорість процесів і зменшувати ризики викривлення інформації [2]. Для підприємств це є важливим фактором підвищення ефективності управління.

Отже, блокчейн можна розглядати як один із сучасних інструментів удосконалення внутрішнього контролю. Його застосування є доцільним у тих випадках, де важлива точність даних, прозорість операцій і можливість швидкого доступу до інформації. Водночас він не замінює традиційні методи контролю, а лише доповнює їх, роблячи систему більш ефективною.

Список використаних джерел

1. Swan M. *Blockchain: Blueprint for a New Economy*. Sebastopol: O'Reilly Media, 2015. 149 p. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2529258>
2. Старенька О. М. Стан використання сучасних інформаційних технологій для бухгалтерського обліку на підприємствах. *Вісник соціально-економічних досліджень. зб. наук. праць*. 2022. № 1-2 (80-81). С. 61-75. <http://vsed.oneu.edu.ua/collections/2022/80-81/pdf/61-75.pdf>
3. Старенька О. М. Перспективи застосування технології блокчейн у бухгалтерському обліку на підприємствах. *Features and trends of socio-economic development in global and local dimensions: International scientific conference, Leipzig, Germany, October 21-22, 2022*. Riga, Latvia: "Publishing House "Baltija Publishing", 2022. С. 136-140.

УДК 657:004

Стельникович К.А.,

*здобувач економічного ф-ту, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
науковий керівник – Мельник Н.В. – к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту*

ВИКОРИСТАННЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Використання блокчейн-технологій у процесі формування фінансової звітності слід розглядати як один із ключових напрямів цифрової трансформації фінансової системи України. Традиційні підходи до бухгалтерського обліку поступово втрачають ефективність унаслідок впливу людського фактора, затримок в обробці інформації та підвищених ризиків її викривлення.

У межах блокчейн-інфраструктури всі операції фіксуються учасниками мережі, що унеможливорює їх подальше редагування або видалення після підтвердження. Поділяючи наукову позицію С. Скрипник, Я. Сливки та Т. Музиченко, варто підкреслити, що блокчейн являє собою децентралізований реєстр, у якому дані зберігаються у взаємопов'язаних блоках із застосуванням криптографічного захисту, що забезпечує їхню цілісність і незмінність. Синхронізація транзакцій у режимі реального часу зменшує потребу у додаткових процедурах звірки, тоді як використання смарт-контрактів сприяє автоматизації облікових процесів, зниженню впливу людського фактора та підвищенню точності розрахунків, що загалом підсилює прозорість і надійність системи [2, с. 3-6].

Особливу увагу доцільно приділити концепції безперервного бухгалтерського обліку, що базується на блокчейн-технологіях і передбачає оновлення фінансових даних у режимі реального часу замість їх періодичного узагальнення. Зокрема, Юрченко О.Б. зазначає, що кожна господарська операція негайно фіксується в системі та стає доступною для перевірки, що підвищує оперативність прийняття управлінських рішень і мінімізує ризики викривлення інформації. На відміну від традиційної моделі, де узагальнення даних відбувається наприкінці звітного періоду, блокчейн забезпечує безперервний потік незмінних записів, які можуть бути змінені лише за погодженням усіх учасників мережі [3, с. 270-273].

У такій системі кожна операція зберігається у вигляді окремого запису в розподіленому реєстрі, що дублюється на вузлах мережі, забезпечуючи цілісність і надійність інформації. Внаслідок цього формується єдине джерело достовірних фінансових даних, а побудова звітності ґрунтується на постійно актуалізованій інформаційній базі.

Смарт-контракти виступають важливим елементом впровадження блокчейну в бухгалтерський облік, оскільки забезпечують автоматизацію фінансових і облікових процесів у цифровій економіці. Їх функціональна специфіка полягає в автоматичному виконанні умов договорів без залучення посередників, оскільки параметри угод закріплюються у вигляді програмного

коду в блокчейн-середовищі. Після настання визначених умов система самостійно формує бухгалтерські записи, що сприяє скороченню ручної праці, прискоренню облікових процедур і підвищенню точності фінансової інформації.

Крім того, погоджуючись із позицією С. Скрипник, Я. Сливки та Т. Музиченко, слід зазначити, що блокчейн сприяє підвищенню рівня довіри між учасниками фінансових відносин завдяки забезпеченню рівного доступу до єдиного масиву даних у розподіленому реєстрі без можливості їх зміни. Трансформація підходів до фінансової звітності відбувається через можливість перевірки інформації в режимі реального часу, що знижує ризики маніпуляцій і підвищує її достовірність. Такий підхід дозволяє зменшити інформаційну асиметрію та підвищити прозорість фінансових ринків, посилюючи відкритість економічної взаємодії [2, с. 3-6].

Водночас, як зазначає Бабінська С., впровадження блокчейн-технологій у бухгалтерську та аудиторську практику стримується низкою чинників, зокрема недостатнім рівнем нормативно-правового регулювання та відсутністю уніфікованих стандартів обліку блокчейн-транзакцій, що ускладнює їх інтеграцію в традиційну систему фінансової звітності та знижує порівнянність показників. Додатковими обмеженнями виступають складність інтеграції з ERP-системами, необхідність модернізації ІТ-інфраструктури, ризики захисту конфіденційної інформації, а також висока енергомісткість окремих технологічних рішень, що зменшує їх економічну доцільність, особливо для суб'єктів малого та середнього бізнесу [1, с. 2-4].

Отже, блокчейн-технології здійснюють суттєвий вплив на трансформацію бухгалтерського обліку та фінансової звітності в умовах цифрової економіки, забезпечуючи безперервність фіксації господарських операцій, підвищення достовірності даних і зниження впливу людського фактора. Децентралізований характер системи та використання смарт-контрактів сприяють зростанню рівня автоматизації та прозорості, однак їх широке впровадження обмежується нормативними, технічними та ресурсними бар'єрами.

Список використаних джерел

1. Бабінська С. Ведення бухгалтерського обліку в умовах впровадження сучасних інформаційних технологій. *Економіка та суспільство*, 2021. № 26. С. 1-5.
2. Скрипник С., Сливка Я., Музиченко Т. Блокчейн-технології в бухгалтерії: нові підходи до забезпечення прозорості та надійності фінансової звітності. *Економіка та суспільство*, 2024. № 66. С. 1-7.
3. Юрченко О. А. Роль і місце блокчейн-технологій для ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. *Економічний простір*, 2025. № 198. С. 269-274.

УДК 657.1.011.56:004.8

Страту В.Ю.,

*здобувач ф-ту ОПМ, 3 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Іванова Л.І. – старший викладач кафедри аудиту*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Традиційні методи ведення бухгалтерського обліку, що базуються переважно на ручному внесенні даних та звірках поступово втрачають свою ефективність, оскільки вони не можуть в повній мірі забезпечити достатню точність та швидкість виконання даних процесів. Великі обсяги фінансової інформації створюють значне навантаження на фахівців, які займаються фіксацією та реєстрацією господарських операцій, що підвищує ризики виникнення помилок та знижує оперативність прийняття управлінських рішень.

Використання штучного інтелекту в системі бухгалтерського обліку ґрунтується на декількох технологічних напрямках, і кожен з них призначений для оптимізації конкретних завдань.

Передусім суттєві зміни вже зараз відбуваються у частині роботи з первинною документацією. Для обробки рахунків, накладних, актів виконаних робіт та банківських виписок необхідно затратити значну кількість робочого часу. За допомогою сучасних програмних рішень є можливим автоматично розпізнавати необхідні реквізити первинних документів, класифікувати їх за видами та переносити дані до облікової системи. До прикладу, після завантаження акту виконаних робіт система самостійно визначає контрагента, дату документа, суму, номер, номенклатуру товарів та формує коректну кореспонденцію рахунків. В даному випадку, роль бухгалтера, що опрацьовує первинну документацію зміщується від виконання значної кількості технічної роботи до перевірки правильності сформованих бухгалтерських проведення в обліковій системі.

Впровадження систем автоматичного розпізнавання реквізитів документів дозволить підприємству значно скоротити витрати, наприклад, при масштабуванні діяльності підприємства, що пов'язані зі збільшенням штату працівників, які безпосередньо працюють з первинною документацією, мінімізувати ризики, що спричинені людським фактором, а отже забезпечити коректне відображення господарських операцій в обліковій системі, а також ефективніше використовувати робочий час працівників, ставлячи в пріоритет роботу з аналізу фінансових даних. Відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), основними якісними характеристиками звітної інформації є доречність, достовірність, зрозумілість та зіставність [1]. Використання технологій штучного інтелекту створює можливості для значного покращення зазначених характеристик. Зокрема, завдяки автоматизованому аналізу значних масивів даних підвищується доречність інформації, оскільки

користувачі отримують актуальні та своєчасні показники, на основі яких вони мають можливість приймати рішення. Достовірність звітності зростає внаслідок автоматичної перевірки розрахунків, контролю логічної узгодженості показників та виявлення неточностей у бухгалтерських записах.

Оптимізація облікових процесів за допомогою штучного інтелекту окрім очевидних переваг також може створювати нові ризики для підприємства. Оскільки бухгалтерія оперує найбільш чутливою інформацією, такою як банківські реквізити, персональні дані працівників та контрагентів, тощо, питання кібербезпеки набуває ще більшої важливості у діяльності підприємства. Використання інтелектуальних моделей несе ризик так званого «отруєння даних» або некоректного донавчання. Якщо модель штучного інтелекту використовує завантажені документи для самонавчання без належних налаштувань приватності, існує теоретична можливість того, що конфіденційна інформація однієї компанії може стати частиною відповіді ШІ на запит іншого користувача. Також небезпеку становлять так звані «галюцинації» алгоритмів - це випадки, коли система розпізнає неіснуючі реквізити або помилково інтерпретує символи на пошкоджених документах. Без належної верифікації фахівцем такі помилки потрапляють в облікові реєстри, викривляючи реальний стан активів та зобов'язань у звітності.

Також існують інші проблеми у впровадженні систем на основі штучного інтелекту, одна з них - висока вартість впровадження та підтримки. Окрім придбання програмного забезпечення, підприємство несе витрати на модернізацію ІТ-інфраструктури, хмарні обчислення та залучення фахівців для налаштування системи під специфіку конкретного бізнесу.

Процес впровадження ШІ часто стикається з опором працівників. Це зумовлено страхом втрати робочого місця або професійної актуальності. Для успішної адаптації підприємство повинно інвестувати не тільки в програмне забезпечення та інфраструктуру, але й у додаткову кваліфікацію працівників. Крім того, виникає ризик декваліфікації молодих фахівців. Якщо початківці не проходять етап «ручної» обробки первинних документів, існує ризик, що вони можуть не до кінця розуміти сутність господарських операцій, що в майбутньому ускладнить для них виявлення системних помилок автоматизації. Тому система навчання персоналу має поєднувати глибоке знання теорії обліку з навичками управління складними ІТ-системами.

Список використаних джерел

1. International Financial Reporting Standards. Conceptual Framework for Financial Reporting. URL: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2021/issued/part-a/conceptual-framework-for-financial-reporting.pdf>
2. Ю. В. Головчак, Г. В. Головчак, С. В. Скрипник, Економічна наука: інтеграція розумних технологій та штучного інтелекту в бухгалтерський облік: ключові аспекти цифрової революції. Журнал «Інвестиції: практика та досвід» 2024, № 6, С. 38–44.

УДК 657:004

Терновська В.С.,
*магістрантка 2 курсу, спец. D2 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського,*
Онищенко О.В.,
*к.е.н., доцент кафедри обліку і фінансів,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського*

ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ РІШЕННЯ В РОЗВИТКУ СИСТЕМ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ–2030

Сучасний етап розвитку економіки характеризується активним переходом до цифрової моделі господарювання, що суттєво змінює підходи до організації бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту. У межах стратегічного курсу цифрової трансформації України до 2030 року обліково-аналітичні системи підприємств поступово перетворюються з інструмента фіксації господарських операцій на інтегровану інформаційну платформу підтримки управлінських рішень. Цифровізація обліку передбачає автоматизацію збору, обробки та зберігання фінансової інформації, що забезпечує підвищення точності даних, скорочення часу обробки документів і мінімізацію людського фактора. Використання інформаційних технологій дозволяє підприємствам оптимізувати облікові процеси та підвищити якість фінансової звітності, а також формує нові можливості для управлінського аналізу [1]. У сучасних умовах бухгалтерський облік перестає бути виключно ретроспективним інструментом і набуває аналітичної та прогностичної функції.

Одним із ключових напрямів модернізації є впровадження концепції Accounting 4.0, що базується на застосуванні хмарних технологій, штучного інтелекту, великих даних (Big Data) та цифрових платформ управління. Такі рішення формують єдиний інформаційний простір підприємства, у якому облік інтегрується з іншими бізнес-процесами – виробництвом, логістикою та фінансовим менеджментом [2]. Це дозволяє здійснювати аналіз показників у режимі реального часу та оперативно реагувати на зміни зовнішнього середовища. Особливого значення набуває використання штучного інтелекту у бухгалтерському обліку та аудиті. Алгоритми машинного навчання здатні аналізувати значні обсяги фінансових даних, автоматично виявляти помилки, ризикові операції та аномальні відхилення. У результаті підвищується якість аудиторських процедур і зменшується вплив суб'єктивного фактору на результати перевірок. Водночас роль бухгалтера поступово трансформується – від виконавця облікових операцій до аналітика та консультанта з фінансових рішень. Важливим напрямом розвитку є впровадження технологій блокчейн, які забезпечують прозорість, незмінність та надійність облікових записів. Використання розподілених реєстрів сприяє підвищенню довіри до фінансової інформації та створює передумови для автоматизованого контролю господарських операцій. У перспективі це може забезпечити формування цифрових екосистем фінансової звітності підприємств [3]. Цифрова

трансформація суттєво змінює й підходи до економічного аналізу. Завдяки використанню великих масивів даних підприємства отримують можливість здійснювати прогнозування фінансових результатів, моделювати ризики та формувати сценарії розвитку діяльності. Це сприяє переходу від традиційного аналізу минулих показників до стратегічного управління на основі даних [1].

В Україні модернізація облікових систем відбувається паралельно з розвитком електронного документообігу, цифрових державних сервісів та адаптацією до міжнародних стандартів фінансової звітності. Поступове впровадження цифрових технологій сприяє підвищенню прозорості бізнесу та інтеграції національної економіки у глобальний інформаційний простір. Разом із перевагами цифровізація формує нові виклики, серед яких особливого значення набувають кібербезпека, захист інформації, необхідність підвищення цифрових компетентностей фахівців та адаптація нормативного середовища до швидкого розвитку технологій. Саме людський капітал стає ключовим фактором ефективної реалізації цифрової трансформації. Перспективи розвитку систем обліку та аналізу до 2030 року пов'язані з переходом до безперервного аудиту, автоматизованої фінансової звітності та використання інтелектуальних аналітичних платформ. У таких умовах обліково-аналітична система перетворюється на стратегічний ресурс управління підприємством.

Важливою тенденцією сучасного етапу розвитку обліково-аналітичних систем є впровадження інтегрованих ERP-систем та цифрових платформ управління підприємством, які забезпечують синхронізацію фінансового, управлінського та податкового обліку в єдиному інформаційному середовищі. Використання таких систем дозволяє автоматично формувати звітність, здійснювати контроль виконання бюджетів, аналізувати фінансові показники діяльності та оперативно оцінювати ефективність управлінських рішень.

Крім того, поширення хмарних сервісів забезпечує віддалений доступ до облікових даних, підвищує мобільність бізнесу та сприяє розвитку електронної взаємодії між підприємствами, державними органами та аудиторськими структурами. У результаті формується нова модель цифрового облікового середовища, орієнтована на безперервний обмін даними, прозорість бізнес-процесів і підвищення швидкості прийняття стратегічних управлінських рішень.

Отже, інноваційні цифрові рішення формують нову парадигму розвитку обліку й аналізу, орієнтовану на оперативність, прозорість та прогнозність інформації. Реалізація цифрового курсу розвитку України створює передумови для підвищення ефективності управління підприємствами та їх конкурентоспроможності у глобальному цифровому середовищі.

Список використаних джерел

1. Шаповалова А., Кузьменко О., Поліщук О. Модернізація національної системи обліку й аудиту з використанням інструментів цифрової трансформації. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. №4(51). DOI: 10.55643/fcaptop.4.51.2023.4102.
2. Бунда О., Матюха М. Цифрова трансформація бізнес-процесів в українських підприємствах. *Економіка та суспільство*. 2023. №47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-121>
3. Kanaparthi V. Exploring the Impact of Blockchain, AI, and Machine Learning on Financial Accounting Transformation. *arXiv*, 2024. URL: <https://arxiv.org/abs/2401.15715>

УДК 336.767:336.74:658.15

Тибінь О.А.,
*аспірант кафедри Фінансів ім. С.І. Юрія,
спец. 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
Західноукраїнський національний університет,
науковий керівник – Шулюк Б.С. – д.е.н.,
професор кафедри фінансів ім. С.І. Юрія*

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ТА ХЕДЖУВАННЯ РИЗИКІВ КОРПОРАТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОРТФЕЛІВ

Сучасна парадигма корпоративних фінансів перебуває на етапі фундаментальних трансформацій, які відбуваються під невідступним впливом глобальної макроекономічної нестабільності, перманентних інфляційних шоків та безпрецедентної волатильності традиційних ринків капіталу. У цьому складному економічному контексті криптовалюта пройшла стрімку еволюцію від суто експериментального чи високоспекулятивного інструменту до повноцінного стратегічного класу активів. Її продумане використання здатне забезпечити ефективну диверсифікацію та надійне хеджування ризиків інвестиційних портфелів підприємств, пропонуючи унікальний профіль ліквідності та прибутковості, який практично не залежить від класичних фінансових інститутів та традиційної банківської системи. Сьогодні корпоративний сектор змушений поступово відходити від застарілих, консервативних моделей управління ліквідністю. Натомість передові компанії розглядають фундаментальні цифрові активи як потужний макроекономічний інструмент захисту від стрімкої девальвації фіатних валют та надійний механізм збереження довгострокової вартості капіталу в умовах геополітичної турбулентності. Особливої актуальності та неабиякої практичної значущості цей інтеграційний процес набуває саме у вітчизняному економічному просторі. Впровадження криптоактивів у корпоративні портфелі українських компаній слід розглядати не просто як вузькопрофільний інструмент фінансової оптимізації, а як фундаментальний крок до комплексної цифрової трансформації бізнесу в рамках реалізації Національної економічної стратегії на період до 2030 року [1]. Відповідно до ключових положень урядових програм та результатів масштабного форсайту «Віртуальні активи в Україні – 2030», ініційованого Міністерством цифрової трансформації України, розбудова легальної екосистеми віртуальних активів визначена як один із найпотужніших драйверів майбутнього макроекономічного зростання [2]. Залучення передових цифрових інструментів у корпоративний сектор генерує відчутний мультиплікативний ефект. Цей процес безпосередньо стимулює створення інноваційних робочих місць із високою доданою вартістю, сприяє залученню критично важливих прямих іноземних інвестицій та суттєво посилює загальну конкурентоспроможність української юрисдикції на міжнародній арені. Адаптація вітчизняного бізнесу до реалій криптоекономіки абсолютно органічно

синхронізується з державним курсом на тотальну діджиталізацію. Використання технології блокчейн та імплементація смарт-контрактів дозволяють компаніям вийти далеко за межі класичного трейдингу чи простого зберігання вартості, відкриваючи безпрецедентні шляхи для глибокої оптимізації операційної діяльності та токенизації реальних бізнес-активів. З позиції сучасної портфельної теорії (MPT), доцільність включення криптовалют до складу корпоративних активів має чітке математичне обґрунтування. Емпіричні дослідження динамічних алокацій капіталу переконливо доводять високу ефективність такого підходу, особливо в періоди гострих макроекономічних та геополітичних криз. Зокрема, як доводять новітні міжнародні дослідження впливу війни в Україні на світові фінансові ринки, біткоїн стабільно демонструє властивості потужного диверсифікатора для широкого спектра традиційних класів активів, перевершуючи за деякими параметрами зниження системних ризиків навіть такі класичні захисні інструменти, як золото [4]. Використання алгоритмічних стратегій ковзного розподілу активів дозволяє диверсифікованим портфелям із криптовалютною експозицією перевершувати еталонні портфелі у значній частині досліджуваних періодів [3, с. 34]. Фундаментальною основою такого потужного диверсифікаційного ефекту є асиметричний профіль кореляції. Глибокий економетричний аналіз однозначно засвідчує, що цифрові активи формують власну цінову динаміку, яка часто відокремлена від традиційних альтернативних інвестицій. Ця виражена незалежність перетворює криптовалюту на ефективний буфер проти системних шоків. Рушійні фактори ціноутворення цифрових активів кардинально відрізняються від драйверів класичного фондового ринку, що суттєво знижує загальний сукупний ризик корпоративного портфеля [5].

Незважаючи на доведений наукою та практикою диверсифікаційний потенціал, віртуальні активи об'єктивно характеризуються екстремальною ринковою волатильністю. Зростання ануалізованого стандартного відхилення диверсифікованого портфеля здатне швидко знівелювати всі переваги хеджування у разі відсутності жорстких та сучасних протоколів ризик-менеджменту. Саме тому актуальна парадигма фінансової безпеки підприємств передбачає безальтернативний та швидкий перехід від застарілого інтуїтивного управління до високоточної алгоритмічної торгівлі та впровадження передових методів науки про дані (Data Science). Завдяки повній автоматизації торгових стратегій, алгоритмічному ребалансуванню та використанню предиктивних нейромережових моделей, підприємства здатні звести до абсолютного мінімуму вплив деструктивного емоційного фактора. Це забезпечує математично вивірене хеджування цінових ризиків, гарантує безпрецедентно високу адаптивність системи до раптової ринкової турбулентності та надійно захищає загальну корпоративну ліквідність підприємства від непередбачуваних просідань.

Інтеграція криптовалют в інвестиційні портфелі підприємств сьогодні як науково, так і суто практично доводить свою безперечну спроможність виступати потужним інструментом макроекономічного хеджування та комплексної оптимізації ризиків. Завдяки специфічній кореляції з традиційними ринками капіталу, цифрові активи формують надійний, незалежний буфер проти

раптових інфляційних шоків. Водночас для українських компаній прийняття віртуальних активів має значно глибший екзистенційний вимір – це безальтернативний стратегічний каталізатор інноваційного розвитку та критично необхідний крок до повної цифрової трансформації бізнесу згідно з національною візією розвитку до 2030 року. Синергія прозорого нормативно-правового регулювання, сучасного алгоритмічного ризик-менеджменту на базі штучного інтелекту та децентралізованих блокчейн-технологій здатна забезпечити вітчизняному корпоративному сектору не лише омріяну фінансову стійкість, але й високу інвестиційну привабливість та повноцінну інтеграцію у глобальну архітектуру цифрової економіки майбутнього.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.03.2026).
2. Форсайт «Віртуальні активи в Україні – 2030» / Міністерство цифрової трансформації України. URL: https://thedigital.gov.ua/projects/business/virtual_assets (дата звернення: 20.03.2026).
3. Boido C., Aliano M. The contribution of cryptocurrencies to portfolio diversification. *Investment Management and Financial Innovations*. 2025. Vol. 22, iss. 2. P. 26–35. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.22\(2\).2025.03](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.22(2).2025.03).
4. Oosterlinck, Kim & Reyns, Ariane & Szafarz, Ariane, 2023, "Gold, bitcoin, and portfolio diversification: Lessons from the Ukrainian war," *Resources Policy*, Elsevier, volume 83, issue C, DOI: 10.1016/j.resourpol.2023.103710.
5. Sharma M. Does Bitcoin Add to Risk Diversification of Alternative Investment Fund Portfolio? *International Journal of Financial Studies*. 2025. Vol. 13, no. 4. Art. 197. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijfs13040197>.

УДК 657.8

Тиліщак М.В.,

*здобувачка факультету фінансів та обліку,
2 курсу, спец. 071 «Облік та оподаткування»
Західноукраїнський національний університет,
науковий керівник – Зарудна Н.Я. – к.е.н.,
доцент кафедри обліку та оподаткування*

ЦИФРОВА ЗВІТНІСТЬ (XBRL) ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ У СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

В умовах сучасного розвитку економіки цифрові технології набувають все більшої значущості в управлінні та обробці інформації. Особливе місце вони займають у сфері фінансової звітності, яка є ключовою підставою для ухвалення стратегічних рішень як на рівні окремих компаній, так і в масштабах державних інституцій. У зв'язку з цим впровадження інноваційних підходів до створення й представлення фінансових даних, що відповідають міжнародним стандартам, стає вкрай необхідним. Одним із таких прогресивних інструментів виступає

формат XBRL, який дедалі більше поширюється у світовій практиці. XBRL (eXtensible Business Reporting Language) – це відкритий міжнародний стандарт для обміну фінансовою інформацією, який базується на використанні електронних форматів даних. Його ключова перевага полягає у можливості представлення фінансової інформації у структурованому вигляді, що дозволяє автоматизувати процеси її обробки, аналізу та збереження. Це суттєво підвищує ефективність роботи з фінансовими даними, мінімізує ризик помилок і забезпечує швидкий доступ до необхідної інформації як для кінцевих користувачів, так і для інформаційних систем [2].

Використання стандарту XBRL відкриває перед підприємствами можливість оптимізувати процес складання фінансової звітності та покращувати її якість. Структуровані дані стають доступнішими для сприйняття та аналізу, що сприяє їх порівнянню – особливу актуальність це набуває у сучасних умовах глобалізації економіки. Автоматизація процедур значно скорочує час, необхідний для підготовки звітів, і знижує витрати на їх обробку, що позитивно впливає на ефективність роботи підприємств. В Україні впровадження XBRL здійснюється у контексті реформування бухгалтерського обліку та фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів. Ключовим кроком цього процесу стало створення Системи фінансової звітності, яка дозволяє подавати дані у стандартизованому електронному форматі. Передусім це стосується компаній, що мають важливе значення для суспільства, де прозорість і відкритість діяльності є пріоритетними [4].

Впровадження цифрової звітності суттєво покращує інвестиційний клімат країни. Іноземні інвестори отримують доступ до точних, структурованих і прозорих фінансових даних, що відповідають міжнародним стандартам.

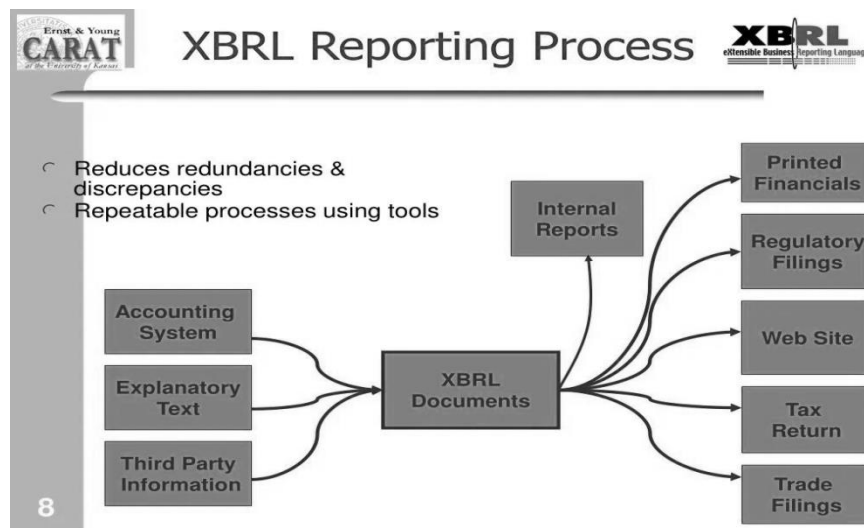

Рисунок 1 – Процес формування та використання фінансової звітності у форматі XBRL [5]

Це мінімізує рівень інформаційної невизначеності, сприяє прийняттю зважених рішень і зміцнює довіру до українських компаній. У підсумку, зростає рівень залучення інвестицій, що, своєю чергою, дає поштовх до розвитку національної економіки. Одночасно використання стандарту XBRL відкриває нові можливості для підвищення ефективності державного управління. Завдяки

доступу до структурованої фінансової інформації державні органи здатні оперативно аналізувати діяльність підприємств, контролювати дотримання законодавства та ухвалювати більш обґрунтовані управлінські рішення. Це сприяє зміцненню фінансової дисципліни і зменшенню обсягів тіньової економіки в країні [3].

Впровадження XBRL супроводжується низкою викликів, які вимагають комплексного вирішення. Серед ключових труднощів можна виділити необхідність технічної модернізації підприємств, впровадження спеціалізованих програмних рішень та підвищення професійної компетенції фахівців в галузі обліку. У багатьох компаній це викликає додаткові фінансові витрати, що в свою чергу може сповільнювати перехід на нові стандарти звітності. Одним із пріоритетних напрямів подальшого розвитку цифрової звітності є удосконалення чинної нормативно-правової бази. Україна поступово гармонізує законодавство з міжнародними стандартами, що створює сприятливе середовище для запровадження формату XBRL та забезпечує сумісність фінансових даних на глобальному рівні. Такий підхід сприяє активнішій інтеграції країни у світову економіку та розширенню міжнародної співпраці [1].

Отже, цифрова фінансова звітність у форматі XBRL виступає важливим інструментом для забезпечення прозорості, ефективності та відкритості економіки України. Її запровадження підвищує привабливість країни для інвесторів, сприяє вдосконаленню державного управління та забезпечує адаптацію національних стандартів обліку до міжнародних норм. Однозначно XBRL – це не просто технічне оновлення форми звіту, а цифровий паспорт української економіки, який відкриває двері до міжнародних фондових ринків та кредитних ресурсів. Розвиток у цьому напрямку є критично важливим кроком на шляху до інтеграції України у світовий економічний простір і досягнення її сталого економічного зростання.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні, Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. XBRL International. What is XBRL? URL: <https://www.xbrl.org/the-standard/what/what-is-xbrl/>
3. XBRL International. Introduction to the Business Reporting Standard. URL: <https://www.xbrl.org/introduction/>
4. Міністерство фінансів України. Фінансова звітність в єдиному електронному форматі XBRL URL: <https://mof.gov.ua>
5. IRIS Business Services Limited. XBRL Working Process URL: <https://filexbrl.irisbusiness.com/xbrl/index.php>

УДК 331.08:378

Ткаченко Д.Г.,
*здобувачка ФМОІТ, 2 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»
Одеський національний економічний університет
науковий керівник – Старенька О. М. – к.е.н.,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ: МОЖЛИВОСТІ ТА РИЗИКИ

В умовах динамічного ринкового середовища, стрімкої цифрової трансформації та глобальної нестабільності впровадження штучного інтелекту (далі – ШІ) в систему управління підприємством набуває статусу стратегічного пріоритету. Сучасні суб'єкти господарювання стикаються з викликом обробки колосальних масивів даних у реальному часі, що робить традиційні ієрархічні методи управління дедалі менш ефективними. У цьому контексті ШІ виступає не просто як допоміжний технологічний інструмент, а як фундаментальний чинник переформатування управлінських процесів, автоматизації рутини та глибокої оптимізації ресурсного забезпечення.

Сучасна архітектура управління на основі ШІ охоплює широкий спектр інтелектуальних технологій. До пріоритетних напрямів, що трансформують бізнес-моделі, належать: машинне навчання, нейронні мережі, обробка природних мов та комп'ютерне розпізнавання образів. Особливої уваги заслуговує роботизована автоматизація процесів, яка стає фундаментом для цифровізації бек-офісу: від документообігу до формування складної фінансової звітності, що суттєво мінімізує антропогенне навантаження. Синергія ШІ з концепціями Big Data, Internet of Things та хмарними платформами створює екосистему для безперервного моніторингу ринкових кон'юктур та оперативного реагування на зміни [1].

На основі аналізу наукових джерел можна виокремити ключові вектори імплементації ШІ в управлінську вертикаль:

1. *Аналітичне прогнозування та робота з даними:* алгоритми глибокого навчання здатні ідентифікувати приховані кореляції між фінансовими результатами, макроекономічними індикаторами та поведінковими патернами клієнтів. Це дозволяє не лише ретроспективно оцінювати діяльність, а й будувати високоточні прогностні моделі розвитку підприємства.

2. *Оптимізація операційного контуру:* автоматизація логістичних ланцюгів та управління запасами підвищує загальну операційну ефективність, звільняючи менеджмент для виконання стратегічних, креативних завдань. У періоди економічної турбулентності ШІ допомагає швидко адаптувати бізнес-моделі до нових умов.

3. *Системи підтримки прийняття рішень:* Інтелектуальні системи здатні моделювати багатоваріантні сценарії розвитку подій, ранжуючи альтернативи за заданими критеріями. Це мінімізує вплив суб'єктивного фактора та когнітивних упереджень керівника, забезпечуючи об'єктивність управлінського вибору.

4. *Управлінський облік та фінансовий моніторинг*: ШІ радикально змінює підходи до бюджетування та контролю. Використання інтелектуальних алгоритмів дозволяє виявляти аномальні операції та ознаки внутрішнього шахрайства на ранніх етапах, що значно посилює систему внутрішнього контролю.

5. *HR-менеджмент та клієнтоорієнтованість*: у сфері управління персоналом ШІ автоматизує рекрутинг та дозволяє формувати індивідуальні траєкторії розвитку співробітників, базуючись на оцінці їхньої продуктивності. Одночасно з цим, рекомендаційні системи забезпечують глибоку персоналізацію взаємодії зі споживачами.

Попри значні переваги, процес інтеграції ШІ супроводжується критичними ризиками:

– Етичні та алгоритмічні ризики: існує ймовірність «зміщення алгоритмів», коли системи, навчені на нерепрезентативних даних, можуть демонструвати упередженість за соціальними чи гендерними ознаками.

– Інформаційна безпека: концентрація великих обсягів конфіденційної інформації в інтелектуальних системах підвищує вразливість підприємства до кібератак та витоків даних.

– Кадровий та фінансовий дефіцит: висока вартість розробки власних рішень залишається бар'єром для малого та середнього бізнесу. Крім того, гостро постає проблема дефіциту фахівців із відповідними діджитал-компетенціями.

– Якість даних: фрагментованість та низька якість первинної інформації знецінює результати роботи навіть найдосконаліших моделей машинного навчання.

Для мінімізації зазначених ризиків доцільним є впровадження гібридного підходу, де потужність алгоритмів ШІ поєднується з експертним досвідом та етичним контролем людини. Успішна інтеграція вимагає не лише технологічного оновлення, а й трансформації організаційної культури, інвестицій у розвиток цифрових навичок персоналу та створення прозорої технічної інфраструктури. Перспективи розвитку ШІ в управлінні полягають у формуванні самонавчальних організаційних структур, здатних до гнучкої адаптації в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел:

1. Старенька О. М. Напрямки розвитку діджиталізації бухгалтерського обліку в Україні. науковий вісник ОНЕУ: зб. наук. праць. Одеса: ОНЕУ. 2024. №10. С. 45-55. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2024/323/pdf/45-55.pdf>.
2. Дороніна О. А., Дядій В. О. Використання штучного інтелекту у процесі прийняття управлінських рішень: ризики та переваги. Економіка і організація управління. 2024. № 3(55). С. 53–61. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2024.3.6>.

УДК 657.9

Троянська П.С.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Матієнко-Зубенко І.І – к.е.н., професор кафедри аудиту*

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ МАТЕРІАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОБЛІКУ: ХМАРНІ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Інвентаризація матеріальних цінностей традиційно виступає важливим елементом системи бухгалтерського обліку, оскільки забезпечує контроль за наявністю, станом і рухом активів підприємства [1]. В умовах сучасної цифрової трансформації економіки підходи до проведення інвентаризації зазнають суттєвих змін, що пов'язано із впровадженням хмарних технологій, автоматизованих систем обліку та інтелектуальних рішень, зокрема елементів штучного інтелекту. Це дозволяє підвищити ефективність облікових процесів, мінімізувати людський фактор та забезпечити оперативність отримання інформації.

На сучасному етапі цифровізація бухгалтерського обліку проявляється у переході від паперових носіїв до електронних систем, що інтегрують різні бізнес-процеси підприємства. У такому середовищі інвентаризація матеріальних цінностей вже не обмежується фізичним перерахунком активів, а набуває комплексного характеру, поєднуючи дані з різних інформаційних систем. Хмарні технології забезпечують доступ до облікової інформації в режимі реального часу, що дає змогу проводити інвентаризацію дистанційно або з використанням мобільних пристроїв. Це особливо актуально для підприємств із розгалуженою структурою або значною кількістю складів [5]. Використання хмарних сервісів у процесі інвентаризації дозволяє централізувати дані та забезпечити їхню актуальність. Зокрема, облікові системи, розміщені у хмарі, автоматично синхронізують інформацію про залишки матеріальних цінностей, що значно скорочує час на підготовку до інвентаризації. Крім того, такі рішення сприяють підвищенню прозорості облікових процесів та полегшують аудит, оскільки всі операції фіксуються в електронному вигляді [5].

Інтелектуальні технології, зокрема штучний інтелект та машинне навчання, відкривають нові можливості для вдосконалення інвентаризації. Вони дозволяють аналізувати великі обсяги даних, виявляти аномалії, прогнозувати можливі розбіжності між фактичними та обліковими даними.

Наприклад, системи можуть автоматично сигналізувати про нестачі або надлишки матеріальних цінностей, що значно спрощує роботу бухгалтерів і зменшує ризик помилок. Крім того, застосування технологій штрихкодування, RFID-міток та комп'ютерного зору дозволяє автоматизувати процес ідентифікації активів під час інвентаризації.

Штрихкодування є одним із найбільш доступних і поширених способів автоматизації обліку запасів [10]. Кожному об'єкту присвоюється унікальний

код, який зчитується за допомогою сканерів або мобільних пристроїв. У поєднанні з хмарними обліковими системами це дозволяє миттєво передавати інформацію про рух матеріальних цінностей до єдиної бази даних. Під час інвентаризації працівники можуть швидко сканувати товари, а система автоматично порівнює отримані дані з обліковими показниками, що значно прискорює процес і зменшує кількість помилок. Ще більш технологічним рішенням є використання RFID-міток (радіочастотної ідентифікації), які дозволяють зчитувати інформацію без прямого контакту та навіть без візуального доступу до об'єкта. Це особливо ефективно для великих складів або підприємств із значними обсягами матеріальних ресурсів [9]. RFID-системи можуть одночасно зчитувати дані з великої кількості об'єктів, що суттєво скорочує час проведення інвентаризації. Інтеграція таких технологій із хмарними платформами забезпечує автоматичне оновлення інформації в режимі реального часу, а також можливість віддаленого контролю за рухом активів. Крім того, RFID-технології підвищують рівень точності обліку та зменшують ризики втрат або несанкціонованого переміщення матеріальних цінностей [9].

Не менш важливу роль у цифровізації інвентаризації відіграють ERP-системи, які об'єднують усі основні бізнес-процеси підприємства в єдину інформаційну систему. У сучасних умовах багато ERP-рішень функціонують на основі хмарних технологій, що забезпечує їхню гнучкість, масштабованість та доступність. Інтеграція інвентаризаційних процесів у ERP-систему дозволяє автоматично узгоджувати дані бухгалтерського обліку, складського обліку та логістики. Наприклад, результати інвентаризації одразу відображаються у фінансовій звітності, що підвищує її достовірність і актуальність [10].

Крім того, ERP-системи часто мають вбудовані аналітичні модулі, які дозволяють оцінювати ефективність використання матеріальних ресурсів, виявляти проблемні зони та прогнозувати потребу в запасах. У поєднанні з хмарними сервісами це створює умови для формування єдиного цифрового середовища управління підприємством [8].

Таким чином, інвентаризація матеріальних цінностей в умовах цифрової трансформації бухгалтерського обліку набуває нових характеристик і можливостей. Використання хмарних та інтелектуальних технологій сприяє підвищенню ефективності, точності та оперативності цього процесу. Водночас для досягнення максимального ефекту необхідно забезпечити комплексний підхід до цифровізації, враховуючи як технологічні, так і організаційні аспекти. У перспективі подальший розвиток цифрових рішень сприятиме ще більшій автоматизації інвентаризації та інтеграції її в загальну систему управління підприємством.

Список використаних джерел

1. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки // Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Вип. 1–2. С. 83–96. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1794/1729> (дата звернення: 06.04.2026)
2. Бардаш С. В., Грабчук І. Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики // Ефективна економіка. 2021. № 9. URL:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301> (дата звернення: 06.04.2024).

3. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 400 с. (дата звернення: 08.04.2026)
4. Жук В. М. Цифровізація бухгалтерського обліку: сучасний стан та перспективи розвитку // Економіка та держава. 2022. № 3. С. 45–49. (дата звернення: 06.04.2026)
5. Цифрова трансформація бухгалтерського обліку та аудиту через хмарні рішення. Режим доступу: локальний файл (дата звернення: 31.03.2026)
6. Удосконалення ведення бухгалтерського обліку та формування звітності в умовах цифрової економіки. Режим доступу: локальний файл (дата звернення: 31.03.2026)
7. Цифрова трансформація обліку в аграрному секторі. URL: <https://repo.btu.kharkiv.ua/server/api/core/bitstreams/6e325faa-2721-45b1-88ad-6f9ce7ef97e6/content> (дата звернення: 06.04.2026)
8. Моделювання системи обліку за видами економічної діяльності в умовах цифрової трансформації. Режим доступу: локальний файл (дата звернення: 08.04.2026)
9. RFID-технології: принцип роботи та застосування. URL: <https://roapp.com.ua/blog/rfid-technology/> (дата звернення: 31.03.2026)
10. Інвентаризація та управління майном в умовах автоматизації. URL: <https://tqm.com.ua/ua/1s-avtomatyzatsiia-haluzi-industry/1s-inventaryzaciya-ta-upravlinnya-maynom> (дата звернення: 08.04.2026)

УДК 657.1:004.8(477)

Шведун І.О.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 “Облік і оподаткування”
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Іванова Л. І. – старший викладач кафедри аудиту*

РИЗИКИ ВПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ

Ризики впровадження штучного інтелекту в системи фінансового обліку є важливою проблемою сучасної цифрової трансформації підприємств, оскільки автоматизація облікових процесів дедалі більше переходить від традиційних методів до інтелектуальних систем обробки даних. Використання штучного інтелекту дозволяє суттєво підвищити швидкість обробки інформації, зменшити кількість ручних операцій, автоматизувати формування фінансової звітності та підвищити аналітичні можливості бухгалтерських систем, однак одночасно з цим виникає комплекс ризиків, які можуть впливати на точність, надійність і безпеку фінансових даних. Особливість таких ризиків полягає в тому, що вони мають як технологічний, так і організаційний, правовий та етичний характер, а їх вплив часто є прихованим і проявляється вже на етапі практичного використання систем [1].

Найбільш суттєвими є технологічні ризики, які пов'язані з алгоритмами машинного навчання та якістю їхнього програмного забезпечення. Штучний інтелект працює на основі великих масивів даних і математичних моделей, однак у випадку некоректного навчання або використання неповних даних можливе формування помилкових результатів, які безпосередньо впливають на

бухгалтерські проводки, оцінку активів або визначення фінансового результату. Не менш важливими є інформаційні ризики, які виникають через використання застарілих або неточних даних, що може призвести до викривлення фінансової звітності та прийняття неправильних управлінських рішень [2]. Окрему групу становлять кібербезпекові ризики, оскільки інтеграція облікових систем у хмарні технології та мережеві платформи підвищує вразливість до несанкціонованого доступу, витоку комерційної інформації та кібератак. Також суттєвими є організаційні ризики, що пов'язані з недостатнім рівнем цифрової компетентності працівників, які змушені взаємодіяти з новими технологіями без належної підготовки. Правові ризики виникають через те, що нормативно-правова база у сфері використання штучного інтелекту в обліку ще не є повністю сформованою, що ускладнює визначення відповідальності за можливі помилки систем. Етичні ризики пов'язані з так званою «ефектом чорної скриньки», коли механізм прийняття рішень алгоритмом є непрозорим і складним для аудиту з боку людини [3]. Для систематизації основних ризиків та підходів до їхнього управління доцільно розглянути узагальнені таблиці, які дозволяють структурувати інформацію про їхню природу та методи мінімізації.

Таблиця 1 – Класифікація ризиків впровадження штучного інтелекту у фінансовому обліку

Група ризиків	Сутність	Приклади
Технологічні	Помилки алгоритмів та програмних моделей	некоректні бухгалтерські розрахунки
Інформаційні	Низька якість або застарілість даних	викривлення звітності
Кібербезпекові	Загрози витоку та злому систем	несанкціонований доступ до баз даних
Організаційні	Недостатня підготовка персоналу	помилки у використанні систем ШІ
Правові	Відсутність чіткого регулювання	складність визначення відповідальності
Етичні	Непрозорість алгоритмів	неможливість пояснення рішень ШІ

Джерела складено автором на основі [3]

Водночас для зниження негативного впливу зазначених ризиків підприємства повинні впроваджувати комплекс заходів управління, який включає як технічні, так і організаційні рішення [4]. Важливою складовою є регулярний аудит алгоритмів, перевірка якості даних, впровадження багаторівневих систем кіберзахисту, а також навчання персоналу роботі з інтелектуальними системами. Значну роль відіграє також внутрішнє нормативне регулювання використання ШІ та забезпечення прозорості прийняття рішень.

Таблиця 2 – Заходи мінімізації ризиків впровадження ШІ

Ризик	Спосіб зниження
Технологічний	тестування та аудит алгоритмів
Інформаційний	контроль якості та актуальності даних
Кібербезпековий	шифрування та захист систем
Організаційний	навчання персоналу
Правовий	внутрішні регламенти та політики

Джерела складено автором на основі [4]

Загальний процес управління ризиками при впровадженні штучного інтелекту у фінансовий облік можна представити у вигляді послідовної схеми,

яка відображає основні етапи від виявлення ризиків до їх мінімізації та контролю (рис. 1) [5].

Рисунок 1 – Основні етапи виявлення ризиків, їх мінімізації та контролю
Джерело: складено автором на основі [3]

Таким чином, впровадження штучного інтелекту у фінансовий облік є перспективним напрямом розвитку сучасних підприємств, однак воно потребує комплексного підходу до управління ризиками. Лише за умови поєднання технологічних рішень, належної підготовки персоналу, нормативного регулювання та постійного контролю можна забезпечити ефективно та безпечно використання інтелектуальних систем в облікових процесах, мінімізуючи потенційні загрози та підвищуючи якість фінансової інформації.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 18.04.2026).
2. Міністерство фінансів України. Методичні рекомендації щодо формування облікової політики підприємства. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 18.04.2026).
3. International Accounting Standards Board (IASB). International Financial Reporting Standards (IFRS). URL: <https://www.ifrs.org> (дата звернення: 18.04.2026).
4. IFAC (International Federation of Accountants). Artificial Intelligence and the Future of Accountancy. URL: <https://www.ifac.org> (дата звернення: 18.04.2026).
5. OECD. Artificial Intelligence in Business and Finance: Risks and Opportunities. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 18.04.2026).

УДК 657.8

Щеглюк Д.Й.,

*здобувачка ф-ту ОПМ, 4 курсу, спец. 071 «Облік і оподаткування»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
науковий керівник – Петрик О.А. – д.е.н., професор, завідувач кафедри аудиту*

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗАСТОСУВАННЯ ДИДЖИТАЛ-ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

В останні роки українські підприємства поступово переходять до активного використання диджитал-технологій у процесі введення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. У сучасних наукових дослідженнях фінансова звітність розглядається як один із ключових елементів інформаційного забезпечення управління підприємством, що зумовлює підвищені вимоги до якості та способів її формування [1, 2]. На великих підприємствах і в транснаціональних корпораціях переважно використовуються ERP-системи, зокрема SAP ERP, Oracle Financials, Microsoft Dynamics 365, тоді як для великих і середніх підприємств України характерне застосування вітчизняних програмних продуктів, зокрема ISpro та IT-Enterprise, що адаптовані до національного законодавства. Важливу роль у цифровізації процесу підготовки фінансової звітності відіграють системи електронного документообігу та подання звітності, зокрема М.Е.Дос та СОТА, функціонування яких підтримується національною роумінг-платформою ПТАХ, яка забезпечує стандартизований обмін електронними документами між обліковими системами.

По-перше, до ключових переваг застосування диджитал-технологій у підготовці фінансової звітності, належить не лише зменшення кількості технічних помилок, а насамперед якісна трансформація процесу формування облікової інформації. Автоматизовані облікові системи забезпечують стандартизацію обробки даних, уніфікацію облікових алгоритмів та логічну узгодженість між первинними документами, обліковими реєстрами і показниками фінансової звітності. У результаті фінансова звітність формується на основі єдиного інформаційного масиву, що підвищує її достовірність і відтворюваність результатів. По-друге, суттєвою перевагою диджиталізації є також підвищення керованості облікового процесу. Виконання електронного документообігу, зокрема в поєднанні з інтеграційними платформами типу ПТАХ, дозволяє забезпечити безперервний контроль за рухом первинних документів, фіксацію етапів їх погодження та зменшення ймовірності втрати або дублювання інформації. Це створює передумови для посилення внутрішнього контролю та підвищення відповідальності учасників облікового процесу. По-третє, важливою перевагою є зміна часових характеристик формування фінансової звітності. Оперативний доступ до актуальних фінансових показників дає змогу відмовитися від виключно ретроспективної ролі звітності та використовувати її як інструмент поточного управління. У таких умовах зростають вимоги до якості та інформативності фінансової звітності, оскільки її використання доцільне не лише для оцінки минулих результатів, а й для аналізу

поточного фінансового стану та прийняття управлінських рішень. Разом із тим, попри зазначені переваги, застосування диджитал-технологій у процесі підготовки фінансової звітності супроводжується низкою недоліків і обмежень, які стримують їх повноцінне та ефективне використання на підприємствах різних масштабів діяльності. Одним із ключових недоліків цифровізації фінансової звітності є підвищення ризиків, пов'язаних з інформаційною безпекою. Концентрація фінансових даних у цифрових облікових системах та використання електронного документообігу підвищують залежність підприємства від стабільності програмного забезпечення й ефективності засобів захисту інформації. У разі порушення систем безпеки можливі втрати, спотворення або несанкціонований доступ до фінансової звітності.

Також суттєвим обмеженням цифровізації фінансової звітності є висока вартість упровадження та підтримки диджитал-рішень. Придбання програмного забезпечення, його налаштування відповідно до специфіки діяльності підприємства, а також витрати на технічний супровід і оновлення потребують значних фінансових ресурсів. Для малих і середніх підприємств це часто ускладнює повноцінне впровадження цифрових технологій або зумовлює їх використання лише на окремих ділянках облікового процесу. Крім того, ефективність застосування диджитал-технологій значною мірою залежить від рівня цифрових компетентностей бухгалтерського персоналу. Низький рівень підготовки персоналу або помилки під час налаштування облікових систем можуть призвести до викривлення фінансових показників і зниження якості фінансової звітності. Отже, використання диджитал-технологій у фінансовій звітності відкриває нові можливості для управління, але водночас висуває додаткові вимоги до безпеки, ресурсів і професійних компетентностей виконавців.

Список використаних джерел

1. Petchenko M., Fomina T. ANALYSIS OF TRENDS IN THE IMPLEMENTATION OF DIGITALIZATION IN ACCOUNTING (UKRAINIAN CASE). *Financial and Credit Fctivity: Problems of Theory and Practice*. 2023. №51. P. 112-121. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3951/3747> (data access 14.04.2026)
2. Мельничук В.В. Інформатизація та диджиталізація обліку й звітності як інструмент підвищення фінансової безпеки підприємства. 2025. URL: 1648-Текст статті-1592-1-10-20260107.pdf (дата звернення 14.04.2026).

Наукове видання

**ОБЛІК, АНАЛІЗ, АУДИТ, ОПОДАТКУВАННЯ І
ФІНАНСОВИЙ МОНІТОРИНГ У СИСТЕМІ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ПАРАДИГМИ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

Збірник матеріалів

**XI ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ,
присвяченої 120-річчю Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана**

24 квітня 2026 року

Видано в авторській редакції

Підписано до друку 08.05.2026. Формат 60×84/8
Друк. арк. 20,29. Зам. № 26-5988

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
03680, Україна, м. Київ, пр. Берестейський, 54/1
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи (серія ДК, №235 від 07.11.2000)
E-mail: litera@kneu.edu.ua